

שבוע פרשת נשא

(29 May – 4 June 11)

כ"ה אייר – ב' סיון ה'תשע"א

ספרי' – אוצר החסידים – לויבאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מלויבאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשֹׁכְכְךָ וּבְקוֹמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטַפֹּת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִּשְׁמָעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוָּה אֲתָכֶם הַיּוֹם, לֵאמֹר לָאֱלֹהִיכֶם וּלְעַבְדֹךָ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דִּגְגָךְ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסַרְתֶּם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יי בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבַדְתֶּם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַפְּסָכָה אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטַפֹּת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּיָם לְדָבָר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְכְךָ וּבְקוֹמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרָתָם אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יי, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֲתֶם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתָכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם) אֲמַת.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקְבֵּל עָלֵי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבָתָ לְרַעַךְ כְּמוֹךָ מְצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוּר תַּהֲלִים כְּפִי שִׁמְתַּחֲלֵק לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזכור בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר פֶּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם:
יְבָרְכֶךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַדְךָ: יֵשֹׁא יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם:
וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בלחש: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
וְאַהֲבָתָ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קמני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתבנו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

ק

א לְדוֹד מְזֻמּוֹר נָאִם יְהוָה | לְאֹדְנִי שָׁב לִימִינִי עַד־אֲשִׁית אֲיִכֶיךָ הָדָם לְרִגְלֶיךָ: ב מִטָּה עֲזָךְ יִשְׁלַח יְהוָה
מִצִּיּוֹן רִדָּה בְּקֶרֶב אֲיִכֶיךָ: ג עֲמֹךְ נִדְבַת בֵּינִם חִילְךָ בְּהַדְרֵי־קִדְשׁ מִרְחֹם מִשְׁחָר לָךְ טַל יִלְדֶּתְךָ: ד נִשְׁפָּע
יְהוָה | וְלֹא יִנָּחֵם אֶתְהַכְתֵּן לְעוֹלָם עַל־דְּבָרְתִי מִלְפִי־צֶדֶק: ה אֲדַנִּי עַל־יְמִינֶךָ מִחֵץ בְּיוֹם־אָפּוּ מְלָכִים:
ו יָדִין בְּגוֹיִם מָלֵא גִּיּוֹת מִחֵץ רֹאשׁ עַל־אֶרֶץ רַבָּה: ז מִנְחַל בְּדֶרֶךְ יִשְׁתָּה עַל־פֶּן יָרִים רֹאשׁ:

קיא

א הִלְלוּהָ | אֹדָה יְהוָה בְּכָל־לֵבב בְּסוֹד יִשְׁרָיִם וְעֵדָה: ב גְּדִלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוֹשִׁים לְכָל־חַפְצֵיהֶם:
ג הוֹדִיָּה־דָר פִּעֲלוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמַדַת לָעֶד: ד זָכַר עָשָׂה לְנִפְלְאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם יְהוָה: ה טֶרֶף נָתַן לִירֵאָיו
יִזְכֹּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו פָּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי יָדָיו אֱמֶת וּמִשְׁפָּט נִאֲמָנִים
כָּל־פְּקוּדָיו: ח סְמוּכִים לָעֶד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֱמֶת וַיִּשְׂר: ט פְּדוּת | שְׁלַח לְעַמּוֹ צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ
קָדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: י רֹאשִׁית חֲכָמָה | יִרְאֵת יְהוָה שֶׁכֵּל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיהֶם תִּהְלֹתוֹ עֲמַדַת לָעֶד:

מתוך פירוש רש"י

ק"י (ג) **עמך נדבות ביום חילך**. כשתאסוף חיל לרדוף אחריהם יתנדבו עמך ואוהבך לצאת עמך כמו שמצינו (שם) וירק את חניכיו ילידי ביתו ולא יותר וענר ואשכול וממרא התנדבו מאליהם לצאת ללכת אחריו בעזרתו: **בהדרי קודש מרחם משחר**. זאת תהיה לך בזכות הדרת קדושה שהיה בך מבטן אמך שהכיר בוראו בן ג' שנים: **מרחם משחר**. משנפלת מן הרחם כמו משילין פירות דרך ארובה ביו"ט ואיכא דתני משחירין: **לך טל ילדותיך**. לך יחשב ילדותיך דרכי יושר שהנהגת בהם בילדותיך יהיה לך לנועם כטל זה שהוא נעים ונוח:

קיא (ח) **סמוכים**. הם פקודיו על סמך עז מחוזקין בעונשין ואזהרות והפרשיות קבועות זו על זו כסדר ולדרוש וזהו שאמר שלמה שוקיו עמודי שש וגוי' (שה"ש ה'): (ב) **דור ישרים**. אשר יבורך יהיה זרעו: (ד) **זרח בחשך אור**. כמו הזריח, ומדרשו הוא עצמו כביכול נעשה להם אור כמו ה' אורי וישעי (לעיל כ"ז): (ה) **טוב איש חונן ומלוה וגוי'**. שחונן דלים ומלוה להם ואינו מדקדק לומר אין יכולת בידי, ואת דבריו הצריכין לו במאכל ובמשתה ובכסות מכלכל במשפט ובמדה וחס על נכסיו: **יכלכל דבריו במשפט**. מנהיג חפציו: (ז) **נכון לבו**. נאמן לבו ליוצרו: (ח) **סמוך לבו**. נשען ובטוח על הקב"ה:

מפתח כללי

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	א) סדר הנחת תפילין.....ב
כ) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים	ב) מזמורי תהלים ק"י קי"א.....ג
אדמו"ר הזקן.....קסט	ג) מאמר ד"ה כה תברכו את בני ישראל (עם ביאור בדרך אפשר) שבת פרשת נשא, ב' סיון, ה'תשד"מ.....ה
כא) שולחן ערוך הלכות שבת	ד) שיחת שבת פרשת נשא, ב' סיון, ה'תשד"מ.....יג
אדמו"ר הזקן.....קסט	ה) לקוטי שיחות פרשת נשא (בלה"ק) כרך יח.....כד
כב) לקוטי תורה	ו) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל.....לב
אדמו"ר הזקן.....קע	ז) ילקוט גאולה ומשיח - פרשת נשא.....לג
כג) שערי אורה	ח) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת נשא.....לה
אדמו"ר האמצעי.....קעג	ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת נשא.....נט
כד) דרך מצותיך – ספר המצוות	י) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע פרשת נשא.....ס
אדמו"ר ה"צמח צדק".....קעד	יא) לוח "היום יום" לשבוע פרשת נשא.....סח
כה) תורת שמואל תרל"ב	יב) הלכה יומית לעיון ברמב"ם.....ע
אדמו"ר מוהר"ש.....קעו	שיעורי רמב"ם – מהדורת וגשל:
כו) קונטרס עץ החיים	יג) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת נשא.....עג
אדמו"ר מוהרש"ב.....קעז	יד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת נשא.....צט
כז) ספר המאמרים ה'תרצ"ז	טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת נשא.....קה
אדמו"ר מוהריי"צ.....קעז	טז) מסכת סוטה עם ביאורים
כח) לקוטי דיבורים	מדף מ עד דף מו.....קח
אדמו"ר מוהריי"צ.....קעח	יז) נביאים וכתובים
כט) רשימת י"א-י"ג ניסן תרנ"ג	שמואל-ב פרק ג, תהלים פרק כב.....קלח
אדמו"ר מוהריי"צ.....קפ	יח) מסכת מנחות עם ביאורים
ל) אגרות קודש	מדף פא עד דף פז.....קמ
אדמו"ר מוהריי"צ.....קפ	יט) עין יעקב מסכת שבת.....קסח
לא) ביאורים לפרקי אבות פרק ו.....קפא	
לב) חומש לקריאה בציבור.....קפב	
לג) לוח זמנים לשבוע פרשת נשא.....קצ	
לד) סדר הדלקת נרות לשבת קודש.....קצא	

מבוא למאמר דא"ח – שבת פרשת נשא, ב' סיון, ה'תשד"מ

ה

ביאור בדרך אפשר

במאמר זה מדובר אודות מעלתה של ברכת כהנים.

ברכת כהנים הינה ברכה שהקדוש ברוך הוא נתן לכהנים על מנת שיברכו
בה את בני ישראל. כוחה המיוחד של ברכה זו מתבטא, בין השאר,
בנאמר בה: "ישא ה' פניו אליך". כוונת הדברים היא שהקדוש ברוך
הוא ישא את פניו אלינו, הוא יתנהג עימנו באופן של לפנים משורת
הדין, כלומר הקדוש ברוך הוא ישפיע לנו את ברכתו מבלי לעשות חשבון
האם אנו ראויים לכך ומבלי לעשות חשבון עד כמה אנו ראויים. במילים
אחרות: ברכת כהנים מגיעה ממקום עליון כל כך אשר שם מעמדו ומצבו
הרוחני של האדם איננו 'תופס מקום' ואף כאשר עבודת ה' של האדם
איננה שלימה אין זה מבלבל כלפי מעלה, כאשר הקדוש ברוך הוא מביט
על האדם ממקום מרום זה אזי הדבר היחיד שנראה זו מעלתו של
היהודי ואהבתו הבלתי מוגבלת של הקדוש ברוך הוא אליו.
הסברת הדברים בפרטיות יותר:
בדרך כלל כאשר מדובר אודות ירידת השפע המושפע מהקדוש ברוך הוא אל
האדם הרי בכוחו של האדם לעורר זאת בשני דרכים: ברכה ותפילה. אופן
אחד הוא באמצעות ברכה, האדם זוכה לקבל את ברכתו של צדיק או אפילו
את ברכתו של יהודי פשוט הנאמרת מעומק ליבו ועל ידי כך נפתח צינור
השפע מלמעלה. אופן נוסף הוא באמצעות תפילה, האדם מתחנן ושופך את
ליבו לפני הקדוש ברוך הוא עד שהוא זוכה ונענה מלמעלה. בכל אחת מדרכים
אלה קיימת מעלה, בתפילה קיימת מעלה נפלאה והיא שבכוחה לגרום
להתגלות של שפע חדש שלא היה אמור להיות כלל, מה שאין כך בכוחה של
ברכה הוא רק לגלות את השפע שכבר ישנו למעלה וחסרה רק ירידתו למטה.
המעלה הקיימת בידידת השפע הנעשית באמצעות ברכה היא בכך שהדבר
וודאי לעומת תפילה שבה ייתכן שבקשתו של האדם לא תתמלא. נקודה זו
מתבטאת בכך שאחד הלשונות השגורים בתפילה הוא 'יהי רצון...' משמעות
מילים אלה היא שבכוח בקשתו של האדם ניתן ליצור רצון חדש למעלה שלא
היה עד עתה, אך ביחד עם כך מילים אלה הם בסגנון של בקשה ולא של
קביעה וודאית שאכן כך יהיה.
פירושה הפנימי של המילה 'ברכה' הוא ירידת שפע מלמעלה למטה.
פירוש זה רמוז בלשון המשנה העוסקת בנטיעת גנים "המְבַרֵךְ את
הגפן", 'המְבַרֵךְ' זו פירושה לקחת זמורה, ענף של גפן ובעודו מחובר
בקצהו האחד לעץ הגפן, להוריד ולהכניס את קצהו השני לתוך האדמה
על מנת להוציא שוב, במרחק מסויים מעץ הגפן, מעל פני האדמה.
משמעותה הרוחנית של 'מְבַרֵךְ' היא 'המְבַרֵךְ', כלומר ירידתו והעברתו
של השפע האלוקי מעולם עליון לעולם תחתון יותר. אך הדבר אפשרי
רק לאחר שלמעלה בעולמות העליונים ישנו שפע שהוקצב לאדם אלא
שמיסבות שונות מתעכבת ירידתו למטה, על כך מועילה הברכה, להורידו
למטה. כאשר חלילה לא הוקצב לאדם שפע מלמעלה אזי גם ברכה
לא תועיל.
למרות ההבדל שבין ברכה לתפילה, ישנה נקודה משותפת בין שניהם והיא
שהמסגרת בה קיימים הברכה והתפילה היא כזו שבה מעמדו ומצבו הרוחני
של האדם ועבודת ה' שלו 'תופסים מקום' ולכן השפעת השפע אליו מלמעלה
היא תוך עשיית חשבון עד כמה הוא ראוי לכך. הן החשבון הנעשה במסגרת

ביאור בדרך אפשר

של 'תפילה', האם האדם ראוי שתתמלא בקשתו, ובפרט במסגרת של 'ברכה'
החשבון הנעשה עם האדם אשר לפיו נקצב מלכתחילה מידת השפע הקיים
למעלה.
ייחוסה של ברכת כהנים הוא בכך שיש בה ממעלת התפילה וממעלת הברכה
גם יחד, דבר זה נובע מכך שהיא מגיעה ממקום עליון יותר. כאמור, מעלתה
של ברכת כהנים היא בכך שהיא מגיעה ממקום עליון אשר שם החיסרון
שייתכן שקיים בעבודת ה' של האדם איננו 'תופס מקום' כלל, במקום זה נראית
רק אהבתו הבלתי מוגבלת של הקדוש ברוך הוא אל היהודי. ממקום זה השפע
שמושפע לאדם הוא בלתי מוגבל והוא מעבר למה שנקצב למעלה בעולמות
עליונים – שזו מעלת התפילה, בנוסף לכך שפע זה יורד למטה מטה באופן
וודאי – שזו מעלת הברכה.
במילים אחרות:
בהתגלותו של הקדוש ברוך הוא ישנם שני אופנים כלליים. אופן אחד הוא
התגלותו של הקדוש ברוך הוא כמו שהוא, אור אין סוף ברוך הוא. במקום
זה מציאות העולמות המוגבלים והמסגרת של השתלשלותם זה מזה איננה
תופסת מקום כלל. אופן נוסף קיים בהתגלות האלוקית והוא ההתגלות של אור
ה' בהתאם למציאותם המוגבלת של העולמות.
ברכת כהנים מגיעה מאור אין סוף ברוך הוא.
המעלה המיוחדת של ברכת כהנים משתקפת בחידוש מיוחד שצריך להיות
בישיתו של האדם לעבודת ה' שלו.
חידוש זה הוא פתגמו של כבוד קדושת אדמו"ר מהר"ש - אשר בשנת
אמירת מאמר זה על ידי כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א מלאו מאה חמישים
שנה ללידתו של אדמו"ר מהר"ש – "דִּי יִוּעֵלְט זְאָגְט אָז מִקֵּעַן נִיט
אַרונְטְסער זַאָרף קֵעַן אַרִיבְער, און אײַף האַלְט אַז מִזַּאָרף לְבַתְחִלָּה אַרִיבְער"
(העולם אומר שכאשר אי אפשר לגשת מלמטה אזי צריכים מלמעלה, ואני
סבור שצריכים לכתחילה מלמעלה) כלומר גישתו של האדם לכל דבר
ובפרט לעבודת ה' צריכה להיות באופן של 'לכתחילה אריבער' –
'לכתחילה מלמעלה'.
הסברת הדברים:
כאשר האדם ניגש לעבודת ה' הרי זה יכול להיות בשני אופנים, מלמטה
או מלמעלה.
'מלמטה' – כלומר מתוך התחשבות במקומו של האדם. האדם עושה חשבון
בינו לבין עצמו עד כמה הוא מסוגל, מבחינת מעמדו ומצבו הרוחני הוא שייך
רק לדברים פשוטים והתחלתיים בלבד, הרי הוא עדיין מלוכלך בעניינים שונים
בהם איננו יודע כיצד לנצח את יצרו הרע ואם כן עליו לעמול תחילה לסור
לגמרי מן הרע ורק לאחר מכן הוא יעז לחשוב אודות הוספה בעשיית טוב,
אודות עניינים נעלים יותר.
'מלמעלה' – האדם מביט על הדברים כפי שהם נראים 'מלמעלה', ממקום
מרום כזה אשר שם נראית רק נשמתו האלוקית שהיא חלק אלוהי ממעל
ממש, ומצבו הנחות בו הוא שרוי אינו תופס מקום כלל. גישתו של האדם לכל
דבר היא, התמסרות לכל עניין בעבודת ה' שההשגחה העליונה מזמנת לו גם
אם לפי שעה נדמה לו שמצד מצבו אין הוא ראוי לזה כלל, כמאמר חז"ל:
"חטוף ואכול חטוף ושתה!"

ביאור בדרך אפשר

1 אודות ברכת כהנים נאמר בפרשתנו **כֹּה תִּבְרַכּוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר**
 2 **לָהֶם יִבְרַכְךָ גּוֹ' יָאֵר גּוֹ' יֵשָׁא גּוֹ' יִבְרַכְךָ ה' וישמרך, יאר ה' פניו**
 3 **אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום וישמו את שמך על בְּנֵי**
 4 **יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם¹. וְהָיָה בְּקֶשֶׁר לְפָסוּק זֶה וְאִדּוּת עֲנִין זֶה**

5 של ברכת כהנים **יֵשׁ בְּמָה**
 6 **דרושים מרבתינו**
 7 **נשיאנינו, אָמֵנָם מְצִינו**
 8 **רבויו דרושים בְּזָה² (הן**
 9 **על פסוק זֶה וּבְעֶקֶר**
 10 **בְּעֲנִינִים אֵלּוּ) מִכ"ק**
 11 **אֲדָמוֹר³ מהר"ש,**
 12 **שֶׁהֲשֵׁנָה הִיא שְׁנַת הַקָּ"נ**
 13 **(=המאה חמישים) לְהוֹלִדְתָּ, וְהָיָה בְּפָסוּק זֶה וְעֲנִין זֶה יֵשׁ בְּמָה דְרוּשִׁים**
 14 **דְּמִסְפָּר זֶה הוּא ג' פְּעָמִים נ' (=שלוש פעמים**
 15 **חמישים), ג' פְּעָמִים יוֹבֵל⁴**
 16 **הַנִּקְרָא 'עוֹלָם'³ בלשון**
 17 **הַתּוֹרָה חֲמִישִׁים שָׁנָה נִקְרָאִים**
 18 **בשם 'יוֹבֵל' וְהַתּוֹרָה קוֹרֵאת**
 19 **לְרֹצֵף זֶמֶן שְׁכֹזָה בִּשְׁם 'עוֹלָם'. וְהָיָה בְּקֶשֶׁר לְפָסוּק זֶה וּבְעֶקֶר**
 20 **מִכְּ מוֹכֵן שְׁכֹזָה בִּשְׁם 'עוֹלָם' עֲלֵיו**
 21 **חֲמִישִׁים שָׁנָה הוּא נִקְבַּע בְּעוֹלָם,**
 22 **לְקִבְעִיתוֹ בְּעוֹלָם יִשְׁנו חוּזָק**
 23 **מִיּוֹתֵד כֹּאשֶׁר יִשְׁנָה 'חֻזְקָה' שֶׁל**
 24 **'עוֹלָם', לֵאחֹר שֶׁעֲבָרוּ עֲלָיו**
 25 **שְׁלֹשׁ פְּעָמִים 'עוֹלָם', וְהָיָה**
 26 **שֶׁעֲנִינֵנו שֶׁל אֲדָמוֹר³**
 27 **מִהַר"ש נִמְשָׁף וִירָד**
 28 **לְעוֹלָם בְּאֶפֶן דָּג' פְּעָמִים**
 29 **'יוֹבֵל' כִּי שְׁכַעַת גַּם אָדָם**
 30 **הַנִּמְצָא וְשִׁקְעוֹ בְּעוֹלָם יִכּוֹל**
 31 **לֵאחֹחַ בְּכוּחוֹ שֶׁל אֲדָמוֹר³**
 32 **מִהַר"ש. וְפַעֲלוֹת שֶׁל אֲדָמוֹר³**
 33 **מִהַר"ש בְּתוֹךְ מִצִּיאוֹת הָעוֹלָם**
 34 **הֵינָן בְּפֶרֶט אַחֵר**
 35 **הַסֵּתֵלְקוֹתוֹ אֲשֶׁר אֵז דּוּקָא**

37 לאחר הסתלקותו של צדיק **כָּל פְּעֻלָּתוֹ אֲשֶׁר פָּעַל בְּמִשְׁךָ יָמֵי חַיָּיו בְּעוֹלָם**
 38 **זוֹהוּ, עוֹלָה לְמַעַלָּה לְמִקּוֹר הַשֹּׁפַע שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת וְאַחֲרֵי־כֵן יוֹרֵדֵת**
 39 **חֲזָרָה לְמַטָּה וּפּוֹעֵלֶת יְשׁוּעוֹת בְּקֶרֶב הָאָרֶץ⁴ בדוגמת גרעין הנורע**
 40 **באדמה אשר בעקבות זריעה זו באה צמיחה של יובל רב כך גם מעשיו**

ביאור בדרך אפשר

41 הטובים של הצדיק 'נורעים' בארץ העליזונה, במקור העליון אשר ממנו השפיע
 42 של העולמות כולם, ואזי נעשית 'צמיחה' של תוספת שפע רב מלמעלה למטה,
 43 מכך מוכן שכעת כוחו של אדמו"ר מהר"ש 'זמין' ביותר לכל יהודי. וְהָיָה
 44 **אֶחָד מִפְּתָגְמָיו וְהוֹרָאוֹתָיו הָעֶקְרִיִּים שֶׁל אֲדָמוֹר³ מִהַר"ש**
 45 **הָיָה מָה שֶׁאָמַר⁵, 'דִּי**
 46 **וועלט זאגט אז מ'קען**
 47 **ניט ארוינטער דארף מ'ען**
 48 **אריבער⁶ און איף האלט**
 49 **אז מ'דארף לכתחלה**
 50 **אריבער' (=העולם אומר**

51 שכאשר אי אפשר לגשת מלמטה
 52 אזי צריכים מלמעלה, ואני סבור
 53 שצריכים לכתחילה מלמעלה).
 54 **דְּכָשֶׁם שְׁפָלָלוּת עֲבוֹדָתוֹ**
 55 **שֶׁל אֲדָמוֹר³ מִהַר"ש נִמְשָׁפָה**
 56 **וִירָדָה לְעוֹלָם אַחֵר**
 57 **הַסֵּתֵלְקוֹתוֹ לְפַעַל יְשׁוּעוֹת**
 58 **בְּקֶרֶב הָאָרֶץ, עַל־דֶּרֶךְ־זֶה**
 59 **הוּא בְּנוֹגֵעַ לְפָתָגְם וְעֲנִין**
 60 **זֶה שְׁכַעַת יוֹתֵר קָל לִישׁוֹת זֹאת.**
 61 **וְהָיָה תָכֵן פְּתָגְם זֶה הוּא**
 62 **לֹא רַק כֹּאשֶׁר מְדוּבָר אִדּוּת**
 63 **גִּישׁוֹת שֶׁל הָאָדָם שְׁצִירָה לְהוֹיָה**
 64 **בְּעֲנִינֵי עֲבוֹדָה עִם הָעוֹלָם**
 65 **בְּעֲנִינֵי פִּרְסוֹתוֹ, בְּרִיאוֹתוֹ וְכָל**
 66 **צִרְכּוֹ הַגִּשְׁמִיִּים, אֵלָּא גַם**
 67 **בְּעֲנִינֵי תוֹרָה וְעִבּוּדֵת ה'**
 68 **הָרוּחָנִיִּים, וְאַדְרָבָּה, פִּינִין**
 69 **שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל⁷**
 70 **'קוֹדֶשׁ־בְּרִיף־הוּא**
 71 **אֶסְתַּפֵּל בְּאוֹרֵייתָא וּבִרְא**
 72 **עֲלֵמָא' (=הקדוש ברוך הוא**
 73 **הַסֵּתֵל בְּתוֹרָה וּבִרְא אֶת הָעוֹלָם)**
 74 **מִכְּ מוֹכֵן שְׁכָל דְּבַר שְׁקִיִּים**
 75 **בְּעוֹלָם הָרִי זֶה מִשּׁוֹם שְׁלִפְנֵי כֵן**
 76 **הוּא כְּתוּב בְּתוֹרָה, וְאֵם כֵּן**

77 **מוֹכֵן שְׁאִין זֶה רַק שְׁכִנּוּסָף לְכָךְ שְׁכָל דְּבַר שְׁקִיִּים בְּעוֹלָם, הוּא כְּתוּב גַּם כֵּן**
 78 **בְּתוֹרָה, אֵלָּא לְהִיפֹךְ שֶׁעֶקֶר הַמִּצִּיאוֹת שֶׁל כָּל הָעֲנִינִים שְׁבַעֲוֹלָם הוּא**
 79 **כְּפִי שֶׁהָיָה בְּתוֹרָה וּבְנוֹסָף לְכָךְ קִימַת גַּם הַמִּצִּיאוֹת הַפְּשׁוּטָה בְּעוֹלָם,**
 80 **וְאֵם כֵּן מוֹכַח שֶׁגַּם הָעֲנִין דִּלְכַּתְחָלָה אֲרִיבֶעֶר' הוּא (גַּם) -**

בס"ד. שבת פרשת נשא, ב' סיון, ה'תשד"מ.

(הנחה בלתי מוגה)

כֹּה תִּבְרַכּוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם יִבְרַכְךָ גּוֹ' יָאֵר
גּוֹ' יֵשָׁא גּוֹ' וְשָׁמוּ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי
אֲבָרְכֶם¹. וְהָיָה בְּפָסוּק זֶה וְעֲנִין זֶה יֵשׁ בְּמָה דְרוּשִׁים
מִרְבּוֹתֵינוּ נְשִׂיאֵינוּ, אָמֵנָם מְצִינו רַבּוֹי דְרוּשִׁים בְּזָה² (הן
עַל פָּסוּק זֶה וּבְעֶקֶר בְּעֲנִינִים אֵלּוּ) מִכ"ק אֲדָמוֹר³
מִהַר"ש, שֶׁהֲשֵׁנָה הִיא שְׁנַת הַקָּ"נ לְהוֹלִדְתָּ, דְּמִסְפָּר זֶה
הוּא ג' פְּעָמִים נ', ג' פְּעָמִים יוֹבֵל הַנִּקְרָא עוֹלָם³, וְהָיָה
שֶׁעֲנִינֵנו שֶׁל אֲדָמוֹר³ מִהַר"ש נִמְשָׁף לְעוֹלָם בְּאֶפֶן דָּג'
פְּעָמִים יוֹבֵל. וּבְפֶרֶט אַחֵר הַסֵּתֵלְקוֹתוֹ אֲשֶׁר אֵז כָּל
פְּעֻלָּתוֹ אֲשֶׁר פָּעַל עוֹלָה לְמַעַלָּה וְאַחֲרֵי־כֵן יוֹרֵדֵת לְמַטָּה
וּפּוֹעֵלֶת יְשׁוּעוֹת בְּקֶרֶב הָאָרֶץ⁴. וְהָיָה אֶחָד מִפְּתָגְמָיו
וְהוֹרָאוֹתָיו הָעֶקְרִיִּים שֶׁל אֲדָמוֹר³ מִהַר"ש הָיָה מָה
שֶׁאָמַר⁵, 'דִּי וועלט זאגט אז מ'קען ניט ארוינטער דארף
מ'ען אריבער' און איף האלט אז מ'דארף לכתחלה
אריבער. דְּכָשֶׁם שְׁפָלָלוּת עֲבוֹדָתוֹ נִמְשָׁפָה אַחֵר
הַסֵּתֵלְקוֹתוֹ לְפַעַל יְשׁוּעוֹת בְּקֶרֶב הָאָרֶץ, עַל־דֶּרֶךְ־זֶה הוּא
בְּנוֹגֵעַ לְפָתָגְם וְעֲנִין זֶה. וְהָיָה תָכֵן פְּתָגְם זֶה הוּא לֹא רַק
בְּעֲנִינֵי עֲבוֹדָה עִם הָעוֹלָם, אֵלָּא גַם בְּעֲנִינֵי תוֹרָה,
וְאַדְרָבָּה, פִּינִין שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל⁷ קוֹדֶשׁ־בְּרִיף־הוּא
אֶסְתַּפֵּל בְּאוֹרֵייתָא וּבִרְא עֲלֵמָא' (=הקדוש ברוך הוא
הַסֵּתֵל בְּתוֹרָה וּבִרְא אֶת הָעוֹלָם)
מִכְּ מוֹכֵן שְׁכָל דְּבַר שְׁקִיִּים
בְּעוֹלָם הָרִי זֶה מִשּׁוֹם שְׁלִפְנֵי כֵן
הוּא כְּתוּב בְּתוֹרָה, וְאֵם כֵּן

מוֹכֵן שְׁאִין זֶה רַק שְׁכִנּוּסָף לְכָךְ שְׁכָל דְּבַר שְׁקִיִּים בְּעוֹלָם, הוּא כְּתוּב גַּם כֵּן
 בְּתוֹרָה, אֵלָּא לְהִיפֹךְ שֶׁעֶקֶר הַמִּצִּיאוֹת שֶׁל כָּל הָעֲנִינִים שְׁבַעֲוֹלָם הוּא
 כְּפִי שֶׁהָיָה בְּתוֹרָה וּבְנוֹסָף לְכָךְ קִימַת גַּם הַמִּצִּיאוֹת הַפְּשׁוּטָה בְּעוֹלָם,
 וְאֵם כֵּן מוֹכַח שֶׁגַּם הָעֲנִין דִּלְכַּתְחָלָה אֲרִיבֶעֶר' הוּא (גַּם) -

(1 פרשתנו ו, כג-כו. 2) ד"ה כה תברכו תרכ"ו. וראה ד"ה אריב"ל תרכ"ט. המשך חייב אדם לברך תרל"ח ע' עה ואילך. סה"מ תרכ"ז ע' שסט. ד"ה להבין שרש הברכה תרמ"ב (קונטרס דרושי חתונה - ברוקלין תשמ"א). ובכ"מ. 3) ראה משפטים כא, ו ובפרש"י. קידושין טו, א. 4) ראה אגה"ק סי' זך וסי' כח. סידור שער הל"ג בעומר בסופו. ובכ"מ. 5) ראה אגרות קודש אדמו"ר מהור"י צ"ח ע' תריז. לקו"ש אמור ש.ז. בסופו. 6) ראה אוה"ת מג"א ע' ב"ש. ישע"י ע' רפח (סוס"ב). 7) זהר ח"ב קסא, א-ב.

ביאור בדרך אפשר

1 ובעיקר) בגישתו של האדם שצריכה להיות בלמוד התורה ובעבודת ה'.
2 אָמַנָם לְכַאוֹרָה יֵשׁ לְהִבִּין, דְּבִשְׁלָמָא (=מילא, נניח שכן הדבר)
3 בְּעִנְיַי הָעוֹלָם, בתחום זה מובן איך אפשר להיות גישה של
4 'לְכַתְּחִילָה אַרְיֵבֶעַר', כְּמֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל⁸ 'יִתְפַּלֵּל לְמִי
5 שֶׁהָעֶשֶׂר שָׁלוּ' כלומר גם

6 כאשר פרנסתו של האדם היא
7 מעבודה כזו שאיננו יודע כיצד
8 יוכל להתפרנס ממנה בריווח,
9 בכל זאת גישתו יכולה להיות
10 'מלמעלה' כלומר בבטחון גמור
11 בקדוש ברוך הוא שיתן לו את
12 פרנסתו הרבה מעבר למה
13 שהאדם מצליח לעשות בשביל
14 כך, אָבֵל כאשר מדובר
15 בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הָרִי אָמְרוּ
16 רַבּוֹתֵינוּ ז"ל⁹ 'יִגְעַת
17 וּמִצָּאָתָּ תֵּאֱמִין', הֵינּוּ
18 שֶׁצָּרִיךְ לְהִיּוֹת עֲנִין
19 'הִיגִיעָה' של האדם בשביל
20 שתהיה 'המציאה' ההצלחה
21 בלימוד התורה, מכך מובן
22 שמידת ההצלחה בעבודת ה'
23 ובלימוד התורה היא בהתאם
24 ליכולת יגיעתו של האדם, ואם
25 כן כיצד האדם יכול להתעלם
26 מכך שיכולת כשרונותיו הינה
27 מוגבלת, ולגשת לגמרי
28 מלמעלה? אף הענין הוא,
29 דְּכַאֲמַת גַּם בַּתּוֹרָה
30 ובעבודת ה' הרוחנית צריך
31 להיות תחלת העבודה
32 באפן דְּמִלְכַתְּחִילָה
33 אַרְיֵבֶעַר, שְׁהָרִי זֶהוּ תִּכְן

34 הוֹרָאָה זו של אדמו"ר מהר"ש, לֹא רַק שֶׁצָּרִיךְ לְהִיּוֹת מִפְּעַם לִפְעַם
35 גַּם אֶפֶן הָעֲבוּדָה דְּאַרְיֵבֶעַר (=מלמעלה), כלומר הררישה מהאדם היא
36 שהגישה של 'לכתחילה מלמעלה' לא צריכה לבוא רק בתור דבר נוסף על
37 הָעֲבוּדָה בְּפִשְׁטוּת שהיא מתוך התחשבות במצבו הנתון של האדם,
38 אֲלֵא שֶׁצָּרִיךְ לְהִיּוֹת לְכַתְּחִילָה בֵּן. וְאַחֵר שֶׁהִגִּיעַ הָאָדָם
39 לְשִׁלְמוֹת עֲבוּדָה זו מתוך גישה של 'לכתחילה מלמעלה', וְעֲבוּדָתוֹ
40 הַצְּלִיחָה, והדבר וודאי שאכן הוא יצליח שְׁהָרִי אֵין זֶה רַק עֲנִין שֶׁל
41 נְסִיּוֹן, שְׁמִנְסָה לְעֵבֶד בְּדֶרֶךְ זו, אֲלֵא שֶׁזֶה צָרִיךְ לְהִיּוֹת מִתְחִילָה
42 אֶפֶן הָעֲבוּדָה וְזֶהוּ אֶכֶן סֵדֶר הָעֲבוּדָה הַרוּחָנִית הַנִּדְרֶשֶׁת מֵהָאָדָם,
43 דָּאף שֶׁהָעוֹלָם אוֹמֵר שְׂדוּקָא אִזְ מָעַן קָעַן נִיט אַרְוִינְטֶעַר

ביאור בדרך אפשר

44 דְּאַרְף מָעַן אַרְיֵבֶעַר (=שדווקא כאשר לא מצליחים מלמטה אזי צריכים
45 לנסות מלמעלה), הִנֵּה הוֹרָאָתָּ אֲדָמוּ"ר מֵהָר"ש הִיא שֶׁצָּרִיךְ
46 לְהִיּוֹת 'לְכַתְּחִילָה אַרְיֵבֶעַר' (=לכתחילה מלמעלה), וְלִמְרוֹת שְׁמִי הוּא
47 זֶה שִׁישׁ לוֹ אֶת הַכּוּחוֹת 'לְהַשְׁלִיךְ' אֶת עֲצָמוֹ מִלְכַתְּחִילָה כִּלְפִי מַעֲלָה, אֶךְ כִּיּוֹן
48 שֶׁאֲדָמוּ"ר מֵהָר"ש הוּא הִנֵּה

49 נָשִׂיא הַדּוֹר, הִנֵּה לִכֵּן
50 מִמֶּנּוּ נִמְשָׁךְ כּוֹחַ זֶה לְכָל
51 הַדּוֹר, וְכֵן לְדוֹרוֹת
52 הַבָּאִים, הִנֵּה לֵאחֹר שֶׁהָאָדָם
53 הַתְּחִיל אֶת עֲבוּדַת ה' שֶׁלּוֹ
54 מִלְּמַעֲלָה, הוּא מוֹצֵא אֶת עֲצָמוֹ
55 עוֹסֵק בְּעִנְיָנִים וּבִפְעוּלוֹת כֹּאֲלֵה
56 אֲשֶׁר מְצִידוֹ הוּא לֹא הִיא מִשְׁעַר
57 שֶׁהוּא שִׁיךְ אֵלֵיהֶם, הִנֵּה וּדְאִי
58 שֶׁהוּא לֹא אֵיבֵד חִלְיָה אֶת
59 הַמַּעֲלָה שֶׁקִּיָּמַת בְּלִהְיוֹתָא
60 בְּעֲבוּדַת ה', אֲלֵא שֶׁתְּמוֹרֶת
61 הִיגִיעָה שֶׁהִתָּה צְרִיכָה לְהִיּוֹת
62 אֲצִלוֹ עַל מִנֵּת לְהַתְּגַבֵּר עַל הַיִּצֵּר
63 בְּעִנְיָנִים שְׁפִלִים יוֹתֵר, הָרִי לֵאחֹר
64 הַתְּחִילָה שֶׁל הָעֲבוּדָה מִלְּמַעֲלָה
65 אִזְ צְרִיכָה לְהִיּוֹת הִיגִיעָה
66 שֶׁל הָאָדָם כִּלְפִי עִנְיָנִים וְנִלְיָם
67 יוֹתֵר, בְּמָה שֶׁלְּמַעֲלָה
68 מִזֶּה¹⁰ הִיגִיעָה נִדְרֶשֶׁת עַל מִנֵּת
69 לְהַתְּעִלוֹת עוֹד יוֹתֵר, וְגַם בִּזְוָה
70 יִשְׁנָה הַהִבְטָחָה 'יִגְעַת
71 וּמִצָּאָתָּ' שְׁכֵאֲשֶׁר הָאָדָם יִתְיַנֵּעַ
72 הוּא אֶכֶן יִמְצָא, חו"ל מִשְׁתַּמְשִׁים
73 דּוּקָא בְּמִילָה 'מִצָּאָתָּ' וְלֹא
74 'הַצְּלָחָה' 'הַשְׁגָּתָה' וְכִיּוֹצֵא בִּזְוָה,
75 כִּיּוֹן שֶׁמִּצָּאָה פִּירוּשָׁה שֶׁאֲדָם
76 זֹכֵר בְּדַבָּר שֶׁהוּא לֹא שִׁיעַר

77 תְּחִילָה שִׁמְצָאוּ, הֵינּוּ שֶׁהַמִּצְיָאָה תִּהְיֶה שְׁלֵא לְפִי עֶרֶף הִיגִיעָה.
78 כְּלוּמָר בְּנוֹסֵף לִכְךָ שֶׁהָאָדָם יִגִּישׁ לְהַתְיַנֵּעַ בְּעֲבוּדַת ה' לֵאחֹר שֶׁלְכַתְּחִילָה הוּא
79 הַעֲמִיד אֶת עֲצָמוֹ בִּמְקוֹם מְרוּמָם, הִנֵּה יִגִּיעָה זוֹ מְבִיאָה אוֹתוֹ לְעִנְיָנִים יוֹתֵר
80 וְיוֹתֵר נִלְיָם, בְּאוֹפֵן שֶׁל 'מִצְיָאָה'.

81 מִכָּאֵן וְאֵילֶךְ מְדוּבָר אֲדוּתָה מַעֲלָתָה הַנִּפְלָאָה שֶׁל בְּרַכַּת כְּהִנִּים וְהִנֵּה
82 בְּדִרוּשִׁים הַנִּי"ל הַעוֹסָקִים בְּמַעֲלָתָה שֶׁל בְּרַכַּת כְּהִנִּים מְדִיק אֲדָמוּ"ר
83 מֵהָר"ש בְּמָה שֶׁפָּתוּב פָּאן 'יְבָרְכֶךָ ה' וְיִשְׁמְרֶךָ דְּפִרְשׁ רַש"י
84 (מִסְפָּרִי): "וְיִשְׁמְרֶךָ" - מִן הַמְדִּיקִין (=מִן הַשְּׂדִים), דְּלִכְאוֹרָה
85 צָרִיךְ לְהִבִּין מָה שִׁיכּוֹת 'יְבָרְכֶךָ' לְיִשְׁמְרֶךָ, שֶׁהִיא בְּאֵמַת
86 הַשְּׂמִירָה שִׁיכּוֹת וְהָאָדָם זָקֵק לָהּ גַּם קִדְּם שִׁישְׁנָה הַבְּרָכָה, וְכָאֵן

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 מְשַׁמֵּעַ שְׁדוּקָא כְּשִׁיבְרֵךְ אָזִי בעקבות כך 'וַיִּשְׁמְרֵךְ'. וַיֵּשׁ
2 לְהוֹסִיף בָּזָה בכיורו הצורך בשמירה זו, דְּמָה שְׁאָמְרוּ ששמירה זו
3 היא 'מִן הַמִּזְיָקִין', צָרִיךְ בָּאוּר, שְׁהָרִי כידוע 'דְּבָרָה תוֹרָה
4 בַּהֲוָה' 11 וְכֵמו כן 'דְּבָרו חֲכָמִים בַּהֲוָה' 12 כלומר התורה וחז"ל
5 מדברים בדרך כלל כלפי דברים
6 המצויים, דברים הרגילים 1
7 להתרחש בהוה, וְהָרִי עֲנִין 2
8 ה'מִזְיָקִין' הוא דָּבָר 3
9 שְׁאִינוּ מְצוִי בְּיָשׁוּב, 4
10 כְּנוֹדָע' 13 שנאסרה על השדים
11 והמזיקין הדומים להם כל כניסה
12 למקום ישוב, ואם כן הצורך
13 בשמירה מפניהם אינו 'דבר
14 שבהוה'. גַּם מְדִיק כ"ק 8
15 אדמו"ר מהר"ש בְּמָה 9
16 שְׁמִסִּים הַתְּנוּב את ברכת
17 כהנים במילים 'וְשָׁמוּ אֶת
18 שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵנִי
19 אֲבָרְכֶם', דִּיש פְּלוּגְתָא
20 (=שישנה מחלוקת) בְּדָבָר
21 בְּגִמְרָא 14 כלפי מי מוסבות
22 המילים 'ואני אברכם', האם זו
23 ברכתו של הקדוש ברוך הוא
24 לבני ישראל, לאחר שהכהנים
25 מברכים את ישראל כמוטל
26 עליהם אזי הקדוש ברוך הוא
27 משרה את ברכתו על ישראל, או
28 שמילים אלו מוסבות כלפי
29 הכהנים בעצמם, הקדוש ברוך
30 הוא אומר: ואני אברכם את
31 הכהנים שברכו את ישראל
32 כְּמִצְוֹתִי, דְּתִנִּיא (=כמו
33 שלמדנו) מִנִּין שְׁכָהן
34 הַמְּבָרֵךְ מִתְּבָרֵךְ, רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר הדבר נלמד מכך שְׁנֹאמַר 15
35 לאברהם אבינו 'וְאֲבָרְכָה מְבָרְכֶךָ' הקדוש ברוך הוא עתיד לברך את כל
36 אלה שיברכו את אברהם וצאצאיו, וְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אֹמֵר הדבר נלמד
37 מכך שְׁנֹאמַר בסיומה של ברכת כהנים 'וְאֵנִי אֲבָרְכֶם'. וְאֹמְרוּ שֵׁם
38 בְּגִמְרָא, על כך שרבי ישמעאל, שהוא בעצמו הינו כהן, לומד אודות ברכתו
39 של הקדוש ברוך הוא לכהנים מהמילים 'ואני אברכם', 'יִשְׁמַעְאֵל בְּהִנָּה
40 מְסִיעַ בְּהִנָּה' (=ישמעאל הכהן, מסייע לכהנים), וְהִקְשׁוּ בגמרא על
41 אימרה זו 'מָה מְסִיעַ?', שְׁהֵלָא גַם לְדָבָרִי רַבִּי עֲקִיבָא נֹאמְרָה
42 בְּרָכָה לְכַהֲנִים, וההבדל ביניהם הוא רַק שְׁרַבִּי עֲקִיבָא יְלִיף (=לומד

זאת) מ'וְאֲבָרְכָה מְבָרְכֶךָ', וְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל יְלִיף (=לומד זאת) 43
מ'וְאֵנִי אֲבָרְכֶם', וְתִרְצוּ בגמרא שסיעו של רבי ישמעאל לכהנים הוא 44
בכך שלשיטתו הברכה הניתנת לכהנים היא 'בְּהִדִּי בְּרָכָה דִּישְׁרָאֵל', 45
(=בתוך הברכה של ישראל) כלומר הכהנים מתברכים גם כן מברכת הכהנים 46
ולא רק מהברכה הכללית 47
שנאמרה לאברהם אבינו. 48
וְלִכְאוּרָה צָרִיךְ לְהִבִּין, 49
מָהוּ יִתְרוֹן הַמַּעֲלָה בָּזָה 50
שֶׁהַכְּהֻנִּים מִתְּבָרְכִים 51
בְּהִדִּי בְּרָכָה דִּישְׁרָאֵל? 52
בהמשך יוסבר כיצד הדיוקים 53
האמורים בפסוקי ברכת כהנים 54
קשורים במעלתה המיוחדת. 55
וּמִבְּאֹר כָּל זֶה כמאמרו של 56
כ"ק אדמו"ר מהר"ש בְּהִקְדָּם 57
הסברת החלוק בין 'בְּרָכָה' 58
ל'תַּפְּלָה' 16, ד'בְּרָכָה' 59
היא מְלִשׁוֹן 'הַמְּשַׁכָּה' 60
כלומר הורדה של שפע מלמעלה 61
למטה, כְּמוֹ שרמזו בלשון 62
המשנה 'הַמְּבָרֵךְ אֶת 63
הַגִּפֶּן' 17 כְּמוֹסֵבֵר כמבוא 64
למאמר, וְהִינֵנו שֶׁהָאֵדָם 65
הַמְּבָרֵךְ אֵינוֹ מַחֲדֵשׁ דָּבָר, 66
וְכָל פְּעוּלָתוֹ הִיא כַּכּ שְׁהוּא רַק 67
מְגַלָּה וּמְמַשִּׁיף מלמעלה 68
למטה אֶת הַבְּרָכָה מִמְּקוּרָה 69
וְשִׁרְשָׁה יִשְׁנו שפע שנקצב 70
לאדם, שפע זה קיים בעולמות 71
עליונים ומסיבות שונות תיתכן 72
התעכבותו למעלה, תפקידה של 73
הברכה היא להורידו למטה. 74
מִה־שְׁאֵין־פֶּן עֲנִין 75
הַתַּפְּלָה הוּא לְפַעַל דָּבָר חֲדָשׁ שפע כזה שיתכן ואינו קיים אפילו 76
בעולמות עליונים, וְכָלִשׁוֹן בְּמָה תַּפְּלוֹת 'יְהִי רָצוֹן כּו', הִינֵנו 77
הבקשה היא שִׁיְהִיָּה רָצוֹן חֲדָשׁ, וּמִזָּה מוֹכֵן בְּנוֹגֵעַ לְכָל 78
הַתַּפְּלוֹת, שְׁעִנִּינָם הוּא לְפַעַל דָּבָר חֲדָשׁ. וְהִנֵּה בָב' אֹפְנִים 79
אֵלֹו 'בְּרָכָה' וְתַפְּלָה' יֵשׁ בָּזָה מָה שְׁאֵין בָּזָה, דְּמַעֲלַת הַבְּרָכָה 80
הִיא שְׁאֵין צָרִיךְ לְחַדֵּשׁ דָּבָר לכן המברך אינו צריך להשתמש בלשון 81
של תחנונים ובקשה על מנת שיושפע השפע מלמעלה, אלא הברכה נאמרת 82
בלשון וודאית, שְׁלֹכֵן הַמְּבָרֵךְ נַעֲשֶׂה 'פַּעַל הַבִּיט' עַל הַבְּרָכָה כן 83
שביכולתו לְהַמְשִׁיכָה וְלַהוֹרִידָה מְשַׁרְשָׁה וּמְקוּרָה, וְכִיּוֹן שֶׁהַשֶּׁפַּע כָּבֵד 84

(11) ב"ק נד, א במשנה. ובכ"מ. (12) שבת סה, א. ועוד. (13) ראה ברכות ג, ריש ע"ב. רמב"ן אחרי יז, ז. (14) חולין מט, א. (15) לך יב, ג. (16) ראה בכ"ז גם: לקו"ת ראה יט, א. אוה"ת ויחי (בראשית כרך ו) תתשכה, ב. אוה"ת שמיני ע' כו. כט. אוה"ת פרשתנו ע' ער ואילך. ד"ה כה תברכו תרג"ד. ובכ"מ. (17) כלאים רפ"ז. וראה תו"א מקץ לז, ג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ישנו למעלה במילא הענין נקל יותר (=נעשה בקלות יותר) (לכאורה)
 2 דבר זה תלוי בכך שהמבקר נמצא בדרגה רוחנית גבוהה שהיא למעלה
 3 מהמקום הרוחני ששם 'נעצר' השפע ולכן ביכולתו להורידו למטה, אך באמת
 4 דבר זה הוא בכחו של כל אחד בגלל שאצל כל יהודי ישנה נשמה שהיא
 5 חלק אלוהי ממעל ממש ובמילא
 6 הוא יכול לפעול למעלה
 7 (מעלה), ומעלת התפלה
 8 היא, דגם באשר מדובר
 9 במצב כזה שמצד השרש
 10 ומקור השפע אי-אפשר
 11 שישמש ויתגלה ענין זה
 12 כלומר לא רק שלא קיים השפע
 13 למעלה אלא יתכן שגורו על
 14 האדם לקבל יסורים וכו', הרי
 15 במצב זה פועלת התפלה
 16 שיהיה רצון חדש
 17 והמשכה חדשה.
 18 והנה על פי חלוקה זו
 19 שבין ברכה לתפלה, יובן
 20 ענין תמוה בברכת יעקב
 21 לבני יוסף מנשה ואפרים.
 22 ובמספר בכתובים¹⁸,
 23 שיעקב שם (=שם) את יד
 24 ימינו על ראש אפרים
 25 ואת יד שמאלו הוא שם על
 26 ראש מנשה יד ימין חזקה
 27 יותר מיד שמאל ובכך שאת יד
 28 ימין יעקב הניח על ראש אפרים
 29 מובן שברכה יתירה ניתנה לו
 30 למרות שמנשה הוא הבכור ואם
 31 כן הוא ראוי לברכה יתירה משל
 32 אחיו הצעיר אפרים, ואמר לו
 33 יוסף ליעקב אביו 'פי זה
 34 (מנשה) הבכור שים
 35 ימינך על ראשו, וימאן
 36 אביו ויאמר ידעתי בני,
 37 ידעתי שמנשה הוא הבכור גו'
 38 ואכן גם הוא יהיה לעם
 39 וגם הוא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה
 40 מלא הגוים. דלכאורה אינו מובן, דמפנין שיוסף בקש את
 41 יעקב לברך את בניו, הרי היה יכול לברך את מנשה שהוא
 42 יגדל מאפרים וכו'. ולאידך גיסא (=ומצד שני) צריך להבין,
 43 דאי נימא (=שאם נאמר) שאי-אפשר היה ליעקב לברכו, אם

44 כן מה היה הקסלקא-דעתא דיוסף (=מה עלתה בדעתו של יוסף),
 45 והרי פשוט שגם יוסף, בגלל דרגתו הרוחנית הגבוהה ידע את
 46 העתיד, הוא ידע שאחיו הקטן של מנשה יגדל ממנו וגו', וגדולת
 47 מעלתו הרוחנית של יוסף הצדיק מובנת בפרט על-פי מה שכתוב¹⁹
 48 'אלה תולדות יעקב -
 49 יוסף, כלומר שיוסף היה
 50 עקר תולדות יעקב, ולא
 51 עוד אלא שיעקב מסר לו
 52 את כל תורתו (פמאמר
 53 רבותינו ז"ל²⁰), ואם כן
 54 בודאי למד עמו גם ענין
 55 זה שאפרים יהיה גדול
 56 ממנשה. אף על-פי הנ"ל
 57 אורות מהותה של 'ברכה' אשר
 58 בכוחה לגלות ולהוריד למטה רק
 59 את מה שכבר ישנו בפוטנציאל
 60 למעלה, יובן²¹, כי הטעם
 61 לזה שיעקב לא היה יכול
 62 לברך את מנשה יותר
 63 מזה, הוא משום שענין
 64 הברכה למנשה הוא רק
 65 'ברכה' כלומר 'הברכה'
 66 והמשכה מהשפע שכבר
 67 נקצב וקיים במקורו הרוחני,
 68 בשורש נשמתו של מנשה,
 69 ורצה יעקב שמצד מקורו
 70 של מנשה הנה הגם
 71 שהוא הבכור ואכן גם
 72 הוא יגדל, מפל-מקום
 73 אחיו הקטן יגדל ממנו.
 74 אמנם יוסף בקש שיעקב
 75 יתפלל עבורם בקשתו של
 76 יוסף מיעקב אביו היתה שהוא
 77 ישתמש בכוחה של תפילה,
 78 דכשם שיוסף עצמו עמד
 79 מול יעקב מתוך תנועת נפש של
 80 תפילה שלכן הוא בקש
 81 מיעקב ענין זה, שמהותה
 82 של 'ברכה' זהו ענין התפלה והעלאת מיין-נוקבין' המושג
 83 'העלאת מיין-נוקבין' בקבלת הארז"ל קיים בכל מסגרת המורכבת מ'משפיע'
 84 ו'מקבל', הדבר שמעורר את רצונו של ה'משפיע' היא תשוקתו של ה'מקבל'
 85 אליו, תשוקה זו מבטאת את יציאתו של ה'מקבל' ממקומו ועליותו אל
 86 ה'משפיע', 'תנועה' זו נקראת בשם העלאת מיין-נוקבין, בתנועת נפש זו עמד

כה תברכו את בני ישראל

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 יוסף בפני אביו וְעַל-דָּרְךָ-זֶה רָצָה יוֹסֵף שְׂמֵעֶקֶב יהיה גם כן בתנועת
2 נפש זו בפני הקדוש ברוך הוא וְיִתְפַּלֵּל עֲבוּר מְנַשָּׁה שְׂיִגְדֵּל
3 מְאֻפְרִים, וְעַל-יְדֵי עֲנִין הַתַּפְּלָה יְכוּלִים לַפְּעַל דְּבַר חֲדָשׁ.
4 וּבְכָל זֹאת עָנָה לוֹ יַעֲקֹב שְׂאֵחֵיו הַקָּטָן יִגְדֵּל, אִם שָׁפַן לֹ"ל הָיָה
5 יְכוּל יַעֲקֹב לַפְּעַל עַל-יְדֵי

6 תַּפְּלָתוֹ שְׂמֵנֶשָׁה יִגְדֵּל, כִּי 1
7 יַעֲקֹב הָיָה אִזְ בְּמַצֵּב שֶׁל 2
8 בְּרָכָה בתנועת נפש של 3
9 'משפיע' וְלֹא בְּמַצֵּב שֶׁל 4
10 תַּפְּלָה בתנועת נפש של 5
11 'מקבל'.

12 וְהָנָה עַל-פִּי כָל הַנָּ"ל יוֹכֵן גִּדֵּל הַעֲלוּי דְּבָרְכָת כִּהְנִים, 6
13 אודות המגבלה וכמו כן המעלה 7
14 הקיימת בברכה ובתפילה, יוֹכֵן 8
15 גִּדֵּל הַעֲלוּי דְּבָרְכָת 9
16 כִּהְנִים, שְׂעֵנִינָה הוּא 10
17 שֵׁשׁ בָּה ב' הַמַּעֲלוֹת 11
18 דְּבָרְכָה וְהַתַּפְּלָה. דִּהְנִים 12
19 שְׂמַצֵּד אֶחָד הֵיא בִּסְגֻנוֹן שֶׁל 13
20 'בְּרָכָה' בְּמוֹכֵן שֶׁל 'הַבְּרָכָה' 14
21 וְהַמַּשְׁכָּה שֶׁל שַׁעַ מְלֻמְעָה 15
22 לַמַּטָּה שְׂאִין צִרְף בְּפַעֲלָה 16
23 מִיַּחְדָּת כְּדִי לַחֲדָשָׁה לֹא 17
24 צוּרֵךְ בִּבְקָשָׁה וּבַחֲתוּנוֹת, 18
25 מְכַל-מְקוֹם הַשַּׁפְעָה זֶה אֵינָה 19
26 מְדוּדָה בִּקְצָה מְסוּיִימָה, אֵינָה 20
27 מְדוּדָה בַּהֲתָאם לַעַד כִּמָּה אֲדָם 21
28 רְאוּי, כִּיוֹן שֶׁהֵיא נְמַשְׁכָּת 22
29 וּמַגִּיעָה מִמְּקוֹר נַעֲלָה יוֹתֵר 23
30 מִמְּקוֹם עֲלוּי שֶׁשֶׁם לֹא שִׁיךְ 24
31 צִמְצוּם וְהַגְבָּלָה, לַמַּעֲלָה 25
32 אֶפְלוּ מִשְׁרֵשׁ הַתַּפְּלָה, 26
33 הַשַּׁפְעָה זֶה מַגִּיעָה מְאוּר אֵין סוֹף 27
34 בְּרוּךְ הוּא שֶׁלְמַעֲלָה 28
35 מִהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת הַעוֹלָמוֹת 29
36 לְגַמְרִי. וְזֶהוּ מָה שֶׁכְּתוּב 30
37 בַּפְּסוּקִי בְּרַכַּת כִּהְנִים "בְּרָכָךְ 31
38 הָיוּ" הַבְּרָכָה קְשׁוּרָה בְּשֵׁם הוֹי' 32
39 וְהַמַּשְׁכָּה הֵיא מִשֵּׁם הָיוּ' שְׂמַעֲלָתוֹ לַעוֹמָת שְׂאֵר הַשְּׁמוֹת שִׁבְחָם נִקְרָא 33
40 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁר שְׂאֵר הַשְּׁמוֹת מִבְּטָאִים אֶת הַתְּגַלּוּתוֹ שֶׁל אֱוֹר ה' כִּפִּי 34
41 שְׂהוּא מְאִיר בְּמִדִּידָה בַּהֲתָאם לַמַּצִּיאוֹת שֶׁל הַעוֹלָמוֹת, לַעוֹמָת שֵׁם הוֹי' 35
42 הַמִּבְטָא אֶת הַתְּגַלּוּתוֹ שֶׁל אֱוֹר אֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא שֶׁלְמַעֲלָה מִסְּדֵר 36

37 וְהָנָה עַל-פִּי כָל הַנָּ"ל יוֹכֵן גִּדֵּל הַעֲלוּי דְּבָרְכָת כִּהְנִים, 6
38 אודות המגבלה וכמו כן המעלה 7
39 הקיימת בברכה ובתפילה, יוֹכֵן 8
40 גִּדֵּל הַעֲלוּי דְּבָרְכָת 9
41 כִּהְנִים, שְׂעֵנִינָה הוּא 10
42 שֵׁשׁ בָּה ב' הַמַּעֲלוֹת 11
43 דְּבָרְכָה וְהַתַּפְּלָה. דִּהְנִים 12
44 שְׂמַצֵּד אֶחָד הֵיא בִּסְגֻנוֹן שֶׁל 13
45 'בְּרָכָה' בְּמוֹכֵן שֶׁל 'הַבְּרָכָה' 14
46 וְהַמַּשְׁכָּה שֶׁל שַׁעַ מְלֻמְעָה 15
47 לַמַּטָּה שְׂאִין צִרְף בְּפַעֲלָה 16
48 מִיַּחְדָּת כְּדִי לַחֲדָשָׁה לֹא 17
49 צוּרֵךְ בִּבְקָשָׁה וּבַחֲתוּנוֹת, 18
50 מְכַל-מְקוֹם הַשַּׁפְעָה זֶה אֵינָה 19
51 מְדוּדָה בִּקְצָה מְסוּיִימָה, אֵינָה 20
52 מְדוּדָה בַּהֲתָאם לַעַד כִּמָּה אֲדָם 21
53 רְאוּי, כִּיוֹן שֶׁהֵיא נְמַשְׁכָּת 22
54 וּמַגִּיעָה מִמְּקוֹר נַעֲלָה יוֹתֵר 23
55 מִמְּקוֹם עֲלוּי שֶׁשֶׁם לֹא שִׁיךְ 24
56 צִמְצוּם וְהַגְבָּלָה, לַמַּעֲלָה 25
57 אֶפְלוּ מִשְׁרֵשׁ הַתַּפְּלָה, 26
58 הַשַּׁפְעָה זֶה מַגִּיעָה מְאוּר אֵין סוֹף 27
59 בְּרוּךְ הוּא שֶׁלְמַעֲלָה 28
60 מִהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת הַעוֹלָמוֹת 29
61 לְגַמְרִי. וְזֶהוּ מָה שֶׁכְּתוּב 30
62 בַּפְּסוּקִי בְּרַכַּת כִּהְנִים "בְּרָכָךְ 31
63 הָיוּ" הַבְּרָכָה קְשׁוּרָה בְּשֵׁם הוֹי' 32
64 וְהַמַּשְׁכָּה הֵיא מִשֵּׁם הָיוּ' שְׂמַעֲלָתוֹ לַעוֹמָת שְׂאֵר הַשְּׁמוֹת שִׁבְחָם נִקְרָא 33
65 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁר שְׂאֵר הַשְּׁמוֹת מִבְּטָאִים אֶת הַתְּגַלּוּתוֹ שֶׁל אֱוֹר ה' כִּפִּי 34
66 שְׂהוּא מְאִיר בְּמִדִּידָה בַּהֲתָאם לַמַּצִּיאוֹת שֶׁל הַעוֹלָמוֹת, לַעוֹמָת שֵׁם הוֹי' 35
67 הַמִּבְטָא אֶת הַתְּגַלּוּתוֹ שֶׁל אֱוֹר אֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא שֶׁלְמַעֲלָה מִסְּדֵר 36

חייב אדם לברך שם ע' עו. ד"ה להבין שרש הברכה שם. לקו"ש ח"י ע' 38 ואילך. (22) ראה ברכות כ, ב. (23) ראה לקו"ת פרשתנו
כה, א ואילך. (24) נשא ד, כב. (25) ראה לקו"ת ר"פ נשא. ובכ"מ. (26) משנה סוטה לב, א. (27) במנין המצוות שלפני ה' תפלה
ונשיאת כפים. ועוד. (28) שו"ע סי' קכח ס"א.

43 הַהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת שֶׁל הַעוֹלָמוֹת. וְזֶהוּ גַם מָה שְׂמֵנֶשָׁה בַּפְּסוּק 43
44 הַשְּׁלִישִׁי שֶׁל בְּרַכַּת כִּהְנִים 'יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלָיְךָ גו', דְּעִנֵּן זֶה הוּא 44
45 מְלֻשׁוֹן 'מִשָּׂא פָנִים' 22 שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִתְנַהֵג עִמּוֹ בְּאוֹפֵן שֶׁל 45
46 לַפָּנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין, שְׂזָהוּ עֲנִין שְׂלֻמְעָלָה מִסְּדֵר וְהַדְּרָגָה 23 כִּיוֹן 46
47 שִׁמְכִּינָת הַסֵּדֶר שֶׁל הַשַּׁפְעָה 47

48 הַשַּׁפְעָה לַעוֹלָמוֹת אִמּוֹר לַהֲיוֹת 48
49 בְּכֵךְ דִּין וְחִשְׁבוֹן לְמִי לַתָּת וְעַד 49
50 כִּמָּה, וְלִמְשַׁמְעוֹת הַמִּילִים 'יִשָּׂא 50
51 ה' הֵיא גַם מְלֻשׁוֹן 24 'נִשָּׂא 51
52 אֶת רֹאשׁ' בּו פוֹתַחַת 52
53 פִּרְשָׁתָנוּ, הַמִּילָה 'נִשָּׂא' וְכִמּו כֵן 53

54 הַמִּילָה 'יִשָּׂא' הֵיא 'לְשׁוֹן 54
55 נִשָּׂאָה וְהַגְבָּהָה' 25, כִּי 55
56 מְגַבִּיחִים אֶת הַמַּתְבָּרֵךְ 56
57 לַמַּעֲלָה מְכַל סֵדֶר 57
58 הַהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת לַמְּקוֹם כִּזֶּה 58
59 אֲשֶׁר שֵׁם אֵין מַעֲצוֹר לַשַּׁפְעָה וְאֵין 59
60 לוֹ מַגְבָּלָה כִּלּוּ. וְזֶהוּ מָה 60
61 שֶׁכְּתוּב בַּפְּסוּק הַפְּתִיחָה שֶׁל 61
62 בְּרַכַּת כִּהְנִים 'אִמּוֹר לָהֶם' 62
63 הֵינּוּ שֶׁהַקָּב"ה עוֹשֶׂה 63
64 אֶת הַכִּהְנִים שְׁלוּחִים 64
65 לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּרַכָּה זֶה 65
66 אֵינָה מִכּוּחַם שֶׁל הַכִּהְנִים 66
67 כִּשְׁלַעֲצָמָם, הֵיא מִכּוּחוֹ שֶׁל 67
68 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְכַפְשָׁטוֹת 68
69 הָעֲנִין דְּבָרְכָת כִּהְנִים, 69
70 שֶׁהַכִּהְנִים מְבָרְכִים אֶת 70
71 יִשְׂרָאֵל בְּשִׁלְיָחוֹתוֹ שֶׁל 71
72 הַקָּב"ה. דְּמַטְעֵם זֶה אֵינּוּ 72
73 נוגַע מַצְבּוֹ הַפְּרָטִי שֶׁל 73
74 הַכֵּהֵן הַמְּבָרֵךְ וְגַם כֵּהֵן 74
75 שַׁחֲלִילָה נִכְשָׁל בְּעִנִּין בְּלַחֲי רְצוּי 75
76 בִּיכּוּלָתוֹ לְבָרֵךְ כִּיוֹן שִׁבְרָכָה זֶה 76
77 מִלַּחֲתִילָה אֵינָה מִכּוּחוֹ שֶׁל 77
78 (אִם רַק אֵין בּוֹ פְּסוּל 78
79 הַפְּסוּל אוֹתוֹ מִלְּבָרֵךְ), 79

80 וְגַם מַטְעֵם זֶה הַבְּרָכָה הֵיא בְּלִשׁוֹן הַקָּדֵשׁ דְּוָקָא 26 גַם בַּמִּקְרָה 80
81 שִׁשְׁפָּה זֶה אֵינָה שִׁפְתוֹ שֶׁל הַכֵּהֵן עֲצוּמוֹ, מַשּׁוּם שֶׁהַכֵּהֵן אֵינּוּ אֶלָּא 81
82 מְמַצֵּעַ בְּלִבָּד, וְהַבְּרָכָה הֵיא בְּרַכַּת ה' שְׂלֻמְעָלָה מִסְּדֵר 82
83 הַהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת. וְכִזֶּה גּוֹפֵא (=וְכִזֶּה עֲצוּמוֹ) יֵשׁ כִּמָּה דְּרָגוֹת, 83
84 דְּבַפְשָׁטוֹת הַמַּצְוָה הֵיא (כִּמּוֹ שֶׁכְּתוּב הַרְמְב"ם 27 וְאִדְמו"ר 84

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הַזֶּקֶן²⁸) לְבָרַךְ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּכָל יוֹם, אָמֵן אֵינָהּ דוֹמָה
2 הַבְּרָכָה בַּיּוֹמֹת הַחַל לְבָרְכָה בַּיּוֹם-טוֹב אֲשֶׁר הֵם יְמֵי
3 שְׂמֵחָה וְאֵיבֹו שֶׁל הָאָדָם טוֹב עָלֶיךָ, וְהִרְיָ טוֹב לֵב הוּא יִכְרֹךְ, וְלִמְעֵלָה
4 מִזֶּה הִיא הַבְּרָכָה שֶׁהִיוּ הַכֹּהֲנִים מְבָרְכִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ בַּמָּקוֹם בּוֹ
5 הִשְׁכִּינָה שׁוֹרָה, וְלִמְעֵלָה

6 מִזֶּה הִיא הַבְּרָכָה שֶׁהִיוּ
7 מְבָרְכִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ הָרִאשׁוֹן
8 וּבַתְּחִילַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי
9 בַּשָּׁעָה שֶׁהִיוּ מְבָרְכִין
10 בַּשָּׁם הַמְּפָרָשׁ הָיוּ מְזַכְּרִים
11 אֶת שֵׁם הָרִי' לֹא כִּי שְׁהוּא נִקְרָא
12 אֲלֵא כִּי שְׁהוּא נִכְתָּב.
13 וּבִזְהָ יוֹכֵן גַּם מִה שֶׁפָּעֵלָת
14 בְּרָכָה זֹה הִיא 'וְיִשְׁמְרֶךָ' -
15 מִן הַמִּזְדִּיקִין, כְּנֻדָּע²⁹
16 הַכֹּלל שֶׁהִבִּיטוּ לְגֻבְהוֹ הָרוּחָנִי
17 שֶׁל כָּל דָּבָר הוּא, שֶׁכָּל הַגְּבוּהָ
18 גְּבוּהָ יוֹתֵר הִרְיָ דוּקָא מִשּׁוֹם
19 כִּי יֵשׁ לוֹ אֶת הִיכּוּלַת הַיּוֹדֵת יוֹרֵד
20 וְלִהְיוֹת לַפְעוּל לְמִטָּה מִטָּה
21 יוֹתֵר, וְלִפְיֶכָּ הִבִּיטוּ לְגֻבְהָ
22 שֶׁל בְּרָכָה זֹה הוּא דוּקָא בִּכְךָ
23 שֶׁבִּיכּוּלַת הַיּוֹדֵת נִמְשָׁכָת
24 וְיִוֹרֵד לְמִטָּה עַד לְמִקְוָם
25 שֶׁל הַמִּזְדִּיקִין הִיא יוֹרֵד עַד
26 לְרֹבֵד תַּחְתּוֹן שֶׁבּוֹ תִּתְכַּן מִצִּיאוֹת
27 שֶׁל מִזְדִּיקִין, וְשֵׁם הִיא פּוֹעֵלָת
28 אֶת עֲנִין הַשְּׁמִירָה.
29 וּכְפִשְׁטוֹת תִּכְן עֲנִין
30 הַשְּׁמִירָה, שֶׁאֵין עֲנִינָה שֶׁל
31 שְׁמִירָה שְׁמוּצִיָּאִים אֶת
32 הַנֶּשֶׁמֶר מִמָּקוֹם הַמִּזְדִּיקִין,
33 אֲלֵא שְׁבִהִיּוֹתוֹ בְּמִקְוָמוֹ
34 (מָקוֹם שֶׁאֲפָשָׁר שִׁיְהִיוּ בּוֹ
35 מִזְדִּיקִין) שׁוֹמְרִים אוֹתוֹ
36 מֵהֶם. כְּלוּמֵר הָאוֹר הָאֱלוּקִי
37 שֶׁנִּמְשָׁךְ וּמִתְגַּלֵּה עַל יְדֵי בְרַכַּת
38 כֹּהֲנִים, אֵין זֶה שְׁהוּא רַק מַעֲלָה אֶת

39 הָאָדָם לְמַעֲלָה מַעֲלָה, אֲלֵא הוּא גַם יוֹרֵד וּפּוֹעֵל אֲצֵל הָאָדָם עוֹד בְּהִיּוֹתוֹ טְרוּד
40 בְּעִינֵיּוֹ לְמִטָּה מִטָּה.
41 וְעַל-פִּי כָּל זֶה יוֹכֵן גַּם תִּכְן הַפְּלִיגָתָא (=הַמַּחְלֻקָּה) דְּרַבִּי
42 עֲקִיבָא וְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, דָּאֵלוּ וְאֵלוּ דְּבָרֵי אֱלֹקִים חִיִּים³⁰
43 מִבְּחִינַת הָאֵמֶת הָאֱלוּקִית יֵשׁ מָקוֹם לְשֵׁתִי הָרְעוּת, דְּרַבִּי עֲקִיבָא יִלְיָךְ

41 וְעַל-פִּי כָּל זֶה יוֹכֵן גַּם תִּכְן הַפְּלִיגָתָא (=הַמַּחְלֻקָּה) דְּרַבִּי
42 עֲקִיבָא וְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, דָּאֵלוּ וְאֵלוּ דְּבָרֵי אֱלֹקִים חִיִּים³⁰
43 מִבְּחִינַת הָאֵמֶת הָאֱלוּקִית יֵשׁ מָקוֹם לְשֵׁתִי הָרְעוּת, דְּרַבִּי עֲקִיבָא יִלְיָךְ

44 (=לומד) אודות בְּרַכַּת הַכֹּהֲנִים כְּלוּמֵר אודות הַבְּרָכָה שֶׁבָּה מְתַבְרְכִים
45 הַכֹּהֲנִים בְּעֶצְמָם, מִמֶּה שֶׁכְּתוּב אודות בְּרַכַּת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם
46 אֲבִינוּ וְלָכֵל זִרְעוֹ 'וְאַבְרָהָם מְבָרְכִיד', הִינֵנו שְׁלִישִׁיתוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא
47 שֶׁבְּרַכַּת הַקָּבָ"ה לְכֹהֲנִים עֲצָמָן אֵין בָּהּ מִמְעַלָּת 'בְּרַכַּת
48 כֹּהֲנִים' בָּהּ הֵם מְבָרְכִים אֶת
49 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא הִיא בְּרַכָּה
50 סְתָם כְּמוֹ שֶׁאֵר הַבְּרָכוֹת
51 שֶׁעֲנִינָהּ שֶׁל סְתָם בְּרַכָּה הוּא
52 רַק הַמְשָׁכָה וְיִרִידַת שְׁפַע
53 מִשְׁרָשׁ וּמִקּוֹר הַמִּתְבָּרֵךְ
54 וְלֹא מִלְמַעֲלָה יוֹתֵר. מִה-

55 שֶׁאֵין-כֵּן רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל
56 יִלְיָךְ (=לומד) אודות הַבְּרָכָה
57 שֶׁבָּה מְתַבְרְכִים הַכֹּהֲנִים עֲצָמָם
58 מִמֶּה שֶׁכְּתוּב 'וְשָׁמוּ אֶת
59 שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָנִי
60 אֲבָרְכֶם', כְּמִבְּאֵר
61 בְּלִקוּטֵי תוֹרָה³¹ שֶׁל כ"ק
62 אֲדֹמוֹר' הֶזֶק אודות גִּדּוּל
63 מַעֲלָתָה שֶׁל הַבְּרָכָה הָאֲמוּרָה
64 בְּמִילִים "וְאֵנִי אֲבָרְכֶם" דְּהַמִּילָה
65 "אָנִי" מְוֹרֶכֶת מְאוֹתִיּוֹת
66 הַמִּילָה "אֵין", וְהַמִּילָה 'אֵין'
67 קָאִי (=מוֹסַבֵּת) עַל 'סְפִירַת
68 הַמַּלְכוּת' כְּפִי שֶׁהִיא
69 קְשׁוּרָה בְּבִחְיַנַּת 'כְּתָר'
70 מַלְכוּת' אֲשֶׁר דְּרַגַּת הַכְּתָר'
71 הִינֵה דְּרַגָּה כְּזוֹ שֶׁלְמַעֲלָה
72 מִסְּדֵר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת שֶׁל
73 הָעוֹלָמוֹת, וְהִנֵּנו שֶׁבְּרַכַּת
74 הַכֹּהֲנִים עֲצָמָם כְּלוּמֵר
75 הַבְּרָכָה שֶׁבָּה מְתַבְרְכִים הַכֹּהֲנִים
76 בְּעֶצְמָם בְּעֻבְדוֹת אֲמִירָתָם אֶת
77 'בְּרַכַּת כֹּהֲנִים' לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל,
78 שֶׁרָשָׁה הוּא כְּמוֹ הַבְּרָכָה
79 שֶׁבָּה הֵם מְבָרְכִין אֶת
80 יִשְׂרָאֵל, וְזוֹ כּוּוֹנֵת דְּבָרֵי
81 הַגִּמְרָא בְּאוֹמְרָה שֶׁהַבְּרָכָה

82 דִּידְהוּ הִיא בְּהִדְי בְּרָכָה דִּישְׁרָאֵל (=שֶׁהַבְּרָכָה שֶׁלָּהֶם הִיא בְּתוֹךְ
83 הַבְּרָכָה שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל). וּמִשּׁוֹם זֶה אָמְרוּ שֶׁבִּכְךָ שֶׁרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, אֲשֶׁר
84 הוּא בְּעֶצְמוֹ הֵינּוּ כֹהֵן, לומד אודות הַבְּרָכָה שֶׁבָּה מְתַבְרְכִים הַכֹּהֲנִים מִפְּסוּקֵי
85 בְּרַכַּת כֹּהֲנִים בְּעֶצְמָה, הִרְיָ זֶה 'כְּהֵנָּה מְסִיעַ כְּהֵנָּה' (=כֹהֵן מְסִיעֵי לְכֹהֲנִים),
86 מִשּׁוֹם שֶׁלְדַעַת רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל הַמְשָׁכָת הַבְּרָכָה לְכֹהֲנִים הִיא

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 מלמעלה מסדר ההשתלשלות, שהיא אותה הדרגה דברפת
2 כהנים עצמה.
3 ויהי־רצון שיקים בנו
4 הענין הרוחני הרמוני
5 באימרה זו ד' פהנא מסייע
6 כהני' (=שכהן) מסייע
7 לכהנים), שהקב"ה שהוא
8 כהן כמאמר רבותינו
9 ז"ל³² 'אלקיים כהן
10 הוא', יסייע לבני
11 ישראל שהם כולם כהנים
12 ככתוב 'ממלכת
13 כהנים'³³, סיוע בכל
14 הענינים הצריכים
15 בגשמיות וברוחניות, ועד
16 לסיוע הכי עקרי,
17 בענין ד'בכל צרתם לו
18 צר'³⁴ מדובר בצרה כזו
19 אשר לקדוש ברוך הוא בעצמו
20 גם כן צר לו בה, בצרת הגלות, החילון מצרת הגלות הרי זה
21 סיוע לכהנים' - לבני ישראל ואף סיוע לכהן המסייע בעצמו - הקדוש
- 22 ברוך הוא, וסיוע זה הוא בכך שיוצאים מן הגלות בקרוב,
23 וכיון ש'כהנים זריזים הם'³⁵ הרי הבאת הגאולה על ידי
24 הקדוש ברוך הוא - הכהן -
25 יהיה זה בזריזות,
26 כפסק הרמב"ם³⁶ אודות
27 ביאת הגאולה לאחר סוף זמן
28 הגלות, דמיד הן נגאלין,
29 ונבוא ונוכה לקיום הענין
30 שבו פותחת הפרשה הבאה
31 'בהעלותך את הנרות'
32 הדלקת המנורה בבית המקדש,
33 אני מראה לכם גרות
34 של ציון³⁷, בבית
35 המקדש השלישי, שעליו
36 נאמר 'מקדש אד' פוננו
37 ידיך³⁸ הוא יבנה בידי
38 הקדוש ברוך הוא ממש,
39 וקיצוץ של בני ישראל יהיה
40 גם כן על ידי הקדוש ברוך
41 הוא ממש ככתוב 'ארו עם ענני
42 שמים), בביאת משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

כח, א. 32) סנהדרין לט, סע"א. וראה לקו"ש ח"ז ע' 153 ואילך. 33) יתרו יט, ו. 34) ישע"י סג, ט. וראה תענית טז, א. זח"א קכ, ב. ועוד. 35) שבת כ, א. ובכ"מ. 36) ה'ל' תשובה פ"ז ה"ה. 37) ר"פ בהעלותך ויל"ש שם. 38) בשלח טו, יז. 39) דניאל ז, יג. סנהדרין צח, א.

המשך ביאור למס' סוטה ליום ארבעים וששה לעומר עמ' ב

- 1 את המעשה, שפאמר על אלישע הנביא אחר שריפא את המים ביריחו,
2 "ויעל משם בית אל והוא עלה בדרך ונערים קטנים יצאו מן העיר
3 ויתקלסו בו ויאמרו לו עלה קרח עלה קרח", ומפרשת הגמרא, אמרו
4 לו, עלה שהקרחת - שרוקנת עלינו את המקום שכל עוד שהיו המים
5 רעים, היינו מתפרנסים על ידי שהבאנו מים ממקום אחר ומכרנו, ועכשיו
6 שרפאת את המים, קפחת את פרנסתנו.
7 עוד מבאר הגמרא, מאי 'ונערים קטנים' הרי נערים גדולים הם ואינם
8 קטנים, וקטנים אינם נערים, אמר רבי אלעזר, נערים נקראו על שם
9 שמונערים מן המצות, קטנים נקראים על שם שהיו מקטני אמנה בכך
10 שדאגו על הפסק פרנסתם על ידי ריפוי המים. תנא בברייתא פירוש אחר
11 על כך, נערים היו, ובזבזו עצמן - הנהיגו את עצמם בבזיון בקטנים.
12 מתקנה לה רב יוסף, מה הקושי בכך שקרויים גם נערים וגם קטנים,
13 ודלמא נערים אינו כינוי לגילם אלא קרויים כך על שם מקומן שבאו
14 מעיר ששמה 'נעורין', וקטנים היו, מי לא בתיב - וכי לא נאמר כעין זה,
15 "ואם יצאו גדולים וישבו מארץ ישראל נערה קטנה", וקשיא לן כמו
16 כן, כיצד היא נערה וקטנה הלא נערה בת שנים עשרה היא ואינה קטנה,
17 ואמר רבי פדת, קטנה היתה דמן נעורין - מן העיר נעורין, וכך נאמר גם
- 18 כאן בענין נערים קטנים. מתרצת הגמרא, הָתָם בענין נערה קטנה לא
19 מפרש הכתוב מקומה מאין היא באה, לכך ניתן לפרש שנערה' הוא על
20 שם מקומה, ואילו הָתָם בענין הנערים הקטנים מפורש מקומן שיצאו
21 מיריחו, ולכך אין לפרש שנערים' הוא על שם מקומם.
22 עוד נאמר שם, "ויפן אחרי ויראם ויקללם בשם ח", מפרשת הגמרא,
23 מה ראה, אמר רב, ראה ממש - שהענישם בראייתו, כדתניא, רבן
24 שמעון בן גמליאל אומר, כל מקום שנתנו חכמים עיניהם לרעה,
25 התוצאה היתה או מיתה או עוין. ושמאל אמר, ראה ברוח הקדש
26 שכולן נתעברה בהן אמן ביום הכפורים שהוא יום שאסור בתשמיש
27 המטה. ורבי יצחק נפתח אמר, פלוגית - שער שמגדלים אחורי העורף
28 ראה שיש להן פאמוריים ולכך קללם. ורבי יוחנן אמר, ראה ברוח
29 הקדש שלא היתה בהן לחלוותי של מצוה ולכך קללם. שואלת
30 הגמרא, ודלמא בורעיהו ניתוה הנה - תהיה לחלולית, ואין ראוי
31 לקללם. אמר רבי אלעזר ראה שאין לחלוותי לא גם ולא בורעם עד
32 סוף כל הדורות ולכך קללם.
33 אחרי שאלישע קללם נאמר שם, "ותצאנה שתים דובים מן הנער
34 ותבקענה מהם ארבעים ושני ילדים",

בס"ד. שיחת שבת פרשת נשא, ב' סיון ה'תשר"מ.

בלתי מוגה

כג. ...מאמר (כעין שיחה) 'דיבור המתחיל' כה תברכו את בני ישראל.

* * *

כד. נהוג ללמוד בכל שבת פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י, וכן ענין בהערות אדוני-אבי-מורי-ורבי על הזהר דפרשת השבוע, וכן משנה בפרקי אבות בפרק שלומדים בשבת זו.
בנוגע לפירוש רש"י בפרשת השבוע, נתעכב על פסוק בענין כללי בכל התורה - "והתוודו את חטאתם גו'"¹²¹, שמפסוק זה למדים את החיוב ד"וידוי דברים" במצות תשובה, כ'פסק דין' הרמב"ם¹²²: "כשיעשה תשובה .. חייב להתוודות לפני הא-ל ברוך הוא, שנאמר איש או אשה כי יעשו וגו' והתוודו את חטאתם אשר עשו, זה וידוי דברים", והביאו ה'צמח צדק' בספר המצוות שלו¹²³.

והרי מצות התשובה היא ענין כללי בכל התורה כולה [נוסף לזה שכל ענין פרטי שבתורה שייך וקשור לכל התורה כולה, שלכן, השלימות דספר תורה היא כאשר ישנם כל האותיות בשלימותן, מה-שאינ-כן כאשר חסר בו אפילו אות אחת בלבד¹²⁴, והטעם - מפני שכל אות שבתורה כוללת את כל האותיות שבכל התורה כולה], שהרי על-ידי התשובה מתקנים את כל הענינים דתורה ומצוותיה. ואף שענין התשובה הוא למעלה מן התורה - הרי ענין זה גופא מתגלה על-ידי התורה¹²⁵.

ולכן, נתעכב על פירוש רש"י בפסוק זה.

כה. בהמשך הפסוק נאמר: "והתוודו את חטאתם אשר עשו והשיב את אשמו בראשו וחמישיתו יוסף עליו ונתן לאשר אשם לו".

מעתיק רש"י את התיבות "לאשר אשם לו", ומפרש: "למי שנתחייב לו".

ומבארים מפרשי רש"י¹²⁶: "פירוש אם היה אותו ממון שגזל ונשבע עליו של ראובן, וראובן חייב לו לשמעון, לא יתנהו לראובן אלא למי שנתחייב לו ראובן, דהיינו לשמעון .. ותניא¹²⁷ .. ר' נתן אומר מניין לנושה בחבירו מנה כו'" (שעבודא דרבי נתן הידוע). כלומר: קושיית רש"י היא: "למה לא כתיב לאשר גזל לו אלא לאשר אשם לו", ומזה משמע, שהכוונה "למי שהקרן שלו, כגון שאיש אחד הלוח לנגזל ובא זה וגזל מידו, חייב ליתן למלוה שהלוה לנגזל, וזהו שנקט רש"י למי שנתחייב לו, רצונו-לומר למי שנתחייב הנגזל לו".

אמנם, פירוש זה תמוה ביותר, כי:

(א) בנוגע לקושיית רש"י (לפירוש הנ"ל): מהי הקושיא "למה לא כתיב לאשר גזל לו" - הרי פסוק זה אינו קאי בגזילה בלבד, כמו שכתב רש"י בהתחלת הענין¹²⁸ "חזר וכתב כאן פרשת גזול ונשבע על שקר היא האמורה בפרשת ויקרא כו'", ומפורש שם להדיא שמדובר אודות כמה וכמה ענינים, "וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו או מצא אבידה וכחש בה"¹²⁹, ואם כן, כיצד יכול הפסוק לכתוב "לאשר גזל לו", כאשר מדובר על ענינים אחרים שאינם גזל, הרי בהכרח לכתוב לשון הכולל ומתייחס לכולם - "לאשר אשם לו"?!

(ב) בנוגע לתירוצו של רש"י (לפירוש הנ"ל): המלוה שהלוה לנגזל - מאן דכר שמיה (בפסוק ואפילו) בפירוש רש"י?! היכן נזכר בפירוש רש"י שמדובר בגזילת דבר שהלוה הנגזל ממשהו אחר?! ומה גם שהבן-חמש למקרא לא למד עדיין אודות המושג ד"שעבודא דרבי נתן"!

(126) רא"ם ושפ"ח.

(127) כתובות יט, א. קידושין טו, א. וש"נ.

(128) פסוק ו.

(129) ויקרא ה, כא-כב.

(121) פרשתנו ה, ז.

(122) ריש ה' תשובה.

(123) מצות וידוי ותשובה - בתחלתו (לח, א).

(124) רמב"ם הל' ס"ת רפ"י.

(125) ראה גם המשך תער"ב ח"ג ע' א'תח. לקו"ש ח"כ ע' 5. וש"נ.

1 יתירה מזו: בנוגע ל"עשק את עמיתו", דקאי על כובש "שכר שכיר"¹³⁰ - לא שייך כלל המושג של חיוב
2 למלוה, שהרי כל החיוב דתשלום שכר שכיר אינו אלא בגמר העבודה¹³¹ כפי שלמד הבן-חמש למקרא אודות
3 טענתו של יעקב ללבן "ותחלף את משכורתי גו"¹³², ולא התלונן על שעבד משך זמן וקיבל את התשלום לאחר
4 כן - מכיון שכן הוא הסדר הרגיל, וכמובן בפשטות גם לבן-חמש למקרא שאין משלמים לפועל אלא לאחר
5 שמסיים את מלאכתו, ואילו לפני כן - אינו חייב לו מאומה. ואם כן, בענין זה לא שייך כלל להשיב "למי
6 שנתחייב לו" (כפירוש המפרשים) - למלוה!

7 ומכיון שפירוש הנ"ל אינו מסתבר בפשוטו של מקרא - יש צורך לבאר את כוונת רש"י בפירוש זה.
8 גם צריך להבין - מהו טעם השינוי בין פרשתנו לפרשת ויקרא, הן בלשון הכתובים, והן בפירוש רש"י:
9 השינוי בלשון הכתובים: בפרשתנו נאמר "לאשר אשם לו", ובפרשת ויקרא¹³³ - "לאשר הוא לו". והשינוי
10 בלשון רש"י: בפרשתנו מפרש רש"י "למי שנתחייב לו", ובפרשת ויקרא - "למי שהממון שלו".
11 וכפי שיתבאר לקמן.

12 כו. בהערות אאמו"ר על הזהר דפרשתנו¹³⁴ מובא מאמר הזהר¹³⁵ [שאומרים גם ב"תיקון ליל שבועות"] "חדי
13 רבי שמעון ואמר ה' שמעתי שמעך יראתי¹³⁶, התם יאות הוי למהוי דחיל, אנן בחביבותא תליא מילתא, דכתיב¹³⁷
14 ואהבת את ה' אלקיך, וכתיב¹³⁸ מאהבת ה' אתכם, וכתיב¹³⁹ אהבתי אתכם וגו'". ומבאר אאמו"ר את תוכן הענין
15 דג' הפסוקים - באותיות הקבלה.
16 אבל עדיין אינו מובן - כללות הענין:

17 תוכן מאמר הזהר הוא שלמרות שנאמר "ה' שמעתי שמעך יראתי" - ענין היראה, מכל-מקום, "אנן - אומר
18 רשב"י - בחביבותא תליא מילתא", ענין האהבה. ומובן, שהכוונה בזה למעלייתא - בחינת האהבה שלמעלה
19 מיראה, כידוע¹⁴⁰ שיש יראה שלמעלה מאהבה, שלכן, בחינת היראה היא באות יו"ד דשם הוי' ובחינת האהבה
20 היא באות ה"א¹⁴¹, אמנם, יש אהבה שלמעלה מיראה, אהבה בתענוגים כו', שהיא בקוצו של יו"ד, כמבואר
21 בכמה מקומות¹⁴².

22 ולכאורה תמוה: "ה' שמעתי שמעך יראתי" - הוא פסוק בחבקוק, נבואה שנכתבה לדורות¹⁴³, באחד מכ"ד
23 ספרי הקודש, ועד שאומרים זאת בהפטרה דיום ב' דחג השבועות. ואם כן, כיצד אומר רבי שמעון בן יוחאי
24 שאצל חבקוק היה מספיק ענין היראה ("התם יאות הוי למהוי דחיל"), מה-שאיין-כן "אנן" - "בחביבותא תליא
25 מילתא", עבודה באופן של אהבה שלמעלה מיראה¹⁴⁴ ?!

26 גם צריך להבין: מהו תוכן הענין דג' פסוקים הנ"ל - בעבודת האדם.
27 וכפי שיתבאר לקמן.

28 כז. בשבת זו לומדים פרק ששי - שלמעשה, אין זה חלק מהמשניות דמסכת אבות, כי אם ברייתא (שלכן,
29 ברוב דפוסי המשניות מסתיימת מסכת אבות בפרק חמישי), אלא שצירפו ברייתא זו לאמירת פרקי אבות
30 בשבתות שבין פסח לעצרת (בתור הכנה לקבלת התורה), שבתקופה זו ישנם שש שבתות, ולכן בשבת הששית
31 לומדים ברייתא זו בהמשך למסכת אבות, בתור פרק ששי.
32 [דרך אגב: בארץ ישראל יכולה להיות קביעות כזו שבין פסח לעצרת יהיו שבע שבתות, מה-שאיין-כן
33 בחוץ-לארץ כו'. וצריך בירור אצל בני ארץ ישראל - מה עושים בקביעות כזו בנוגע לאמירת פרקי אבות, שבהם
34 ששה פרקים בלבד].

(139) מלאכי א, ב.

(140) תו"א מקץ מ, סע"ד. לקו"ת ס"פ מסעי. ובכ"מ.

(141) זח"ג קכב, ב - ברע"מ.

(142) לקו"ת תצא לח, ג. לט, ב. אוה"ת שם ע' תקפב ואילך.

ואתחנן ע' תכח.

(143) מגילה יד, א.

(144) ראה גם שיחת ש"פ נשא תשמ"ב ס"מ (התוועדות תשמ"ב

ח"ג ע' 651.

(130) פרש"י שם.

(131) ראה ב"מ סה, א. וש"נ.

(132) ויצא לא, מא.

(133) שם, כד.

(134) לקוטי לוי"צ ע' שנה.

(135) קכח, א.

(136) חבקוק ג, ב.

(137) ואתחנן ו, ה.

(138) שם ז, ח.

- וברייתא זו יש לה שייכות מיוחדת לקבלת התורה (שלכן לומדים אותה בשבת הסמוכה למתן תורה) - שכן,¹
 שמה אשר יקראו לה הוא: "קנין תורה".²
- והתחלתה - "שנו חכמים בלשון המשנה ברוך שבחר בהם ובמשנתם", כלומר, מכיון שכל הפרקים עד עתה³
 הם מדברי המשנה, ומכאן ואילך ברייתא היא - לכן פותח "שנו חכמים בלשון המשנה", שלמרות היותה ברייתא,⁴
 מכל-מקום, נאמרה "בלשון המשנה"¹⁴⁵. ומסיים: "ברוך שבחר בהם ובמשנתם", דקאי הן על חכמי המשנה והן⁵
 על חכמי הברייתא, ועל משנותיהם - משנה וברייתא גם יחד.⁶
- והנה, מכיון שברייתא זו נצטרפה למסכת אבות, שענינה "מילי דחסידותא"¹⁴⁶, מובן, שגם תוכן הענינים⁷
 דברייתא זו הם "מילי דחסידותא". ואדרבה: מכיון שברייתא זו באה לאחרי כל הפרקים דמסכת אבות, מובן,⁸
 שהענין ד"חסידותא" שבפרק ששי הוא באופן נעלה יותר - "מעלין בקודש"¹⁴⁷.⁹
- בסגנון אחר: ב"מילי דחסידותא" גופא ישנם ענינים שבאו בתור הוראה במשנה, שמזה מובן, שענינים אלו¹⁰
 הם דרגא כזו ב"חסידותא" שיכולה לבוא בתור ציווי והוראה. ועל-דרך הענינים ד"לפנים משורת הדין", "מהדרין"¹¹
 מן המהדרין" וכיוצא בזה, שהובאו ב"שולחן ערוך"¹⁴⁸. מה-שאין-כן ענין הנ"ל שלא נכלל במשנה אלא בברייתא,¹²
 הרי זה מורה שהדרגא ד"חסידותא" שבענין זה היא נעלית יותר.¹³
- וצריך להבין: מהו הענין ד"חסידותא" שבמאמר הנ"ל - "שנו חכמים בלשון המשנה כו" - שלולי החידוש¹⁴
 ד"מילי דחסידותא" לא היינו יודעים זאת?¹⁵
- וכפי שיתבאר לקמן.¹⁶
- כח. כאן המקום להזכיר אודות ענין נוסף שנבקע - בהשגחה פרטית - לשבת זו, ובודאי יש לו קשר ושייכות¹⁷
 עם כללות הענין דקבלת התורה:¹⁸
- לשבת זו נתאספו כמה וכמה מישראל כדי לעודד ולחזק איש את רעהו בעניני תורה ומצוותיה (כהכנה¹⁹
 לקראת קבלת התורה), ובפרט בנוגע לענינים הקשורים עם חיי-משפחה על-פי התורה, לדון בנושאים אלו,²⁰
 והעיקר - להחליט החלטות טובות בנוגע למעשה בפועל, וכאשר קבלת ההחלטות היא באופן של ציבור, הרי²¹
 גודל מעלת הציבור נכפי שמצינו בנוגע לענין התפילה - "הן א-ל כביר ולא ימאס"¹⁴⁹ מסייעתן להצליח בכל²²
 ענינים אלו.²³
- והקשר דענין זה עם קבלת התורה - מובן על-פי המבואר בכמה מקומות¹⁵⁰ שכל פרטי הענינים ד"שיר²⁴
 השירים" אודות יחוד חתן וכלה, הרי זה משל ליחוד דהקב"ה וכנסת-ישראל, שענין זה נפעל במתן-תורה, שאז²⁵
 היה הענין דאירוסין ונישואין בין הקב"ה וכנסת-ישראל¹⁵¹.²⁶
- דהנה, לפני מתן-תורה היתה הגזירה דעליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים¹⁵², ולכן, אף²⁷
 שגם לפני מתן תורה היה קשר ושייכות בין עליונים לתחתונים, הן מצד התחתונים - "האבות הן הן²⁸
 המרכבה"¹⁵³, והן מצד העליונים - השפעה מלמעלה למטה, כולל הציווי דמצות מילה - מכל-מקום, לא היה²⁹
 זה באופן של חיבור ממש כו"¹⁵⁴, ורק במתן-תורה נתבטלה הגזירה, כך שעל-ידי קיום התורה ומצוות נעשה³⁰
 חיבור בין הקב"ה לכנסת-ישראל בתכלית היחוד, בדוגמת היחוד דאיש ואשה¹⁵⁵, ללא ענין של לבוש (שהרי³¹
 "הוא בבגדו והיא בבגדה" - אין זה באופן הרצוי¹⁵⁶).³²
- כט. הנושא ד"חיי-משפחה" - קשור לכל לראש עם המצוה הראשונה שבתורה: "פרו ורבו ומילאו את³³
 הארץ"¹⁵⁷, אשר היתה מצוה ראשונה שבתורה, מורה על חשיבותה ומעלתה, שהרי גם "סדר" בתורה הוא חלק³⁴
 מתורה¹⁵⁸.³⁵

(152) שמו"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא טו.

(153) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. תניא פכ"ג (כח, ב). רפל"ד.

(154) ראה בארוכה - לקו"ש ח"ה ע' 89. ובהערות שם.

(155) ראה גם תניא פמ"ו.

(156) כתובות מח, א. טוש"ע אבהע"ז סע"ו סי"ג.

(157) בראשית א, כח.

(158) ראה לקו"ש ח"כ ע' 428 הערה 91. וש"נ.

(145) פרש"י על המשנה.

(146) ראה ב"ק ל, א.

(147) ברכות כח, א. וש"נ.

(148) ב"מ ל, ב. וש"נ. וראה לקו"ש חכ"א ע' 330 הערה 46.

(149) איוב לו, א. ברכות ח, רע"א. שו"ע אדה"ז חאו"ח סק"א.

ס"ה.

(150) ראה גם לקו"ש שה"ש בתחלתו. ובכ"מ.

(151) ראה במדב"ר פי"ב סוף פסקא ח. תענית כו, ב - במשנה.

- 1 והנה, מצוה זו יש לקיימה ללא כל חשבונות כו'. ההורים צריכים לעשות את כל ההשתדלות (עד כמה
2 שהדבר תלוי בהם) כדי לזכות בברכה והזכות הכי נעלית - שיוולדו להם בנים ובנות, וכאמור - ללא כל
3 חשבונות, אלא כציווי התורה "פרו ורבו ומלאו את הארץ".
- 4 וכאמור - המושג דחיי-משפחה קשור לכל לראש עם קיום מצות "פרו ורבו", שהרי תוכן ענין הנישואין
5 הוא - יחוד האיש והאשה, עד לתכלית השלימות שבאחדות זו - "והיו לבשר אחד"¹⁵⁹, שענין זה נעשה על-ידי
6 לידת הוולד, "שם נעשה בשרם אחד"¹⁶⁰, על-ידי הלוּבן שבאיש והאורם שבאשה כו'¹⁶¹. וזוהי מציאותה של
7 ה"משפחה" - לשון יחיד, מציאות אחת.
- 8 וענין זה (החיבור והאחדות דאיש ואשה שבחיי הנישואין) נוגע לשלימות מציאותם של האיש והאשה:
9 ישנם הסבורים שתכלית ומטרת הנישואין היא - כדי לבוא לעילויי ושלימות נעלית יותר. כלומר: האיש הוא
10 מציאות בפני-עצמו, והאשה היא מציאות בפני-עצמה, ורק כאשר רוצים להגיע לשלימות נעלית יותר, בכמות
11 ובעיקר באיכות - אזי צריכים להתאחד יחדיו על-ידי חיי הנישואין.
- 12 אבל התורה אינה מסכימה לקביעה זו. התורה קובעת שהאיש בפני-עצמו אינו אלא "פלג גופא", וכן האשה
13 בפני-עצמה אינה אלא "פלג גופא"¹⁶² - חצי גוף, ולא גוף שלם. ופשיטא שחצי מציאות אינה יכולה לעשות
14 דבר אחד בשלימותו. ולכן, כדי שתהיה מציאות שלימה, גוף שלם - צריכים האיש והאשה להתאחד יחדיו,
15 על-ידי חיי הנישואין.
- 16 אמנם, בתחילת חיי האדם קבע הקב"ה תקופה מסוימת של הכנה, על-ידי-זה שכל אחד מהם (האיש והאשה)
17 עובד את עבודתו בפני-עצמו, אבל זוהי רק הכנה לעבודה העיקרית - לאחר שמתאחדים יחדיו בעת הנישואין,
18 שאז נמשכת להם ברכה מיוחדת מלמעלה, כמו שכתוב¹⁶³ "זכר ונקבה ברא אותם ויברך אותם", עד לברכה
19 העיקרית - "פרו ורבו ומלאו את הארץ".
- 20 ואף שלכאורה "פלג גופא" אינו יכול לעסוק אפילו בעבודה של הכנה - הרי נתבאר בהתוועדות שלפני-זה¹⁶⁴
21 בנוגע למה שכתב האריז"ל¹⁶⁵ בקשר לקיום המצוות שהזמן גרמא על-ידי האנשים, ש"בעשות הזכר את המצוה
22 אין מהצורך שגם הנשים תעשנה לבדה, כי כבר נכללת עמו בעת שעושה אותה המצוה" - שמכיון שגם לפני
23 הנישואין יש להם נשמה אחת¹⁶⁶ (שהרי אף שאינם מכירים זה את זה, מכל-מקום, כלפי שמיא גליא מי היא
24 בת-זוגו של האיש, ומי הוא בן-זוגה של האשה), לכן, יש השפעה הדדית ביניהם בכל מקום היותם, עוד לפני
25 התאחדותם על-ידי ענין הנישואין, ונמצא, שגם עבודת ההכנה נעשית על-ידי שניהם יחדיו, למרות היותם
26 נפרדים זה מזה.
- 27 ונמצא, שהאחדות שנפעלת על-ידי הנישואין אינה ענין של תוספת עילוי, ענין שנוגע לשכר בעולם הזה או
28 בעולם הבא, שבזה יכול לטעון שמספיק לו מעט שכר... אלא ענין שבזה תלוי שלימות כל מציאותו, ויתרה
29 מזו - שלימות העולם כולו, "מלאו את הארץ".
- 30 דהנה, אף שבני ישראל הם "המעט מכל העמים"¹⁶⁷, מכל-מקום, על-ידם נפעל הענין ד"מלאו את הארץ"
31 - שהרי עמידת וקיום העולם הוא על-ידי ג' העמודים דתורה עבודה (תפילה) וגמילות חסדים, שנעשים על-ידי
32 עבודת בני ישראל, ועל-ידי-זה - "העולם עומד"¹⁶⁸ ו"העולם קיים"¹⁶⁹.
- 33 כדי לדעת מהו סוד עמידת וקיום העולם - יש להסתכל בתורה, שהרי בה ועל-ידיה נברא העולם, כאמור¹⁷⁰
34 "אסתכל באורייתא וברא עלמא". ואם כן, קובעת התורה שעמידת וקיום העולם הוא - על-ידי פעולתם של בני

165) ל"ת להאריז"ל פ' בראשית טו, א. וראה אוה"ת בא ע' שמש.
פנחס ע' א'קצט.
166) זח"א צא, ב.
167) ואתחנן ז, ז. וראה זח"ג רכא, א.
168) אבות פ"א מ"ב.
169) שם מ"ח.
170) זח"ב קסא, רע"ב. וראה ב"ר בתחלתו.

159) בראשית ב, כד.
160) פרש"י עה"פ.
161) נדה לא, א.
162) זח"ג ז, ב. קט, ב. רצו, א.
163) בראשית א, כ"כח. וראה אוה"ת בראשית (כך ו) ע'
א'תתרט. דברים ע' ב.
164) שיחת כ"ה אייר לנשי ובנות חב"ד ס"ח.

1 ישראל בתורה עבודה וגמילות חסדים, כולל - השפעתם של ישראל על אומות העולם לקיים מצוות שנצטוו
2 בני נח¹⁷¹, שעל-ידם נפעל קיום העולם באופן ד"לשבת יצרה".

3 ל. בהמשך להמדובר לעיל שאיש ואשה בפני-עצמם הם "פלג גופא" בלבד - יש מקום לשאלה:
4 כאשר מדגישים שכל אחד לעצמו הוא "פלג גופא" - הרי פירוש הדבר הוא שהם שני חצאים שונים, שהרי
5 אם נאמר שאחד מהם הוא חצי העליון והשני חצי התחתון, אין זה אמיתית הענין ד"פלג גופא", חצי ממש,
6 מכיון שאצל אחד מהם יש עליו שאין בשני.

7 ולכאורה, כיצד יתאים ענין הנ"ל עם ציווי התורה ש"שום תשים עליך מלך"¹⁷² שייך רק אצל איש ולא אצל
8 אשה, "מלך ולא מלכה"¹⁷³, ועד כדי כך שגם בנוגע לחיי היום-יום אמרה התורה "והוא ימשל בך"¹⁷⁴ !?

9 והביאור בזה:

10 בגוף האדם ישנם כמה אברים שלכל אחד מהם תפקיד מיוחד, ולדוגמא:

11 המוח שבראש - ענינו שכל, והלב - ענינו מדות, אבל פשיטא שפעולת המוח בענין השכל היא עבור כל
12 הגוף, וכמו כן פעולת הלב בענין המדות היא עבור כל הגוף, אלא שבפועל קיימת חלוקת התפקידים בין אברי
13 הגוף, שכל אבר יעשה עבור כל הגוף פעולה זו דוקא, ובצירוף כולם - יהיה הגוף בשלימותו.

14 [ישנה אמנם התכללות בין המוח ללב, כמאמר "פתח אליהו" (שאמרנו לפני כניסת השבת) "בִּינָה לְבָא",
15 היינו, שגם בלב ישנו הענין דבינה, וכמו כן ישנו הענין דמדות שבשכל, ובלשון הרמב"ם¹⁷⁵: "היאך היא הדרך
16 לאהבתו ויראתו (מדות) בשעה שיתבונן בו", אבל אף-על-פי-כן, תפקידו העיקרי של המוח הוא - שכל,
17 ותפקידו העיקרי של הלב - מדות].

18 וטעם הדבר - כדי שכל אחד מהם ימלא את תפקידו בשלימות, כפי שרואים במוחש שכאשר אדם צריך
19 לעסוק בשני תפקידים חשובים במדה שוה - אינו יכול למלא אפילו אחד מהם בשלימות! וכמו כן בנוגע למוח
20 ולב: כדי שהמוח ימלא את תפקידו בענין השכל בשלימות - לא הטילו עליו תפקיד נוסף (מדות), וכיוצא בזה
21 בנוגע ללב, שכדי שימלא את תפקידו בענין המדות בשלימות - לא הטילו עליו תפקיד נוסף (שכל).

22 ומזה מובן גם בנוגע לאיש ואשה, שכל אחד מהם הוא "פלג גופא", וביחד הם גוף שלם - שהחילוק ביניהם
23 הוא בדוגמת החילוק שבין המוח ולב, היינו, שכל אחד מהם פועל עבור שניהם (גוף שלם), אלא שכדי שיהיה
24 ענין השלימות - עוסק כל אחד מהם בענינו הוא, וכך בצירוף שניהם יחדיו יכולה להיות השלימות האמיתית.

25 והנה, כאשר נוצר ניגוד בין המוח ולב כפשוטו בנוגע להנהגת האדם - הרי מכיון שבפועל ממש אי-אפשר
26 להתנהג כי אם באופן אחד, ובהכרח שההנהגה תהיה או כדברי הלב או כדברי המוח - הטביע הקב"ה בבריאה
27 שהמוח שליט על הלב.

28 ולדוגמא: מצד הרגש שבלב רוצה האדם לאכול מאכל מסויים שנראה לו טוב ומתוק, ואילו השכל שבמוח
29 מסביר לו שלא כדאי לאכול מאכל זה, אם מפני שמאכל זה עלול להזיק לבריאותו, כי המתקנות שבו אינה
30 אלא בחיצוניותו כו', ובלשון הכתוב¹⁷⁶: "נופת תטופנה שפתי זרה גו'", או מפני שאינו צריך למתיקות זו,
31 וכיוצא בזה. ובמקרה כזה, מטבע הדברים שהמוח שליט על הלב, מכיון שהרגש שבלב מתפעל מחיצוניות
32 הדבר, אף שאין זו פנימיותו (שהרי עניני העולם - לא כל פעם הם באופן דתוכם כברים), ואילו השכל מתבונן
33 ורואה את הדבר כפי שהוא לאמיתתו, ולכן מתנהג גם הלב על-פי רצון המוח.

34 ומזה מובן גם בנוגע למוח ולב בגוף המשותף דאיש ואשה - שכאשר נוצר ניגוד ביניהם, הרי מכיון
35 שאי-אפשר לעשות כדעת שניהם, ובלשון הידוע¹⁷⁷: "דבר אחר לדור ואין שני דברים לדור", בהכרח לתת את
36 הממשלה לאחד מהם, ועל-זה נאמר "והוא ימשל בך", שהשליטה ניתנה ביד האיש, אבל פשיטא שאין זה
37 באופן של שליטה, בעל-כרחו חס-ושלום, אלא בדוגמת השליטה דמוח על הלב, היינו, שהמוח מבצע את

(175) הל' יסוה"ת רפ"ב.

(176) משלי ה, ג.

(177) סנהדרין ח, א. הובא בפרש"י עה"ת וילך לא, ז.

(171) ראה רמב"ם הל' מלכים ספ"ח.

(172) שופטים יז, טו.

(173) ספרי עה"פ. רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ה.

(174) בראשית ג, טז.

- 1 פעולת ההשכלה גם עבור הלב, וכן הוא בענינו - שפעולת ההשכלה של האיש היא גם עבור האשה, ששכלה
- 2 של האשה נעשה כשכלו של האיש.
- 3 ויש להאריך בכל זה, ותן לחכם ויחכם עוד.
- 4 לא. ויהי-רצון שהכנס שלהם יהיה בהצלחה - הן בנוגע לדיונים בכל ענינים הנ"ל, והעיקר - קבלת החלטות
- 5 טובות בנוגע למעשה בפועל, המעשה הוא העיקר¹⁷⁸.
- 6 וכאמור - לכל לראש בנוגע לקיום המצוה "פרו ורבו ומלאו את הארץ", הן כפשוטו, חיי-משפחה על-פי
- 7 התורה, והן ברוחניות הענינים - כפתגם הידוע¹⁷⁹ שכל יהודי צריך לעשות עוד יהודי, היינו, לפעול על הזולת
- 8 בכל עניני יהדות, תורה ומצוותיה.
- 9 ומצוה גוררת מצוה¹⁸⁰, היינו, שכאשר פועלים על יהודי לקיים מצוה אחת - יבוא לקיום שאר כל התורה
- 10 ומצוותיה,
- 11 ועד שפועלים אצל כל אחד ואחת מבני ישראל לקיים את כל התורה ומצוותיה בשלימות, ובפשטות -
- 12 שלימות העם, ביחד עם שלימות התורה ומצוותיה, שעל-ידי-זה זוכים גם לשלימות הארץ, וכל ענינים אלו -
- 13 באופן ד"כ ירחיב".
- 14 ויהי-רצון שיעסקו בכל ענינים אלו מתוך שמחה וטוב לבב - כ'פסק דין' הרמב"ם¹⁸¹ אודות גודל העילוי
- 15 דשמחה בעשיית המצוה, ש"עבודה גדולה היא", ועד לאופן השמחה של דוד המלך - "והמלך דוד מפזז ומכרכר
- 16 לפני ה' וגו'"¹⁸², עד לתכלית השלימות בענין השמחה - "שמחת עולם על ראשם"¹⁸³, לעתיד לבוא.
- 17 כדי לקשר זאת עם ענין של שמחה מהתועדות זו - אתן בקבוק של "יין-שרף" (כפי שנקרא בלשון העולם)
- 18 מהתועדות זו עבור כנס הנ"ל, אשר מלבד ענין השמחה שבזה, הנה על-ידי-זה יתוסף בכנס הנ"ל זכות הציבור
- 19 של כל המשתתפים בהתועדות זו.
- 20 [כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן בקבוק משקה לפרופ' חנוכה שי' (לאחרי שחילק לכמה מהמתעסקים בזה) -
- 21 עבור הפגישה].
- 22 לב. ישנו ענין נוסף שנקבע למוצאי שבת זו - סעודת מלוה-מלכה בקשר לענין ה"מעמדות", שענין זה נקבע
- 23 עוד בזמנו של אדמו"ר הזקן (בנוגע לצדקת ארץ ישראל, וכיוצא בזה), והולך ונמשך מדור דור על-ידי רבותינו
- 24 נשיאנו, וכן בדורנו זה - בנוגע לענינים הקשורים עם כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.
- 25 ואין צורך להאריך בביאור מעלת ענין זה (ובפרט שישנם כמה וכמה אגרות קודש של אדמו"ר הזקן אודות
- 26 צדקת ארץ ישראל כו') - כי אם להוסיף זירוז בענין זה, ואין מזרזין אלא למזרזין¹⁸⁴.
- 27 וכדי לשתף בסעודת המלוה-מלכה את כל אלו שמשתתפים בהתועדות זו, כולל אלו שמסיבות שונות לא
- 28 יוכלו להשתתף בעצמם בסעודת המלוה-מלכה - אתן בקבוק משקה מהתועדות זו עבור המלוה-מלכה, שיחלקו
- 29 ממנו עוד ביום השבת (מפני קדושת השבת), והעיקר - לחלק בסעודת המלוה-מלכה.
- 30 ויהי-רצון שמסעודת מלוה-מלכה, סעודת דוד מלכא משיחא¹⁸⁵ - נזכה בקרוב ממש לביאת דוד מלכא
- 31 משיחא למטה מעשרה טפחים,
- 32 ובאופן כזה מתכוונים לקבלת התורה, ובנוסה המסורתי של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו: קבלת התורה
- 33 בשמחה ובפנימיות, כולל - לימוד תורתו של משיח, "תורה חדשה מאתי תצא", בגאולה האמיתית והשלימה
- 34 במהרה בימינו ממש.
- 35 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה להכריז אודות הזמן והמקום דה"מלוה-מלכה", ואחר-כך נתן בקבוק משקה
- 36 להרב משה פנחס שי' הכהן כ"ץ].

* * *

(183) ישע' לה, י. נא, יא.

(184) במדב"ר פ"ז, ו. וראה מכות כג, א.

(185) סידור האריז"ל (להר"ש מרשקוב) במקומו. פע"ח סוף שער השבת.

(178) אבות פ"א מ"ז.

(179) לקו"ד ח"ד תשמו, א. סה"ש תש"א ס"ע 45.

(180) אבות ס"ד מ"ב.

(181) סוף הל' לולב.

(182) ש"ב ו, יד. טז.

לג. הביאור בפירוש רש"י:

כאשר לומדים את הפסוקים הנ"ל (בפרשתנו ובפרשת ויקרא) - מתעוררת שאלה על יתור של כמה תיבות:

בפרשתנו - "והשיב את אשמו בראשו וחמישיתו יוסף עליו ונתן לאשר אשם לו" - התיבות "לאשר אשם לו" מיותרות הן (לכאורה). וכן בפרשת ויקרא - "ושלם אותו בראשו וחמישיתו יוסף עליו לאשר הוא לו יתננו" - התיבות "לאשר הוא לו" מיותרות הן (לכאורה).

בשלמא תיבת "ונתן" (או "יתננו" שבפרשת ויקרא) שלא העתיקה רש"י מהפסוק ב'דיבור המתחיל' - צריכה להכתב כדי להדגיש את תוכן ענין הנתינה, "כל הנותן בעין יפה נותן"¹⁸⁶, וכיוצא בזה. ונפקא-מינה גם לדינא - אם נסתפק למי חייב, האם יכול לצאת ידי חובתו על-ידי-זה שנותן לבית-דין וכיוצא בזה, או מכיון שצריך להיות "נתינה" - אינו יוצא ידי-חובתו עד שיחזיר לבעלים כו' (כפי שמצינו פלוגתא זו בגמרא¹⁸⁷). אבל - מובן שבשביל תיבה זו אין צורך לכתוב את כל שאר התיבות "לאשר אשם לו", שהרי אפשר לכתוב "והשיב ונתן את אשמו בראשו וחמישיתו יוסף עליו" (וכיוצא בזה בפרשת ויקרא).

ועל זה מתרץ רש"י (בפרשתנו) שהתיבות "לאשר אשם לו" באות להשיענו - שהתשלום הוא "למי שנתחייב לו", כדלקמן, וכן בפרשת ויקרא - התיבות "לאשר הוא לו" באות להשיענו שהתשלום הוא "למי שהממון שלו", כדלקמן.

כלומר: אף שתוכן ב' הפרשיות שוה הוא [חייב השבת הקרן ("בראשו הוא הקרן"), ונוסף לזה - תשלום החומש], מכל-מקום, בכל אחת מפרשיות אלו ישנו חידוש בפני-עצמו, ובהתאם לחידוש זה - ישנו שינוי בלשון הכתובים, ובדרך ממילא - שינוי בלשון רש"י כדלקמן.

לד. לשון הכתוב בפרשת ויקרא הוא - "לאשר הוא לו", דקאי על הממון, כמו שכתוב לפני-זה "ושלם אותו בראשו", את הממון, ועל-זה ממשיך "לאשר הוא (הממון) לו יתננו". ובהתאם לכך מפרש רש"י (וכן בתרגום אונקלוס): "למי שהממון שלו".

אבל בפרשתנו הלשון הוא - "לאשר אשם לו", דקאי על האדם (שעשה אשמה - לקחת הקרן), ובהתאם לכך מפרש רש"י (וכן בתרגום אונקלוס): "למי שנתחייב לו", דקאי על האדם שנתחייב על-ידי עשיית האשמה.

וטעם החילוק:

החידוש¹⁸⁸ דפרשת ויקרא הוא - "וחמישיתו, רבתה תורה חמישיות הרבה לקרן אחת .. חוזר ומביא חומש על אותו חומש כו"¹⁸⁹ (אף שעדיין לא הגיע חומש הראשון לניזק), ולכן מדגיש הכתוב שצריכים לתת "לאשר הוא (הממון) שלו", "למי שהממון שלו", דלכאורה: בשלמא חומש הראשון (החומש של הקרן) צריך לתת לניזק מפני שלקח ממנו את הקרן - במכל-שכן מתשלום כפל, ויתירה מזה - ארבעה וחמשה¹⁹⁰, אבל מדוע צריכים לתת לו "חומש על אותו חומש", הרי גם חומש הראשון לא לקח ממנו? ! והתירוץ - "למי שהממון שלו", שלכן מגיע לו כל המסובב מהממון - "חמישיות הרבה".

אבל בפרשתנו - מתחדש צורך לבאר ולתת טעם על תשלום חומש הראשון לניזק:

הפסוק "וחמישיתו יוסף עליו" בפרשתנו - בא לאחר שלומדים בפרשת בחוקותי אודות תשלום חומש לקודש, בנוגע לבית או שדה שהקדישום הבעלים ואחר-כך רוצים לפדותם מיד הקדש, שאז צריכים להוסיף חומש להקדש - "ויסף חמישית כסף ערכך עליו"¹⁹¹ [ועל-דרך-זה בהמשך הענין דפרשתנו - בנוגע לגזל הגר שהתשלום הוא לכהן¹⁹²], ולכן, כאשר לומדים אודות תשלום חומש לניזק, ולא לקודש (לאחר שזה-עתה למדו אודות השייכות דתשלום חומש לקודש דוקא) - יש צורך (לחדש) לבאר ולהדגיש את הטעם דתשלום החומש (בכלל - הראשון) לניזק (ולא לקודש), אף שההיזק אינו אלא בנוגע לקרן בלבד, שהרי את החומש לא לקח ממנו (מה-שאינ-כן כאשר לומדים פרשת ויקרא, שעד אז לא הוזכרה השייכות דחומש לקודש דוקא).

¹⁹⁰ משפטים כא, לו.

¹⁹¹ כז, טו.

¹⁹² פסוק ח.

¹⁸⁶ ראה ב"ב נג, א. ור"נ.

¹⁸⁷ ב"ק קג, ב.

¹⁸⁸ בענין זה - ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 9 ואילך (באופן אחר).

¹⁸⁹ פרש"י עה"פ.

- 1 ולכן מדגיש הכתוב "לאשם אשם לו", ובפירוש רש"י: "למי שנתחייב לו", כלומר, מכיון שעשה אשמה
- 2 ונתחייב לאדם זה (ביחס לקרן), חייב לפייסו וכו', ולכן צריך לתת לו חומש, על-דרך תשלומי כפל, ד' וה'.
- 3 לה. ביאור תוכן ג' הפסוקים שהובאו בזה ונתבארו בהערות אמו"ר - בנוגע לעבודת האדם:
- 4 ג' פסוקים הנ"ל מתחלקים לב' סוגים: הפסוק "ואהבת את ה' אלקיך" - קאי על אהבת בני ישראל להקב"ה,
- 5 וב' הפסוקים "מאהבת ה' אתכם" ו"אהבתי אתכם גו'" - קאי על אהבת הקב"ה לבני ישראל.
- 6 וענינם בעבודת האדם - ב' אופני עבודה: עבודה באופן של העלאה מלמטה למעלה ("ואהבת את ה'
- 7 אלקיך"), ועבודה באופן של המשכה מלמעלה למטה ("מאהבת ה' אתכם", "אהבתי אתכם וגו'").
- 8 וכללות ענין זה קשור עם מתן תורה, שלכן אומרים זה ב"תיקון ליל שבועות" - כי במתן-תורה נתבטלה
- 9 הגזירה דעליונים לא ירדו ותחתונים לא יעלו, ועל-ידי-זה נתאפשרה העבודה בב' אופנים הנ"ל, העלאה מלמטה
- 10 למעלה והמשכה מלמעלה למטה.
- 11 לו. ובפרטיות יותר:
- 12 העבודה באופן של העלאה מלמטה למעלה, שכנגדה הובא הפסוק "ואהבת את ה' אלקיך", היא - עבודת
- 13 התפילה, "ולעבדו בכל לבבכם"¹⁹³, איזו היא עבודה שבלב .. זו תפילה"¹⁹⁴, "לית פולחנא כפולחנא
- 14 דרחימותא"¹⁹⁵, שענינה העלאה מלמטה למעלה.
- 15 והעבודה באופן של המשכה מלמעלה למטה, שכנגדה הובאו הפסוקים "מאהבת ה' אתכם" ו"אהבתי אתכם
- 16 וגו'" - נחלקת לב' ענינים: העבודה דלימוד התורה, והעבודה דקיום המצוות.
- 17 ועל-פי-זה יש לבאר את החילוק שבין ב' פסוקים הנ"ל, שבפסוק "מאהבת ה' אתכם" קודמת תיבת "הוי"
- 18 לתיבת "אתכם", ואילו בפסוק "אהבתי אתכם אמר ה'" קודמת תיבת "אתכם" לתיבת "הוי" - מכיון שהפסוק
- 19 "מאהבת ה' אתכם" הוא כנגד לימוד התורה, והפסוק "אהבתי אתכם אמר ה'" הוא כנגד קיום המצוות.
- 20 והביאור בזה:
- 21 החילוק שבין תורה למצוות הוא¹⁹⁶ - שהתורה עיקרה למעלה, ועד שגם לאחר ירידתה למטה, "ומשם נסעה
- 22 וירדה כו"¹⁹⁷, ענינה - "הלא כה דברי כאש"¹⁹⁸, ולכן אין דברי תורה מקבלים טומאה כו"¹⁹⁹. מה-שאינ-כן
- 23 מצוות, הרי למרות שענינם הוא המשכה מלמעלה למטה, מכל-מקום, כל מציאות המצוה פירושה - לצוות
- 24 לאדם, היינו, שתחילה צריכה להיות מציאותו של האדם, ואז שייך ענין המצוה. ועד שיש צורך במציאות דעולם
- 25 הזה הגשמי, שהרי בגן-עדן לא שייך קיום המצוות (כי אם לימוד התורה²⁰⁰).
- 26 ולכן: בפסוק שכנגד לימוד התורה - קודמת תיבת "הוי" לתיבת "אתכם" ("מאהבת הוי אתכם"), מכיון
- 27 שהעיקר הוא "הלא כה דברי כאש", דברו של הקב"ה; מה-שאינ-כן בפסוק שכנגד קיום המצוות - קודמת תיבת
- 28 "אתכם" לתיבת "הוי" ("אהבתי אתכם אמר הוי"), מכיון שכל ענין המצוות שייך רק לאחר שישנה מציאותו
- 29 של היהודי ("אתכם") שמקיים את המצוות בעולם הזה הגשמי.
- 30 וסדר הפסוקים - (א) "ואהבת את ה' אלקיך", (ב) "מאהבת ה' אתכם", (ג) "אהבתי אתכם אמר ה'" - הוא
- 31 בהתאם לסדר העבודה בכל יום:
- 32 התחלת עבודת היום היא - כ'פסק דין' ה'שולחן ערוך'²⁰¹, שלכל לראש צריכה להיות עבודת התפילה,
- 33 "ואהבת את ה' אלקיך". ולאחריה באה העבודה דלימוד התורה - "מבית הכנסת לבית המדרש"²⁰², "מאהבת
- 34 ה' אתכם". ואחר-כך באה העבודה דקיום המצוות בעניני העולם - "הנהג בהם מנהג דרך ארץ"²⁰³, "אהבתי
- 35 אתכם אמר ה'".

(199) ברכות כב, א. רמב"ם הל' ק"ש בסופן.

(200) לקו"ש ח"י" ע' 344 הערה 14. וש"נ.

(201) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ה"ו וש"נ.

(202) ברכות בסופה.

(203) שם לה, ב.

(193) עקב יא, יג.

(194) תענית ב, סע"א. רמב"ם הל' תפלה בתחלתן.

(195) לקו"ש שלח מב, ג. וראה זח"ב נה, ב. ח"ג רסז, א.

(196) ראה לקו"ש ח"ט ע' 65.

(197) תניא פ"ד.

(198) ירמי' כג, כט.

- 1 לז. ובכל ענינים אלו מודגש ענין האהבה - "אנן בחביבותא תליא מילתא":
 2 עבודת התפילה ("ואהבת את ה' אלקיך") - "לית פולחנא כפולחנא דרחימותא", כנ"ל.
 3 לימוד התורה ("מאהבת ה' אתכם") - צריך להיות מתוך שמחה, ועד שבהקדמה ללימוד התורה צריך לומר
 4 לתלמידים "מילתא דבדיחותא"²⁰⁴, כדי שהלימוד יהיה מתוך שמחה.
 5 וכן בנוגע לקיום המצוות ("אהבתי אתכם אמר ה'") - שכללות ענינם הוא באופן של אהבה וקירוב, כי:
 6 למרות שישנם מצוות לא-תעשה (ואדרבה: מצוות לא-תעשה מספרן שס"ה, היינו, שהם מרובות יותר מרמ"ח
 7 מצוות עשה), שענינם - דחיה וריחוק, היפך ענין האהבה והקירוב, מכל-מקום, דחיה זו אינה אלא באופן
 8 ד"שמאל דוחה", היינו, שהדחיה היא בשמאל, יד כהה, ואילו העיקר הוא - הקירוב בימין, "ימין מקרבת"²⁰⁵.
 9 ולכן, גם מצוות לא-תעשה נקראות בשם "מצוה", מלשון צוותא וחיבור²⁰⁶.
 10 וכמה פרטים בדבר:
 11 יש מצוות לא-תעשה שהדחיה שלהם אינה אלא ביחס לשימוש האדם, ואילו מצד עצמן יש בהם ענין נעלה
 12 ביותר - כמו חלב ודם, שנאסרו על האדם, ואף-על-פי-כן, יש בהם ענין נעלה ביותר, עד שמקריבים אותם
 13 על-גבי המזבח.
 14 זאת ועוד: אפילו מצוות אלו שכל ענינם אינו אלא כדי שהאדם ידחה ולא יעשה אותן, הרי תכלית הכוונה
 15 אינה בשביל הדחיה בלבד, באופן ד"שבירתן זוהי תקנתן"²⁰⁷, אלא כדי לאהפכא חשוכא לנהורא, עד שאפילו
 16 ה"זדונות" נהפכים ל"שגגות", ועד ש"זדונות נעשו לו כזכיות"²⁰⁸, ויתרה מזו - "זכיות" ממש²⁰⁹.
 17 וכשם שהוא בנוגע ליצר הרע עצמו, שהכוונה אינה רק שהאדם ידחה אותו ולא ישמע לפיתוייו, כמשל
 18 הזונה ובן המלך, שהכוונה היא כדי להרבות את שכרו של בן המלך (כמבואר בזהר²¹⁰ והובא בתניא²¹¹), אלא
 19 תכלית הכוונה היא - שהיצר הרע עצמו יתהפך לטוב, לא רק באופן ד"לבי חלל בקריבי"²¹², מפני שהרגו
 20 בתענית²¹³ [כמובא בספר התניא בתחלתו], אלא באופן של אתהפכא, היינו, שאהבת ה' שבחלל הימני שבלב,
 21 "תתפשט גם לחלל השמאלי". לשונות ולהפכה מתענוגי עולם הזה לאהבת ה', כמו שכתוב²¹⁴ בכל לבבך בשני
 22 יצריך"²¹⁵, ובאופן של אהבה דוקא - "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך", בשני יצריך.
 23 ויש להאריך בכל זה, ותן לחכם ויחכם עוד.
 24 לח. הביאור בפרקי אבות:
 25 ההוראה הראשונה מדברי הברייתא היא - "שנו חכמים", היינו, שתפקידם של "חכמים" הוא - לשנות וללמד
 26 תורה לתלמידים, שהרי יכולים לחשוב שמכיון ש"תורת-אמת" קוראת להם בשם "חכמים", יש להם להתבודד
 27 כדי שיוכלו לעסוק בלימוד התורה לעצמם - הנה על-יזה באה ההוראה ד"מילי דחסידותא": "שנו חכמים",
 28 שתפקידם של החכמים - לשנות וללמוד עם התלמידים.
 29 ובלשון אדמו"ר הזקן בהלכות תלמוד תורה²¹⁶: "מצות עשה של תורה על כל חכם וחכם מישראל ללמד
 30 את כל התלמידים אף-על-פי שאינן יוצאי ירכו, שנאמר²¹⁷ ושננתם לבניך. . אלו תלמידך כו", כלומר, כאשר
 31 הוא בגדר של "חכם" מפני שידע ענין מסויים - עליו לשנות וללמד זאת לאחרים.
 32 וממשיך בברייתא - "שנו חכמים בלשון המשנה":
 33 החכם יכול לחשוב שמספיק בכך שיאמר לתלמידים פעם אחת, וילך לו מבלי לדעת אם הדברים נקלטו אצל
 34 התלמידים אם לאו. ועל זה באה ההוראה ד"שנו חכמים בלשון המשנה" - שתפקידם של ה"חכמים" להשתדל

(212) תהלים קט, כב.
 (213) ראה ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה.
 (214) ואתחנן ו, ה. וראה ברכות נד, א - במשנה. הובא בפרש"י
 עה"פ.
 (215) תניא פ"ט.
 (216) פ"א ה"ח - מרמב"ם שם ה"ב.
 (217) ואתחנן שם, ז.

(204) שבת ל, ב. פסחים קיז, א. תניא פ"ז (יא, ב).
 (205) סוטה מז, א. סנהדרין קז, ב. ה"ל ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ז.
 (206) לקו"ת בחוקותי מה, ג. ובכ"מ.
 (207) ראה סה"מ עת"ר ע' קד. לקו"ש ח"ה ע' 67 הע' 80. וש"נ.
 (208) יומא פו, ב.
 (209) תניא פ"ז. וראה בארוכה - לקו"ש ח"ז ע' 182 ואילך. וש"נ.
 (210) ח"ב קסג, א.
 (211) ספ"ט. ספכ"ט.

- 1 שהדברים יהיו מובנים לתלמידים, שלכן צריכים לומר להם "בלשון המשנה", "דבר קצר וכולל ענינים רבים
2 כן" 218.
- 3 ובלשון אדמו"ר הזקן בהלכות תלמוד תורה²¹⁹: "שונה וחוזר הדבר כמה פעמים עד שיבינו עומק ההלכה
4 בטעמה היטב, שנאמר²²⁰ ולמדה את בני ישראל שימה בפהם, ואומר²²¹ ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם
5 וכו'".
- 6 וענין זה קשור גם עם לימוד ספר הרמב"ם:
- 7 חיבורו של הרמב"ם - "משנה תורה" - נכתב בלשון המשנה²²², כמו שכתב הרמב"ם בהקדמתו לספרו:
8 "ראיתי לחבר דברים המתבררים מכל אלו החיבורים בענין האסור והמותר הטמא והטהור עם שאר דיני התורה,
9 כולם בלשון ברורה ודרך קצרה .. בלא קושיא ולא פירוק .. עד שיהיו כל הדינים גלויין לקטן ולגדול".
- 10 [דרך אגב: אודות לשון הרמב"ם "שיהיו כל הדינים גלויין לקטן ולגדול" - אעשה "שטורעם"
11 בעזרת השם-יתברך בהתוועדות דחג השבועות!].
- 12 וענין זה מודגש גם בשיעור היומי דלימוד הרמב"ם בסדר תפלות כל השנה - שהתחלת לימוד התורה בכל
13 יום ויום הוא בענינים של הלכות פסוקות: המשנה ד"אלו דברים שאין להם שיעור כו'", וכיוצא בזה,
14 ועל-דרך-זה נוהגים ללמוד את הברייתא דפטום הקטורת, פרק איזהו מקומן של זבחים, ברייתא דרבי ישמעאל,
15 עד לענין ד"כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא"²²³ - המעלה דהלכות פסוקות דוקא,
16 כמבואר בארוכה ב'אגרת הקדש'²²⁴.
- 17 וזוהי ההוראה למלמדים, ובעיקר לאלו שצריכים לבחור מלמדים - שיש לבחור מלמדים כאלו שילמדו
18 "בלשון ברורה ודרך קצרה". לכל לראש יש ללמוד עם תלמידים פשוטם של דברים, ופשיטא - שלא להרגיל
19 את התלמידים בריבוי פלפולים ושקלא-וטריא באופן ד"שפאלטן א האר" או "צוזאמען בינדן וואנט מיט א
20 וואנט" וכיוצא בזה, היפך פשוטם של דברים.
- 21 ב"חדר" היו מספרים אודות "ראש ישיבה" גדול שדרכו היתה לפלפל בדברי הרמב"ם, ולבאר כל דבר בכמה
22 וכמה אופנים, באופן של "עוקר הרים" ... וכאשר הגיע לבית-דין של מעלה, וסיפר אודות פעולותיו בעולם הזה,
23 שתירץ את דברי הרמב"ם - שרבים התקשו להבינם - בכמה וכמה תירוצים וביאורים, עשר פירושים בכל ענין
24 - שאלו אותו: מניין יודע אתה שהפירושים שלך הם נכונים, השיב, שיקראו להרמב"ם עצמו ושאלו אותו! ...
25 מכיון שהיה גדול בתורה - היו צריכים להתחשב בו, ולכן שלחו לקרוא להרמב"ם. כאשר הגיע הרמב"ם - פנה
26 אליו ראש הישיבה הנ"ל והרצה בפניו את חידושי וביאוריו בכמה מקומות שבהם נתקשו רבים בהבנת דבריו.
27 ועל זה השיב הרמב"ם שכוונתו היתה.. בפשטות! נענה ראש הישיבה הנ"ל ואמר לרמב"ם: אם כוונתך היא
28 בפשטות - אם כן, מאי קמשמע-לך? ...!
- 29 כאשר לומדים עם תלמידים - הנה לכל לראש צריכים להשתדל שיהיה להם "ראש ישר" ("א גלייכע קאפ")!
30 מובן וגם פשוט שאין הכוונה לשלול חסו-שלום את התפתחות שכלו של התלמיד באופן של שקלא-וטריא,
31 סברא לכאן וסברא לכאן, אבל כל זה צריך להיות לאחרי שמרגילים אותו לחשוב באופן ישר, על-ידי-זה שלכל
32 לראש לומדים עמו פשוטם של דברים, "בלשון ברורה ודרך קצרה".
- 33 אמנם, עדיין יכול ה"חכם" לטעון: בשלמא בנוגע לעולם הבא - נו, אבל בעולם הזה - עליו לנצל את הכחות
34 שניתנו לו, ואם ילמד את ה"פשט" בלבד, ללא ריבוי פלפולים בסברות עקומות... הרי לא "חידש" מאומה,
35 ובמה יתבטא, איפוא, ה"קב שלו"?!
- 36 הנה על זה ממשיכה הברייתא - "ברוך שבחר בהם ובמשנתם":
- 37 בחירת הקב"ה בחכמים שנמצאים בעולם הזה היא - "בהם ובמשנתם", כלומר, שעיקר מעלתם היא - מפני
38 שהם לומדים בדרך המשנה, "בלשון ברורה ודרך קצרה".

(222) הקדמת הרמב"ם לסהמ"צ.
(223) נדה בסופה. וש"נ.
(224) סכ"ט.

(218) הקדמת הרמב"ם לפיה"מ ד"ה אחרי כן ראה להסתפק.
(219) בסופן - מרמב"ם שם פ"ד ה"ד.
(220) וילך לא, יט.
(221) ר"פ משפטים.

- 1 לט. ההוראה מכל הדברים שנאמרו לעיל היא - שיש להוסיף בכל ההכנות המתאימות לקראת קבלת התורה,
2 כולל - להשתדל שילדי ישראל בכל מקום שהם יהיו נוכחים בבית-הכנסת בעת קריאת עשרת-הדברות ב"זמן
3 מתן תורתנו".
- 4 ועיקר ההכנה היא - כאמור לעיל - אהבת ישראל ואחדות ישראל, "ויחן" לשון יחיד, "כאיש אחד בלב
5 אחד", וכתוצאה מזה - ענין החינוך, השייך במיוחד לקבלת התורה, כפי שמצינו במדרש²²⁵ שבעת מתן תורה
6 היו ישראל כתינוק בבית הספר.
- 7 ומזה באים לענינים של מעשה בפועל - החל מהענינים הכלליים: תורה, תפילין - "הוקשה כל התורה כולה
8 לתפילין"²²⁶, מזוזה, צדקה, בית מלא ספרים - יבנה וחכמיה, הדלקת נרות שבת קודש ויום-טוב, כשרות האכילה
9 ושתייה, וטהרת המשפחה, וכן המבצע שלכל יהודי יהיה אות באחד מספרי-תורה הכלליים.
- 10 ועד שפועלים אצל כל אחד ואחד מישראל את קיום כל התורה ומצוותיה בשלימות - שלימות העם ביחד
11 עם שלימות התורה,
- 12 והקיצו ורננו שוכני עפר, ובראשם - נשיאי חב"ד, וכן כל הצדיקים וגדולי ישראל,
- 13 וכולם יחדיו, ביחד עם משיח צדקנו, וביחד עם השכינה - "ושב ה' אלקיך את שבותך"²²⁷, באים לארצנו
14 הקדושה, "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה",
- 15 ובפשטות - "אז מ'גיט זיך א כאפ" ורואים שנמצאים בארצנו הקדושה, בירושלים עיר הקודש, "קרית מלך
16 רב"²²⁸, בהר הבית ובבית המקדש השלישי, מתוך שמחה וטוב לבב, במהרה בימינו ממש.
- 17 כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה להשליח-ציבור שי' לנגן "יהי רצון כו' שיבנה בית המקדש במהרה בימינו".
18 הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה.

(227) נצבים ל, ג. וראה מגילה כט, א. הובא בפרש"י עה"פ.
(228) תהלים מח, ג.

(225) ירושלמי תענית פ"ד ה"ה ובמפרשים שם, תוד"ה פורענות -
שבת קטז, א. ועוד.
(226) קידושין לה, א.

אגרות קודש

ב"ה, י"ד סיון, תשי"ח

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו פ"נ, שיקרא בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ
זי"ע.

במ"ש אודות החלישות שלו, וכן מהפרעות בעת השינה, יש מקום לומר ששני הענינים הוא מהבלתי
סדר והעדר זמנים קבועים לאכילה שתי' שינה וכו', והרי ידוע עד כמה דרשו וגם דייקו והקפידו רבותינו על
סדר חיים מסודרים וביארו והסבירו שמונע - הבלתי סדר - להצלחה בקיום התורה ומהצות ובפרט בנדון
כזה שנוגע למלאכתו בקדש מלאכת זבולון שקדם לישכר, ואופן מלאכתו הרי מקרא מלא דבר הכתוב שמח
זבולון בצאתך, וק"ל.

ומהנכון שישאל דעת רופא בכדי להשקיטו מהתרגשות מהנ"ל ויבקשו לקבוע לו זמני האכילה
שתי' וכו' ועד כמה שאפשר ישתדל לשמור עליהם והשי"ת ישלח דברו ויחלימהו ויחזקהו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור ומהצלחתו בעבודתו בקדש וכן מהכנה המתאימה לניצול הוואקאנס
הבע"ל.

לקוטי שיחות פרשת נשא כרך יח

מתורגם ללשון הקודש

כדברי רבי נהוראי, שנאמר¹⁰: ומורה לא יעלה על ראשו. 21
נאמר בשמשון "ומורה", ונאמר בשמואל "ומורה", מה 22
"מורה" האמורה בשמשון נזיר, אף "מורה" האמורה 23
בשמואל – נזיר. אמר רבי יוסי והלא אין מורה אלא של 24
בשר ודם, אמר לו רבי נהוראי הלא כבר נאמר¹¹: ויאמר 25
שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני, שכבר הי' עליו מורה 26
של בשר ודם". 27

יש להבין:

מכך שרבי נהוראי לומד ששמואל היה נזיר בדרך של 29
גזירה שוה משמשון, יוצא, שלפי דעתו היה שמואל נזיר 30
מאותו סוג של שמשון¹², שהרי "אין גזירה שוה 31
למחצה"¹³. 32

אבל הרמב"ם פוסק¹⁴, ש"שמואל הרמתי נזיר עולם 33
היה". כלומר, חלו עליו כל דיני הנזירות. וכאמור, נזיר 34
עולם אסור להיטמא למתים, כאשר הכביד שערו מותר לו 35
לגלחו בתער ועליו להקריב שלוש בהמות¹⁵, הוא יכול 36
לשאול" על נדרו ולבטלו¹⁶, ואילו נזיר שמשון מותר 37
להיטמא למתים, כאשר מכביד שערו הוא אינו מגלחו, וכן 38
לא קיים לגביו ענין "שאלה" על הנדר¹⁷. 39

יותר מכך: בתלמוד הירושלמי¹⁸ לומדים מן הפסוק 40
"כן יעשה על תורת נזרו", שנזירות שמשון¹⁹ "אינה 41
תורה"²⁰, והרמב"ם פוסק²¹ "שמשון לא היה נזיר גמור" – 42
וכיצד ניתן ללמוד משמשון לגבי שמואל ענין של "נזיר 43

א.

הסוגים השונים של נזירות

1 בדיני נזיר שבפרשתנו¹ – כגון: איסורו לשתות יין, 1
2 ו"תער לא יעבור על ראשו", ו"כל ימי הזירו לה' על נפש 2
3 מת לא יבוא", וכן גילוח ראשו והקרבנות שעליו להביא 3
4 אם נטמא, וכדומה – נקבע שהם אמורים הן לגבי נזיר 4
5 לזמן מוגדר (שלושים יום, או יותר), והן לגבי "נזיר 5
6 עולם", נזיר לתמיד².

7 ההבדל³ ביניהם הוא רק בכך שלנזיר לתקופה מסויימת 7
8 אסור להתגלח עד סוף ימי נזירותו, ואילו לנזיר עולם מותר 8
9 להתגלח כאשר הכביד שערו, מי"ב חודש לי"ב חודש⁴, 9
10 והוא מביא אז את הקרבנות שעל נזיר להביא כשיגלח. 10

11 ישנו סוג נוסף של נזירות שאינו מפורש בתורה, אך 11
12 מצוי בנביאים, בהפטר פרשתנו⁵ – "נזיר שמשון". על 12
13 שמשון נאמר⁶: "ומורה לא יעלה על ראשו כי נזיר אלקים 13
14 יהיה הנער מן הבטן". גם הוא נזיר עולם, אך לא חלים 14
15 עליו כל דיני הנזירות, כי מותר לו להיטמא למתים⁷, וכן 15
16 יש הלכות נוספות השונות אצל נזיר שמשון. 16

17 ולפיכך, כאשר אדם אומר "הריני נזיר כשמשון", הרי 17
18 לדעת רבי יהודה⁸, וכך פוסק הרמב"ם⁹, הוא אסור ביין 18
19 ובתגלחת, אך מותר לו להיטמא למתים. 19

ב.

הלימוד על שמואל משמשון

20 במשנה שבסיום מסכת נזיר נאמר: "נזיר היה שמואל,

(* וסיום מס' נזיר.

1 ו ג, ואילך.

2 ראה ספרי שם, ה. ח. יג. * רמב"ם הל' נזירות פ"ג הי"ב.

3 רמב"ם שם.

4 כדעת רבי – נזיר ד, סע"ב.

5 שמוה מוכן שפרשת נזיר היא פרשה עיקרית בהסדרה.

6 שופטים יג, ה. וראה במדב"ר כ"ב נזיר (פרשתנו פ"י, ה) דרריש כל

הפרשה דשופטים שם "ויהי איש אחד מצרעה".

7 נזיר שם, סע"א ואילך. רמב"ם שם הי"ג.

8 נזיר שם, ב.

9 שם הי"ד.

10 שמואל א, א, יא.

11 שמואל שם טז, ב.

12 זבחים מה, א, ושי"ג.

13 ראה פי' רבי' ישעי' שמואל א, א, יא: פי' נראה שנדרה להיות נזיר

כמו שמשון האמור בו כו.

14 הל' נזירות שם ה"ז.

15 נזיר ד, א (במשנה). רמב"ם שם הי"ב.

16 תורה מה בין (נזיר שם).

17 נזיר יד, א. מכות כב, א. רמב"ם שם הי"ד.

18 נזיר פ"א סה"ב.

19 בירושלמי מדובר לא בשמשון עצמו אלא במי שתופס עצמו בשמשון.

אבל ראה שו"ת מהרי"ט (ח"א ס"ד. ח"ב סכ"ד) שפי' "אינה תורה" דאין כל 19
תורת נזירות עליו שמותר ליטמא למתים*, שזה גם בשמשון עצמו.

20 בשיירי קרבן ומראה הפנים לירושלמי שם הוכיחו דהרמב"ם לא ס"ל 20
כהירושלמי הנ"ל, שהרי פסק (שם פ"ד ה"ט) שנזירות שמשון דוחה סתם
נזירות – אבל ראה צפע"נ שם כפי' דברי הרמב"ם ד"מ"מ זה ודאי דהנזירות
(של תורה) חלה עליו.. מהמת טעם הירושלמי דוחה תורה וזה אינו תורה".

21 הל' נזירות פ"ג הי"ג.

(* וכפי' היות רענן בל"ש כאן ומת"כ לבמדב"ר (פ"י, יז) דההמשך בספרי שם ("קרבן טומאה. אלא במי שיש פסק לנזור") אינו ממעט נזיר עולם מקרבן טומאה. ובצפ"נ עה"ת 1
פרשתנו שם: דד"ל כאן למעט נזיר שמשון מן סמאים. ודלא כפי' מהר"ז לבמדב"ר שם, וצפ"נ על הרמב"ם הל' שבועות פ"ז ה"א. הל' נזירות פ"ז ה"ט"ו (נעתקו בצפ"נ עה"ת 2
פרשתנו ע' טא ואילך).

(** אבל ראה ר"ן נדרים פ"ב, רע"ב "דטומאה אינה תלו" בניירות דאשכחן נזירות בלא טומאה שהרי נזיר שמשון אסור ביין ומטמא למתים". וראה צפ"נ הל' נזירות פ"א ה"ט. 1
שיירי קרבן לירושלמי שם (בסוף ההלכה). ציונים לתורה כלל כא.

1 עולם²², אשר כל דיני הנזירות חלים עליו²³.

2 ומתריצים המפרשים²⁴, שהלימוד על שמואל משמשון
3 אינו בדרך של גזירה שוה, אלא רק גילוי בעלמא ש"מורה"
4 הוא ענין של נזירות²⁵ בדיוק כמצל שמשון, ולא כדעת רבי
5 יוסי שהכוונה היא ליראה, ומכך מובן מאליו, שאמו של
6 שמואל התכוונה להזירו לכל ימי חייו.

7 אך מלשון המשנה "נאמר בשמשון ומורה ונאמר
8 בשמואל ומורה, מה מורה האמורה בשמשון נזיר אף מורה
9 האמורה בשמואל נזיר", לשון המשמשת בדרך כלל לגזירה
10 שוה, ויותר מכך ובעיקר: מכך שנאמר "מה מורה...
11 נזיר..." (ולא "מה מורה... תער..."), ואף לא בדומה ללשון
12 בסיום הענין "מורה של מתכות" או "של נזירות" (מובן,
13 שאין זה גילוי בלבד למשמעות המילה "מורה", אלא
14 שלומדים ענין של נזירות שמואל מנזירות שמשון.

ג.

דברי הגמרא על המשנה בסוף מס' נזיר, והשאלות על כך

15 בהמשך למשנה נאמר בגמרא: "אמר ליה רב לחייא
16 בריה (=אמר רב לבנו חייא) חטוף וברוך (=רש"י: חטוף
17 כוס של ברכה וברוך ברכת זימון), וכן אמר ליה רב הונא
18 לרבה בריה: חטוף וברוך, למימרא (=שמה תאמר) דמברך
19 עדיף, והתניא (=הרי שנינו): רבי יוסי אומר גדול העונה
20 אמן יותר מן המברך, ואמר ליה רבי נהוראי: השמים! כך
21 הוא, תדע, שהרי גוללירי (=חלשים) מתגרין במלחמה
22 וגבורים נוצחין, תנאי היא (=זוהי מחלוקת תנאים),

(22) ראה גם ספרי זוטא (פרשתנו עה"פ חזקת תורת הנזיר. ובמדר"ר פ"י,
יז) ומניין אתה מרבה הנזיר נזירות עולם ת"ל תורת יכול שאתה מרבה הנזיר
נזירות שמשון ת"ל זאת. וראה צפע"נ מהדר"ת (פז, סע"ד ואילך) דנזיר עולם
"יש בו קדושה.. והוא הגוף בעצם בגדר קדושה" (משא"כ נזיר שמשון "אין
עליו גדר עצם קדושה" – אף שגם נזיר עולם "הוא הלכה", "מין נזירות
בפ"ע" (צפע"נ מהדר"ת כז, ב. הל' נזירות פ"ג הי"א-י"ב. הל' שבועות פ"ו
ה"א – נעתקו בצפע"נ עה"ת פרשתנו ע"ס ואילך).

(23) כמו שהקשה הרדב"ז ברמב"ם שם פ"ג הט"ז. תויר"ט בהמשנה דסוף
מס' נזיר. ועיי"ש תירוצו, ובאורח מישור לנזיר בסופו (ועוד) השיג עליו.

(24) ראה רדב"ז שם, ובפורש באורח מישור שם. קול הרמ"ז למשניות.
ובכ"מ.

(25) ראה רדב"ז שם: "אלא דמורה היינו לשון נזירות". ולכאורה הכוונה
דמורה פ"י תער (כמ"ש באורח מישור וקול הרמ"ז שם. וכן במד"ר (פ"י, ה)
ובפרש"י (שופטים שם) במורה דמשון, וכשנדרה חנה "ומורה לא יעלה על
ראשו" – שלא תגלה את שמואל – הוה נדר לכל הענינים שבנזיר, כהדין
באומר הריני נזיר מן התגלחת שנעשה נזיר גמור וכל דקדוקי נזירות עליו (נזיר
ג, ב. רמב"ם שם פ"א ה"ט). וראה רלב"ג שמואל שם: ובכאן רמז כו'. וראה

23 דתניא: אחד המברך ואחד העונה אמן במשמע, אלא
24 שממהרין למברך תחלה".

25 ולא מובן, מהו הקשר של דברי הגמרא למשנה במסכת
26 נזיר? הרי זהו ענין של ברכות המתאים למסכת ברכות,
27 ואכן הענין מובא במסכת ברכות²⁶.

28 יש מפרשים²⁷, שכוונת הגמרא היא להביא מאמר נוסף
29 של רבי נהוראי בהקשר למאמרו המובא במשנה, כי
30 מאמריו של רבי נהוראי מוזכרים מעט מאד בש"ס²⁸,
31 ובמיוחד כאשר בענין המובא בגמרא מוזכרים גם דברי רבי
32 יוסי, כבמשנה המדוברת.

33 אך קשה להסביר כך, כי: (א) הגמרא אינה פותחת
34 בדברי רבי יוסי "גדול העונה אמן יותר מן המברך"
35 ובהבאת דברי האמוראים לאחר מכן, אלא ב"אמר ליה רב
36 לחייא בריה... (ב) לפי הסדר בגמרא מתחילים עם הדעה
37 הנוגדת לרבי יוסי ולרבי נהוראי. (ג) ובכלל – במשנה
38 חולקים רבי נחמן ורבי יוסי זה על זה, ואילו בגמרא
39 שיטתם זהה.

40 יותר מכך בלתי מובן סיום הגמרא "אמר רבי אלעזר
41 אמר רבי חנינא: תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם
42 שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך"²⁹ – דברים
43 אלו, לכאורה, אינם קשורים למשנה ולא לגמרא³⁰, וגם אם
44 המטרה היא לסיים בדבר טוב³¹, גם אז צריך להיות
45 איזשהו קשר לענין הקודם³², ובנוסף לכך, גם הענין
46 הקודם מסיים בטוב, בענין של ברכה³³.

לקמן הערה 65.

(26) נג, סע"ב.

(27) הגהות יעבץ לסוף נזיר.

(28) במשנה סוף קדושין. ובסיום המסכתא. אבות פ"ד מ"ד. וראה עירובין
יג, ב.

(29) ולהעיר שגם בפרשתנו (ראה בריש המסכתא: תנא אקרא קאי) כ"ה
המשך הכתובים, ולאחר פרשת נזיר באה ברכת כהנים, שהיא: (א) ברכה הכי
כללית (ראה ספרי עה"פ, ב) כולל הסכמה (עניית אמן) – שגדול מהמברך –
"ואני אברכם.. הקב"ה מסכים על ידם" (חולין מט, א), * (ג) מסיים ב"שלום",
ובפרט ע"פ הספרי עה"פ: "גדול השלום כו' שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב
שלום בניך". וראה לקו"ת פרשתנו כז, א.

(30) וכמו שלא הובא בברכות שם.

(31) כמ"ש בתוס' סוף נדה.

(32) ראה חידושי אגדות נדה שם.

(33) חדא"ג כאן. וראה מה שכ' (וגם ההמשך גדול העונה אמן יותר כו'
להמשנה) ע"ד הדרוש, וכן בעוד כמה ספרים.

(* ראה ד"ה אריב"ל תרכ"ט בסופר. לקו"ש ח"י ע' 42. וראה ד"ה גדול העונה אמן (תשכ"ב) דגדול העונה אמן הוא דוגמת ואברכה מברך ברכות של הקב"ה שמרובה על
העיקר.

קובעת ש"האיש מדיר את בנו בנוזיר ואין האשה מדירה
את בנה בנוזיר".

אם נאמר שגם אלקנה נדר נדר, ולאחר הולדת
שמואל⁴⁰, כיצד ייתכן שהתורה מספרת על נדר חנה, שלא
הפך את שמואל לנוזיר, ומשמיטה את העיקר, את נדר
אלקנה?

כן לא ייתכן לומר⁴¹ שלאחר שנדרה חנה, "קיים"
בעלה, אלקנה, את נדרה⁴², ונתן לו תוקף, כי אז נשארת
השאלה, שהרי שמואל לא היה עדיין בעולם⁴³? ואף אילו
כבר היה שמואל בעולם, לא מובן⁴⁴: כאשר בעל "מקיים"
את נדר אשתו הוא נותן תוקף לנדר זה, הוא מחייב את
הנודר – אשתו – לקיים את הנדר⁴⁵, אך כיצד ייתכן
שהסכמה זו תגרום לדבר חדש (הדרת הבן) שאיננו קיים
בנדר האשה – אין האשה מדירה את בנה?

ו.

כיצד נהיה שמשון לנוזיר?

בדומה לכך ניתן לשאול לגבי שמשון: הרמב"ם⁴⁶
אומר "שמשון לא היה נזיר גמור". מכך מובן⁴⁷ שחלה
עליו קדושת⁴⁸ נזירות, ולא רק התנהגות בדרך של נזירות,
והינורות מיינ ומתגלחת, אלא שהוא לא היה נזיר גמור⁴⁹.

(42) אבל צ"ע לאיזה צורך הוא שהרי בלא"ה אינו יכול להפך אלא נדרי
ענוי נפש או דברים שבינו לבניה (נדריים עט, א"ב. רמב"ם הל' נדרים פ"ב
ה"א). ולהעיר מאהבת יהונתן שם.

(43) כקושיית האברבנאל שם.
באברבנאל שם תירץ שחנה ביארה זה באמרה שבעבורי ובסיבתי לבד
נולד הנער (ולא מצד אלקנה כלל), א"כ יש יכולת בידי להדירו (וראה גם
שו"ת חת"ס חו"מ סי' ט'. וראה אהבת יהונתן בהפטרות פרשתנו לגבי
שמשון). וצ"ע מקור גדר זה בהלכה.

(44) וראה גם צוארי שלל שם.
(45) בצוארי שלל שם מביא בשם הר"י חאגיז (בעץ החיים סוף נזיר)
דאלקנה הסכים בפה מלא והדירו בנוזיר וכה אמר עשי הטוב בעיניך כו' (ועד"ו
פ"י בשושנים לדוד סוף נזיר. וכו' בספורנו פרשתנו ו, ח) – אבל אינו מובן:
הרי הסכמת אלקנה לנדר חנה "ומורה גר" רק נרמזת בקרא "עשי הטוב בעיניך
גר", כי פשטות הכתוב שם "וישב שם עד עולם" לא איירי בנזירות (אבל ראה
רד"ק שם הובא לעיל הערה 38). וא"כ צ"ע – ובל' הרד"ק – "האיך הניח
הפסוק לספור עיקר הנדר כו'?" ועכצ"ל, שנדר חנה לחוד – המפורש בקרא –
הוא שגרם נזירות שמואל.

(46) וראה בקול הרמ"ז לנוזיר פ"א מ"ב.

(47) ראה תור"ה לא – נזיר ד, ב. ולהעיר מצפ"נ מהדו"ת (שבהערה 22):
"משא"כ בנוזיר שמשון.. אין עליו גדר עצם קדושה רק דין כו". וראה בצפ"נ
(שנסמנו בהערות 22, 38. ועוד) בגדר נזיר שמשון.

(48) ומפשטות לשון הגמרא (נזיר שם) "רש"א.. שלא מצינו בשמשון
שיצאת נזירות מפיו" (וכן מירושלמי פ"א סה"ב) משמע, דגם ר"ש ס"ל שהי
גדר נזירות על שמשון ("חלה מפי הדיבור"). וכן מוכח מתורה שלא מצינו
– נזיר שם. מאירי שם ("ולר' שמעון הואיל ושמשון לא הי' נזיר כו"). ועוד.

ד.

דיוקים בלשון הגמרא

1 בנוסף לכך יש להבין כמה דיוקים בלשון הגמרא:
2 (א) מה מחדש רבי נהוראי על דברי רבי יוסי "גדול
3 העונה אמן יותר מן המברך" באמרו "השמים – בשבועה
4 – כך הוא", ובהוכחה "תדע שהרי גוללירים מתגרים
5 במלחמה וגבורים נוצחין"?
6 (ב) במספר מקומות בגמרא³⁴ כאשר מובא במאמר
7 "אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא תלמידי חכמים מרבים
8 שלום בעולם..." מסיימים אותו³⁵ ב"אל תקרי בניך אלא
9 בוניך", ואילו בסוף מסכת נזיר לא נמצא סיום זה³⁶, לפי
10 רוב הגרסאות.

ה.

כיצד נהיה שמואל לנוזיר?

11 כדי להבין כל זאת, יש להקדים את קושיית הרד"ק³⁷:
12 כיצד נעשה שמואל נזיר? לא ייתכן לומר שזה עקב נדרה
13 של חנה אמו – "ונתתיו לה" כל ימי חייו ומורה לא יעלה
14 על ראשו" – שהרי: (א) שמואל לא הי' אז בעולם, והנדר
15 לא חל עליו³⁸. (ב) אף אילו היה שמואל אז בעולם, אין
16 בכחו של נדר חנה להפוך את שמואל לנוזיר, כי ההלכה³⁹

(34) בסיום מסכתות בני"ך וגם בתמיד (לב, ב).
(35) בסוף ברכות. ובסוף כריתות לפנינו הוא בחצאי ריבוע. בסוף יבמות
לפנינו ליתא. ובהגהות הגר"ב הגי' שם "אל תקרי כו". ראה יפה עינים שם.
בתמיד שם לפנינו ליתא. אבל לפי הגירסא בשטמ"ק (ובהגהות חק נתן) איתא
שם.

(36) ולפי גירסת הב"ח צ"ל גם במס' נזיר. וראה לקמן הערה 78.
(37) שמואל א א, יא. ועד"ו באברבנאל שם (קושיא החמישית).
(38) ואין לתרץ עפ"מ הרמב"ם (הל' ערכין פ"ו הל"א ואילך) שאם אמר
הרי עלי להקדישו הרי זה חייב להקדישו כשיבא לעולם משום נדרו (ואת"ל
שמה שאמרה "ונתתיו לה" ומורה לא יעלה על ראשו" הרי כל' הנ"ל*) וראה
שושנים לדוד סוף נזיר – כי הרי"ז (רק) מחייב את חנה להדירו כשיבא
לעולם, ולא מצינו בקרא שחנה נדרה כן לא"ח. ודוחק לומר (כבשש"ל שם)
שזהו מש"א שם (פסוק כב) "כי אמרה לאשה גר". אבל להעיר מרד"ק שם
"וישב שם עד עולם – כמו שנדרה עליו ונתתיו לה", ושם (פסוק יא) פי'
"שיהי' נזיר קודש לה".

וגם לפמ"ש בצפ"נ ריש הל' נזירות "אם הדירו מרחם הוה נזיר עולם..
וכן שמואל ג"כ ה"ך – צ"ע אם שייך להדירו מרחם קודם עיבורה (ראה
תור"ה לאחר (יבמות צג, ב). וראה קצוה"ח (ונה"מ) סי' ר"ט סק"א). וראה
הערה 49.

ולהעיר, דלדעת ר' מאיר (ד"לא ר' מאיר שמו אלא ר' נחוראי" – עירובין
יג, ב) אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם (ערכין כ, ב).

(39) נזיר כה, ב.

(40) לכאורה כצ"ל בכוונת הרד"ק.

(41) וכפי' הכלי יקר – הובא בצוארי שלל להחיד"א (בהפטרות יום א'
דר"ה). אהבת יהונתן (בהפטרות יום א' דר"ה).

(*) אבל ראה רמב"ם הל' מכירה פכ"ב הט"ז דגם בל' "יהי הקדש". הרי זה חייב לקיים דבריו. וראה טושו"ע חו"מ סי' ר"ב ס"ז ואילך. לח"מ הל' ערכין שם. סמ"ע (סקכ"ב, ב) ש"ך
(טק"ז) וס"ז בשו"ע שם.

ז.

גר קטן שגדל ולא מחה

ההסבר לכך הוא:

24

אי אפשר לומר ששמשון ושמואל היו נזירים מפני
שהם בעצמם קבלו על עצמם נזירות⁵⁴, כי: א) אין מוצאים
לכך רמז בפסוקים. ב) לגבי שמשון אומר הרמב"ם⁵⁷
במפורש "שהרי לא נדר בניזיר".

28

מצד שני, מלשון המשנה "שנאמר ומורה לא יעלה על
ראשו, נאמר בשמשון ומורה ונאמר בשמואל ומורה, מה
מורה האמורה בשמשון נזיר..." – שאלו הם הפסוקים
הכתובים בענין ציווי המלאך ונדר חנה, מובן, שהנזירות
אצלם באה מציווי המלאך ומנדר חנה, אך כיון שאין די
בכך בלבד, הכרחי לומר, שענינים אלה היו מעין גורם
לנזירות, כדלהלן.

35

כדי להבין זאת, יבואר תחלה דין בדומה לכך⁵⁵:

36

לגבי גר קטן, אשר "מטבילין אותו על דעת בית דין",
או כאשר הוא מתגייר ביחד עם אביו⁵⁶, קובעת ההלכה⁵⁷,
שכאשר "הגדילו יכולין למחות". וכיון שהגדילו שעה
אחת ולא מיהו שוב אינם יכולים למחות.

40

ויש לומר, שההסבר לכך הוא: למרות שכאשר גיירו
את הקטן הוא נעשה גר⁵⁸, בכל זאת, מדוע הוא יכול
מאוחר יותר למחות על כך ולהיות שוב גוי ככתחילה.

43

1 ואינו מוכן: אם "לא נדר בניזיר אלא המלאך הפרישו מן
2 הטומאה" כיצד ייתכן שהמלאך גרם לכך שמציאותו
3 ("הפצא") של שמשון הפכה לנזיר, גם אם אינו נזיר גמור
4 – הרי המלאך, שליח, יכול למסור ציווי, מצוה על דרך
5 התנהגות, עתידות וכדומה, אך היכן אנו מוצאים שהוא
6 יכול לקדש דבר, ובענינינו – להטיל נזירות על בן אדם.

7 גם כאן לא ייתכן לומר, ולפחות לדעת הרמב"ם,
8 שאביו מנחה הזירו⁴⁹, כי הרמב"ם אומר מפורשות "שהרי
9 לא נדר בניזיר אלא המלאך הפרישו מן הטומאה⁵⁰."

10 יותר מכך, דבר זה מוכח מן המסופר בתנ"ך: בתחלה
11 הורה המלאך לאשת מנוח כיצד עליה לנהוג "ועתה השמרי
12 נא ואל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל טמא" וכן לגבי
13 הנער "ומורה לא יעלה על ראשו כי נזיר אלקים יהיה הנער
14 מן הבטן", ואילו לאחר מכן, כאשר שאל מנוח את המלאך
15 "מה יהיה משפט הנער ומעשהו" ענה לו המלאך אודות
16 אופן התנהגותה של אשת מנוח "כל אשר צויתיה תשמור",
17 אך אינו עונה לו דבר בקשר לשמשון עצמו⁵¹.

18 ועוד: אם אצל שמשון ושמואל היתה נזירותם מפני
19 הענין של "האיש מדיר את בנו בניזיר", כיצד ייתכן לומר
20 שענין זה, ש"האיש מדיר את בנו בניזיר" הוא "הלכה היא
21 בניזיר", הלכה למשה מסיני, ובלשון הרמב"ם⁵²: "אין לו
22 סמך בכתוב ולא רמז", בעוד אשר זהו סיפור מפורש
23 בנביאים⁵³.

וראה אורח מישור כאן בפ' הירושלמי. קה"ע לירושלמי שם ד"ה מ"ט. אבל
ראה עוד פ' בירושלמי בשירי קרבן שם. ועוד.

אבל מרש"י (נזיר שם ד"ה ושמשון) דגריס "ושמשון לאו נזיר הוא",
משמע דלא ה' נזיר כלל**, ודלא כבתוס' שם דגריס "שמשון לאו נדור הוה".
ועפ"ז מובן הנפק"מ בין ב' הנוסחאות.

ואין לומר שזהו רק לדעת ר"ש, וכפי ר' עזריאל (הובא בשטמ"ק שם)
דקושיית הגמרא "ושמשון לאו נזיר הוא" היא רק אליבא דר"ש (ולדעת ר"י
ה' נזיר נדור), וכן מוכרח לפרש לדעת הראשונים (נסמנו בהערה הבאה)
שלדעת ר"י ה' שמשון נזיר נדור – כי מזה שפרש"י (ד"ה שאין. ד"ה גבי)
דכ"ע היינו "בין לר' יעקב בין לר' יוסי" (ולא ר"י ור"ש – כבכמה ראשונים),
מוכח, דס"ל שמחלוקת ר"י ור"ש היא אם בעינן דבר הנדור (ולגבי נזיר
שמשון), ולא בנוגע לנזירות שמשון עצמו.

(49) כמ"ש בכס"מ פ"ג מהל' נזירות הי"ג בדעת הרמב"ם. וכסברא זו (ועוד
תירוצים: דשמשון קבל עליו נזירות אח"כ; דהמלאך חזר למנוח שיצוה לבנו
שיקבל עליו נזירות) כ' (בדעת ר"י) בפ' הרא"ש, שטמ"ק, שיטה לחכמי
איוורא (ועוד) לנזיר ד, ב. וראה אית דמפרשי בפרש"י (ריב"ן) מכות כב, א
ד"ה נזיר שמשון. ריטב"א שם. פנ"מ לירושלמי נזיר פ"ז סה"א.

בכס"מ שם כ' (ע"פ פרש"י) "דמאי דכתיב כי נזיר אלקים יה' הנער מנוח
הוא דקאמר ל"י. ולכאורה צ"ע, שהרי אז ה' לפני עיבורה*** ואין אפשר
להדיר או (ראה לעיל הערה 38). ואולי גם כוונת הכס"מ שאמר "כי נזיר

(*) ראה שד"ח (כרך ט') כללי הפוסקים סי' ח (אות ה') אם הפ' דמס' נזיר הוא מרש"י.

(**) ולא קשה מלשנא דקרא "כי נזיר אלקים כו", כי גם הרמב"ם כ' (בפיה"מ לנזיר ד, א); "ענינו פרשו", ובהל' נזירות שם "המלאך הפרישו". וראה לקמן הערה 64.

(***) ולהעיר מבמד"ר (פ"ה) באותה שעה קבלה הרחם ובאברגאל שופטים שם.

(****) בתו"ט רפ"ז דנזיר: דהאב אפשר להדיר את בנו בניזיר רק משהגיע לחינוך כו'. והקשו מהירושלמי שבפנים ההערה ועוד – ראה אורח מישור והון עשיר שם. ועוד. וראה
נובי" שבפנים ההערה.

אלקים יה' הנער" – דכשנולד*** ידירו בניזיר (וע"ד מ"ש בנו"ב מהדור'
י"ד סי' קנ). וכ"מ לפי גי' רש"י שלפנינו "דלמנוח קאמר כו". וראה אורח
מישור בפרש"י.

(50) כמו שהקשה בתו"ט פ"א מ"ב. וראה לח"מ שם. וברב"ז שם: כגון
שהדירו אביו ה' נוהג בו כל דברי נזירות. וכ"כ בנוב"ז שם. וראה מאירי
בגמרא שם שכ' ש"אין נראה כן" (כל התירוצים שהובאו בהערה 49 לדעת
ר"י). וגם בפ' הריב"ן (ורטב"א) – ראה שקו"ט במפרשים.

(51) ראה גם צוארי שלל הפטורות פרשתנו.

(52) פיה"מ נזיר פ"ד מ"ו.

(53) וראה רמב"ם בהקדמתו לפיה"מ ד"ה וכאשר דהלמ"מ אין לו רמז
בקרא. ולהעיר מאנציקלופדיא תלמודית ערך הלמ"מ (ע' שסו"ח) וש"נ. אבל

ראה שו"ת מהרי"ט ח"א סי' כ' בסופו. כ"ב יו"ד סי' כד.

(54) ראה ראשונים שנסמנו בהערה 49 לענין שמשון.

(55) להעיר משטמ"ק נדרים י, א: מחוקי הנזירות הוא שמיד שקבל אדם

בעצמו להיות נזיר נאסר ודברים הללו דומה לגר לנתגייר כו'.

(56) פרש"י כתובות יא, א ד"ה הגדילו. ריטב"א ורשב"א בשטמ"ק שם.

טושו"ע יו"ד סרס"ח ס"ז.

(57) כתובות שם. רמב"ם הל' מלכים פ"ה ה"ג. טושו"ע יו"ד שם ס"ז-ח.

(58) ולדעת כמה (תוד"ה מטבילין כתובות שם (בסופו). תוד"ה קטן

סנהדרין סח, ב (בסופו). ריטב"א ורשב"א בשטמ"ק כתובות שם) היו גרים

- 1 מפני שהגיוור בקטנותו הוא רק מעשה של גיוור, אך אין
- 2 הוא מתקדש בקדושת ישראל עד שנעשה גדול⁵⁹. אך
- 3 כאשר גדל ולא מחה, הוא מתקדש בקדושת ישראל
- 4 למפרע, ולכן אין הוא חייב שוב בטבילה ובהטפת דם
- 5 ברית, אלא מסתפקים במעשה הגיוור, של בית הדין או של
- 6 אביו, בהיותו קטן⁶⁰.
- 7 בדומה לכך – ולא ממש – כל גר אשר נימול ועדיין
- 8 לא טבל, הרי למרות שהוא "מברך"⁶¹... למול את הגרים,
- 9 ושוב "למול... בריתי יומם ולילה..."
- 10 הוא יכול לאחר מכן לבטל כל זאת, והוא שב להיות
- 11 גוי כמקודם.
- 12 ויותר מכך – כפירוש הרמב"ן⁶² – לכן "משהינן מצות
- 13 טבילה" כדי שיוכל לבטל זאת.
- 14 ובספרי ה"אחרונים" האריכו במשמעותה של מילת גר.
- 15 מענין זה בענינינו:
- 16 ציווי המלאך "ומורה לא יעלה על ראשו כי נזיר אלקים
- 17 יהיה הנער מן הבטן" לא יכול היה לקדש את שמשון
- 18 בקדושת נזירות, אלא רק לחייבו בדיני ובהנהגות נזירות⁶³,

מדאורייתא. ובריתב"א שם בסופו "וכן דעת הרמב"ם".
 (59) ראה תוס' סנהדרין שם: "דמועיל להו מילה וטבילה של קטנות... ומתוך שנתגדלו ולא מיחו היינו קבלה". אבל גם לפי דעת הריטב"א (בשטמ"ק שם ד"ה גר קטן) דבגר קטן קבלת מצות אינו מעכב, מוכרח לפרש ככפונים – מכיון שיכולים למחות, ככפונים.

וראה שו"ת שאג"א בהוספות (משו"ת בית אפרים) סי' א בתחלתו.
 (60) וכן מפורש בשטמ"ק שם בשם הרשב"א ("עוד תירץ הרשב"א") ובתוס' סנה' שם.

(61) טוש"ע י"ד סס"ח ס"ה.

(62) הובא בט"ז שם סק"ד.

(63) ע"ד עובר על דברי הנביא – ראה מהרי"ט ח"א ס"כ.

(64) ועפ"ז יובן בפשטות ל' הרמב"ם בפיה"מ "המלאך אמר לאמו כי נזיר אלקים כו' ענינו פרוש", וכן בהל' נזירות: "המלאך הפרישו מן הטומאה", כי דבור ופעולת המלאך ה' רק (הנהגה של) הפרשה, ולא קדושת נזירות. ואילו לפי דברי הרדב"ז והריב"ל (שהובא בכס"מ) שהי' נדור רק מצד המלאך לא הול"ל לה' "פרוש" "הפרישו".

(65) ואף שזה שאמרה "ומורה לא יעלה על ראשו" – שלילת התגלחת – הי' רק נדר, ואין אפ"ל בזה שהי' נדר לכל הענינים שבנזיר* כהאומר הריני נזיר מן התגלחת (נסמן לעיל הערה 25) – י"ל, מפני שבנדרים הלך אחר לשון בנ"א (נדרים ל, סע"ב. וש"נ) ולאחר שילפינן מהכתוב "מיין ושכר זיר" שהי' נזיר מכולם, ה"ז כוונת חנה כשנדרה.

(66) ראה הל' נזירות למהריק"ש אות לג. נוב"י שם. ועד"ז כ' בקול הרמ"ז סוף נזיר (בנוגע לשמאל).

(67) בתוספתא נזיר (פ"ג ה"ט. הובא בתוד"ה גילח נזיר כח, ב. ועוד) איתא דכשהאב מדיר את בנו בנזיר בטלה הימנו נזירות אביו כשהביא שתי שערות. ועפ"ז כ"ש בנדר" שמתחילה לא הי' עליהם קדושת נזירות כלל, דבטלה גם בדלא מיחו; אבל לכמה דיעות נזירות הוי עליו "אפי' לכשיגדל" – ראה: רש"י סוטה (כג, א) ד"ה האיש. רש"י ד"ה ושמשון – נזיר ד, ב. תוס' שם. רש"י

(* והא דשמשון הי' אסור גם ביין – ראה תו"ת נזיר פ"א מ"ב (ד"ה אינו מקיל).

שמשון לא יתגלח ולא ישתה יין⁶⁴.

- 19 כך גם נדרה של חנה "ומורה לא יעלה על ראשו", הוא
- 20 נדר שרק מחייב לנהוג בנזירות ובפרישות, יותר מכך,
- 21 אפילו לגבי הנהגות נזירות לא היה הנדר יכול לחול על
- 22 שמואל, כי שמואל לא נדר זאת. חנה נדרה על עצמה
- 23 לדאוג לכך ששמואל ינהג בכל דיני הנזירות "כל ימי
- 24 חייו"⁶⁵.
- 25

אך כאשר הם גדלו ולא מחו, הם המשיכו לנהוג ולקיים את דיני הנזירות⁶⁶, הם התקדשו בקדושת נזירות⁶⁷ למפרע – אצל שמשון⁶⁸ ש"היה אסור ביין ואסור בתגלחת"⁶⁹, ואצל שמואל, שהוא יהיה "נזיר עולם" לכל ימי הנזירות.

אין זה נדר שלהם, כי נדר צריך להיעשות באופן של החלטה בדיבור, או לפחות בלב⁷⁰. אבל עצם המשכתם בהתנהגות של נזירות כפי שהיה עד אז, והעדר מחאה מצדם גרמו לכך שקדושת הנזירות חלה עליהם למפרע⁷¹.

בדומה לאמור לעיל לגבי גר קטן, שאין הוא חייב שוב במעשה הגיוור, ודי במעשה הגיוור שעבר בקטנותו.

ד"ה קאים נזיר ל, א. רע"ב סוטה ספ"ג נ"מ"ש בתו"ט שם – ראה רש"י. חידושי הרצ"ה קלישר שם]. מנ"ח מצוה שסח (וראה שם מצוה שעו בסופה, דאפשר דגם הרמב"ם ס"ל כדעת רש"י דהנזירות לא בטלה, ואינו מוכרח מ"ש בתו"ט). ובצפ"ע ריש הל' נזירות מחלק בין הדירו מרחם דלא בטל (ע"פ הירושלמי נזיר פ"ד ה"ו) או הדירו אח"כ.

ואולי י"ל, שגם להדיעות שנתבטלה הנזירות, היינו שנתבטלה נזירות שהדירו אביו והקרבנות דאביו (ראה צפ"ע הל' נזירות פ"ב הי"ג), אבל אם לא מיחה וממשיך להתנהג בנזירות, הרי"ז קבלת עצמו ונזירות מחדש (ע"ד המבואר בפנים). וראה סוגיית הגמרא נזיר כט, ב ואילך. ואכ"מ.

(68) לכאורה קשה דלפ"ז הי' שמשון יכול להשאל על נזירותו, וברמב"ם (פ"ג הי"ד) כ' דנזיר שמשון אינו יכול לשאול על נזירותו לפי "שנזירות שמשון לעולם היתה" – אבל [גם] את"ל שכוונת הרמב"ם היא (לא רק שבפועל היתה נזירות עולם, ולכן כשמתפס בנזיר שמשון אינו יכול להשאל – כ"א) שבעצם נזירות שמשון "לעולם היתה" (כפי הכס"מ שם)] – אפ"ל בכמה אופנים ומהם:

(א) שאלה שייכת בענין שכולו של השואל. (ב) לא מצינו שאלה למחצה. (ג) העדר המחאה אינו מוסיף עוד ענין כ"א שמאשר (או גם מעלה) אותו הענין – ועיין רש"י (ריב"ן) מכות שם.

(69) לכאורה אפשר לתרץ עפ"ז קושיית מפרשי הרמב"ם (הל' נזירות פ"ג הי"ג) איך אפשר להתפס בשמשון והרי בענין שיתפס בדבר הנדור ושמשון לאו נדור – כי מצד העדר מחאתו הו"ע נדור (ראה הל' נזירות למהריק"ש שם). – אבל בתוד"ה שמשון (נזיר ד, ב) לא משמע כן.

(70) אף ש(בדוחק) י"ל שהנהגה שלהם בנזירות מוכיחה על קבלה בלב. וא"צ הכתוב להזכירה.

(71) ראה עד"ז בלקט הקמה (להר"מ חגיז) הל' נדרים ונזירות והפרת הבעל: באב שהדיר את בנו הקטן כו' דאע"ג... אין כח האב יפה להשביע ולהדיר כו' מ"מ כו' אחר שהגדיל וידע נדר אביו שתק וקיימו בדבריו הוי כאילו הוא עצמו ביטא מתחלה בשפתיו וחייב מה"ת לקיים כו'.

ח.

הגזרה שוה בין שמשון ושמאל

1 לפי זה מובנת דעתו של רבי נהוראי אשר לומד נזירות
2 שמואל משמשון, למרות שמשמשון לא היה "נזיר גמור",
3 ו"היה מותר להיטמא למתים..."

4 לימוד זה הוא לא רק אסמכתא משמשון שבמילה
5 "מורה" הכוונה היא ל"תער", אלא זוהי גזירה שוה כלשון
6 המשנה בפשטות, ו"אין גזירה שוה למחצה" – רבי נהוראי
7 לומד משמשון, שאי המחאה נגד ההתנהגות באופן של
8 "ומורה לא יעלה", שהיא התנהגות של נזירות (ולא תוספת
9 של כמות, שנאסרים עליו ענינים נוספים שלא היו אסורים
10 עליו לפני כן, כפי שהיה אצל שמשון ענין הטומאה
11 למתים, אלא) שבאותם ענינים שבהם היה מצווה, ונהג על
12 פיהם למעשה, השפיעה אי המחאה, והוסיפה באיכות,
13 שמדיני ההתנהגות באופן של נזירות נהייתה קדושת נזירות
14 למפרע.

15 ולכן לומדים אצל שמואל, שאי מחאתו על ההתנהגות
16 שנהגה אמו חנה עד אז, עקב נדרה, גרמה למפרע שקדושת
17 הנזירות חלה על שמואל.

ט.

המחלוקת בענין הברכה היא דוגמא לשיטות
השונות במשנה

18 לפי זה יוצא שתמצית ומשמעות דברי רבי נהוראי
19 היא: דבר שהוא, לכאורה, רק הסכמה והמשך לעיקר הדבר
20 ויסודו – משפיע יותר מאשר התחלת הדבר ויסודו
21 כשלעצמו.

22 ולכן מביאה הגמרא דוגמא, דיון והסבר בדברי
23 המשנה: "אמר ליה רב לחייא בריה חטוף וברייך, וכן אמר
24 ליה רב הונא לרבה בריה חטוף וברייך". המבדך הוא זה
25 אשר מביע את הברכה⁷², והעונה אמן רק מסכים לברכת
26 המברך, בדומה לאמור לעיל לגבי נזיר, שיש ענין עיקרי,
27 ונוספת לו הסכמה מאוחרת יותר⁷³. אך מדבריהם של
28 האמוראים "חטוף וברייך", שיש להזדרז ולומר את הברכה,
29 רואים, שההתחלה בענין זה חשובה יותר מאשר ההסכמה
30 המאוחרת יותר.

31 וממשיכה הגמרא "למימרא דמברך עדיף", שהמברך,

32 המתחיל, חשוב ובעל תוקף יותר מן העונה אמן, שהוא
33 המסיים ומשלים את הברכה – "והתניא", שגם בכך
34 נוקטים רבי יוסי ורבי נהוראי בשיטתם.

35 ההסבר לכך הוא: המחלוקת בין רבי יוסי לרבי נהוראי
36 במשנה אם שמואל היה נזיר, אינה רק מחלוקת בביאור
37 לשון הפסוק אם כוונת המילה "מורה" אצל שמואל היא
38 נזירות, אלא גם בסברא⁷⁴: שיטת רבי יוסי היא שהסכמה
39 יכולה רק להוסיף ולחזק את התחלת הדבר, אך אינה
40 יכולה לגרום לחידוש ולשלימות איכותית בענין שעליו
41 היא אמורה, ולכן הוא סובר שרק שמשון יכול היה
42 להיעשות לנזיר על ידי העדר מחאתו –

43 כי: א) גם לפני הסכמתו היה שמשון מצווה באופן
44 התנהגות של נזירות. ב) אף לאחר הסכמתו הוא לא נהיה
45 נזיר גמור⁷⁵, חסרה לו השלימות של קדושת הנזירות⁷⁶.

46 לעומת זאת, דעתו של רבי נהוראי היא, שהסכמה היא
47 בעצמה חידוש ויכולה לשנות במהות הענין, היא חזקה
48 באיכות יותר מהתחלת הדבר, עד כדי כך שהיא גורמת
49 לשלימות איכותית בו, ולכן נעשה גם שמואל לנזיר על ידי
50 העדר מחאתו, למרות ש: א) לפני הסכמת שמואל לא חלה
51 עליו שום חובה לגבי אופן התנהגותו, היתה זו רק חובת
52 חנה, עקב נדרה, ב) על ידי אי מחאתו נעשה שמואל לנזיר
53 גמור בקדושת נזירות – נזיר עולם.

54 ואלה הן גם שיטותיהם לגבי עניית אמן, שהיא הסכמה
55 לברכת המברך:

56 רבי יוסי אומר "גדול העונה אמן יותר מן המברך", יש
57 יתרון בהסכמה על פני תחילת הדבר כיתרון של מי שגדול
58 יותר על פני מי שגדול סתם, אך אין בכך חידוש מהותי,
59 ושלימות באיכות הברכה.

60 רבי נהוראי אומר "השמים – בשבועה – כך הוא", כדי
61 להדגיש את התוקף והשינוי האיכותי שנוצר בענין. המעלה
62 של העונה אמן אינה רק "גדול יותר", אלא זוהי מהות חדשה
63 לעומת המברך. ולכן הוא מביא את ההוכחה "תדע שהרי
64 גוליירים (חלשים) מתגרין במלחמה וגבורים נוצחים".

65 ההבדל בין מי שמתחיל את הדבר לבין מי שמסכים לו
66 מאוחר יותר, דומה להבדל שבין חלשים המתחילים
67 במלחמה לבין גבורים שמנצחים בה, "חלשים" הוא כנדר

75 וי"ל שזהו פ"י נזיר "גמור" – גם מציאותו ה"חפצא" שלו, ולא רק
שהמעשה וההנהגה שלו נתקדש בקדושת נזירות.

76 והיינו, שגם אם ה" המלאך מצווהו על כל דיני נזיר (וע"ד נדר חנה
שה" לכל דיני נזירות) לא ה" אפשר להיות נזיר גמור, כי העדר המחאה א"א
שישלים ויגמור ("נצחון") קדושת נזירות גמורה.

72 ובפרט ע"פ פ"י הרמב"ם הל' ברכות פ"א ה"א (כס"מ שם).

73 ראה ער"ז בשושנים לדוד (לפי פירושו – הובא לעיל הערה 45 –
שהסכמת אלקנה לנדר חנה היא שפעלה נזירות שמואל).

74 דאין לומר שמחלוקתם הוא רק בנוגע לשמואל אם ה" נזיר, כי מאי
דהוה הוה. ודוחק לומר שכל האריכות הוא רק לברר דין האומר "הריני
כשמואל" מבלי כל סברא בעצם הפלוגתא. ועי' פיהמ"ש סוף המס'.

1 חנה, אשר לא הטיל שום חובה על שמואל, וכך גם בענין
2 המברך. הענין אינו מושלם (נצחון), וייתכן שתהא בו
3 אפשרות של מחאה כשל גר קטן המבטלות אותו. ואילו
4 מי ש"עונה אמן", המסכים עם תחלת הענין, הוא כמו
5 "גבורים"⁷⁷ אין הוא פועל הוספה ותוספת חיוזק בדבר,
6 אלא "נוצחין", הוא גורם למצב חדש, לשלימות בכרכה
7 (נוצחין), וכך גם שמואל שהתקדש בנוצחיות עולם.

י.

"תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם"

8 לפי זה ניתן להבין מדוע מובא כאן הסיום "אמר רבי
9 אלעזר אמר רבי חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם
10 שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך": ולכאורה,
11 צריך היה לומר "חכמים מרבים שלום", מהו הדיוק בביטוי
12 "תלמידי חכמים"?

13 אלא, שאת ההבדל בין תלמידי חכמים לבין חכמים
14 בגמרא כאן⁷⁸, ניתן להסביר באופן זה: "חכמים" הם בעלי
15 המשנה, כנאמר "שנו חכמים במשנתם", "שנו חכמים
16 בלשון המשנה"⁷⁹. "תלמידי חכמים" הם התלמידים של
17 החכמים, הם אלה אשר לומדים מבעלי המשנה, ודוקא הם
18 מרבים שלום בעולם.

19 הסיבה לכך היא כנאמר בגמרא⁸⁰ "התנאים מבלי
20 עולם.. שמורין הלכה מתוך משנתן", כיון שידעית הטעמים
21 אינה מושלמת, ייתכן שידמו בין דברים שאינם דומים,
22 ויסיקו מכך הוראה, מסקנה מוטעית⁸¹, כנאמר חז"ל⁸²
23 "אין שלום.. זה הפורש מתלמוד למשנה".

24 בכך מודגש ההסבר בדומה לדעת רבי יוסי ורבי
25 נהוראי:

(77) ראה תוספות שם שהם טוען צבא אחר (פרשים) מגליירם.

(78) משא"כ בירוש' מו"ק פ"ג ה"ז (הובא בפוסקים) וכיו"ב – המדברים במעלת ודרגת חכם לגבי ת"ח וכו'. ולהעיר מש"ך ליו"ד סי"ח סקכ"ט (ובשו"ע אדה"ש). ועוד. מהקדמת החו"ד לפי לשו"ע חיו"ד. ואכ"מ.

(79) רפ"ו דאבות.

(80) סוטה כב, א.

(81) פרש"י שם ד"ה שמורין.

(82) חגיגה י, א. וראה פרש"י שם.

(83) אבל מכיון שלפנ"ז במשנה ובגמרא יש ב' שיטות דר"י ור"נ, אם הסכמה – "עונה אמן" – הוא רק גדול יותר או שהוא ענין חדש נוסף, ולא נפסקה כאן ההלכה, י"ל שגם בסיום הגמרא נרמזות ב' הדיעות. וי"ל שזהו הנפסק"מ באם ישנה ההוספה "את בניך אלא בוניך", או לא:

"את בניך כו'", טעמו כי "תיבת בניך (שבסוף הכתוב מיותר מאחר שאמר ברישא וכל בניך למודי ה' די לו לומר.. ורב שלומם" (של"ה חלק תושבע"פ תג, ב). ולפ"ז אין "בניך" הב' מיותר, ד"בניך" הם ה"בניך" (ראה שבת קיד, א). וכל הכתוב מדבר בסוג א' – תלמידי חכמים, שהם דוקא מרבים שלום בעולם – כדעת ר"נ שמעלת העונה אמן (ת"ח) על המברך (חכמים)

26 בדומה לנאמר במשנה לגבי נזירות שמואל ושמשון
27 ובגמרא לגבי העונה אמן אחר המברך: למרות ששמואל
28 ושמשון היו זקוקים לנדר חנה ולציווי המלאך, בכל זאת
29 "פעולתם", הסכמתם לכך, גרמה למעלה ולחידוש איכותי
30 יותר מאשר התחלת הענין. וכך גם העונה אמן זקוק
31 למברך, והוא רק מסכים לכרכתו, אך בכל זאת הוא משפיע
32 יותר מאשר המברך עצמו.

33 וכך גם לגבי תלמידי חכמים, למרות שהם תלמידים
34 בלבד ונזקקים לחכמים ולבעלי המשנה, בכל זאת הם
35 משפיעים יותר מאשר החכמים עצמם, ומרבים שלום בעולם,
36 לעומת החכמים עצמם, אשר לא זו בלבד שאין הם מרבים
37 שלום בעולם, אלא יותר מכך, הם כאמור, "מבלי העולם"⁸³.
יא.

"מברך" – יחודא עילאה; "עונה אמן" – יחודא

תתאה

38 כדי להבין את הקשר שבין דברי הגמרא לבין המשנה
39 בפנימיות הענינים, יש להקדים ולבאר מדוע מוסבר ענין
40 זה, שהסכמה מוסיפה ומשפיעה יותר מאשר התחלת
41 הדבר, דוקא בענין הנזיר:

42 יש איסורים והגבלות שהתורה מצווה מצד עצמה. נזיר
43 מקבל על עצמו איסורים והגבלות, יותר מציווי התורה
44 כשלעצמה, ועל ידי כך נוספת קדושה בו ובעולם בכלל⁸⁴.
45 כמוסבר בתורת החסידות⁸⁵, שנוזיר "ממשיך" ומוסיף בתוך
46 סדר ההשתלשלות שפע שמקורו למעלה מסדר השתלשלות.
47 ולכן מודגשת אצל הנזיר עצמו המעלה והתוספת
48 הנוצרת על ידי המקבל – יותר מאשר על ידי המשפיע
49 והמתחיל את הענין.

הוא בענין חדש.

משא"כ לפי רוב הדפוסים שליתא כאן "את בניך כו'" והובא רק הכתוב, הרי הכתוב מדבר בשני סוגים, שכל א' נק' "בניך": (א) "וכל בניך למודי ה'" – תלמידי חכמים (וכמ"ש במצו"ד שם), (ב) "בניך" השני – חכמים שגם הם מרבים שלום בעולם. והוא כדעת ר"י שרק "גדול העונה אמן יותר כו'", אבל לא גדר חדש כנ"ל. [נאלא שמ"מ העיקר הם תלמידי חכמים (בדוגמת "גדול העונה כו'"), שלכן: (א) ר"א אר"ח מזכיר רק תלמידי חכמים. (ב) גם בהכתוב, זה שחכמים מרבים שלום הוא רק בוא"ו המוסיף*].

(84) וע"ד ענין הנדרים בכלל (שגם "הנזירות הוא נדר מכלל נדרי איסור" – רמב"ם ריש הל' נזירות משוסיף ע"ע גדרים וסייגים יותר ממה שאסרה התורה, ונמשך ע"י גילוי נעלה יותר (ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ד ע' 58 וש"נ). אלא שבנדריים הרי (בגלוי) הוא איסור חפצא (ראה נדרים ב, ב) קדושה בהחפץ – ראה לקו"ש שם הערה 12, ונזירות הרי (בגלוי) נעשה קדוש בקדושת הגוף (כבספרי בפסוק ח. ראה צפע"נ שבהערה 22), וממילא נאסר (ראה שו"ת מהרי"ט ח"א סי' נג).

(85) ראה לקו"ת אמור לא, ד ואל"ך. שה"ש לו, ד. וראה אוה"ת משפטים ע' א'רלו: נזירות שמשון מא"א.

(* ואף ש"שלום" נאמר בבניך הב' "זרב שלום בניך" – הרי י"ל ד"זרב שלום" קאי (גם) אֶלְפַּנִּי, ב) בסגנון אחר קצת: פשוטו דקרא ד"כל בניך" (א) יהיו "למודי ה'", ועוד וב) "רב שלום (בניך)". ומדלא קיצר כו' "שלומם" והיותו דבניך מרבה עוד טוג (הקורב ביותר לה"ל) – חכמים (וע"ד אופן הלימוד דאל תקרי).

- 1 וזוהי המשמעות של מעלת ה"עונה אמן" על פני
- 2 ה"מברך"⁸⁶:
- 3 ה"מברך" הוא זה אשר יוצר את הברכה וההמשכה
- 4 מלמעלה למטה, וגורם ליחודא עילאה בעולם. כלומר,
- 5 נוצר ענין של אתהפכא מצד גילוי האור מלמעלה.
- 6 ה"עונה אמן" הוא המסכים לברכה, שגם למטה יסכימו
- 7 להמשכה מלמעלה, כיחודא תתאה, מלמטה למעלה, ענין
- 8 של אתכפא בעבודה רוחנית.
- 9 אך למרות זאת "גדול העונה אמן יותר מן המברך",
- 10 מצד המעלה של יחודא תתאה (מקבל⁸⁷) ואתכפא⁸⁸ על
- 11 פני יחודא עילאה (משפיע) ואתהפכא.

יב.

הדרגות השונות במשמעות הפנימית של "עונה אמן"

- 12 אך במעלת ה"עונה אמן" יש שתי דרגות: בזמן הזה,
- 13 אמנם יש מעלה בעבודת הבריורים והאתכפא שלמטה, אך
- 14 כיון שעבודה זו אינה בשיא השלימות, המעלה העיקרית
- 15 היא באתהפכא על פני אתכפא.
- 16 דרגא אחרת תהיה לעתיד לבוא, שאז תתגלה דוקא
- 17 החשיבות של עבודת ה"מטה"⁸¹, כי הזיכך והבירור יהיה
- 18 מושלם לחלוטין⁸⁹ – ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ
- 19 – אתהפכא שנובעת מאתכפא, ולכן תהיה דוקא נשמה
- 20 בגוף, ונשמה ניזונית מן הגוף⁹⁰.
- 21 ואלה הן שתי השיטות של רבי יוסי ורבי נהוראי:
- 22 רבי יוסי – בגימטריא אלקים⁹¹ (בגימטריא הטבע⁹²) –
- 23 אומר "גדול העונה אמן יותר מן המברך", ושמשון הוסיף

- (86 ראה לקו"ת ויקרא ב, רע"ד. אוה"ת עקב ע' תקיח ואילך. וש"נ. ביאורו" (להצ"צ) עקב ע' תקעה. ועוד. וראה ד"ה גדול העונה אמן תשכ"ב. באוה"ת ובביאורו" שם: דברוך מתחיל בבי"ת שהוא בחי' חכמה ואמן מתחיל באל"ף שהוא כתר כו'. ועפ"י מובנת ביותר השייכות לנזיר שממשיך מבחי' הכתר, כבלקו"ת שבהערה הקודמת.
- (87 ראה תור"א ר"פ ויגש. תור"ח שם. ובכ"מ.
- (88 להעיר מתור"א ויקהל פט, ג. קיד, ד.
- (89 ראה תניא פל"ז. ובכ"מ.
- (90 ראה המשך וככה תור"א פצ"א"ב. וראה ד"ה לכל תכלה תרנ"ט.
- (91 זח"ג רכג, א (וראה סנהדרין נו, רע"א ובפרשי ד"ה בכל יום). המשך וככה שם פ"פ.
- (92 פרדס שערי י"ב פ"ב.
- (93 ראה בדיני שמות (הל' גיטין).
- (94 תור"א ויגש מד, א.
- (95 תור"א משפטים עז, ד ואילך.
- (96 ראה עירובין (יג, ב): ר' נהוראי שמנהיר עיני חכמים.
- (97 ראה עירובין שם "לא ר"מ שמו אלא ר' נהוראי".
- ועפ"י יובן וימתק מה שנקרא כאן ר"נ, משא"כ במחלוקת במשפחות נדבת העצים (תענית כח, א) איתא שם ר' מאיר ור' יוסי, דשם מדגיש ר"מ

- 24 בקדושת נזירותו על ידי אי מחאתו יותר מכפי שהיא היתה
- 25 מצד ציווי המלאך, ואמנם, יש מעלה באתכפא ובעבודת
- 26 ה"מטה" על פני ה"מברך" – המשכה מלמעלה. אך יחד
- 27 עם זאת קשור⁹³ "יוסי" לשם "יוסף" בלשון הקודש,
- 28 המצביע על המשכה וגילוי מלמעלה⁹⁴.

- 29 ולכן מדבר רבי יוסי על המעלה בזמן הזה, שיחודא
- 30 תתאה ואתכפא אינם נעלים על פני ה"מברך", יחודא
- 31 עילאה ואתהפכא, באופן של אין ערוך (שמשון אינו נזיר
- 32 גמור), כי יש מעלה בהמשכה מלמעלה הגורמת
- 33 לאתהפכא.

- 34 לעומת זאת רבי נהוראי אינו שם בלשון הקודש – דבר
- 35 המצביע על גילוי של התורה כפי שהיא מצד עצמה
- 36 מלמעלה – אלא זהו שם בשפת התרגום – של שבעים
- 37 אומות, כפי ש"מתברר" ומתעלה להיות שם בתורה⁹⁵.

- 38 יחד עם זאת, משמעות השם של רבי נהוראי היא
- 39 אור⁹⁶, אך לא בלשון הקודש "מאיר"⁹⁷, אלא בלשון
- 40 התרגום.

- 41 לפיכך הוא מדבר אודות מעלתו של העונה אמן לעתיד
- 42 לבוא, שהיא נעלית לאין ערוך על פני המברך – "השמים",
- 43 "ונוצחין" – כי אז תתגלה בשלימותה המעלה של עבודת
- 44 הבריורים, עבודת ה"מטה"⁹⁸, בירור עניני העולם
- 45 והלשונות של שבעים אומות⁹⁹, עד אשר תהיה בעבודת
- 46 ה"מטה" גם המעלה של גילוי אור, נהוראי, של אתהפכא.
- 47 אתהפכא הבאה על-ידי אתכפא, הצירוף של יחודא עילאה
- 48 ויחודא תתאה¹⁰⁰.

(משיחות י"ב תמוז, ה' מנ"א תשכ"ה*)

המעלה בענין הביטול שבתורה אור – דוד, ולכן איתא שם "רבי מאיר" – אור בלח"ק, ורבי יוסי (שהוא קיצור משם יוסף) לגבי מאיר, מדגיש המעלה שבבירורים, יואב – ראה לקו"ש [המתווגס] ח"ד ע' 87.

(98 וימתק ביותר השייכות לנזיר שמואל ע"פ מ"ש בלקו"ת להאריז"ל (שמואל בתחלתו) שחנה בגימט' ס"ג, שזהו"ע מעלת הבירורים ואתעדל"ת שיהי' לעת"ל, דב"ן יתעלה בס"ג למעלה מ"מ"ה (ע"ח – הובא ונתבאר בלקו"ת בחקותי מז, ג. ובכ"מ. וראה שם במדבר ו, א).

ואף שכנור"ד חנה עשתה ההתחלה ענין המברך (דוגמת שם מ"ה) – הרי אמרו גדול העונה אמן יותר מן המברך (שלו – שעליו עונה אמן) וכמה דרגות במברך (וראה גם ביאורו" (עקב קיט, ד ואילך), בחילוק דברה"נ, ברכת המצות (וכו'), ושייכות מיוחדת לנור"ד דנזירות שמואל ודמשון (דלמדן זמ"ז) דשניהם התחלתן בנקבה, שסו"ס – תסובב גבר, לעת"ל.

(99 ראה אוה"ת תצא ע' תתקפ: עניית אמן כענין תרגום שהוא בירור ק"ץ שיוכלל בקדושה.

(100 ראה אוה"ת שם. פ' עקב שם. ויצא ע' 1724.

ע"פ הג"ל יובן גם בסיום המס' במעלת תלמידי חכמים – מקבל, יחוו"ת, לגבי חכמים – יחוו"ע, שהם מרבים שלום בעולם, יחוד יחוו"ע ויחוו"ת (ראה לקו"ת פרשתנו כז, א), שלרוב הנוסחאות אינו מפורש הלימוד "א"ת בניך אלא בוניך", כי עכשיו נדיין אינו מפורש (מאיר) בגילוי האיי"ע שבמעלת יחוו"ת שלעת"ל.

מאמרי חז"ל - חג השבועות

הלחם שמביאים בחג השבועות.

והתורה היא אוריין תליתאי¹¹, והיינו עגלא תלתא, תלתא דוקא.

(ליקוטים ואגרות עמ' רעח)

העומר היה מנופה בשלש עשרה נפה, שתי הלחם בשתים עשרה¹².

שלש עשרה — מספר ז"ו, לשון נקבה, מלכות. והוא שייך לעומר, שעורים, מאכל בהמה.

שתים עשרה — מספר ז"ה, לשון זכר, ז"א. והוא שייך לשתי הלחם, חטים, מאכל אדם.

(בעצרת נידונין על פירות האילן¹³, הרומז על ז"א, וחטה הוא אילן, כי עץ הדעת חטה היתה¹⁴).

(ליקוטים ואגרות עמ' שסג)

אנכי - נוטריקין אנא נהורך כלילך יאותך¹⁵.

נהורך, אור — הוא חכמה, כי חכמה נקרא אור¹⁶. יאותך — בינה. יאותך הוא לשון הנאה, כמו אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו¹⁷, והנאה שייך לומר כשבא הדבר בהרחבה ובהתפשטות, היינו הבנה והשגה דבינה.

כלילך — כתר, כי כלילא פירושו כתר ועטרה. ונקט כתר, כלילך, בין נהורך ויאותך, חכמה ובינה, כי כתר עומד באמצע, בין חכמה ובינה. וכידוע בענין סגול, שהנקודות מימין ומשמאל הן חכמה ובינה, והנקודה העליונה, שבאמצע, היא כתר.

(ליקוטים ואגרות עמ' נה)

נוהגין לאכול מאכלי חלב בשבועות¹⁸.

בחג השבועות ניתנה התורה, שהיא בחינת חסד, תורת חסד¹⁹. לכן אוכלים אז מאכלי חלב, שחלב הוא חסד²⁰.

(ליקוטים ואגרות עמ' רעה)

בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, יצתה להן בת קול ואמרה, מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשים בו, דכתיב¹ ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו, ברישא עושי והדר לשמוע².

חג השבועות הוא כנגד יצחק, גבורה³, ואז הקדימו נעשה לנשמע, דבר שרק גיבורי כח, בחינת גבורה, יכולים לעשות.

לכן מצינו שיצחק הזכיר זכותן של ישראל מה שהקדימו נעשה לנשמע⁴, כי קדימה זו היא מבחינתו, מדת הגבורה.

וכן שבועות, לשון שבועה, שייך ליצחק, כי בעקידת יצחק כתיב⁵ בי נשבעתי נאום ה'. וגם גוף השבועה קאי על יצחק - והרבה ארבה את זרעך. . . וירש זרעך. . . והתברכו בזרעך גו'⁶. וכן ליצחק נאמר⁷ והקימותי את השבועה אשר נשבעתי לאברהם אביך.

(ליקוטים ואגרות עמ' שעח)

בשעה שבא נחש על חוה, הטיל בה זוהמא, ישראל שעמדו על הר סיני, פסקה זוהמת⁸.

סיני ע"ץ חיים — גימטריא נח"ש, להורות שעל ידי התורה, שניתנה על הר סיני ונקראת עץ חיים⁹, פסקה זוהמת הנחש.

(הערות לזהר א עמ' כח)

רב יוסף ב'ומא דעצרתא, אמר עבדי לי עגלא תלתא (שלישי לבטן ומובחר הוא, רש"י)¹⁰.

יוס"ף — גימטריא שתי פעמים לח"ם, הוא שתי

(1) תהלים קג, כ.

(2) שבת פח, א.

(3) זח"ג רנו, ב. טור או"ח סוף סי' תיז. — במתן תורה כתיב (יתרו כ, א), וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר, ואמרו רז"ל (מכות כד, א) אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום. ואף שמתן תורה הוא חסד נפלא — הנה גבורה היא מלשון התגבורות, תגבורת החיות יותר מחסד (ראה תורה אור שמות קז, ב), ולכן היא נמשכת באופן של הגבלה והתחלקות (בדיני התורה), כדי שתוכל להתקבל בפנימיות (תורת מנחם תפארת לוי יצחק ויקרא עמ' צו).

(4) שם פט, ב.

(5) וירא כב, טז.

(6) שם, יז-יח.

(7) תולדות כו, ג.

(8) שבת קמו, א.

(9) משלי ג, יח.

(10) פסחים סח, ב.

(11) שבת פח, א.

(12) מנחות עו, ב במשנה.

(13) ראש השנה טז, א.

(14) בראשית רבה פט"ו, ח.

(15) ילקוט שמעוני שמות רמז רפו.

(16) לקוטי תורה שיר השירים כט, ד.

(17) ברכות נג, ב.

(18) שו"ע אדמו"ר הזקן סי' תצד, טז.

(19) משלי לא, כו.

(20) רקאנטי משפטים כג, יט.

ולכך לא נאמר בזה שילוח שלא הגלום מארצם, ולכך נאמר בזה טומאה שטמאו יונים את ההיכל בעבודת כוכבים שלהם. **אשר אני שוכן בתוכם** רמז להם שבכל מקום שיגלו שכינה עמם וכו'.

ויעשו כן בני ישראל וישלחו אותם אל מחוץ למחנה כיון שחטאו גלו, כאשר דבר ה' אל משה כן עשו בני ישראל, מה דבר הקב"ה למשה שאם יעשו תשובה במלכיות שיהיו שם הקב"ה מקבצם שנאמר (דברים ל) והיה כי יבואו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה וגו' והביאך ה' אלקיך וגו' ומל ה' אלקיך וגו', כן עשו בני ישראל שעתידין ישראל שיעשו תשובה באחרית הימים והם נגאלים שנאמר (ישעי' ל) בשובה ונחת תושעון.

וכשם שמצורע זב וטמא נפש לא יטהרו לעולם עד שיבואו במים טהורים, כך עתיד הקב"ה לזרוק עליהם מים טהורים ולטהרם שנאמר (יחזקאל לו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וגו'.

במדבר רבה פרשה ז, י

ה, ו – דבר אל בני ישראל איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם למעל מעל בה' ואשמה הנפש ההיא

ב. דבר אל בני ישראל איש או אשה כי יעשו מכל חטאת אדם וגו'. בחיבורא קדמאא אמינא בההיא פרשתא כמה גוונים, השתא בעינא לחדשא מילין, מ"ט זרקא³ על ריש פסוק והוא נמסר במסורה, רזא עילאה הוא כמבואר בזוהר פרשת בלק ההוא ינוקא בעובדא דר' יוסי אבינו מת במדבר לפי שהזרקא כריך כחיוויא, לפי שהנחש גרם שילוח טמאים הפרשה שלפני, שהוא ג"ן תיבות⁴, שהי' אדם וחווה בג"ן ונגרשו ממנו ע"י חוויא נחש שהי' כרוך על עקיבו. וזה גרם ד' גליות (ויקרא יא) הולך על גחון שהוא נחש הולך על ארבע שהם ד' גליות⁵ לפי שסבבה המות מד' רוחות בסוד מאורות אור מות, כי עלה (ירמ' ח) המות בחלונינו, מד' רוחות באה הרוח.

לכן מונח רביעי על **איש או אשה**, שהזרקא שהוא כרוך כחיוויא גרם שמונחין עד דור (בראשית טו) רביעי ישובו, הנה לכן נידון אדם קדמאא בגירושין ובשילוח, וכן ישראל למצרים נשלחו גרש יגרש נידונו בגירושין ובשילוחין, וכן בשאר גליות זהו שכתוב **כי יעשו מכל חטאת האדם שהוא האדם קדמאא דייקא.**

זהו שכתוב איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם, שהכל בא מחטא אדם הראשון **למעול מעל ב"י** שהוא יוצא מן הכלל ופוקר הכל הוא מצד **שאשמה הנפש ההיא** הוא נפש של אדם הראשון, ופרשה זו נישנית בשביל דבר שנתחדש

ה, ב – צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש

א. (ה, ב) צו את בני ישראל, רבנן פתרינן קרייה בגלות, **צו את בני ישראל** על שעברו ישראל על המצות נתחייבו שילוח זה גלות הה"ד **וישלחו מן המחנה** אין וישלחו אלא לשון גלות כמה דתימא (ירמ' טו) שלח מעל פני ויצאו, **מן המחנה** זו ארץ ישראל ששם השכינה חונה.

כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש רמז להם שאם יעברו ישראל על שלש עבירות הללו עבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים יתחייבו גלות, **צרוע** זו עבודת כוכבים², מה מצורע מטמא בביאה אף עבודת כוכבים מטמא בביאה, **זב** זו גילוי עריות, שאלו ואלו מטמאין על ידי שכבת זרע, **טמא לנפש** אלו שופכי דמים, שהן מטמאין עצמן ומטמאין הארץ בשפיכות דמים, ותנינן כן (מסכת אבות ה, ז) גלות בא לעולם על עבודת כוכבים ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים ועל שמטית הארץ.

על עבודת כוכבים כיצד הוא אומר (ויקרא כו) והשמדתי את במותיכם וגו' וכתוב (שם) ואתכם אזרה בגוים וגו', אמר להם המקום לישראל הואיל ואתם רוצים בעבודת כוכבים אף אני אגלה אתכם למקום שיש עבודת כוכבים, לכך והשמדתי את במותיכם.

ועל גילוי עריות כיצד, אמר רבי ישמעאל בר' יוסי כל זמן שישראל פרוצין בעריות שכינה מסתלקת מהם שנאמר (דברים כג) ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך. ועל שפיכות דמים כיצד, שנאמר (במדבר לח) ולא תחניפו את הארץ וגו' מגיד הכתוב ששפיכות דמים מטמא את הארץ ומסתלקת השכינה, ומפני שפיכות דמים חרב בית המקדש וגלו ישראל מארצם.

ודברים הללו היו במקדש ראשון ולכך גלו וחרב בית המקדש וכו', והשילוח הזה אמור בגלות בבל.

(ה, ג) מזכר עד נקבה תשלחו הרי זה אמור כנגד גלות מדי שהלכו מבבל למדי, ולפי שלא יצאו מארץ ישראל כשגלו למדי לכך לא נאמר כאן מחנה, ולמה כתיב בגלות מדי מזכר עד נקבה, רמז להם שעתידיה מלכות מדי לגזור עליהם גזירות מזכר ועד נקבה שנאמר (אסתר ג) ונשלחו ספרים ביד הרצים אל כל מדינות המלך להשמיד וגו'.

אל מחוץ למחנה תשלחו הרי זה אמור כנגד גלות אדום שהחריבו בית המקדש והגלו את ישראל מארצם, ולמה סמך גלות אדום אצל גלות בבל לפי שכשם שבבל חרב המקדש והגלה ישראל, כך עשו אדומיים, וכן הוא אומר (תהלים קלז) בת בבל השדודה הכתוב קרא לאדום בת בבל, ואע"פ שגלות מדי מבדיל ביניהם במקרא, לא עשה הכתוב כן אלא מפני שגלות מדי לא בא אלא מכח גלות בבל שכשגלו למדי מבבל יצאו.

ולא יטמאו את מחניהם הרי זה אמור כנגד שעבוד יון,

(1) **רבנן פתרינן קרייה בגלות:** עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת נשא סימן ז. י.

(2) **צרוע זו עבודת כוכבים:** עיין ילקוט משיח וגאולה פרשת מצורע סימן לג, ובהנסמן שם.

(3) **מ"ט זרקא על ריש פסוק:** פ"י טעמי נגינה הוא "זרקא" על תיבת "דבר".

(4) **שהוא ג"ן תיבות:** יש נ"ג תיבות מן (ה, א) "ידבר" עד (סוף פסוק ד) "ישראל".

(5) **נחש הולך על ארבע שהם ד' גליות:** עיין עוד בזה ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת שמני סימן קעה.

(6) **זהו שכתוב כי יעשו מכל חטאת האדם:** מתוך בזה שאלות המפרשים דתיבת "האדם" מיותר, אלא לרמז על אדם קדמאא וכו'.

שטות דלעומת זה, אין לו ליפול ברוחו, עליו לדעת שמעולם לא נטמא ח"ו, שהרי "וכבודי" – שזהו ניצוץ האלקי שבכל אחד ואחד מישראל – "לאחר לא אתן". אין זה אלא שלשעה קלה עשה מעשה בהמה, אבל אחר כך – "ונקתה ונזרעה זרע", שיהיו לו אהבה ויראה, ובנים זכרים דוקא, דהיינו, אהבה ויראה שביגיעתו¹⁰, ויהי' אצלו הענין דיחוד הבעל ואשתו, דהיינו גילוי השכינה בנפשו, גילוי פנימיות הנשמה, שזהו ענין ביאת משיח הפרטי שבכל אחד, שמהווה הכנה לביאת המשיח הכללי.

תורת מנחם התוועדויות ה'תשי"ג עמוד 316 ואילך
(לקוטי שיחות חלק ב עמוד 311)

ה. מצינו ציווי בתורה¹¹ למחוק פרשה מן התורה (מגילת סוטה) שבביל לעשות שלום בין איש לאשתו. ולא עוד אלא שהציווי למחוק פרשה מן התורה כדי לעשות שלום בין איש לאשתו הוא (לא באשה כשרה וצנועה שמקפידה בתכלית על דיני התורה, שבשבילה צריכים לעשות את הכל, אלא) באשה שהתנהגה באופן בלתי-רצוי, ועד שגם לאחר שבעלה התרה בה (קנא את אשתו), עברה על התראתו ונסתרה, ויש עדים שנסתרה (ועד"ז בנוגע לבעל, שבבביל השלום שביניהם מוותר הוא על הקפדתו בעניני צניעות) – ואעפ"כ, אמרה תורה שתמחק פרשה מן התורה שבביל לעשות שלום בין איש לאשתו. ומזה רואים עד כמה גדולה מעלתו של כל אחד ואחת מישראל, גם כשנמצא במעמד ומצב בלתי-רצוי, שבבביל טובתו יש ציווי בתורה למחוק פרשה מן התורה! ויש להוסיף בזה על דרך הרמז:

איש ואשתו קאי על הקב"ה וכן ישראל, ובזמן הגלות הרי זה על דרך ובדוגמת המעמד ומצב דסוטה שאסורה לבעלה¹²,

[אף שנאמר "השוכן אתם בתוך טומאותם", הרי זה סוף סוף מעמד ומצב דהיפך הטהרה, ורצונו של הקב"ה (הבעל) שיהי' מעמד ומצב של טהרה, "טהורה היא ונקתה ונזרעה זרע", "אם היתה יולדת בצער תלד בריח", אם היתה יולדת שחורים יולדת לבנים]¹³.

ועל זה ישנו ציווי בתורה שמוחקים פרשה מן התורה כדי לעשות שלום בין איש לאשתו, היינו, שהקב"ה מוותר כביכול על החסרון בשלימות קיום התורה ומצוות ("מפני חטאינו גלינו מארצנו") כדי שיהי' שלום בינו ובין כנסת ישראל, בגאולה האמיתית והשלימה.

בעת ביקור הרה"ג ר' מרדכי אליהו ז"ל – תורת מנחם התוועדויות תשנ"ב

בה בדין גר שעל סוד הגרים והניצוצין הטהרה בא וכשהוא מתגייר נקרא גר צדק ולא נכנס רק תחת כנפי השכינה ולא יתיר, זהו שכתוב ואשמה הנפ"ש ההוא, (במדבר יח) נפשינו"י בשה אין כל שהיא הנקראת נפש דוד.

ולכן כשבא בתיקון אמר והביא את אשמו בראשו שאשם שלו תלוי (איוב ג) בראש עפרות תבל שהוא אדם הראשון, וחמישיתו יוסף עליו על סוד ה' אחרונה של השם ושם ינוחו יגיעו כח עד כי שם יגיע מרכבתם.

מגלה עמוקות

ה, ח – ואם אין לאיש גואל להשיב האשם אליו האשם המושב לה' לכהן מלבד איל הכפורים אשר יכפר בו עליו

ג. ואם אין לאיש גואל. בהאי קרא אית רזא על ענין ד' גליות שישלמו אומות העולם לישראל קרן וחומש כדין הנהנה מן הקדש⁷ כי (ירמ' ב, ג) קודש ישראל ליי"י ראשית תבואתה כל אוכליו יאשמו, זהו שכתוב והביא את אשמו בראשו הביאו מנחה ליי"י.

וגם חמישיתו יוסף עליו, הנה בעולם הזה המעט מכם כי אתם המעט מע' משפחות כמו שכתב רש"י בפרשת פנחס (במדבר כו, לו) הן צדיק בארץ ישולם (משלי לא, יא) כי דורו של משה אינם רק ה"ן רבוא ה' חסידים, אבל לעתיד לבוא (ישעי' נב, ח) כי עי"ן בעי"ן יראו שיהיו ע' מישראל כשם שאומות העולם גם כן ע', גוג ומגוג⁸ בגי' ע'.

(בראשית מט) בן פורת יוסף בן פורת עלי עין שיהיו כל ע' רבוא מישראל, זהו שכתוב וחמישיתו יוסף עליו כי משיח בן יוסף יהי' עלי עי"ן, ואם אין לאיש גואל הוא כי לא יהי' מיד גואלם חזק כי יהרג משיח בן יוסף, אזי האשם המושב ליי"י לכהן שיעשה הקב"ה למען שמו והוא על דרך (רות ג) אם יגאלך טוב אמרו צדיק כי טוב יגאל ואם לא יגאלך וגאלתיך אנכי שהוא אנכי דיציאת מצרים.

מגלה עמוקות

ה, כח – ואם לא נטמאה האשה וטהרה היא ונקתה ונזרעה זרע

ד. כשם שהאשה שנסתרה, אף שלשעה קלה אסורה לבעלה, הרי באמת אין זו טומאה, ולאחרי כן מותרת לו, ויתירה מזו: "ונזרעה זרע", וכדאיתא בגמרא⁹ "היתה יולדת בצער יולדת בריח, נקבות יולדת זכרים", ויש אפילו מאן דאמר ש"היתה עקרה נפקדת";
כן גם בנוגע לבני ישראל, הגם שידע איניש בנפשו שיש בו

(7) כדין הנהנה מן הקדש כי (ירמ' ב) קודש ישראל ליי"י: עיין עוד בזה ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת ויקרא סימן קכג. ככד. קכה. קכו. קלב. פרשת צו סימן נג. פרשת אמור סימן סב. (פרשת נשא סימן יח).

(8) גוג ומגוג בגי' ע': עיין גם ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת בחוקותי סימן צז.

(9) סוטה כו, א. רמב"ם הלכות סוטה פרק ב הלכה י. פרק ג הלכה כב.

(10) ראה לקוטי תורה ויקרא ב, ב ואילך. תזריע כ, א ואילך. ובבבמה מקומות.

(11) ראה שבת קטז, א. ושם נתבאר. רמב"ם הלכות חנוכה בסופו.

(12) עיין גם ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת נשא סימן כו. כט. לה.

(13) פירוש רש"י על הפסוק.

♦ יום ראשון כ"ה אייר ♦

ד (כא) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: אור החיים

כא ומליל יי עם משה למימר:

(כב) נָשָׂא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי גִרְשׁוֹן גַּם־הֵם לְבֵית אֲבֹתָם לְמִשְׁפַּחָתָם:

כב קבל ית חשבון בני גרשון אף אנון לבית אבהתהון לזרעתהון:

כג"א נשא את־ראש בני גרשון גם־הם • כמו שצויתיד על בני קהת, לראות כמה יש שהגיעו לכלל עבודה. אור החיים

(כג) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמֵעַלָּה עַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּפְקֹד אוֹתָם כָּל־הַבָּא לְצִבָּא צָבָא לַעֲבֹד עֲבָדָה בְּאַהֲל מוֹעֵד: אור החיים

כג מפר תלתין שנים ולעלא עד בר חמשים שנים תמגי יתהון כל דאתי לחילא חילא למפלח פלחנא במשכן זמנא:

(כד) זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפַּחַת הַגִּרְשֹׁנִי לַעֲבֹד וּלְמִשְׁא:

כד דין פולחן זרעית גרשון למפלח ולמשול:

(כה) וַנִּשְׂאוּ אֶת־יְרִיעֵת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־אַהֲל מוֹעֵד מִכִּסְּהוּ וּמִכִּסְּהַ הַתַּחֲשׁ אֲשֶׁר־עָלָיו מִלְמַעְלָה וְאֶת־מִסְדָּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

כה ונשאו את־יריעת המשכן ואת־אהל מועד מכסוהו ומכסה התחש אשר־עליו מלמעלה ואת־מסד פתח אהל מועד:

כז"א את־יריעת המשכן • עשר התחתונות. ואת־אהל מועד • יריעות עזים העשויות לאהל עליו. מכסוהו • עורות אילים מאדמים. מסד פתח • וילון המזרחי.

(כו) וְאֵת קַלְעֵי הַחֲצֵר וְאֶת־מִסְדָּ פֶתַח שַׁעַר הַחֲצֵר אֲשֶׁר עַל־הַמִּשְׁכָּן וְעַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת מִיתְרֵיהֶם וְאֶת־כָּל־כְּלֵי עֲבֹדָתָם וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָהֶם וְעֲבָדוֹ:

כו ואת סרדי דרתא ואת פרסא דמעלנא דתרע דרתא די על משכנא ועל מדבחא סחור סחור ואת אטוניהון ואת כל מגי פלחנהון ואת כל די יתמסר להון ויפלחון:

כז"א אשר על־המשכן • כלומר, הקלעים והמסד של חצר, הסוככים ומגנים על המשכן ועל מזבח הנחשת סביב. ואת כל־אשר יעשה להם • בתרגומו: "וית כל די יתמסר להון" – לבני גרשון.

(כז) עַל־פִּי אֶהְרֹן וּבָנָיו תִּהְיֶה כָּל־עֲבֹדַת בְּנֵי הַגִּרְשֹׁנִי לְכָל־מִשְׁאָם וְלָכֹל עֲבֹדָתָם וּפְקֻדָּתָם עֲלֵהֶם בְּמִשְׁמֶרֶת אֵת כָּל־מִשְׁאָם:

כז על פי אהרן ובניו יהי כל פלחון בני גרשון לכל מטולהון ולכל פלחנהון ותמנון עליהון במשרא ית כל מטולהון:

כז"א על־פי אהרן ובניו • ואיזה מהבנים ממנה עליהם? ביד איתמר בן־אהרן הכהן.

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

(כג) תִּפְקֹד אוֹתָם. כפל לומר תפקד, פרשתי בפרשת במדבר בענין בני קהת: לְצָבָא צָבָא וגו'. ובבני קהת אמר לְצָבָא לְבַד, כי הם היו נושאים כלי הקדש הפנימיים לזה אמר לְצָבָא, מה שאין בן מה שלפנינו הם צובאים צָבָא הצובא קדש שהם היריעות וגו' והקדשים וגו' שהם צָבָא הקדש לזה אמר לְצָבָא צָבָא, מעתה הם צובאים הצָבָא:

אמר בני מררי וגו' תפקד לא קבע להם דבור בפני עצמו שאין להם מעלה אלא מנן כמה שאמר תפקד ולא תשא: אַל מִשְׁה וגו'. ולהלן במספר אמר וְאֵל אֶהְרֹן, לצד כי שם בא הצווי לאהרן כרי שיעשה סדר האמור בענין משאם של בני קהת דכתיב ושמו אותם וגו' ולא ימתו, לזה אמר וְאֵל אֶהְרֹן, מה שאין צריך לזה במשא בני גרשון:

כא־כב) וַיְדַבֵּר ה' וגו' נשא. הצרך לומר וַיְדַבֵּר פעם ב' ולא הספיק כמה שאמר וַיְדַבֵּר ה' במספר בני קהת הקודם שבפרשת במדבר, לצד שבא לומר ענין אחר לבד המספר, והוא שינשא וירומם בני גרשון לצרך בני מררי, וענין זה הוא דבר בפני עצמו שאין נשיאות זה בגדר נשיאות בני קהת שהם נושאי הארון, לזה קבע לו דבור בפני עצמו, ולזה קשצנה על מספר בני מררי

כח דין פלחן זרעית בני גרשון במשפח ומנא
ומשפחתו בידא דאיתמר בר אהרן כהנא :

(כח) זאת עבדת משפחת בני הגרשני באהל מועד
ומשפחתם ביד איתמר בן-אהרן הכהן: ם

♦ יום שני כ"ו אייר ♦

כט בני מררי לזרעיתו לבית אברהם
תמני תהון :

(כט) בני מררי למשפחתם לבית-אבתם תפקד אתם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (190 השיחות תשמ"ח ב עמ' 465)

בני מררי . . תפקד אתם (ד, כט)

לא נאמר בהם נשיאת ראש, כפי שנאמר בקהת ובגרשון. ויש לבאר, דהנה עבודת המשכן דרשה שני תנאים. **מציאות** – נדיבת הלב וחכמת לב. וזה בא לידי בטוי בקהת וגרשון, שנשא את הכלים היותר חשובים. **בטול** – "לי לשמיי", בלי פניות אישיות. וזה בא לידי בטוי במררי (לשון מרירות ובטול), שנשא את הקנשים. לכן לא נאמר בו נשיאת ראש, כי מעלתו היא הבטול והפשוטות.

ל מבר תלתין שנין ולעלא ועד בר חמשין
שנין תמננון כל דאמי לחילא למפלח ית
פלחן משפח ומנא :

(ל) מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן-חמשים שנה תפקדו
בלי-הבא לצבא לעבד את-עבדת אהל מועד: אור החיים

לא ודא משרת מטולהון לכל פלחנהון
במשפח ומנא דפי משפחא ועברוהי
ועמודוהי וסמכוהי :

(לא) וזאת משמרת משאם לכל-עבדתם באהל מועד
קרשי המשפח ובריהיו ועמודיו ואדניו:

לב ועמודי דדרתא סחור סחור וסמכיהון
וספיהון ואטוניהון לכל מגיהון ולכל
פלחנהון ובשמחן תמננון ית מגי משרת
מטולהון :

(לב) ועמודי החצר סביב ואדניהם ויתדתם ומיתריהם
לכל-פליהם ולכל עבדתם ובשמת תפקדו את-כל
משמרת משאם:

כס"א ויתדתם ומיתריהם • של עמודים, שהרי יתדות ומיתרי הקלעים במשא בני גרשון היו; ויתדות ומיתרים היו ליריעות ולקלעים מלמטה, שלא תגביהם הרוח, ויתדות ומיתרים היו לעמודים סביב לתלות בהם הקלעים בשפתם העליונה בכלונסות וקנדסין כמו ששנויה במלאכת המשפח.

לג דין פלחן זרעית בני מררי לכל פלחנהון
במשפח ומנא בידא דאיתמר בר אהרן
כהנא :

(לג) זאת עבדת משפחת בני מררי לכל-עבדתם באהל
מועד ביד איתמר בן-אהרן הכהן:

לד ומנא משה ואהרן וברכבי כנשתא ית בני
קהת לזרעיתוהון ולבית אברהם:

(לד) ויפקד משה ואהרן ונשיאי העדה את-בני הקהתי
למשפחתם ולבית אבתם: אור החיים

לה מבר תלתין שנין ולעלא ועד בר חמשין
שנין כל דאמי לחילא לפלחנהון במשפח
ומנא :

(לה) מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן-חמשים שנה
בלי-הבא לצבא לעבדה באהל מועד:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

הנמסרים לו דכתיב (ג' ט') נתונים נתונים המה לו, נשיאי ישראל המוסרים אותם במקומם לעבד דכתיב בפנשת במדבר (שם ז') ושמו את משמרתו ואת משמרת כל העדה וגו', ומה שלא אמר בן במספר הלויים מכן חדש, לצד כי מספר ההוא היה על פי ה' לצד שהיה המספר גם למה שבעריסה, ואמרו ז"ל (במד"ר פ"ג) שבת קול היתה אומרת באהל זה יש כף וכך, לזה לא הזכיר אלא משה נביא ה' :

הכתוב דבריו, מה שאין בן בעבודת בני גרשון להעירך בהפרש שבין עבודתם לעבודת בני קהת לצד שבשניהם אמר עבודה באהל ואין הכר בדבריו להפרש שבין שניהם לזה כתב שנוי לצבא צבא משנה ממה שכתב בני קהת לצבא, ולצד הפרש שבין בני גרשון לבני מררי העירך בשנוי אחר כמו שכתבנו: (לד) ויפקד משה ואהרן ונשיאי העדה. טעם שלשם, משה שליח ה', אהרן

ל לעבד את עבדת אהל מועד. ולהלן בבני גרשון אמר עבדה באהל מועד, לצד כי עבודת בני גרשון היא באהל מועד עצמו שנושאים יריעות המשכן ואהל מועד מכסהו וגו', מה שאין בן בני מררי שעבודתם היא הקרשים והאדנים וגו', שהם עבודת אהל מועד שנושאים אהל מועד, ולזה אמר לעבד את וגו' הקרשים וגו' שהם עבודת אהל מועד, ולזה לא חש לומר לצבא לבד, שהרי פרש

(לו) וַיְהִי פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם אֲלֵפִים שֶׁבַע מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים: אור החיים

(לז) אֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחַת הַקֹּהֲנִי כְּלִי הַעֲבֹד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: ס

(לח) וּפְקוּדֵי בְנֵי גֵרְשׁוֹן לְמִשְׁפְּחוֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם:

(לט) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְמוֹעֵלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כְּלִי־הַבָּא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד:

(מ) וַיְהִי פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם אֲלֵפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים:

(מא) אֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי גֵרְשׁוֹן כְּלִי הַעֲבֹד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה:

(מב) וּפְקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחוֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם:

(מג) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְמוֹעֵלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כְּלִי־הַבָּא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד:

(מד) וַיְהִי פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחוֹתָם שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּמֵאוֹת:

(מה) אֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מְרָרִי אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה:

(מו) כְּלִי־הַפְּקוּדִים אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשֵׂי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַלְוִיִּם לְמִשְׁפְּחוֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם:

(מז) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְמוֹעֵלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כְּלִי־הַבָּא לַעֲבֹד עֲבֹדַת עֲבֹדָה וְעֲבֹדַת מִשְׁאָ בְּאֹהֶל מוֹעֵד:

י"ז עֲבֹדַת עֲבֹדָה • הוא השיר במצלתים וכנורות, שהיא עבודה לעבודה אחרת. ועבודת משא • כמשמעו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח ענף 49)

כמשמעו (רש"י ד, מז)

כונתו, שלא נפרש ש"עבודת משא" היא "עבודה למשא", היינו טענית העגלות, שהיא עבודה למשא העגלות. ורש"י שולל פרוש זה, שכן עבודה זו, שנעשית על ידי שני לויים או יותר, יכולה להעשות גם על ידי לוי שהוא מעל לגיל חמשים (רש"י בהעלתך ח, כה), ואינה שייכת למניין מבין שלשים עד בן חמשים.

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

לו) אֲלֵפִים שֶׁבַע מֵאוֹת. ולא אמר ושבע מאות כדרך שאמר בבני גרשון ושש מאות ושלשים, ובבני מררי (*) וה' מאות ושמונים. אולי רמז בחסרון ו' לקרנ ואתם שמתו עמו שהיו מבני קהת, או אולי כי מספר השבע מאות משנה בהדרגה ממספר האלפים מטעם מעשה קרנ. לזה לא אמר ושבע מאות להוסיף על ענני ראשון להשוותם יחד, והגם שלא נתפרסם בתורה במעשה שהוא אלא קרנ, אפשר ש'ענף' (*) ומאיתם, וחמש מאות ושמונים כצ"ל של קרנ נטו קצת אחריו, או לחד שלא מחו בו אחיו וקרוביו:

(מח) וַיְהִי פְקֻדֵיהֶם שְׁמֹנֶת אֲלָפִים וַחֲמִשׁ מֵאוֹת וּשְׁמֹנִים:

(מט) עַל־פִּי יְהוָה פָּקַד אוֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה אִישׁ אִישׁ

עַל־עֲבֹדָתוֹ וְעַל־מִשְׁאֹו וּפְקֻדָּיו אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה

אֶת־מֹשֶׁה: פ

כ"ז"א וּפְקֻדָּיו אֲשֶׁר־צִוָּה ה' אֶת־מֹשֶׁה • וְאוֹתָן הִפְקִידִם הָיוּ בַּמִּצְוָה "מִכֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְעַד כֶּן חֲמִשִּׁים". אור החיים

♦ יום שלישי כ"ז אייר ♦

א ומליל יי עם משה למימר:

ה (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

ב פָּקַד יְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ מִן מִשְׁרֵיתָא
כָּל דְּסָגִיר וְכָל דְּרָאב וְכָל דְּמַסְאָב לְטָמִי
נִפְשָׁא דְאַנְשָׁא:

(ב) צו את־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ מִן־הַמִּחֲנֶה כָּל־צְרוּעַ
וְכָל־זָב וְכָל טָמֵא לְנֶפֶשׁ:

כ"ז"א צו את־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וגו' • פְּרָשָׁה זוֹ נֶאֱמָרָה בְּיוֹם שְׁהוּקָם הַמִּשְׁכָּן, וּשְׁמוֹנֶה פְּרָשִׁיּוֹת נֶאֱמָרוּ בּוֹ בְּיוֹם, כְּדֵאִיתָא
בְּמַסְכַּת גִּטִּין בְּפֶרֶק הַנִּזְקִין (דף ס.) • וַיִּשְׁלְחוּ מִן־הַמִּחֲנֶה • שְׁלֹשׁ מִחֲנוֹת הָיוּ שָׁם בְּשַׁעַת הַנִּזְקִין: תוֹךְ הַקְּלָעִים הָיָה
מִחֲנֶה שְׂכִינָה, חֲנִית הַלְוִיִּם סָבִיב – כְּמוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ בְּפֶרֶשׁת "בְּמִדְבַר סִינִי" – הָיָה מִחֲנֶה לְוִיָּה. וּמִשָּׁם וְעַד סוֹף
מִחֲנֶה הַדְּגָלִים לְכָל אַרְבַּע הָרוּחוֹת הָיָה מִחֲנֶה יִשְׂרָאֵל. הַצְרוּעַ נִשְׁתַּלַּח חוּץ לְכָלֵן; הַזָּב מֵתָר בְּמִחֲנֶה יִשְׂרָאֵל וּמִשְׁלַח
מִן הַשְּׂתִים. וְטָמֵא לְנֶפֶשׁ מֵתָר אֶף בְּשֵׁל לְוִיָּה, וְאִינוּ מִשְׁלַח אֶלָּא מִשָּׁל שְׂכִינָה. וְכָל זֶה דָּרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ מִן הַמִּקְרָאוֹת
בְּמַסְכַּת פְּסָחִים (דף סו.) • טָמֵא לְנֶפֶשׁ • דְּמַסְאָב לְטָמִי נִפְשָׁא דְאַנְשָׁא. אוֹמַר אֲנִי שְׁהוּא לְשׁוֹן עֲצָמוֹת אָדָם בְּלִשׁוֹן
אַרְמִי, וְהִרְבֵּה יֵשׁ בְּב"ר (פ"ח): אֲדִרְיָאנוֹס שְׁחִיק טָמֵא – שְׁחִיק עֲצָמוֹת. אור החיים

ג מִדְּבַר עַד נִזְקָבָה תִּשְׁלְחוּ אֶל־מִחוּץ לְמִחֲנֶה תִּשְׁלְחוּם
לְמִשְׁרֵיתָא תִּשְׁלְחוּם וְלֹא יִסָּבּוּן יְת
מִשְׁרֵיתָא דִּי שְׂכִנְתִּי שְׂרִיָּא בִּינֵיהוֹן:

(ג) מִזְכָּר עַד־נִזְקָבָה תִּשְׁלְחוּ אֶל־מִחוּץ לְמִחֲנֶה תִּשְׁלְחוּם
וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת־מִחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שָׁכֵן בְּתוֹכָם: אור החיים

ד וְעַבְדֵּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ וְתִהְיוּ
לְמִפְרָא לְמִשְׁרֵיתָא כְּמָא דִּי מְלִיל יי עִם
מֹשֶׁה כֶּן עַבְדֵּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(ד) וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ אוֹתָם אֶל־מִחוּץ לְמִחֲנֶה
כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה כֶּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ

ה ומליל יי עם משה למימר:

(ה) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

ו מְלִיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גְּבֵר אוֹ אֶתְתָּא אֲרִי
יַעֲבֹדוּן מִכָּל חוֹבֵי אֲנָשָׁא לְשִׁקְרָא שְׁקֵר קָדָם
יי וַיַּחֲזִיב אֲנָשָׁא הַהוּא:

(ו) דִּבֶּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל־
חֲטָאוֹת הָאֲדָם לְמַעַל מַעַל בִּיהוָה וְאִשְׁמָה תִּנְפֹּשׁ הַהוּא:

כ"ז"א לְמַעַל מַעַל בַּה' • הָרִי חֲזָר וְכָתַב כָּאֵן פְּרָשַׁת גּוֹזֵל וְנִשְׁבַּע עַל שְׁקֵר, הָיָה הָאֲמוּרָה בְּפֶרֶשֶׁת וַיִּקְרָא (ויקרא ח):
"וּמַעֲלָה מַעַל בַּה' וְכַחַשׁ בַּעֲמִיתוֹ וגו'", וְנִשְׁנִית כָּאֵן בְּשִׁבְלִי שְׁנֵי דְבָרִים שְׁנִיתִּיחֲדָשׁוּ בַּה': הָאֶחָד שְׂכִיב "וְהִתְדוּדוּ",
לֹמַר שֶׁאִינוּ חֲבִיב חֲמִשׁ וְאַשֶּׁם עַל פִּי עֲדִים עַד שִׁיּוּדָה בְּדָבָר. וְהַשְּׁנִי – עַל גִּזְלָה הִגֵּר שְׁהוּא נִתֵּן לְכַהֲנִים. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

ג) אֲשֶׁר אֲנִי שָׂכֵן. פְּרוּשׁ דִּוְקָא כָּל עוֹד שְׁהוּא
שׂוֹכֵן, אֲבָל הַגִּלְלוֹ הַפְּרוּכּוֹת מִתְּרִים מִצְרָעִים
לְכַסּוֹת לְמִחֲנוֹת (מִנְחֹחוֹת צ"ח):

ו) אִישׁ וגו' כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל וגו'. אִמְרָ לְמַעַל
וְלֹא אִמְרָ וּמַעֲלֵי מַעַל, יִתְבָּאָר עַל פִּי
דְּבָרֵיהֶם ז"ל (סְפָרִי פְסִיקְתָּא ב"ב כ"ק קי).
שְׁאִמְרוּ שְׁהִכְתוּב מִדְּבַר בְּמִשְׁקֵר בְּמִמּוֹן חֲבָרוּ
וְנִשְׁבַּע לוֹ לְשִׁקְרָא, וְהָגֵם שְׂכָבָר נֶאֱמָר הַדְּבַר

וּבְנֵי עַל שְׂכָב לֹי כְּאִמְרוֹ לְמַעַל גַּם הוּא
אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה:
ב) צו את בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ וגו'. טַעַם
סְמִיכּוֹת פְּרָשָׁה זוֹ לְשִׁלְפָּנִיָּה, לְצַד שְׂצוּהָ
ה' עַל הַחֲקֵקֶת הַלְוִיִּים מִדְּבָרִים הַמִּקְדָּשִׁים
וּמִנְהָ עֲלִיהֶם הַכֹּהֲנִים כְּאִמְרוֹ בְּסִמּוֹן, הִטִּיל
גַּם עַל יִשְׂרָאֵל הַחֲקֵקֶת אֶת שְׂאֵנִים רַאיוֹנִים
לְכַסּוֹת לְמִחֲנֵיהֶם הַקְדוּשׁ:

מט) עַל פִּי ה' פָּקַד וגו'. פְּרוּשׁ הַמְנוּי
שְׁמֹנֶה אוֹתָם בְּנֵי קָהָת עַל דְּבַר זֶה וּבְנֵי
גִרְשׁוֹן עַל דְּבַר זֶה וגו' הָיוּ כָּל הַפְּקִידוֹת עַל
פִּי ה' וְאוֹמְרוּ בְּיַד מֹשֶׁה פְּרוּשׁ כָּל הַמְנוּיִים
מֹשֶׁה מִנְהָ אוֹתָם לֹא שְׂצוּהָ לְאַחֲרֵן לְמִנְחוֹת,
וְאַחֲרָ שְׁפָקַד אוֹתָם מֹשֶׁה עַל פִּי מַעֲשֵׂיו הָיָה
מִתְּנַהֵג אַחֲרָן לְשׁוֹם אִישׁ אִישׁ עַל עֲבֹדָתוֹ,
וְאוֹמְרוּ וּפְקֻדָּיו, פְּרוּשׁ פְּקֻדָּיו שְׁמֹנֶה אַחֲרָן

(ו) וְהִתְּנוּ אֶת־חֲטָאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהָשִׁיב אֶת־אֲשָׁמוֹ
בְּרֹאשׁוֹ וְחִמִּישְׁתּוֹ יֹסֵף עָלָיו וְנָתַן לְאִשֶּׁר אָשָׁם לוֹ:
זוֹיְדוֹן יֵת חוֹבִיהוֹן דִּי עֲבָדוּ וְיָתֵב יֵת
חוֹבָתָהּ בְּרִישָׁה וְחִמְשָׁה יוֹסֵף עָלוּהִי וְיָתֵן
לְדָחִיב לָהּ:

כז"י אֶת־אֲשָׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ • (ב"ק קיא) הוּא הֶקְרֵן שְׁנֹשְׁבַע עָלָיו. לְאִשֶּׁר אָשָׁם לוֹ • (כתובות יט) לְמִי שֶׁנִּתְחַיֵּב לוֹ. אור החיים

(ח) וְאִם־אֵין לְאִישׁ גָּאֵל לְהָשִׁיב הָאֲשָׁם אֵלָיו הָאֲשָׁם
הַמוֹשֵׁב לִיהוּהָ לִפְתָּן מִלֵּבֶד אֵיל הַכִּפָּרִים אֲשֶׁר יִכְפֹּר־בּוֹ
עָלָיו:
ח וְאִם לִית לְגִבֵּר פְּרִיק לְאַתְבָּא חוֹבְתָא לָהּ
חוֹבְתָא דְמַתְבָּ קָדָם יֵי לְכַהֲנָא פִּר מִדְּכֵר
כְּפוּרִיָּא דִּי יִכְפֹּר בֵּה עָלוּהִי:

כז"י אֶת־אֲשָׁם לְאִישׁ גָּאֵל • שְׁמַת הַתּוֹכֵעַ שֶׁהִשְׁבִּיעוּ וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים. לְהָשִׁיב הָאֲשָׁם אֵלָיו • כְּשֶׁנִּמְלֶךְ זֶה לְהִתְּנוּת
עַל עוֹנוֹ. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: וְכִי יֵשׁ לָךְ אָדָם בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁאֵין לוֹ גּוֹאֲלִים אוֹ בֵּן, אוֹ בֵּת, אוֹ אָח, אוֹ שְׁאֵר בֶּשֶׁר הַקְּרוֹב
מִמֶּשֶׁפַּחַת אָבִיו לְמַעַלָּה עַד יַעֲקֹב? אֵלָּא זֶה הֵגֵר שְׁמַת וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים. הָאֲשָׁם הַמוֹשֵׁב • זֶה הֶקְרֵן וְחִמְשָׁה. לָהּ
לִפְתָּן • קָנָאוּ הַשֵּׁם וְנָתְנוּ לִפְתָּן שְׂבָאוֹתוֹ מִשְׁמֶר. מִלֵּבֶד אֵיל הַכִּפָּרִים • הָאָמֹר בּוֹיָקְרָא שֶׁהוּא צְרִיף לְהִבְיָא.

(ט) וְכָל־תְּרוּמָה לְכָל־קֹדֶשִׁי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לִפְתָּן
לוֹ יִהְיֶה:
ט וְכָל אֶפְרָשׁוּתָא לְכָל קוֹדֶשִׁיא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
דִּי יִקְרִיבוּ לְכַהֲנָא דְלָהּ יִהְיֶה:

כז"י וְכָל־תְּרוּמָה וְגו' • אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: וְכִי תְרוּמָה מִקְרִיבִין לִפְתָּן? וְהֲלֹא הוּא הַמִּחְזֵר אַחֲרֶיהָ לְבֵית הַגִּרְנוֹת? !
וּמָה תִּלְמוּד לּוֹמַר "אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לִפְתָּן"? אֵלּוּ הַכִּפּוּרִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שְׁמוֹת כג): "תָּבִיא בֵּית ה' אֶלֶלֶיָּהּ", וְאֵינִי יוֹדֵעַ
מָה יַעֲשֶׂה בָּהֶם? תִּלְמוּד לּוֹמַר: "לִפְתָּן לוֹ יִהְיֶה", בָּא הַכְּתוּב וְלָמַד עַל הַכִּפּוּרִים שֶׁיִּהְיוּ נִתְּנִין לִפְתָּן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח עמ' 29)

וְהֲלֹא הוּא הַמִּחְזֵר אַחֲרֶיהָ לְבֵית הַגִּרְנוֹת (רש"י ה, ט)

יֵשׁ לִשְׁאֵל, מִדּוּעַ מְדִיק "לְבֵית הַגִּרְנוֹת", וְלֹא נִקֵּט "בְּבֵית הַגִּרְנוֹת". וְיֵשׁ לּוֹמַר, דִּהְיָה אָמְרוּ רַז"ל "הַכֹּהֲנִים . . . הַמְּסִיעִים . . . בְּבֵית
הַגִּרְנוֹת (לְדוֹשׁ וְלִזְרוֹת כְּדִי שִׁיתְּנוּ לוֹ הַתְּרוּמוֹת), אֵין נוֹתְנִין לָהֶם תְּרוּמָה בְּשִׁכְרָן, וְאִם עוֹשִׂין כֵּן חִלְלוּ". לָכֵן כָּתַב "לְבֵית", וְלֹא
שֶׁמְסִיעַ בְּבֵית הַגִּרְנוֹת עֲצָמוֹ (וְגַם בְּזֶה נִרְאָה עַד כַּמָּה יֵשׁ לְדִיק בִּפְרוּשׁ רַש"י). אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

כ"ד מִתְּנוֹת אֲשֶׁר חֶלֶק ה' לִכְהֻנָּה, וּכְתָבָם
רַמְב"ם בְּפָרֶק א' מִהִלְכוֹת כְּפוּרִים וְזֶה לְשׁוֹנוֹ
כ"ד מִתְּנוֹת שֶׁנֶּתַן לִכְהֻנָּה נִחְלָקִים לָהּ חֶלְקִים,
שֶׁהֵם ג'. הָא' הֵם קְדָשִׁים שְׂזוּכִים מִן הַמִּקְדָּשׁ
וְאֵלּוּ הֵם. בֶּשֶׁר חֲטָא. בֶּשֶׁר אָשָׁם. שְׁלָמִי
צָבוּר. מוֹתֵר הַעֲמֹר. שְׁבִיר מִנְחוֹת. שְׁתֵּי הֶלֶם.
לָהֶם הַפָּנִים. שְׁמֹן מִצֵּדָה. עֲזוֹת קְדָשִׁים. חֲזֶה
וְשׁוֹק שֶׁל שְׁלָמִים. הַמּוֹרֶם מִן הַתּוֹדָה. הַמּוֹרֶם
מֵאֵיל נִזִּיר. כְּבוֹד בְּהֵמָה טְהוֹרָה. וְהַכִּפּוּרִים.
הָרִי אֵלּוּ י"ד מִתְּנוֹת שֶׁכָּל צָרִיכִין הַבְּעָלִים
לְהִבְיָאָם וְלִתְּנָם לִפְתָּן וְכָל קֹדֶשׁ. חֶלֶקָה ב'
הֵם הַתְּרוּמָה. וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר. וְהַחֲלָה. וְהַג'
הֵם הַמִּתְּנוֹת. וְרֹאשִׁית הַגִּז. שְׂדֵה אֲחֻזָּה. פְּדִיּוֹן
הַבֵּן. פְּדִיּוֹן פֶּטֶר חֲמוּר. גִּזְלָה הַגֵּר. וְהַתְּרִמִּים.
שֶׁהֵם חֲלִין וְעַל הַכֹּהֵן לְחַזֵּר אַחֲרֵיהֶם עַד כָּאֵן:
וְאֵלּוּ הֵם דְּבָרֵי הַכְּתוּבִים, כִּנְגֵד חֶלְקָה רִאשׁוֹנָה
שֶׁהֵם י"ד מִתְּנוֹת שִׁישׁ בָּהֶם ב' הַתְּרִגוֹת
שֶׁהֵם קֹדֶשׁ וְצָרִיכִין יִשְׂרָאֵל לְהִבְיָאָם וְלִתְּנָם
לִפְתָּן אָמַר וְכָל תְּרוּמָה לְכָל קֹדֶשִׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
הָרִי הַזֵּכִיר עֲלֵיהֶם שֵׁם קֹדֶשׁ, אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ
לָהּ הָרִי הַזֵּכִיר הַבְּאָתָם שֶׁהֵם יִקְרִיבוּ אוֹתָם
לְמִקּוֹם הַמִּקְדָּשׁ. וְכִנְגֵד חֶלְקָה ב' שֶׁהֵם תְּרוּמָה

(ז) וְהָשִׁיב אֶת־אֲשָׁמוֹ. שֶׁנָּה לְדַבֵּר לְשׁוֹן יְחִיד
הַגֵּם שֶׁהִתְחִיל לְדַבֵּר לְשׁוֹן רַבִּים וְהִתְּנוּתוֹ,
לְצַד שֶׁהוּדוּי שׁוֹיִם הֵם בּוֹ, מָה שֶׁאֵין כֵּן הָאֲשָׁם
אֵינוֹ בְּהִשְׁוָאָה, לְצַד שֶׁהוּא בְּעוֹלָה וְיִוֵּרֵד כְּאָמֹר
בְּפִרְשֵׁת וְיָקְרָא, וְגִמְרָה הַכְּתוּב לְדַבֵּר בְּשִׁעוֹר זֶה
לְשׁוֹן יְחִיד, כִּי אֵין צָרִף לְשׁוֹנוֹת לְכַתֵּב בְּעִנְיָן
אַחֵר:

(ט) וְכָל תְּרוּמָה וְגו' לוֹ יִהְיֶה וְגו'. צְרִיף
לְדַעַת לָמָּה כָּפַל הַכְּתוּב עֲנִין אֶחָד ג'
פְּעָמִים וְכָל תְּרוּמָה וְגו' לוֹ יִהְיֶה, וְאִישׁ אֶת
קֹדֶשׁוֹ וְגו', אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן וְגו'. עוֹד לָמָּה
כָּפַל לּוֹמַר ג' פְּעָמִים וְיִהְיֶה, וְרַז"ל בְּסִפְרֵי
פָּרָשׁוֹ לוֹ יִהְיֶה בָּא לְתַת הַכְּתוּבִים שֶׁנִּקְרָאוּ
רֹאשִׁית כְּתוּמָה הַמּוֹכָאִים בֵּית ה' שִׁיְהִי לוֹ
לִכְתָּן נְתוּנִים. לוֹ יִהְיֶה שְׂאֵמֶר בְּסוֹסֵק שְׁנֵי לּוֹמַר
שֶׁאִם הַכֹּהֵן הַקְּרִיב קֹדֶשִׁיו אֶפְלוֹ בְּמִשְׁמֶרֶת
שֶׁאֵינָה שְׁלֹו הָרִי הֵם שְׁלֹו, וְאָמְרוּ אֲשֶׁר יִתֵּן
לִכְתָּן לוֹ יִהְיֶה אִם נָתַן לוֹ פְּדִיּוֹן כְּבוֹר כְּגו'
וּמַת אַחֵר ל' יוֹם לִכְתָּן לוֹ יִהְיֶה וְלֹא יִתְּזוּרֶם,
וְהַרְבֵּה דְרָשׁוֹת כִּיּוֹצֵא בָּזֶה, אֶבֶל צָרִיכִין אָנוּ
לִישֹׁב הַמִּקְרָא עַל פִּי פְּשׁוּטוֹ. וְנִרְאָה לְפִרְשׁ
ג' כְּתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד שֶׁהֵם מְלֻמְדִים כְּלָלוֹת

בְּפִרְשֵׁת וְיָקְרָא, חֲזוֹר וְנִשְׁנָה לְפִרְשֵׁי הַדִּינִים
שֶׁנִּתְחַדְּשׁוּ בּוֹ, כְּפִי זֶה יַעֲזִיר הַכְּתוּב כִּי מִשְׁעַת
מַעֲשֶׂה הַחֲטָא שֶׁהוּא גִזְלָה וְכִפִּירַת מָמוֹן יִחַשֵּׁב
הוּא לְמַעַל מַעַל בֵּה' לְשִׁבַע בְּשִׁמּוֹ כְּשִׁיתְּבַעוּהוּ
לְדִין, שֶׁאִם לֹא כֵן הָרִי הוּא בְּהִשְׁבּוֹן, וְהוּא
אָמְרוּ כִּי יַעֲשֶׂה מִכָּל חֲטָאֵת הָאָדָם שֶׁהוּא
גִּזְלָת מָמוֹן חֲבָרוֹ מִשְׁעַת מַעֲשֶׂה הֵנָּה הוּא
מִסְכִּים לְמַעַל מַעַל בֵּה':

וְאֲשָׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא. לְצַד שֶׁהוּא חֲטָא
בְּשִׁבּוּעָה בֵּה' יַפְעִיל הַגִּרְעוֹן בְּנֶפֶשׁ,
וְשִׁנָּה ה' לּוֹמַר לְשׁוֹן יְחִיד, וְכָל מָה שֶׁלִּפְנֵינוּ
וּמָה שֶׁלְּאַחֲרֵינוּ לְשׁוֹן רַבִּים, מִלִּפְנֵינוּ אָמַר כִּי
יַעֲשֶׂה וְגו', מִלְּאַחֲרֵינוּ וְהִתְּנוּתוֹ, וְתִמְצָא שֶׁאָמְרוּ
בְּגִמְרָא כִּי כְּשִׁינְגִישֶׁף הַכְּתוּב כְּגוֹנוֹן זֶה הוּא
הַרְגֵּשׁ גְּדוֹל, וְעִין מָה שֶׁכְּתִבְנוּ מִזֶּה בְּפִרְשֵׁת
וְיָקְרָא (ז' כ"א). גַּם דִּקְדָּק לּוֹמַר תַּבַּת הַהוּא
לֹא צָרִף, וְעוֹרֵר הַכְּתוּב שֶׁהַפָּגֶם הֵלֵךְ יַעֲשֶׂה
רֶשֶׁם לְמִקּוֹר נִפְשׁוֹת עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁחִקְרָא
נֶפֶשׁ, וְכִדִּי שֶׁלֹא תִּבִּין שֶׁעַל הַמּוֹעֵל הוּא מְדַבֵּר
לָזֶה אָמַר הַהוּא וְלֹא אָמַר וְאֲשָׁמָה נִפְשׁוֹ, וְעִין
מָה שֶׁכְּתוּב בְּזֵהר (אַחֲרֵי ס"ז). בְּפִרְשׁ פֶּסוּק
נִפְשִׁי אוֹתִיךָ בְּלִלָּה בְּדִיּוֹק נְכוּן:

(י) וְאִישׁ אֶת־קַדְשׁוֹ לֹא יִהְיוּ אִישׁ אֲשֶׁר־יִתֵּן לַכֹּהֵן לֹא יִהְיֶה:

וַיִּגְדַּר יֵת מַעֲשֵׂר קִדְשָׁה דְלָה יְהוֹן גָּבַר
דִּיתֵן לַכֹּהֵנָא דְלָה יְהִי:

כ"י וְאִישׁ אֶת־קַדְשׁוֹ לֹא יִהְיוּ • לְפִי שְׁנָאֲמָרוּ מִתְּנוֹת כֹּהֵנָה וּלְיָהּ, יִכּוֹל יִבְאוּ וְיִטְלוּם בְּזֹרֹעַ? תִּלְמוּד לומר:
"וְאִישׁ אֶת־קַדְשׁוֹ לֹא יִהְיוּ", מְגִיד, שְׁטוּבַת הַנֶּאֱמָר לְבַעֲלִים, וְעוֹד מְדַרְשִׁים הִרְבֵּה דְרָשׁוּ בּוּ בִּסְפָרִי. וּמְדַרְשׁ אַגְדָּה
(תַּחֲנוּמָא פ' רָאָה): "וְאִישׁ אֶת־קַדְשׁוֹ לֹא יִהְיוּ", מִי שֶׁמַּעֲכָב מַעֲשָׂרוֹתָיו וְאִינוּ נֹתֵנָן, לֹא יִהְיוּ הַמַּעֲשָׂרוֹת, סוֹף שְׁאִין שְׂדֵהוּ
עוֹשֶׂה אֶלָּא אֶחָד מַעֲשָׂרָה שֶׁהִיתָה לְמוֹדָה לַעֲשׂוֹת. אִישׁ אֲשֶׁר־יִתֵּן לַכֹּהֵן • מִתְּנוֹת הָרְאוּיוֹת לֹא. לֹא יִהְיֶה • מִמּוֹן
הִרְבֵּה.

♦ יום רביעי כ"ח אייר ♦

י"א ומליל י"ז עם משה למימר:

(יא) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(יב) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ
כִּי־תִשְׁטֶה אִשְׁתּוֹ וּמַעַלָּה בּוֹ מַעַל:

י"ב מִלֵּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן גָּבַר
גָּבַר אֲרִי תִסְטִי אֶתְתָּה וְתִשְׁקַר בַּה שְׁקַר:

כ"י וְאִישׁ אִישׁ כִּי־תִשְׁטֶה אִשְׁתּוֹ • מִה כְּתוּב לְמַעַלָּה מִן הַעֲנֵן? "וְאִישׁ אֶת־קַדְשׁוֹ לֹא יִהְיוּ", אִם אֶתְהָ מַעַכְב
מִתְּנוֹת הַכֹּהֵן, חֲיִיד שֶׁתִּצְטָרֵף לְבֹא אֶצְלוֹ לְהִבִּיא לֹא אֶת הַסּוּטָה. אִישׁ אִישׁ • לְלַמֶּדֶךָ, שְׁמוּעֵלַת בִּשְׁתִּים: בְּאִישׁ
מִלְחָמָה שֶׁל מַעַלָּה וְאִישָׁה מִלְמָטָה. כִּי־תִשְׁטֶה אִשְׁתּוֹ • שְׁנוּ רַבּוּתֵינוּ: אִין הַמִּנְאָפִין נֹאֲפִין עַד שֶׁתִּכְנַס בְּהֵן רוּחַ
שְׁטוּת, דְּכְתִיב: "כִּי־תִשְׁטֶה", וְכְתִיב בּוֹ (מִשְׁלִי י): "נֶאֱפָ אִשָּׁה חֶסֶר־לֵב". וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא: "כִּי־תִשְׁטֶה" - תִּט
מִדְרָכִי צְנִיעוּת וְתַחֲשֵׁד בְּעִינָיו, כְּמוֹ (שֵׁם ד) "שְׁטֶה מַעַלְיו וְעֵבֶר" (שֵׁם ו): "אֵל יִשְׁט אֶל־דְּרִכָּהּ לְכָךְ". וּמַעַלָּה בּוֹ
מַעַל • וּמַהוּ הַמַּעַל? אִין חַיִּים

(יג) וְשָׁכַב אִישׁ אֶתְהָ שִׁכְבַּת־זָרַע וְנִעְלַם מִעֵינֵי אִישָׁהּ
וְנִסְתָּרָה וְהָיָה נִטְמָאָה וְעַד אִין בָּהּ וְהָיָה לֹא נִתְפָּשָׁה:

י"ג וְיִשְׁכַּב גָּבַר יִתָּה שִׁכְבַּת זָרַע וְיִהִי מְכַסָּא
מִעֵינֵי בַעֲלָהּ וּמִטְמָאָה וְהָיָה מְסַבָּא וְסִידִיד
לִית בַּהּ וְהָיָה לֹא אֶתְאַחֲזָת:

כ"י וְשָׁכַב אִישׁ אֶתְהָ • (סוּטָה כו) אִישׁ, פָּרַט לְקַטֵּן וּמִי שְׁאִינוּ אִישׁ. אֶתְהָ שִׁכְבַּת־זָרַע • (יְכִימוּת צ"ה) שִׁכְבַּתְהָ פּוֹסְלָת
אוֹתָהּ וְאִין שִׁכְיַת אַחוּתָהּ פּוֹסְלָת אוֹתָהּ, כַּמַּעֲשָׂה בִּשְׁתִּי אַחֲיוֹת שֶׁהִיוּ דּוּמוֹת זֹל לְזֹל. וְנִעְלַם מִעֵינֵי אִישָׁה • (סוּטָה
כו) פָּרַט לְסוּמָא. הָא אִם הִיא רוֹאָה וּמַעֲמָעַם (סְפָרִים אַחֲרִים: וּמַעַלִּים), אִין הַמִּים בּוֹדְקִין אוֹתָהּ. וְנִסְתָּרָה • שְׁעוֹר
שֶׁתִּרְאֶה לְטַמְאָת בִּיאָה. וְעַד אִין בָּהּ • הָא אִם יֵשׁ בָּהּ אֶפְלוֹ עַד אֶחָד שְׁאָמַר: נִטְמָאָת! לֹא הִיתָה שׁוֹתָה. וְעַד
אִין בָּהּ • בְּטַמְאָה, אֶבֶל יֵשׁ עֲדִים לְסִתְיָהּ. נִתְפָּשָׁה • נֶאֱנָסָה כְּמוֹ (דְּבָרִים כב): "וְתִפְשָׁה וְשָׁכַב עִמָּה".

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

אֶפְלוֹ אַחַר קִנּוּי וְסִתְיָהּ, לָזָה אָמַר אִישׁ
אִישׁ בֵּין חֲיוּדַע בְּעֶצְמוֹ כִּי הוּא אִישׁ טְהוֹר
בֵּין אֲשֶׁר לֹא טְהוֹר צָרִיף לְהִבְיָאָה אֶל
הַכֹּהֵן:

וְאוֹלֵי כִי לָזָה כֹּהֵן הַכְּתוּב בְּכָפֵל דְּבַר
וְאָמַרְתָּ, בֵּין לְמִי שֶׁחֹשֵׁב שֶׁלֹּא לְהִבִּיא
מִטְעַם שִׁיּוּדַע בְּעֶצְמוֹ שְׁהוּא טְהוֹר, גַּם כְּדִי
שֶׁלֹּא יֵרַע חֲזָקָתוֹ, וְאוֹמְרוֹ וְאָמַרְתָּ אֲמִירָה רַבָּה
לְהַחֲפֹץ בְּדַבָּר, אוֹ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד יִשְׁנוּ
בְּדַבּוֹר קָשָׁה וְאֲמִירָה רַבָּה, מִי שִׁישׁ בּוֹ מַעַל
הֵגַם שִׁישׁ לֹא דְבַר קָשָׁה כִּי תִגְלָה רָעָתוֹ
בְּקָהֶל אֶף עַל פִּי כִּי יֵשׁ לוֹ טוֹכָה לְהַרְחִיקוֹ
מִמְכָּשׁוֹל לְכָל יִשְׁכַּב עִם טְמָאָה בְּתַמִּידוּת,
וּלְמִי שְׁהוּא נָקִי יֵשׁ לוֹ דְּבַר קָשָׁה לְהַכְרִיחוֹ
לְבוֹזֹת בְּאִשְׁתּוֹ, יֵישׁ לוֹ אֲמִירָה הַסּוּעָתָה הַלֵּב
שֶׁתִּנָּקֶה הָאִשָּׁה וְנִזְרָעָה וְרַע וְגו':

(יב) דְּבַר וְגו' וְאָמַרְתָּ וְגו' אִישׁ אִישׁ
וְגו'. כָּפֵל לומר דְּבַר וְאָמַרְתָּ, גַּם שְׁנֵה
אֶת לְשׁוֹנוֹ, גַּם כָּפֵל לומר אִישׁ אִישׁ, לְצַד
שִׁישׁ ב' הַדְּרָגוֹת בְּסוּטוֹת א' נִקְיָה וְא'
טְמָאָה, הַטְמָאָה תִּצְבָּה בְּטָנָה וְתַפֵּל יִרְכָּה
וְגו', וְהַטְהוּרָה מִשְׁבַּחַת וְנִזְרָעָה וְרַע, לָזָה
אָמַר דְּבַר וְאָמַרְתָּ, דְּבַר לְטְמָאָה, וְאָמַרְתָּ
רַבָּה לְטְהוּרָה אֲשֶׁר יִקְנָא לָהּ בַעֲלָהּ, כִּי ה'
יִסְמָךְ לָבָה בִּיעוּדִים הַנֶּאֱמָרִים אִם לֹא נִטְמָאָה
הָאִשָּׁה, וְלִטְעַם זֶה עֶצְמוֹ כָּפֵל לומר אִישׁ
אִישׁ, וְהוּא עַל דְּרָךְ אוֹמְרִים ז"ל (מְגִלָּה
יב:): בְּאוֹמְרוֹ וּמַעַלָּה בּוֹ מַעַל אִם מַעַלָּה
בּוֹ מַעַל אִיהוּ בְּקָרִי וְכו', וּמַעַתָּה יֵאמַר
אָדָם אִם קָנָא לְאִשְׁתּוֹ יִזְדַּע הוּא בְּעֶצְמוֹ
שְׁאִין בּוֹ מַעַל תִּהְיֶה בְּדִקְתָּהּ אֶצְלוֹ מִמַּעֲשֵׂיו
בְּמָקוֹם הַשְּׁקָאָה וְיֵאמַר לְהַחֲזִיקָה בְּטְהוּרָה

וְתַרּוּמַת מַעֲשֵׂר וְחֵלֶה אָמַר וְאִישׁ אֶת קַדְשׁוֹ
לֹא יִהְיוּ, הַזְכִּיר לְשׁוֹן הַקִּדְשׁ לומר כִּי מִדְּבַר
בְּמִתְּנוֹת הַמִּקְדָּשִׁים, וְלֹא הַזְכִּיר בָּהֶם הַקְרָבָה
כִּי הַכֹּהֵן יִחַד אַחֲרֵיהֶם. וְכִנְגַד ז' מִתְּנוֹת אָמַר
אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לְכֹהֵן לֹא הַזְכִּיר שֶׁם קִדְשָׁה
לְצַד שֶׁהֵם חֲלִין גְּמוּרִים, וְדָקְדַק לומר אֲשֶׁר
יִתֵּן שְׁאִין לְכֹהֵן זְכוּת בָּהֶם אֶלָּא מִשְׁעַת נִחְיָה
כְּדִין הַמִּתְּנוֹת עַד שֶׁיִּגְעֵר לִיד הַמִּקְבֵּל, וְעַן
מִה שֶׁכְּתִבְתִּי בְּהִלְכּוֹת מִתְּנוֹת כֹּהֵנָה (פָּרִי תָאֵר
ס' ס"א), וְאָמַר לֹא יִהְיֶה שְׁאִין הַכֹּהֵן יִכּוֹל
לְמָאן שֶׁלֹּא לְקַחֵם כְּאָמֹר בְּדַבְרֵיהֶם (י"ד
ש"ו ד'). וּמַעַתָּה יֵשׁ טַעַם נִכּוֹן בְּמִה שֶׁחֲלָקִים
הַכְּתוּב לִג' הַדְּרָגוֹת לומר עַל כָּל אַחַת וְאַחַת
מִג' חֲלָקוֹת לֹא יִהְיֶה, שְׁצָרִיף לְקַחַת כָּל הַבֹּא
לֹא מִקֵּם, וְלֹא הִיא נִשְׁמַע אִם הִיא אוֹמֵר עַל
חֲלָקָה אַחַת מִקֵּם לְכַד:

יד ויעבר עליו רוח-קנאה וקנא את-אשתו והוא נטמא
והיא מסאבא או עבר עלוהי רוח קנאה
ויקני ית אתמה והיא לא מסאבא:

(יד) וְעֵבֶר עָלָיו רוּח־קִנְאָה וְקָנָא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהוּא נִטְמָא
אוֹ-עֵבֶר עָלָיו רוּח־קִנְאָה וְקָנָא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהִיא לֹא
נִטְמָא:

כ"ט וְעֵבֶר עָלָיו • קָדָם לַסְתִּירָה. רוּחַ קִנְאָה וְקָנָא • פָּרְשׁוֹ רַבּוּתִינוּ (סוטה ב'); לְשׁוֹן הַתְּרָאָה, שְׁמִתְרָה בָּהּ: אֵל תִּסְתִּיר עִם אִישׁ פְּלוּנִי. וְהוּא נִטְמָא אוֹ-עֵבֶר עָלָיו וְגו' • כְּלוּמֹר, הוּא הַתְּרָה בָּהּ וְעֵבֶרָה עַל הַתְּרָאוֹ, וְאֵין יָדוּעַ אִם נִטְמָא אִם לֹא.

טו ויביא האיש את-אשתו אל-הפתח והביא את-קרבתה
עליה עשירת האיפה קמח שערים לא-יצק עליו שמן
ולא-יתן עליו לבנה פי-מנחת קנאת הוא מנחת זכרון
מזפרת עון:

(טו) וְהִבִּיא הָאִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ אֶל־הַפֶּתַח וְהִבִּיא אֶת־קִרְבָּתָהּ
עָלֶיהָ עֶשֶׂרֶת הָאִיפָה קֶמַח שְׁעָרִים לֹא־יִצֹק עָלָיו שֶׁמֶן
וְלֹא־יִתֵּן עָלָיו לְבִנָּה פִּי־מִנְחַת קִנְאָתָהּ הוּא מִנְחַת זִכְרוֹן
מִזְפָּרֶת עֲוֹן:

כ"ז קמח • שְׁלֹא יִהְיֶה מִסְלַת. שְׁעָרִים • וְלֹא חֲטִים (סוטה יב); הִיא עֲשֵׂתָה מַעֲשֵׂה בְהֵמָה וְקִרְבָּתָהּ מֵאֵכֶל בְּהֵמָה. לֹא־יִצֹק עָלָיו שֶׁמֶן • שְׁלֹא יִהְיֶה קִרְבָּתָהּ מִהֶדֶר, שֶׁהַשֶּׁמֶן קָרוֹי "אוֹר", וְהִיא עֲשֵׂתָה בַחֲשֹׁךְ. וְלֹא־יִתֵּן עָלָיו לְבִנָּה • שֶׁהֶאֱמַחֹת נִקְרְאוֹת "לְבִנָּה", שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ד): "אֵל גִּבְעַת הַלְּבִנָּה", וְהִיא פִירְשָׁה מִדְּרִכֶּיהָ. פִּי־מִנְחַת קִנְאָתָהּ הוּא • הַקֶּמַח הַזֶּה. קֶמַח – לְשׁוֹן זָכָר. מִנְחַת קִנְאָתָהּ • מַעֲוֶרֶת עָלֶיהָ שְׁתֵּי קִנְאוֹת: קִנְאָת הַמָּקוֹם וְקִנְאָת הַבְּעֵל. אוֹר הַחַיִּים

אוֹר הַחַיִּים עַל הַתּוֹרָה – מִהַדוֹרֹת בְּלוּם, אַבְרָמֹבִיץ

הַפֶּסֶס, וְעַל זֶה יָדוּעַ הַדְּוָיִם לְקוֹל תַּתּוֹ מִים, וְצִרִיף לְהַעִיר אֵינָן בְּלִמּוּדִים אֵלּוּ כִּי הִטְבַּח יִשְׂרָאֵל כִּשְׁמַעְדּוֹ עַל הַר סִינִי וְהִתְקַשְׁרָם הָיָה גַם כֵּן רֹאֵי לְהַשְׁרוֹת שְׂכִינָתוֹ וְתִכְרֹף בְּאָרְץ וּמְלָאָה הָאָרֶץ דַּעַה וְדִירַת ה' בַּתְּחִינִים כְּבַעֲלִינִים וְיִתְעַלָּה מִקוֹמָנּוֹ זֶה, כִּי הַמַּעֲלָה וְהַדְּרִיכָה תְלוּיָה בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵי ה':

וְתִמְצָא שְׁאֵמְרוּ ז"ל (שמו"ר פמ"א) חֲרוֹת מִמְּלֶאךָ הַמֶּנֶת וְכו' חֲרוֹת מִצִּדֵּי הָרֶעַ, וְעַל יָדֵי עוֹן הַעֲגֵל חֲדָר הַפְּעוֹר לְכַמּוֹת שֶׁהָיָה וְהוֹצִיא רֹאשׁוֹ הַשֶּׁשֶּׁן וְלֹא הוֹעִיל הַטְּבָחָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲלָא לְמָקוֹם מִגְּבֹל תוֹף מִתְּנִיָּהֶם, אֲבָל כְּלָלוֹת הַעוֹלָם נִשְׁמָ"ו בְּיוֹם זַעַם וְחֹרֶר קֵב הַמֶּנֶת לְעוֹלָם, מִה שֶׁאֵין כֵּן בְּזִמְנָהּ הַמִּקְנָה אֲשֶׁר יֵאָבֵד כָּל בְּחִינַת הָרֶעַ כְּאוֹמְרוֹ (זְכָרִיָּה יג) וְאַתּ רוּחַ הַטְּמָאָה אֵעֲבִיר מִן הָאָרֶץ שֶׁאֵין אֲרֻצָּנוֹ תִּקְרָא אָרֶץ חַיִּים כִּי בִלַּע הַמֶּנֶת לְנֶצַח:

וְשִׁמְרוּ לָךְ הַדְּבָרִים וְעַל פִּיהֶם נַעֲלָה בְּמִסְלַת כְּנַת הַעֲנָן עַל נְכוֹן, כִּי יֵצֵא ה' בְּקִנְאָת אִישׁ אִשְׁתּוֹ כִּי יִדְבָּקָהּ בַּמַּעֲשֵׂה זֶה שִׁבְיָאָהָ אֵל מָקוֹם אֲשֶׁר שָׁם חוֹנָה הָאֱלֹהִים, וְכִבֵּר הַעֲזִירוֹתֶיךָ כִּי לְמָקוֹם הַהוּא יִקְרָא אָרֶץ הַעֲלִינָה לְצַד שֶׁשְׂכִּנָּה שָׁם שְׂכִינָה, וְאִינָה בְּכָלֵל אֲרוּרָה אֲשֶׁר אֲרָהּ ה', גַּם מִים אֲשֶׁר שָׁם לֹא תִרָּד עֲיִנֵּיהֶם דְּמַעַה, כִּי לְמָה יִכְפוּ וְלְמָה יִרַע לְבָבָם, וְצָהָר ה' שִׁיקָח מִהֶמֶם הֵם קְדוּשִׁים, יִקְרָאוּ קְדוּשִׁים בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵי ה' קְדוּשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ, וְכִזָּה הַעֲזִירָה מַעֲשֵׂה הַמֵּיִם, וְאֵין דְּבָרִי סוֹמְרִים חֹס וְשְׁלוֹם דְּבָרִי רַבּוּתִינוּ שְׁאֵמְרוּ שֶׁהֵיוּ מְקֻדְּשִׁים בְּפִיּוֹ, אֲלָא

וְאִפְשָׁר לְפָרֵשׁ הַעֲנָן עַל פִּי מַה שֶּׁקָּדָם לָנוּ מִיִּדְעָה בְּפִנְיִמִיּוֹת הַתּוֹרָה, הִלָּא הַשְׁמַעְתִּיךָ בְּפִרְשַׁת בְּרָאשִׁית (ב) בְּפִסְקוֹ וְכִלּוֹ הַשְּׁמִים וְגו' וְכִלּוֹ אֱלֹהִים וְגו' כִּי כָל נִבְרָא וְהוֹנָה תִּכְסֹּף וְתִכְלַל תִּתְּנוֹת לְהַדְבִּיק אֶל הָאֱלֹהִים חַיִּים בְּרוּךְ הוּא, וְהָרָגָשׁ תִּאֲבֹן זֶה יִשְׁנֹה גַם בְּבִלְתִּי נֹדַע כָּל אֶחָד כְּפִי שַׁעוֹר הַרוֹחֲנִיּוֹת אֲשֶׁר הַטְּבִיעַ בּוֹ הַבּוֹרָא כְּפִי מַה שֶּׁצִּירִיף לְקִיּוּמוֹ וְלִתְחַל שִׁבַּח לְבוֹרָאוֹ כְּאִנְיָה, וְאִישׁ אֵת קְדוּשִׁיו וְגו', אִישׁ אֲשֶׁר יִתְּנֵל שְׁלֹא יִכּוֹ לְהַתְקַרֵּב לְאֱלֹהִים חַיִּים בְּחֻצֵי הַעֲלִיּוֹן, כִּי הוּא זֶה כֶּסֶף הַנִּבְרָאִים יַחַד וְתִקְוָתָם:

עוֹד הֵן הִקְרָאנוּ ה' אֵת אֲשֶׁר יִחַפֵּץ לְקַבֵּל דִּיכָה בַּתְּחִינִים מִיָּמֵי אָדָם, וְכִבְטָאוֹ נִתְקַלְלָה הָאֲדָמָה וְגִבָּה כֶּסֶף הַמְּלוּכָה מִקּוֹר הַבְּרָכָה מִן הַעוֹלָם, (ב"ר פ"ט) עַד עַתָּה בּוֹא דְבָרֵינוּ בְּיוֹם מִתֵּן תּוֹרָה וְיִחַשֵׁק לְמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ לְדוֹר בַּתְּחִינִים, וְזֶה לָךְ הָאוֹת מֵאֵמְרוֹ בַּמִּדְבָּר לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לוֹ מִקְדָּשׁ, וְלֹא הִמָּתִין עַד בּוֹאֵם אֶל אָרֶץ נוֹשְׁבַת שֶׁהָיָה נִשְׁאָר זְמַן מוֹעֵט אִם לֹא הָיָה מַעֲשֵׂה הַמְּרַגְלִים, וְכִשְׁהִתְעַיְבוּ עוֹל אֲפִלּוֹ אַחֵר שֶׁיִּדְבָּק שְׂכִינָה וְיִשְׁכֵּן כְּבוֹדוֹ שְׁנִים רַבּוֹת סֵלֶק ה' שְׂכִינָתוֹ וְשָׁב לְמָקוֹמוֹ הָרִאשׁוֹן שְׁמִים לְרוֹם, וּמַעֲתָה וּזְלַת הַחֲטָאִים אֲשֶׁר יִסּוּבְכוּ תִהְיֶה דִּירַת אֱלֹהִים חַיִּים בַּתְּחִינִים, וְכִזָּה וּמָחָה ה' דְּמַעַת הַמֵּיִם הַבּוֹכִים וְיִיסֹר חֲרַפַּת הָאָרֶץ וְיִשְׁמַחוּ הַמֵּיִם וְתִגַּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָהּ ה' וְיִרְחַק מִמֶּנָּה דוֹד עוֹלָם וְהִנֵּה עָתָה עַתָּה דוֹדִים, וְאִם יִסּוּבְכוּ הַחֲטָאִים יִשׁוּב הַדְּבָר לְכַמּוֹת שֶׁהָיָה וְיָרוּם

(טו) וְהִבִּיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְגו'. עַד סוֹף כָּל הַעֲנָן. יֵשׁ לְהַעִיר בְּעֵנָן. א' מַה הִיא כְּנַתוֹ בְּמֵאֵמְרָה מִנְחַת זִכְרוֹן מִזְפָּרֶת עוֹן, לְמָה הַצִּיר לְזִכְרוֹן, וְמַה גַּם שֶׁהַמַּעֲשֵׂה אֵינוֹ רַחוּק לְהַצִּיר זִכְרוֹן, גַּם לְמָה יִתְחַסֵּס מִנְחַת שְׁעוֹרִים שֶׁהִיא מִזְפָּרֶת עוֹן וְלֹא רֹאָה אֵנִי שֶׁהוּא קִרְבֵּן מִנְחָה תְּדַע לִישְׂרָאֵל מִקְחֶת הַפֶּסֶח. עוֹד צִירִיף לְדַעַת הַכְּנָה בַּמַּעֲשֵׂה זֶה שֶׁל מִים קְדוּשִׁים, מַה מַּעֲשִׂיהֶם שֶׁל מִים, וְלְמָה נִקְרָאוּ קְדוּשִׁים, וְר"ל אֵמְרוּ (סוטה ט"ו: ספרי) שֶׁנִּתְּנָה לּוֹמֵר שֶׁקָּדָשׁ בְּכָלִי שֶׁהוּא כְּפִיּוֹ, גַּם לָזֶה יֵשׁ לְהַשְׁכִּיל לְמָה יֵצֵא ה' עַל דְּבָר זֶה, גַּם מַה הוּא פְּעֻלַּת הַסֶּפֶר לְהַשְׁקוּתָהּ בּוֹ, בְּשִׁלְמָא מַה שֶּׁעָשָׂה מֹשֶׁה בְּעֵגֶל שֶׁהִשְׁקָה אֶת יִשְׂרָאֵל הוּא עַל דֶּרֶךְ תִּסְכּוֹף רַעֲתוֹ (יְרֵמְיָה ב) גַּם לְמָה מִן הַמִּקְדָּשׁ, גַּם דְּקָדֵק שִׁיָּהִי מִהֶמְזֻמָּן בַּמִּקְדָּשׁ (סוטה שם) וְלֹא יִחַפֵּר, נִפְלָאִים מִנֵּי הַדְּבָרִים, גַּם אוֹמְרוֹ וְתֵּתֵן אֶל הַמֵּיִם וְאֵמְרוּ ז"ל (שם) שֶׁצִּירִיף שִׁיָּהִי הַעֲפָר צָף עַל פְּנֵי הַמֵּיִם, וְרִבְּנָן סוֹבְרִים שֶׁאֵם הַקִּדִּים הַעֲפָר לְמִים פְּסוּל, מַה מַּעֲבֵב דְּבָר זֶה, וְרֹאנִי שֶׁלֹּא הִזְכִּיר הַתּוֹב בַּמַּצָּה זוֹ חֻקָּה לְסַתֵּם פִּי שׁוֹאֵל לֵאמֹר לֹא תִשְׁאֵל, גַּם אוֹמְרוֹ מִי הַמֵּרִים לֹא יִדְעָתִי לְמָה יִקְרָא לָהֶם מֵרִים, וְר"ל בְּסִפְרֵי אֵמְרוּ מֵרִים נְהַפְּכִים הַמֵּיִם לְהִיּוֹת מֵרִים, דְּבָר אַחֵר עַל שֶׁם סוֹפֵן מִמֵּרִין אֶת הַגּוֹף, וּבְגִמְרָא (שם כ.) אֵמְרוּ אֲבוּהֵם דְּשִׁמּוּאֵל צִירִיף שִׁיָּתֵן דְּבָר מֵרִ לְתוֹף הַמֵּיִם מֵאִי טַעְמָא דְּתִיב הַמֵּרִים שְׁמֵרִים כְּכָר עַד כָּאן. וְהַדְּבָרִים תְּמוּהִים לְמָה סֵתֵם ה' הַדְּבָרִים בְּמִצְוָה זוֹ, נֹסֵף עַל תְּמִיּוּת הַדְּבָר בְּכָלִלוֹתוֹ:

(יז) וְהִקְרִיב אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְהִעֲמִידָהּ לִפְנֵי יְהוָה:

טו ויקרב יתה כהןא ויקמנה קדם יי:

יז ויסב כהנא מי כיור במן דחסף ומן עפרא די יהי ביסודי משכנא יסב כהנא ויתן למזא:

(יח) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיָּם קְדָשִׁים בְּכָל־חֶרֶשׁ וּמִן־הָעֶפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקֶרֶקַע הַמִּשְׁכָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל־הַמִּיִּם:

כז"י מים קדשים • שקדשו בכיור, (כתובות עב) לפי שנעשה (הכיור) מנחשת – מראות הצובאות, וזו פירשה מדרכיהן, שהיו נבעלות לבעליהן במצרים תחת התפוח, וזו קלקלה לאחר – תבדק בו. בכלי־חרש • (סוטה ו) היא השקתה את הנואף יין משבח בכוסות משבחים, לפיכך תשתה מים המרים במקדה בזויה של חרס.

(יח) וְהִעֲמִיד הַכֹּהֵן אֶת־הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וַפָּרַע אֶת־רֹאשׁ הָאִשָּׁה וְנָתַן עַל־כַּפֶּיהָ אֶת מִנְחַת הַזֶּבֶחַ וְנָתַן מִנְחַת קִנְיָא הוּא וּבִיד הַכֹּהֵן יִהְיוּ מִי הַמָּרִים הַמְּאָרְרִים:

יח ויקים כהנא ית אתמא קדם יי ויפרע ית רישא דאתמא ויהב על ידהא ית מנחת דוכרנא מנחת קנאמא היא ובידא דכהנא יהון מיא מרינא מלטיטא:

כז"י וְהִעֲמִיד הַכֹּהֵן יָגוֹ • והלא כבר נאמר "וְהִעֲמִידָהּ לִפְנֵי ה'?" אלא מסייעין היו אותה ממקום למקום כדי ליגעה ותטורף דעתה ותודה. ופרע • (שם יד. ספרי) סותר את קליעת שערך כדי לבזותה. מכאן לבנות ישראל שגלוי הראש גנאי להן. לפני ה' • (ספרי) בשער נגנור, הוא שער העזרה המזרחי, דרך כל הנכנסים. ונתן על־כפיה • ליגעה, אולי תטורף דעתה ותודה ולא ימחה שם המיחד על המים. המרים • על שם סופן שהם מרים לה. המאירים • המחסרים אותה מן העולם, לשון (יחזקאל כד): סלון ממאיר. ולא יתכן לפרש מים ארורים שהרי קדושים הן ולא ארורים כתב הכתוב, אלא מאירים את האחרים. ואף אונקלוס לא תרגם ליטיא, אלא מלטיטא, שמראות קלקלה בגופה של זו.

(יט) וְהַשְׁבִּיעַ אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר אֶל־הָאִשָּׁה אִם־לֹא שָׁכַב אִישׁ אִתְּךָ וְאִם־לֹא שָׁטִית טְמֵאָה תַּחַת אִישׁךָ הִנְקִי מִמִּי הַמָּרִים הַמְּאָרְרִים הָאֵלֶּה:

יט ויומי יתה כהנא ויימר לאתמא אם לא שכיב גבר יתיך ואם לא סטית לאסתאבא בר מבצליך הני זבאה ממיא מרינא מלטיטא האלין:

כז"י וְהַשְׁבִּיעַ יָגוֹ • ומה היא השבועה? אם לא שָׁכַב – הִנְקִי, הא אם שָׁכַב – חִנְקִי (ספרי) אחרים: לא תִּנְקִי, שִׁמְכֵלל לאו אתה שומע הן, אלא שמצוה לפתח בדיני נפשות תחלה לזכות.

(כ) וְאֵת כִּי שָׁטִית תַּחַת אִישׁךָ וְכִי נִטְמָאָה וְיִתֵּן אִישׁ בֶּדֶךָ אֶת־שִׁכְבָּתוֹ מִבִּלְעָדִי אִישׁךָ:

כ ואת ארי סטית בר מבצליך וארי אסתאבת ויהב גבר ביד ית שכבתה בר מבצליך:

כז"י וְאֵת כִּי שָׁטִית • "כי" משמש בלשון "אם".

אור החיים על התורה – מהדורת בוס, אברמוביץ

בתוכו אם האשה טמאה הנה השם שהוא על ידי המנחה שמופנת עון יזכר עון הקודם ויגרשו המים ובה יהיו מרים כי יזכרו יגונם ובכיתם וה' מחה את דמעתם, והנה האשה הטמאה תסובב קרבתם ובאו בה המים המאירים למרים יחתכו מעיה ויעשו בה נקמה כי זאת האשה הגורמת בכיתם, ובכח השם הנתון בהם ינקמו נקמתם ממנה, והידוע חטא חנה בזממת נחש ידע כי זה הוא עון הראשון אשר העלה שכינת אור עליון מעולם זה הסחתון, וכפי זה האם ימצא איש את אויבו וישלחנו, וינימו בה הכא להרגו השכם להרגו, ויעשו נקמה בה בין המים בין העפר שלשניהם יש גרם רעה, והגם שלא הזכיר הכתוב אלא מים יש בו גם העפר:

שהמים אצל העפר, אבל עפר למטה אין דגמא זו בסדר מים החיים, ולר"ש שאמר שם (טו): אפלו עפר למטה סובר שאין להקפיד כי יש מים למעלה מהעפר ודי שיתקדשו המים בכלי וזהו חיתם להרגיש בהרגש הצריך לענין: וצוה ה' לכתב פרשת סוטה באזכרות שבה ומוחקים כל הכתב במים ובעפר ההוא, והשעם לתת כח בהם לעשות מעשה אשר יחפצו עשות, וצוה עוד שיקריב מנחה מהשעורים, השעם דגמא למנחה פחותה שהביא קין בתחלת העולם, וזה נסבב מחטא אדם וחוה, והוא הזכרת עון אשר גרם בכי למים וקלקלה לאדמה, והוא מאמר מנחת זכרון מזכרת עון, ואז ישקה האשה המים, והנה בבוא המים ההם במעי האשה במחוי השם

ממה שדבר ה' בדרך זה נתפסו לדברי גם בן אליהם חיים, גם צוה לקחת מן העפר המקדש דוגמא לצד שהוא קרוב לקדוש ועליון ברוך הוא, וצוה שלא יחפר בדרך אלא מן העפר המוכן לפני ה' בלא הפסק בגין כמאמרו ז"ל (סוטה טו): לצד חיתם יותר קרובים ומרגשים בהשראת שכינה בהם, מה שהרגש זה אינו בעפר שהוא חוץ למקדש כי לא טעם טעם זה עד הנה לעשות את אשר חפץ ה' עשות: וצוה ה' שיתן המים תחלה והעפר למעלה, השעם כסדר אשר המה בעולם, ותמצא שחכמים שאמרו שאם הקדים העפר לא עשה כלום אמרו אם היו מערבים בשרים, והוא הענין עצמו שהם סדורים מים ועפר, כי יש חלק שהמים למטה והעפר למעלה ויש חלק

כא ויָמִי כִהְנֵא ית אַתְתָּא בְּמוֹמְתָא דְלִנְטָא
וַיִּמַּר כִּהְנֵא לְאַתְתָּא יְהִי יי יתִיד לְלוֹט
וּלְמוֹמִי בְּגוּ עֲמִיד בְּדִיהִב יי ית יִרְפִּיךָ מִסִּנְא
וַיֵּת מַעֲזִיכִי נִפְיחִין:

(כא) וְהִשְׁפִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת־הָאֵשׁ בְּשִׁבְעַת הָאֵלֹהִים וְאָמַר
הַכֹּהֵן לְאֵשׁה יִתֵּן יְהוָה אוֹתָךְ לְאֵלֹהִים וְלִשְׁבַּעַת בְּתוֹךְ
עַמְּךָ בְּתַת יְהוָה אֶת־יִרְכָּךְ נִפְלֹת וְאֶת־בְּטָנְךָ צָבָה:

כ"א"י בְּשִׁבְעַת הָאֵלֹהִים שְׂבוּעָה שֶׁל קָלָה. יִתֵּן ה' אוֹתָךְ לְאֵלֹהִים וגו'. שִׁיחִיו הַכֹּל מִקָּלַיִן בִּיךָ: יְבוֹאֵךְ כְּדָרְךָ
שָׂבָא לְפָלוּנִית. וְלִשְׁבַּעַת (סוטה יח, שְׂבוּעוֹת כד) שִׁיחִיו הַכֹּל נִשְׁבָּעִין בִּיךָ: לֹא יֵאָרֵעַ לִי כְּדָרְךָ שְׂאָרֵעַ לְפָלוּנִית. וְכֵן הוּא
אוֹמֵר (ישיעיה סה): "וְהִנַּחְתָּם שְׂמֶכֶם לִשְׂבוּעָה לְכַחֲרִי", שֶׁהַצְדִּיקִים נִשְׁבָּעִים בְּכָרְעוֹתָיִךְ שֶׁל רָשָׁעִים, וְכֵן לַעֲנִין הַכָּרָה
(בראשית יא): "וְנִבְרָכְךָ וְגו'" (שם כח): "כִּדְךָ יִבְרָךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר". אֶת־יִרְכָּךְ. בְּקָלָה הַקָּדִים יִרְךָ לְבָטָן, לִפִּי שָׂבָה
הַתַּחֲלִיל בַּעֲבָרָה תַּחֲלָה. צָבָה. כְּתָרְגוּמוֹ: נִפְחָה.

(כב) וְכִבְּאוֹ הַמַּיִם הַמְּאָרְרִים הָאֵלֹהִים בְּמַעֲיָךְ לַצָּבוֹת בָּטָן
וְלִנְפֹל יִרְךָ וְאִמְרָה הָאֵשׁ אָמֵן וְאָמֵן:

כ"ב"י לַצָּבוֹת בָּטָן. כְּמוֹ לַהֲצָבוֹת בָּטָן. זֶהוּ שְׂמוֹשׁ פֶּתַח שֶׁהַלֵּמ"ד נִקְרָה בּוֹ. וְכֵן (שְׁכוּת יג): "לִנְחָתָם הַדָּרְךָ", (דברים
א): "לְרִאשְׁתָּם בְּדָרְךָ אֲשֶׁר תִּלְכוּ־בָהּ". וְכֵן לִנְפֹל יִרְךָ, לְהַנְפִּיל יִרְךָ, שֶׁהַמַּיִם מַצְבִּים אֶת הַבָּטָן וּמִפִּילִים אֶת הַיִּרְךָ.
לַצָּבוֹת בָּטָן וְלִנְפֹל יִרְךָ. בָּטָנוֹ וִירְכוֹ שֶׁל בּוֹעֵל. אוֹ אֵינוֹ אֵלָּא שֶׁל נִבְעָלָת? כִּשְׁהוּא אוֹמֵר אֶת־יִרְכָּךְ נִפְלֹת וְאֶת־בְּטָנְךָ
צָבָה; הָרִי שֶׁל נִבְעָלָת אֲמֹר. אָמֵן אָמֵן. קִבְּלַת שְׂבוּעָה: אָמֵן עַל הָאֵלֹהִים, אָמֵן עַל הַשְׂבוּעָה. אָמֵן אִם מֵאִישׁ זֶה,
אָמֵן אִם מֵאִישׁ אֲחֵר. אָמֵן שְׁלֹא שְׂטִיתִי אֲרוּסָה וּנְשׂוּאָה, שׁוֹמֵרֶת יָכֶם וְכְנוּסָה.

(כג) וְכִתְבֵּת אֶת־הָאֵלֹת הָאֵלֹהִים הַכֹּהֵן בַּסֶּפֶר וּמַחָה אֶל־מֵי
הַמָּרִים:

(כד) וְהִשְׁקָה אֶת־הָאֵשׁ אֶת־מֵי הַמָּרִים הַמְּאָרְרִים וּבָאוּ
בָּהּ הַמַּיִם הַמְּאָרְרִים לְמָרִים:

כ"ד"י וְהִשְׁקָה אֶת־הָאֵשׁ. אֵין זֶה סֵדֵר הַמַּעֲשֶׂה, שֶׁהָרִי תַּחֲלָה מִקְרִיב מִנְחָתָהּ, אֵלָּא הַכְּתוּב מְבַשְּׂרֵךְ שֶׁשְׂשִׁישְׁקָנָה וּבָאוּ
בָּהּ לְמָרִים, לִפִּי שְׁנַאמֵר: בָּטָן וִירְךָ, מִנֵּינִ לְשָׂאֵר כָּל הַגּוֹף? תִּלְמוּד לֹאֵר: וּבָאוּ בָּהּ, בְּכָלָה. אִם כֵּן מָה תִּלְמוּד לֹאֵר "בָּטָן
וִירְךָ"? לִפִּי שֶׁהֵן הַתַּחֲלִילוֹ בַּעֲבָרָה תַּחֲלָה, לִפִּיכָךְ הַתַּחֲלִיל מֵהֶם הַכָּרְעוֹת. לְמָרִים. לְהִיּוֹת לָהּ רָעִים וּמָרִים.

(כה) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאֵשׁה אֶת מִנְחַת הַקִּנְאָת וְהִנִּיף
אֶת־הַמִּנְחָה לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיב אֹתָהּ אֶל־הַמִּזְבֵּחַ:

כ"ה"י וְהִנִּיף. מוֹלִיף וּמִבְיֵא, מַעֲלָה וּמוֹרִיד, וְאֵף הִיא מְנִיפָה עִמוֹ, שִׁידָה לְמַעֲלָה מִדָּו שֶׁל כֹּהֵן. וְהִקְרִיב אֹתָהּ.
זוֹ הִיא הַגִּשְׁתָּה בְּקֶרֶן דְּרוֹמִית מִעֲרִבִית שֶׁל מִזְבֵּחַ קֹדֶם קְמִיצָה כִּשְׂאֵר מִנְחוֹת.

(כו) וְקִמֵּץ הַכֹּהֵן מִן־הַמִּנְחָה אֶת־אֲזִכְרֹתָהּ וְהִקְטִיר
הַמִּזְבֵּחַ וְאַחֵר יִשְׁקָה אֶת־הָאֵשׁ אֶת־הַמַּיִם:

כ"ו"י אֲזִכְרֹתָהּ. הוּא הַקִּמֵּץ, שֶׁעַל יְדֵי הַקְטָרְתּוֹ, הַמִּנְחָה בָּאָה לְזַכְרוֹן לְגִבְהָ.

(כז) וְהִשְׁקָה אֶת־הַמַּיִם וְהִיתָה אִם־נִטְמָאָה וְתִמְעַל מַעַל
בְּאִישָׁהּ וּבָאוּ בָּהּ הַמַּיִם הַמְּאָרְרִים לְמָרִים וְצִבְתָּהּ בִּטְנָהּ
וְנִפְלָה יִרְכָּהּ וְהִיתָה הָאֵשׁה לְאֵלֹהִים בְּקָרִב עִמָּה:

כ"ז"י וְהִשְׁקָה אֶת־הַמַּיִם. לְרִבּוֹת שְׂאֵם אֲמָרָה: אֵינִי שׁוֹתָה! לְאַחֵר שְׁנִמְחָקָה הַמַּגְלָה, מַעֲרָעֵרִין אוֹתָהּ וּמִשְׁקִין
אוֹתָהּ בְּעַל כְּרָחָה, אֵלָּא אִם כֵּן אֲמָרָה: טְמֵאָה אֲנִי (סוטה כז). וְצִבְתָּהּ בִּטְנָהּ וְגו'. אֶף־עַל־פִּי שֶׁבְּקָלָה הַזְכִּיר יִרְךָ

תחלה, המים אינן בודקין אלא כדרך כניסתן בה. והיתה האשה לאלה. כמו שפרשתי, שיהיו הכל אלין בה. בקרב עמה. הפרש יש בין אדם המתגול במקום שנכר, לאדם המתגול במקום שאינו נכר.

(כח) ואם-לא נטמאה האשה וטהרה הוא ונקתה ונורעה זרע: כח ואם לא אסתאבת אתמא ודקיאה היא ותפוק זכאה ותעדי עדוי:

כ"י – ואם-לא נטמאה האשה. בסתירה זו. וטהרה היא. ממקום אחר. ונקתה. ממים המאריים ולא עוד אלא "ונורעה זרע" – אם היתה יולדת בצער, תלד ברוח, אם היתה יולדת שחורים, יולדת לבנים (סוטה כז). אור החיים

(כט) זאת תורת הקנאות אשר תשטה אשה תחת אישה ונטמאה: כט דא אורייתא דקנאותא די תסטי אתמא פר מבצלה ותסתאב:

(ל) או איש אשר תעבר עליו רוח קנאה וקנא את-אשתו והעמיד את-האשה לפני יהוה ועשה לה כהפון את כל-התורה הזאת: ל או גבר די תעבר עלוהי רוח קנאה ויקני ית אתמא ויקם ית אתמא קדם יי ויעבד לה כהנא ית כל אורייתא דקנא:

כ"י – או איש. כמו (שמות כא): "או נודע". כלומר אם איש קנאי הוא, לכך "והעמיד את-האשה".

(לא) ונקתה האיש מעון והאשה ההוא תשא את-עונה: לא ויהי זכאה גברא מחובא ואתמא הדיא תקבל ית חובה:

כ"י – ונקתה האיש מעון. אם בדיקה המים אל ידאג לומר: "חבתי במיתתה!" נקי הוא מן הענש. דבר אחר: משישקנה, תהא אצלו בהתר ונקתה מעון, שהסוטה אסורה לבעלה (ספרי).

ו (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר: א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם איש או-אשה כי יפלא לגדל גדר נזיר להזיר ליהוה: ב מלל עם בני ישראל ותימר להון גבר או אתמא ארי יפרש לגדל גדר נזירו למיזר קדם יי:

כ"י – כי יפלא. יפריש. למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה? לומר לך: שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין, שהוא מביא לידי גיאוף (סוטה ב). גדר נזיר. אין נזירה בכל מקום אלא פרישה, אף כאן שפירש מן היין. להזיר לה. להבדיל עצמו מן היין לשם שמים. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

אולי שייכון לב' מיני נזיר שאחד משבח מחברו, והוא נזירות כהוא שאמרו בגדרים (ט): שאמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי וכו' אלא פעם וכו' העבודה שאגלח לשמים וכו' עליך אמר קרא נזיר להזיר לה' יעין שם. לזה אמר דבר כנגד שאר נזירות, ואמרת כנגד נזירות המקלה, ולזה כפל לומר נזיר להזיר לה' ולא אמר להזיר לה', נתפון לומר כנגד ב' מיני נזירות, נזיר כנגד כל הנזירות שזיר עצמו, ומאמר להזיר לה' כנגד נזירות שהיא מתחלתה לה' כמעשה אותו אדם שהזיר כשראה בבואה שלו:

כי שטית, אם הוא כי נטמאת לא היה לו לומר וכי נטמאת בתוספת וא"ו, אלא ודאי שנתפון לענין דברים הקודמים לטמאה שהוא חשק הזולת וכו', והתנה וכי נטמאת אז הוא שיהיה לה ענש, ואמר בהפקיות אם לא היו ב' החלקות תנקה מהרע ותצליח בדבר טוב, וחלקה האמצעית מוכנת מאמצעות הדברים, ורז"ל אמרו (שם יח): וטהרה היא מאיש אחר, ולדרכנו איש אחר נכלל במאמר לא נטמאה כי דרך כלל אמר בין מאיש זה בין מאחר:

(ב) דבר וגו' ואמרת וגו'. כפל הכתוב לומר דבר ואמרת, גם שנה לשונו,

(כח) ואם לא נטמאה וגו'. וטהרה וגו'. כפל לומר וטהרה, לצד שבה לומר כי מלבד שתנקה האשה מהמים ולא ישחיתנה עוד לה ונקתה ונורעה זרע, לזה התנה וטהרה פרוש לא נטמאת בנתינת שכיבתו של איש מבצעדי אישה, וטהרה מדבר מגנה שהוא מעשה הנואפים הקודמים לביאה חשק הזולת וחבוק ונשוק ודומה לו, אז הוא ששיטבו לה המים ככל הכתוב, אבל אם לא נטמאה אבל לא נטהרה מענפי החטא הגם שתנקה מהענש לא יגיעוה טובות האמורות, ותמצא שבשביעות הנהן אמר כי שטית תחת וגו' וכי נטמאת וגו', וקשה מה הוא כוננו במאמר

ג. מחמר חדת ועתיק יזר חל דחמר חדת
וחל דחמר עתיק לא ישתי וכל מתרות
ענבין לא ישתי וענבין רטיבין ויבשין לא
יכול:

(ג) מִיֵּין וְשֹׁכֵר יִזְרַח מִיֵּין וְחָמֵץ שֹׁכֵר לֹא יִשְׁתֶּה
וְכָל־מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וְעֲנָבִים לַחִים וְיִבְשִׁים לֹא
יֵאָכֵל:

הש"י מִיֵּין וְשֹׁכֵר • כְּתִירוֹמוֹ: "מחמר חדת ועתיק", שתינן משכר כשהוא ישן. וְכָל־מִשְׁרַת • לשון צביעה במים
או בכל משקה. ובִלְשׁוֹן מִשְׁנֶה יש הרבה: "אין שורין דיו וסממנים", "נזיר ששרה פתו בדין".

ד. כל יומי נזרה מכל דיתעבד מגפנא
דחמרא מפורצנין ועד עצורין לא ייכול:

(ד) כָּל יְמֵי נִזְרוֹ מִכָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִגֶּפֶן הַיֵּין מִחֲרָצִים
וְעַד־זֶג לֹא יֵאָכֵל:

הש"י חֲרָצִים • (נזיר ד) הם הגרעינים. זג • הם הקלפות שמבחוץ, שהחרצנים בתוכן כענבל בזוג.

ה. כל יומי נזר נזרה מספר לא יעבר על
רישה עד משלם יומיא דינזר קדם יי קדיש
יהי מרבי פרוצ שער רישה:

(ה) כָּל־יְמֵי נִזְרוֹ תֵּעַר לֹא־יַעֲבֹר עַל־רֵאשׁוֹ עַד־מְלֹאת
הַיָּמָם אֲשֶׁר־יִזְרַח לִיהוָה קֹדֶשׁ יִהְיֶה גִדּוֹל פָּרַע שְׁעַר רֵאשׁוֹ:

הש"י קֹדֶשׁ יִהְיֶה • (ספרי) השער שלו, לגדל הפרע של שער ראשו. פָּרַע • נקוד פתח קטן (סגול), לפי שהוא דבוק
לשער ראשו — פָּרַע של שער. ופרוש של פָּרַע: גדול של שער. וכן (ויקרא כא) אֶת רֵאשׁוֹ לֹא יִפָּרַע. ואין קרוי פָּרַע
פחות משלשים יום.

ו. כל יומין דינזר קדם יי על נפשא דמתא
לא ייעול:

(ו) כָּל־יְמֵי הַיִּזְרוֹ לִיהוָה עַל־נַפְשׁ מֵת לֹא יָבֹא:

ז. לאבוי ולאמא לאחוי ולאחתה לא
יסתאב להון במותהון ארי פליא דאלהה
על רישה:

(ז) לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לְאָחִיו וּלְאֶחְתּוֹ לֹא־יִשְׁמָא לָהֶם בְּמָתָם
כִּי נִזְרַח אֱלֹהֵיו עַל־רֵאשׁוֹ:

ח. כל יומי נזרה קדיש הוא קדם יי:

(ח) כָּל יְמֵי נִזְרוֹ קֹדֶשׁ הוּא לִיהוָה:

הש"י כָּל יְמֵי נִזְרוֹ קֹדֶשׁ הוּא • זו קדשת הגוף מלהטמא למתים.

ט. וארי מות מתא עלוהי בתכף שלו ויסאב
ריש נזרה ויגלח רישה ביומא דדכותה
ביומא שביעא יגלחנה:

(ט) וְכִי־יָמוּת מֵת עָלָיו בִּפְתָע פְּתָאם וְטָמֵא רֵאשׁ נִזְרוֹ
וְגִלַּח רֵאשׁוֹ בַּיּוֹם טְהֻרָתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִגְלַחְנוּ:

הש"י בִּפְתָע • זה אנס. פְּתָאם • זה שוגג. ויש אומרים: פתע פתאם, דבר אחד הוא: מקרה של פתאם. וְכִי־יָמוּת
מֵת עָלָיו • באהל שהוא בו. בַּיּוֹם טְהֻרָתוֹ • ביום הניתו. או אינו אלא בשמיני, שהוא טהור לגמרי? תלמוד
לומר: ביום השביעי. אי שביעי, יכול אפלו לא הזה? תלמוד לומר: ביום טהרתו. או החיים

י. וביומא תמינא ייתי תרין שפנינין או
תרין בני יונה לות פהנא לתרע משפן
זמנא:

(י) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יָבֹא שְׁתֵּי תָרִים או שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה
אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

הש"י וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יָבֹא שְׁתֵּי תָרִים • להוציא את השביעי. או אינו אלא להוציא את התשיעי? קבע זמן לקריבין
וקבע זמן למקריבין: מה קריבין הכשיר שמיני ומשמיני והלאה, אף מקריבין — שמיני ומשמיני והלאה.

שלא טמא אלא יום א' שהוא התחלת
הנזירות, ומאמר והימים הראשנים גלה כי
לא יום אחד לבד מתחלת הנזירות יטמא
אלא ב' הראשונים ולא כל הימים, וגזרת
הכתוב הוא, תלמוד לומר כי טמא נזרו
בדרך כלל:

והלאה לבד אלא וטמא גם בן ראש נזרו
פרוש תחלת הנזירות, והוא מה שגמר אומר
והזיר לה' וגו' והימים הראשנים יפלו,
ומה שחזר לומר אחר כך כי טמא נזרו
ולא הספיק מה שגדם במאמר וטמא ראש
נזרו, שלא יהיה מקום לבצע דין לומר

ט. וטמא ראש נזרו. אמר תוספת וא"ו,
גם אמר תבת ראש, נתפנן לומר שהגם
שאינו אלא טמא שוגג אף על פי כן
לא מלבד שנטמא גופו אלא אפלו קדשה
שיש בראשו דכתיב נזר אלקיו על ראשו.
עוד ירצה לומר כי לא סתר הנזירות מאז

(יא) וַעֲשֵׂה הַכֹּהֵן אֶחָד לַחֲטָאת וְאֶחָד לְעֹלָה וְכֹפֶר עָלָיו
מֵאִשֶּׁר חָטָא עַל־הַנֶּפֶשׁ וְקִדַּשׁ אֶת־רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם הַהוּא:

כ"י"א מֵאִשֶּׁר חָטָא עַל הַנֶּפֶשׁ • שְׁלֹא נִזְהַר מִטְּמֵאת הַמֵּת, רַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר אָמַר: שֶׁצֶעַר עֲצָמוֹ מִן הַיֵּין. וְקִדַּשׁ אֶת־רֹאשׁוֹ • לַחֲזֹר וּלְהַתְחִיל מִנֵּזֶן נִזִּירוֹתוֹ.

(יב) וְהַזִּיר לַיהוָה אֶת־יָמָיו נִזְרוֹ וְהָבִיא כֹבֵשׁ בֶּן־שָׁנָה
לְאַשֶׁם וְהַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים יִפְּלוּ כִּי טָמֵא נִזְרוֹ:

כ"י"ב וְהַזִּיר לַה' אֶת־יָמָיו נִזְרוֹ • יִחְזֹר וְיִמְנָה נִזִּירוֹתוֹ כְּבִתְחִלָּה. וְהַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים יִפְּלוּ • לֹא יַעֲלוּ מִן הַמִּנְחָן.

(יג) וְזֹאת תֹּזַרְת הַנִּזִּיר בַּיּוֹם מְלֵאת יָמָיו נִזְרוֹ וַיָּבִיא אֹתוֹ
אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

כ"י"ג וַיָּבִיא אֹתוֹ • יָבִיא אֶת עֲצָמוֹ; וְזֶה אֶחָד מִשְׁלֹשָׁה אֲתִי"ם שֶׁהֵיזָה רַבִּי יִשְׁמַעֵאל דּוֹרֵשׁ כֵּן, כִּיּוֹצֵא בּוֹ (וּיקרא כב):
”וְהָיָא אֹתָם עֶזְרָא אֶשְׁמָה” – אֶת עֲצָמָם; כִּיּוֹצֵא בּוֹ (דברים לה): ”וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בָּגִי”, הוּא קָבַר אֶת עֲצָמוֹ.

(יד) וְהִקְרִיב אֶת־קֶרְבָּנוֹ לַיהוָה כֹּבֵשׁ בֶּן־שָׁנָה תָּמִים אֶחָד
לְעֹלָה וְכֹבֵשׁ אֶחָת בִּתְּשֻׁנָּתָהּ תְּמִימָה לַחֲטָאת וְאֵיל־
אֶחָד תָּמִים לְשִׁלְמִים:

(טו) וְסֵל מִצֹּת סֵלַת חֹלֶת בְּלוּלָת בִּשְׁמֵן וְרִקְיָי מִצֹּת
מִשְׁחִים בִּשְׁמֵן וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם:

כ"י"ד וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם • שֶׁל עוֹלָה וּשְׁלָמִים. לִפִּי שֶׁהָיוּ בְּכָלֵל וַיֵּצְאוּ לְדוֹן בְּדָבָר חֹדֶשׁ – שִׁטְעֵינוּ לָחֶם – הַחֲזִירָן
לְכַלֵּל שִׁטְעֵינוּ נִסְכִּים בְּדִין עוֹלָה וּשְׁלָמִים. חֹלֶת בְּלוּלָת וְרִקְיָי מִצֹּת • (מנחות עז) עֶשֶׂר מָבֵל מִין.

(טז) וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה וַעֲשֵׂה אֶת־חֲטָאתוֹ וְאֶת־
עֹלָתוֹ:

(יז) וְאֶת־הָאֵיל יַעֲשֵׂה זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה עַל סֵל הַמִּצֹּת
וַעֲשֵׂה הַכֹּהֵן אֶת־מִנְחָתוֹ וְאֶת־נִסְכּוֹ:

כ"י"ז זֶבַח שְׁלָמִים לַה' עַל סֵל הַמִּצֹּת • יִשְׁחַט אֶת הַשְּׁלָמִים עַל מִנְחָת לְקִדָּשׁ אֶת הַלֶּחֶם. אֶת־מִנְחָתוֹ וְאֶת־נִסְכּוֹ •
שֶׁל אֵיל.

(יח) וְגִלַּח הַנִּזִּיר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶת־רֹאשׁ נִזְרוֹ וְלָקַח
אֶת־שַׁעַר רֹאשׁ נִזְרוֹ וַנִּתֵּן עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר־תַּחַת זֶבַח
הַשְּׁלָמִים:

כ"י"ח וְגִלַּח הַנִּזִּיר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד • (ספרי) יָכוֹל יִגְלַח בַּעֲזָרָה? הֲרֵי זֶה דֶּרֶךְ בִּזְיוֹן! אֵלָּא ”וְגִלַּח הַנִּזִּיר”
– לְאַחֵר שְׁחִיטַת הַשְּׁלָמִים, שְׁכַתּוֹב בֵּהֶן (וּיקרא א): ”וַיִּשְׁחָטוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד”. אֲשֶׁר־תַּחַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים •
תַּחַת הַדּוֹד שֶׁהוּא מְבַשֵּׁל בּוֹ, לִפִּי שְׁשִׁלְמֵי נִזִּיר הָיוּ מִתְבַּשְּׁלִין בַּעֲזָרָה שְׁצָרִיף לְטַל הַכֹּהֵן הַזֹּרֵעַ אַחֵר
שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל וְלִהְיוֹת לִפְנֵי ה'.

יב וַיִּזְר קָדָם יְיָ יֵת יוֹמֵי נִזְרָה וַיִּזְרֵי אָמַר בֶּר
שְׁתֵּה לְאַשְׁמָא וַיּוֹמְרָא קִדְמָאִי יִבְטְלוֹן אָרִי
אֶסְתַּאב נִזְרָה:

יג וַיָּבִיא אֹרִיָּקָא דְנִזִּירָא בַּיּוֹם מִשְׁלָם יוֹמֵי
נִזְרָה יִזְרֵי יִתֵּה לְתַרְע מִשְׁכָּן זִמְנָא:

יד וַיִּקְרַב יֵת קֶרְבָּנָה קָדָם יְיָ אָמַר בֶּר שְׁתֵּה
שְׁלִים חֵד לְעֹלָתָא וְאַמְרָתָא חֵדָּא בֵּת שְׁתֵּה
שְׁלָמָתָא לַחֲטָאתָא וְדָכַר חֵד שְׁלִים לְנִכְסֵת
קוֹדֶשִׁיא:

טו וְסֵל פִּטִּיר סֵלַתָּא גְרִיצָן דְּפִילָן בְּמִשְׁחָ
וְאַסְפּוֹגִין פִּטִּירִין דְּמִשְׁחִין בְּמִשְׁחָ
וּמִנְחָתָהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן:

טז וַיִּקְרַב בְּהֵנָּה קָדָם יְיָ וַיַּעֲבֵד יֵת חֲטָאתָהּ
וְיֵת עֹלָתָהּ:

יז וְיֵת דְּכָרָא יַעֲבֵד נִכְסֵת קוֹדֶשִׁיא קָדָם יְיָ עַל
סֵלָא דְּפִטִּירָיא וַיַּעֲבֵד בְּהֵנָּה יֵת מִנְחָתָהּ וְיֵת
נִסְכָּהּ:

יח וַיִּגְלַח הַנִּזִּיר דְּכָרָא בְּתַרְע מִשְׁכָּן זִמְנָא יֵת רִישׁ
נִזְרָה וַיִּסַּב יֵת שְׁעַר רִישׁ נִזְרָה וַיִּתֵּן עַל
אֲשָׁתָא דִּי תַחַת דּוֹדָא דְנִכְסֵת קוֹדֶשִׁיא:

יט וַיִּסַּב כְּהֵנָּה יֵת דָּרְעָא בְּשֵׁלָא מִן דּוּכְרָא
וּגְרָצְתָא פְּטִירְתָּא חֲדָא מִן סֵלָא וְאַסְפּוּג
פְּטִיר חַד וַיִּתֵּן עַל יְדֵי נְזִירָא בְּמֵר דְּגִלַּח יֵת
נְזִירָה :

(יט) וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַזֹּרֵעַ בְּשֵׁלָה מִן־הָאֵיל וַחֲלַת מִצָּה
אֶחָת מִן־הַפֶּל וּרְקִיק מִצָּה אֶחָד וַנִּתֵּן עַל־כַּפֵּי הַנְּזִיר אַחֵר
הַתְּנַלְחוּ אֶת־נְזִירָו :

כס"י < הַזֹּרֵעַ בְּשֵׁלָה • לְאַחֵר שְׁנֵת־בְּשֵׁלָה .

כ וַיִּרִים יְתֵהוּן כְּהֵנָּה אֲרָמָא קֳדָם יֵי קוּדְשָׁא
הוּא לְכֵהֵנָּה עַל חֲדָא דְאַרְמוּתָא וְעַל שְׁקָא
דְאַפְרָשׁוּתָא וּבְמֵר כֵּן יִשְׁתִּי נְזִירָא חֲמָרָא :

(כ) וַהֲנִיף אוֹתָם הַכֹּהֵן וַתִּנוּפֶה לְפָנָי יְהוָה קֹדֶשׁ הוּא
לְכֵהֵן עַל חֲזוֹה הַתִּנוּפֶה וְעַל שׁוֹךְ הַתְרוּמָה וְאַחֵר יִשְׁתָּה
הַנְּזִיר יֵין :

כס"י < קֹדֶשׁ הוּא לְכֵהֵן • הַחֲלָה וְהַרְקִיק וְהַזֹּרֵעַ - תְּרוּמָה הֵן לְכֵהֵן . עַל חֲזוֹה הַתִּנוּפֶה • מִלְּבַד חֲזוֹה וְשׁוֹךְ הַתְּרוּמָה
לוֹ מִכָּל שְׁלָמִים, מוֹסֵף עַל שְׁלָמֵי נְזִיר הַזֹּרֵעַ הַזֶּה . לְפִי שֶׁהָיוּ שְׁלָמֵי נְזִיר בְּכָלל וַיֵּצְאוּ לְדוֹן בְּדָבָר הַחֲדָשׁ - לְהַפְרֹשֶׁת
זֹרֵעַ - הַצָּרֵף לְהַחֲזִיר לְכָללָן, לְדוֹן אִף בְּחֲזוֹה וְשׁוֹךְ .

כא דָּא אֲוִרְתָּא דְנְזִירָא דִּי יֵדֵר קְרַבְנָה קֳדָם
יֵי עַל נְזִירָה בְּרַ מִדְּמַדְבָּק יְדָה כְּפּוּם נְזִירָה דִּי
יֵדֵר כֵּן יַעֲבֵד עַל אֲוִרְתָּא דְנְזִירָה :

(כא) זֹאת תּוֹרַת הַנְּזִיר אֲשֶׁר יִדֹּר קְרַבְנּוֹ לַיהוָה עַל־נְזִירָו
מִלְּבַד אֲשֶׁר־תִּשְׁיֵג יְדוֹ כַּפֵּי נְדָרוֹ אֲשֶׁר יִדֹּר כֵּן יַעֲשֶׂה עַל
תּוֹרַת נְזִירָו : פ

כס"י < מִלְּבַד אֲשֶׁר־תִּשְׁיֵג יְדוֹ • שְׂאֵם אָמַר : הֲרִינִי נְזִיר עַל מִנַּת לְגַלַּח עַל מִנַּת עוֹלוֹת וְעַל מִנַּת שְׁלָמִים . כַּפֵּי
נְדָרוֹ אֲשֶׁר יִדֹּר כֵּן יַעֲשֶׂה • מוֹסֵף עַל תּוֹרַת נְזִירָו - עַל תּוֹרַת הַנְּזִיר, מוֹסֵף וְלֹא יַחֲסֹר, שְׂאֵם אָמַר : הֲרִינִי נְזִיר
חֲמֵשׁ נְזִירִיּוֹת עַל מִנַּת לְגַלַּח עַל ג' בְּהִמּוֹת הַלֵּלוֹ, אֵין אֲנִי קוֹרָא בּוֹ : "כַּאֲשֶׁר יִדֹּר כֵּן יַעֲשֶׂה" .

כב ומליל יי עם משה למימר :

(כב) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר :

כג מלל עם אהרן ועם בנוהי למימר כדון
תברכון ית בני ישראל תימרון להון :

(כג) וַיְבָרֵךְ אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְּבָרְכוּ אֶת־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם : ס

כס"י < אָמֹר לָהֶם • כְּמוֹ זְכוֹר, שְׁמֹר בְּלַע"ז דִּישֵׁנ"ט (זאנענד) . אָמֹר לָהֶם • (ספרי) שִׁיְהִיו כָּלֶם שׁוֹמְעִים . אָמֹר •
(תנחומא) מָלֵא, לֹא תְּבָרְכֶם בְּחַפְזוֹן וּבְכִהְלוֹת, אֲלֵא בְּכֻנָּה וּבְלֵב שָׁלֵם . אֹר הַחַיִּים

כד יברכנו יי וישראל :

(כד) יְבָרְכֶךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ : ס

כס"י < יְבָרְכֶךָ • שִׁיתְּבָרְכוּ נְכֻסֶיךָ . וַיִּשְׁמְרֶךָ • שְׁלֵא יָבוֹאוּ עָלֶיךָ שׁוֹדְדִים לְטַל מְמוֹנְךָ, שֶׁהֵנֹתִן מִתְּנָה לְעַבְדּוֹ אֵינוֹ
יָכוֹל לְשַׁמְרוֹ מִכָּל אֲדָם, וְכִיּוֹן שְׂבָאִים לִיסָטִים עָלָיו וְנוֹטְלִין אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ, מַה הִנָּאָה יֵשׁ לוֹ בְּמִתְּנָה זוֹ ? אָבֵל הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא הַנּוֹתֵן הוּא הַשּׁוֹמֵר . וְהַרְבֵּה מִדְּרָשִׁים דְּרָשׁוּ בּוֹ בְּסַפְרֵי .

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לג עמ' 51)

שִׁיתְּבָרְכוּ נְכֻסֶיךָ (רש"י ו, כד)

בְּסַפְרֵי נֶאֱמַר "נְכֻסִים", הֵינּוּ שֶׁהָאָדָם יִתְבָּרֵךְ בְּנְכֻסִים חֲדָשִׁים; אִף רִש"י מִפְּרָשׁ שֶׁהֲנְכֻסִים שֵׁינֵשׁ לוֹ כֶּבֶד יִתְבָּרְכוּ וַיִּתְּרֻם בְּדָרְךָ גִּס .
וְנִמְוִקוּ עִמּוֹ : לְכַאוֹרָה קֶשֶׁה, מַהוּ הַחֲדוּשׁ בְּבִרְכָּה זוֹ, וְהֵלֵא מִפְּרָשׁ בַּתּוֹרָה בְּרָכוֹת נִפְלְאוֹת עַל שְׁמִירַת הַתּוֹרָה (פְּקֻדוֹת בְּרִישׁ פְּרָשֶׁת
בְּחֻקֵּי). לָכֵן פֶּרֶשׁ שֶׁהִכְנִיחַ לְבִרְכָּה מִיְחָדָת - גַּם הֲנְכֻסִים שֶׁכֶּבֶד נִמְצָאִים בְּרָשׁוֹת הָאָדָם יִתְּרֻם בְּדָרְךָ גִּס . אֹר הַחַיִּים

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

כף השמירה, לומר שצוה ה' שמירתו להם
לפי צד הברכה וגדלתה. עוד ירצה שכל כף
תהיה גדלת הברכה עד שיצטרף ה' לשומרה.
עוד ירצה יברכה ולא יסבב רעה מהברכה כדרך
פן תאכל ושבקת וגו' (דברים ח)

גם לדורות. עוד נתפון לשון רוממות, לומר
כי מצוה זו יש בה דבר מלך לקיים הדבר,
גם יש בה מעלה לכהנים כי הברכות מסרם
ה' בידם, והוא אומר דבר וגו' לאמר:
כד יברכה ה' וישמרך. הקדים הברכה ואחר

כג דבר אל אהרן וגו' לאמר. אמר פעם
ב' לאמר, אולי כי חש הכתוב לומר
שאינו אלא רשות תלמוד לומר לאמר כי
מצות עשה היא לאמר. עוד ירצה שלא לאהרן
ובניו שהיו אז בנמצא לבד הוא מצוה אלא

כס"א יָאֵר ה' פָּנָיו אֵלַיךְ • יֵרָאֶה לְךָ פָּנִים שׁוֹמְקוֹת, פָּנִים צְהֻבוֹת. וַיַּחֲנֹךְ • (ספרי) יִתֵּן לְךָ חֵן. אור החיים

כס"י ◀ יֵשֹׁא ה' פָּנָיו אֵלָיִךְ • יִכְבֹּשׁ כְּעֶסוֹ • אֹרֵחַ הַחַיִּים

כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי • (ספרי) יְבָרְכּוּם בְּשֵׁם הַמִּפְרָשׁ. וְאֲנִי אֲבָרְכֶם • (חולין מט) לְיִשְׂרָאֵל וְאֶסְכִּים עִם הַכֹּהֲנִים. דָּבָר אַחֵר: "וְאֲנִי אֲבָרְכֶם" – לַכֹּהֲנִים.

ג"כ וַיְהִי בַיּוֹם פְּלוֹת מִשָּׁה • (במדבר רבה) "פלות" פתיב (רצה לומר בפתיח ולא "פלות" בשוא ודו"ק) יום הקמת המשכן היו ישראל ככלה הנכנסת לחפה. פלות משה • בצלאל ואהליאב וכל חכם לב עשו את המשכן ותלאו הכתוב במשה, לפי שמסר נפשו עליו לראות תבנית כל דבר ודבר, כמו שהראהו בחר להורות לעושי המלאכה ולא טעה בתבנית אחת. וכן מצינו בדרך, לפי שמסר נפשו על בנין בית המקדש, שנאמר: (תהילים קלב): "זכור ה' לדוד את כל ענותו אשר נשבע לה' וגו'", לפיכך נקרא על שמו, שנאמר (מלכים א יב): "ראה ביתך דוד". ביום פלות משה להקים • ולא נאמר "ביום הקים", מלמד, שכל שבעת ימי המלואים היה משה מעמידו ומפרקו ובאותו היום העמידו ולא פרקו, לכך נאמר: "ביום פלות משה להקים", אותו היום פלו הקמותיו, וראש חדש ניסן היה (גיטין ס).

(א) **כיום פלות משהו**. בי"ל אָמרו (במד"ר פ"ב) פלות כתיב, ורואני כי בספר תורה

ב ויקריבו נשיאי ישראל ראשי בית אבותיהן
אנון רבכבי שבטא אנון דקמין על
מנציא :

(ב) ויקריבו נשיאי ישראל ראשי בית אבותם הם נשיאי
המפות הם העמדים על הפקדים:

כ"ט"א הם נשיאי המטות • שהיו שוטרים עליהם במצרים, והיו מפים עליהם, שנאמר (שמות ה) : "ויכפו שטרי
בני ישראל וגו'". הם העמדים על הפקדים • שעמדו עם משה ואהרן כשפנו את ישראל, שנאמר (במדבר א) :
"ואתכם יהיו וגו'".

ג ונציאו את קרבנם לפני יהוה שש-עגלת צב ושני
עשר בקר עגלה על-שני הנשיאים ושור לאחד ויקריבו
אותם לפני המשכן :

(ג) ונציאו את קרבנם לפני יהוה שש-עגלת צב ושני
עשר בקר עגלה על-שני הנשיאים ושור לאחד ויקריבו
אותם לפני המשכן :

כ"ט"ב שש-עגלת צב • אין "צב" אלא מחפים, וכן (ישעיה ס) : "ובצבים ובפרדים" – עגלות מכסים קרויים "צבים".
ויקריבו אותם לפני המשכן • שלא קבל משה מידם עד שנאמר לו מפי המקום. אמר רבי נתן : מה ראו הנשיאים
להתנדב כאן בתחלה ובמלאכת המשכן לא התנדבו תחלה? אלא כך אמרו הנשיאים : יתנדבו צבור מה שיתנדבו
ומה שמחפורין אנו משלימין, כיון שראו שהשלימו צבור את הכל, שנאמר (שמות לו) : "והמלאכה היתה דים", אמרו :
מעתה מה לנו לעשות? הביאו את אבני השהם והמלוואים לאפוד ולחשן, לכך התנדבו כאן תחלה.

ד ונאמר יי למשה למימר :

(ד) ונאמר יהוה אל-משה לאמר :

ה קבל מנהו ויהוה למפלח ית פלחון משכן
זמנא ותתן יתהוה ללואי גבר כמסת
פלחנה :

(ה) קח מאתם והיו לעבד את-עבדת אהל מועד ונתתה
אותם אל-הלויים איש כפי עבדתו: אור החיים

ו ונסיב משה ית עגלתא וית תורי ויהב
יתהוה ללואי :

(ו) ויקח משה את-העגלת ואת-הבקר ויתן אותם
אל-הלויים :

ז וית תרתין עגלתא וית ארבעא תורי ויהב
לכני גרשון כמסת פלחנהו :

(ז) את שתי העגלות ואת ארבעת הבקר נתן לכני
גרשון כפי עבדתם :

כ"ט"ג כפי עבדתם • שהיה משא בני גרשון קל משל מררי, שהיו נושאים הקרשים והעמודים והאדנים.

ח וית ארבע עגלן וית תמנציא תורי ויהב לכני
מררי כמסת פלחנהו בידא דאיתמר פר
אחרן כהנא :

(ח) ואת ארבע העגלות ואת שמנת הבקר נתן לכני
מררי כפי עבדתם ביד איתמר בן-אהרן הכהן :

ט ולכני קהת לא יהב ארי פלחן קודשא
עליהו ככתפא נטלין :

(ט) ולכני קהת לא נתן כפי-עבדת הקדש עליהם בכתף
ישאו :

כ"ט"ד כפי-עבדת הקדש עליהם • משא דבר הקדשה : הארון והשלחן וגו', לפיכך "בכתף ישאו".

י ויקריבו רבכביא ית חנפת המזבח ביום המשח אותו
רבכבי יתה וקריבו רבכביא ית קרבניהו
קדם מדבא :

(י) ויקריבו הנשיאים את חנפת המזבח ביום המשח אותו
ויקריבו הנשיאים את קרבנם לפני המזבח: ס

כ"ט"ה ויקריבו הנשיאים את חנפת המזבח • לאחר שהתנדבו העגלות והבקר לשאת המשכן, נשאו לבם להתנדב

קרבנות המזבח לחנכו. ויקריבו הנשאים את קרבנם לפני המזבח. כי לא קבל משה מידם עד שנאמר לו מפי הגבורה. אור החיים

(יא) ויאמר יהוה אל-משה נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום יקריבו את קרבנם לחנפת המזבח:

כ"ט יקריבו את קרבנם לחנפת המזבח. (ובחיים כא) ועדין לא היה יודע משה האף יקריבו; אם כסדר תולדותם, אם כסדר המסעות, עד שנאמר לו מפי הקדוש ברוך הוא: יקריבו למסעות איש יומו.

(יב) ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו נחשון בן עמינדב למטה יהודה:

כ"ט ביום הראשון. אותו היום נטל עשר עטרות: ראשון למעשה בראשית, ראשון לנשאים וכו', כדאיתא בסדר עולם. למטה יהודה. יחסו הפתוח על שבתו ולא שגבה משבטו והקריב. או אינו אומר "למטה יהודה", אלא שגבה משבטו והביא? תלמוד לומר: "זה קרבן נחשון", משלו הביא. אור החיים

(יג) וקרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה:

כ"ט שניהם מלאים סלת. למנחת נדבה. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

והעיד הפתוח כי השיגה יד נחשון להקריב את קרבנו פרוש הצריך להקריב מניצוצי הקדשה וענפיה הקריב ויחד יחד כל הצריך להתקרב ולהתייחד מבחינתו, והוא מאמר המקריב את קרבנו, וזה יעשה בלח וכוונתו בהקדש הקרבן: למטה יהודה. ולא אמר נשיא ככל האמור בכל המשות, לומר כי ראוי הוא נחשון להקריב ראשון תגם שלא היה נשיא ומעלתו מצד עצמו, מה שאין כן בכל שאר הנשאים כי מעלתם היא לצד היותם נשיאי השבט לבד. עוד ירצה להפליג מהותו שלא היה מחשיב עצמו כנשיא אלא כקחד מבני השבט, ולצד שמצינו רז"ל (תנחומא לקמן פסוק מ"ח) שבקשו לדרש בשמות הנשאים כל אחד כפי מעשיו, נראה כי צדיק זה שמו גם כן גיד כי הוא זה אשר היה יחיד שנתגבד לקדש שמו בירידה לים, והוא אמרו נחשון אות ניון מתחלת בלמ"ד באותיות דטלנ"ת שהגם שהיה נחשול של גם גובר בין ישראל שנקראו עמי, נבד ויבד לים כמאמרם ז"ל (סוטה לו): (יג) וקרבנו. אמר תוספת נא"ו מתחלת המעשה, לפי מה שפרשנו במאמר המקריב וגו' את קרבנו כי יכנו לנעלם יצדק לומר בזכרון הנגלה וקרבנו, גם לשאר הדרכים הוסיף בו נא"ו לכוון ליתרון אשר בצדיק זה ירום וגבה מאד:

ויקריבו הנשאים וגו'. אמר פסם ב' ויקריבו הנשאים, לומר שהם עצמם טרחו בהקדש הנדבה עד המשכן, תגם שהם נשאים לא חשו לכבודם. עוד ירצה שלא הביאו הקרבן ונתנוהו ביד המקריב אלא הקריבו אותם לפני המזבח בסמוך לו לומר כי אלו יקריבו ראשונה באין קודם להם, וכמו כן יכונן הפתוח במאמר ויקריבו אתם לפני המשכן האמור בעגלות לומר כי הקדשם הוא לצרכי משכן לשאת עליהם קרשיו וגו':

(יב) המקריב ביום הראשון את קרבנו. צריך לדעת למה הצריך לומר את קרבנו ואולי שבא לומר שהביא משלו ולא משל השבט, ולדבריהם ז"ל (ספרי פסוקא מ"ח) שדיקו דבר זה ממה שפפל לומר בכל אחד זה קרבן נחשון וגו' זה קרבן נתנאל מלמד שהביאו משלהם טעם אמרו קרבנו, לפי שיש בו ב' בחינות הקדבה, א' הפלגת זכויותיו וקדבתו לפני ה' כמאמר בדבריהם ז"ל (במד"ר פ"ג) נפלאים מעשיו של נחשון, והב' הקרבן עצמו, לזה אמר הקריב את קרבנו פרוש הקריב קרבן האמור בענין עם קרבנו הנעלם שהוא סגל מעשה הטוב אשר הפליא עשותו, ותדע כי עם קרבן האדם יתקדו ויתועדו כחות הקדשה אשר סובבו ממנו ואשר אליו, עוד לצד כי בחינת הקרבן יפעיל הקרבת ענפי הקדשה,

(י) ויקריבו הנשאים וגו'. נראה כי כלם כאחד רצו להקריב ביום ראשון לחנפת המזבח, שרצו שיתחנף מכלם יחד, וה' אמר נשיא אחד ליום וגו', ואמר כי בכל הי"ב ימים יחשב חנפת המזבח, ולזה אחר אמרו נשיא אחד וגו' אמר פסם אחרת לחנפת המזבח לומר כמו שפכתנו, וכאן לא אמר ה' למשה קח מאתם פדרף שאמר למעלה, משמע שלא היה צריך רשות לזה כי ודאי שיחך קרבנות וכל המובא בית ה' זקב וכסף, אלא לצד שבאו יחד אמר ה' אליו כי יסדרם נשיא א' ליום, אלא שראיתי לרז"ל בספרי שאמרו וזה לשונם מגיד שפסם שנתנדבו הנשאים למלאכת המשכן כך נתנדבו לחנפת המזבח ולא קבל משה מידם עד שנאמר לו מפי הקדוש ברוך הוא שנאמר יקריבו את קרבנם לחנפת וגו' עד כאן. רז"ל דיקו יתור אמרו יקריבו את קרבנם שלא היה צריך לומר, ודרשו שבא לרשון, הא למדת שלא קבל מהם, ויש לנו לחקר זאת למה זמאן משה מקחת מידם נדבת ה', ואפשר שלא רצה לקבל מהם עד שידע אם ה' חפץ שהם יחנכו המזבח או משה או אחר, ומה גם שלא ראה עמיהם שבט לוי, ועין בתחלת פרשת בהעלותך מה שכתבנו שם, והוא הדין שהיה מסתפק בכל אחד שביא לחנף המזבח בקרבנו, אבל זולת זה בודאי שהיה מקבל:

(יד) **כָּף אֶחָת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:** יד בְּזִיכָא חָדָא מְתַקֵּל עֲשָׂר סְלַעִין הִיא דְּהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת בּוֹסְמֵא: **עֲשָׂרָה זָהָב:** כְּתוּבָה: מִשְׁקַל עֲשָׂר שְׁקָלִי הִקְדָּשׁ הִיָּה בָּהּ. **מְלֵאָה קְטֹרֶת:** לֹא מְצִינוּ קְטֹרֶת לִיחִיד וְלֹא עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, אֲלָא זֶה בְּלִבְדּוֹ וְהוֹרָאתָ שְׁעָה הִיָּתָה.

(טו) **פֶּרֶךְ אֶחָד בֵּין־פֶּקֶר אֵיל אֶחָד בְּבִשְׁאֶחָד בֵּין־שְׁנֵתוֹ לַעֲלָה:** טו תוֹר חַד בַּר תוֹרֵי דְכָר חַד אָמַר חַד בַּר שְׁתֵּה לַעֲלָתָא:

כ"ט פֶּרֶךְ אֶחָד • מִיחַד שְׁבַעֲדוֹ.

(טז) **שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת:** טז צִפִּיר בַּר עִזִּין חַד לַחֲטָאתָא:

כ"ט שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת • לְכַפֵּר עַל קִבְר הַתְּהוֹם (עִי'ן בְּרֵא"ם) וְטָמְאָת סָפָק.

(יז) **וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים פֶּקֶר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתוּדִים חֲמִשָּׁה בָּבָשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶן קֶרֶן נַחֲשׁוֹן בֵּין־עַמִּינָדָב:** יז וְלִנְכַסְתָּ קוֹדֶשֶׁת תּוֹרִין תְּרִין דְּכָרֵי חֲמִשָּׁא גְדֵי חֲמִשָּׁא אֲמִרִין בְּנֵי שָׁנָה חֲמִשָּׁא דִּין קֶרֶן בְּנֵי שָׁנָה דְּנַחֲשׁוֹן בַּר עַמִּינָדָב:

(יח) **בַּיּוֹם הַשְּׁנִי הִקְרִיב נִתְנָאֵל בֶּן־צוּעָר נָשִׂיא יִשְׁשָׁכָר:** יח בַּיּוֹמָא תַנְיָנָא קָרִיב נִתְנָאֵל בַּר צוּעָר רַבָּא דִּישְׁשָׁכָר:

כ"ט הִקְרִיב נִתְנָאֵל בֶּן־צוּעָר: אור החיים

(יט) **הִקְרִיב אֶת־קֶרְבָּנוֹ קַעֲרֶת־כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרֶק אֶחָד כֶּסֶף שְׁבַעִים שְׁקָל בְּשִׁקְלֵי הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מִלֵּאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:** יט קָרִיב יֵת קֶרְבָּנָהּ מִגִּסְתָּא דְכֶסֶף חָדָא מֵאָה וְתַלְתִּין סְלַעִין הִנֵּה מִתְקַלָּה מִזְרָקָא חַד דְּכֶסֶף מִתְקַלָּה שְׁבַעִין סְלַעִין בְּסְלַעִי קוֹדֶשֶׁת תְּרוּיָהוֹן מִלָּן סֹלֶתָא דְפִילָא בְּמִשַּׁח לְמִנְחָתָא:

כ"ט הִקְרִיב אֶת־קֶרְבָּנוֹ • מַה תִּלְמוּד לומר "הִקְרִיב" בְּשִׁבְטוֹ שֶׁל יִשְׁשָׁכָר מַה שָּׁלָא נֶאֱמַר בְּכָל הַשְּׁבָטִים? לְפִי שְׂבָא רְאוּבֵן וְעֵזְרָר וְאָמֵר: דִּי שְׁקִדְמֵי יְהוּדָה אַחֵי, אֶקְרִיב אֲנִי אַחֲרֵי! אָמַר לוֹ מֹשֶׁה: מִפִּי הַגְּבוּרָה נֶאֱמַר לִי שְׁיִקְרִיבוּ כְּסֶדֶר מִסְעֵן לְדִגְלֵיהֶם, לְכָךְ אָמַר: "הִקְרִיב אֶת־קֶרְבָּנוֹ", וְהוּא חֶסֶד יוֹד, שְׁהוּא מִשְׁמֵשׁ: "הִקְרִיב" לְשׁוֹן צוּרִי, שְׁמִפִּי הַגְּבוּרָה נִצְטוּר: "הִקְרִיב". וּמַהוּ "הִקְרִיב, הִקְרִיב" שְׁתֵּי פַעַמִּים? שְׁבַשְׁבִּיל שְׁנֵי דְכָרִים זָכָה לְהִקְרִיב שְׁנֵי לְשָׁבָטִים: אֶחָת שֶׁהִיוּ יוֹדְעִים בְּתוֹרָה, שְׁנֶאֱמַר (דְּה"ב א יב): "וּמִבְנֵי יִשְׁשָׁכָר יוֹדְעֵי בִּינָה לְעֵתִים", וְאַחַת – שֶׁהֵם נִתְּנוּ עֲצָה לְנִשְׂאִים לְהַתְנַדֵּב קֶרְבָּנוֹת הַלֵּל. וְכִסּוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן מְצָאֵתִי: אָמַר רַבִּי פִנְחָס בֶּן יֶאֱרִי: נִתְנָאֵל בֶּן צוּעָר הִשְׁאִין עֲצָה זֶה. קַעֲרֶת־כֶּסֶף • מִנֵּן אוֹתִיּוֹתָיו בְּגִימְטְרִיא תַתִּין, כְּנֶגֶד שְׁנוֹתָיו שֶׁל אָדָם הָרָאשׁוֹן. שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ • עַל שֵׁם שְׁכֻשְׁהָ עֲמִיד תּוֹלְדוֹת לְקִיּוֹם הָעוֹלָם בֶּן מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה הִיָּה, שְׁנֶאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ח): "וַיְהִי אָדָם שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה שָׁנָה וַיּוֹלֵד בְּדָמוֹתוֹ וְגו'". מִזְרֶק אֶחָד כֶּסֶף • בְּגִימְטְרִיא תַק"כ, עַל שֵׁם נִחַ שְׁהָעֲמִיד תּוֹלְדוֹת, בֶּן תַּ"ק שָׁנָה, וְעַל שֵׁם עֲשָׂרִים שָׁנָה שְׁנִגְזָרָה גְזֵרַת הַמִּבּוּל קֶדֶם תּוֹלְדוֹתָיו – כְּמוֹ שֶׁפִּרְשֵׁתִי אֲצֵל (שם ט): "וַיְהִי יָמִיו מֵאָה וָעֶשְׂרִים שָׁנָה", לְפִיכָךְ נֶאֱמַר: "מִזְרֶק אֶחָד כֶּסֶף" וְלֹא נֶאֱמַר: "מִזְרֶק כֶּסֶף אֶחָד". כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר בְּקַעֲרָהּ, לומר שֶׁאֵין אוֹתִיּוֹת שֶׁל "אֶחָד" מִצְטָרְפוֹת לְמִנֵּן. שְׁבַעִים שְׁקָל • כְּנֶגֶד שְׁבַעִים אֲמוֹת שֶׁצָּאָו מִבְּנִי. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

זֶה גַם בֶּן הַקֳּדִים וְכָרוֹן שְׁמוֹ לומר כִּי לְצַד הַמִּפְעָל הַרְשׁוֹם בְּשֵׁמוֹ שֶׁהִיָּה בּוֹ זָכָה לְהִיּוֹת נָשִׂיא לְבָנִי יִשְׁשָׁכָר יוֹדְעֵי בִּינָה לְעֵתִים: (יט) **הִקְרִיב אֶת־קֶרְבָּנוֹ:** כֵּל זֶה מִיָּתֵר אַחֵר שְׁבָבֶר אָמַר הִקְרִיב נִתְנָאֵל, אֲלָא נִתְבָּרַן לְהַגְדִּיל בְּחִינּוֹת הַנִּסְפּוֹת בְּזִכְרוֹן הַקְּרִבָּת נַחֲשׁוֹן בֶּן עַמִּינָדָב, וְתַמְצָא שְׁהוֹכִיר בְּנַחֲשׁוֹן וְכָרוֹן הַקְּרִבָּת שְׁלֹשָׁה פַעַמִּים, הַמִּקְרִיב וְגו' קֶרְבָּנוֹ וְגו' וְקֶרְבָּנוֹ.

לוֹ גָּדַר הַמַּעֲלָה גַם בְּלֹא חֲשִׁיבוֹת הַנִּשְׂאִיאוֹת, מַה שָּׁאִין בֶּן כָּל שָׂאֵר הַנִּשְׂאִיִּים שֶׁהִקְדִּים וְכָרוֹן הַנִּשְׂאִיאוֹת לְשִׁמְם וּבְשִׁמּוֹ הַנִּפְרִי וְכָרוֹן הַתּוֹרָה וְאִמְצָעוֹת קִנְיָנָהּ, וְכָרוֹן הַתּוֹרָה נִתְנָאֵל נִתֵּן אֵל עַל דֶּךָ אוֹמְרוֹ (מִשְׁלִי ד) לְקַח טוֹב נִתְתִּי לָכֶם, אִמְצָעוֹת קִנְיָנָה בֶּן צוּעָר שָׁאִין הַתּוֹרָה נִקְנִיתָ אֲלָא עַל יְדֵי יְסוּרִין, כִּף הִיא דְּרַכָּה שֶׁל תּוֹרָה (גִּטִּין נז). אָדָם כִּי מוֹת בְּאֶהֱלָא, וְאוֹלֵי כִי לְצַד

(יח) **בַּיּוֹם הַשְּׁנִי וְגו'.** הַקֳּדִים שְׁבַט יִשְׁשָׁכָר, לְצַד הִיּוֹתוֹ בֶּן תּוֹרָה הוֹרֵם שְׁבַטוֹ וְקִדְּם לְרְאוּבֵן הַכְּבוֹד, וְלֹא זֶה בְּלִבְדּוֹ אֲלָא גַם זְבוּלוֹן הַמִּתְחַזֵּק בִּידוֹ לְלַמֵּד דְּכֵתִיב (דְּכָרִים לג) שְׁמַח זְבוּלוֹן בְּצִאֲתָךְ וַיִּשְׁשָׁכָר וְגו' יֵשֵׁב בְּצִלוֹ וְקִדְּם לְרְאוּבֵן:

הִקְרִיב נִתְנָאֵל וְגו' נָשִׂיא יִשְׁשָׁכָר. הַקֳּדִים הַזִּכָּרָת שְׁמוֹ לְזִכְרוֹן הַנִּשְׂאִיאוֹת, לַעֲשׂוֹת

(ב) בַּךְ אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

כ בַּזִּיקָא חָדָא מְתַקֵּל עֲשָׂר סִלְעִין הִיא דְּזָהָב
מְלֵאָה קְטֹרֶת בּוֹסְמִיָּא:

רש"י בַּךְ אַחַת • כִּנְגֵד הַתּוֹרָה שְׁנֵתָנָה מִיָּדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

עֲשָׂרָה זָהָב • כִּנְגֵד עֲשָׂרַת הַדְּבָרוֹת. מְלֵאָה קְטֹרֶת • גִּימְטְרִיָּא שֶׁל קְטֹרֶת תְּרִי"ג מִצְוֹת, וּבִלְבָד שֶׁתַּחֲלִיף קו"ף
בְּדָלִית עַל-יְדֵי א"ת ב"ש ג"ר ד"ק.

**(בא) פֶּר אֶחָד בֶּן-בֶּקֶר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ-אֶחָד בֶּן-שָׁנָתוֹ
לְעֹלָה:**

כא תוֹר חַד בֶּר תוֹרִי דְּכַר חַד אֲמַר חַד בֶּר
שְׁתֵּה לְעֹלָתָא:

רש"י פֶּר אֶחָד • כִּנְגֵד אֶבְרָהִם שְׁנֵאֲמַר בּוֹ (בראשית יח): "וַיִּקַּח בֶּן-בֶּקֶר". אֵיל אֶחָד • כִּנְגֵד יִצְחָק (שם כב): "וַיִּקַּח אֶת-הָאֵיל
וְגו'". כֶּבֶשׂ-אֶחָד • כִּנְגֵד יַעֲקֹב (שם ל): "וַהֲכֻשְׁבִּים הִפְרִיד יַעֲקֹב".

(כב) שְׁעִיר-עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

כב צְפִיר בֶּר עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא:

רש"י שְׁעִיר-עִזִּים • לְכַפֵּר עַל מַכִּירַת יוֹסֵף, שְׁנֵאֲמַר בּוֹ (שם לח): "וַיִּשְׁחָטוּ שְׁעִיר עִזִּים".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח עמ' 46)

לְכַפֵּר עַל מַכִּירַת יוֹסֵף (רש"י ז, כב)

יֵשׁ לְשָׁאֵל, מִדּוּעַ הֵבִיא גַם נָשִׂיא בְּנִימִין שְׁעִיר עִזִּים לְכַפֵּר, וְהָרִי בְּנִימִין לֹא הָיָה קָשׁוּר כָּלֵל לְמַכִּירְתּוֹ שֶׁל יוֹסֵף. וַיֵּשׁ לומר, עַל
שֶׁלֹּא חָפַשׁ אוֹתוֹ כָּל אוֹתָם הַשָּׁנִים. אוֹ יֵשׁ לומר, כְּדִי לְכַפֵּר עַל יַעֲקֹב אָבִיו, שֶׁשָּׁלַח אֶת יוֹסֵף לְשָׂכָם. וְשִׁנִּי הַדְּבָרִים שֶׁיִּיכִים לְכָל
שִׁבְט וְשִׁבְט.

**(כג) וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בֶּקֶר שְׁנֵים אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים
חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׂים בְּנֵי-שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶן נִתְּנָאֵל בֶּן-צִוְעָר:**

כג וְלִנְכַסְתָּ קוּדְשִׁיא תוֹרִין תְּרִין דְּכָרִי חֲמִשָּׁא
גְּדִי חֲמִשָּׁא אֲמִרִין בְּנֵי שָׁנָא חֲמִשָּׁא דִּין
קֶרֶן נִתְּנָאֵל בֶּר צִוְעָר:

רש"י וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בֶּקֶר שְׁנֵים • כִּנְגֵד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן שֶׁנִּתְּנוּ שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים. אֵילִם עֶתְדִים
כֶּבֶשִׂים • שְׁלֹשָׁה מִיָּנִים – כִּנְגֵד כְּהֻנִּים וְלוֹיִם וְיִשְׂרָאֵלִים, וְכִנְגֵד תּוֹרָה נְבִיאִים וְכַתוּבִים; שְׁלֹשׁ חֲמִשִּׁיּוֹת כִּנְגֵד חֲמִשָּׁה
חֲמִשִּׁין וְחֲמֵשׁ הַדְּבָרוֹת הַכְּתוּבִין עַל לִוְיָ אֶחָד וְחֲמֵשׁ הַכְּתוּבִין עַל הַשָּׁנִי, עַד כָּאן מִיסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן.

(כד) בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי נָשִׂיא לְבָנִי זְבוּלָן אֱלִיאָב בֶּן-חֵלֹן:

כד בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה רַבָּא לְבָנִי זְבוּלָן אֱלִיאָב
בֶּר חֵלֹן:

רש"י בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי נָשִׂיא וְגו' • בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי הָיָה נָשִׂיא הַמִּקְרִיב

לְבָנִי זְבוּלָן, וְכֵן כָּלֵם, אֶבֶל בִּנְתַנְאֵל שְׁנֵאֲמַר בּוֹ: "הַקְרִיב נִתְּנָאֵל", נוֹפֵל אַחֲרָיו הַלְשׁוֹן לומר "נָשִׂיא יִשְׁשָׁכָר", לְפִי
שֶׁכָּבֶר הַזִּכִּיר שְׁמוֹ וְהַקְרִיבְתּוֹ, וּבִשְׁאָר – שֶׁלֹּא נֵאֲמַר בְּהֵן "הַקְרִיב", נוֹפֵל עֲלֵיהֶן לְשׁוֹן זֶה "נָשִׂיא לְבָנִי פְּלוֹנִי", אוֹתוֹ
הַיּוֹם הָיָה הַנָּשִׂיא הַמִּקְרִיב לְשִׁבְט פְּלוֹנִי. אור החיים

**(כה) קֶרֶבְנֹו קַעֲרַת-כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בִּשְׁקָל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מֵלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:**

כה קֶרֶבְנָה מְגִסְתָּא דְּכֶסֶף חָדָא מֵאָה וּתְלָתִין
סִלְעִין הִוָּה מְתַקֵּלָה מִזְרָקָא חַד דְּכֶסֶף
מְתַקֵּלָה שְׁבַעִין סִלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא
תְּרִוּיָהּ מִלֵּן סִלְתָּא דְּפִילָא בְּמִשְׁחָ
לְמִנְחָתָא:

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

דְּכַר הַמַּעֲמִיד לְיִשְׁשָׁכָר לְלַמֵּד תּוֹרָה וְקָרָא אָב,
וְכִמּוֹ שֶׁמָּצִינוּ שֶׁהִקְדִּימוּ מֹשֶׁה לְיִשְׁשָׁכָר דְּכַתִּיב
(דְּבָרִים לג) שְׁמַח זְבוּלָן וְגו' וְיִשְׁשָׁכָר וְגו',
וְהוּא מֵאֲמַר אֱלִיאָב פְּרוּשׁ לִי יִתְנַחֵס לְקִרְוֹת
אָב, הֵגֵם שֶׁהוּא חֵלֹן פְּרוּשׁ חֲלִין שְׂאִינוּ בֶּן
תּוֹרָה וְעוֹסֵק בְּפִרְקַמְטְיָא חֲלִין עוֹלָם הִנֵּה אָף
עַל פִּי כֵן דִּין אָבָא לְמִלְכָּא:

יִשְׁשָׁכָר, וְטַעַם אוֹמְרוֹ הַקְרִיב בְּלֹא יו"ד, לְדַרְשׁ
הַמִּסְרַת שֶׁהוּא לְשׁוֹן צוּי וְהוֹרְמִנוּתָא, וְהַפְנָנָה
בְּזֶה עַל פִּי מֵאֲמָרָם ז"ל (ספרי פ' ג"ב)
שֶׁעָרַעַר רָאוּבֵן עָלָיו, לָזֶה כֵּא מֵאֲמַר אֲדוֹן
הַרְשׁוֹת וְאֲמַר הַקְרִיב, לָזֶה כֶּתֵב בְּלֹא יו"ד
לְרַמּוֹ זֶה:
כד אֱלִיאָב בֶּן חֵלֹן. נִקְרָא בֶּן חֵלֹן לְצַד שֶׁהוּא

אֶחָד זָכְרוֹן הַתְּקַרְבוֹתוֹ לַהֲקָדִים רִאשׁוֹנָה וְאַחַד
לְבַחֲנִית הַקְרִיבַת הַנֶּעֱלָם, וְאַחַד לְקֶרֶן עֲצֻמוֹ,
כִּמּוֹ כֵּן בְּנָשִׂיא שֶׁל תּוֹרָה הַזִּכִּיר שְׁלֹשָׁה
קֶרֶבְנוֹת, הַקְרִיב נִתְּנָאֵל וְגו' הַקְרִיב אֶת קֶרְבְּנוֹ,
וּבִשְׁאָר הַנָּשִׂאִים לֹא הַזִּכִּיר אֱלָא הַזִּכִּרַת
הַקֶּרֶן הַמּוֹבָא בֵּית ה', כִּי לֹא יוֹכְלוּ עֲשׂוֹת
כְּמִלְכִּי יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם שִׁבְט יִהוּדָה וְשִׁבְט

כו בְּזִיקָא תָּדָא מִתְקַל עֶשֶׂר סְלַעִין הִיא
דְּדִהֵב מִלְּיָא קְטֵרֶת בּוּסְמִיָּא :
כו תּוֹר חַד בַּר תּוֹרִי דְּכַר חַד אֲמַר חַד בַּר
שְׁתֵּה לְעֵלְתָּא :

כח צְפִיר בַּר עֲזִין חַד לְחֻטָּאתָא :

כט וּלְנִכְסֵת קוּדְשִׁיא תּוֹרִין תְּרִין דְּכָרִי
חֲמִשָּׁא גְדִי חֲמִשָּׁא אֲמִרִין בְּנֵי שְׁנָא חֲמִשָּׁא
דִּין קֶרְבֵּן אֱלִיָּא בַּר חֲלוּן :

ל בְּיוֹמָא רַבִּיעָאָה רַבָּא לִבְנֵי רְאִיבֵן אֱלִיעֶזֶר
בַּר שְׁדִיאָוֹר :

לא קֶרְבְּנָה מְגִסְתָּא דְּכֶסֶף תָּדָא מָאָה וּתְלָתִין
סְלַעִין הִנֵּה מִתְקַלָּה מְזֻרְקָא חַד דְּכֶסֶף
מִתְקַלָּה שְׁבַעִין סְלַעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא
תְּרוּיָהוֹן מִלֵּן סִלְתָּא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח
לְמִנְחָתָא :

לב בְּזִיקָא תָּדָא מִתְקַל עֶשֶׂר סְלַעִין הִיא
דְּדִהֵב מִלְּיָא קְטֵרֶת בּוּסְמִיָּא :
לג תּוֹר חַד בַּר תּוֹרִי דְּכַר חַד אֲמַר חַד בַּר
שְׁתֵּה לְעֵלְתָּא :

לד צְפִיר בַּר עֲזִין חַד לְחֻטָּאתָא :

לה וּלְנִכְסֵת קוּדְשִׁיא תּוֹרִין תְּרִין דְּכָרִי
חֲמִשָּׁא גְדִי חֲמִשָּׁא אֲמִרִין בְּנֵי שְׁנָא חֲמִשָּׁא
דִּין קֶרְבֵּן אֱלִיעֶזֶר בַּר שְׁדִיאָוֹר :

לו בְּיוֹמָא חֲמִישָׁאָה רַבָּא לִבְנֵי שְׁמַעוֹן
שְׁלֵמִיאֵל בַּר צוּרִישְׁדִי :

לז קֶרְבְּנָה מְגִסְתָּא דְּכֶסֶף תָּדָא מָאָה וּתְלָתִין
סְלַעִין הִנֵּה מִתְקַלָּה מְזֻרְקָא חַד דְּכֶסֶף
מִתְקַלָּה שְׁבַעִין סְלַעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא
תְּרוּיָהוֹן מִלֵּן סִלְתָּא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח
לְמִנְחָתָא :

לח בְּזִיקָא תָּדָא מִתְקַל עֶשֶׂר סְלַעִין הִיא
דְּדִהֵב מִלְּיָא קְטֵרֶת בּוּסְמִיָּא :

(כו) בָּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

(כז) פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד בְּבֶשֶׁת־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ
לְעֹלָה:

(כח) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחֻטָּאת:

(כט) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֹתָדִים
חֲמִשָּׁה בְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרְבֵּן אֱלִיָּא
בֶּן־חֲלוּן: פ

(ל) בְּיוֹם הַרְבִּיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי רְאִוִּבֶן אֱלִיעֶזֶר
בֶּן־שְׁדִיאָוֹר: אור החיים

(לא) קֶרְבְּנוֹ קַעֲרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלִשִׁים וּמָאָה מִשְׁקָלָהּ
מְזֻרָק אֶחָד כֶּסֶף שְׁבַעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מִלֵּאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:

(לב) בָּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

(לג) פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד בְּבֶשֶׁת־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ
לְעֹלָה:

(לד) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחֻטָּאת:

(לה) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֹתָדִים
חֲמִשָּׁה בְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרְבֵּן אֱלִיעֶזֶר
בֶּן־שְׁדִיאָוֹר: פ

(לו) בְּיוֹם הַחֲמִישִׁי נָשִׂיא לִבְנֵי שְׁמַעוֹן שְׁלֵמִיאֵל
בֶּן־צוּרִישְׁדִי: אור החיים

(לז) קֶרְבְּנוֹ קַעֲרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלִשִׁים וּמָאָה מִשְׁקָלָהּ מְזֻרָק
אֶחָד כֶּסֶף שְׁבַעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מִלֵּאִים
סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:

(לח) בָּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

(לו) שְׁלֵמִיאֵל בֶּן צוּרִישְׁדִי. וְכֵן לְשִׁמּוֹן
שְׁלֵמִים לוֹ אֵל עַל חֶטֶא יוֹסֵף וַיֵּאָסֶר אוֹתוֹ
בְּמִשְׁמֶר, גַּם מִזֶּה שְׁלֵמִים ה' בְּמַעֲשֵׂה זְמִיר,
צוּרִי שְׁדִי שֶׁה' אֲמַר לְכִלְיוֹנוֹ דִּי דְכָתִיב (לְקַטָּן
כה, ח), וְתַעֲצֹר הַמַּגִּפָּה:

הַרְשׁוּם בַּתּוֹרָה וַיִּשְׁכַּב וְגו', וְהָצִיר הוּא שְׁתַּכָּר
לְמֵאמֶר וַיִּשְׁכַּב וְגו', אֲמַר וַיְהִי בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנַיִם
עֶשֶׂר בְּזֶה רִפְאָה הַנֶּגַע, וְלִדְבָרֵי חֲז"ל שְׁאֵמְרוּ (שְׁכַת
נה:) כֹּל הָאוֹמֶר רְאוּבֵן חֶטֶא וְכו', הֵן הֵם הַדְּבָרִים
שֶׁהָרָאָה ה' בְּסִמְכוֹת וַיְהִי בְנֵי יַעֲקֹב וְגו':

(ל) אֱלִיעֶזֶר בֶּן שְׁדִיאָוֹר. אוֹלֵי שִׁירְמוֹ לְרְאוּבֵן
אֲשֶׁר מִחַל לוֹ ה' עוֹן הַרְשׁוּם בַּתּוֹרָה (בְּרֵאשִׁית
לה) וַיִּשְׁכַּב וְגו' וְהָעֵלָה לוֹ צָרִי מִחֲלָתוֹ, וְהוּא
אוֹמְרוֹ אֵלֵי פְרוֹשׁ אֱלֹהֵי, צוּר עַל דֶּרֶךְ (וַיִּרְמִיָּה ח)
הָצִיר אֵין בְּגִלְעָד, בֶּן שְׁדִי אוֹר כָּאֵן רְמוֹ לְעִנְיָן

(למ) פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד בְּבֶשֶׁת־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֵלָה:

לט תור חד בן תורי דבר חד אמר חד בן
שתה לעלתא:
מ צפיר בן עזין חד לחטאתא:

(מ) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

מא ולנכסת קודשאי תורין תרין דכרי
חמשא גדיי חמשא אמרין בני שנה חמשא
דין קרבן שלמיאל בן צורישדי:

(מא) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנִים אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים
חֲמִשָּׁה בְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרְבֵּן שְׁלָמִיאל
בֶּן־צוּרִישְׁדִי: פ

♦ יום שישי א' סיון ♦

מב ביומא שתיחא רבא לבני גד אליסף בן
דעואל:

(מב) בַּיּוֹם הַשְּׁנִי נָשִׂיא לְבָנֵי גֵד אֶלִּיָּסָף בֶּן־דְּעוּאֵל: אור החיים

מג קרבנה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין
סלעין הנה מתקלה מזרקא חד דכסף
מתקלה שבעין סלעין בסלעי קודשא
תרויהון מלן סלתא דפילא במשח
למנחתא:

(מג) קֶרְבְּנוֹ קֶעֱרֶת־כֶּסֶף אֶחָת שְׁלִשִּׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שְׁבַעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מִלֵּאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:

מד בויקא חדא מתקל עשר סלעין היא
דדחב מליא קטרת בוסמיא:

(מד) בָּף אֶחָת עֲשָׂרָה זָהָב מִלֵּאָה קִטְרֶת:

מה תור חד בן תורי דבר חד אמר חד בן
שתה לעלתא:

(מה) פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד בְּבֶשֶׁת־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ
לְעֵלָה:

מו צפיר בן עזין חד לחטאתא:

(מו) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

מז ולנכסת קודשאי תורין תרין דכרי חמשא
גדיי חמשא אמרין בני שנה חמשא דין
קרבן אליסף בן דעואל:

(מז) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנִים אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים
חֲמִשָּׁה בְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרְבֵּן אֶלִּיָּסָף
בֶּן־דְּעוּאֵל: פ

מח ביומא שביעא רבא לבני אפרים
אלישמע בן עמיהוד:

(מח) בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי נָשִׂיא לְבָנֵי אֶפְרַיִם אֶלִּישְׁמַע
בֶּן־עַמִּיהוּד: אור החיים

מט קרבנה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין
סלעין הנה מתקלה מזרקא חד דכסף
מתקלה שבעין סלעין בסלעי קודשא
תרויהון מלן סלתא דפילא במשח
למנחתא:

(מט) קֶרְבְּנוֹ קֶעֱרֶת־כֶּסֶף אֶחָת שְׁלִשִּׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שְׁבַעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מִלֵּאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:

אור החיים על התורה – מהדורות בלום, אברמוביץ

על פי דבריהם שאמרו (סוטה לו:). שנדמה
לו דיקנו של אביו וכו', והן ידוע כי הוא
מראה השכינה כי אביו במקומו לא ידע דבר
ואפי' אם עודנו חי, אלא אביו נעקב אלהי
ישראל, והוא מאמר אלי שמע, וכפל לומר
עוד עמיהוד לרמוז מה שאמר הכתוב (שם)
ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה
פרוש לשכב וגו' כפשוטו, להיות עמה שתבעה
מנו לקרוב בשרו לבשרה ולא רצה, והוא
מאמר עמי הודו וכו', ורז"ל שאמרו עם רשעים
לשון רבים, אולי שכוונתם לומר שלא מאשת
פוטפר לבד נשמר אלא מכמה פיוצא בה:

שעשו הכר לעדות לדעת כי הם ידועי עובדי
אל כאחד שבטי ישראל כאמור ביהושע סימן
כ"ב:

(מח) אֶלִּישְׁמַע בֶּן עַמִּיהוּד. רז"ל אמרו
(תנחומא) רבי מאיר ור' יהושע בן קרחה
היו דורשים את השמות אלישמע בן עמיהוד
אלי שמע ולאדונו לא שמע, עמי היה הודו
ולא עם הרשעים עד כאן. נראה כי כיון הכתוב
במאמר אלי שמע ששעם שפרש יוסף לא לצד
שום מחוש אשר יסובב מהמעשה אלא לצד
יראת ה' כאמרו (בראשית לט) וחסדתי
לאלהים, והוא מאמר אלי שמע. עוד ירצה

מב) אֶלִּיָּסָף בֶּן דְּעוּאֵל. ירמוז להיות שנאספו
לעריהם תחלה על פי ה' כאמור וזלת
גבורי חיל שעברו כל חלוצי וגו', והוא אמרו
אליסף. עוד על פי דבריהם ז"ל שארץ סיחון
ועוג לא היתה בכלל מתנת ארץ ישראל שנתן
ה' לאברהם, כמו שאמרו בספרי (ח"ב פסקא
רצט) וזה לשונם פרט לעבר הירדן שנטלת
מעצמך עד כאן. ומצינו שמשפט ארץ ישראל
יש לה (שביעית פ"ט מ"ב) בידוע, ועין מה
שכתבתי בפרשת משות בפסוק עטרות וגו',
לזה קראו אליסף לצד שהוסיף לטל יותר
ממתנת ה' והסכים ה' עמהם, בן דעואל פרוש

- (ג) כָּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:
- (גא) פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה:
- (גב) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
- (גג) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְרִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶבֶן אֱלִישָׁמֶע בֶּן־עֲמִיהוּד: פ
- (גד) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי נָשִׂיא לִבְנֵי מִנְשָׁה גְּמֻלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצֹר: אור החיים
- (גה) קֶרֶבֶנּוּ קֶעֱרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מִלֵּאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה:
- (גו) כָּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:
- (גז) פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה:
- (גח) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
- (גט) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְרִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶבֶן גְּמֻלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצֹר: פ
- (ס) בַּיּוֹם הַתְּשִׁיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי בְנִימִן אֲבִידִן בֶּן־גְּדֵעִי: אור החיים
- (סא) קֶרֶבֶנּוּ קֶעֱרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מִלֵּאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה:
- (סב) כָּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:
- (סג) פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה:
- נ בְּזִיכָא חֲדָא מִתְקַל עֶשְׂר סְלִעִין הִיא דְּדָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת בּוֹסְמִיָּא:
- נא תוֹר חַד בַּר תּוֹרִי דְּכַר חַד אֲמַר חַד בַּר שְׁתֵּה לְעֻלְתָּא:
- נב צְפִיר בַּר עֲזִין חַד לְחַטָּאת:
- נג וּלְנִכְסֵת קוּדְשִׁיא תּוֹרִין תְּרִין דְּכִרִין חֲמִשָּׁא גְּדִי חֲמִשָּׁא אֲמִרִין בְּנֵי שְׁנָא חֲמִשָּׁא דִּין קֶרֶבֶן אֱלִישָׁמֶע בַּר עֲמִיהוּד:
- נד בַּיּוֹמָא תְּמִינָאָה רַבָּא לִבְנֵי מִנְשָׁה גְּמֻלִיאֵל בֶּן פְּדָהצֹר:
- נה קֶרֶבְנָהּ מִגִּסְתָּא דְּכֶסֶף חֲדָא מֵאָה וּתְלָתִין סְלִעִין הִוָּה מִתְקַלָּה מִזְרָקָא חַד דְּכֶסֶף מִתְקַלָּה שִׁבְעִין סְלִעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תְּרוּיָהוֹן מֶלֶן סֶלֶתָא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח לְמִנְחָתָא:
- נו בְּזִיכָא חֲדָא מִתְקַל עֶשְׂר סְלִעִין הִיא דְּדָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת בּוֹסְמִיָּא:
- נז תוֹר חַד בַּר תּוֹרִי דְּכַר חַד אֲמַר חַד בַּר שְׁתֵּה לְעֻלְתָּא:
- נח צְפִיר בַּר עֲזִין חַד לְחַטָּאת:
- נט וּלְנִכְסֵת קוּדְשִׁיא תּוֹרִין תְּרִין דְּכִרִין חֲמִשָּׁא גְּדִי חֲמִשָּׁא אֲמִרִין בְּנֵי שְׁנָא חֲמִשָּׁא דִּין קֶרֶבֶן גְּמֻלִיאֵל בַּר פְּדָהצֹר:
- ס בַּיּוֹמָא תְּשִׁיעָאָה רַבָּא לִבְנֵי בְנִימִן אֲבִידִן בֶּן גְּדֵעִי:
- סא קֶרֶבְנָהּ מִגִּסְתָּא דְּכֶסֶף חֲדָא מֵאָה וּתְלָתִין סְלִעִין הִוָּה מִתְקַלָּה מִזְרָקָא חַד דְּכֶסֶף מִתְקַלָּה שִׁבְעִין סְלִעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תְּרוּיָהוֹן מֶלֶן סֶלֶתָא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח לְמִנְחָתָא:
- סב בְּזִיכָא חֲדָא מִתְקַל עֶשְׂר סְלִעִין הִיא דְּדָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת בּוֹסְמִיָּא:
- סג תוֹר חַד בַּר תּוֹרִי דְּכַר חַד אֲמַר חַד בַּר שְׁתֵּה לְעֻלְתָּא:

כאומרו (שם טו) קרע ה' את ממלכות ישראל מעליך. עוד ירמו למרדכי אשר אבד ורע עמלק. בן גדעני בן אותו שנגדעה ממלכותו של שאול בשבילו:

שהוא פדאז במה שהראהו דיקנו, והוא אומרו פדהצור:
ס אבדין בן גדעני. רמו לשאול שהוא אבי שכן קרא לו דוד (שמואל א כד) ואבי ראה גם ראה, דן שדודן לגדע המלכות ממנו

נד גמליאל בן פדהצור. אמרו רז"ל הנזכרים וזה לשונם גמליאל, עמי גמולים טובים, בן פדהצור פדאני מבית הסהר עד כאן. וירמו עוד על זה הדרך גמליאל שיוסף אמר כי גמלו ה' חסדים טובים בעד המעשה תגם

(סד) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

סד צפיר בר עזין חד לחטאתא:

(סה) וּלְזִבְחַ הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים
חֲמִשָּׁה כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶן אֶבִּידֹן
בֶּן־גִּדְעָנִי: פ

סה וּלְנִכְסַת קוֹדֶשֶׁת תּוֹרִין תְּרִין דְּכָרִי
חֲמִשָּׁה גִּדְיִי חֲמִשָּׁה אֶמְרִין בְּנֵי שָׁנָה חֲמִשָּׁה
דִּין קֶרֶן אֶבִּידֹן בֶּן גִּדְעָנִי:

(סו) בְּיוֹם הָעֵשִׂירִי נָשִׂיא לִבְנֵי הָאֲחִיעֶזֶר
בֶּן־עֲמִישַׁדִּי: אור החיים

סו בְּיוֹמָא עֲשִׂירָאָה רַבָּא לִבְנֵי דִן אֲחִיעֶזֶר בֶּר
עֲמִישַׁדִּי:

(סז) קֶרֶבְנֹו קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזֶּרֶק
אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מִלֵּאִים
סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה:

סז קֶרְבְּנָה מְגִסְתָּא דְכֶסֶף חֲדָא מֵאָה וּתְלָתִין
סְלִעִין הִוָּה מִתְקָלָה מִזֶּרְקָא חֲדָא דְכֶסֶף
מִתְקָלָה שְׁבַעִין סְלִעִין בְּסִלְעֵי קוֹדֶשֶׁת
תְּרוּיָהוֹן מִלֵּן סֵלֶתָּא דְפִילָא בְּמִשַּׁח
לְמִנְחָתָא:

(סח) כֹּה אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מִלֵּאָה קִטְרֶת:

סח כְּזִיכָא חֲדָא מִתְקָל עֶשֶׂר סְלִעִין הִיא
דְדָהָב מִלֵּאָה קִטְרֶת בּוֹסְמִיָּא:

(סט) פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כִּבְשִׁ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ
לְעֹלָה:

סט תּוֹר חֲדָא בֶּר תּוֹרֵי דְכָר חֲדָא אֶמְרָא חֲדָא בֶּר
שְׁתֵּיהּ לְעֹלָתָא:

(ע) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

ע צפיר בר עזין חד לחטאתא:

(עא) וּלְזִבְחַ הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים
חֲמִשָּׁה כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶן אֶחֱיעֶזֶר
בֶּן־עֲמִישַׁדִּי: פ

עא וּלְנִכְסַת קוֹדֶשֶׁת תּוֹרִין תְּרִין דְּכָרִי
חֲמִשָּׁה גִּדְיִי חֲמִשָּׁה אֶמְרִין בְּנֵי שָׁנָה חֲמִשָּׁה
דִּין קֶרֶן אֶחֱיעֶזֶר בֶּר עֲמִישַׁדִּי:

(עב) בְּיוֹם עֲשִׂתִּי עֶשֶׂר יֹזֵם נָשִׂיא לִבְנֵי אֲשֶׁר פָּגְעִיאל
בֶּן־עֶכְרֹן: אור החיים

עב בְּיוֹמָא חֲדָא עֶשֶׂר יוֹמִין רַבָּא לִבְנֵי אֲשֶׁר
פָּגְעִיאל בֶּר עֶכְרֹן:

(עג) קֶרֶבְנֹו קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזֶּרֶק
אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מִלֵּאִים
סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה:

עג קֶרְבְּנָה מְגִסְתָּא דְכֶסֶף חֲדָא מֵאָה וּתְלָתִין
סְלִעִין הִוָּה מִתְקָלָה מִזֶּרְקָא חֲדָא דְכֶסֶף
מִתְקָלָה שְׁבַעִין סְלִעִין בְּסִלְעֵי קוֹדֶשֶׁת
תְּרוּיָהוֹן מִלֵּן סֵלֶתָּא דְפִילָא בְּמִשַּׁח
לְמִנְחָתָא:

(עד) כֹּה אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מִלֵּאָה קִטְרֶת:

עד כְּזִיכָא חֲדָא מִתְקָל עֶשֶׂר סְלִעִין הִיא
דְדָהָב מִלֵּאָה קִטְרֶת בּוֹסְמִיָּא:

(עה) פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כִּבְשִׁ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ
לְעֹלָה:

עה תּוֹר חֲדָא בֶּר תּוֹרֵי דְכָר חֲדָא אֶמְרָא חֲדָא בֶּר
שְׁתֵּיהּ לְעֹלָתָא:

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

בְּכָל הַשָּׁבָטִים שֶׁנִּתְבָּרַךְ בְּכֵינִים כְּאֲשֶׁר עַד כָּאֵן.
וּמִצִּינוּ שֶׁבְּרַכַּת הַכֵּינִים חֲסִבֵּב מִשְׁכֻּנַּת הַקֹּדֶשׁ,
וְזֶה לֵךְ הָאֵת אֶרֶן הַתּוֹרָה אֲשֶׁר כְּנָה בְּבֵית
עוֹבֵד אֲדֹם הַגִּתִּי וְכו' (בְּרֻכּוֹת סג:), וְהוּא
מֵאֲמַר פִּגְעִי אֵל שֶׁפָּגַע בּוֹ אֵל אֲשֶׁר מִזֶּה נִתְבָּרַךְ
בְּכֵינִים, וְאֹמְרוּ בֶּן עֶכְרֹן יִרְמֹז לְעִכְרִית
הַבְּתוּלִים מִבְּנוֹתֵיהֶם כְּמֵאֲמָרָם ז"ל (תְּנַח"ם
פ"ט) שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם דָּם בְּתוּלִים:

(עב) פָּגְעִיאל בֶּן עֶכְרֹן. יִרְמֹז עַל פִּי דְכָרִיָּהֶם
(סְפָרִי ח"ב פֶּסֶקָא שְׁנִיָּה) שֶׁאֲשֶׁר הִגִּיד
לְאֶחָיו מַעֲשֵׂה רָאוּבֵן וַיִּנְפּוּהוּ וַיִּקְשְׁהוּ דָּהָא רָאוּבֵן
הוּדוּ דְלִבְרִי אֲשֶׁר וַיִּקְרְבוּהוּ. וְהוּא מֵאֲמַר
פִּגְעִי אֵל פְּרוֹשׁ פָּגְעוּ אֵלָיו אֶחָיו אַחֵר
שֶׁעֲכָרוּהוּ:
עוֹד יִרְצֶה. עַל דֶּרֶךְ אֹמְרוּ בְּרוּךְ מִכֵּינִים אֲשֶׁר.
וְאֹמְרוּ בַּ"ל (שָׁם) וְזֶה לְשׁוֹנָם אֵין לֵךְ

סו אֲחִיעֶזֶר בֶּן עֲמִישַׁדִּי. אוֹלֵי שְׂרָמֹז
לְשִׁמְשׁוֹן, וְאֹמְרוּ אֲחִי יִרְמֹז לְרוּחַ ה'ִ
שֶׁהִיָּתָה עִמּוֹ דְכִתִּיב (שׁוֹפְטִים יד) וַתַּעֲלֶח עֲלֵיו
רוּחַ ה', וַיִּכְנֶה בְּשֵׁם אֲחִי עַל דֶּרֶךְ אֹמְרוּ
(תְּהִלִּים קכב) לְמַעַן אֲחִי וְרָצִי, עוֹר שֶׁהִיָּתָה ה'
בְּעוֹרֹו נֶגֶד אוֹיְבָיו, וְאֹמְרוּ בֶּן עֲמִישַׁדִּי יִרְמֹז
לְאַחֵר שֶׁנִּקְרָא פִּלְשְׁתִּים אֶת עֵינָיו וַיִּקְרָא לָהּ
וְהִיָּה עִמּוֹ וְנָקָם מֵאוֹיְבָיו:

עו צפיר בר עזין חד לחטאתא :

(עו) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאתָ:

עו ולנכסת קודשא תורין תרין דכרי חמשא
גדיי חמשא אמרין בגי שגא חמשא דין
קרפן פגעאל בר עכרן :

(עו) וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים
חֲמִשָּׁה כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶבֶן פִּגְעִיָּאל
בְּנֶֽעֱכָרָן: פ

עח ביומא תרי עשר יומין רבא לבגי נפתלי
אחירע בר עינן :

(עח) בְּיוֹם שְׁנַיִם עָשָׂר יוֹם נָשִׂיא לְבָגִי נִפְתָּלִי אַחִירַע
בְּנֶֽעֱיִנָן: אור החיים

עט קרפנה מגסתא דכסף חדא מאה ויתלתין
סלעין הנה מתקלה מזרקא חד דכסף
מתקלה שבעין סלעין בסלעי קודשא
תרויהון מלן סלתא דפילא במשח
למנחתא :

(עט) קֶרֶבֶנּוּ קַעֲרַת־כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מִלֵּאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַמִּנְחָה:

פ בויכא חדא מתקל עשר סלעין היא דדהב
מליא קטרת בוסמאיא :
פא תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר
שתה לעלתא :

(פ) כָּף אֶחָת עֲשָׂרָה זָהָב מִלֵּאָה קִמְרַת:
(פא) פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כִּבְשִׁ־אֶחָד בְּנֵי־שָׁנָתוֹ
לְעֹלָה:

פב צפיר בר עזין חד לחטאתא :

(פב) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאתָ:

פג ולנכסת קודשא תורין תרין דכרי חמשא
גדיי חמשא אמרין בגי שגא חמשא דין
קרפן אחירע בר עינן :

(פג) וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים
חֲמִשָּׁה כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶבֶן אַחִירַע
בְּנֶֽעֱיִנָן: פ

• שבת קודש ב' סיון •

פד דא חגבת מדבחה ביומא דרבוי יתה מן
רבויי ישראל מגיסי כספא תרתא עשרי
מזרקי כספא תרין עשר בויכי דדהבא
תרמא עשרי :

(פד) זֹאת חֲגַבַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הַמִּשְׁחָ אֹתוֹ מֵאֵת נְשִׂאֵי
יִשְׂרָאֵל קַעֲרַת כֶּסֶף שְׁתֵּים עָשָׂרָה מִזְרְקֵי־כֶסֶף שְׁנַיִם
עָשָׂר כִּפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים עָשָׂרָה:

ה"י ביום המשח אתו • בו ביום שנמשח הקריב, ומה אני מקים "אחרי המשח"? שנמשח תחלה ואחר כך
הקריב, או "אחרי המשח" – לאחר זמן ולא בא ללמוד ביום המשח, אלא לומר שנמשח ביום? כשהוא אומר
"ביום משחו אתם", למדנו שנמשח ביום. ומה תלמוד לומר: "ביום המשח אתו"? ביום שנמשח –
הקריב. קצרת כסף שתים עשרה • (ספרי במ"ד) הם הם שהתנדבו ולא ארע בהם פסול.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח עמ' 47)

ולא ארע בהם פסול (רש"י ז, פד)

עבדה זו נרמזה בפסוק שבו נכללים יחד קרבנותיהם של כל הנשיאים. ואף בתפלה, שהיא במקום קרבן, כך: המותפלל צריך
לקבל עליו מצות עשה של אהבת ישראל לפני התפלה, וגם בעת התפלה עליו לאחד את עצמו עם הכלל, שהרי גם תפלת
היחיד נאמרת בלשון רבים. ואז מבטח לו שלא יהא 'פסול' בתפלתו, כמאמר "אין הקב"ה מואס בתפלתו של רבים". אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום. אברמוביץ

(פד) ביום המשח אתו וגו'. כאן הצדיק דברנו
שפתכנו למעלה כי כלן הקריבו יחד ביום
אחד אלא שנסדרה נדבתם אחד ליום:

וקלא ברבתי ים גיוסר עד כאן. והוא מאמר
אחי רע פרוש שחלק אחיו היה בעיניו רע בערך
חלקו, והיתה עינו מלאה מחלק שנפל בגורלו:

(עח) אחירע בן עינן. ירמו על דרך מאמרם ז"ל
(ספרי שם) בפסוק שבע רצון מלמד שהנה
נפתלי שמח בחלקו בימים בדגים בפרגיות

פה מאה ותלתין סלעין הוה מתקלא דמגיסתא חדא דכספא ושבעין דמזקא חד כל כסף מניא תרין אלפין וארבע מאה בסלעי קודשא :

(פה) **שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה הַקְּעָרָה הָאֶחָת כֶּסֶף וְשִׁבְעִים הַמִּזְרָק הָאֶחָד כָּל כֶּסֶף הַכֵּלִים אֲלֵפִים וָאַרְבַּע־מֵאוֹת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ:**

כ"י **שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה הַקְּעָרָה הָאֶחָת וְגו'.** מה תלמוד לומר? לפי שנאמר: "שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ", ולא פירש באיזו שֶׁקֶל, לָכֵף חֲזַר וְשִׁנְאָה פֶּאֶן וְכָלֵל בְּכֶלֶן "כָּל כֶּסֶף הַכֵּלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ". כל כֶּסֶף הַכֵּלִים וְגו' (ספרי) לְמַדָּךְ שֶׁהָיוּ כָּלִי הַמִּקְדָּשׁ מְכֻנָּיִם בְּמִשְׁקָלָן, שׁוֹקֵלֵן אֶחָד אֶחָד וְשׁוֹקֵלֵן כָּלֵן כָּאֶחָד לֹא רַבָּה וְלֹא מַעֲטַ.

פו בְּזִיכִי דְדִּהְבָּא תְּרִי עֶשְׂרֵי מִלֵּין קִטְרֵת בּוֹסְמִיָּא מִתְקַל עֶשְׂרֵי סִלְעִין הוה מתקלא דְּבִזִּיכָא בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא כָּל דֶּהב בְּזִיכָא מֵאָה וְעֶשְׂרִין :

(פו) **כָּפֹת זָהָב שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה מִלֵּאֹת קִטְרֵת עֲשֻׂרָה עֲשֻׂרָה הֵבֶף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ כָּל־זָהָב הַכָּפֹת עֲשָׂרִים וּמֵאָה:**

כ"י **כָּפֹת זָהָב שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה.** למה נאמר? לפי שנאמר "כָּף אֶחָת עֲשֻׂרָה זָהָב" – הִיא שֶׁל זָהָב וּמִשְׁקָלָהּ עֲשֻׂרָה שֶׁקֶלִים שֶׁל כֶּסֶף. או אינו אֵלָּא כָּף אֶחָת שֶׁל כֶּסֶף וּמִשְׁקָלָהּ עֲשֻׂרָה שֶׁקֶלִי זָהָב, וְשֶׁקֶלִי זָהָב אֵין מִשְׁקָלָם שֶׁנֶּה לְשֶׁל כֶּסֶף? תלמוד לומר "כָּפֹת זָהָב" – שֶׁל זָהָב הִי (ספרי).

פז כָּל תּוֹרֵי לַעֲלֹמָא תְּרִי עֶשְׂרֵי תּוֹרִין דְּכָרִין תְּרִי עֶשְׂרֵי אִמְרִין בְּנֵי שְׁנָא תְּרִי עֶשְׂרֵי וּמִנְחָתָהוֹן וְצִפְרֵי בֵּר עֲזִין תְּרִי עֶשְׂרֵי לַחֲשֹׁמָא :

(פז) **כָּל־הַבָּקָר לַעֲלֹה שְׁנַיִם עֶשְׂרִים פָּרִים אֵילִם שְׁנַיִם־עֶשְׂרִי בְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁנַיִם עֶשְׂרִי וּמִנְחָתָם וְשִׁעִירֵי עֲזִים שְׁנַיִם עֶשְׂרִי לַחֲטָאֹת: אור החיים**

פח וְכָל תּוֹרֵי לְנִכְסֵת קוּדְשִׁיא עֶשְׂרִין וָאַרְבַּעַת תּוֹרִין דְּכָרִין שְׁתֵּין גִּדְנֵן שְׁתֵּין אִמְרִין בְּנֵי שְׁנָא שְׁתֵּין דָּא תְּנַכַּת מִדְּבָחָא בְּתֵר דְּרַבִּי יִתְהָ :

(פח) **וְכָל בָּקָר זָבַח הַשְּׁלָמִים עֲשָׂרִים וָאַרְבַּעַת פָּרִים אֵילִם שְׁשִׁים עֶתְדִים שְׁשִׁים בְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁשִׁים וָאֵת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ אַחֲרֵי הַמִּשָּׁח אֹתוֹ:**

פט וְכָד עֲלִיל מִשָּׁה לְמִשְׁכֵּן זִמְנָא לְמִלְלָא עֲמָה וְשִׁמְעָ יֵת קָלָא דְּמִתְמַלֵּל עֲמָה מַעֲלוֹי כְּפֻרְתָּא דִּי עַל אֲרֻנָּא דְּסִהְדוּתָא מִבִּין תְּרִין כְּרֻבִּיא וּמִתְמַלֵּל עֲמָה: פ פ פ

(פט) **וּבָבָא מִשָּׁה אֶל־אַהֵל מוֹעֵד לְדַבֵּר אֹתוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל מִדַּבֵּר אֵלָיו מֵעַל הַכַּפֹּתָא אֲשֶׁר עַל־אֵרֶן הָעֵדֻת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִּים וַיְדַבֵּר אֵלָיו: אור החיים פפב**

כ"י **וּבָבָא מִשָּׁה.** שְׁנֵי כְּתוּבִים הַמְּכַחֲשִׁים זֶה אֶת זֶה, בָּא שְׁלִישִׁי וְהִכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם. כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: (ויקרא א) : "וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד" – וְהוּא חוּץ לְפָרְכָתָּ, וְכְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: (שמות כח) : "וַיְדַבְּרָתִי אִתְּךָ מֵעַל הַכַּפֹּתָּ". בָּא זֶה וְהִכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם: מִשָּׁה בָּא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְשָׁם שׁוֹמֵעַ אֶת הַקּוֹל הַבָּא מֵעַל הַכַּפֹּתָּ. מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִּים • הַקּוֹל יוֹצֵא מִן הַשָּׁמַיִם לְבִין שְׁנֵי הַכְּרֻבִּים וּמִשָּׁם יֵצֵא לְאַהֵל מוֹעֵד. מִדְּבָר • כְּמוֹ "מִתְדַבֵּר". כְּבוֹדוֹ שֶׁל מַעֲלֵה לומר כֵּן: מִדְּבָר בִּינוּ לְבִין עֲצָמוֹ וּמִשָּׁה שׁוֹמֵעַ מֵאֵלָיו. וַיְדַבֵּר אֵלָיו • (ספרי) לְמַעַט אֶת אַהֲרֹן מִן הַדְּבָרוֹת. וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל • יָכוֹל קוֹל נְמוּד? תלמוד לומר: "אֶת־הַקּוֹל", הוּא הַקּוֹל שֶׁנִּדְּבָר עִמּוֹ בְּסִינִי, וְכִשְׁמָעִי לְפָתַח הָיָה נִפְסָק וְלֹא הָיָה חוּץ לְאַהֵל (במדבר רבה) : חסלת פרשת נשא

הפטרה לפרשת נשא בעמ' קפו

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

והוא המדבר לנביא, ועל פי זה ישבתי כל חבת לאמר האמור בדבורי ה' והוא אומרו הקול מדבר אלי פרוש קולו של הקדוש ברוך הוא מדבר לו, והגם שהתקנה דגושה כמו מתדבר, לצד שהקול הוא עצמו הדבור יצדק לאמר כסדר זה, והמשפיל יבין:

חסלת פרשת נשא

בהם הנרגות זה למעלה מזה כי נחשון גדול מפלן:

(פו) **כָּל הַבָּקָר לַעֲלֹה.** אמר לשון יחיד, לומר כי גִּדְרָא אֶחָד לְכָלֵן. וְכֵן אָמַר בָּקָר זָבַח הַשְּׁלָמִים לשון יחיד לטעם זה עצמו:

(פט) **הַקּוֹל מִדְּבָר אֵלָיו.** לפי מה שכתבנו במקומות אחרים (שמות כ' א'), כי דבור היוצא מה' הִיָּה נִוָּצֵר מִמֶּנּוּ מִלְּאָף

מאת נשיאי ישראל. צריך לדעת למה הצריך לומר כן. ואולי שישבח הכתוב אותם שמעצמן עשו חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ, והוא מאמר מאת נשיאי פרוש מאתם הִיָּה הַמַּעֲשֶׂה וְלֹא הִצְרִיכוּ לְהַגִּיעַ מַהוּלָּתוֹ, וְרַ"ל אִמְרוּ (ספרי ח"א נ"ג) שְׂבָא לומר ששאו כָּלֵן בְּמַצָּה אֶחָת וְזָכוּת אֶחָד עַד כָּאֵן. פְּרוּשׁ אוֹמֵרִם זָכוּת אֶחָד הוּא בְּעִנְיַן הַקָּרְבֵּן הָאִמּוֹר בְּעִנְיָן, אֲבָל יִמָּצֵא

שיעורי תהלים לשבוע פרשת נשא

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי
אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים
יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש
כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות
כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו
בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש
ועד בשר ...

יום ראשון - כ"ה אייר פרק קיט מתחילת הפרק עד פסוק צו	יום רביעי - כ"ח אייר מפרק קלה עד סוף פרק קלט
יום שני - כ"ו אייר פרק קיט מפסוק צז עד סוף הפרק	יום חמישי - כ"ט אייר מפרק קמ עד סוף פרק קנ
יום שלישי - כ"ז אייר מפרק קכ עד סוף פרק קלד	יום שישי - א' סיון פרק כ מפרק א עד סוף פרק ט
שבת קודש - ב' סיון פרק כ מפרק י עד סוף פרק יז	

יום ראשון כ"ה אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' עב, וכבה ממש עד"מ... עד עמ' עב, בתחתונים ממש.

1 וְכִבְהּ מִמֶּשׁ, עַל דְּרָךְ מִשְׁלֵי, אֵינֶסוֹף בְּרוּךְ-הוּא מְמַלֵּא כָּל
2 עֲלָמִין – כֹּל הָעוֹלָמוֹת, לְהַחְיֹתָם, – כִּמוּ שֶׁלֹּמְדָנוּ בְּמִשְׁלֵי הַנֶּפֶשׁ,
3 שֶׁהִנֵּפֶשׁ נִמְצָא וּמִמְלָאָה אֶת כָּל הַגּוֹף, כִּךְ אִיר אֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא
4 "מִמְלָא כָּל עֲלָמִין", מִמְלָא וְנִמְצָא בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְכִכְּל עוֹלָם יִשׁ
5 בְּרֹאִים לְאֵין קֵץ וְתִבְלִית,
6 רְבּוּא רַבְבוֹת מִיְנֵי מַדְרָגוֹת
7 מְלָאכִים וְנִשְׁמוֹת כו', – 1
8 מִסְפֵּר נִבְרָאִים בְּלִי גִבּוֹל בְּכָל
9 עוֹלָם, וְכֵן רַבּוּי הָעוֹלָמוֹת
10 אֵין לוֹ קֵץ וְגִבּוֹל, גִּבּוֹהַ עַל
11 גִּבּוֹהַ כו'. – יִשְׁנֵם עוֹלָמוֹת
12 בְּלִי מִסְפֵּר, וְכָל עוֹלָם
13 לִמְעַלָּה מִהָעוֹלָם הַשֵּׁנִי – 7
14 שְׁכֵן, הַהִתְחַלְקוֹת בְּדַבְרִים
15 בְּרוּחָנוּת, הִיא רַק בְּאִשֶּׁר
16 לְדִרְגָּה, וְכִשְׁאוּמֵרִים "הִרְבָּה
17 עוֹלָמוֹת", הַכּוֹנֵה הִיא, שְׁכָל
18 אֶחָד מֵהֶם הוּא בְּמִדְרֵגָה
19 אַחֶרֶת, עוֹלָם אֶחָד לִמְעַלָּה

20 מִהַשֵּׁנִי; וּבִכְךָ מִתְבַּטָּא הַהִתְחַלְקוֹת הַגְּדוֹלָה בְּעוֹלָמוֹת וְנִבְרָאִים,
21 שֶׁהִמְשִׁל עַל כִּךְ הוּא הַהִתְחַלְקוֹת בְּאִבְרִים, בֵּין אֶבֶר אֶחָד לַשֵּׁנִי. וְכִשֶּׁם
22 שְׁבִיחַס לְנִשְׁמָה, אִי אִפְשֵׁר לֹמֵר שֶׁמִּהוּת וְעִצְמוֹת הַנִּשְׁמָה נִמְצָא
23 בְּמוֹחַ שְׁבִרָאשׁ יוֹתֵר מֵאִשֶּׁר בְּרַגְלִים – כִּךְ גַּם בְּנִמְשָׁל, שֶׁמִּבְחִינַת מִהוּת
24 וְעִצְמוֹת אֵין סוֹף אֵין הַבְּדֵל בֵּין עוֹלָם לְעוֹלָם, אִלָּא – ה"אֵין סוֹף"
25 נִמְצָא בְּכָל הָעוֹלָמוֹת בְּשׁוּוֹה, וְהוּא בְּהֵעֵלם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת בְּשׁוּוֹה.
26 וְהִנֵּה, מִהוּתוֹ וְעִצְמוֹתוֹ שֶׁל אֵינֶסוֹף בְּרוּךְ-הוּא שָׁנוֹה בְּעֲלִיּוֹנִים
27 וְתַתְּחוֹנִים, בְּמִשְׁלֵי הַנִּשְׁמָה הַנּוֹכַח לְעֵיל, – שֶׁמִּהוּת וְעִצְמוֹת

ליקוטי אמרים

וְכִבְהּ מִמֶּשׁ עַד"מ א"ס ב"ה מִמְלָא כָּל עֲלָמִין
לְהַחְיֹתָם וּבְכָל עוֹלָם יִשׁ
בְּרֹאִים לְאֵין קֵץ וְתִבְלִית רְבּוּא רַבְבוֹת מִיְנֵי מַדְרָגוֹת
מְלָאכִים וְנִשְׁמוֹת כו' וְכֵן רַבּוּי הָעוֹלָמוֹת אֵין לוֹ קֵץ וְגִבּוֹל
גִּבּוֹהַ עַל גִּבּוֹהַ כו'. וְהִנֵּה מִהוּתוֹ וְעִצְמוֹתוֹ שֶׁל א"ס ב"ה
שׁוֹה בְּעֲלִיּוֹנִים וְתַתְּחוֹנִים כִּמְשָׁל הַנִּשְׁמָה הַנ"ל וְכִמְ"שׁ
בְּתִקּוּנִים דְּאִיהוּ סְתִימוֹ דְּכָל סְתִימוֹן פִּי דְּאִפִּי בְּעֲלָמִין
סְתִימוֹן דְּלִיעִילָא הוּא סְתוּם וְנִעְלָם בְּתוֹכָם כִּמוּ שֶׁהוּא
סְתוּם וְנִעְלָם בְּתַתְּחוֹנִי כִי לִית מַחְשְׁבָה תְּפִיסָא בִּיה כָּל
אִפִּי בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיּוֹנִים. וְנִמְצָא כִּמוּ שֶׁמִּצּוֹי שֵׁם כִּךְ
נִמְצָא בְּתַתְּחוֹנִים מִמֶּשׁ.

הַנִּשְׁמָה הִיא לִמְעַלָּה מִהַתְחַלְקוֹת, וְאִי אִפְשֵׁר לֹמֵר שֶׁהִיא נִמְצָא
בְּמוֹחִין שְׁבִרָאשׁ יוֹתֵר מֵאִשֶּׁר בְּרַגְלִים. וְכִמְ"שׁ שְׁבִיחַס בְּתַקּוּנִים:
"דְּאִיהוּ – הַקֵּב"ה, סְתִימוֹ דְּכָל סְתִימוֹן", – הוּא נִעְלָם מִכָּל
הַנִּעְלָמִים, פְּרוּשׁ – לֹא שֶׁהוּא נִעְלָם יוֹתֵר מֵאִשֶּׁר כָּל הַנִּעְלָמִים, אִלָּא
שֶׁהוּא נִעְלָם גַּם מִכָּל
הַנִּעְלָמִים: דְּאִפִּילוּ בְּעֲלָמִין
סְתִימוֹן דְּלִיעִילָא הוּא
סְתוּם וְנִעְלָם בְּתוֹכָם, –
שֶׁאִפִּילוּ בְּעוֹלָמוֹת הַנִּעְלָמִים
שֶׁלֹּמְעַלָּה, הוּא אִינוּ
בְּהַתְּגַלּוּת, כִּמוּ שֶׁהוּא
סְתוּם וְנִעְלָם בְּתַתְּחוֹנִים,
– כִּמוּ שֶׁהוּא בְּהֵעֵלם
בְּעוֹלָמוֹת הַתַּתְּחוֹנִים, כִּי
לִית מַחְשְׁבָה תְּפִיסָא בִּיה
כָּלָל, – אֵין מַחְשְׁבָה
שֶׁ"תַּתְּחוֹנוֹ" בּו כָּלָל, אִפִּילוּ
בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיּוֹנִים, – הִרִי
שֶׁלֹּא שִׁיךְ לְהַבְדִּיל לֹמֵר
שֶׁבְּעוֹלָמוֹת הַתַּתְּחוֹנִים, מִהוּת וְעִצְמוֹת אֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא הוּא שֶׁלֹּא
בְּהַתְּגַלּוּת, וְאִילוּ בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים, הוּא בְּהַתְּגַלּוּת – כִּי, גַּם
בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים הוּא שֶׁלֹּא בְּהַתְּגַלּוּת כִּמוּ שֶׁבְּעוֹלָמוֹת הַתַּתְּחוֹנִים.
וְנִמְצָא, כִּמוּ שֶׁמִּצּוֹי שֵׁם – בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים, כִּךְ נִמְצָא
בְּתַתְּחוֹנִים מִמֶּשׁ. – הִרִי שֶׁגַּם בְּהִמְצָאָתוֹ אֵין הַבְּדֵל בֵּין הָעוֹלָמוֹת
הָעֲלִיּוֹנִים לְבֵין הָעוֹלָמוֹת הַתַּתְּחוֹנִים, שְׁכֵן, כִּשֶּׁם שֶׁהוּא נִמְצָא
בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים, בְּאוֹתָהּ מִדָּה הוּא נִמְצָא גַּם בְּעוֹלָמוֹת
הַתַּתְּחוֹנִים.

יום שני כ"ו אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' עב, וההבדל שבין... עד עמ' עב, להם להחיותם.

55 וְהַהִבְדֵּל שֶׁבֵּין עוֹלָמוֹת עֲלִיּוֹנִים וְתַתְּחוֹנִים, הוּא מִצַּד הַמִּשְׁכָּת
56 הַחַיּוֹת אֲשֶׁר אֵינֶסוֹף בְּרוּךְ-הוּא מְמַשֵּׁךְ וּמְאִיר בְּכַחֲנִית גִּלּוֹי
57 מִהָעֵלָם – כִּפִּי שִׁסְבִּיר לְהַלֵּךְ, שֶׁהַתְּגַלּוּת הִיא כְּדִי לְהַחְיֹת
58 הָעוֹלָמוֹת וְהַנִּבְרָאִים שְׁבִתוֹכָם, כִּי חַיּוֹתָם, הִיא הַהִתְגַּלּוּת הָאֱלֹקִית
59 שְׁבָהם – וּבִכְךָ מִתְבַּטָּא
60 הַהִבְדֵּל שֶׁבֵּין הָעוֹלָמוֹת
61 הָעֲלִיּוֹנִים לְעוֹלָמוֹת
62 הַתַּתְּחוֹנִים – בְּאִיזוֹ מִדָּה
63 הַהִתְגַּלּוּת: בְּעוֹלָמוֹת
64 הָעֲלִיּוֹנִים הַהִיא הַהִיא מִהַחַיּוֹת
65 הָאֱלֹקִית הִיא יוֹתֵר בְּהַתְּגַלּוּת
66 מֵאִשֶּׁר בְּעוֹלָמוֹת הַתַּתְּחוֹנִים.
67 בְּדַבְּרוֹ כֵּן, בְּעֵנִין הַגִּילּוֹי וְהַהֵעֵלָם, מִסְבִּיר רַבְּנוּ הַזֵּקֶן, בְּמֵאמֶר הַמוֹסָגֵר,
68 שֶׁזֶּהוּ אֶחָד הַטַּעְמִים מִדּוּעַ קוֹרְאִים לַחַיּוֹת הָאֱלֹקִית שֶׁבְּעוֹלָמוֹת, בְּשֵׁם
69 "אִיר" [שֶׁהוּא אֶחָד מִהַטַּעְמִים שֶׁהַשְּׁפָעָה וְהַמִּשְׁכָּת הַחַיּוֹת מְכַנֶּה

ליקוטי אמרים

וְהַהִבְדֵּל שֶׁבֵּין עוֹלָמוֹת עֲלִיּוֹנִים
וְתַתְּחוֹנִים הוּא מִצַּד הַמִּשְׁכָּת הַחַיּוֹת אֲשֶׁר א"ס ב"ה
מִמֶּשֶׁךְ וּמְאִיר בְּכַחֲנִית גִּלּוֹי מִהָעֵלָם [שֶׁהוּא אֶחָד מִהַטַּעְמִים
שֶׁהַשְּׁפָעָה וְהַמִּשְׁכָּת הַחַיּוֹת מְכַנֶּה בְּשֵׁם אִיר עַד"מ]

בְּשֵׁם "אִיר" עַל דְּרָךְ מִשְׁלֵי – בְּמָקוֹם "שְׁפַע" שְׁקוֹרָאִים הַחוֹקֵרִים
לְהַשְׁפִּיעַ הַחַיּוֹת הָאֱלֹקִית – זֶה נִקְרָא ב"קִבְלָה" בְּשֵׁם "אִיר". אֶחָד
הַטַּעְמִים לִכְךָ הוּא: שְׁכֵן, הַמּוֹשֵׁג אִיר, מִבְּטָא אֶת הַהִתְגַּלּוּת מִזֶּה־עַל־עַל –
בְּתַחֲלִילָה הִיא הָאִיר מוֹסְתֵר וְנִעְלָם בְּמֵאוּר, וְלֹא־אֶחָד מִכֵּן הוּא נִמְשָׁךְ
מִמְקוֹרוֹ, שֶׁהוּא ה"מֵאוּר",
וּמִתְגַּלֵּה בְּתוֹר "אִיר", כְּלוּמֹר:
גִּילּוֹי מִזֶּה־עַל־עַל בְּאוֹפֶן
שֶׁהִיא בְּלִבָּד מִזֶּה־עַל־עַל
בִּיאָה בְּגִילּוֹי – שֶׁלֹּא כִּמוּ
ב"שְׁפַע", שֶׁעֵצֶם הַדָּבָר כִּמוּ
שֶׁהוּא – יִכּוֹל לְהִיּוֹת נִשְׁפָּע,
כִּמוּ לְמִשְׁלֵי, "שְׁפַעַת מִיִּם",
שֶׁהֵמָּה עֵצֶם שֶׁהִיוּ בְּתַחֲלִילָה בְּמָקוֹם אֶחָד, יִימְשְׁכוּ בְּמָקוֹם אַחֵר.
וְאִילוּ, "אִיר" עֵנִינוּ גִילּוֹי מִן הָהֵעֵלָם, שֶׁהִיא בְּלִבָּד מִזֶּה־עַל־עַל בִּיאָה
בְּהַתְּגַלּוּת. זֶהוּ טַעְמוֹ שֶׁל דָּבָר, מִדּוּעַ הַחַיּוֹת הָאֱלֹקִית הַנִּמְשָׁכָה

1 בעולמות - נקראת בשם "אור", מפני שהיא גילוי מן ההעלם.
 2 המשכת החיות, שאין סוף ברוך הוא, ממשיך ומגלה, היא -
 3 להחיות העולמות והברואים שבהם, - שבכך, קיים כבר הבדל
 4 בין העולמות העליונים לבין העולמות התחתונים, שהעולמות
 5 העליונים מקבלים -
 6 המשכה וחיות זו, בבחינת
 7 גילוי קצת יותר
 8 מהתחתונים, - מאשר
 9 העולמות התחתונים.
 10 כלומר: גם בעולמות
 11 העליונים אין האור והחיות
 12 בהתגלות ממש - כי אם
 13 קצת יותר מאשר בעולמות
 14 התחתונים. וכל הברואים
 15 שבהם - בעולמות העליונים, מקבלים - חיות גלויה זו, כל אחד
 16 כפי כחו ותכונתו, - כמו שלמדנו במשל, שכל אבר מקבל
 17 חיות מהמוח "כפי מזגו ותכונתו", כך גם בנמשל, מקבל כל נברא
 18 את חיותו, "כפי מזגו ותכונתו", כלומר: עד כמה שיש בכוחו לקבל,
 19 ובאיזה אופן ותכונה תתגלה בו החיות - אם באופן של מוחין

ליקוטי אמרים

להחיות העולמות והברואים שבהם שהעולמו' העליוני'
 מקבלים בבחי' גילוי קצת יותר מהתחתוני' וכל הברואי'
 שבהם מקבלים כל א' כפי כחו ותכונתו שהיא תכונת
 ובחי' המשכה הפרטית אשר א"ס ב"ה ממשיך ומאיר
 לו. והתחתונים אפי' הרוחניים אינם מקבלים בבחי'
 גילוי כ"כ רק בלבושים רבים אשר א"ס ב"ה מלביש
 בהם החיות והאור אשר ממשיך ומאיר להם להחיותם

האלקית הנמשכת להחיות את העולמות התחתונים, לבושה
 בהרבה לבושים המסתירים, שהחיות לא תהיה בהתגלות; הסתרה
 גדולה זו שהלבושים מסתירים, איננה רק בכמות, במספר הלבושים
 המסתירים על החיות, כי אם גם באיכות: מדובר בסוג לבוש שונה,
 המסתיר בצורה כזו, שנברא ממנו עולם גשמי.

יום שלישי כ"ז אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' עב, וכ"כ עצמו... עד עמ' 144, א"ס ב"ה.

39 שכן, גם במספר רב של לבושים בלבד, היו מתהווים מהחיות נבראים
 40 רוחניים; כדי שיווצרו נבראים כמו שבעולם הגשמי - נדרש סוג לבוש
 41 אחר לגמרי - ובלשון ה"תניא": וכל כך עצמו ונברו תלבושים אשר
 42 איין-סוף ברוך הוא מלביש ומסתיר בהם האור והחיות, - לא רק
 43 שהלבושים הם גדולים
 44 ורבים במספר, אלא הם מסוג
 45 כזה שההסתרה עצמה שהם
 46 מסתירים, היא גדולה וחזקה
 47 יותר, עד אשר ברא בו -
 48 באור וחיות אלה, עולם הנה
 49 החמרי והגשמי ממש, - "כי
 50 ישנו עולם העשי' רחני" 10 -
 51 הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א, 14
 52 ומתנהו ומתנהו בחיות
 53 ואור אשר ממשיך ומאיר
 54 לו, אור המלביש ומבשה
 55 ומסתיר בתוך תלבושים
 56 הרבים והעצומים
 57 המעלימים ומסתירים
 58 האור והחיות, עד שאין נראה ונגלה שום אור וחיות רק דברים

ליקוטי אמרים

וכ"כ עצמו וגברו הלבושים אשר א"ס ב"ה מלביש
 ומסתיר בהם האור והחיות עד אשר ברא בו עוה"ז
 החומרי והגשמי ממש ומהוהו ומחיהו בחיות ואור
 אשר ממשיך ומאיר לו אור המלוכלש ומכוסה ומוסתר
 בתוך הלבושים הרבים והעצומים המעלימים ומסתירי'
 האור והחיות עד שאין נראה ונגלה שום אור וחיות רק
 דברים חומריים וגשמיים ונראים מתים אך בתוכם יש
 אור וחיות המהוה אותם מאין ליש תמיד שלא יחזרו
 להיות אין ואפס כשהיו ואור זה הוא מא"ס ב"ה רק
 שנתלכש בלבושים רבים וכמ"ש בע"ה שאור וחיות
 כדור הארץ החומרי הנראה לעיני בשר הוא ממלכות
 דעשיה, - "מלכות דעשיה" היא הספירה התחתונה ביותר ב"עולם

האור והחיות, עד שאין נראה ונגלה שום אור וחיות רק דברים

9. "כפי כחו ותכונתו" - הנמשל על הנאמר במשל: 'מזגו ותכונתו' - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כנראה כוונתו ודיוקו כאן החומרי והגשמי ממש - לענין ההתהוות מאין ליש ממש, היינו כדור הארץ החומרי, היינו רק חלק הדומם, ונענין הצמיחה, חיות ומדבר - בא מאור וחיות אחר ונגלה יותר מהנ"ל אף שגם הוא ממל' דמל' דעשי' [לקמן קלב, ע"ב בתחלתו], ובזה מובן כמה דיוקים בל': מאין ליש [דלכאורה הרי כבר אמר שמדובר בעוה"ז כו'] הנראה לעיני בשר ועוד. משא"כ עולם העשי' סתם (שכולל גם העשי' הרוחני) - כותב לקמן (ספנ"ב ופנ"ג) מל' דעשי' (ולא מל' דמל'). 11. "ש"ש פ"א - בשער מג"פ פ"א גירסות שונות. ולהעיר ממשנת חסידים מס' עשי'

1 העשיה, וב"מלכות" עצמה, ישנה הרי התכללות מכל עשר
 2 הספירות, שהתחנה שבהן היא "מלכות", והו "מלכות דמלכות
 3 דעשיה" – בחינת "מלכות" שבספירת "מלכות" של העולם התחתון
 4 ביותר – עולם הזה, וכתוב – ישנה, מלכות דיעירה וכו', –
 5 וכך הלאה, שבתוך מלכות
 6 דיעירה" ישנה התכללות
 7 של "עולם הבריאה" וכו', 1
 8 עד שבתוך פלן – 2
 9 בספירות של כל העולמות
 10 – כולל גם "עולם העשיה", 4
 11 ישנן 5 ספירות
 12 דאצילות – "עולם
 13 האצילות" הוא העולם העליון ביותר, והספירות של "עולם
 14 האצילות" מיוחדות באין סוף ברוך הוא – המיוחדות – הספירות
 15 של "עולם האצילות" מיוחדות במאצילן אין סוף ברוך הוא: –
 16 הרי, שגם בכדור הארץ החומרי ישנם אור וחיות של אין סוף ברוך

ליקוטי אמרים

דמלכות דעשיה ובתוכה מלכות דיעירה*) וכו' עד
 שבתוך כולן י"ם דאצילות המיוחדות במאצילן א"ס כ"ה:
 (*) [בדפוסים הקודמים ה' כתוב "מלכות דמלכות דעשיה" וג' דצ"ל "מלכות דיעירה" וכ"ה באגה"ק ס' כ"ה המתחיל להבין אמרי בינה כו'. אשר נמצא לפנינו גוף כתי"ק].

13 האצילות" הוא העולם העליון ביותר, והספירות של "עולם
 14 האצילות" מיוחדות באין סוף ברוך הוא – המיוחדות – הספירות
 15 של "עולם האצילות" מיוחדות במאצילן אין סוף ברוך הוא: –
 16 הרי, שגם בכדור הארץ החומרי ישנם אור וחיות של אין סוף ברוך

יום רביעי כ"ח אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 144, פרק נב וכמו... עד עמ' עג, האור מהשמש.

33 פרק נב. בפרק הקודם, החל רבנו הזקן להסביר, ענין השראת השכינה
 34 שהיתה בקדשי קדשים ובמקומות מסויימים נוספים, כאשר יש להבין לכאורה:
 35 מה משמעות "השראת השכינה" – במקום זה או אחר והרי "מלא כל הארץ
 36 כבודי"? ורבנו הזקן הסביר ש"מבשרי אחזה" – מגופו ונפשו יודע האדם,
 37 שנשמתו נמצאת בכל גופו ובכל
 38 אבריו – ובכל זאת, עיקר מקום
 39 הנשמה, הוא במוחין שבראש. 6
 40 והרי, כלפי עצם הנשמה, אי
 41 אפשר לומר כך, שכן עצם
 42 הנשמה נמצא בכל האברים 9
 43 באופן שווה, הוא לא נמצא
 44 במוחין שבראש יותר מאשר
 45 ברגלים; אלא, הכוונה להמשכה
 46 הכללית והגלויה של החיות, 13
 47 הנמשכת מהנשמה להחיות את

ליקוטי אמרים

פרק נב וכמו שבנשמת האדם עיקר גילוי כללות
 החיות הוא במוחין וכל האברים
 מקבלים אור וכו' לבד המאיר להם ממקור גילוי החיות
 שבמוחין ככה ממש עד"מ עיקר גילוי כללות המשכת
 החיות להחיות העולמות והברואים שבהם הוא מלוכש
 ונכלל ברצונו וחכמתו ובינתו ודעתו ית' הנק' בשם
 מוחין והן הן המלוכשים בתורה ומצותיה וגילוי כללות
 המשכה זו הוא מקור החיות אשר העולמות מקבלים כל

48 הגוף, לפני שהיא מתפשטת בגוף לפי מזגו ותכונתו של כל אבר – על המשכה
 49 כללית וגלויה זו שמן הנשמה, אומרים שיעקר מקומה, הוא במוחין שבראש,
 50 ומשם נמשכת ומתפשטת הארה בלבד אל כל שאר אברי הגוף. כך – הסביר
 51 רבנו הזקן – גם בנמשל של אלקות ועולם. מבחינת עצמות ומדות אין סוף
 52 ברוך הוא, אין מקום לחלק בין העולמות העליונים לבין העולמות התחתונים
 53 – שכן, גם הימצאותו של אור אין סוף בעולמות העליונים – הוא בהעלם, עד
 54 כדי כך, ששום מחשבה, גם של הנבראים שבעולמות העליונים, אין
 55 באפשרותה "לתפוס" ולהשיג אותו; ובאשר לעצם הימצאותו של אור אין סוף
 56 – הרי הוא נמצא באופן שווה בעולמות התחתונים ובעולמות העליונים.
 57 ההתחלקות בין העולמות העליונים לבין העולמות התחתונים (כמו שהדבר
 58 במשל של ההתחלקות באברים) היא מצד המשכת וגילוי החיות מאין סוף

17 הוא, הבאים על ידי הספירות של העולמות (שהן – ה"ספירות" –
 18 האלקות של העולמות), והם נמשכים דרך לברשים המכסים
 19 ומסתירים על החיות, שלא תיראה. זהו ההסבר על ההבדל שבין
 20 העולמות העליונים לבין העולמות התחתונים, הנובע מהאור
 21 והחיות הנמשכים מאור אין
 22 סוף ברוך הוא, להוות
 23 ולהחיות את העולמות:
 24 בעולמות העליונים החיות
 25 היא יותר בהתגלות,
 26 ובעולמות התחתונים היא
 27 פחות בהתגלות, עד
 28 שבעולם הזה הגשמי –
 29 החיות מכוסה לגמרי ואינה נראית כלל. ברם, מבחינת מדות
 30 ועצמות אין סוף ברוך הוא – אין כל הבדל בין העולמות העליונים
 31 לבין העולמות התחתונים, שכן, אור אין סוף, מוסתר גם בתחתונים
 32 וגם בעליונים, והוא נמצא גם בעליונים וגם בתחתונים.

59 ברוך הוא, להתהוות העולמות והנבראים ולהחיותם: החיות בעולמות
 60 העליונים היא בהתגלות יותר מאשר בעולמות התחתונים. בפרק הבא, אותו
 61 אנו מתחילים ללמוד, ממשיך רבנו הזקן להסביר בנמשל (של אלקות ועולם)
 62 מה שנאמר במשל, שהגילוי של החיות הכללית, הוא במוחין שבראש.
 63 וכמו שבנשמת האדם
 64 עיקר גילוי כללות החיות
 65 הוא במוחין, וכל האברים
 66 מקבלים אור וכו' לבד,
 67 המאיר להם ממקור גילוי
 68 החיות שבמוחין – ככה
 69 ממש, על דרך משל, עיקר
 70 גילוי כללות המשכת
 71 החיות, להחיות העולמות
 72 והברואים שבהם – הוא
 73 מלכש ונכלל ברצונו
 74 וחכמתו ובינתו ודעתו יתברך, – של הקב"ה, הנקראים בשם
 75 "מוחין", – ספירות כתר (רצון), חכמה, בינה ודעת – נקראות "מוחין"
 76 למעלה, ובהן מלוכשת ונכללת ההמשכה הכללית של החיות, והיא
 77 ההתגלות הראשונה של אין סוף ברוך הוא בעולמות, והן הן –
 78 הרצון, החכמה, הבינה והדעת שלמעלה, המלכשים בתורה
 79 ומצותיה. – שכן, ההלכה עצמה או המצוה עצמה, – זהו רצונו של
 80 הקב"ה, שרוצה שההלכה תהיה כך וכך, או שהמצוה תהיה באופן
 81 כזה; והשכל וההבנה של ההלכות וטעמי המצוות – הם ה"חכמה"
 82 בינה ודעת" שלמעלה – הרי, בתורה ובמצוות מלוכשים המוחין
 83 שלמעלה, שבהם ישנה ההמשכה הכללית של החיות האלקית
 84 לעולמות. וגילוי כללות המשכה זו – כשהמשכה הכללית

גופנית פ"א משנה ב" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 12. "ראה לקמן קמ, א: "הארה שבאצ"י בוקעת כו' ובעוה"ז החומרי" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

ומכיוון שהמקור עצמו הוא ענין של התגלות, לכן הוא עצמו (מצד תכונתו העצמית) נקרא בשם "עלמא דאתגליא" (עולם של התגלות), ולא משום שהוא מחיה עלמא דאתגליא; מקור החיות נקרא גם "מטרוניתא" (מלכה), מפני שהוא אשך ממשיך ומאיר לעולמות בבחינת גילוי, — ולכן, זה בדוגמת "מטרוניתא" (מלכה) שעל ידה נמשכים ומתגלים עניניו של מלך. הרי, שמקור החיות, הוא התחלת ההתגלות של אור אין סוף, המתגלה מאור אין סוף ב"מטרוניתא" (מלכה). וממקור זה נמשך לכל אחד — מהעולמות והנבראים, כל אחד מהם — ההארה הפרטית השייכת אליו. הארה והתפשטות זו, היא: כדמיון אור המתפשט מהשמש עד"מ וכחות אברי הגוף מהמוח הנ"ל ומקור זה הוא הנקרא עלמא דאתגליא ומטרוניתא ואימא תתאה ושכינה מלשון ושכנתי בתוכם על שם שמקור זה הוא ראשית התגלות אור א"ס אשר ממשיך ומאיר לעולמות בבחי' גילוי וממקור זה נמשך לכל א' האור וחיות פרטי הראוי לו ושוכן ומתלבש בתוכם להחיותם ולכן נקרא אם הבנים עד"מ וכנסת ישראל שממקור זה נאצלו נשמות דאצי' ונבראו נשמות דבריאה וכו' וכולן אינן רק מהתפשטות החיות והאור מהמקור הזה הנק' שכינה כהתפשטות האור מהשמש

1 שבמוחין — באה לידי התגלות, שכפי שרבנו הזקן מסביר להלן, הרי כשהמשכה מהמוחין באה בספירת המלכות, הוא מקור החיות, אשר העולמות מקבלים כל אחד בפרטות. רק הארה מתפשטת ומאירה ממקור זה, — לא מדובר כאן על ההמשכה הכללית שבמוחין, אלא — על התגלותה — של המשכה זו. התגלות זו — היא מקור החיות שמקבלים כל העולמות והנבראים, כל אחד מהם — ההארה הפרטית השייכת אליו. הארה והתפשטות זו, היא: כדמיון אור המתפשט מהשמש על דרך משל, — כמשל האור שהוא הארה בלבד מהשמש, וכמשל ונכחות אברי הגוף — המתפשטים, מהמח הנזכר לעיל. — בפרק נ"א. ומקור זה — שהוא כבר התגלות מההמשכה הכללית שבמוחין, הוא הנקרא — בתורת הקבלה, "עלמא דאתגליא", — עולם של התגלות, שכן, כאן מתחילה ההתגלות של אלקות בעולמות, וכן הוא נקרא ו"מטרוניתא", — מלכה, המקבלת מהקב"ה — המלך של המלכה, ו"אמא תתאה", — המדריגה התחתונה יותר של "אימא", כי גם "בינה" נקראת "אימא" (בכתובי: "אם (אם) לבינה תקרא"), אלא — בינה היא "אימא עילאה", המדריגה העליונה שב"אימא", ומלכות נקראת "אימא תתאה", ו"שכינה" — מלשון "ושכנתי בתוכם", — שכינה והתגלות³. להלן יסביר רבנו הזקן — כפי שהרבי שליט"א מפרש זאת משמעותם של כל התוארים האמורים, המתארים את תכונתו ופעולתו של מקור החיות: מקור החיות נקרא "עלמא דאתגליא" — על שם שמקור זה הוא ראשית התגלות אור-אין-סוף, —

1 שבמוחין — באה לידי התגלות, שכפי שרבנו הזקן מסביר להלן, הרי כשהמשכה מהמוחין באה בספירת המלכות, הוא מקור החיות, אשר העולמות מקבלים כל אחד בפרטות. רק הארה מתפשטת ומאירה ממקור זה, — לא מדובר כאן על ההמשכה הכללית שבמוחין, אלא — על התגלותה — של המשכה זו. התגלות זו — היא מקור החיות שמקבלים כל העולמות והנבראים, כל אחד מהם — ההארה הפרטית השייכת אליו. הארה והתפשטות זו, היא: כדמיון אור המתפשט מהשמש על דרך משל, — כמשל האור שהוא הארה בלבד מהשמש, וכמשל ונכחות אברי הגוף — המתפשטים, מהמח הנזכר לעיל. — בפרק נ"א. ומקור זה — שהוא כבר התגלות מההמשכה הכללית שבמוחין, הוא הנקרא — בתורת הקבלה, "עלמא דאתגליא", — עולם של התגלות, שכן, כאן מתחילה ההתגלות של אלקות בעולמות, וכן הוא נקרא ו"מטרוניתא", — מלכה, המקבלת מהקב"ה — המלך של המלכה, ו"אמא תתאה", — המדריגה התחתונה יותר של "אימא", כי גם "בינה" נקראת "אימא" (בכתובי: "אם (אם) לבינה תקרא"), אלא — בינה היא "אימא עילאה", המדריגה העליונה שב"אימא", ומלכות נקראת "אימא תתאה", ו"שכינה" — מלשון "ושכנתי בתוכם", — שכינה והתגלות³. להלן יסביר רבנו הזקן — כפי שהרבי שליט"א מפרש זאת משמעותם של כל התוארים האמורים, המתארים את תכונתו ופעולתו של מקור החיות: מקור החיות נקרא "עלמא דאתגליא" — על שם שמקור זה הוא ראשית התגלות אור-אין-סוף, —

יום חמישי כ"ט אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' עג, אבל השכינה... עד עמ' עג, השמש בלבד.

ליקוטי אמרים

שפחם — שבעולמות, אינו רק אור המתפשט ממנה — מהשכינה, באור המתפשט מהשמש] — הרי השכינה עצמה, שהיא מקור כל החיות של העולמות — אי אפשר לעולמות לקבל ולקבל

אבל השכינה עצמה שהיא ראשית הגילוי ועיקרו מה שא"ס ב"ה מאיר לעולמות בבחי' גילוי והיא מקור כל המשכות החיות שבכל העולמות [שכל החיו' שבהם אינו רק אור המתפשט ממנה כאור המתפשט מהשמש] א"א לעולמות לסבול ולקבל אור שכינה

אבל השכינה עצמה, שהיא ראשית הגילוי ועיקרו, מה שאין-סוף בנר-הוא מאיר לעולמות בבחינת גילוי, והיא — השכינה, מקור כל המשכות החיות שבהם לעולמות [שכל החיות

1. ראה משלי ב, ג; ברכות נז, א (וחדושי אגדות מהרש"א, שם). 2. שמות כה, ח. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בכל זה אין מזכיר שהוא מלכות דאצילות ודבר הוי' רק אח"כ כהקדמה להענין דק"ק ותורה איך הם משתלשלים מעולם לעולם, אז אומר שהיא מלכות דאצי' וכו' דבריאה וכו' וכיון שמסתייע בזה מע"ח מביא ל' הע"ח "מלכות" (ולא שכינה וכו') — משא"כ בל' התניא מצ"ע — שאינו בל' ס' הקבלה". 4. בלשון כ"ק אדמו"ר שליט"א: "התיבות "על שם שמקור זה הוא ראשית התגלות אור-א"ס" הם ביאור על מה שאמר שמקור זה עצמו נקרא

שדוקא אז – בכוח העולמות והנבראים "לקלוט" ולקבל את האור
ולא להתבטל במציאות. אך, נשאלת השאלה: באיזה לבוש מדובר,
שיש ביכולתו להעלים ולהסתיר על אור השכינה, ושהוא עצמו
לא יתבטל במציאות? מכיוון שהשכינה היא הרי מקור כל
הנבראים, הרי היא מקור
גם ללבוש זה, ובשעה
שהשכינה מאירה באותו
לבוש, והוא נמצא במקורו –
הרי על הלבוש להתבטל
במציאות? אלא – מסביר
רבנו הזקן להלן – לבוש זה, הוא רצונו וחכמתו של הקב"ה
שבתורה ומצוות, והוא מדריגה עליונה יותר מאשר מקור החיות
של העולמות הנקרא "שכינה". לכן – אין לבוש זה מתבטל בפני
אור השכינה, בהיותו מדריגה שלמעלה מהאור. "אלא שעפ"י
אדרבה עוד תוגדל הקושיא שאם אור השכינה א"א לסבול בו"
עאכ"כ מה שלמע' מזה – ומתוך: "רק שירדה..." – לשון כ"ק
אדמו"ר שליט"א.

אור שכינתה, שתשכן ותתלבש בתוכם ממש, בלא לבוש
המעלים ומסתיר אורה מהם, – אין הם יכולים לקבל את אור
השכינה, אם הוא יתגלה אליהם שלא על ידי לבוש המעלים
ומסתיר את האור, שלא יתבטלו במציאות לגמרי במקורם,
בביטול אור השמש
במקורו בגוף השמש,
שאז, כשאר השמש נמצא
במקורו, בשמש עצמה –
הרי הוא באופן – שאין
נראה שם אור זה, רק
עצם גוף השמש בלבד. – כך גם, מכיוון שהשכינה היא מקור
החיות של כל העולמות והנבראים, שחיותם היא הארה בלבד
מהשכינה (כמו אור השמש שהוא הארה מהשמש), הרי, אם
השכינה (המקור עצמו) היתה מאירה בהם, היו הם נמצאים אז
במקורם, והיו בטלים במציאות, כמו שאור השמש בטל במציאות
בהיותו במקור שלו. וכדי שהשכינה תתלבש בעולמות ובנבראים,
מן ההכרח שהיא תתלבש בלבוש המעלים ומסתיר על האור שלה,

יום שישי א' סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' עג, ומהו הלבוש... עד עמ' עג, מצות התורה.

אבל לא ב"חכמה" הידועה, וכמו שנתבאר לעיל, שאור-אין-סוף
פרוץ-הוא מלפני ומיחד פתחמה עלאה, – בחכמה העליונה, והוא
יתפרד ונתקמתו אחד. – הרי שחכמה, וכן גם שאר הבחינות של
מוחין שלמעלה (כמו בינה ודעת) הם למעלה בהרבה מאשר מדריגת
אור השכינה, ולכן יכולים
הם להיות לבוש לאור
השכינה ולא להתבטל
במציאות באור זה. ברם,
כיצד יכולים המוחין
שלמעלה לשמש בתור
לבוש, וכיצד יכולים
הנבראים לקבל לבוש זה –
בשעה שהוא למעלה גם
מאור השכינה? – רק – זהו
מפני שחכמה עילאה ותורה⁵
שירדה בבתר המדרגות
ממדרגה – עליונה, למדרגה
– תחתונה, בהשתלשלות העולמות, עד שנתלבשה בדרגים
גשמיים, שהן תרי"ג – 613, מצות התורה. – שבהם ירדה ונתלבשה
התורה, ובירידתה במדרגות ובדברים הגשמיים התחתונים – יש
בכוחה להיות לבוש המסתיר על אור השכינה.

ובלשון ה"תניא": ומהו תלבש שיוכל להסתירה ולהלבישה, –
שיהיה בכוחו להסתיר על אור השכינה, ולא יתבטל – הלבוש עצמו,
במציאות פאורה? הוא רצונו ויתפרד ונתקמתו וכו' – ובינתו
ודעתו, שכאמור הם כולם מהווים ענין המוחין למעלה, המלכשים
בתורה ומצותיה, הנגלית
לנו ולבנינו, – הם יכולים
להיות "לבוש" לאור
השכינה, ושלבוש זה לא
יתבטל באור השכינה – וכל
כך למד: דאורייתא מתבטל
נפקת, – שכן, התורה באה
מן ה"חכמה", היא חכמה
עלאה – חכמה עליונה,
ספירת החכמה של "עולם"
האצילות, דלעילא לעילא
מעלמא דאתגליא, –
שלמעלה מעלה מהעולם
של התגלות. "עלמא דאתגליא" הוא, כאמור, בחינת "שכינה" –
"ראשית הגילוי" ו"חכמה עילאה", שלמעלה מהתגלות בכלל, הרי
היא למעלה ולמעלה מ"עלמא דאתגליא", דאיהו חכים ולא
בפתחמה ידיעה וכו', – הקב"ה חכם (בבחינת חכמה ד"אצילות")

דאתגליא (ולא מפני שמח' עלדאת"ג) "אשר ממשיך ומאיר לעולמות בבחי' גילוי" (בדוגמת מטרונתא שע"י שנמשכים ונתגלים עיני המלך);
והתיבות "וממקור זה נמשך לכל אחד האור וחיות פרטי הראוי לו", הוא ביאור על "אימא תתאה"; והתיבות "ושוכן ומתלבש בתוכם להחיותם",
הם ביאור על מה שאמר שנקרא שכינה מלשון ושכנתי בתוכם ומוסיף אח"כ עוד ענין בנוגע לנשמות (כהקדמה ל"הנגלות לנו ולבנינו כו'")
"ולכן נקרא אם הבנים וכנסת ישראל" (בתחלה מדבר בעולמות וברואים בכלל ואין זה הענין דכנס"י או הבנים). 5. "ואולי הכוונה רק לתורה
ראה פ"ד ל' זה ממש. ועיין רפנ"ג: ח"ע דאצי" שהיא כללות התורה וצ"ע" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

יום שבת קודש ב' סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' עג, ובירידתה בהשתלשלות... עד עמ' עד, בשם שכינה.

ליקוטי אמרים

1 "מלכות" של "עולם הבריאה"; וגם משם - מספירת המלכות של
2 "עולם הבריאה", שבה מלוּבשת בחינת השכינה - מלכות
3 ד"אצילות", שהתלבשה בתחילה בחכמה בינה דעת שב"עולם
4 הבריאה, ולאחר מכן התלבשה ב"מלכות" שב"עולם הבריאה",
5 נמשך התלמוד שלפנינו,
6 וכמו שנתפאר לעיל בשם
7 התקונים, שבעולם
8 הבריאה מאירות
9 ומשפיעות שם חכמתו
10 ובינתו ודעתו של אינסוף
11 פרוץ הוא בבינת צמצום
12 עצום, - הם יורדים
13 ונמשכים באופן של צמצום
14 חזק ועצום, בכדי שיוכלו
15 הנשמות והמלאכים שהם
16 בעלי גבול ותכלית לקבל
17 השפעה מבינת חכמה
18 בינה דעת אל, - מחכמה
19 בינה דעת של אין סוף ברוך
20 הוא, כפי שהן בעצם, לא
21 היה ביכולת הנשמות
22 והמלאכים לקבל; אלא,
23 דוקא, כפי שהן יורדות
24 ונמשכות ב"עולם הבריאה"
25 באופן מצומצם ביותר - הם
26 יכולים לקבל. ולכן נמשך
27 משם - מ"עולם הבריאה",
28 התלמוד, - לא ה"משנה",
29 כי אם ה"תלמוד" - גמרא,
30 שהוא - ה"תלמוד", גם כן
31 פחינת חכמה בינה דעת, שהתלמוד הוא מעמי החלכות על
32 פורין, והמעשים - ענין של טעם ושכל, הם פחינת חכמה בינה
33 דעת, - מוחין והחלכות עצמן - שב"משנה", הן ממודותיו של
34 אינסוף פרוץ הוא, שהן: - בחינות, חסד דין רחמים - תפארת,
35 כו', שמחן - מהמדות, נמשך התהר והאסור, והכשר והפסול,
36 והחיוב והפסול, - היתר וכשר - חסד, איסור ופסול - גבורה, כמו
37 שכתוב בתקונים. - שהחלכות הן מהמדות שלמעלה.
38 ובהתלבשות מלכות דאצילות במלכות דבריאה, - היא לאחר
39 מכן, מתלבשת בחיכל קדשי קדשים דיצירה שהוא חכמה
40 בינה דעת דיצירה. - כך, שישנה השראת השכינה ממלכות
41 ד"אצילות" ב"עולם היצירה", ובהתלבשותן - לאחר מכן, במלכות
42 דיצירה - בשעה שמלכות ד"אצילות" כפי שהיא מלוּבשת במלכות

1 ובירידתה בהשתלשלות מעולם לעולם - גם השכינה ירדה
2 ונתלבשה בה בכל עולם ועולם, - בחכמה שלמעלה, הנמצאת
3 בתורה שבכל עולם, מלוּבש אור השכינה, והוא היכל קדשי
4 קדשים שבעולם ועולם, - קדשי קדשים הוא מקומה של
5 השראת השכינה בכל עולם
6 ועולם - המוחין שלמעלה,
7 המלוּבשים בתורה שבכל
8 עולם, הם היכל קדשי
9 קדשים שאותו עולם, ושם
10 שורה השכינה, השוכנת
11 ומתגלה באותו עולם. וכמו
12 שכתוב בזהר ועין חיים,
13 שהשכינה שהיא -
14 בספירות העליונות - בחינת
15 וספירת מלכות דאצילות
16 [שהיא - מלכות דאצילות,
17 פחינת גילוי אור אינסוף
18 פרוץ הוא וחיות שמאיר
19 לעולמות, ולכן - מפני
20 שהיא בחינת גילוי מאור אין
21 סוף ומחיות, לכן היא
22 נקראת "דבר ה'" ו"רוח
23 פיו", בביכול - שכן,
24 "דיבור" הוא ענין הגילוי -
25 לגלות בדיבור מה שהיה
26 נעלם במחשבה, על דרך
27 משל, כמו שבאדם הדיבור
28 הוא מגלה מחשבתו
29 הפנימית ונעלמה
30 להשומעים] - כך גם
31 למעלה, שבינת מלכות ד"אצילות", שהיא בחינת הגילוי של אור
32 אין סוף ושל החיות שהיו לפני זה בהעלם - נקראת "דבר ה'", והוא
33 בביכול הדיבור שלמעלה המגלה אלקות בעולמות. ובכן, "שכינה"
34 זו, שהיא "מלכות דאצילות" - היא מתלבשת בחיכל קדשי
35 קדשים דבריאה שהיא חכמה בינה דעת דבריאה,
36 ובהתלבשותן - כשחכמה בינה דעת של "עולם הבריאה" ויחד עם
37 מלכות דאצילות שבתוכן (כנ"ל, שממקור זה - ונבראו כו') - הערת
38 כ"ק אדמו"ר שליט"א מתלבשים במלכות דבריאה - נבראו
39 הנשמות והמלאכים שבבריאה. - הנשמות והמלאכים של אותו
40 עולם, הם כבר בבחינת נבראים של אותו עולם, ולא אלקות של
41 אותו עולם, והם מתהווים מבחינת ה"מלכות" של אותו עולם; הרי,
42 שהנשמות והמלאכים של "עולם הבריאה" מתהווים מבחינת

6. באגרת הקודש דף קלט, א. 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אולי הדיוק שלא יוקשה ממש"כ בפכ"ג בהתורה היא אא"ס כי הוא היודע כו' כולא חד - לכן כו' לפנינו וע"ד מש"כ בפכ"ג: ההלכות הן... המשכות כו' ולהעיר מהגהה (נה, א): ושם מאיר כו' אך עיקר כו' והארתן לבד כו'".
8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כופל עזה"פ (אף שכבר אמר "ובהתלבשותן במל' דבריאה") כי: (1) התלבשות שלפני קלה היא והנמשך עי"ז

1 ד' בריאה" ובחכמה בינה דעת ד' יצירה" – מתלבשת ב"מלכות" של
2 "עולם היצירה" – נוצרו הרוחות – בחינות הגשמות הנקראות
3 "רוח", שכן ישנן שלש מדריגות בגשמות – נפש, רוח ונשמה, והרי
4 "נפש" היא מ' עשיה, "רוח" – מ' יצירה, ו"נשמה" – מ' בריאה".

5 כשלמדנו אודות "עולם
6 הבריאה", נאמר שממלכות

7 ד' בריאה" נוצרות
8 ה' נשמות" – המדריגה של
9 "נשמה", ועתה, כשאנו
10 לומדים אודות "מלכות"
11 דיצירה" – אומר רבנו הזקן,
12 שממנה נוצרות ה' רוחות" –
13 המדריגה של "רוח",
14 והמלאכים שביצירה. – גם
15 בחינות ה' רוח" שבגשמות
16 וגם המלאכים של "עולם"
17 היצירה" – נתהוו ממלכות
18 ד' יצירה", וגם משם –
19 ממלכות ד' יצירה", היא
20 המשנה שלפנינו, שהיא
21 הלכות פסוקות,
22 הנמשכות גם בן המלכות
23 בינה דעת של אינסוף
24 ברוך הוא. – כשם שלמדנו
25 ביחס לתלמוד שהוא בא
26 מחכמה בינה דעת של אין

27 סוף ברוך הוא, שכן, תלמוד מורכב מהטעמים והשכל של ההלכות,
28 כך גם ביחס למשנה, שלמרות שההלכות עצמן באות מבחינת
29 המדות, בכל זאת, מכיוון שבהן גלומים הטעמים, שהם ענין של
30 שכל וטעם, – הן גם כן נמשכות מחכמה בינה דעת של אין סוף
31 ברוך הוא, רק שבהינתן חכמה בינה דעת שהם טעמי ההלכות,
32 הם מלכשים וגנונים בגופי ההלכות, ולא בבחינת גלוי. –
33 בגמרא, הטעמים של ההלכות – בהתגלות, ואילו, במשנה פסק
34 ההלכה בלבד הוא בהתגלות – ולא הטעם, וגופי ההלכות שהן
35 בבחינת גלוי – במשנה, הן הן הארת מדותיו של אינסוף
36 ברוך הוא בבחינת גלוי, – כאמור, שפסק הלכה להיתר – זהו
37 חסד, ופסק הדין לאיסור – זהו גבורה, כמו שנתאר לעיל בשם
38 התקונים דשית ספירן מקנני יצירה, – שש ספירות ומדות של
39 אין סוף – שהן מדות "עולם האצילות" – נמצאות ומאירות ב"עולם
40 היצירה", שהן דרך כלל שני קוין, – שש המדות נחלקות בשני
41 קווים כלליים: ימין – שהוא "חסד", ושמאל – שהוא "גבורה" –

ליקוטי אמרים

נוצרו הרוחות והמלאכים שביצירה וגם משם היא
המשנה שלפנינו שהיא הלכות פסוקות הנמשכות ג"כ
מחב"ד של א"ס ב"ה רק שבחי' חב"ד שהם טעמי
ההלכות הם מלכשים וגנוני' בגופי ההלכות ולא בבחי'
גילוי וגופי ההלכו' שהן בבחי' גילוי הן הן הארת מדותיו
של א"ס ב"ה בבחי' גילוי כמש"ל בשם התיקוני' דשית
ספירן מקנני ביצירה שהן דרך כלל שני קוין ימין ושמאל
להקל מסטרא דחסד דהיינו להתיר שיוכל לעלות אל
ה' או להחמיר כו' והכל ע"פ חכמה עילאה דאצי' ובינה
ודעת כלולות בה ומיוחדות בא"ס ב"ה כי בתוך כולן
מלכשות חב"ד דאצילות שאור א"ס ב"ה מיוחד בהן
בתכלית היחוד וכן בדרך זה ירדה השכינה ונתלבשה
בהיכל ק"ק דעשיה וכל עולם מג' עולמות אלו
מתחלק לרבעות מדריגות הנקראות גם כן עולמות
פרטים ומלכות דאצילו' מלובשת במלכות

הגהה

(ובזה יובן לשון הכתוב מלכות
מלכות כל עולמים):

42 "חסד דרועא – זרוע – ימינא, גבורה דרועא – זרוע – שמאלא" –
43 להקל מסטרא דחסד, – מבחינת ומדת החסד – בא פסק ההלכה
44 להקל, דהיינו להתיר שיוכל – הדבר המותר, לעלות אל ה', –
45 שתוכל להיות עליה לאותו דבר בקדושה. שכן, דבר המותר שיהיה
46 משתמש בו לענין של
47 קדושה ומצוה – עולה
48 החיות שבו בקדושה, והרי
49 זה ענין של חסד, או
50 להתקיר בו; – שהדבר
51 אינו היתר, ובמילא אי
52 אפשר שתהיה לו עליה
53 לקדושה, והרי זה ענין של
54 "גבורה" ו"דין", שאותו דבר
55 לא יוכל לעלות. אלה הם
56 שני הקווים הכלליים של
57 המדות שלמעלה, שמהם
58 באות ההלכות שבמשנה,
59 והכל, – גם תלמוד גם
60 משנה, על פי חכמה עילאה
61 – חכמה עליונה, דאצילות,
62 ובינה ודעת כלולות בה,
63 – ב"חכמה", ומיוחדות –
64 המשנה והתלמוד, וכן
65 ההארה שמחכמה בינה
66 דעת ומדות שממנה נמשכים
67 המשנה והתלמוד, באיין
68 סוף פרוך הוא, כי פתוך כלן מלכשות חכמה בינה דעת
69 דאצילות, שאור אינסוף ברוך הוא מיוחד פתן בתכלית
70 היתר. – הרי, כשהשכינה מתלבשת בהיכל קדשי קדשים של
71 "עולם היצירה", ולאחר מכן בבחינת מלכות של "עולם היצירה" –
72 נמשך חלק מן התורה, שהוא "משנה" – שהוא הכלי לאור השכינה
73 כפי שהוא מתגלה ב"עולם היצירה". וכן בדרך זה – שבתחילה
74 מתלבשת השכינה בבחינת מלכות של "עולם היצירה", ודרך
75 השכינה ונתלבשה בהיכל קדשי קדשים דעשיה. וכל עולם מג'
76 עולמות אלו – בריאה, יצירה, עשיה, מתחלק לרבעות מדריגות,
77 הנקראות גם כן עולמות פרטים, ומלכות דאצילות – שהיא,
78 כאמור, בחינת ה' שכינה, מלכשת במלכות הגהה (*) (ובזה יובן
79 לשון הכתוב: "מלכותך מלכות כל עולמים" – מלשון הפסוק, משמע,
80 שיש "מלכותך", המלכות שלך, ויש "מלכות כל עולמים", המלכות של כל
81 העולמות, ועל כך אומרים, שמלכותך, המלכות שלך, היא הפנימיות של
82 מלכות כל העולמות, שכן, בבחינת "מלכות" של כל העולמות – מלובשת

הם ענינים דברי' (עלדאת"ס) – משא"כ התלבשות זו שמעלימה כ"כ עד שהנמשך עי"ז הם ענינים דיצירה (עלדאת"ג). (2) י"ל דאין בזה –
התלבשות בחב"ד דבריאה, כ"א – מל' במל' (ראה לקמן "מל' דאצי' מלובשת במל'" ובהג"ה "מל' מלכות") – משא"כ בנוגע לעניני עולם הבריאה
– כל עניניו – מוכרחת התלבשות בחב"ד דברי' (ועד"ז בכל עולם – בנוגע לעניני עולם זה) וכמו במשל – דכל עניני הגוף נמשכים מהראש ומוחין
– וכנ"ל בארוכה. ואפילו את"ל שגם להתלבשות זו במל' דבריאה (שלצורך עולם היצירה) – צ"ל מקודם התלבשות בחב"ד דבריאה (וכ"מ קצת
בסי' בדרוש שלאחר עלינו (שער הת"ת)) – הרי בזה פעולת חב"ד דבריאה רק במדה שתוכל מל' דבריאה לפעול בענין דיצירה – רחוק הערך
מבריאה (במשל – המשכה ממוחין דהארם במדה שיוכל לפעול בענין רחוק הערך ממנו – שאינו שייך כלל לשכל"). 9. הערת כ"ק אדמו"ר
שליט"א: "שהרי כל התורה היא חכ' של אוא"ס ב"ה (שלכן אורייתא וקב"ה כולא חד וגדול ענין ת"ת וכו' כמשנ"ת בכ"מ בתניא לפ"ז)".

- מלכותך - מלכות ד"אצילות": שֶׁל כָּל עוֹלָם פְּרָטִי - א) היא
מתלבשת בבחינת מלכות שבכל עולם פרטי; יוֹרֶדֶת - ב) מלכות
ד"אצילות" (על ידי ההתלבשות האמורה) יורדת, וּמִתְלַבֶּשֶׁת ג)
מלכות ד"אצילות" מתלבשת, בְּהִיכָל קִרְשֵׁי קִרְשִׁים, שֶׁהוּא
חֲכָמָה־בִּינָה־דַעַת שֶׁבְּעוֹלָם
שֶׁלֹּמָטָה מִמֶּנּוּ בְּמַדְרָגָהּ. -
בחינת מלכות של "עולם
האצילות", כפי שהיא
מלובשת ב"מלכות" של
עולם עליון יותר, מתלבשת
בחכמה־בינה־דעת, של
עולם שלמטה במדרגה¹⁰.
וְהֵנָּה, מְהֻשְׁכֵּינָה - מלכות
ד"אצילות", הַמְלַבֶּשֶׁת
בְּהִיכָל קִרְשֵׁי קִרְשִׁים שֶׁל
כָּל עוֹלָם וְעוֹלָם, כָּלֵלִי אוֹ
פְּרָטִי, נִמְשָׁךְ וּמִתְפַּשֵּׁט
מִמֶּנָּה אוֹר וְחַיּוֹת לְכָל הָעוֹלָם וְהַבְּרוּאִים שָׁבוּ, נִשְׁמָוֹת וּמִלְאָכִים
וְכו', - וכן שאר הנבראים שבאותו עולם, כמו ההיכלות וכו', כולם
- מקבלים אור וחיות מבחינת שכינה זו (המלובשת בהיכל קדשי
קדשים שבאותו עולם), שכן, כִּי כָּלֵם נִבְרָאוּ בְּעֶשְׂרֵה מֵאָמְרוֹת
שֶׁבְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית¹¹, שֶׁהֵם - עשרת המאמרות, "דְּבַר ה'" הַנִּקְרָא
בְּשֵׁם "שְׂכִינָה" - כפי שלמדנו שענינו של "דבר ה'" הוא לגלות את
מה שהיה מוסתר ונעלם.
שזהו גם כן ענין השכינה -
התגלות האור האלקי
שלמעלה מהעולם, בתוך
העולם. הרי, שבחינת
מלכות של "עולם האצילות"
(הנקראת בשם "שכינה",
והיא "דבר ה'" שנתגלה
בעשרת המאמרות), היא זו
שממנה נמשכים ומתפשטים
אור וחיות בכל העולמות
והנבראים. המשכה
והתפשטות זו באה על ידי
תורה, שהיא היכל קדשי קדשים (בו מתלבשת שכינה בתחילה) בכל
עולם, והיא המשמשת כ"לבוש" לאור השכינה:

10. החלוקה ל-א-ב-ג) היא מכ"ק אדמו"ר שליט"א, כמו החזרה על "מלכות דאצילות" בכל אחד מהם; וכפי הנראה מציין בכך הרבי שליט"א
שהתלבשות בקדשי קדשים שבכל עולם - מתייחסת למלכות דאצילות - ולא לבחינת מלכות שבעולמות שלמטה מ"אצילות", בהן מתלבשת
מלכות דאצילות. זהו גם מה שרבונו הזקן אומר: "והנה מהשכינה המלובשת בהיכל ק"ק...". 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כי קודם לזה
לא הי' עולמות - שזהו בראשית - כפשוטו התחלת של ברא - מאין ליש".

אגרות קודש

ב"ה, כ"ח אייר, תשי"ח
ברוקלין

הנהלת ישיבת אחי תמימים ליובאוויטש
אשר בראשון לציון
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבם מט"ז אייר עם שני הפ"כ המצורפים אליו.

ויהי רצון שעכ"פ מכאן ולהבא יבשרו טוב תמידים כסדרם באופן מסודר, וחפץ ה' בידם יצלח
לפתח המוסד מתאים לרצון וכוונת רבותינו נשיאנו, שהרי דברי צדיקים קיימים לעד, ודבריהם הרי הם
גם נתינת כח כמובן וגם פשוט.

ולקראת חג השבועות הבע"ל, הנני בזה לחתום כברכת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ
זי"ע, לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

בברכה לבשו"ט ולהצלחה.

בטח אף שאין כותבים עד"ז - לומדים כל התלמידים שי' - אם בכתות או בפ"ע - פרשת השבוע
והלכות הצריכות. - והלואי היו כל אנ"ש, בתוככי כלל ישראל, עושים זה.

יום ראשון	יום ראשון	כה אייר, מ לעומר	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: במדבר, פרשה ראשונה עם פירש"י. תהלים: קיט, אשרי . . . מצותך מאד. תניא: וככה . . . "עב" בתחתונים ממש.			
ממאמרי רבנו הזקן בשנת תקנ"ה בליאזנא: "שכר מצוה מצוה", המצוה בעצם עצמותה היא השכר, והתגלות העצמות תהיה לעתיד, אבל זהו הקרן קיימת של המצוה. אמנם פרותיה אדם אוכל בעולם הזה, והוא בכל מצוה ומצוה בענינה, דכאשר צריך לאותו דבר הוא נענה.			

יום שני	יום שני	כו אייר, מא לעומר	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: במדבר, שני עם פירש"י. תהלים: קיט, מה . . . לא שכחתי. תניא: וההבדל . . . "עב" להחיותם.			
קדם צווי "הוכח תוכיח", כתיב "לא תשנא את אחיך", כי זהו תנאי מקדם להוכחה. ואחרי זה כתיב "ולא תשא עליו חטא", שאם לא פעלה ההוכחה, בודאי אתה האשם, שלא היו דברים היוצאים מן הלב.			

יום שלישי	יום שלישי	כז אייר, מב לעומר	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: במדבר, שלישי עם פירש"י. תהלים: קכ"קלד. תניא: וכ"כ עצמו . . . א"ס ב"ה.			
אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] ספר ששמע מאביו [=אדמור מהרש] בשם ה"צמח צדק" ששמע מרבנו הזקן, שהיה קורא את עצמו בשם בן להרב המגיד, ובשם נכד להבעל שם טוב.			

יום רביעי	יום רביעי	כח אייר, מג לעומר	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: במדבר, רביעי עם פירש"י. תהלים: קלה"קלט. תניא: פרק נב. וכמו . . . "עג" האור מהשמש.			
באחד התזיונות לילה שראה ה"צמח צדק" את רבנו הזקן, בתוך שלשים להסתלקותו, אמר לפניו המאמר "על שלשה דברים העולם עומד". אחרי המאמר אמר לו: "איש מזריע תחלה יולדת נקבה" – זהו אמר. "אשה מזרעת תחלה יולדת זכר" – זהו אתה.			

יום חמישי	יום חמישי	כט אייר, מד לעומר	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: במדבר, חמישי עם פירש"י. תהלים: קמ"קג. תניא: אבל השכינה . . . "עג" השמש בלבד.			
עלית הנשמה היא שלש פעמים בכל יום בהג' תפלות, ובפרט נשמת הצדיקים דילכו מחיל אל חיל. ודבר ודאי, אשר בכל עת ובכל מקום קדוש היותם, נושאים רגה ותפלה בעד המקשרים אליהם ואל פקדתם ושומרים פקדיהם, ובפרט בעד תלמידיהם ותלמידי תלמידיהם, להנשע בגשמיות וברוחניות.			

יום
ששי

יום ששי

א סיון, מה לעומר, ר"ח

ה'תש"ג

ער י"ב בחודש - ועד בכלל - אין אומרים תחנון.

שיעורים. חומש: במדבר, ששי עם פירש"י.

תהלים: א"ט.

תניא: ומהו הלבוש . . . -עג" התורה.

"זרוק חוטרא לאוירא, אעקריה קאי" [=זרק מקל לאויר - על 'עקרו' למקורו הוא תמיד יחזר]. נחלה בלי מצרים הנחילו אבותינו רבותינו הקדושים לכבוד חסידים הראשונים, אשר בני בניהם ובני בנותיהם לדורותיהם, באיזה מדינה וסביבה שיהיו, יהיה אצלם אותו ה'עקריה', והוא המשכת פנימיות הלב אל צור מחצבתו. לפעמים ה'עקריה' מכסה ונעלם בכמה לבושים, וזאת היא עבודת החפץ בחיים, להסיר את הכסויים ולקבץ לו זמני למוד בתורת החסידות ולנהג במנהגי צדת החסידים.

שבת
קודש

שבת

ב סיון, מז לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: במדבר, שביעי עם פירש"י.

תהלים: י"ז.

תניא: ובירידתה . . . בשם שכינה.

אנא בכח - דקבלת שבת - אומרים בלחש.

ופרוש עלינו כו' - בקבלת שבת - בעמידה.

בשנת תקפ"ט חל שבת פרשת במדבר ה' בסיון. קדם הדלקת נרות של שבת אמר ה'צמח צדק" מאמר "שאו את ראש גו' אבותם". פרש 'שאו' כפרוש הרב אבן עזרא, מענין "כי תשא את ראש". ובאור הענין, שעל ידי עבודת הארת הנשמה שבגוף, נעשה עליה בראש ועצם הנשמה כמו שהיא למעלה. והסביר כמה פסוקים ומאמרי זהר ומדרש. בשבת בצעהרים אמר רבנו הדרוש "וארשתיה לי לעולם" ובאורו שנדפסו ב"לקוטי תורה". ביום א' דחג השבועות אמר רבנו את הדרוש "וספרתם לכם" ובאורו - שנדפסו ב"לקוטי תורה". ביום השני דחג השבועות בסעודת יום טוב אמר רבנו את הדרוש "והחכמה מאין תמצא", והוא באור השני בענין "תספרו חמשים יום" הנדפס ב"לקוטי תורה".

אגרות קודש

ב"ה, יו"ד סיון, תשי"ח

ברוקלין.

הנהלת צעירי אגודת חב"ד אשר במאנטרעאל

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבם מג' סיון עם המצורף אליו, בו כותבים אודות התפתחות הענין דמחנה גן ישראל, ובדאי ימשיכו ההשתדלות בזה במרץ הדרוש מתאים לגדול הדבר והבטיחו רז"ל יגעת ומצאת ובפרט בענין כהאמור שהנקודה שבו להכניס ילדי בני ישראל שעל כאו"א מהם נאמר בנים אתם לה' אלקיכם, באוירה של חיים ברוח תורתנו תורת חיים, במשך כו"כ שבועות, אשר ודאי שהשפעתה תהי ניכרת בחדשים ושנים הבאים לאחר זה, והרי עניני טוב וקדושה עושים פירות ופירי פירות.

מהאמור מובן ג"כ שכל ידיעה והשתדלות בהאמור כדאיות הן, ואשרי חלקו של כאו"א חלוקה חלק בראש בעבודה האמורה, ואחכה לבשו"ט בכל האמור ואשר המחנה הולך וגדול הן בכמות והן באיכות עד כי גדל מאד.

בברכת הצלחה בכל השייך למחנה גן ישראל מתוך הרחבת הדעת ובשמחה ובטוב לבב ולבשו"ט.

יום ראשון כ"ה אייר ה'תשע"א

איזה 'קלקול' היה במקדש?

(תוס' יום טוב ר"ה פ"ה, מ"ד)

ומבאר מהר"ם חביב (יום תרועה, ר"ה שם, ד"ה כתבו):

לדעת הרמב"ם כך היה ה'קלקול': לאחר שנשתחו העדים ולא באו, הקריבו את עולת התמיד על תנאי. אם יבואו עדים - תהיה זו עולת נדבה שאינה טעונה שירה, ולאחר שיגיעו העדים ויקדשו את היום יקריבו מוסף ואח"כ התמיד, ויאמרו את השיר כדינו. ואם לא יבואו - תהיה זו עולת תמיד ואת שירת התמיד יאמרו בסוף היום. לבסוף עבר היום ולא באו עדים וגם לא הספיקו לומר שירה. וזהו שאומרת המשנה "נתקלקלו הלוויים בשיר" ולא אמרו שירה על התמיד. אלא שהרמב"ם מציין את הסיבה שבגללה לא יכלו להקריב את קרבן התמיד באופן שיוכלו לומר עליו את השירה - כי המתניו אולי יבואו עדים ויקדשו את היום ויצטרכו להקריב קרבן מוסף, אך לא יוכלו להקריבו כי "אין שוחטין קרבן אחר תמיד של בין הערביים" (הל' תמידין ומוספין פ"א ה"ג).

הלכות קדוש החודש פרק ג הלכה ה: פֶּעַם אֶחָת נִשְׁתַּחֲוּ הָעֲדִים מִלְּבֹאֵי עַד בֵּין הָעֲרֵפִים, וְנִתְקַלְקְלוּ בְּמִקְדָּשׁ וְלֹא יָדְעוּ מַה יַּעֲשׂוּ; אִם יַעֲשׂוּ עֹלָה שֶׁל בֵּין הָעֲרֵפִים – שָׁמָּה יָבֹאוּ הָעֲדִים, וְאִי אֲפָשָׁר שִׁיקְרִיבוּ מִיֻּכַף הַיּוֹם אַחֵר תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרֵפִים. עָמְרוּ בֵּית דִּין וְהִתְקִינוּ, שֶׁלֹּא יִהְיוּ מְקַבְּלִים עֲדוּת הַחֹדֶשׁ אֶלָּא עַד הַמִּנְחָה. במשנה (ר"ה ל, ב) מבואר שסיבת התקנה לא לקבל עדים לאחר המנחה, היתה כיון שפעם אחת איחרו העדים להגיע ו"נתקלקלו הלוויים בשיר", שלא ידעו איזה שיר לומר על קרבן התמיד של בין הערביים – אם שיר של ראש השנה כי אולי יבואו העדים לבסוף, או שיר של חול אם לא יבואו העדים. ובגלל הספק לא אמרו שירה (לדעה אחת בגמרא), או שאמרו שיר של חול על קרבן התמיד ולבסוף באו העדים והתברר שהיום ראש השנה (לדעה שניה).

ואם כן, מדוע כתב הרמב"ם שהקלקול היה באי הידיעה אם להקריב את קרבן התמיד, שמא יבואו עדים ויקדשו את היום ואי אפשר יהיה להקריב מוסף של ראש השנה לאחר התמיד

יום שני כ"ו אייר ה'תשע"א

ל' בחודש - סוף חודש או ראש חודש?

תתק"ט) כתב "וכשר הדבר בבלתי לשנות מנהג אבותינו למנות מיום שני" וכן נהוג כיום. אך עדיין ניתן למצוא התייחסות ליום ל' בחודש כתחילת החודש הבא: מי שנולד בר"ח כסלו בשנה שהיה רק יום אחד ר"ח ובשנת ברהמצווה שלו יש יומיים ר"ח, לדעת רוב הפוסקים נעשה בר מצווה ביום א' דר"ח שהוא ל' (משנ"ב סי' נ"ה סקמ"ה).

נמצא שקביעות ימי החודש אינה משקפת במדויק את סיבוב הירח (שהוא כ"ט יום ומחצה). ויש שכתבו לפי זה שדינים התלויים במיקומו של הירח אינם נקבעים לפי קביעות ימי החודש אלא לפי המולד. וכגון: הרואה דם בתאריך מסויים לחודש, יתכן שתאריך זה הוא הגורם לראיה וצריכה לחשוש לראיה באותו יום בחודש הבא, ומאחר ודין זה תלוי במצבו המציאותי של הירח (המשפיעה על מצבה של האשה) אין הוא תלוי בקביעות החודש על ידי בית דין אלא נקבע על פי המולד (בדק הבית ז', שער ג'), אך הרשב"א (משמרת הבית שם) סובר שבכוח קביעת בית דין להשליך על הטבע, וקביעת בית דין על יום מסוים כיום א' בחודש עשויה לגרום לאשה להגיב בהתאם.

הלכות קדוש החודש פרק ח, הלכה א"ב: מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמִדָּה, שְׁנֵימִים אֶתָּה מַחֲשֵׁב לַחֹדֶשׁ, וְאִי אֶתָּה מַחֲשֵׁב שְׁעוֹת. לְפִיכָּךְ עוֹשִׂין חֹדֶשׁ הַלְבָּנָה, מִהֵן חֹדֶשׁ חֹסֶר וּמֵהֶם חֹדֶשׁ מָלֵא... מצד אחד, יום השלושים בחודש נמנה כחלק מהחודש החולף (למשל: ל' בתשרי, ולא א' במרחשוון), ומאידך הוא נחשב כ'ראש חודש' של החודש הבא. וטעם הדבר הוא לפי שלמעשה חודש הלבנה הוא עשרים ותשעה יום ומחצה, וראוי היה לחלק את יום השלושים – חציו לחודש הקודם וחציו לחודש הבא, אלא ש"מים אתה מחשב לחודש ואי אתה מחשב שעות", ולכן תיקנו שיהא חודש אחד מלא ואחד חסר כך שהחודש החסר 'תורם' חצי יום לחודש השני ויורד לעשרים ותשעה יום והשני עומד על שלושים. אך לענין קדושת היום הרי מאחר שמקצתו של יום השלושים קודש – כולו קודש (ראה שו"ת הר"ד סי' ל"ב).

ואמנם, יש מהראשונים שחידש שיום השלושים נמנה כיום א' לחודש הבא (אור זרוע ח"ד פסקי סנהדרין סי' צ"בד), והאוסר עצמו ביין לחודש זה אין א' דראש חודש בכלל אך הראב"ה (ח"ד סי'

יום שלישי כ"ז אייר ה'תשע"א

הכוכבים ושעת הקידוש

בדברי חז"ל (פרד"א פ"י) מבואר ששבעה כוכבי לכת אלו שולטים ('משפיעים') לאורך שעות היום בזה אחר זה וכל אחד משמש שעה אחת. בשעה הראשונה של ליל יום ראשון (ליתר דיוק: שש שעות אחרי חצות יום השבת) משמש כוכב, בשעה השנייה משמש לבנה, בשעה השלישית משמש שבתאי, בשעה הרביעית משמש צדק, בשעה החמישית משמש מאדים, בשעה הששית משמש חמה ובשעה השביעית משמש נוגה. ולאחר שבע שעות, סדר זה חוזר חלילה.

הלכות קדוש החודש פרק י"א, הלכה י"ג: הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְכֵן שְׁאֵר הַשִּׁבְעָה בִּכְכָבִים – מִחֻלָּף כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶן בְּגִלְגַּל שְׁלוֹ מִחֻלָּף שְׁנֵה... מִחֻלָּב הַיּוֹם כְּמוֹ מִחֻלָּב אִמָּשׁ כְּמוֹ מִחֻלָּב לְמָחָר כְּמוֹ מִחֻלָּב בְּכָל יוֹם יוֹם.

גרמי השמים (הנקראים בלשון חז"ל כוכבים) נחלקו לשני סוגים: כוכבי לכת, וכוכבי שבת. כוכבי השבת נמצאים במקום קבוע בשמים זה ביחס לזה ושונים מהם שבעה כוכבי הלכת הנראים לעין.

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ עא

ליל ראשון, צדק בשעה ראשונה בתחילת ליל שני וכן הלאה). ועל פי זה כתב אדמו"ר הזקן בשולחנו לגבי קידוש בליל שבת (א"ח סי' רעא ס"ג): "יש נזהרים שלא לקדש בשעה ראשונה של הלילה (דהיינו שעה שביעית אחר חצות היום) אלא או קודם הלילה או לאחר שעה תוך הלילה, לפי שבשעה הראשונה, הוא מזל מאדים, וסמא"ל מושל עליו".

(קיצור דיני ברכת חמה, עמ' נב).

ומאחר שבשבוע יש מאה שישים ושמונה שעות (עשרים וארבע שעות היממה כפול שבעה ימים), נמצא שכל אחד משבעת כוכבי הלכת משמש עשרים וארבע שעות במשך ימי השבוע. בכל שבוע מתחיל מחזור חדש ובכל יום משמש בתחילת הלילה כוכב הלכת ששימש בתחילת הלילה באותו יום בשבוע הקודם, והסימן לכוכבים המשמשים בשעות הראשונות של לילות השבוע הוא כצנ"ש חל"מ (כוכב בשעה הראשונה בתחילת

יום רביעי כ"ח אייר ה'תשע"א

הנהגה טבעית והנהגה ניסית

מידי חודש (מלשון חידוש) מסמל את ההנהגה הניסית שלעתים מתגלית בעולם.

ובמדרש נאמר (שמו"ר פט"ו, י"א): "משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים ושנים, וכשבחר ביעקב ובניו קבע בו ראש חודש של גאולה", ומבאר בעל ה'עקידה' - "בחר הקב"ה בעולמו" היא ההנהגה הטבעית שנקבעה בבריאת העולם, ו'ה'ראש' להנהגה זו הוא בחודש תשרי, ו'משבחר ביעקב ובניו' היא ההנהגה הניסית לצורך עם ישראל, ו'ראש' להנהגה זו הוא בחודש ניסן, חודש היציאה ממצרים.

וזה השייכות בין שתי ההנהגות לחודשים תשרי וניסן: חודש תשרי הוא ראש השנה למהלך השמש - ההנהגה הטבעית, ואילו חודש ניסן הוא ראש השנה למהלך הלבנה - ההנהגה הניסית.

(לקוטי שיחות י"ז עמ' 149)

הלכות קדוש החודש, פרק י"ב הלכה א: מְחַלֵּךְ הַשָּׁמֶשׁ

הַאֲמִצְעִי בַיּוֹם אַחֵר, שֶׁהוּא אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים שָׁעוֹת...

סיבובה של השמש נמשך כשנה, והוא היוצר את ארבעת תקופות השנה, אך אין לו השפעה על קביעת החדשים. מאידך, סיבוב הלבנה שייך רק לחודשים ואין בו דבר המבדיל בין שנה לשנה.

בכך מסביר ה'אבן עזרא' (בא יב, ב) את הפסוק "החודש הזה לכם ראש חדשים": ראש השנה לשנים הוא בתשרי והכתוב מדבר על ניסן שהוא ראשון למנין החדשים 'לכם' - עם ישראל, המונים ללבנה.

לפי פנימיות העניינים, מהלך השמש והלבנה מבטאים את שתי ההנהגות של הקב"ה בעולם: מהלך השמש החוזר על עצמו במחזור שנתי קבוע מסמל את הנהגת הטבע שאין בה שינויים, ומהלך הלבנה שאורה משתנה מיום ליום ומתחדש

יום חמישי כ"ט אייר ה'תשע"א

מיהו רב?

על כך הסתמך ה'חתם סופר' כאשר עורר את יהודי קהילת צעלים למנות להם רב שלא יהיה "מקוראי ספרים החיצונים והלועזים בלע"ז". כי אסור לקבל תורה מפיהו". למה, אם כן, הסתמך הרמב"ם על ספרי היוונים, ואף כתב שהדבר מותר? - בלית ברירה, כי "סוד העיבור שנמסר לסנהדרין נעלם ממנו", אך לאחר מכן טרח וכתב את כל החשבונות הנחוצים, כדי שמכאן ואילך אכן לא יודקו לאותם ספרים של חכמי יוון. קל וחומר שרב בישראל, כל עיסוקו יהיה בתורת ה' ולא בספרי יוון וכיוצא בהם.

(ש"ת חתם סופר חר"מ סימן קצ"ז)

הלכות קדוש החודש פרק י"ז, הלכה כ"ד: חֲקֻמַּת

הַתְּקוּפוֹת וְהַנִּימְטִירוֹת, שֶׁחִבְרוּ בָּהֶן חֲכָמֵי יוֹן סִפְרִים תְּרַבָּה . . . אֵין חוֹשְׁשִׁין לַחֲקֹר, בֵּין שֶׁחִבְרוּ אוֹתָם נְבִיאִים בֵּין שֶׁחִבְרוּ אוֹתָם הָאֻמוֹת. את ההיתר לסמוך על ספרים שחיברו חכמי יוון באסטרונומיה, מנמק הרמב"ם: "שכל דבר שנתגלה טעמו ונודעה אמיתות בראיות שאין בהן דופי - אין סומכין על זה האיש שאמרו או שלמדו, אלא על הראיה שנתגלתה".

ואולם, להלן (פ"ט הט"ז) בסיכום הלכות קדוש החודש, כתב: "בארנו חשבונות כל הדרכים . . . כדי שיהיה הכל ידוע למבינים, ולא יחסרו דרך מדרכי התורה ולא ישוטטו לבקש אחרים בספרים אחרים".

יום שישי א' סיון ה'תשע"א

חג שבועות שאינו 'זמן מתן תורתנו' - הכיצד?

ואייר תמיד חסר, וכך היום החמישים חל בו' סיון. אך כאשר משיח יבוא, במהרה בימינו, נחזור לקדש את החודשים על פי הראיה. או אז, יוכל להתרחש מצב בו הן ניסן והן אייר יהיו מלאים, ויום החמישים לעומר יחול בה' סיון; או להיפך - שני החודשים יהיו חסרים, ויום החמישים יהא ז' סיון. כך נגיע למצב מעניין - נקיים את חג השבועות במלואו, אך לא נזכיר בתפילת היום שזה "זמן מתן תורתנו". להנחה זו יש השלכה אף בזמן הזה:

הלכות קדוש החודש פרק יח, הלכה ט: אַחֵר תִּהְיֶה, או

עוֹשִׂין תִּהְיֶה חֶסֶר אַחֵר תִּהְיֶה חֶסֶר.

בכל שנה חל חג השבועות בו' סיון, אך יתכן לפעמים שהחג יזוז ממקומו הקבוע.

הא כיצד? - יש לדעת, שמועד חג שבועות אינו תלוי בזמן מתן תורה - ו' סיון - אלא ביום החמישים לעומר, שנאמר: "תספרו חמישים יום . . . היום הזה מקרא קודש".

בזמן הגלות, לוח השנה נקבע לפי חשבון. ניסן תמיד מלא

העובר את קו התאריך בימי הספירה, עושה חג שבועות ביום החמישים לעומר שלפי מניינו האישי, למרות שבמקום שהותו חל יום החמישים לעומר במועד אחר. לכן, ראוי להימנע

מלעבור את קו התאריך בין פסח לשבועות.

(שערי הלכה ומנהג אר"ח ח"ב עמ' קנד ואילך)

שני סוגי תענית ציבור

שבת קודש ב' סיון ה'תשע"א

שזהו רק בארץ ישראל משום שיש בה נשיא, אבל לא בבבל, ואילו הרמב"ם לא חילק בין בבל לארץ ישראל. והנה, בפרק א' הרמב"ם עוסק בתעניות שהציבור גוזר על צרות שבאות עליו, וכותב (בהלכה ח): "תעניות אלו שמתענין על הצרות – אין מתענין בהן לא עוברות ולא מינקות ולא קטנים, ומותרין לאכול בלילה אף על פי שמתענין למחר חוץ מתענית המטר". אם כן, לדעת הרמב"ם יש שני סוגים של תעניות ציבור: א) תעניות שמתענים בהם בין ביום ובין בלילה ואסורים בה' עינויים. ב) תעניות שמתענים בהן רק ביום ומותרים בשאר עינויים. ועל פי זה מוסיף ומבאר שתעניות מן הסוג הראשון נהוגות רק במניעת מטר מוחלטת, אך כאשר גוזרים תעניות על צרות אחרות אין פוסקים מבעוד יום ואסורים באכילה ושתייה בלבד ומותרים בשאר עינויים (ראה מגיד משנה כאן).

הלכות תעניות פרק ג, הלכה יא: כָּל תַּעֲנִיּוֹת שֶׁנֶּזְדְּרִין תַּצְבֹּר בְּחֻצָּה לְאֶרֶץ, אוֹכְלִים בָּהֶם בְּלֵילָה, וְדִינֵיהֶם כְּדִין שְׁאֵר תַּעֲנִיּוֹת; שֶׁאֵין גִּזְרִין עַל הַצָּבֹר תַּעֲנִית כְּגֹן צוּם כְּפֹר אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּלֵבָד וּבְגִלָּל הַמָּטָר, וּבְאֻתָּן עֶשֶׂר תַּעֲנִיּוֹת, שֶׁהֵן שְׁלֹשׁ אֲמֻצְעִיּוֹת וְשֶׁבַע אַחֲרוֹנוֹת.

שתי הלכות קבע כאן הרמב"ם: א) אין תענית ציבור בבבל (כדברי שמואל בתענית יב, ב). ב) אין תענית ציבור אפילו בארץ ישראל – אלא על הגשמים. וההלכה השנייה מתייחסת להעדר גשמים מוחלט, שהרי הרמב"ם מצביע על סדר התעניות של שלוש אמצעיות ושבע אחרונות, וסדר זה נוהג רק במצב של מניעת גשמים מלאה, וכלשונו: "הרי שלא ירדו גשמים כל עיקר". אמנם, הרמב"ם בחידושו (ריש תענית) חולק על הרמב"ם, ולשיטתו, גם בשאר צרות גוזרים על הציבור תענית עם כל חומרותיה (שפוסקים מבעוד יום ואסורים בה' עינויים) אלא

אגרות קודש

ב"ה, כ"ה אייר, תשי"ח

ברוקלין

המשתתפות באסיפת יסוד וארגון

אגודת נשי ובנות חב"ד, בניו הייווקן

ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלוש!

נעם לי להודע מהרבנית מרת רבקה תחי' העכט אשר נתאספו לתכלית האמורה וההחלטה לסדר מלוה מלכה ולהזמין אלי' נשי ישראל מחוג יותר רחב, ועל ידי זה להרחיב ולפרסם אגודתן וכן המטרות שלה.

ויהי רצון אשר חפץ ה' בידן יצליח להפיץ היהדות המסורה בחוגים ההולכים ומתרחבים, הפצה חדורה אור וחום חסידותי, שעל ידי זה גם תתרבה ההצלחה, והרי ידוע פתגם רבנו הזקן, מייסד תורת חסידות חב"ד, אשר שיטה זו אינה רק בשביל חוגים מסוימים בעמנו בני ישראל, כ"א שייכת היא לכל העם כולו.

אלא שככל ענין שבקדושה הסדר הוא צעד אחר צעד וכלשון הכתוב בהנוגע לגירוש הרע ונצחון הטוב, מעט מעט אגרשנו.

ויהי רצון שתעשינה כל הנ"ל בשמחה ובטוב לבב מתוך בריאות הנכונה של כל אחת מהן הן ובני ביתן שי'.

בברכה לבשו"ט ולהצלחה.

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – כ"ה אייר-ב' סיון ה'תשע"א

יום ראשון כ"ה אייר ה'תשע"א

הלכות קידוש החדש

פרק שלישי

- 1 א. עדים שראו את החדש: אם היה ביניהם ובין מקום
- 2 שיש בו בית דין מהלך לילה יום או פחות - הולכין
- 3 ומעידין, ואם היה ביניהן יתר על כן - לא ילכו; שאין
- 4 עדותן אחר יום שלשים מועלת, שפכר נתעבר החדש².
- 5 ב. עדים שראו את החדש - הרי אלו הולכין לבית דין
- 6 להעיד ואפלו היה שבת, שנאמר: אשר תקראו אתם
- 7 במועד, וכל מקום שנאמר 'מועד' דוחה את השבת³.
- 8 לפיכך אין מחללין אלא על ראש חדש ניסן ועל ראש חדש
- 9 תשרי בלבד, מפני תקנת המועדות⁴. ובזמן שבית המקדש
- 10 קים - מחללין על כלל, מפני קרבן מוסף שבכל ראש חדש
- 11 וחדש, שהוא דוחה את השבת⁵.
- 12 ג. כשם שמחללין העדים שראו את החדש את השבת, כך
- 13 מחללין עמהן העדים שמוציין אותן⁶ בבית דין, אם לא היו
- 14 בית דין מכירין את הוראין⁷. ואפלו היה זה שמוציא אותן
- 15 לבית דין עד אחד - הרי זה הולך עמהן ומחלל מספק⁸,
- 16 שפא ימצא אחר ויצטרף עמו.
- 17 ד. היה העד, שראו את החדש בליל השבת, חולה -
- 18 מרביבין אותו על החמור⁹, ואפלו במטה¹⁰. ואם יש להן
- 19 אורב בדרך¹¹ - לוקחין העדים בידן כלי זין¹². ואם היה

- 23 דרך וחוקה - לוקחים בידם מזונות. ואפלו ראו גדול
- 24 ונראה לכל - לא יאמרו: כשם שראינוהו אנחנו ראוהו
- 25 אחרים, ואין אנו צריכין לחלל את השבת; אלא כל מי
- 26 שראו החדש, ויהיה ראוי להעיד, ויהיה בינו ובין המקום
- 27 שקבוע בו בית דין לילה יום או פחות - מצוה עליו לחלל
- 28 את השבת וליילף ולהעיד.
- 29 ה. בראשונה היו מקבלין עדות החדש בכל יום שלשים¹³.
- 30 פעם אחת נשתהו העדים מלבוא עד בין הערפים¹⁴,
- 31 ונתקלקלו במקדש¹⁵ ולא ידעו מה יעשו; אם יעשו עולה
- 32 של בין הערפים - שפא יבואו העדים, ואי אפשר שיקריבו
- 33 מוסף היום אחר תמיד של בין הערפים¹⁶. עמדו בית דין
- 34 והתקינו, שלא יהיו מקבלי עדות החדש אלא עד
- 35 המנחה¹⁷, כדי שיהא שהות ביום להקריב מוספין ותמיד
- 36 של בין הערפים ונספיהם.
- 37 ו. ואם הגיע מנחה, ולא באו עדים - עושין תמיד של בין
- 38 הערפים¹⁸. ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה - נוהגין
- 39 אותו היום קדש ולמחר קדש¹⁹, ומקריבין מוסף למחר, לפי
- 40 שלא היו מקדשין אותו אחר מנחה. משחרב בית המקדש,
- 41 התקין רבן יוחנן בן זכאי ובית דין, שיהיו מקבלי עדות
- 42 החדש כל היום כלול²⁰; ואפלו באו עדים יום שלשים בסוף
- 43 היום סמוך לשקיעת החמה²¹ - מקבלין עדותן, ומקדשין
- 44 יום שלשים בלבד.
- 45 ז. כשמעבדין בית דין את החדש מפני שלא באו עדים כל
- 46 יום שלשים, היו עולין למקום מוכן ועושין בו סעדה ביום

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) נתבאר בו שערות החודש דוחה את השבת ושמקבלים אותם כל היום, ועל ששה חדשים השלוחים יוצאים. (2) שהרי "מאיימים עליהם ומטריפים אותם בשאלות ומטריחים עליהם בבדיקות ומדקדקים בעדות ומשתדלים בית דין שלא יקדשו חודש זה הואיל ויצא שמו מעובר", ולפיכך כתב כאן שלא ילכו, שאפילו ילכו לא תהיה תועלת בעדותם. (3) בקרבן התמיד כתוב: "תשמרו להקריב לי במועדו", והוא קרב אפילו בשבת. מכאן לומדים שכל מקום שכתוב בו "במועדו" דוחה שבת. (4) פסח, יום הכפורים וסוכות. על סיון אין מחללים, אף-על-פי שיש בו חג השבועות, מפני שהוא תלוי בספירת העומר, וכיוון שנתקדש חודש ניסן ונקבע חג הפסח, ידעו ממילא מתי יהיה חג השבועות. (5) משום שכתוב "אלה תעשו לה' במועדיכם", וזה מוסב על קרבן ראש חודש, הנוצר באותה פרשה. (6) המעידים עליהם שהם כשרים וזכאים להעיד. (7) ואף על פי שכל העדות הזאת אינה אלא מדרבנן, בכל זאת מותר לחלל על זה את השבת, שהרי בלי עדות זו לא יקבלו בית דין את העדים המעידים על החודש, מכיוון שאינם מכירים אותם. (8) "מעשה ברבי נהוראי שהלך אצל העד להעיד עליו בשבת באושא". וכרב אשי שם, שפירש שר' נהוראי הלך לבדו להצטרף עם עוד אחד באושא, אף-על-פי שהיה ספק שמא לא ימצאו. (9) אף-על-פי שחולה הריהו כמשה ואסור להוציא משא על הבהמה בשבת. (10) אף-על-פי שהמוציא חולה במיטה חייב מיתה. (11) כגון הכותים והבייתוסים שארבו לעדי החודש ועכבום, כדי להטעות את החכמים. (12) אף-על-פי שיש בזה מלאכת הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים. (13) רוצה לומר שהיו רשאים לעדות החודש כל היום, אבל לא אירע שהעדים יאחרו כל כך. (14) כלומר, העדים באו אחר זמן שחישת המידה, שהוא בשמנה שעות ומחצה, כלומר, שלוש שעות וחצי לפני שקיעת החמה. ומכיוון שבתחילת הזמן לא באו העדים - נתבלבלו, כדלהלן. (15) לפני שבאו העדים. (16) וצריך לומר שהקריבו כבש התמיד על תנאי, שאם לא יבואו העדים, יא לא לקרבן תמיד, ואם יבואו העדים - יהא לקרבן מוסף, אלא לפי שלא ידעו טיבו של קרבן, לא ידעו איזה שיר לומר עליו, אם של תמיד - של חול או של מוסף. (17) היא עת הקרבת תמיד שבין הערביים. (18) שאף אם יבואו עדים אחר המנחה, לא יקבלו אותם. (19) ופירש רש"י שהמדובר בראש השנה, שמכיוון שעד עכשיו נהגו בו בקדושה, שחששו שמא יבואו עדים ויקדשוהו, גומרים יום זה בקדושה, אף-על-פי שכבר נתברר שאין היום יום טוב. (20) כי הסיבה לתקנה הקודמת - הקלקול בקרבן - בוטלה. (21) כשישנה עדיין שהות לקבלת עדים ולדרישה וחקירה, אבל אם ראוהו חברי הבית-דין עצמם, שאין צורך בדרישה וחקירה, אפשר לקדש את החודש אפילו בסוף היום ולא דווקא בסמוך לשקיעת החמה.

1 אחד ושלשים, שהוא ראש חודש. ואין עולין לשם בליילה,
2 אלא בנשף קדם עלות השמש²². ואין עולין לסעודה זו
3 פחות מעשרה. ואין עולין לה אלא בפת דגן וקטנית,
4 ואוכלין בעת הסעודה. וזו היא סעדת מצוה של עבור החודש
5 האמורה בכל מקום²³.

6 ח. בראשונה, כשהיו בית דין מקדשין את החודש, היו
7 משיאין משואות²⁴ בראשי ההרים, כדי שיגיעו הרחוקים.
8 משקלקלו הכותים, שהיו משיאין משואות²⁵ כדי להטעות
9 את העם²⁶, התקינו שיהיו שלוחים יוצאין²⁷ ומודיעין
10 לרבים. ושלוחים אלו אינן מחלקין לא את יום טוב ולא
11 את יום הפורים, ואין צריך לומר שבת²⁸; שאין מחלקין
12 את השבת לקטמו, אלא לקדשו בלבד²⁹.

13 ט. על ששה חדשים היו שלוחין יוצאין: על ניסן - מפני
14 הפסח, ועל אב - מפני התענית, ועל אלול - מפני ראש
15 השנה, כדי שישבו מצפין ביום שלשים לאלול³⁰; אם נודע
16 להם³¹ שקדשו בית דין יום שלשים - נוהגים אותו היום
17 קדש בלבד, ואם לא נודע להם - נוהגים יום שלשים קדש
18 ויום אחד ושלשים קדש, עד שיבואו להם שלוחי תשרי³².
19 ועל תשרי - מפני תקנת המועדות, ועל כסלו - מפני חנכה,
20 ועל אדר - מפני הפורים. ובזמן שבית המקדש קים יוצאין
21 אף על איר - מפני פסח קטן³³.

22 י. שלוחי ניסן ושלוחי תשרי אין יוצאין אלא ביום ראש
23 חודש³⁴ אחר שתעלה השמש³⁵, עד שישמעו מפי בית דין
24 'מקדש'³⁶. ואם קדשו בית דין בסוף יום תשעה ועשרים,
25 כמו שאמרנו, ושמעו מפי בית דין 'מקדש' - יוצאין
26 מבפערב. ושלוחי שאר הששה חדשים יש להם לצאת
27 מבפערב אחר שגראה הירח, אף על פי שעדיין לא קדשו בית
28 דין את החודש; הואיל ונראה החודש - יצאו, שהרי למחר
29 בודאי מקדשין אותו בית דין.

30 יא. כל מקום שהיו השלוחין מגיעין, היו עושין את
31 המועדות יום טוב אחד בכתוב בתורה; ובמקומות
32 הרחוקים, שאין השלוחים מגיעין אליהם, היו עושין שני
33 ימים מפני הספק³⁷, לפי שאינם יודעים יום שקבעו בו בית
34 דין את החודש אי זה יום הוא.

35 יב. יש מקומות שהיו מגיעין אליהם שלוחי ניסן, ולא היו
36 מגיעין להן שלוחי תשרי³⁸, ומן הדין היה שיעשו פסח יום
37 אחד, שהרי הגיעו להן שלוחין וידעו באי זה יום נקבע
38 ראש חודש, ויעשו יום טוב של חג הסוכות שני ימים, שהרי
39 לא הגיעו אליהן השלוחין; וכדי שלא לחלק במועדות
40 התקינו חכמים, שכל מקום שאין שלוחי תשרי מגיעין שם
41 עושין שני ימים³⁹, אפלו יום טוב של עצרת⁴⁰.

42 יג. וכמה בין שלוחי ניסן לשלוחי תשרי? שני ימים.
43 ששלוחי תשרי אינן מחלקין באחד בתשרי - מפני שהוא
44 יום טוב, ולא בפעשרי בו - מפני שהוא יום פפור.

45 יד. אין השלוחין צריכין להיותן שנים, אלא אפלו אחד
46 נאמן. ולא שליח בלבד, אלא אפלו תגר⁴¹ משאר העם, שכא
47 כדרכו ואמר: אני שמעתי מפי בית דין שקדשו את החודש
48 ביום פלוני - נאמן⁴², ומתקנין את המועדות על פיו; שדבר
49 זה דבר העשוי להגלות⁴³, ועד אחד פשר⁴⁴ נאמן עליו.

50 טו. בית דין שישבו כל יום שלשים ולא באו עדים,
51 והשפיעו בנשף ועברו את החודש, כמו שבארנו בפסק זה,
52 ואחר ארבעה או חמשה ימים באו עדים רחוקים⁴⁵ והעירו
53 שראו את החודש בזמנו, שהוא ליל שלשים, ואפלו באו
54 בסוף החודש - מאימין עליהן איום גדול, ומטריפים אותם⁴⁶
55 בשאלות, ומטריחין עליהן בבדיקות⁴⁷, ומדקדקין בעדות⁴⁸,
56 ומשתדלין בית דין שלא יקדשו חודש זה, הואיל ויצא שמו
57 מעבר⁴⁹.

58 טז. ואם עמדו העדים בעדותן⁵⁰, ונמצאת מכונת, והרי

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(22) ומפרש רבנו שהכוונה לפני עלות השמש, וזהו בשעה שלא יום גמור ולא לילה גמור. (23) ומטרת הסעודה - לפרסם עיבור החודש מאחר שלא קדשוהו. (24) מדליקים אבוקות אש ביום שלשים בערב (ליל היום השלושים ואחד), ואז ידעו הרחוקים, שיום השלושים היה ראש-חודש. ואם לא נראו המשואות, ידעו שהחודש שעבר מעובר. (25) במקרה שעברו בית-דין את החודש ולא השיאו משואות, השיאו הם [=הכותים] משואות בהריהם. (26) שהעם יחשוב שהחודש חסר. (27) ובטלו את המשואות. ובירושלמי אמרו, שרבי הוא שביטלן. (28) חילול שבת חמור מחילול יום-הכפורים; זה [=שבת] בסקילה וזה [=יום הכפורים] בכרת. (29) כלומר, לעדי החודש המקדשים את החודש מותר לחלל את השבת, אבל לא לשלוחים שהם רק מקיימים ומודיעים שהחודש כבר קודש. (30) ומשום כך צריך לדעת אימתי ראש-חודש אלול. (31) למקומות הקרובים לירושלים. (32) ואז ידעו מתי ראש חודש תשרי, ועל פיו יקבעו יום הכיפורים וסוכות. (33) פסח שני. ועל סיוון לא יצאו שלוחים, מפני שבועות, משום שזמנו קרוב, כי הוא תלוי בספירת העומר, והוא ביום החמישים לשני של פסח. (34) בחודש ניסן, אבל בתשרי אינם יכולים לצאת מחמת קדושת יום-טוב. (35) שקידוש החודש אינו אלא ביום. (36) כיוון שקבעת המועדים תלויה בהם, צריך שיתאמת להם הדבר יותר מבשאר החודשים. (37) והם נקראים "שני ימים טובים של גלויות". (38) משום ששלוחי תשרי אינם מהלכים בראש השנה וביום הכפורים. (39) "גזירה ניסן אטו תשרי", שאם יעשו פסח יום אחד, יעשו גם סוכות יום אחד, שלא על פי השלוחים, ופעמים יטעו. (40) חג השבועות. אף-על-פי שאינו תלוי בקידוש ראש חודש סיוון אלא בספירת העומר. (41) וכול. (42) "בא אחד מסוף העולם ואמר קדשו בית דין את החודש - נאמן". (43) ובדבר העשוי להגלות אין אדם משקר. (44) ואף על פי שב"עדות אשה" (להעיד לאשה שמת בעלה), נאמנים אפילו פסולים לעדות, מטעם זה, שהוא עשוי להגלות - שם יש טעם נוסף: "שלא תישאר עגונה". (45) ממקום רחוק. (46) מבבלים את דעתם. (47) שאלות צדדיות בלתי חשובות. (48) בשאלות הנוגעות לעדות גופא. (49) שנתפרסם כמעובר. (50) וכל האימים לא השפיעו.

מַעֲבְרִין, כְּדִי שִׁיְהִיָּה הָאָכִיב מִצִּי לְהַקְרִיב מִמֶּנּוּ עֹמֵר
הַתְּנוּפָה בְּשֵׁשָׁה עָשָׂר בְּנִיסָן, וְכִדִּי שִׁיְהִי הַפְּרוֹת צוֹמְחִין
בְּדֶרֶךְ כָּל זְמַן הָאָכִיב.
ד. וְעַל שֵׁלֶשׁ אֲרָצוֹת הָיוּ סוֹמְכִין בְּאָכִיב: עַל אֶרֶץ יְהוּדָה,
וְעַל עֶבֶר הַיַּרְדֵּן, וְעַל הַגָּלִיל. וְאִם הִגִּיעַ הָאָכִיב בְּשָׁתִי
אֲרָצוֹת מֵאֵלּוּ, וּבִאֲחַת לֹא הִגִּיעַ - אֵין מַעֲבְרִין; וְאִם הִגִּיעַ
בִּאֲחַת מֵהֶן, וְלֹא הִגִּיעַ בְּשֵׁפְטִים - מַעֲבְרִין, אִם עֲדִין לֹא
צָמְחוּ פְּרוֹת הָאֵילָן. וְאֵלּוּ הֵן הַדְּבָרִים שֶׁהֵן הַעֲקָר שֶׁמַּעֲבְרִין
בְּשִׁבְלֵן, כְּדִי שִׁיְהִי הַשָּׁנִים שְׁנֵי הַחֲמָה.
ה. וְיֵשׁ שֵׁם דְּבָרִים אֲחֵרִים, שֶׁהֵיוּ בֵּית דִּין מַעֲבְרִין בְּשִׁבְלֵן
מִפְּנֵי הַצֶּרֶף, וְאֵלּוּ הֵן: מִפְּנֵי הַדְּרָכִים שֶׁאֵין מִתְקַנִּין, וְאֵין
הָעָם יְכוּלִין לַעֲלוֹת - מַעֲבְרִין אֶת הַשָּׁנָה עַד שִׁיִּפְסְקוּ הַגִּשְׁמִים
וְיִתְקַנּוּ הַדְּרָכִים. וּמִפְּנֵי הַגִּשְׁשִׁים שֶׁנֶּהְרָסוּ, וְנִמְצְאוּ הַנְּהָרוֹת
מִפְּסִיקִין וּמוֹנְעִין אֶת הָעָם, וּמִסְתַּפְּנִים בַּעֲצָמָן וּמִתִּים -
מַעֲבְרִין אֶת הַשָּׁנָה עַד שִׁיִּתְקַנּוּ הַגִּשְׁשִׁים. וּמִפְּנֵי תַּנּוּרֵי פִּסְחִים
שֶׁאֲכָדוּ בְּגִשְׁמִים, וְאֵין לָהֶם מָקוֹם לַעֲלוֹת אֶת פִּסְחֵיהֶם -
מַעֲבְרִין אֶת הַשָּׁנָה עַד שִׁיִּכְנּוּ הַתַּנּוּרִים וְיִיבְשׁוּ. וּמִפְּנֵי גְלִיּוֹת
יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּעֱקְרוּ מִמָּקוֹמָן וְעֲדִין לֹא הִגִּיעוּ לִירוּשָׁלַיִם -
מַעֲבְרִין אֶת הַשָּׁנָה, כְּדִי שִׁיְהִיָּה לָהֶם פְּנָאֵי לְהִגִּיעַ.
ו. אֲכָל אֵין מַעֲבְרִין הַשָּׁנָה לֹא מִפְּנֵי הַשָּׁלֵג וְלֹא מִפְּנֵי הַצֶּנֶה,
וְלֹא מִפְּנֵי גְלִיּוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁעֲדִין לֹא נֶעֱקְרוּ מִמָּקוֹמָם, וְלֹא
מִפְּנֵי הַטְּמָאָה; כִּגוֹן שֶׁהֵיוּ רַב הַקְּהֵל אוֹ רַב הַכֹּהֲנִים טְמֵאִים
- אֵין מַעֲבְרִין אֶת הַשָּׁנָה כְּדִי שִׁיְהִיָּה לָהֶם פְּנָאֵי לִטְהַר וְיַעֲשׂוּ
בְּטַהֲרָה, אֲלֵא יַעֲשׂוּ בְּטַמְאָה. וְאִם עָבְרוּ אֶת הַשָּׁנָה מִפְּנֵי
הַטְּמָאָה - הָרִי זֶה מַעֲבֶרֶת.
ז. יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁאֵין מַעֲבְרִין בְּשִׁבְלֵן כָּלֵל, אֲכָל עוֹשִׂין אוֹתָן
סַעַד לְשָׁנָה שֶׁצָּרִיכָה עֲבוּר מִפְּנֵי הַתְּקוּפָה אוֹ מִפְּנֵי הָאָכִיב
וּפְרוֹת הָאֵילָן. וְאֵלּוּ הֵן: מִפְּנֵי הַגְּדִיִּים וְהַטְּלָאִים שֶׁעֲדִין לֹא
נִזְלָדוּ אוֹ שֶׁהֵן מַעַט, וּמִפְּנֵי הַגּוֹזְלוֹת שֶׁלֹּא פָּרְחוּ. אֵין מַעֲבְרִין
בְּשִׁבְלֵי אֵלּוּ, כְּדִי שִׁיְהִי הַגְּדִיִּים וְהַטְּלָאִים מִצִּיּוֹן לַפִּסְחִים,
וְהַגּוֹזְלוֹת מִצִּיּוֹן לְרֵאֵיָה אוֹ לְמִי שֶׁנִּתְחַבֵּב בְּקֶרֶן הָעוֹף;
אֲכָל עוֹשִׂין אוֹתָן סַעַד לְשָׁנָה.
ח. בִּיצַד עוֹשִׂין אוֹתָן סַעַד לְשָׁנָה? אוֹמְרִין: שָׁנָה זֹאת צָרִיכָה
עֲבוּר מִפְּנֵי הַתְּקוּפָה שֶׁמִּשְׁכָּה, אוֹ מִפְּנֵי הָאָכִיב וּפְרוֹת הָאֵילָן
שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ, וְעוֹד שֶׁהַגְּדִיִּים קִטְנִים וְהַגּוֹזְלוֹת רַבִּים.
ט. אֵין מַעֲבְרִין אֶת הַשָּׁנָה אֲלֵא בְּמִזְמָנִין לָהּ. בִּיצַד? יֹאמַר
רֹאשׁ בֵּית דִּין הַגָּדוֹל לְפָלוּנִי וּפָלוּנִי מִן הַסַּנְהֶדְרִין: הֵיוּ
מִזְמָנִין לְמָקוֹם פָּלוּנִי, שֶׁנִּתְחַבֵּב וְנִרְאָה וְנִדַּע אִם שָׁנָה זֹאת
צָרִיכָה עֲבוּר אוֹ אֵינָה צָרִיכָה; וְאוֹתָן שֶׁהִזְמִינוּ בְּלִבָּד הֵן
שֶׁמַּעֲבְרִין אוֹתָהּ. וּבִכְמָה מַעֲבְרִין אוֹתָהּ? מִתְחִלִּין בְּשִׁלְשָׁה

הַעֲדִים אֲנָשִׁים יְדוּעִים וְנִבְנוּנִים⁵¹ וְנִחְקְרָה הָעֲדוּת כְּרָאוֹי -
מִקְדָּשִׁין אוֹתוֹ, וְחוֹזְרִין וּמוֹנִין לְאוֹתוֹ הַחֹדֶשׁ מִיּוֹם שְׁלִשִּׁים,
הוֹאִיל וְנִרְאָה הַיָּרֵחַ בְּלִילוֹ⁵².
יז. וְאִם הִצְרִיכוּ בֵּית דִּין לְהַנִּיחַ חֹדֶשׁ זֶה מִעֲבֶר, כִּשְׁהִיָּה קֶדֶם
שִׁיבֹאוֹ הַעֲדִים אֵלּוּ - מִנִּיחִין. וְזֶה הוּא שֶׁאִמְרוּ: מַעֲבְרִין
אֶת הַחֹדֶשׁ לְצֶרֶף⁵³. וְיֵשׁ מִן הַחֲכָמִים הַגְּדוֹלִים מִי שֶׁחֹלֵק
בְּדָבָר זֶה, וְאוֹמֵר: לַעֲלוֹם אֵין מַעֲבְרִין אֶת הַחֹדֶשׁ לְצֶרֶף⁵⁴;
הוֹאִיל וּבָאוּ עֲדִים - מִקְדָּשִׁין, וְאֵין מֵאִימִין עֲלֵיהֶן⁵⁵.
יח. יִרְאָה לִי, שֶׁאֵין מִחֻלְקַת הַחֲכָמִים בְּדָבָר זֶה אֲלֵא בְּשֶׁאֵר
הַחֲדָשִׁים חוּץ מִן נִיסָן וְתִשְׁרִי, אוֹ בְּעֲדֵי נִיסָן וְתִשְׁרִי שֶׁבָּאוּ
אַחֵר שֶׁעָבְרוּ הַרְגָּלִים, שֶׁכָּבֵר נַעֲשֶׂה מִה שֶׁנַּעֲשֶׂה וְעָבֵר זְמַן
הַקְּרִבּוֹת וּזְמַן הַמוֹעֲדוֹת; אֲכָל אִם בָּאוּ הַעֲדִים בְּנִיסָן וְתִשְׁרִי
קֶדֶם חֹצֵי הַחֹדֶשׁ⁵⁶ - מִקְבְּלִין עֲדוּתָן⁵⁷, וְאֵין מֵאִימִין עֲלֵיהֶן
כָּלֵל; שֶׁאֵין מֵאִימִין עַל עֲדִים, שֶׁהִעֲדוּ עַל הַחֹדֶשׁ שֶׁרְאוּהוּ
בְּזִמְנֵן, כְּדִי לַעֲבֹר.
יט. אֲכָל מֵאִימִין עַל עֲדִים שֶׁנִּתְקַלְקְלָה עֲדוּתָן, וְהָרִי הַדְּבָר
נוֹטָה וְנִגְנֵא שֶׁלֹּא תִתְקַם הָעֲדוּת וְיִתְעַבֵּר הַחֹדֶשׁ, מֵאִימִין
עֲלֵיהֶן כְּדִי שֶׁתִּתְקַם הָעֲדוּת וְיִתְקַם הַחֹדֶשׁ בְּזִמְנֵן. וְכֵן אִם
בָּאוּ עֲדִים לְהוֹם אֶת הַעֲדִים שֶׁרְאוּהוּ בְּזִמְנֵן קֶדֶם שֶׁקִּדְשׁוּהוּ
בֵּית דִּין⁵⁸ - הָרִי אֵלּוּ מֵאִימִין עַל הַמִּזְמָנִין עַד שֶׁלֹּא תִתְקַם
הַהוֹמָה וְיִתְקַדֵּשׁ הַחֹדֶשׁ בְּזִמְנֵן.

פֶּרֶק רְבִיעִי

א. שָׁנָה מַעֲבֶרֶת הִיא שָׁנָה שֶׁמוֹסִיפִין בָּהּ חֹדֶשׁ. וְאֵין
מוֹסִיפִין לַעֲלוֹם אֲלֵא אֶדָר, וְעוֹשִׂין אוֹתָהּ שָׁנָה שְׁנֵי אֲדָרִין:
אֶדָר רִאשׁוֹן וְאֶדָר שֵׁנִי. וּמִפְּנֵי מַה מוֹסִיפִין חֹדֶשׁ זֶה? מִפְּנֵי
זְמַן הָאָכִיב, כְּדִי שִׁיְהִי הַפִּסַּח בְּאוֹתוֹ זְמַן; שֶׁנֶּאֱמַר: שְׁמוֹר
אֶת חֹדֶשׁ הָאָכִיב - שִׁיְהִיָּה חֹדֶשׁ זֶה בְּזְמַן הָאָכִיב, וְלֹאֵל
הוֹסַפְתָּ הַחֹדֶשׁ הַזֶּה - הַפִּסַּח בָּא פַּעַמִּים בִּימֹת הַחֲמָה
וּפַעַמִּים בִּימֹת הַגִּשְׁמִים.
ב. עַל שִׁלְשָׁה סִימָנִין מַעֲבְרִין אֶת הַשָּׁנָה: עַל הַתְּקוּפָה, וְעַל
הָאָכִיב, וְעַל פְּרוֹת הָאֵילָן. בִּיצַד? בֵּית דִּין מִתְשַׁבְּחִין וְיוֹדְעִין,
אִם תִּהְיֶה תְּקוּפַת נִיסָן בְּשֵׁשָׁה עָשָׂר בְּנִיסָן אוֹ אַחֵר זְמַן זֶה
- מַעֲבְרִין אוֹתָהּ הַשָּׁנָה, וְיַעֲשׂוּ אוֹתוֹ נִיסָן אֶדָר שֵׁנִי, כְּדִי
שִׁיְהִיָּה הַפִּסַּח בְּזְמַן הָאָכִיב. וְעַל סִימָן זֶה סוֹמְכִין וּמַעֲבְרִין,
וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לְסִימָן אַחֵר.
ג. וְכֵן אִם רָאוּ בֵּית דִּין שֶׁעֲדִין לֹא הִגִּיעַ הָאָכִיב, אֲלֵא עֲדִין
אֶפֶל הוּא, וְלֹא צָמְחוּ פְּרוֹת הָאֵילָן שֶׁדִּרְפָן לְצִמְחַת בְּזְמַן
הַפִּסַּח - סוֹמְכִין עַל שְׁנֵי סִימָנִין אֵלּוּ וּמַעֲבְרִין אֶת הַשָּׁנָה.
וְאִם עַל פִּי שֶׁהַתְּקוּפָה קֶדֶם לְשֵׁשָׁה עָשָׂר בְּנִיסָן - הָרִי הֵן

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(51) וכל השאלות לא בלבד את דעתם. (52) כן היא משמעות המלה "מאיימין", מאיימין עליהם ומבלבלים אותם שלא יעידו, אבל אם לא נתבלבלו מקבלים עדותם. (53) וגם בזה פירש רבנו כשהחודש כבר נתעבר, ואחר כך באו עדי ראיה, שאין מקבלים עדותם, ומשאירים את החודש מעובר, אם יש צורך בכך. (54) והשנה סדורה: חודש אחד חסר וחודש אחד מלא, ואין מקום לעבר חודש נוסף לאיזה צורך שהוא. (55) "ואין מאיימין על העדים על החודש שנראה בזמנו לעברו". (56) שעדיין קביעת המועדים תלויה בהם. (57) ומקדשים החודש ביום השליש. (58) כי אם נמצאו זוממין אחרי שקדשוהו בית-דין, הרי זה מקודש. (1) כלל בו דיני עיבור השנה, ועל מה מעברין אותה, ושואין מעברין אותה מר"ח ניסן, ואין מעברין בשנת רעבון ובשנת השמיטה.

1 דינין מכלל סנהדרין גדולה ממי שסמכו אותן. אמרו שנים:
2 לא נשב ולא נראה אם צריכה עבור אם לא, ואחד אמר:
3 נשב ונבדק - בטל יחיד במעוטו. אמרו שנים: נשב ונראה,
4 ואחד אמר: לא נשב - מוסיפין עוד שנים מן המזמנים,
5 ונושאים ונותנים בדבר.
6 י. שנים אומרים: צריכה עבור, ושלשה אומרים: אינה
7 צריכה - בטלו שנים במעוטן. שלשה אומרים: צריכה עבור,
8 ושנים אומרים: אינה צריכה עבור - מוסיפין שנים מן
9 המזמנים לה, ונושאים ונותנים, וגומרים בשבעה. אם גמרו
10 כלם לעבר או שלא לעבר - עושין כמו שגמרו; ואם נחלקו
11 - הולכים אחר הרב בין לעבר בין שלא לעבר. וצריך שיהא
12 ראש בית דין הגדול, שהוא ראש ישיבה של אחד ושבעים,
13 מכלל השבעה. ואם גמרו בשלשה לעבר - הרי זו מעברת;
14 והוא, שיהא הנשיא עמהן או שירצה. ובעבור השנה
15 מתחילין מן הצד, ולקדוש החדש מתחילין מן הגדול.
16 יא. אין מושיבין לעבור השנה לא מלך ולא כהן גדול.
17 מלך - מפני חילוליו ומלחמותיו, שמא דעתו נוטה בשבילן
18 לעבר או שלא לעבר; וכהן גדול - מפני הצנה, שמא לא
19 תהיה דעתו נוטה לעבר, כדי שלא יבוא תשרי בימי הקר,
20 והוא טובל ביום הכפורים חמש טבילות.
21 יב. היה ראש בית דין הגדול, והוא הנקרא נשיא, בדרך
22 רחוקה - אין מעברין אותה אלא על תנאי אם ירצה הנשיא.
23 כא ורצה - הרי זו מעברת, לא רצה - אינה מעברת. ואין
24 מעברין את השנה אלא בארץ יהודה, שהשכינה בתוכה,
25 שנאמר: לשכנו תדרשו; ואם עברה בגליל - מעברת. ואין
26 מעברין אלא ביום; ואם עברה בלילה - אינה מעברת.
27 יג. יש לבית דין לחשב ולקבע ולדע אי זו שנה תהיה
28 מעברת בכל עת שירצה, אפלו לכמה שנים. אבל אין
29 אומרים: שנה פלונית מעברת; אלא אחר ראש השנה הוא
30 שאומר: שנה זו מעברת. ודבר זה - מפני הדחק; אבל שלא
31 בשעת הדחק - אין מודיעין שהיא מעברת, אלא באדר הוא
32 שאומר: שנה זו מעברת, וחדש הבא אינו ניסן אלא אדר
33 שני. אמרו לפני ראש השנה: שנה זו שתכנס מעברת -
34 אינה מעברת באמירה זו.
35 יד. הגיע יום שלשים באדר ולא עברו עדן השנה - לא
36 יעברו אותה כלל; שאותו היום ראוי להיות ראש חדש
37 ניסן, ומשכנס ניסן ולא עברו - אינן יכולים לעבר. ואם
38 עברה ביום שלשים של אדר - הרי זו מעברת. באו עדים
39 אחר שיעברו והעידו על הרים - הרי אלו מקדשין את
40 החדש ביום שלשים, ויהיה ראש חדש אדר שני; ואלו
41 קדושהו קדם שיעברו את השנה - שוב לא היו מעברין,
42 שאין מעברין בניסן.
43 טו. אין מעברין את השנה בשנת רעבון; שהכל רצים

44 לבית הגגרות לאכל ולחיות, ואי אפשר להוסיף להן זמן
45 לאסור החדש. ואין מעברין בשביעית; שיד הכל שולטת
46 על הספיחין, ולא ימצאו לקרבן העמר ושתי הלחם. ורגילין
47 היו לעבר בערב שביעית.
48 טז. יראה לי, שנה שאמרו חכמים: אין מעברין בשנת
49 רעבון ובשביעית - שלא יעברו בהם מפני צרך הדרכים
50 והנשרים וכיוצא בהם; אבל אם היתה השנה ראויה
51 להתעבר מפני התקופה או מפני האביב ופרות האילן -
52 מעברין לעולם בכל זמן.
53 יז. כשמעברין בית דין את השנה, כותבין אגרות לכל
54 המקומות הרחוקים ומודיעים אותן שעברוה, ומפני מה
55 עברו. ועל לשון הנשיא נכתבו, ואומר להן: יודע לכם,
56 שהסכמתי אני וחברי והוספנו על שנה זו כך וכך. רצו -
57 תשעה ועשרים יום, רצו - שלשים יום; שחדש העבור
58 הרשות לבית דין להוסיפו מלא או חסר לאנשים הרחוקים
59 שמודיעין אותם, אבל הם - לפי הראיה הם עושים, אם
60 מלא אם חסר.

פרק חמישי

61 א. כל מה שאמרנו מקביעות ראש חדש על הראיה ועבור
62 השנה מפני הזמן או מפני הצרך, אין עושין אותו אלא
63 סנהדרין שבארץ ישראל, או בית דין הסמוכים בארץ
64 ישראל שנתנו להן הסנהדרין רשות; שפך נאמר למשה
65 ואהרן: החדש הזה לכם ראש חדשים, ומפי השמועה למדו
66 איש מאיש ממשו רבנו, שפך הוא פרוש הדבר: עדות זו
67 תהיה מסורה לכם וכל העומד אחריכם במקומכם. אבל
68 בזמן שאין שם סנהדרין בארץ ישראל - אין קובעין חדשים
69 ואין מעברין שנים אלא בחשבון זה שאנו מחשבין בו היום.
70 ב. ודבר זה הלכה למשה מסיני הוא: שבזמן שיש סנהדרין
71 - קובעין על פי הראיה, ובזמן שאין שם סנהדרין - קובעין
72 על פי החשבון הזה שאנו מחשבין בו היום, ואין נזקקין
73 לראיה, אלא פעמים שיהיה יום שקובעין בו בחשבון זה
74 הוא יום הראיה, או קדם לו ביום או אחריו ביום. וזה
75 שיהיה לאחר הראיה ביום - פלא הוא, ובארצות שהן
76 למערב ארץ ישראל.
77 ג. ומאמתי התחילו כל ישראל לחשב בחשבון זה? מסוף
78 חכמי הגמרא, בעת שחרבה ארץ ישראל, ולא נשאר שם
79 בית דין קבוע. אבל בימי חכמי משנה, וכן בימי חכמי
80 הגמרא עד ימי אבני ורבא - על קביעת ארץ ישראל היו
81 סומכין.
82 ד. כשהיתה סנהדרין קנימת והיו קובעין על הראיה, היו
83 בני ארץ ישראל וכל המקומות שמגיעין אליהן שלוהי
84 תשרי עושין ימים טובים יום אחד בלבד; ושאר המקומות

יא. נמצא, עקר דבר זה על דרך זו כף הוא: כל מקום שיש
 בינו ובין ירושלים מהלך יתר על עשרה ימים גמורים -
 עושין שני ימים לעולם, כמנהגם מקדם; שאין שלוחי כל
 תשרי ותשרי מגיעין אלא למקום שבינו ובין ירושלים מהלך
 עשרה ימים או פחות. וכל מקום שבינו לבין ירושלים מהלך
 עשרה ימים בשנה או פחות, שאפשר שיהיו שלוחין מגיעין
 אליו - רואים: אם אותו המקום מארץ ישראל, שהיו בה
 ישראל בשעת הראיה בכבוש שני, כגון אושא ושפרעם ולו
 ויבנה ונב וטבריא וכיוצא בהן - עושין יום אחד בלבד; ואם
 אותו המקום מסוריא, כגון צור ודמשק ואשקלון וכיוצא
 בהן, או מחוצה לארץ, כגון מצרים ועמון ומאב וכיוצא
 בהן - עושין כמנהג אבותיהן שבידיהן: אם יום אחד - יום
 אחד, ואם שני ימים - שני ימים.

יב. מקום שבינו ובין ירושלים עשרה ימים או פחות
 מעשרה, והוא סוריא או חוצה לארץ, ואין להם מנהג; או
 שהיא עיר שנתחדשה במדבר ארץ ישראל, או מקום
 ששכנו בו ישראל עתה - עושין שני ימים כמנהג רב
 העולם. וכל יום טוב שני - מדברי סופרים, ואפלו יום טוב
 שני של ראש השנה, שהכל עושין אותו בזמן הזה.
 יג. זה שאנו מחשבים בזמן הזה כל אחד ואחד בעירו,
 ואומרים שראש חדש יום פלוני ויום טוב ביום פלוני - לא
 בחשבון שלנו אנו קובעין ולא עליו אנו סומכין, שאין
 מעברין שנים וקובעין חדשים בחוצה לארץ, ואין אנו
 סומכין אלא על חשבון בני ארץ ישראל וקביעתם. וזה
 שאנו מחשבים - לגלות הדבר בלבד הוא, כיון שאנו יודעין
 שעל חשבון זה הן סומכין, אנו מחשבים לידע יום שקבעו
 בו בני ארץ ישראל אי זה יום הוא, וקביעת בני ארץ ישראל
 אותו הוא שיהיה ראש חדש או יום טוב, לא מפני חשבון
 שאנו מחשבים.

יום שני כ"ו אייר ה'תשע"א

פרק ששי

א. בזמן שעושין על הראיה, היו מחשבים ויודעין שעה
 שיתקבץ בו הירח עם החמה בדקדוק הרבה, כדרך
 שהאצטגנין עושין, כדי לידע אם יראה הירח או לא
 יראה. ויתחלת אותו החשבון - הוא החשבון שמחשבים
 אותו בקרוב, ויודעין שעת קבוצן בלא דקדוק, אלא
 במהלכם האמצעי - הוא הנקרא מולד; ועקר החשבון -
 שמחשבים בזמן שאין שם בית דין שיקבעו בו על הראיה,
 והוא חשבון שאנו מחשבים היום - הוא הנקרא עבור.
 ב. היום והלילה - ארבע ועשרים שעות בכל זמן: שתיים
 עשרה ביום, ושתיים עשרה בלילה. והשעה מחלקת לאלף

הרחוקות, שאין שלוחי תשרי מגיעין אליהם, היו עושים
 שני ימים מספק, לפי שלא היו יודעין יום שקבעו בו בני
 ארץ ישראל את החדש.

ה. בזמן הזה, שאין שם סנהדרין, ובית דין של ארץ
 ישראל קובעין על חשבון זה - היה מן הדין, שיהיו בכל
 המקומות עושין יום טוב אחד בלבד, אפלו המקומות
 הרחוקות שבחוצה לארץ, כמו בני ארץ ישראל, שהכל על
 חשבון אחד סומכין וקובעין; אבל תקנת חכמים הוא,
 שיהיו כמנהג אבותיהם שבידיהם.

ו. לפיכך: כל מקום שלא היו שלוחי תשרי מגיעין אליו,
 כשהיו השלוחין יוצאין - יעשו שני ימים, ואפלו בזמן הזה,
 כמו שהיו עושין בזמן שבני ארץ ישראל קובעין על
 הראיה; ובני ארץ ישראל בזמן הזה עושין יום אחד
 כמנהגן, שמעולם לא עשו שני ימים. נמצא, יום טוב שני
 שאנו עושין בגלילות בזמן הזה - מדברי סופרים, שתקנו
 דבר זה.

ז. יום טוב של ראש השנה, בזמן שהיו קובעין על הראיה,
 היו רב בני ארץ ישראל עושין אותו שני ימים מספק, לפי
 שלא היו יודעין יום שקבעו בו בית דין את החדש, שאין
 השלוחין יוצאין ביום טוב.

ח. ולא עוד, אלא אפלו בירושלים עצמה, שהוא מקום
 בית דין, פעמים רבות היו עושין יום טוב של ראש השנה
 שני ימים; שאם לא באו העדים כל יום שלשים - נוהגין
 היו באותו היום שמצפין לעדים קדש ולמחר קדש. והואיל
 והיו עושין אותו שני ימים ואפלו בזמן הראיה, התקינו
 שיהיו עושין אפלו בני ארץ ישראל אותו תמיד שני ימים
 בזמן הזה שקובעין על החשבון. הנה למדת, שאפלו יום
 טוב שני של ראש השנה בזמן הזה - מדברי סופרים.

ט. אין עשיית יום טוב אחד תלויה בקריבת המקום. כיצד?
 אם יהיה מקום בינו ובין ירושלים מהלך חמשה ימים או
 פחות, שבנדאי אפשר שיגיעו להן שלוחין - אין אומרים,
 שאנשי מקום זה עושין יום טוב אחד; שמי יאמר לנו שהיו
 השלוחים יוצאין למקום זה, שמא לא היו שלוחים יוצאין
 למקום זה, מפני שלא היו שם ישראל, ואחר שחזרו לקבע
 על החשבון ישובו שם ישראלים שהן חבין לעשות שני
 ימים; או מפני שהיה חרום בדרך, כדרך שהיה בין יהודה
 וגליל בימי חכמי המשנה; או מפני שהיו הפותים מונעין
 את השלוחין לעבר ביניהן.

י. ואלו היה הדבר תלוי בקריבת המקום, היו כל בני
 מצרים עושין יום אחד; שהרי אפשר שיגיעו להן שלוחי
 תשרי, שאין בין ירושלים ומצרים על דרך אשקלון אלא
 מהלך שמונה ימים או פחות. וכן רב סוריא. הא למדת,
 שאין הדבר תלוי בהיות המקום קרוב.

1 ושמונים חלקים. ולמה חלקו השעה למנין זה? לפי שמנין
2 זה יש בו חצי ורביעי ושמיות, ושליש ושתיים ותשוע,
3 וחמש ועשור. והרבה חלקים יש לכל אלו השמות.
4 ג. משיתקבץ הירח והחמה לפי חשבון זה, עד שיתקבצו
5 פעם שניה במהלכם האמצעי - תשעה ועשרים יום, ושתיים
6 עשרה שעות מיום שלשים מתחלת לילו, ושבע מאות
7 ושלשה ותשעים חלקים משעת שלש עשרה. וזה הוא הזמן
8 שבין כל מולד ומולד, וזה הוא חדשה של לבנה.
9 ד. שנה של לבנה - אם תהיה שנים עשר חדש מתחדשים
10 אלו, יהיה כללה: שלש מאות יום, וארבעה וחמשים יום,
11 ושמונה שעות, ושמונה מאות וששה ושבעים חלקים; ואם
12 תהיה מעברת, ותהיה השנה שלשה עשר חדש, יהיה
13 כללה: שלש מאות ושמנים ושלשה יום, ואחת ועשרים
14 שעות, וחמש מאות ותשעה ושמנים חלקים.⁸ ושנת החמה
15 היא שלש מאות חמשה וששים יום ושש שעות. נמצא,
16 תוספת שנת החמה על שנת הלבנה: עשרה ימים, ואחת
17 ועשרים שעות, ומאתים וארבעה חלקים.
18 ה. כשתשליף ימי חדש הלבנה שבועה שבועה, שהן ימי
19 השבוע, ישאר: יום אחד, ושתיים עשרה שעות ושבע מאות
20 ושלשה ותשעים חלקים. סימן להם: אי"ב תשצ"ג. וזו היא
21 שארית חדש הלבנה.⁹ וכן כשתשליף ימי שנת הלבנה
22 שבועה שבועה: אם שנה פשוטה היא - ישאר ממנה:
23 ארבעה ימים, ושמונה שעות, ושמונה מאות וששה
24 ושבעים חלקים. סימן לה: ד"ח תתע"ו. וזו היא שארית
25 שנה פשוטה.¹⁰ ואם שנה מעברת היא - תהיה שאריתה:
26 חמשה ימים, ואחת ועשרים שעות, וחמש מאות ותשעה
27 ושמנים חלקים. סימן להם: הכ"א תקפ"ט.
28 ו. כשיהיה עמך ידוע מולד חדש מן החדשים, ותוסיף עליו
29 אי"ב תשצ"ג - יצא מולד שאחריו, ותדע באי זה יום מימי
30 השבוע ובאי זה שעה ובכמה חלקים יהיה.
31 ז. כיצד? הרי שהיה מולד ניסן באחד בשבת, בחמש שעות
32 ביום, ומאה ושבעה חלקים - סימן להם: אהק"ו -
33 כשתוסיף עליו¹¹ שארית חדש הלבנה, והוא אי"ב תשצ"ג
34 - יצא מולד איר בליל שלישי, חמש שעות בלילה, ותשע
35 מאות חלקים. סימן להם: ג"ה תת"ק. ועל דרך זו עד סוף
36 העולם, חדש אחר חדש.
37 ח. וכן כשיהיה עמך ידוע מולד שנה זו, ותוסיף שאריתה
38 על ימי המולד - אם פשוטה היא, שארית הפשוטה; ואם
39 מעברת היא, שארית המעברת - יצא לך מולד שנה
40 שללאחריה. וכן שנה אחר שנה, עד סוף העולם. והמולד

41 הראשון שממנו תתחיל, הוא מולד שהיה בשנה הראשונה
42 של יצירה, והוא היה בליל שני, חמש שעות בלילה,
43 ומאתים וארבעה חלקים. סימן להם: בהר"ד. וממנו הוא
44 תחלת החשבון.
45 ט. בכל החשבונות האלו שתדע מהן המולד, כשתוסיף
46 שארית עם שארית, כשיתקבץ מן החלקים אלף ושמנים -
47 תשליף שעה אחת ותוסיף אותו למנין השעות, וכשיתקבץ
48 מן השעות ארבע ועשרים - תשליף יום ותוסיף ממנו למנין
49 הימים, וכשיתקבץ מן הימים יותר על שבועה - תשליף
50 שבועה מן המנין ותניח השאר; שאין אנו מחשבים לידע
51 מנין הימים, אלא לידע באי זה יום מימי השבוע ובאי זה
52 שעה ואי זה חלק יהיה המולד.
53 י. כל תשע עשרה שנה, שיהיו מהן שבע שנים מעברות
54 ושתיים עשרה פשוטות, נקרא מחזור. ולמה סמכנו על מנין
55 זה? שבזמן שאמה מקבץ מנין ימי שתיים עשרה שנה
56 פשוטות ושבע מעברות, ושעותיהן וחלקיהן, ותשליף כל
57 אלף ושמנים חלקים - שעה, וכל ארבע ועשרים שעות -
58 יום, ותוסיף למנין הימים - תמצא הכל תשע עשרה שנה
59 משני החמה, שכל שנה מהן שלש מאות וחמשה וששים
60 יום ושש שעות בשנה, ולא ישאר ממנין ימי החמה בכל
61 תשע עשרה שנה חוץ משעה אחת וארבע מאות ושמנים
62 וחמשה חלקים. סימן להם: אתפ"ה.
63 יא. נמצא במחזור שהוא כזה, החדשים כלם חדשי
64 הלבנה, והשנים שני החמה. והשבע שנים המעברות שכל
65 מחזור ומחזור לפי חשבון זה, הם: שנה שלישית מן
66 המחזור, ושלשית, ושמיות, ושנת אחת עשרה, ושנת ארבע
67 עשרה, ושנת שבע עשרה, ושנת תשע עשרה. סימן להם:
68 ג"ח י"א י"ד י"ז י"ט.
69 יב. כשתקבץ שארית כל שנה משתיים עשרה שנה
70 הפשוטות, שהיא ד"ח תתע"ו, ושארית כל שנה משבע
71 שנים המעברות, שהיא הכ"א תקפ"ט, ותשליף הכל שבועה
72 שבועה - ישאר: שני ימים, ושש עשרה שעות, וחמש מאות
73 וחמשה ותשעים חלקים. סימן להם: ב"ו תקצ"ה. וזה הוא
74 שארית המחזור.
75 יג. כשיהיה לך ידוע מולד תחלת מחזור, ותוסיף עליו ב"ו
76 תקצ"ה - יצא לך תחלת המחזור שאחריו. וכן מולד כל
77 מחזור ומחזור, עד סוף העולם. וכבר אמרנו, שמולד תחלת
78 המחזור הראשון היה לבהר"ד. ומולד השנה הוא מולד
79 תשרי של אותה השנה.¹²
80 יד. ובדרך הזאת תדע מולד כל שנה ושנה שתקצה, ומולד

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

שעות, ואין מתחשבים בתקופות השנה, שבהן היום לפעמים יותר משתיים-עשרה שעות ולפעמים פחות משתיים-עשרה שעות. שעה היא החלק העשרים וארבעה מן היום והלילה ביחד, און בלשון הקדמונים - חלק העשרים וארבעה של הזמן הדרוש לסיבוב אחד של הגלגל היומי. (5) ולא השתמשו בחלוקה המקובלת באסטרונומיה, היינו שעה אחת = ששים דקות. (6) המספר 1080 מתחלק למכפלות 3x9; 6x9, מה שאין כן המספר 360. (7) בין קיבוץ אחד למשנהו. (8) בחשבון זה נחשב החודש השלושה עשר כ"ט יום, י"ב שעות ותשצ"ג חלקים בהתאם לחשבון הנ"ל. (9) ובשיעור זה יתאחר המולד של החודש הבא. (10) ובשיעור זה יתאחר המולד של השנה הפשוטה הבאה. (11) וכשתחסיר ממנו שארית זו, יצא לך מולד החודש שלפניו. (12) כשהרמב"ם משתמש במלים "מולד

סימנה בט"ו תקפ"ט - או יתר על כן, אם היתה אותה השנה
מוצאי המעברת, שהיתה השנה הסמוכה לה שעברה מעברת
- אין קובעין ראש החדש בשני בשנה זו, אלא בשלישי.
ו. היה מולד השנה הפשוטה, שאמרנו שתדחה לחמישי,
פחות חלק אחד, כגון שיצא סימנה ג"ט ר"ג או פחות מזה
- קובעין אותה בשלישי. וכן אם היה מולד מוצאי העבור
ביום שני פחות חלק, כגון שהיה סימנה בט"ו תקפ"ח או
פחות מזה - קובעין אותה בשני. נמצא דרך קביעת ראש
חדש תשרי לפי חשבון זה כך הוא: תחשב ותדע המולד,
באי זה יום יהיה, ובכמה שעות מן היום או מן הלילה,
ובכמה חלקים מן השעה. ויום המולד הוא יום הקביעה
לעולם, אלא אם כן היה באחד בשבת או בריביעי או בערב
שבת, או אם היה המולד בחצות היום או אחר חצות, או
אם היה בר"ד חלקים משעה עשירית מליל שלישי או יותר
על זה, והיתה שנה פשוטה, או שהיה המולד בתקפ"ט
חלקים משעה רביעית מיום שני, והיתה השנה פשוטה
שאחר המעברת; שאם יאירע באחד מארבעה דברים האלו
- אין קובעין ביום המולד, אלא ביום שלאחריו או שלאחר
אחריו, בדרך שבארנו.
ז. ומפני מה אין קובעין בחשבון זה בימי אד"ו? לפי
שהחשבון הזה הוא לקבוע הירח והשמש בהלכה
האמצעי, לא במקום האמתי, כמו שהודענו, לפיכך עשו
יום קביעה ויום דחיה, כדי לפגוע ביום קבוע האמתי.
ביצד? בשלישי קובעין, בריביעי דוחין, בחמישי קובעין
בששי דוחין, בשבת קובעין, אחד בשבת דוחין, בשני
קובעין.
ח. ועקר שאר הארבע דחיות אלו הוא זה העקר שאמרנו,
שהחשבון הזה במהלך אמצעי. וראיה לדבר: שהמולד
יהיה בליל שלישי וידחה לחמישי, פעמים רבות לא יראה
ירח בליל חמישי ולא בליל ששי, מפלל שלא נתקבצו
השמש והירח קבוע אמתי אלא בחמישי.

פרק שמיני

א. חדשה של לבנה - תשעה ועשרים יום ומחצה ותשצ"ג
חלקים, כמו שבארנו. ואי אפשר לומר שראש החדש יהיה
במקצת היום, עד שיהיה מקצת היום מחדש שעבר ומקצתו
מהבא; שנאמר: עד חדש ימים. מפי השמועה למדו,
שימים אתה מחשב לחדש, ואי אתה מחשב שעות.
ב. לפיכך עושין חדשי הלבנה, מהן חדש חסר ומהם חדש
מלא. חדש חסר - תשעה ועשרים יום בלבד, ואף על פי
שחדשה של לבנה יתר על זה בשעות; וחדש מלא -
משלשים יום, ואף על פי שחדשה של לבנה פחות מזה
בשעות. כדי שלא לחשב שעות בחדש, אלא ימים שלמים.
ג. אלו היה חדשה של לבנה תשעה ועשרים יום ומחצה

1 כל חדש וחדש שתתראה, משנים שעברו או משנים
2 שעתידים לבוא. ביצד? תקח שני יצירה שעברו וגמרו,
3 ותעשה אותם מחזורין של תשע עשרה תשע עשרה שנה,
4 עד תשרי של אותה השנה - ותדע מנחן המחזורין שעברו,
5 ומנחן השנים שעברו ממחזור שעדין לא נשלם. ותקח לכל
6 מחזור ומחזור כיו"ק תצא, ולכל שנה ושנה פשוטה משני
7 המחזור שלא נשלם - ד"ח תתע"ו, ולכל שנה מעברת -
8 הכ"א תקפ"ט, ותקבץ הכל, ותשליף החלקים - שעות,
9 ותשליף השעות - ימים, והימים תשליכם שבעה שבעה,
10 והנשאר מן הימים ומן השעות והחלקים הוא מולד שנה
11 הבאה שתראה לידע מולדה.
טו. מולד השנה שיצא בחשבון זה הוא מולד ראש חדש
12 תשרי, וכשתוסיף עליו אי"ב תשצ"ג - יצא מולד מרחשון,
13 וכשתוסיף על מרחשון אי"ב תשצ"ג - יצא מולד כסלו, וכן
14 לכל חדש וחדש זה אחר זה, עד סוף העולם.

פרק שביעי

א. אין קובעין לעולם ראש חדש תשרי לפי חשבון זה, לא
17 באחד בשבת ולא בריביעי בשבת ולא בערב שבת. וסימן
18 להם: אד"ו. אלא כשיהיה מולד תשרי באחד משלשה ימים
19 האלו - קובעין ראש חדש ביום שלאחריו. ביצד? הרי שהיה
20 המולד באחד בשבת - קובעין ראש חדש תשרי יום שני,
21 ואם היה המולד בריביעי - קובעין ראש חדש יום חמישי,
22 ואם היה המולד בששי - קובעין ראש חדש בשביעי.
ב. וכן אם יהיה המולד בחצי היום או למעלה מחצי היום
24 - קובעין ראש חדש ביום שלאחריו. ביצד? הרי שהיה
25 המולד ביום שני בשש שעות ביום או יתר על שש שעות
26 - קובעין ראש חדש בשלישי; ואם יהיה המולד קדם חצי
27 היום, אפלו בחלק אחד - קובעין ראש החדש באותו יום
28 המולד עצמו. והוא, שלא יהיה אותו היום מימי אד"ו.
ג. כשיהיה המולד בחצי היום או אחר חצות, וידחה ליום
30 שלאחריו, אם יהיה יום שלאחריו מימי אד"ו - הרי זה
31 נדחה לשלאחריו, ויהיה ראש החדש קבוע בשלישי מיום
32 המולד. ביצד? הרי שיהיה המולד בשבת בחצות, סימן:
33 זי"ח - קובעין ראש החדש בשנה שמולדה כזה בשני
34 בשבת. וכן אם היה המולד בשלישי בחצות או אחר חצות
35 - קובעין ראש החדש בחמישי בשבת.
ד. מולד תשרי שיצא בחשבון זה בליל שלישי, בתשע
37 שעות בלילה, ומאמתי וארבעה חלקים משעה עשירית -
38 סימנה: ג"ט ר"ד - או יותר על זה, אם היתה שנה פשוטה
39 - דוחין את ראש החדש, ואין קובעים אותו בשלישי בשנה
40 זו, אלא בחמישי בשבת.
ה. וכן אם יצא מולד תשרי ביום שני, בשלש שעות ביום,
42 וחמש מאות ותשעה ושמנים חלקים משעה רביעית -

44 חֲדָשִׁיהָ כְּסֻדָּרָן. וְאֵלּוּ הֵיחָדָשׁ רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁלֹאֲחֶרֶץ בְּשָׁלִישִׁי
45 - הֵיחָדָשִׁי הַשָּׁנָה זֶה שְׁלֹמִים. וְאֵלּוּ הֵיחָדָשׁ רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּשָׁנָה
46 זֶה בְּשֶׁבֶת, וּבְשָׁנָה שְׁלֹאֲחֶרֶץ בְּשָׁלִישִׁי בְּשֶׁבֶת - הֵיחָדָשִׁי
47 שָׁנָה זֶה חֲסֵרִין. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה תִּחְשַׁב לַשָּׁנָה הַמַּעֲבֶרֶת, כְּמוֹ
48 שֶׁבְּאַרְנוֹ.

49 י. יֵשׁ שֵׁם סִמְנִין שֶׁתִּסְמָךְ עֲלֵיהֶם, כְּדִי שֶׁלֹּא תִטָּעַה בְּחֻשְׁבוֹן
50 סְדוּר חֲדָשִׁי הַשָּׁנָה, וְהֵן בְּנוֹיִין עַל עֶקְרֵי זֶה הַחֻשְׁבוֹן
51 וְהַקְבִּיעוֹת וְהַדְחִיּוֹת שֶׁבְּאַרְנוֹ דִּרְכָּם. וְאֵלּוּ הֵן: כָּל שָׁנָה
52 שֶׁיִּהְיֶה רֹאשׁ הַשָּׁנָה בָּהּ בְּשָׁלִישִׁי - תִּהְיֶה לְעוֹלָם כְּסֻדָּרָן לְפִי
53 חֻשְׁבוֹן זֶה, בֵּין פְּשׁוּטָה בֵּין מַעֲבֶרֶת; וְאִם יִהְיֶה רֹאשׁ הַשָּׁנָה
54 בְּשֶׁבֶת אוֹ בְּשָׁנִי - לֹא תִהְיֶה כְּסֻדָּרָן לְעוֹלָם, בֵּין בְּפְשׁוּטָה
55 בֵּין בְּמַעֲבֶרֶת; וְאִם יִהְיֶה רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּחֻמִּישִׁי: אִם פְּשׁוּטָה
56 הִיא - אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה חֲדָשִׁיהָ חֲסֵרִים לְפִי חֻשְׁבוֹן זֶה, וְאִם
57 מַעֲבֶרֶת הִיא - אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה חֲדָשִׁיהָ כְּסֻדָּרָן לְפִי חֻשְׁבוֹן
58 זֶה.

יום שלישי כ"ז אייר ה'תשע"א

פרק תשיעי

60
61 א. שְׁנַת הַחֲמֵה - יֵשׁ מַחֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל שְׁאוּמְרִים, שֶׁהִיא שְׁלֹשׁ
62 מֵאוֹת חֲמִשָּׁה וְשָׁשִׁים יוֹם וְרִבְעֵי יוֹם, שֶׁהוּא שֵׁשׁ שָׁעוֹת; וְיֵשׁ
63 מֵהֵן שְׁאוּמְרִים, שֶׁהוּא פָּחוֹת מִרְבִּיעֵי הַיּוֹם. וְכֵן חֲכָמֵי יוֹן
64 וּפְרָס יֵשׁ בִּינְיָהֵן מִתְּחִלָּתָה בְּדָבָר זֶה.
65 ב. מִי שֶׁהוּא אוֹמֵר שֶׁהִיא שְׁסִ"ה יוֹם וְרִבְעֵי יוֹם, יִשְׁאַר מִכָּל
66 מִחְזוֹר שֶׁל תִּשְׁעָה עָשָׂרָה שָׁנָה שְׁעָה אַחַת וְאַרְבַּע מֵאוֹת
67 וּשְׁמוֹנִים וְחֲמִשָּׁה חֲלָקִים, כְּמוֹ שֶׁאַמְרָנוּ, וְיִהְיֶה בֵּין תְּקוּפָה
68 לְתְּקוּפָה² אֶחָד וְחֲשָׁעִים יוֹם וְשֶׁבַע שָׁעוֹת וְחֲצִי שְׁעָה.
69 וּמִשְׁתַּדֵּעַ תְּקוּפָה אַחַת בְּאֵי זֶה יוֹם בְּאֵיזוֹ שְׁעָה הִיא, תִּתְחַלֵּל
70 לְמִנּוֹת מִמֶּנָּה לְתְּקוּפָה הַשְּׁנִיָּה שְׁלֹאֲחֶרֶץ, וּמִן הַשְּׁנִיָּה
71 לְשָׁלִישִׁית, עַד סוֹף הָעוֹלָם.
72 ג. תְּקוּפַת נִסָּן הִיא הַשְּׁעָה וְהַחֲלָק שֶׁתִּפְגַּס בּוֹ הַשָּׁמֶשׁ
73 בְּרֹאשׁ מִזֵּל טֹלָה, וְתְּקוּפַת תַּמּוּז - הִיּוֹת הַשָּׁמֶשׁ בְּרֹאשׁ מִזֵּל
74 סֶרְטָן, וְתְּקוּפַת תִּשְׁרִי - הִיּוֹת הַשָּׁמֶשׁ בְּרֹאשׁ מִזֵּל מֵאֲזֹנִים,
75 וְתְּקוּפַת טֶבֶת - הִיּוֹת הַשָּׁמֶשׁ בְּרֹאשׁ מִזֵּל גְּדִי³. וְתְּקוּפַת נִסָּן
76 הִיּוֹתָהּ בְּשָׁנָה הִרְאשׁוֹנָה שֶׁל יִצְרָה לְפִי חֻשְׁבוֹן זֶה קֹדֶם מוֹלֵד
77 נִסָּן: בְּשֶׁבַע יָמִים, וְחֲשָׁע שָׁעוֹת, וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁנָיִם
78 וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים. סִימָנָה: ז"ט תרמ"ב.
79 ד. דֶּרֶךְ חֻשְׁבוֹן הַתְּקוּפָה כֵּן הִיא: תַּדַּע תִּחְלָה בְּמָה מִחְזוּרֵין
80 שְׁלֹמִים מִשְׁנַת הַיִּצְרָה עַד הַמִּחְזוֹר שֶׁתִּרְצָה, וְקַח לְכָל
81 מִחְזוֹר מִהֵן שְׁעָה אַחַת וְתַפְ"ה חֲלָקִים; קִבֵּץ כָּל הַחֲלָקִים -
82 שָׁעוֹת, וְכָל הַשָּׁעוֹת - יָמִים, וְתִגְרַע מִן הַכָּל שְׁבַע יָמִים
83 וְחֲשָׁע שָׁעוֹת וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁנָיִם וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים, וְהִשְׁאָר
84 תּוֹסִיף אוֹתוֹ עַל מוֹלֵד נִסָּן שֶׁל שָׁנָה רִאשׁוֹנָה מִן הַמִּחְזוֹר;

1 בְּלֶבֶד, הֵיחָדָשׁ הַשָּׁנִים חֲדָשׁ מֵלֹא וְחֲדָשׁ חֲסֵר, וְיִהְיֶה יָמֵי שְׁנַת
2 הַלְבָּנָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְאַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁים, שֶׁשָּׁה חֲדָשִׁים חֲסֵרִים
3 וְשֶׁשָּׁה חֲדָשִׁים מְלֵאִים. אֲבָל מִפְּנֵי הַחֲלָקִים שֶׁיֵּשׁ בְּכָל חֲדָשׁ
4 וְחֲדָשׁ יוֹתֵר עַל חֲצִי הַיּוֹם, יִתְקַבֵּץ מֵהֵן שָׁעוֹת וְיָמִים, עַד
5 שֶׁיִּהְיֶה מִקְצַת הַשָּׁנִים חֲדָשִׁים חֲסֵרִים יוֹתֵר עַל הַמְּלֵאִים,
6 וּבְמִקְצַת הַשָּׁנִים חֲדָשִׁים מְלֵאִים יוֹתֵר עַל הַחֲסֵרִים.
7 ד. יוֹם שְׁלֹשִׁים לְעוֹלָם עוֹשִׁין אוֹתוֹ רֹאשׁ חֲדָשׁ בְּחֻשְׁבוֹן זֶה.
8 אִם הִיּוֹת הַחֲדָשׁ שְׁעֶבֶר חֲסֵר - יִהְיֶה יוֹם שְׁלֹשִׁים רֹאשׁ חֲדָשׁ
9 הַבָּא, וְאִם יִהְיֶה הַחֲדָשׁ שְׁעֶבֶר מֵלֹא - יִהְיֶה יוֹם שְׁלֹשִׁים
10 רֹאשׁ חֲדָשׁ, הוּאִיל וּמִקְצָתוֹ רֹאשׁ חֲדָשׁ, וְיִהְיֶה תִּשְׁלוּם
11 הַחֲדָשׁ הַמֵּלֹא שְׁעֶבֶר, וְיִהְיֶה יוֹם אֶחָד וְשְׁלֹשִׁים רֹאשׁ חֲדָשׁ
12 הַבָּא, וּמִמֶּנּוּ הוּא הַמִּנְיָן, וְהוּא יוֹם הַקְבִּיעָה. וּלְפִקְךָ עוֹשִׁין
13 רֹאשֵׁי חֲדָשִׁים בְּחֻשְׁבוֹן זֶה, חֲדָשׁ אֶחָד יוֹם אֶחָד בְּלֶבֶד וְחֲדָשׁ
14 אֶחָד שְׁנֵי יָמִים.
15 ה. סֵדֶר הַחֲדָשִׁים הַמְּלֵאִים וְהַחֲסֵרִים לְפִי חֻשְׁבוֹן זֶה כֵּן
16 הוּא: תִּשְׁרִי לְעוֹלָם מֵלֹא, וְטֶבֶת לְעוֹלָם חֲסֵר, וּמִשְׁבֹּת וְאֵילָף
17 - אֶחָד מֵלֹא וְאֶחָד חֲסֵר, עַל הַסֵּדֶר. בִּיצֵד? טֶבֶת חֲסֵר, שְׁבֹט
18 מֵלֹא; אֶדֶר חֲסֵר, נִסָּן מֵלֹא; אִיר חֲסֵר, סִינֹן מֵלֹא; תַּמּוּז
19 חֲסֵר, אָב מֵלֹא; אֵלּוּל חֲסֵר. וּבְשָׁנָה הַמַּעֲבֶרֶת - אֶדֶר רִאשׁוֹן
20 מֵלֹא, וְאֶדֶר שְׁנִי חֲסֵר.
21 ו. נִשְׁאָרוּ שְׁנֵי הַחֲדָשִׁים, שֶׁהֵן מִרְחֻשׁוֹן וְכִסְלוֹ. פְּעָמִים יִהְיֶה
22 שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים, וּפְעָמִים יִהְיֶה שְׁנֵיהֶם חֲסֵרִים, וּפְעָמִים יִהְיֶה
23 מִרְחֻשׁוֹן חֲסֵר וְכִסְלוֹ מֵלֹא. וְשָׁנָה שֶׁיִּהְיֶה בָּהּ שְׁנֵי חֲדָשִׁים
24 אֵלּוּ מְלֵאִים, הִיא שְׁנִקְרָאוּ חֲדָשִׁיהָ שְׁלֹמִים; וְשָׁנָה שֶׁיִּהְיֶה
25 בָּהּ שְׁנֵי חֲדָשִׁים אֵלּוּ חֲסֵרִים, נִקְרָאוּ חֲדָשִׁיהָ חֲסֵרִין; וְשָׁנָה
26 שֶׁיִּהְיֶה בָּהּ מִרְחֻשׁוֹן חֲסֵר וְכִסְלוֹ מֵלֹא, נִקְרָאוּ חֲדָשִׁיהָ כְּסֻדָּרָן.
27 ז. דֶּרֶךְ יָדִיעַת הַשָּׁנָה אִם חֲדָשִׁיהָ מְלֵאִים אוֹ חֲסֵרִין אוֹ
28 כְּסֻדָּרָן לְפִי חֻשְׁבוֹן זֶה, כֵּן הוּא: תַּדַּע תִּחְלָה יוֹם שְׁנִקְבַּע בּוֹ
29 רֹאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁתִּרְצָה לִידַע סְדוּר חֲדָשִׁיהָ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ
30 בְּפֶרֶק שְׁבִיעִי, וְתַדַּע יוֹם שֶׁיִּקְבַּע בּוֹ רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁלֹאֲחֶרֶץ,
31 וְתִחְשַׁב מִנֵּין הַיָּמִים שֶׁבִּינְיָהֵן, חוּץ מִיּוֹם הַקְבִּיעָה שֶׁל זֶה
32 וְשֶׁל זֶה; אִם תִּמָּצָא בִּינְיָהֵן שְׁנֵי יָמִים - יִהְיֶה חֲדָשִׁי הַשָּׁנָה
33 חֲסֵרִין, וְאִם תִּמָּצָא בִּינְיָהֵם שְׁלֹשָׁה יָמִים - יִהְיֶה כְּסֻדָּרָן, וְאִם
34 תִּמָּצָא בִּינְיָהֵם אַרְבָּעָה יָמִים - יִהְיֶה חֲדָשִׁי הַשָּׁנָה שְׁלֹמִים.
35 ח. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כִּשְׁהִיּוֹתָה הַשָּׁנָה שֶׁתִּרְצָה לִידַע
36 סְדוּר חֲדָשִׁיהָ פְּשׁוּטָה; אֲבָל אִם הִיּוֹתָהּ מַעֲבֶרֶת: אִם תִּמָּצָא
37 בֵּין יוֹם קְבִיעָתָהּ וּבֵין יוֹם קְבִיעַת שָׁנָה שְׁלֹאֲחֶרֶץ אַרְבָּעָה
38 יָמִים - יִהְיֶה חֲדָשִׁי אוֹתָהּ שָׁנָה הַמַּעֲבֶרֶת חֲסֵרִים, וְאִם תִּמָּצָא
39 בִּינְיָהֵם חֲמִשָּׁה יָמִים - יִהְיֶה כְּסֻדָּרָן, וְאִם תִּמָּצָא בִּינְיָהֵם
40 שְׁשָׁה - יִהְיֶה שְׁלֹמִים.
41 ט. בִּיצֵד? הֲרִי שֶׁרְצִינוּ לִידַע סְדוּר חֲדָשִׁי שָׁנָה זֶה, וְהִיּוֹתָהּ
42 רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּחֻמִּישִׁי, וְהִיא פְּשׁוּטָה, וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁלֹאֲחֶרֶץ
43 בְּשָׁנִי בְּשֶׁבֶת, נִמָּצָא בִּינְיָהֵן שְׁלֹשָׁה יָמִים - יִדְעֵנוּ שֶׁשָּׁנָה זֶה

מן המחזור, ותקח לכל שנה אחד עשר יום, ותוסיף על
סכום הימים שבועה ימים בזמנים אלו, והשלף הכל שלשים
שלשים, והנשאר פחות משלשים - תתחיל למנות מראש
חדש ניסן; אם יגיע ליום התקופה - מוטב, ואם לאו -
הוסיף יום או שני ימים או שלשה ימים על המנין, עד
שגגיע ליום התקופה. ואם תהיה השנה מעברת - תתחיל
למנות מראש חדש אדר שני, וליום שגגיע החשבון -
באותו היום מן החדש תהיה התקופה.
ז. ביצד? הרי שרצינו לידע בכמה בחדש תהיה תקופת
ניסן של שנת שלשים ותשע מאות, שהיא שנה תשיעית
ממחזור ר"ס - מצאנו ראש חדש ניסן נקבע בה בחמישי,
ותקופת ניסן בחמישי; ולפי שהיתה שנה זו תשיעית
למחזור, יהיו השנים הגמורות שמונה; כשתקח לכל שנה
מהן אחד עשר יום, יהיו כל הימים שמונה ושמונים; ותוסיף
שבועה, הרי הכל חמשה ותשעים; תשלף הכל שלשים
שלשים, נשארו חמשה ימים; כשתתחיל למנות חמשה
ימים מראש חדש ניסן, שהיה בחמישי, יגיע החשבון ליום
שני; וכבר ידענו שאין התקופה בשני בשבת אלא בחמישי,
לפיכך תוסיף יום אחר יום עד שתגיע לחמישי, שהוא יום
התקופה; נמצאת תקופת ניסן בשנה זו ביום שמיני מחדש
ניסן. ועל הדרך הזאת תעשה בכל שנה ושנה.
ח. זה שאמרנו: תוסיף יום אחר יום עד שתגיע ליום
התקופה - לעולם לא תהיה צריך להוסיף אלא יום אחד
או שנים או שלשה. ופלא גדול הוא שתהיה צריך להוסיף
ארבעה ימים. ואם מצאת שאתה צריך להוסיף יום על זה
- תדע שטעית בחשבון, ותחזור ותחשב בדקדוק.

פרק עשירי

א. שנת החמה למי שהוא אמר שהוא פחות מרביע -
מחכמי ישראל יש מי שאומר: שלש מאות חמשה ושלשים
יום, וחמש שעות, ותשע מאות שבועה ותשעים חלקים,
ושמונה וארבעים רגע. והרגע - אחד מששה ושבועים
בחלק. ולפי חשבון זה תהיה תוספת שנת החמה על שנת
הלכנה: עשרה ימים, ואחת ועשרים שעה, ומאה ואחד
ועשרים חלק, ושמונה וארבעים רגע. סימן להם: יכ"א
קכ"א מ"ח. ולא תמצא תוספת במחזור של תשע עשרה
שנה כלל, אלא בכל מחזור מהם ישלמו שני החמה עם
שני הלכנה הפשוטות והמעברות.
ב. בין כל תקופה ותקופה לפי חשבון זה: אחד ותשעים
יום, ושבוע שעות, וחמש מאות ותשעה עשר חלקים, ואחד
ושלשים רגע. סימן להם: צא"ז תקי"ט ל"א. וכשתדע
תקופה מן התקופות אימתי היתה - תחשב מאותו רגע מנין
זה, ותדע תקופה שאחריה, על הדרך שבארנו בתקופת
השנה שהיא רביע.
ג. תקופת ניסן לפי חשבון זה היתה בשנה ראשונה של

יצא לה באי זו שעה ובכמה בחדש תהיה תקופת ניסן של
אותה השנה מן המחזור, וממנה תתחיל למנות אחד
ותשעים יום ושבוע שעות ומחצה לכל תקופה ותקופה. ואם
תרצה לידע תקופת ניסן של שנה זו, שהיא שנת כף וכוף
במחזור שאתה עומד בו - קח לכל המחזורין השלמים
שעה ותפ"ה לכל מחזור, ולכל השנים הגמורות ששלמו מן
המחזור - עשרה ימים ואחת ועשרים שעות ומאתים
וארבעה חלקים לכל שנה, וקבץ הכל, ותגרע ממנו שבועה
ימים ותשע שעות ויש מאות ושנים וארבעים חלקים,
והנשאר תשליכם חדשי הלכנה - תשעה ועשרים יום ושתיים
עשרה שעות ושבוע מאות ושלש ותשעים חלקים, והנשאר
פחות מחדש הלכנה - תוסיף אותו על מולד ניסן של אותה
השנה, ותדע זמן תקופת ניסן של אותה השנה בכמה יום
בחדש היא ובכמה שעה. תקופת ניסן לפי חשבון זה אינה
לעולם אלא או בתחלת הלילה, או בחצי הלילה, או
בתחלת היום, או בחצי היום; ותקופת תמוז לעולם אינה
אלא או בשבע שעות ומחצה, או בשעה אחת ומחצה, בין
ביום בין בלילה; ותקופת תשרי לעולם אינה אלא בתשע
שעות, או בשלש שעות, בין ביום בין בלילה; ותקופת
טבת לעולם אינה אלא או בעשר שעות ומחצה, או בארבע
שעות ומחצה, בין ביום בין בלילה. אם תרצה לידע באי
זה יום מימי השבוע ובאי זו שעה תהיה התקופה - קח
שנים גמורות שעברו משנת היצירה עד שנה שתרצה,
והשלף הכל שמונה ועשרים שמונה ועשרים, והנשאר יותר
משמונה ועשרים - קח לכל שנה יום אחד שש שעות,
וקבץ הכל, והוסיף עליו שלשה, והשלף הכל שבועה שבועה,
והנשאר מן הימים ומן השעות תתחיל למנות מתחלת ליל
אחד בשבת, ולאשר יגיע החשבון בו תהיה תקופת ניסן.
ולמה מוסיפין שלשה? לפי שתקופה ראשונה של שנת
יצירה היתה בתחלת ליל רביעי.
ה. ביצד? הרי שרצינו לידע תקופת ניסן של שנת תשע
מאות שלשים וארבעת אלפים ליצירה - כשתשלף הכל
שמונה ועשרים שמונה ועשרים, תשאר שנה אחת; תקח
לה יום אחד ויש שעות ותוסיף עליו שלש, נמצאת תקופת
ניסן בליל חמישי שש שעות בלילה. וכשתוסיף עליה שבוע
שעות ומחצה - הרי תהיה תקופת תמוז בשעה ומחצה
מיום חמישי; וכשתוסיף עליה שבוע שעות ומחצה - תהיה
תקופת תשרי בתשע שעות מיום חמישי; וכשתוסיף עליה
שבוע שעות ומחצה - תהיה תקופת טבת בארבע שעות
ומחצה בליל ששי; וכשתוסיף עליה שבוע שעות ומחצה -
תהיה תקופת ניסן הבאה בתחלת יום ששי. ועל דרך זו עד
סוף העולם, תקופה אחר תקופה.
ו. אם תרצה לידע בכמה יום בחדש תהיה תקופת ניסן של
שנה זו - תדע תחלה באי זה יום מימי השבוע תהיה, ובאי
זה יום יקבעו ניסן של שנה זו, וכמה שנים גמורות עברו

1 יצירה קדם מולד ניסן בתשע שעות ושש מאות ושנים
2 וארבעים חלקים. סימן להם: ט' תרמ"ב. וכן היא לעולם,
3 בכל שנה ראשונה של כל מחזור, קדם מולד ניסן בתשע
4 שעות ושש מאות ושנים וארבעים חלקים.

5 ד. כשתדע תקופת ניסן של שנה ראשונה מן המחזור -
6 תחשב ממנה אחד ותשעים יום, ושבע שעות, וחמש מאות
7 ותשעה עשר חלקים, ואחד ושלשים רגע, לכל תקופה
8 ותקופה, עד סוף המחזור.

9 ה. אם תרצה לידע מתי תהיה תקופת ניסן לפי חשבון זה
10 - תדע תחלה שנים גמורות שעברו מן המחזור, ותקח לכל
11 שנה מהן תוספת, והיא יכ"א ככ"א מ"ח, וקבץ כל הרגעים
12 - חלקים, וכל החלקים - שעות, וכל השעות - ימים, בדרך
13 שתחשב במולדות, ותגרע מן הכל תשע שעות ושש מאות
14 ושנים וארבעים חלקים, והנשאר תשליך חדשי לבנה,
15 והנשאר - שאין בו חדש לבנה - תוסיף אותו על מולד ניסן
16 של אותה שנה, וברגע שיגיע המנין בו תהיה תקופת ניסן
17 של אותה שנה.

18 ו. ונראין לי הדברים, שעל חשבון תקופה זו היו סומכין
19 לענין עבור השנה בעת שבית דין הגדול מצוי, שהיו
20 מעבירין מפני הזמן או מפני הצרך, לפי שחשבון זה הוא
21 האמת יותר מן הראשון, והוא קרוב מן הדברים שנתבאר
22 באיצטגנינות יותר מן החשבון הראשון, שהיתה בו שנת
23 החמה שלש מאות חמשה וששים יום ורביע יום.
24 ז. וחשבון שתי תקופות האלו שבארנו דרכם - הכל בקרוב
25 הוא, ובמהלך השמש האמצעי, לא במקומה האמתי; אבל
26 במקום השמש האמתי תהיה תקופת ניסן בזמנים אלו בכמו
27 שני ימים קדם שתי התקופות שייצאין בחשבון זה - בין
28 בחשבון מי שחשב רביע יום גמור, בין למי שמחשב
29 לפחות מרביע יום.

פרק אחד עשר

31 א. לפי שאמרנו בהלכות אלו, שבית דין היו מחשבין
32 בדיקון ויודעים אם יראה הירח או לא יראה, ידענו שכל
33 מי שרוחו נכונה ולבו תאב לדברי החכמות ולעמד על
34 הסודות - יתאזהר לידע אותן הדברים שמחשבין בהם, עד
35 שידע אדם אם יראה הירח כליל זה או לא יראה.

36 ב. ודרכי החשבון יש בהן מחלוקות גדולות בין חכמי
37 הגוים הקדמונים, שחקרו על חשבון התקופות
38 והגימטריאות. ואנשים חכמים גדולים נשתבשו בהן,
39 ונתעלמו מהן דברים, ונולדו להן ספקות. ויש מי שדקדק
40 הרבה, ולא פגע בדרך הנכונה בחשבון ראית הירח, אלא
41 צלל במים אדירים והעלה חרס בידו.

42 ג. ולפי ארץ הימים ורב הבדיקות והחקירות נודעו למקצת

43 החכמים דרכי חשבון זה. ועוד, שיש לנו בעקרים אלו
44 קבולות מפי החכמים, וראיות שלא נכתבו בספרים הידועים
45 לכל. ומפני כל אלו הדברים פשר בעיני לבאר דרכי חשבון
46 זה, כדי שיהיה נכון למי שמלאו לבו לקרבה אל המלאכה
47 לעשות אותה.

48 ד. ואל יהיו דרכים אלו קלים בעיניך, מפני שאין אנו
49 צריכין להם בזמן הזה; שאלו הדרכים - דרכים רחוקים
50 וצמקים הן, והוא סוד העבור, שהיו החכמים הגדולים
51 יודעים אותו, ואין מוסרין אותו לכל אדם, אלא לסמוכים
52 נבונים. אבל זה החשבון בזמן הזה, שאין בית דין לקבע
53 על פי הראיה, שאנו מחשבין בו היום - אפלו תינוקות של
54 בית רבן מגיעין עד סופו בשלשה וארבעה ימים.

55 ה. שמה יתבונן חכם מחכמי האמות או מחכמי ישראל,
56 שלמדו חכמת הן, בדרכים אלו שאני מחשב בהן לראית
57 הירח, ויראה קרוב מעט במקצת הדרכים, ויעלה על דעתו
58 שנתעלם ממנו דבר זה, ולא ידענו שיש באותו הדרך קרוב
59 - אל יעלה זה על דעתו; אלא כל דבר שלא דקדקנו בו -
60 מפני שידענו בעקר הגימטריאות בראיות ברורות שאין דבר
61 זה מפסיד בידיעת הראיה ואין חוששין לו, לפיכך לא
62 דקדקנו בו.

63 ו. וכן כשיראה בדרך מן הדרכים חסרון מעט מחשבון
64 הראוי לאותה הדרך - בכונה עשינו זה, לפי שיש כנגדו
65 יתרון בדרך אחרת, עד שיצא הדבר לאמתו בדרכים קרובים
66 בלא חשבון ארץ, כדי שלא יבהל האדם, שאינו רגיל
67 בדברים אלו, ברב החשבונות שאין מועילין בראית הירח.
68 ז. העקרים שצריך אדם לידע תחלה לכל חשבונות
69 האיצטגנינות - בין לדרכי חשבון הראיה בין לשאר דברים
70 - אלו הן: הגלגל מחלק בשלש מאות וששים מעלות. כל
71 מנזל ומנזל שלשים מעלות. ומתחיל מתחלת מנזל טלה. וכל
72 מעלה ומעלה - ששים חלקים. וכל חלק וחלק - ששים
73 שניות. וכל שניה ושניה - ששים שלישיות. וכן תדקדק
74 החשבון ותחלק כל זמן שתראה.

75 ח. לפיכך, אם יצא לך בחשבון, שכוכב פלוני מקומו
76 בגלגל בשבעים מעלות ושלשים חלקים וארבעים שניות -
77 תדע, שכוכב זה הוא מנזל תאומים בחצי מעלה אחת עשרה
78 ממנזל זה; לפי שמנזל טלה שלשים מעלות, ומנזל שור
79 שלשים מעלות, נשאר עשר מעלות ומחצה ממנזל תאומים,
80 וארבעים שניות מחצי המעלה האחרון.

81 ט. וכן אם יצא מקומו בגלגל בשלש מאות ועשרים מעלות
82 - תדע, שכוכב זה במנזל דלי בעשרים מעלות בו. ועל דרך
83 זו בכל המנינות. וסדר המנזלות כך הוא: טלה, שור,
84 תאומים, סרטן, אריה, בתולה, מאזניים, עקרב, קשת, גדי,
85 דלי, דגים.

האמתי.
טז. כבר אמרנו, שאלו הדרכים שאנו מכארים בהלכות
אלו אינן אלא לחשבון ראית הירח בלבד, לפיכך עשינו
העקר, שממנו מתחילין לעולם לחשבון זה, מתחלת ליל
חמישי, שיומו יום שלישי לחדש ניסן, משנה זו, שהיא
שנת שבע עשרה ממחזור ר"ס, שהיא שנת שמונה ושלשים
ותשע מאות וארבעת אלפים לצירה, שהיא שנת תשע
ושמונים וארבע מאות וארבע לשטרות, שהיא שנת תשע
ומאה וארבע לחרוב בית שני. וזו היא שאנו קוראים אותה
שנת העקר בחשבון זה.
יז. ולפי שהראיה לא תהיה אלא בארץ ישראל, כמו
שבארנו, עשינו כל דרכי חשבון הזה בנויים על עיר
ירושלים, ולשאר המקומות הסובבין אותה בכמו ששה או
שבעה ימים, שבהן רואין את הירח תמיד ובאים ומעידים
בבית דין. ומקום זה הוא נוטה מתחת הקו השנה, המסבב
באמצע העולם, כנגד רוח צפונית בכמו שתים ושלשים
מעלות עד חמש ושלשים ועד תשע ועשרים, וכן הוא נוטה
מאמצע הישוב כנגד רוח מערב בכמו ארבע ועשרים
מעלות עד שבע ועשרים ועד אחת ועשרים.

יום רביעי כ"ח אייר ה'תשע"א

פרק שנים עשר
א. מהלך השמש האמצעי ביום אחד, שהוא ארבע ועשרים
שעות - תשעה וחמשים חלקים, ושמונה שניות. סימנם:
כ"ד נט"ח. נמצא מהלכה בעשרה ימים: תשע מעלות,
ואחד וחמשים חלקים, ושלש ועשרים שניות. סימנם:
טנ"א כ"ג. ונמצא מהלכה במאה יום: שמונה ותשעים
מעלות, ושלשה ושלשים חלקים, ושלש וחמשים שניות.
סימנם: צ"ח ל"ג נ"ג. ונמצא שארית מהלכה בארץ יום,
אחר שתשליף כל שלש מאות וששים מעלות, כמו
שבארנו: מאתים וחמש וששים מעלות, ושמונה ושלשים
חלקים, וחמשים שניות. סימנם: רס"ה לח"ן. ונמצא
שארית מהלכה בעשרת אלפים יום: מאה שש ושלשים
מעלות, ושמונה ועשרים חלקים, ועשרים שניות. סימנם:
קל"ו כ"ח כ'. ועל הדרך הזה תכלול ותוציא מהלכה לכל
מנין שתראה. וכן אם תרצה לעשות סימנין ידועים אצלך
למהלכה לשני ימים ושלשה ולארבעה עד עשרה -
תעשה. וכן אם תרצה להיות לך סימנין ידועים מוכנין
למהלכה לעשרים יום ולשלשים ולארבעים עד מאה -
אחד. וראוי הוא להיות מוכן וידוע אצלך מהלך אמצע
השמש לתשעה ועשרים יום ולשלש מאות ארבעה וחמשים

י. החשבונות כלם, כשתקבץ שארית לשארית או כשתוסיף
מנין על מנין, תקבץ כל מין עם מינו: השניות עם השניות,
והחלקים עם החלקים, והמעלות עם המעלות. וכל זמן
שיתקבץ מן השניות ששים - תשים חלק אחד ותוסיף על
החלקים; וכל שיתקבץ מן החלקים ששים - תשים אותו
מעלה ותוסיף אותה על המעלות. וכשתקבץ המעלות -
תשליף אותן שלש מאות וששים, והנשאר משלש מאות
וששים ולמטה - הוא שתופסין אותו לחשבון.
יא. בכל החשבונות כלן, כשתרצה לגרע מנין ממנין, אם
יהיה זה שגורעין אותו יתר על זה שגורעין ממנו, אפלו
בחלק אחד - תוסיף על זה שגורעין ממנו שלש מאות
וששים מעלות, כדי שיהא אפשר לגרע זה המנין ממנו.
יב. כיצד? הרי שהצריך לחשבון לגרע מאתים מעלות
וחמשים חלקים וארבעים שניות - סימן: רנ"ם - ממאה
מעלות ועשרים חלקים ושלשים שניות - סימן: קכ"ל -
תוסיף על המאה שלש מאות וששים, יהיו המעלות ארבע
מאות וששים. ותתחיל לגרע השניות מן השניות. תבוא
לגרע ארבעים משלשים - אי אפשר. תרים חלק אחד מן
העשרים חלקים, ותעשה אותו ששים שניות, ותוסיף על
השלשים, ונמצאו השניות תשעים. תגרע מהם הארבעים,
ישאר חמשים שניות. ותחזור לגרע חמשים חלקים מתשעה
עשר חלקים, שכבר הרימות מהם חלק אחד ועשיתו שניות,
ואי אפשר לגרע חמשים מתשעה עשר, לפיכך תרים מעלה
אחת מן המעלות, ותעשה אותה ששים חלקים, ותוסיף על
התשעה עשר, ונמצאו החלקים תשעה ושבעים. תגרע מהן
החמשים, ישאר תשעה ועשרים חלקים. ותחזור לגרע
המאתים מעלות מן ארבע מאות ותשע וחמשים מעלות,
שכבר הרימות מעלה אחת ועשית חלקים, ישאר מאתים
ותשע וחמשים מעלות. ונמצא השאר סימנו: רנ"ט כ"ט נ'.
ועל דרך זו בכל גרעון וגרעון השמש והירח.
יג. וכן שאר השבעה פוככים - מהלך כל אחד ואחד מהן
בגלגל שלו מהלך שנה, אין בו לא קלות ולא כבדות, אלא
כמו מהלכו היום כמו מהלכו אמש כמו מהלכו למחר כמו
מהלכו בכל יום ויום. וגלגל של כל אחד מהם, אף על פי
שהוא מקיף את העולם, אין הארץ באמצעו.
יד. לפיכך, אם תערף מהלך כל אחד מהן לגלגל המקיף
את העולם שהארץ באמצעו, שהוא גלגל המזלות - ישפנה
הלוחו, ונמצא מהלכו ביום זה בגלגל המזלות פחות או
יותר על מהלכו אמש או על מהלכו למחר.
טו. המהלך השנה שמהלך הכוכב או השמש או הירח
בגלגלו - הוא הנקרא אמצע המהלך; והמהלך שיהיה
בגלגל המזלות, שהוא פעמים יותר ופעמים חסר - הוא
המהלך האמתי, ובו יהיה מקום השמש או מקום הירח

הוא מקום השמש במהלכה האמצעי לאותו היום. כיצד? 38
הרי שרצינו לידע מקום השמש האמצעי בתחלת ליל 39
השבת, שיזמו ארבעה עשר לחודש תמוז, משנה זו שהיא 40
שנת העקר - מצאנו מנן הימים, מיום העקר עד תחלת 41
היום זה שאנו רוצים לידע מקום השמש בו, מאה יום; 42
לקחנו אמצע מהלכה למאה יום, שהוא צ"ח ל"ג נ"ג, 43
והוספנו על העקר, שהוא ז"ג ל"ב, יצא מן החשבון: מאה 44
וחמש מעלות, ושבעה ושלשים חלקים, וחמש ועשרים 45
שניות. סימן: ק"ה ל"ז כ"ה. ונמצא מקומה במהלך 46
אמצעי בתחלת ליל זה - במזל סרטן, בחמש עשרה מעלות 47
בו, ושבעה ושלשים חלקים ממעלה שש עשרה. והאמצעי 48
שיצא בחשבון זה - פעמים יהיה בתחלת הלילה בשנה¹⁰, 49
או קדם שקיעת החמה בשעה, או אחר שקיעת החמה 50
בשעה¹¹. ודבר זה לא תחוש לו בשמש בחשבון הראיה¹², 51
שהרי אנו משלימים קרוב זה כשנחשב לאמצע הירח. ועל 52
הדרך הזאת תעשה תמיד לכל עת שתמצא, ואפלו אחר 53
אלף שנים: שתקבץ כל השארית ותוסיף על העקר - יצא 54
לך המקום האמצעי. וכן תעשה באמצע הירח¹³ ובאמצע 55
כל פוכב וכוכב: מאחר שתדע מהלכו ביום אחד כמה הוא, 56
ותדע העקר שממנו תתחיל, ותקבץ מהלכו לכל השנים 57
והימים שתמצא, ותוסיף על העקר - יצא לך מקומו 58
במהלך אמצעי. וכן תעשה בגבה השמש: תוסיף מהלכו 59
באותם הימים או השנים על העקר - יצא לך מקום גבה 60
השמש לאותו היום שתמצא. וכן אם תמצא לעשות עקר 61
אחר שתתחיל ממנו, חוץ מעקר זה שהתחלנו ממנו בשנה 62
זו, כדי שיהיה אותו עקר בתחלת שנת מחזור ידוע או 63
בתחלת מאה מן המאות - הרשות בידך. ואם תמצא להיות 64
העקר שתתחיל ממנו משנים שעברו קדם עקר זה או לאחר 65
כמה שנים מעקר זה - הדרך ידועה. כיצד היא הדרך? כבר 66
ידעת מהלך השמש לשנה סדורה, ומהלכה לתשעה 67
ועשרים יום, ומהלכה ליום אחד. ודבר ידוע, שהשנה 68
שחידשה שלמים היא יתרה על הסדורה יום אחד. והשנה 69
שחידשה חסרין היא חסרה מן הסדורה יום אחד. והשנה 70
המצרפת: אם יהיו חדשה בסדרן - תהיה יתרה על השנה 71
הסדורה שלשים יום, ואם יהיו חדשה שלמים - היא יתרה 72
על הסדורה אחד ושלשים יום, ואם יהיו חדשה חסרין - 73
היא יתרה על הסדורה תשעה ועשרים יום. ומאחר שכל 74

יום, שהן ימי שנת הלכנה בזמן שחידשה בסדרן, והיא 1
הנקראת שנה סדורה. שבזמן שיהיו לך אמצעיות אלו¹⁴ 2
מוכנים, יהיה החשבון הזה קל עליך לראות החדש¹⁵. לפי 3
שתשעה ועשרים יום גמורים מליל הראיה עד ליל הראיה 4
של חדש הבא, וכן בכל חדש וחדש אין פחות מתשעה 5
ועשרים יום לא יותר. שאין חפצנו בכל אלו החשבונות 6
אלא לדעת הראיה בלבד¹⁶. וכן מליל הראיה של חדש זה 7
עד ליל הראיה לאותו החדש לשנה הבאה - שנה סדורה¹⁷ 8
או שנה יום אחד¹⁸, וכן בכל שנה ושנה. ומהלך השמש 9
האמצעי לתשעה ועשרים יום - שמונה ועשרים מעלות, 10
וחמשה ושלשים חלקים, ושניה אחת. סימן: כ"ח ל"ה א'. 11
ומהלכה לשנה סדורה - שלש מאות ושמונה וארבעים 12
מעלות, וחמשה וחמשים חלקים, וחמש עשרה שניות. 13
סימן: ש"מח נ"ה ט"ו. 14
ב. נקדה אחת יש בגלגל השמש, וכן בשאר גלגלי השבעה 15
פוכבים. בעת שיהיה הפוכב בה, יהיה גבוה מעל הארץ 16
כל מאורו. ואותה הנקדה של גלגל השמש ושאר הפוכבים, 17
חוץ מן הירח, סוככת בשנה¹⁹. ומהלכה בכל שבעים שנה 18
בקרוב מעלה אחת. ונקדה זו היא הנקראת גבה השמש. 19
מהלכו בכל עשרה ימים - שניה אחת וחצי שניה, שהיא 20
שלשים ושלשיות. נמצא מהלכו במאה יום - חמש עשרה 21
שניות, ומהלכו באלף יום - שני חלקים ושלשים שניות, 22
ומהלכו בעשרת אלפים יום - חמשה ועשרים חלקים. 23
ונמצא מהלכו לתשעה ועשרים יום - ארבע שניות ועוד, 24
ומהלכו בשנה סדורה - שלש וחמשים שניות. כבר אמרנו, 25
שהעקר שממנו התחלת חשבון זה הוא²⁰ מתחלת ליל 26
חמישי, שיזמו שלישי לחדש ניסן, משנת שמונה ושלשים 27
ותשע מאות וארבעת אלפים ליצירה. ומקום השמש 28
במהלכה האמצעי היה בעקר הזה בשבע מעלות ושלשה 29
חלקים ושתיים ושלשים שניות ממזל טלה. סימן: ז"ג 30
ל"ב. ומקום גבה השמש היה בעקר זה בשש ועשרים 31
מעלות וחמשה וארבעים חלקים ושמונה שניות ממזל 32
תאומים. סימן: כ"ו מ"ה ח'. בשתמצא לידע מקום 33
השמש במהלכה האמצעי בכל זמן שתמצא - תקח מנן 34
הימים שמתחלת יום העקר עד היום שתמצא, ותוציא 35
מהלכה האמצעי באותן הימים מן הסימנים שהודענו, 36
ותוסיף הכל על העקר, ותקבץ כל מין עם מינו, והיוצא 37

מתוך רמב"ם ל – הוצאת מוסד הרב קוק

(2) המהלך הממוצע של השמש בחודש לבנה ובשנת לבנה. (3) ידיעת המהלך הממוצע תקל עליך את ראיית הירח בליל שלושים.
(4) בליל שלושים, משום שבלייל כ"ט בוודאי עדיין לא נראה, מכיוון שאין החודש פחות מכ"ט יום, ובליל ל"א בוודאי כבר נראה,
מאחר שהאורך הממוצע של חודש לבנה הוא כ"ט יום, י"ב שעות, ותשצ"ג חלקים. משום כך מועיל חשבון המהלך האמצעי של
השמש ל"כ"ט יום. (5) משום כך מועילה ידיעת המהלך האמצעי של השמש לשנ"ד יום. (6) כשחודשה מלאים. (7) כי מהירות
הכוכבים במסלולם קצובה ואינה משתנית. (8) כדי לחשב את מקום השמש בגלגלה (במהלכה האמצעי) באיזה זמן שהוא, יש צורך
לדעת את מקומה בנקודת זמן מסוימת, המשמש נקודת מוצא לכל החישובים. (9) המקום במהלך האמצעי. (10) בדיוק בתחילת
הלילה, כשם "שהעיקר שממנו התחלת החשבון" הוא מתחילת הלילה (ליל ג' בניסן). (11) לפי שכל החשבונות הם לפי חשבון
"בקירוב" של מהלך השמש האמצעי, ולא של מהלכה האמיתי בגלגל המזלות. במהלכה האמיתי אין תנועת השמש סדירה וקצובה.
פעם היא מהירה ופעם איטית. (12) של הירח החדש. (13) מקום הירח במהלכו האמצעי.

תהיה מנתו מעלה אחת וחלק אחד. ואם יהיה מאה וששים, 44
תהיה מנתו שנים וארבעים חלקים. ואם יהיה מאה ושבעים, 45
תהיה מנתו אחד ועשרים חלקים. ואם יהיה מאה ושמונים 46
בשורה - אין לו מנה, כמו שבארנו, אלא מקום השמש 47
האמצעי הוא מקומה האמתי. 48
ה. היה המסלול יותר על מאה ושמונים מעלות, תגרע 49
אותו משלש מאות וששים מעלות ותדע מנתו. כיצד? הרי 50
שהיה המסלול מאתיים מעלות - תגרע אותו משלש מאות 51
וששים, תשאר מאה וששים מעלות. וכבר הודענו, שמנת 52
מאה וששים מעלות - שנים וארבעים חלקים; וכן מנת 53
המאתיים - שנים וארבעים חלקים. 54
ו. וכן אם היה המסלול שלש מאות מעלות - תגרע אותו 55
משלש מאות וששים, ישאר ששים. וכבר ידעת, שמנת 56
ששים מעלות - מעלה אחת ואחד וארבעים חלקים; וכן 57
היא מנת השלש מאות מעלות. ועל דרך זו בכל מנין ומנין. 58
ז. הרי שהיה המסלול חמש וששים מעלות, וכבר ידענו 59
שמנת הששים היא מעלה אחת ואחד וארבעים חלקים, 60
ומנת השבעים היא מעלה אחת ואחד וחמשים חלקים, 61
נמצא בין שתי המנות עשרה חלקים. ולפי חשבון המעלות 62
יהיה לכל מעלה חלק אחד, ויהיה מנת המסלול שהוא 63
חמש וששים מעלה אחת וששה וארבעים חלקים. 64
ח. וכן אלו היה המסלול שבע וששים, היתה מנתו מעלה 65
אחת ושמונה וארבעים חלקים. ועל דרך זו תעשה בכל 66
מסלול שיהיה במנינו אחדים עם העשרות, בין בחשבון 67
השמש בין בחשבון הירח. 68
ט. כיצד? הרי שרצינו לידע מקום השמש האמתי בתחלת 69
ליל השבת, ארבעה עשר יום לחדש תמוז משנה זו - תוציא 70
אמצע השמש תחלה לעת הזאת, וסימנו: ק"ה ל"ז כ"ח, 71
כמו שבארנו; ותוציא מקום גבה השמש לעת הזאת - יצא 72
לך סימנו: פ"ו מ"ה כ"ג; ותגרע מקום הגבה מן האמצעי 73
- יצא לך המסלול: שמונה עשרה מעלות, ושנים וחמשים 74
חלקים, ושתי שניות. סימנם: י"ח נ"ב ב'. ואל תקפיד בכל 75
מסלול על החלקים, אלא: אם יהיו פחות משלשים - אל 76
תפנה אליהם; ואם היו שלשים או יותר - תחשב אותם 77
מעלה אחת, ותוסיף אותה על מנין מעלות המסלול. לפיכך 78
יהיה מסלול זה תשע עשרה מעלות, ותהיה מנתו על הדרך 79
שבארנו שמונה וששים חלקים. 80
י. ולפי שהמסלול הזה היה פחות ממאה ושמונים - תגרע 81
המנה, שהיא שמונה וששים חלקים, מאמצע השמש, 82
ישאר: מאה וארבע מעלות, ותשעה וחמשים חלקים, 83
וחמש ועשרים שניות. סימנם: ק"ד נ"ט כ"ה. ונמצא מקום 84
השמש האמתי בתחלת ליל זה במזל סרטן בחמש עשרה 85
מעלות בו פחות חמש וששים שניות. ואל תפנה אל 86
השניות כלל, לא במקום השמש ולא במקום הירח ולא 87

הדברים האלו ידועים, תוציא מהלך אמצע השמש לכל 1
השנים והימים שתדע, ותוסיף על העקר שעשינו - יצא 2
לך אמצעה ליום שתדע משנים הבאות¹⁴, ותעשה אותו 3
היום עקר; או תגרע האמצע שהוצאת מן העקר שעשינו, 4
ויצא לך העקר¹⁵ ליום שתדע משנים שעברו¹⁶, ותעשה 5
אותו אמצע העקר. וכנה תעשה באמצע הירח וישאר 6
הפוכים, אם יהיו ידועים לך. וכבר נתבאר לך מכלל 7
דברינו, שפשוט שתדע אמצע השמש לכל יום שתדע 8
מימים הבאים, כך תדע אמצעה לכל יום שתדע מימים 9
שעברו. 10

פרק שלשה עשרי

א. אם תדע לידע מקום השמש האמתי בכל יום שתדע 12
- תוציא תחלה מקומה האמצעי לאותו היום על הדרך 13
שבארנו, ותוציא מקום גבה השמש, ותגרע מקום גבה 14
השמש ממקום השמש האמצעי, והנשאר הוא הנקרא 15
מסלול השמש. 16
ב. ותראה כמה מעלות הוא מסלול השמש: אם היה 17
המסלול פחות ממאה ושמונים מעלות - תגרע מנת 18
המסלול ממקום השמש האמצעי, ואם היה המסלול יותר 19
על מאה ושמונים מעלות עד שלש מאות וששים - תוסיף 20
מנת המסלול על מקום השמש האמצעי; ומה שיהיה אחר 21
שתוסיף עליו או תגרע ממנו - הוא המקום האמתי. 22
ג. ודע, שאם יהיה המסלול מאה ושמונים בשנה או שלש 23
מאות וששים בשנה - אין לו מנה, אלא יהיה המקום 24
האמצעי הוא המקום האמתי. 25
ד. וכמה היא מנת המסלול? אם יהיה המסלול עשר מעלות, 26
תהיה מנתו עשרים חלקים. ואם יהיה עשרים מעלות, תהיה 27
מנתו ארבעים חלקים. ואם יהיה שלשים מעלות, תהיה מנתו 28
שמונה וחמשים חלקים. ואם יהיה ארבעים מעלות, תהיה 29
מנתו מעלה אחת וחמשה עשר חלקים. ואם יהיה חמשים 30
מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת ותשעה ועשרים חלקים. 31
ואם יהיה ששים מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת ואחד 32
וארבעים חלקים. ואם יהיה שבעים מעלות, תהיה מנתו 33
מעלה אחת ואחד וחמשים חלקים. ואם יהיה שמונים 34
מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת ושבעה וחמשים חלקים. 35
ואם יהיה תשעים מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת ותשעה 36
וחמשים חלקים. ואם יהיה מאה מעלות, תהיה מנתו מעלה 37
אחת ושמונה וחמשים חלקים. ואם יהיה מאה ועשר, תהיה 38
מנתו מעלה אחת ושלשה וחמשים חלקים. ואם יהיה מאה 39
ועשרים, תהיה מנתו מעלה אחת וחמשה וארבעים חלקים. 40
ואם יהיה מאה וששים, תהיה מנתו מעלה אחת ושלשה 41
וששים חלקים. ואם יהיה מאה וארבעים, תהיה מנתו 42
מעלה אחת ותשעה עשר חלקים. ואם יהיה מאה וחמשים, 43

1 בפשאר חשבונות הראיה, אלא חקר על החלקים בלבד. ואם
2 יהיו השניות קרוב לשלשים - עשה אותם חלק אחד,
3 והוסיפו על החלקים.

4 יא. ומאחר שתדע מקום השמש בכל עת שתראה, תדע
5 יום התקופה האמתי כל תקופה שתראה - בין תקופות
6 הבאות אחר עקר זה שממנו התחלנו, בין תקופות שעברו
7 משנים קדמוניות.

פרק ארבעה עשר

9 א. הירח - שני מהלכים אמצעיים יש לו. הירח עצמו
10 מסבב בגלגל קטן, שאינו מקיף את העולם כלו, ומהלכו
11 האמצעי באותו הגלגל הקטן נקרא אמצע המסלול. והגלגל
12 הקטן עצמו מסבב בגלגל גדול, המקיף את העולם,
13 ובמהלך אמצעי זה של גלגל הקטן באותו הגלגל הגדול
14 המקיף את העולם - הוא הנקרא אמצע הירח. מהלך אמצע
15 הירח ביום אחד: שלש עשרה מעלות, ועשרה חלקים,
16 וחמש ושלשים שניות. סימנם: י"ג יל"ה.

17 ב. נמצא מהלכו בעשרה ימים: מאה ואחת ושלשים
18 מעלות, וחמשה וארבעים חלקים, וחמשים שניות. סימנם:
19 קל"א מה"נ. ונמצא שארית מהלכו במאה יום: מאתים
20 ושבע ושלשים מעלות, ושמונה ושלשים חלקים, ושלש
21 ועשרים שניות. סימנם: רל"ז ל"ח כ"ג. ונמצאת שארית
22 מהלכו בארבע יום: מאתים ושש עשרה מעלות, ושלשה
23 ועשרים חלקים, וחמשים שניות. סימנם: רי"ו כג"ן. ונמצא
24 שארית מהלכו בעשרת אלפים יום: שלש מעלות, ושמונה
25 וחמשים חלקים, ועשרים שניות. סימנם: ג' נ"ח כ'. ונמצא
26 שארית מהלכו בתשעה ועשרים יום: שתים ועשרים
27 מעלות, וששה חלקים, ושש וחמשים שניות. סימנם: כ"ב
28 ונ"ו. ונמצא שארית מהלכו בשנה סדורה: שלש מאות
29 וארבע וארבעים מעלות, וששה ועשרים חלקים, ושלש
30 וארבעים שניות. סימן להם: שד"ם כ"ו מ"ג. ועל דרך זו
31 תכפל לכל מנין ימים או שנים שתראה.

32 ג. ומהלך אמצע המסלול ביום אחד: שלש עשרה מעלות,
33 ושלשה חלקים, וארבע וחמשים שניות. סימנם: י"ג גנ"ד.
34 נמצא מהלכו בעשרה ימים: מאה ושלשים מעלות, ותשעה
35 ושלשים חלקים, בלא שניות. סימנם: ק"ל ל"ט. ונמצא
36 שארית מהלכו במאה יום: מאתים ושש ועשרים מעלות,
37 ותשעה ועשרים חלקים, ושלש וחמשים שניות. סימנם:
38 רכ"ו כ"ט נ"ג. ונמצא שארית מהלכו בארבע יום: מאה
39 וארבע מעלות, ושמונה וחמשים חלקים, וחמשים שניות.
40 סימנם: ק"ד נח"ן. ונמצא שארית מהלכו בעשרת אלפים
41 יום: שלש מאות ותשע ועשרים מעלות, ושמונה וארבעים
42 חלקים, ועשרים שניות. סימנם: שכ"ט מח"כ. ונמצא

43 שארית מהלכו בתשעה ועשרים יום: שמונה עשרה מעלות,
44 ושלשה וחמשים חלקים, וארבע שניות. סימנם: י"ח נג"ד.
45 ד. ונמצא שארית מהלכו בשנה סדורה: שלש מאות וחמש
46 מעלות, ושלש עשרה שניות, בלא חלקים. סימנם: ש"ה
47 י"ג. מקום אמצע הירח היה בתחלת ליל חמישי, שהוא
48 העקר לחשבונות אלו, במזל שור, מעלה אחת, וארבעה
49 עשר חלקים, ארבעים ושלש שניות. סימנם: א' י"ד מ"ג.
50 ואמצע המסלול היה בעקר זה: ארבע ושמונים מעלות,
51 ושמונה ועשרים חלקים, ושתים וארבעים שניות. סימנם:
52 פ"ד כ"ח מ"ב. מאחר שתדע מהלך אמצע הירח והאמצע
53 שהוא העקר שעליו תוסיף, תדע מקום אמצע הירח בכל
54 יום שתראה, על דרך שעשית באמצע השמש. ואחר
55 שתוציא אמצע הירח לתחלת הלילה שתראה, התבונן
56 בשמש ודע באי זה מזל הוא.

57 ה. אם היתה השמש מחצי מזל דגים עד חצי מזל טלה -
58 תניח אמצע הירח כמות שהוא. ואם תהיה השמש מחצי
59 מזל טלה עד תחלת מזל תאומים - תוסיף על אמצע הירח
60 חמשה עשר חלקים. ואם תהיה השמש מתחלת מזל
61 תאומים עד תחלת מזל אריה - תוסיף על אמצע הירח
62 חמשה עשר חלקים. ואם תהיה השמש מתחלת מזל אריה
63 עד חצי מזל בתולה - תוסיף על אמצע הירח חמשה עשר
64 חלקים. ואם תהיה השמש מחצי מזל בתולה עד חצי מזל
65 מאזניים - הנח אמצע הירח כמות שהוא. ואם תהיה השמש
66 מחצי מזל מאזניים עד תחלת מזל קשת - תגרע מאמצע
67 הירח חמשה עשר חלקים. ואם תהיה השמש מתחלת מזל
68 קשת עד תחלת מזל דלי - תגרע מאמצע הירח שלשים
69 חלקים. ואם תהיה השמש מתחלת מזל דלי עד חצי מזל
70 דגים - תגרע מאמצע הירח חמשה עשר חלקים.

71 ו. ומה שיהיה האמצע אחר שתוסיף עליו או תגרע ממנו
72 או תניח אותו כמות שהוא - הוא אמצע הירח לאחר
73 שקיעת החמה בכמו שליש שעה באותו הזמן שתוציא
74 האמצע לו, וזה הוא הנקרא אמצע הירח לשעת הראיה.

יום חמישי כ"ט אייר ה'תשע"א

פרק חמשה עשר

75 א. אם תראה לידע מקום הירח האמתי בכל יום שתראה
76 - תוציא תחלה אמצע הירח לשעת הראיה לאותו הלילה
77 שתראה, וכן תוציא אמצע המסלול ואמצע השמש לאותו
78 העת, ותגרע אמצע השמש מאמצע הירח⁴, והנשאר תכפל
79 אותו. וזהו הנקרא מרחק הפול.
80 ב. וכבר הודענו, שלא באנו בכל אלו החשבונות, שעשינו
81 בפרקים אלו, אלא לדעת ראית הירח. ולעולם אי אפשר
82

מִנְתּוֹ שֶׁלשׁ מַעֲלוֹת וְשִׁשָּׁה חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה חֲמִשִּׁים, תִּהְיֶה 42
מִנְתּוֹ שֶׁלשׁ מַעֲלוֹת וְאַרְבַּעַת וְאַרְבַּעִים חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה 43
שִׁשִּׁים, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ אַרְבַּע מַעֲלוֹת וְשִׁשָּׁה עֶשֶׂר חֲלָקִים. וְאִם 44
יִהְיֶה שִׁבְעִים, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ אַרְבַּע מַעֲלוֹת וְאַחַד וְאַרְבַּעִים 45
חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה שְׁמוֹנִים, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ חֲמֵשׁ מַעֲלוֹת. וְאִם 46
יִהְיֶה תִּשְׁעִים, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ חֲמֵשׁ מַעֲלוֹת וְחֲמִשָּׁה חֲלָקִים. 47
וְאִם יִהְיֶה מֵאָה, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ חֲמֵשׁ מַעֲלוֹת וּשְׁמוֹנֶה חֲלָקִים. 48
וְאִם יִהְיֶה מֵאָה וְעֶשְׂרִי, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ אַרְבַּע מַעֲלוֹת וְתִשְׁעָה 49
וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה מֵאָה וְעֶשְׂרִים, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ 50
אַרְבַּע מַעֲלוֹת וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים, 51
תִּהְיֶה מִנְתּוֹ אַרְבַּע מַעֲלוֹת וְאַחַד עֶשְׂרִי חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה 52
מֵאָה וְאַרְבַּעִים, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ שֶׁלשׁ מַעֲלוֹת וּשְׁלֹשָׁה וּשְׁלֹשִׁים 53
חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה מֵאָה וְחֲמִשִּׁים, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ שֶׁלשׁ מַעֲלוֹת 54
וּשְׁמוֹנֶה וְאַרְבַּעִים חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה מֵאָה וְשִׁשִּׁים, תִּהְיֶה 55
מִנְתּוֹ מַעֲלָה אַחַת וְשִׁשָּׁה וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה מֵאָה 56
וְשִׁבְעִים, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ מַעֲלָה אַחַת וְתִשְׁעָה וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים. 57
וְאִם יִהְיֶה מֵאָה וּשְׁמוֹנִים בִּשְׁנֵה - אֵין לוֹ מִנָּה כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ, 58
אֶלָּא מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִצְעִי הוּא מְקוֹם הָאֲמִתִּי. 59
ז. וְאִם יִהְיֶה הַמַּסְלֹל הַנֶּכּוֹן יוֹתֵר עַל מֵאָה וּשְׁמוֹנִים מַעֲלוֹת, 60
תִּגְרַע אוֹתוֹ מִשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וְתִדַּע מִנְתּוֹ, כִּדְרָךְ שְׁעִשִּׁית 61
בַּמַּסְלֹל הַשְּׁמִשׁ. וְכֵן אִם יִהְיֶה בְּמִנְתּוֹ הַמַּסְלֹל אַחַדִּים עִם 62
הָעֶשְׂרוֹת, תִּקַּח מִן הַיּוֹתֵר שְׁבִין שְׁתֵּי הַמִּנּוֹת הָאֲחָדִים; כִּדְרָךְ 63
שֶׁבְּאַרְנוּ בַּמַּסְלֹל הַשְּׁמִשׁ בְּמִנּוֹת שְׁלוֹ, כִּף תַּעֲשֶׂה בַּמַּסְלֹל 64
הַנֶּכּוֹן בְּמִנּוֹת שְׁלוֹ. 65
ח. בִּיצֵד? הֲרִי שָׂרְצִינוּ לִידַע מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי בַּתְּחִלָּת 66
לֵיל עָרֵב שֶׁבַת, שִׁימוּ שְׁנֵי לְחָדֵשׁ אֵיזֶר מִשְׁנֵה זו, שֶׁהִיא שְׁנַת 67
הָעֶקֶר, וּמִנְתּוֹ הַיָּמִים הַגְּמוּרִים מִתְּחִלָּת לֵיל הָעֶקֶר עַד תְּחִלָּת 68
לֵיל זֶה, שֶׁאֲנוּ רוֹצִים לִידַע מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי בּוֹ, תִּשְׁעָה 69
וְעֶשְׂרִים יוֹם - תּוֹצִיא אֲמִצְעֵי הַשְּׁמִשׁ תְּחִלָּת לֵיל זֶה, יֵצֵא לָךְ 70
אֲמִצְעֵי: חֲמֵשׁ וּשְׁלֹשִׁים מַעֲלוֹת, וּשְׁמוֹנֶה וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים, 71
וְשֶׁלשׁ וּשְׁלֹשִׁים שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם: ל"ה ל"ח ל"ג. וְתּוֹצִיא 72
אֲמִצְעֵי הַיָּרֵחַ לְשַׁעַת הָרֵאָאָה לַעֲת זו, יֵצֵא לָךְ אֲמִצְעֵי: שֶׁלשׁ 73
וְחֲמִשִּׁים מַעֲלוֹת, וְשִׁשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים, וְתִשְׁעָה וּשְׁלֹשִׁים 74
שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם: ג' ל"ו ל"ט. וְתּוֹצִיא אֲמִצְעֵי הַמַּסְלֹל לַעֲת 75
זו, יֵצֵא לָךְ אֲמִצְעֵי: מֵאָה וְשֶׁלשׁ מַעֲלוֹת, וְאַחַד וְעֶשְׂרִים 76
חֲלָקִים, וְשֵׁשׁ וְאַרְבַּעִים שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם: ק"ג כ"א מ"ו. תִּגְרַע 77
אֲמִצְעֵי הַשְּׁמִשׁ מֵאֲמִצְעֵי הַיָּרֵחַ, יִשְׁאָר: שֶׁבַע עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת, 78
וּשְׁמוֹנֶה וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים, וְשֵׁשׁ שְׁנִיּוֹת. וְזֶה הוּא הַמַּרְחָק. 79
תִּכְפֹּל אוֹתוֹ, יֵצֵא לָךְ הַמַּרְחָק הַכָּפוּל: חֲמֵשׁ וּשְׁלֹשִׁים 80
מַעֲלוֹת, וְשִׁשָּׁה וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים, וּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שְׁנִיּוֹת. 81
סִימָנָם: ל"ה ג' י"ב. לְפִיכָף תּוֹסִיף עַל אֲמִצְעֵי הַמַּסְלֹל 82

שִׁיחָה מְרַחֵק זֶה הַכָּפוּל בְּלִיל הָרֵאָאָה שִׁיחָה בֵּה הַיָּרֵחַ 1
אֶלָּא מִחֲמַשׁ מַעֲלוֹת עַד שְׁתֵּים וְשִׁשִּׁים מַעֲלוֹת, וְאֵין אֲפָשִׁר 2
שִׁיּוֹסִיף עַל זֶה וְלֹא יִגְרַע מִמֶּנּוּ.⁵ 3
ג. וְהוֹאִיל וְהִדְבָּר כֵּן, הַתְּבוּנָה בַּמַּרְחָק זֶה הַכָּפוּל: אִם יִהְיֶה 4
הַמַּרְחָק הַכָּפוּל חֲמֵשׁ מַעֲלוֹת אוֹ קְרוֹב לְחֲמֵשׁ - אֵין חוֹשֵׁשִׁין 5
לְתוֹסִיפָת, וְלֹא תוֹסִיף כְּלוּם. וְאִם יִהְיֶה הַמַּרְחָק הַכָּפוּל מִשִּׁשָּׁה 6
מַעֲלוֹת עַד אַחַת עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת - תּוֹסִיף עַל אֲמִצְעֵי הַמַּסְלֹל 7
מַעֲלָה אַחַת. וְאִם יִהְיֶה מְרַחֵק הַכָּפוּל מִשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת 8
עַד שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת - תּוֹסִיף עַל אֲמִצְעֵי הַמַּסְלֹל שְׁתֵּי 9
מַעֲלוֹת. וְאִם יִהְיֶה הַמַּרְחָק הַכָּפוּל מִתִּשְׁעָה מַעֲלוֹת עַד 10
אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים מַעֲלוֹת - תּוֹסִיף עַל אֲמִצְעֵי הַמַּסְלֹל שֶׁלשׁ 11
מַעֲלוֹת. וְאִם יִהְיֶה הַמַּרְחָק הַכָּפוּל מִחֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים מַעֲלוֹת 12
עַד אַחַת וּשְׁלֹשִׁים מַעֲלוֹת - תּוֹסִיף עַל אֲמִצְעֵי הַמַּסְלֹל אַרְבַּע 13
מַעֲלוֹת. וְאִם יִהְיֶה הַמַּרְחָק הַכָּפוּל מִשְׁתֵּים וּשְׁלֹשִׁים מַעֲלוֹת 14
עַד שְׁמוֹנֶה וּשְׁלֹשִׁים מַעֲלוֹת - תּוֹסִיף עַל אֲמִצְעֵי הַמַּסְלֹל 15
חֲמֵשׁ מַעֲלוֹת. וְאִם יִהְיֶה הַמַּרְחָק הַכָּפוּל מִתִּשְׁעָה וּשְׁלֹשִׁים 16
מַעֲלוֹת עַד חֲמֵשׁ וְאַרְבַּעִים מַעֲלוֹת - תּוֹסִיף עַל אֲמִצְעֵי 17
הַמַּסְלֹל שֵׁשׁ מַעֲלוֹת. וְאִם יִהְיֶה הַמַּרְחָק הַכָּפוּל מִשִּׁשָּׁה 18
וְאַרְבַּעִים מַעֲלוֹת עַד אַחַת וְחֲמִשִּׁים מַעֲלוֹת - תּוֹסִיף עַל 19
אֲמִצְעֵי הַמַּסְלֹל שֶׁבַע מַעֲלוֹת. וְאִם יִהְיֶה הַמַּרְחָק הַכָּפוּל 20
מִשְׁתֵּים וְחֲמִשִּׁים מַעֲלוֹת עַד תִּשְׁעָה וְחֲמִשִּׁים מַעֲלוֹת - תּוֹסִיף 21
עַל אֲמִצְעֵי הַמַּסְלֹל שְׁמוֹנֶה מַעֲלוֹת. וְאִם יִהְיֶה הַמַּרְחָק 22
הַכָּפוּל מִשְׁתֵּים מַעֲלוֹת עַד שֶׁלשׁ וְשִׁשִּׁים מַעֲלוֹת - תּוֹסִיף 23
עַל אֲמִצְעֵי הַמַּסְלֹל תִּשְׁעָה מַעֲלוֹת.⁶ וְמֵה שִׁיחָה אֲמִצְעֵי 24
הַמַּסְלֹל אַחֵר שֶׁתּוֹסִיף עָלָיו מַעֲלוֹת אֵלוֹ - הוּא הַנֶּקְרָא 25
מַסְלֹל הַנֶּכּוֹן. 26
ד. וְאַחֵר כִּף תִּרְאֶה כְּמֵה מַעֲלוֹת הוּא הַמַּסְלֹל הַנֶּכּוֹן: אִם 27
יִהְיֶה פְּחוֹת מִמֵּאָה וּשְׁמוֹנִים מַעֲלוֹת - תִּגְרַע⁷ מִנְתּוֹ הַמַּסְלֹל 28
הַזֶּה הַנֶּכּוֹן מֵאֲמִצְעֵי הַיָּרֵחַ לְשַׁעַת הָרֵאָאָה; וְאִם יִהְיֶה הַמַּסְלֹל 29
הַנֶּכּוֹן יוֹתֵר עַל מֵאָה וּשְׁמוֹנִים מַעֲלוֹת, עַד שֶׁלשׁ מֵאוֹת 30
וְשִׁשִּׁים - תּוֹסִיף⁸ מִנְתּוֹ זֶה הַמַּסְלֹל הַנֶּכּוֹן עַל אֲמִצְעֵי הַיָּרֵחַ 31
לְשַׁעַת הָרֵאָאָה. וְמֵה שִׁיחָה אֲמִצְעֵי אַחֵר שֶׁתּוֹסִיף עָלָיו אוֹ 32
תִּגְרַע מִמֶּנּוּ - הוּא מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי לְשַׁעַת הָרֵאָאָה. 33
ה. וְדַע, שֶׁאִם יִהְיֶה הַמַּסְלֹל הַנֶּכּוֹן מֵאָה וּשְׁמוֹנִים בִּשְׁנֵה 34
אוֹ שֶׁלשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים בִּשְׁנֵה - אֵין לוֹ מִנָּה, אֶלָּא יִהְיֶה 35
מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִצְעִי לְשַׁעַת הָרֵאָאָה הוּא מְקוֹם הָאֲמִתִּי.⁹ 36
ו. וְכֵמֵה הוּא מִנְתּוֹ הַמַּסְלֹל? אִם יִהְיֶה הַמַּסְלֹל הַנֶּכּוֹן עֶשְׂרִי 37
מַעֲלוֹת, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ חֲמִשִּׁים חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה הַמַּסְלֹל 38
הַנֶּכּוֹן עֶשְׂרִים מַעֲלוֹת, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ מַעֲלָה אַחַת וּשְׁמוֹנֶה 39
וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה שְׁלֹשִׁים, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ שְׁתֵּי 40
מַעֲלוֹת וְאַרְבַּעַת וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה אַרְבַּעִים, תִּהְיֶה 41

ג. אם תרצה לידע מקום הראש בכל עת שתראה - תוציא
 אמצעם לאותו העת, בדרך שתוציא אמצע השמש ואמצע
 הירח, ותגרע האמצע משלש מאות וששים מעלות,
 והנשאר הוא מקום הראש באותו העת. וינגדו לעולם יהיה
 מקום הנזב.
 ד. כיצד? הרי שרצינו לידע מקום הראש לתחלת ליל ערב
 שבת, שיזמו שני לחדש איך משנה זו, שהיא שנת העקר,
 ומנין הימים הגמורים מתחלת ליל העקר עד תחלת ליל זו,
 שאנו רוצים לידע מקום הראש בו, תשעה ועשרים יום.
 ה. תוציא אמצע הראש לעת הזאת על הדרך שידעת.
 והוא: שתוסיף מהלכו לתשעה ועשרים על העקר, יצא לך
 אמצע הראש: מאה ושנים ושמונים מעלות, ותשעה
 ועשרים חלקים, ושבע ושלושים שניות. סימנם: קפ"ב כ"ט
 ל"ז. תגרע אמצע זה משלש מאות וששים, ישאר לך: מאה
 ושבע ושבעים מעלות, ושלושים חלקים, ושלוש ועשרים
 שניות. סימנם: קע"ז כ"ג. וזה הוא מקום הראש. ואל
 תפנה אל השניות. נמצא מקום הראש - במזל בתולה, שבע
 ועשרים מעלות ושלושים חלקים; ומקום הנזב כנגדו -
 במזל דגים, בשבע ועשרים מעלות ושלושים חלקים.
 ו. לעולם יהיה בין הראש ובין הנזב חצי הגלגל בשנה.
 לפיכך, כל מזל שתמצא בו מקום הראש - יהיה הנזב במזל
 שביעי ממנו, בכמו מנין המעלות והחלקים בשנה. אם יהיה
 הראש בעשר מעלות במזל פלוני, יהיה הנזב בעשר מעלות
 במזל שביעי ממנו.
 ז. ומאחר שתדע מקום הראש ומקום הנזב ומקום הירח
 האמתי, התבונן בשלששת: אם מצאת הירח עם הראש או
 עם הנזב במעלה אחת בחלק אחד - תדע שאין הירח נוטה
 לא לצפון השמש ולא לדרומה; ואם ראית מקום הירח
 לפני מקום הראש, והוא הולך כנגד הנזב - תדע שהירח
 נוטה לצפון השמש; ואם היה הירח לפני מקום הנזב, והרי
 הוא הולך כנגד הראש - תדע שהירח נוטה לדרום השמש.
 ח. הנטיה שנוטה הירח לצפון השמש או לדרומה - היא
 הנקראת רחב הירח. אם היה נוטה לצפון - נקרא רחב צפוני,
 ואם היה נוטה לדרום - נקרא רחב דרומי, ואם היה הירח
 באחת משתי הנקודות - לא יהיה לו רחב, כמו שבארנו.
 ט. לעולם לא יהיה רחב הירח יתר על חמש מעלות, בין
 בצפון בין בדרום. אלא כף הוא ורכו: יתחיל מן הראש
 ויתרחק מעט מעט, והמרחק הולך ונוסף, עד שגיע לחמש
 מעלות, ויחזור ויתקרב מעט מעט, עד שלא יהיה לו רחב
 כשיגיע לזנבו, ויחזור ויתרחק מעט מעט, והמרחק נוסף, עד
 שגיע לחמש מעלות, ויחזור ויתקרב, עד שלא יהיה לו רחב.
 י. אם תרצה לידע רחב הירח במה הוא בכל עת שתראה,
 ואם צפוני הוא או דרומי - תוציא מקום הראש ומקום
 הירח האמתי לאותה העת, ותגרע מקום הראש ממקום

חמש מעלות, כמו שהודענו, ויצא לך המסלול הנכון: מאה
 ושמונים¹⁰ מעלות, ואחד ועשרים חלקים. ואין מקפידין על
 החלקים במסלול, בדרך שבארנו בשמש.
 ט. ובאנו לחקר על מנת זה המסלול הנכון, שהוא מאה
 ושמונה, נמצאת מנה שלו חמש מעלות וחלק אחד. ולפי
 שהמסלול הנכון היה פחות ממאה ושמונים, תגרע המנה,
 שהוא חמש מעלות וחלק אחד, מן אמצע הירח, ישאר:
 שמונה וארבעים מעלות, ושלושה ושלושים חלקים¹¹, ותשע
 ושלושים שניות. תשעה השניות חלק, ותוסיף על החלקים.
 ונמצא מקום הירח האמתי בשעה זו במזל שור, בשמונה
 עשרה מעלות, וששה ושלושים חלקים ממעלת תשע עשרה.
 סימנם: י"ח ל". ועל הדרך הזה תדע מקום הירח האמתי
 בכל עת ראיה שתראה, מתחלת שנה זו, שהיא העקר, עד
 סוף העולם.

פרק ששה עשר

א. העגולה שסובכת בה הירח תמיד, היא נוטה מעל
 העגולה שסובכת בה השמש תמיד. חצייה נוטה לצפון,
 וחצייה נוטה לדרום. ושתי נקודות יש בה זו כנגד זו, שבהן
 פוגעות שתי העגולות זו בזו. לפיכך, כשיהיה הירח באחת
 משתיהן, נמצא סובב בעגולה של שמש כנגד השמש
 בשנה. ואם יצא הירח מאחת משתי הנקודות, נמצא מהלך
 לצפון השמש או לדרומה. הנקדה שממנה יתחיל הירח
 לנטות לצפון השמש - היא הנקראת ראש, והנקדה שממנה
 יתחיל הירח לנטות לדרום השמש - היא הנקראת זנב.
 ומהלך שיהיה לזה הראש, שאין בו לא תוספת ולא גרעון.
 והוא הולך במזלות אחרוניות: מטלה לדגים, ומדגים לדלי,
 וכן הוא סובב תמיד.
 ב. מהלך הראש האמצעי ביום אחד: שלשה חלקים, ואחת
 עשרה שניות. נמצא מהלכו בעשרה ימים: אחד ושלושים
 חלקים, ושבע וארבעים שניות. ונמצא מהלכו במאה יום:
 חמש מעלות, שבעה עשר חלקים, ושלוש וארבעים שניות.
 סימנם: הי"ז מ"ג. ונמצא מהלכו באלף יום: שתים
 וחמשים מעלות, ושבעה וחמשים חלקים, ועשר שניות.
 סימנם: נ"ב נז". ונמצא שארית מהלכו בעשרת אלפים
 יום: מאה ותשעה וששים מעלות, ואחד ושלושים חלקים,
 וארבעים שניות. סימנם: קס"ט לא"מ. ונמצא מהלכו
 לתשעה ועשרים יום: מעלה אחת, ושנים ושלושים חלקים,
 ותשע שניות. וסימנם: א' לב"ט. ונמצא מהלכו לשנה
 סדורה: שמונה עשרה מעלות, וארבעה וארבעים חלקים,
 ושנים וארבעים שניות. סימנם: י"ח מ"ד מ"ב. ואמצע
 הראש בתחלת ליל חמישי, שהוא העקר, היה: מאה
 ושמונים מעלות, ושבעה וחמשים חלקים, ושמונה ועשרים
 שניות. סימנם: ק"פ נ"ז כ"ח.

45 - שתי מעלות ושלשים חלקים, וכך תהיה מנת מאה
46 וחמשים: שתי מעלות ושלשים חלקים.
47 יז. הרי שהיה המסלול מאתיים - תגרע ממנו מאה
48 ושמונים, ישאר עשרים; וכבר ידעת שמנת עשרים היא
49 מעלה אחת ושלשה וארבעים חלקים, וכן אם תהיה מנת
50 מאתיים, תהיה מעלה אחת ושלשה וארבעים חלקים.
51 יח. הרי שהיה המסלול שלש מאות - תגרע אותו משלש
52 מאות וששים, נשאר עשרים; וכבר ידעת שמנת עשרים -
53 ארבע מעלות ועשרים חלקים, וכך היא מנת שלש מאות:
54 ארבע מעלות ועשרים חלקים. ועל דרך זו בכל המנינות.
55 יט. הרי שרצינו לידע רחב הירח כמה הוא ובאיזו רוח
56 הוא, אם צפוני ואם דרומי, בתחלת ליל ערב שבת, שני
57 לחדש אפר משה זו, וכבר ידעת, שמקום הירח האמתי היה
58 כליל זה בשמונה עשרה מעלות וששה ושלשים חלקים
59 ממזל שור - סימנו: י"ח ל"ו, ומקום הראש היה באותה
60 העת בשבע ועשרים מעלות ושלשים חלקים ממזל בתולה
61 - סימנו: כז"ל, תגרע מקום הראש ממקום הירח, יצא לך
62 מסלול הרחב: מאתיים אחת ושלשים מעלות וששה חלקים
63 - סימנו: רל"א ו', לפי שאין משגיחין על החלקים בכל
64 המסלול, ונמצאת המנה של מסלול זה בדרךים שבארנו
65 בפרק זה: שלש מעלות ושלשה וחמשים חלקים. והוא רחב
66 הירח בתחלת ליל זה. והוא דרומי, שהרי המסלול יתר על
67 מאה ושמונים.

פרק שבעה עשר

68
69 א. כל הדברים שהקדמנו - כדי שיהיו עתידים ומוכנים
70 לידעת הראיה. וכשתרצה לדעת זאת - תתחיל ותחשב
71 ותוציא מקום השמש האמתי ומקום הירח האמתי ומקום
72 הראש לשעת הראיה, ותגרע מקום השמש האמתי ממקום
73 הירח האמתי, והנשאר הוא הנקרא ארך ראשון.
74 ב. ומאחר שתדע מקום הראש ומקום הירח - תדע מקום
75 הירח כמה הוא, ואם הוא רחב צפוני או דרומי. והוא
76 הנקרא רחב ראשון. והנהר בארך הזה ראשון וברחב
77 הראשון, ויהיו שניהם מוכנים לך.
78 ג. והתבונן בארך הזה הראשון וברחב הזה הראשון: אם
79 יצא לך תשע מעלות בשנה או פחות - תדע בודאי, שאי
80 אפשר לעולם שיראה הירח באותו הלילה בכל ארץ
81 ישראל, ואין אתה צריך חשבון אחר; ואם יהיה הארך
82 הראשון יתר על חמש עשרה מעלות - תדע בודאי, שהירח
83 יראה בכל ארץ ישראל, ואין אתה צריך לחשבון אחר; ואם
84 יהיה הארך הראשון תשע וארבעים מעלות ועד חמש
85 עשרה - תצטרך לדרש ולחקר בחשבונות הראיה, עד
86 שתדע אם יראה או לא יראה.
87 ד. כמה דברים אמורים? כשהיה מקום הירח האמתי

1 הירח האמתי, והנשאר הוא הנקרא מסלול הרחב. ואם יהיה
2 מסלול הרחב ממעלה אחת עד מאה ושמונים - תדע שרחב
3 הירח צפוני; ואם היה המסלול יתר על מאה ושמונים -
4 תדע שרחב הירח דרומי; ואם היה מאה ושמונים בשנה או
5 שלש מאות וששים בשנה - אין לירח רחב כלל. ותחזור
6 ותראה מנת מסלול הרחב כמה היא, והוא שיעור נטייתו
7 לצפון או לדרום, והוא הנקרא רחב הירח הדרומי או
8 הצפוני, כמו שבארנו.
9 יא. וכמה היא מנת מסלול הרחב? אם יהיה מסלול הרחב
10 עשר מעלות, תהיה מנתו שנים וחמשים חלקים. ואם יהיה
11 המסלול הזה עשרים מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת
12 ושלשה וארבעים חלקים. ואם יהיה המסלול שלשים,
13 תהיה מנתו שתי מעלות ושלשים חלקים. ואם יהיה
14 המסלול ארבעים, תהיה מנתו שלש מעלות ושלשה עשר
15 חלקים. ואם יהיה המסלול חמשים מעלות, תהיה מנתו
16 שלש מעלות וחמשים חלקים. ואם יהיה המסלול עשרים,
17 תהיה מנתו ארבע מעלות ועשרים חלקים. ואם יהיה
18 המסלול שבעים, תהיה מנתו ארבע מעלות ושנים וארבעים
19 חלקים. ואם יהיה המסלול שמונים, תהיה מנתו ארבע
20 מעלות וחמשה וחמשים חלקים. ואם יהיה המסלול
21 תשעים, תהיה מנתו חמש מעלות.
22 יב. ואם יהיו אחדים עם העשרות - תקח הראוי להם לפי
23 היתר שבין שתי המנות, כמו שעשית במסלול השמש
24 ובמסלול הירח. כיצד? הרי שהיה מסלול הרחב שלש
25 וחמשים מעלות, וכבר ידעת, שאלו היה המסלול חמשים
26 - היתה מנתו שלש מעלות וחמשים חלקים, ואלו היה
27 המסלול עשרים - היתה מנתו ארבע מעלות ועשרים
28 חלקים, נמצא היתר בין שתי המנות - שלשים חלקים,
29 שלשה חלקים לכל מעלה, ונמצא לפי חשבון מסלול זה,
30 שהוא שלש וחמשים: שלש מעלות, ותשעה וחמשים
31 חלקים. ועל דרך זו תעשה בכל מנין ומנין.
32 יג. מאחר שתדע מנתו של מסלול הרחב עד תשעים, כמו
33 שהודענוך, תדע מנות של כל מנינות המסלול; שאם יהיה
34 המסלול יתר על תשעים עד מאה ושמונים - תגרע המסלול
35 ממאה ושמונים, והנשאר תדע בו המנה.
36 יד. וזה הוא רחב הירח בתחלת ליל זה. והוא דרומי, שהרי
37 המסלול יתר על מאה ושמונים. וכן אם היה המסלול יתר
38 ממאה ושמונים עד מאתיים ושבעים - תגרע ממנו מאה
39 ושמונים, והנשאר תדע בו המנה.
40 טו. ואם היה המסלול יתר על מאתיים ושבעים עד שלש
41 מאות וששים - תגרע אותו משלש מאות וששים, והנשאר
42 תדע בו המנה.
43 טז. כיצד? הרי שהיה המסלול מאה וחמשים - תגרע אותו
44 ממאה ושמונים, נשאר שלשים; וכבר ידעת שמנת שלשים

הרחב השני, וכבר ידעת אם הוא צפוני או דרומי, ונדע
במה מעלות וכמה חלקים נעשה זה הרחב השני, ותכין
אותו לפניך ויהיה עתיד.

י. ואחר כך תחזר ותקח מן הרחב השני הזה מקצתו, מפני
שהיח נלזז מעט במעגלו. וכמה הוא המקצת שתקח
ממנו? אם יהיה מקום היח מתחלת מזל טלה עד עשרים
מעלות ממנו, או מתחלת מזל מאזנים עד עשרים מעלות
ממנו - תקח מן הרחב השני שני חמישיו. ואם יהיה היח
מעשרים ממזל טלה עד עשר מעלות ממזל שור, או
מעשרים ממזל מאזנים עד עשר מעלות ממזל עקרב - תקח
מן הרחב השני שלישיתו. ואם יהיה היח מעשר מעלות
ממזל שור עד עשרים ממנו, או מעשר מעלות ממזל עקרב
עד עשרים ממנו - תקח מן הרחב השני רביעיתו. ואם יהיה
היח מעשרים מעלות ממזל שור עד סופו, או מעשרים
ממזל עקרב עד סופו - תקח מן הרחב השני חמישיתו. ואם
יהיה היח מתחלת מזל תאומים עד עשר מעלות ממנו, או
מתחלת מזל קשת עד עשר מעלות ממנו - תקח מן הרחב
השני שתותו. ואם יהיה מעשר מעלות ממזל תאומים ועד
עשרים ממנו, או מעשר ממזל קשת עד עשרים ממנו -
תקח מן הרחב השני חצי שתותו. ואם יהיה מקום היח
מעשרים ממזל תאומים עד חמש ועשרים ממנו, או
מעשרים ממזל קשת עד חמש ועשרים ממנו - תקח מן
הרחב השני רביע שתותו. ואם יהיה מקום היח מחמש
ועשרים ממזל תאומים עד חמש מעלות ממזל סרטן, או
מחמש ועשרים ממזל קשת עד חמש מעלות ממזל גדי -
לא תקח כלום, לפי שאין כאן נליות מעגל. ואם יהיה היח
מחמש ממזל סרטן עד עשר ממנו, או מחמש ממזל גדי עד
עשר ממנו - תקח מן הרחב השני רביע שתותו. ואם יהיה
מקום היח מעשר ממזל סרטן עד עשרים ממנו, או מעשר
ממזל גדי עד עשרים ממנו - תקח מן הרחב השני חצי
שתותו. ואם יהיה מקום היח מעשרים ממזל סרטן עד
סופו, או מעשרים ממזל גדי עד סופו - תקח מן הרחב
השני שתותו. ואם יהיה היח מתחלת מזל אריה עד עשר
מעלות ממנו, או מתחלת מזל דלי עד עשר מעלות ממנו -
תקח ממנו הרחב השני חמישיתו. ואם יהיה היח מעשר
מעלות ממזל אריה עד עשרים ממנו, או מעשר ממזל דלי
עד עשרים ממנו - תקח מן הרחב השני רביעיתו. ואם יהיה
היח מעשרים ממזל אריה עד עשר ממזל בתולה, או
מעשרים ממזל דלי עד עשר ממזל דגים - תקח מן הרחב
השני שלישיתו. ואם יהיה היח מעשר מעלות ממזל
בתולה עד סופו, או מעשר מעלות ממזל דגים עד סופו -
תקח מן הרחב השני שני חמישיו. וזאת המקצת שתקח מן
הרחב השני - היא הנקראת מעגל היח.

יא. ואחר כך תחזר ותתבונן ברחב היח, ותראה אם הוא
צפוני או דרומי: אם הוא צפוני - תגרע מעגל היח הזה
מן הארץ השני, ואם היה רחב היח דרומי - תוסיף המעגל
הזה על הארץ השני. במה דברים אמורים? כלשהיה מקום

מתחלת מזל גדי עד סוף מזל תאומים; אבל אם היה מקום
היח מתחלת מזל סרטן עד סוף מזל קשת, ויהיה ארץ
הראשון עשר מעלות או פחות - תדע, שאין היח נראה
כלל באותו הלילה בכל ארץ ישראל; ואם היה הראשון
יתר על ארבע ועשרים מעלות - ודאי יראה בכל גבול
ישראל; ואם יהיה הארץ הראשון מעשר מעלות ועד
עשרים וארבע - תצטרך לדרש ולחקר בחשבונות הראיה
אם יראה או לא יראה.

ה. ואילו הן חשבונות הראיה? התבונן וראה היח באיזה
מזל הוא: אם יהיה במזל טלה, תגרע מן הארץ הראשון
תשעה וחמישים חלקים. ואם יהיה במזל שור, תגרע מן
הארץ מעלה אחת. ואם יהיה במזל תאומים, תגרע מן
הארץ שמונה וחמישים חלקים. ואם יהיה במזל סרטן, תגרע
מן הארץ שלשה וארבעים חלקים. ואם יהיה במזל אריה,
תגרע מן הארץ שלשה וארבעים חלקים. ואם יהיה במזל
בתולה, תגרע מן הארץ שבעה ושלשים חלקים. ואם יהיה
במזל מאזנים, תגרע מן הארץ ארבעה ושלשים חלקים.
ואם יהיה במזל עקרב, תגרע מן הארץ ארבעה ושלשים
חלקים. ואם יהיה במזל קשת, תגרע מן הארץ ששה
ושלשים חלקים. ואם יהיה במזל גדי, תגרע מן הארץ
ארבעה וארבעים חלקים. ואם יהיה במזל דלי, תגרע מן
הארץ שלשה וחמישים חלקים. ואם יהיה במזל דגים, תגרע
מן הארץ שמונה וחמישים חלקים. והנשאר מן הארץ אחר
שתגרע ממנו אלו החלקים - הוא הנקרא ארץ שני.

ו. ולמה גורעין חלקים אלו? לפי שמקום היח האמתי
אינו המקום שיראה בו, אלא שנוי יש ביניהם בארץ
וברחב, והוא הנקרא שנוי המראה. ושנוי מראה הארץ
בשעת הראיה, לעולם גורעין אותו מן הארץ, כמו שאמרנו.
ז. אבל שנוי מראה הרחב: אם היה רחב היח צפוני -
גורעין חלקים של שנוי מראה הרחב מן הרחב הראשון,
ואם היה רחב היח הדרומי - מוסיפין החלקים של שנוי
מראה הרחב על הרחב הראשון. ומה שיהיה הרחב
הראשון אחר שמוסיפין עליו או גורעין ממנו אותם
החלקים - הוא הנקרא רחב שני.

ח. וכמה הם החלקים שמוסיפין או גורעין אותן? אם יהיה
היח במזל טלה - תשעה חלקים. ואם יהיה במזל שור -
עשרה חלקים. ואם יהיה במזל תאומים - ששה עשר
חלקים. ואם יהיה במזל סרטן - שבעה ועשרים חלקים.
ואם יהיה במזל אריה - שמונה ושלשים חלקים. ואם יהיה
במזל בתולה - ארבעה וארבעים חלקים. ואם יהיה במזל
מאזנים - ששה וארבעים חלקים. ואם יהיה במזל עקרב -
חמשה וארבעים חלקים. ואם יהיה במזל קשת - ארבעה
וארבעים חלקים. ואם יהיה במזל גדי - ששה ושלשים
חלקים. ואם יהיה במזל דלי - עשרים וארבעה חלקים. ואם
יהיה במזל דגים - שנים עשר חלקים.

ט. מאחר שתדע חלקים אלו, תגרע אותן מן הרחב
הראשון או תוסיף אותן עליו כמו שהודענוך, ויצא לך

מַעֲלוֹת מִמִּזְל שׁוֹר, רְאוּי לָקַח מִן הָרֹחֵב הַשָּׁנִי רְבִיעִיתוֹ, 48
וְהוּא הַנִּקְרָא מִעֲגֹל הַיָּרֵחַ, יֵצֵא לָךְ מִעֲגֹל הַיָּרֵחַ לַעֲתָּה זֶה: 49
מִעֲלָה אַחַת וְחֶלֶק אֶחָד, לְפִי שְׂאִין מִדִּקְדָּקִין בְּשִׁנְיֹת. 50
יֵד. וְלְפִי שְׂרֹחֵב הַיָּרֵחַ דְּרוֹמִי וּמִקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי בֵּין רֹאשׁ 51
גָּדִי וְרֹאשׁ סֶרְטָן, רְאוּי לְהוֹסִיף הַמִּעֲגָל עַל הָאֲרֶץ הַשָּׁנִי, יֵצֵא 52
לָךְ הָאֲרֶץ הַשְּׁלִישִׁי: אַחַת עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת, וּשְׂמוֹנֶה וְעֶשְׂרִים 53
חֲלָקִים. סִימָנוּ: י"א כ"ח. וְלְפִי שְׂהָאֲרֶץ הַזֶּה בְּמִזְל שׁוֹר, 54
רְאוּי לְהוֹסִיף עַל הָאֲרֶץ הַשְּׁלִישִׁי חֲמִישִׁיתוֹ, שֶׁהוּא שְׁתֵּי 55
מַעֲלוֹת וּשְׂמוֹנֶה עֶשְׂרֵה חֲלָקִים, וְיֵצֵא לָךְ הָאֲרֶץ הָרְבִיעִי: שְׁלֹשׁ 56
עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת, וְשֵׁשׁ וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים. סִימָנוּ: י"ג מ"ו. 57
וְחִזְרוֹנוֹ אֵצֶל הָרֹחֵב הָרִאשׁוֹן, לְקַחְנוּ שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי, וְיֵצֵא מִנֵּת 58
גְּבֵה הַמְּדִינָה, וְהוּא: שְׁתֵּי מַעֲלוֹת, וְחֲמִשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים. 59
וְלְפִי שְׂהֵי הָרֹחֵב דְּרוֹמִי, רְאוּי לְגַרֵעַ מִמֶּנּוּ מִנֵּת גְּבֵה הַמְּדִינָה 60
מִן הָאֲרֶץ הָרְבִיעִי, יִשְׁאָר לָךְ: אַחַת עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת וְאַחַד עֶשְׂרֵה 61
חֲלָקִים. סִימָנוּ: י"א י"א. וְזֶה הִיא קֶשֶׁת הָרִאשִׁי בְּלִילָה הַזֶּה. 62
וְעַל הַדֶּרֶךְ הַזֶּה תַּעֲשֶׂה וְתִדְעַ קֶשֶׁת הָרִאשִׁי, כַּמָּה מַעֲלוֹת 63
וְכַמָּה חֲלָקִים יֵשׁ בָּהּ, כְּכֹל לֵיל רִאשִׁי שֶׁתִּרְצֶה לַעֲוֹלָם. 64
טו. וְאַחַר שֶׁתִּצָּא קֶשֶׁת זו, תְּכִין בָּהּ. וְדַע, שֶׁאִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת 65
הָרִאשִׁי תִּשַׁע מַעֲלוֹת אוֹ פָּחוֹת - אִזּוֹ אֶפְשָׁר שִׁירָאָה בְּכָל אֶרֶץ 66
יִשְׂרָאֵל; וְאִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרִאשִׁי יָתֵר עַל אֶרְבַּע עֶשְׂרֵה 67
מַעֲלוֹת - אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִרָאֶה וְיִהְיֶה גָלוּי לְכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. 68
טז. וְאִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרִאשִׁי מִתְחַלֵּת מַעֲלָה עֲשִׂירִית עַד 69
סוֹף מַעֲלָה אֶרְבַּע עֶשְׂרֵה - תַּעֲרֹךְ קֶשֶׁת הָרִאשִׁי אֶל הָאֲרֶץ 70
הָרִאשׁוֹן, וְתִדְעַ אִם יִרָאֶה אוֹ לֹא יִרָאֶה מִן הַקָּצִין שֵׁשׁ לוֹ; 71
וְהֵן הַנִּקְרָאִין קָצִי הָרִאשִׁי. 72
יז. וְאֵלּוּ הֵן קָצִי הָרִאשִׁי? אִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרִאשִׁי מִיָּתֵר עַל 73
תִּשַׁע מַעֲלוֹת עַד סוֹף עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת אוֹ יָתֵר עַל עֶשְׂרֵה, וְיִהְיֶה 74
הָאֲרֶץ הָרִאשׁוֹן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת אוֹ יוֹתֵר - וְדֹאֵי יִרָאֶה; 75
וְאִם תִּהְיֶה הַקֶּשֶׁת פָּחוֹת מִזֶּה, אוֹ יִהְיֶה הָאֲרֶץ פָּחוֹת מִזֶּה - 76
לֹא יִרָאֶה. 77
יח. וְאִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרִאשִׁי מִיָּתֵר עַל עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת עַד סוֹף 78
אַחַת עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת אוֹ יָתֵר עַל אַחַת עֶשְׂרֵה, וְיִהְיֶה הָאֲרֶץ 79
הָרִאשׁוֹן שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת אוֹ יוֹתֵר - וְדֹאֵי יִרָאֶה; וְאִם 80
תִּהְיֶה הַקֶּשֶׁת פָּחוֹת מִזֶּה, אוֹ יִהְיֶה הָאֲרֶץ פָּחוֹת מִזֶּה - לֹא יִרָאֶה. 81
יט. וְאִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרִאשִׁי מִיָּתֵר עַל אַחַת עֶשְׂרֵה עַד סוֹף 82
שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת אוֹ יָתֵר עַל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה, וְיִהְיֶה הָאֲרֶץ 83
הָרִאשׁוֹן אַחַת עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת אוֹ יוֹתֵר - וְדֹאֵי יִרָאֶה; וְאִם תִּהְיֶה 84
הַקֶּשֶׁת פָּחוֹת מִזֶּה, אוֹ יִהְיֶה הָאֲרֶץ פָּחוֹת מִזֶּה - לֹא יִרָאֶה. 85
כ. וְאִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרִאשִׁי מִיָּתֵר עַל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת 86
עַד סוֹף שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת אוֹ יָתֵר עַל שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה, וְיִהְיֶה 87
הָאֲרֶץ הָרִאשׁוֹן עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת אוֹ יוֹתֵר - וְדֹאֵי יִרָאֶה; וְאִם תִּהְיֶה 88
הַקֶּשֶׁת פָּחוֹת מִזֶּה, אוֹ יִהְיֶה הָאֲרֶץ פָּחוֹת מִזֶּה - לֹא יִרָאֶה. 89
כא. וְאִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרִאשִׁי מִיָּתֵר עַל שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת 90
עַד סוֹף אֶרְבַּע עֶשְׂרֵה אוֹ יָתֵר עַל אֶרְבַּע עֶשְׂרֵה, וְיִהְיֶה הָאֲרֶץ 91
הָרִאשׁוֹן תִּשַׁע מַעֲלוֹת אוֹ יוֹתֵר - וְדֹאֵי יִרָאֶה; וְאִם תִּהְיֶה 92
הַקֶּשֶׁת פָּחוֹת מִזֶּה אוֹ יִהְיֶה הָאֲרֶץ פָּחוֹת מִזֶּה - לֹא יִרָאֶה. 93
וְעַד כָּאן סוֹף הַקָּצִין. 94

הַיָּרֵחַ מִתְחַלֵּת מִזְל גָּדִי עַד סוֹף מִזְל תְּאֻמִּים; אֲבָל אִם הִיָּה 1
הַיָּרֵחַ מִתְחַלֵּת מִזְל סֶרְטָן עַד סוֹף מִזְל קֶשֶׁת - יִהְיֶה הַדְּבָר 2
הַפֶּה: שֶׁאִם יִהְיֶה רֹחֵב הַיָּרֵחַ צְפוֹנִי - תוֹסִיף הַמִּעֲגָל עַל 3
הָאֲרֶץ הַשָּׁנִי, וְאִם הִיָּה רֹחֵב הַיָּרֵחַ דְּרוֹמִי - תִּגְרַע הַמִּעֲגָל מִן 4
הָאֲרֶץ הַשָּׁנִי. וְיִמָּה שְׂהֵי הִיָּה הָאֲרֶץ הַשָּׁנִי אַחֵר שֶׁתוֹסִיף עָלָיו 5
אוֹ תִּגְרַע מִמֶּנּוּ - הוּא הַנִּקְרָא אֲרֶץ הַשְּׁלִישִׁי. וְדַע, שֶׁאִם לֹא 6
יִהְיֶה שָׁם נְלִיזֹת מִעֲגָל, וְלֹא נִתֵּן הַחֲשֹׁבוֹן לְקַחַת מִן הָרֹחֵב 7
הַשָּׁנִי כָּלֹם - יִהְיֶה הָאֲרֶץ הַשָּׁנִי עֲצָמוֹ הוּא הָאֲרֶץ הַשְּׁלִישִׁי 8
בְּלֹא פָּחוֹת וּבְלֹא יָתֵר. 9
יב. וְאַחֵר כֶּף תִּחְזֹר וְתִרָאֶה הָאֲרֶץ הַשְּׁלִישִׁי הַזֶּה, וְהוּא 10
הַמִּעֲלוֹת שְׁבִין הַיָּרֵחַ וְהַשְּׁמֶשׁ, בְּאֵיזָה מִזְל הוּא: אִם יִהְיֶה 11
בְּמִזְל דְּגִים אוֹ בְּמִזְל טֶלֶה - תוֹסִיף עַל הָאֲרֶץ הַשְּׁלִישִׁי 12
שְׁתוּתוֹ. וְאִם יִהְיֶה הָאֲרֶץ בְּמִזְל דָּלִי אוֹ בְּמִזְל שׁוֹר - תוֹסִיף 13
עַל הָאֲרֶץ הַשְּׁלִישִׁי חֲמִישִׁיתוֹ. וְאִם יִהְיֶה הָאֲרֶץ בְּמִזְל גָּדִי אוֹ 14
בְּמִזְל תְּאֻמִּים - תוֹסִיף עַל הָאֲרֶץ הַשְּׁלִישִׁי שְׁתוּתוֹ. וְאִם 15
יִהְיֶה הָאֲרֶץ בְּמִזְל קֶשֶׁת אוֹ בְּמִזְל סֶרְטָן - תִּנְיֵחַ הָאֲרֶץ 16
הַשְּׁלִישִׁי כְּמוֹת שֶׁהוּא, וְלֹא תוֹסִיף עָלָיו וְלֹא תִּגְרַע מִמֶּנּוּ. 17
וְאִם הִיָּה הָאֲרֶץ בְּמִזְל עֶקְרָב אוֹ בְּמִזְל אַרְיֵה - תִּגְרַע מִן 18
הָאֲרֶץ הַשְּׁלִישִׁי חֲמִישִׁיתוֹ. וְאִם יִהְיֶה הָאֲרֶץ בְּמִזְל מֵאֻזְנִים 19
אוֹ בְּמִזְל בְּתוּלָה - תִּגְרַע מִן הָאֲרֶץ הַשְּׁלִישִׁי שְׁלִישִׁיתוֹ. וְיִמָּה 20
שְׂהֵי הִיָּה הָאֲרֶץ הַשְּׁלִישִׁי אַחֵר שֶׁתוֹסִיף עָלָיו אוֹ תִּגְרַע מִמֶּנּוּ 21
אוֹ תִּנְיֵחַ אוֹתוֹ כְּמוֹת שֶׁהוּא - הוּא הַנִּקְרָא אֲרֶץ רְבִיעִי. וְאַחֵר 22
כֶּף תִּחְזֹר אֵצֶל רֹחֵב הַיָּרֵחַ הָרִאשׁוֹן, וְתִקַּח שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי 23
לַעֲוֹלָם; וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא מִנֵּת גְּבֵה הַמְּדִינָה. וְתִתְּבֹנֶן 24
וְתִרָאֶה: אִם יִהְיֶה רֹחֵב הַיָּרֵחַ צְפוֹנִי - תוֹסִיף מִנֵּת גְּבֵה 25
הַמְּדִינָה עַל הָאֲרֶץ הָרְבִיעִי, וְאִם יִהְיֶה רֹחֵב הַיָּרֵחַ דְּרוֹמִי - 26
תִּגְרַע מִנֵּת גְּבֵה הַמְּדִינָה מִן הָאֲרֶץ הָרְבִיעִי. וְיִמָּה שְׂהֵי הִיָּה 27
הָאֲרֶץ הָרְבִיעִי אַחֵר שֶׁגִּוְרָעִין מִמֶּנּוּ אוֹ שֶׁמוֹסִיפִין עָלָיו - הוּא 28
הַנִּקְרָא קֶשֶׁת הָרִאשִׁי. 29
יג. כִּיצַד? הֲרִי שְׂבָאנוּ לְחַקֵּר אִם יִרָאֶה הַיָּרֵחַ בְּלִיל עֶרֶב 30
שְׁבֹת, שְׁנֵי לַחֲדָשׁ אִיר מִשְׁנֵה זו, אוֹ לֹא יִרָאֶה - תוֹצִיא מִקוֹם 31
הַשְּׁמֶשׁ הָאֲמִתִּי וּמִקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי וְרֹחֵב הַיָּרֵחַ לִשְׁנֵה זו, 32
כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְנוּךָ. יֵצֵא לָךְ מִקוֹם הַשְּׁמֶשׁ הָאֲמִתִּי - בְּשֹׁבַע 33
מַעֲלוֹת וְתִשְׁעֵה חֲלָקִים מִמִּזְל שׁוֹר. סִימָנוּ: ז"ט. וְיֵצֵא לָךְ 34
מִקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי - בְּשְׂמוֹנֶה עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת וְשֵׁשׁ 35
וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים מִמִּזְל שׁוֹר. סִימָנוּ: י"ח ל"ו. וְיֵצֵא לָךְ רֹחֵב 36
הַיָּרֵחַ - בְּרוּחַ דְּרוֹם, שְׁלֹשׁ מַעֲלוֹת וּשְׁלֹשָׁה וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים. 37
סִימָנוּ: ג' נ"ג. וְזֶה הוּא הָרֹחֵב הָרִאשׁוֹן. וְתִגְרַע מִקוֹם 38
הַשְּׁמֶשׁ מִמִּקוֹם הַיָּרֵחַ, יִשְׁאָר: אַחַת עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת, וּשְׁבַע 39
וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים. סִימָנוּ: י"א כ"ז. וְזֶה הוּא הָאֲרֶץ הָרִאשׁוֹן. 40
וְלְפִי שְׂהֵי הִיָּה הַיָּרֵחַ בְּמִזְל שׁוֹר, יִהְיֶה שְׁנֵי מִרָאֵה הָאֲרֶץ מַעֲלָה 41
אַחַת, וְרְאוּי לְגַרֵעַ אוֹתָהּ מִן הָאֲרֶץ הָרִאשׁוֹן, יֵצֵא לָךְ הָאֲרֶץ 42
הַשָּׁנִי: עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת, וּשְׁבַע וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים. סִימָנוּ: יכ"ז. 43
וְכֵן יִהְיֶה שְׁנֵי מִרָאֵה הָרֹחֵב - עֶשְׂרֵה חֲלָקִים. וְלְפִי שְׂרֹחֵב 44
הַיָּרֵחַ הִיָּה דְּרוֹמִי, רְאוּי לְהוֹסִיף עָלָיו שְׁנֵי הַמִּרָאֵה, שֶׁהוּא 45
עֶשְׂרֵה חֲלָקִים, יֵצֵא לָךְ הָרֹחֵב הַשָּׁנִי: אֶרְבַּע מַעֲלוֹת, וּשְׁלֹשָׁה 46
חֲלָקִים. סִימָנוּ: ד"ג. וְלְפִי שְׂהֵי הִיָּה הַיָּרֵחַ בְּשְׂמוֹנֶה עֶשְׂרֵה 47

ותלול, אף על פי שהירח קטן ביותר; וכן יראה למי ששוכן
על שפת הים או למי שמהלך בספינה בים הגדול, אף על
פי שהוא קטן ביותר.

ב. וכן בימות הגשמים, אם יהיה יום צח, יראה הירח יותר
ממה שיראה בימות החמה. לפי שבימות הגשמים, אם
יהיה יום צח - יהיה האויר נזף הרבה, ויראה הרקיע בטהר
יותר, מפני שאין שם אבק שיתערב באויר; אבל בימות
החמה יהיה האויר כאלו הוא מעשן, מפני האבק, ויראה
הירח קטן.

ג. וכל זמן שתמצא קשת הראיה והארץ הראשון שתערוך
לה עם שני הקצין שלהם בצמצום - יהיה הירח קטן ביותר,
ולא יראה אלא במקום גבוה ביותר; ואם תמצא קשת
הראיה והארץ הראשון ארפין הרבה, והוסיפו עד סוף
הקצים שלהן ממעלות - יראה הירח גדול; לפי ארך הקשת
והארץ הראשון יהיה גדול וגליתו לכל.

ד. לפיכך ראוי לבית דין לשום שני דברים אלו בלבם,
שהן: זמן הראיה ומקומה, ושוואלין את העדים באי זה
מקום ראיתם. שאם היתה קשת הראיה קצרה, ויתן
החשבון שיראה בצמצום, כגון שהיתה קשת הראיה תשע
מעלות וחמשה חלקים, והיה הארץ הראשון שלש עשרה
מעלות בשנה, וכאו עדים שראוהו: אם היה בימות החמה,
או שהיו במקום נמוך - חוששין להן, ובדקין אותו הרבה;
ואם היה בימות הגשמים, או במקום גבוה ביותר - ודאי
יראה, אם לא יהיו שם עדים המבדילין.

ה. עדים שראו החדש בזמנו, וכאו והעידו, וקבלו בית
דין, וקדשו את החדש הזה הראשון, ומנו תשעה ועשרים
יום מן היום המקדש, וליל שלשים לא נראה הירח, מפני
שאי אפשר לו להראות או מפני שפסוהו עבים, והרי בית
דין מצפין לו כל יום שלשים, כמו שבארנו, ולא באו עדים,
ועברו את החדש, ונמצא יום ראש חדש השני יום אחד
ושלשים, כמו שבארנו;

ו. והתחילו למנות תשעה ועשרים יום מן יום ראש החדש
השני, וליל שלשים לא נראה הירח, אם תאמר שכן
מעברין את זה ועושין אותו שלשים, וקובעין ראש החדש
השלישי יום אחד ושלושים - כך אפשר שלא יראה הירח
כליל שלשים גם מחדש זה, ונמצאו מעברין והולכין,
ועושין חדשים אחר שלשים כל השנה כלה, ונמצא בחדש
אחרון אפשר שיראה הירח כליל חמשה ועשרים בו או
כליל ששה ועשרים, ואין לה דבר שחוק והפסד יותר מזה.
ז. ואל תאמר שהדבר הזה דבר שאינו מצוי הוא, שלא
יראה הירח בכל השנה, אלא דבר קרוב הוא הרבה,

כב. כיצד? באנו להתבונן בקשת הראיה של לילי ערב
שבת, שני לחדש איר משנה זו, יצא לנו בחשבון קשת
הראיה: אחת עשרה מעלות ואחד עשר חלקים, כמו
שידעת. ולפי שהיתה קשת הראיה בין עשר עד ארבע
עשרה, ערכנו אותה אל הארץ הראשון. וכבר ידעת,
שהארץ הזה כליל זה - אחת עשרה מעלות, ושבעה
ועשרים חלקים. ולפי שהיתה קשת הראיה יתר על אחת
עשרה מעלות, והיה הארץ הראשון יתר על [אחת] עשרה
- יודע שודאי יראה כליל זה לפי הקצין הקצובות. וכן
תשער בכל קשת וקשת עם הארץ הראשון שלה.

כג. וכבר ראית מן המעשים האלו כמה חשבונות יש בו,
וכמה תוספות וכמה גרועין, אחר שיגענו הרבה, עד
שהמצאנו דרכים קרובים שאין בחשבונם עמק גדול.
שהירח עקלקלות גדולות יש במעגלותיו, ולפיכך אמרו
חכמים: שמש ידע מבואו, ירח לא ידע מבואו. ואמרו
חכמים: פעמים בא בארפה, פעמים בא בקצרה; כמו
שתראה מחשבונות אלו, שפעמים תוסיף ופעמים תגרע,
עד שתהא קשת הראיה, ופעמים תהיה קשת הראיה ארפה
ופעמים קצרה, כמו שבארנו.

כד. וטעם כל אלו החשבונות, ומפני מה מוסיפים מנן זה
ומפני מה גורעין, והיאך נודע כל דבר ודבר מאלו הדברים,
והראיה על כל דבר ודבר - היא חכמת התקופות
והגיטריות, שחברו בה חכמי יון ספרים הרבה, והם
הנמצאים עכשו ביד החכמים; אבל הספרים שחברו חכמי
ישראל, שהיו בימי הנביאים מבני יששכר, לא הגיעו אלינו.
ומאחר שכל אלו הדברים בראיות ברורות הם, שאין בהם
דפי, ואי אפשר לאדם להרהר אחריהם - אין חוששין
למחבר, בין שחברו אותם נביאים בין שחברו אותם
האומות; שכל דבר שנתגלה טעמו, ונודעה אמתתו בראיות
שאין בהם דפי, אנו סומכין על זה האיש שאמרו או
שלמדו על הראיה שנתגלתה והטעם שנודע.

יום שישי א' סיון ה'תשע"א

פרק שמונה עשר

א. דבר ידוע וברור, שאם יוציא לה החשבון שהירח יראה
כלילה, אפשר שיראה ואפשר שלא יראה, מפני העבים
שמכסין אותו, או מפני המקום שהוא גיא, או שיהיה הר
גבוה כנגד רוח מערב לאנשי אותו המקום, שנמצאו כאלו
הן יושבין בגיא. שהירח לא יראה למי שהוא במקום נמוך,
אפלו היה גדול, ויראה למי שהוא עומד בראש הר גבוה

1 ופעמים רבות יאָרע זױ וכוּצא בױ במדינות שׁזמן הגשמים
2 שם אָרױ והעבים רבים; שאין אנו אומרים שלא יראה הירח
3 בכל השנה, אלא שלא יראה בתחלת החודשים ויראה אחר
4 כן. ופעמים לא יראה מפני שאי אפשר לו שיראה בהם,
5 וחדשים שאפשר שיראה בהם לא יראה מפני העבים או
6 מפני שהיה קטן ביותר ולא נתפנו אדם לראותו.

7 ח. אלא הקבלה שהיה ביד חכמים איש מפי איש מפי משה
8 רבנו כן היא: שבזמן שלא יראה הירח בתחלת החודשים
9 חדש אחר חדש - בית דין קובעין חדש מעבר משלשים יום,
10 וחדש חסר מתשעה ועשרים יום; וכן מחשבים וקובעין
11 חדש מעבר וחדש חסר, בקביעה לא בקדוש, שאין מקדשין
12 אלא על הראיה. ופעמים עושין מלא אחר מלא או חסר אחר
13 חסר, כמו שיראה להם מן החשבון.

14 ט. ומתפנין לעולם בחשבונם, שאם יראה הירח בחדש הפא
15 - יראה בזמנו או בליל עבירו, לא שיראה קדם זמנו, שהוא
16 ליל שמונה ועשרים. ובחשבונות הראיה האלו שבאנו,
17 יתבאר לך ותדע מתי אפשר שיראה ומתי אפשר שלא יראה,
18 ועל זה סומכין ומעברין חדש אחר חדש, או עושין חדש חסר
19 אחר חדש חסר. וילעולם אין פותחין מארבעה חודשים
20 המעברין בשנה, ולא מוסיפין על שמונה חדשים המעברין.
21 וגם לעבור חדשים אלו, שמעברין לפי חשבון, עושין סעדת
22 עבור החדש, כמו שאמרנו בפרק שלישי.

23 י. וכל שתמצא בגמרא מדברים שמראין שבית דין סומכין
24 על החשבון, ומפי משה מסיני שהדבר מסור להם והרשות
25 בידם לחסר או לעבר, וכן זה שחסר תשעה חודשים בשנה,
26 וכל פיוצא בזה - הפל על עקר זה הוא בנוי, בזמן שלא
27 נראה החדש בזמנו¹⁰.

28 יא. וכן זה שאמרו חכמים, שמעברין את החדש לצרף¹¹
29 - הוא בחדשים אלו, שמעברין אותן לפי חשבון ועושין
30 אחד מלא ואחד חסר, ויש להם לעבר חדש אחר חדש או
31 לחסר - בזה הוא שמעברין לצרף, מפני שלא נראה הירח
32 בזמנו; אלא¹² בעת שיראה הירח בזמנו, שהוא תחלת
33 היותו נראה אחר שנתקבץ עם השמש - מקדשין לעולם.
34 יב. וכל הדברים האלו - בזמן שיש שם בית דין, וסומכין
35 על הראיה; אבל בזמנים אלו - אין סומכין אלא על
36 הקביעה, בזה החשבון האמצעי הפשוט בכל ישראל, כמו
37 שבארנו בהלכות אלו.

38 יג. יתבאר בספרי חשבון התקופות והגימטריאות, שאם
39 יראה הירח בארץ ישראל - יראה בכל מדינות העולם שהן

40 למערב ארץ ישראל ומכונות כנגדה¹³; ואם יתן החשבון,
41 שלא יראה בארץ ישראל - אפשר שיראה במדינות אחרות
42 שהן למערב ארץ ישראל ומכונות כנגדה. לפיכך: אם יראה
43 הירח במדינה שהיא למערב ארץ ישראל - אין בזה ראה
44 שלא יראה בארץ ישראל; אלא אפשר שיראה הירח בארץ
45 ישראל.

46 יד. אבל אם לא יראה הירח בראש ההרים¹⁴ במדינה
47 המערבית המכונת כנגד ארץ ישראל - בידוע שלא נראה
48 בארץ ישראל.

49 טו. וכן אם לא יראה הירח בארץ ישראל - בידוע שלא
50 נראה בכל מדינות העולם שהן למזרח ארץ ישראל ומכונות
51 כנגדה¹⁵; ואם יראה בארץ ישראל - אפשר שיראה במדינות
52 מזרחיות ואפשר שלא יראה. לפיכך: אם יראה במדינה
53 שהיא למזרח ארץ ישראל ומכונת כנגדה - בידוע שיראה
54 בארץ ישראל; ואם לא נראה במדינה המזרחית - אין בזה
55 ראה, אלא אפשר שיראה בארץ ישראל.

56 טז. וכל אלו הדברים - כשהיו המדינות שבמערב
57 ושבמזרח מכונות¹⁶, כגון שהיו נוטות לצפון העולם
58 משלשים מעלות עד חמש ושלשים מעלות; אבל אם היו
59 נוטות לצפון יותר מזה או פחות - משפטים אחרים יש
60 להן¹⁷, שהרי אינן מכונות כנגד ארץ ישראל. ודברים אלו
61 שבארנו בערי מזרח ומערב, אינן אלא להגיד כל משפטי
62 הראיה, להגדיל תורה ולהאדירה, לא שהיו בני מזרח או
63 בני מערב סומכין על ראית הירח או תועיל להם כלום,
64 אלא לעולם אין סומכין אלא על קדוש בית דין שבארץ
65 ישראל, כמו שבארנו כמה פעמים.

פרק תשעה עשר

66 א. לפי שאמרו חכמים, שבכלל דברים שהיו בודקין בהן
67 את העדים אומרים להן: להיכן היה הירח נוטה? - פשר
68 בעיני להודיע דרך חשבון דבר זה. ואין אני מדקדק בו,
69 לפי שאינו מועיל בראה כלל. ותחלת חשבון זה - לדעת
70 נטית המזלות תחלה.

71 ב. העגולה שהיא עוברת במחצית המזלות, שבה מהלך
72 השמש, אינה עוברת באמצע העולם מחצי המזרח לחצי
73 המערב, אלא נוטה היא מעל הקו השווה, המסבב באמצע
74 העולם, כנגד צפון ודרום, חציה נוטה לצפון וחציה נוטה
75 לדרום.

76 ג. וישתי נקדות יש בה, שפוגעת בהן בעגולת הקו השווה,
77

מתוך רמב"ם ליום – הוצאת מוסד הרב קוק

(6 לפי חשבונות הראיה ולא לפי החשבון האמצעי. (7 אין אומרים "מקודש". (8 דין זה הוא בזמן שקדשו על פי הראיה, או קבעו על פי חשבונות הראיה, אבל כיום שקובעים את החודש על פי החשבון האמצעי, אין פותחים מחמשה חדשים מעוברים (בשנה שחדשה חסרים), ואין מוסיפים על שבעה חדשים מעוברים (בשנה שחדשה שלמים). (9 ולא רק במקרה שציפו בית דין כל יום השלושים לעדי הראיה שלא באו. (10 ליל שלושים. (11 כדי למנוע ששבת ויום הכפורים יבואו רצופים. (12 - אבל. (13 באותו רוחב גיאוגרפי. במדינות שהן למערב ארץ-ישראל שוקעת השמש יותר מאוחר, ובינתיים גדל האורך הראשון (המרחק שבין הירח לשמש). מכאן שאם יראה הירח בארץ-ישראל, יראה בכל המדינות שהן למערב ארץ ישראל. (14 ולא היו עננים. (15 כי שם מקדימה השמש לשקוע. (16 ברוחב הגיאוגרפי. (17 בזריחה ובשקיעה. (1) נטיותיו של הירח וחקירות העדים.

1 המסבב באמצע העולם: הנקדה האחת - ראש מזל טלה,
2 והנקדה השניה שנגדה - ראש מזל מאזנים. ונמצאו ששה
3 מזלות נוטות לצפון - מתחלת טלה עד סוף בתולה, וששה
4 נוטות לדרום - מתחלת מזל מאזנים עד סוף מזל דגים.
5 ד. ומראש מזל טלה יתחילו המזלות לנטות מעט מעט
6 ולהתרחק מעל הקו השנה כנגד הצפון, עד ראש סרטן,
7 ויהיה ראש סרטן רחוק מעל הקו השנה לרוח הצפון שלש
8 ועשרים מעלות וחצי מעלה בקרוב. ויחזרו המזלות
9 להתקרב לקו השנה מעט מעט, עד ראש מאזנים, שהוא על
10 הקו השנה. ומראש מאזנים יתחילו לנטות ולהתרחק כנגד
11 רוח דרום, עד ראש גדי, ויהיה ראש גדי רחוק מעל הקו
12 השנה לרוח דרום שלש ועשרים מעלות וחצי מעלה. ויחזרו
13 המזלות להתקרב מעט מעט כנגד הקו השנה, עד ראש טלה.
14 ה. נמצא ראש טלה וראש מאזנים מסבב על הקו השנה.
15 ולפיכך, כשתהיה השמש בשני ראשים אלו, לא תהיה נוטה
16 לא לצפון ולא לדרום, ותזרח ברחמי מזרח ותשקע ברחמי
17 מערב, ויהיה היום והלילה שוין בכל הישוב.
18 ו. הרי נתברר לך, שכל מעלה ומעלה ממעלות המזלות
19 נוטה לצפון או לדרום, ויש לנטיתה שיעור, ורב הנטיה לא
20 תהיה יותר על שלש ועשרים מעלות וחצי בקרוב.
21 ז. ואלו הם השעורים של נטיות, לפי מנין המעלות של
22 מזלות. וההתחלה מתחלת מזל טלה. עשר מעלות - נטייתם
23 ארבע מעלות. עשרים מעלות - נטייתם שמונה מעלות.
24 שלשים מעלות - נטייתם אחת עשרה מעלות ומחצה.
25 וארבעים מעלות - נטייתם חמש עשרה מעלות. חמשים
26 מעלות - נטייתם שמונה עשרה מעלות. ששים מעלות - נטייתם
27 עשרים מעלות. שבעים מעלות - נטייתם ששים ועשרים
28 מעלות. שמונים מעלות - נטייתם שלש ועשרים מעלות.
29 תשעים מעלות - נטייתם שלש ועשרים מעלות וחצי מעלה.
30 ח. ואם יהיו אחרים במנין - תחזק להם מנתם מבין שתי
31 הנטיות, כמו שבארנו בשמש ובירח. כיצד? חמש מעלות
32 - נטייתם שתי מעלות. ואם היה מנין המעלות שלש
33 ועשרים - נטייתם תשע מעלות. ועל דרך זו בכל האחרים
34 שיהן עם העשרות.
35 ט. ומאחר שתדע הנטיה של מעלות מאחד עד תשעים -
36 תדע נטייתם כלן, בדרך שהודענום ברחבי הירח: שאם היה
37 המנין יותר על תשעים עד מאה ושמונים - תגרע אותו
38 ממאה ושמונים, ואם היה יותר על מאה ושמונים עד
39 מאתים ושבעים - תגרע ממנו מאה ושמונים, ואם היה
40 יותר על מאתים ושבעים עד שלש מאות וששים - תגרע
41 אותו משלש מאות וששים, והנשאר תדע נטיתו, והוא נטיה
42 אותו המנין שבידך בלא גרעון ולא תוספת.
43 י. אם תרצה לידע כמה מעלות הוא הירח נוטה מעל הקו
44 השנה כנגד צפון העולם או כנגד דרום העולם - תדע
45 תחלה כמה נטיה המעלה שהיא מקום הירח האמיתי, ולאי

46 זה רוח היא נוטה, לצפון או לדרום. ותחזר ותחשב ותוציא
47 רחב הירח הראשון, ותראה אם הוא צפוני או דרומי. אם
48 נמצאו רחב הירח ונטית מעלתו ברוח אחת, כגון שהיה
49 שניהם צפוניים או דרומיים - תקבץ שניהם; ואם נמצאו
50 בשתי רוחות, כגון שהיה האחד דרומי והאחד צפוני -
51 תגרע המעט משניהם מן הרב, והנשאר הוא מרחק הירח
52 מעל קו השנה באותה הרוח שהיה בה הרב בשניהם.
53 יא. כיצד? באנו לידע כמה הירח נוטה מעל הקו השנה כליל
54 הראיה, שהוא שני לחדש איך משנה זו, וכבר ידעת שמעלת
55 הירח היתה תשע עשרה ממזל שור, ונטייתה בצפון כמו שמונה
56 עשרה מעלות, ורחב הירח היה בדרום כמו ארבע מעלות,
57 תגרע המעט מן הרב - ישאר ארבע עשרה מעלות, נמצא הירח
58 רחוק מעל הקו השנה ארבע עשרה מעלות לרוח צפון; שהרי
59 המנין הרב, שהוא שמונה עשרה מעלות, היה צפוני. וכל
60 חשבון זה - בקרוב בלא דקדוק, לפי שאינו מועיל בראיה.
61 יב. אם תרצה לידע לאי זו רוח מרוחות העולם יראה הירח
62 נוטה - תחשב ותדע מרחקו מעל הקו השנה: אם יהיה על
63 הקו השנה, או קרוב ממנו בשמים או שלש מעלות בצפון
64 או בדרום - יראה מכון כנגד אמצע מערב, ותראה פגיתתו
65 מכונת כנגד מזרח העולם בשנה.
66 יג. ואם יהיה רחוק מעל הקו השנה לצפון העולם - יראה
67 בין מערב העולם ובין צפון, ותראה פגיתתו נוטה מפנגד
68 מזרח העולם כנגד דרום העולם.
69 יד. ואם היה רחוק מעל הקו השנה לדרום העולם - יראה בין
70 מערב העולם ובין דרומ, ותראה פגיתתו נוטה מפנגד מזרח
71 העולם כנגד צפון העולם. ולפי רב המרחק, ולפי רב הנטיה.
72 טו. ומחקירת העדים - שאומרים להם: כמה היה גבוה?
73 ודבר זה ידע מקשת הראיה: שבזמן שתהיה קשת הראיה
74 קצרה - יראה הירח כאלו הוא קרוב מן הארץ, ובזמן
75 שתהיה ארוכה - יראה גבוה מעל הארץ. ולפי ארך קשת
76 הראיה, לפי גבהו מעל הארץ בראית העינים.
77 טז. הרי בארנו חשבונות כל הדרכים שצריכים לעשות להם
78 בידיעת הראיה ובחקירת העדים, כדי שיהיה הכל ידוע
79 למבינים, ולא יחסרו דרך מדרך התורה, ולא ישוטטו
80 לבקש אחריה בספרים אחרים. ודרשו מעל ספר ה' וקראו,
81 אחת מהנה לא נעדרה.

הלכות תעניות

82 מצות עשה אחת. והיא: לצעק לפני השם בכל עת צרה
83 גדולה שלא תבוא על הצבור.
84 ובאור מצוה זו בפרקים אלו:

פרק ראשון

85 א. מצות עשה מן התורה לזעק ולהריע בחרוץ על כל
86 צרה שתבוא על הצבור. שנגמר: על הצר הצר אתכם -

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

1) נתבאר בו ענין התענית מהו, וכיצד אדם מקבלו, ואי זה דבר אסור בכל תענית, ומה עושים צבור בכל תענית. וסוף דבר נתבאר
בו מה שהוא ביאור כללי לנמשך אחר מצות התורה, והוא לזעוק בעת צרה כמבואר שם.

יתענה בשבתות ולא במועדות ולא בראשי חודשים ולא
 בחגים ופורים.
 י. כל תענית שלא קבלה עליו היחיד מבעוד יום, אינו
 תענית. כיצד מקבלה? בשיתפלת מנחה, ואמר אחר
 התפלה: מחר אהא בתענית. וגומר בלבו להתענות למחר.
 ואף על פי שהוא אוכל בלילה, לא הפסיד כלום. וכן אם
 גמר בלבו וקבל עליו להתענות שלשה או ארבעה ימים זה
 אחר זה, אף על פי שהוא אוכל כל לילה ולילה, לא הפסיד
 תעניתו. ואינו צריך כונה לכל יום ויום מבעודו.
 יא. קבל עליו מבעוד יום להתענות למחר - בלבד
 והתענה, ובלילה נמלך להתענות ביום שני, אף על שלן
 בתעניתו - אינה תענית. מפני שלא קבלה עליו מבעוד יום;
 ואין צריך לומר שהיה אוכל ושותה בלילה והשכים בבקר
 ונמלך להתענות, שאין זו תענית כלל.
 יב. הוזהר חלום רע, צריך להתענות למחר, כדי שישוב
 ויעור במעשיו ויחפש בהן ויחזיר בתשובה. ומתענה ואפלו
 בשבת. ומתפלת "ענינו" בכל תפלה, אף על פי שלא קבלה
 מבעוד יום. והמתענה בשבת, מתענה יום אחר, מפני
 שבטל ענג שבת.
 יג. מתענה אדם שעות, והוא שלא יאכל כלום שאר היום.
 כיצד? הרי שהיה טרוד בתפציו ומתעסק בצרכיו, ולא אכל
 עד חצות או עד תשע שעות, ונמלך להתענות בשעות
 שנשארו מן היום - הרי זה מתענה אותן שעות, ומתפלת
 בהן "ענינו". שהרי קבל עליו התענית קדם שעות התענית.
 וכן אם אכל ושתה, ואחר כך התחיל להתענות שאר היום
 - הרי זה תענית שעות.
 יד. כל השריו בתענית - בין שהיה מתענה על צרתו או
 על חלומו, בין שהיה מתענה עם הצבור על צרתם - הרי
 זה לא ינהג עדינין בעצמו, ולא יקל ראשו, ולא יהיה שמח
 וטוב לב; אלא דואג ואונן, כענין שנאמר: מה יתאוונן אדם
 חי, גבר על חטאיו. ומתיר לו לטעם את התבשיל, ואפלו
 בכדי רביעית; והוא שלא יכלע, אלא טועם ופולט. שכח
 ואכל, משלים תעניתו.
 טו. יחיד שהיה מתענה על החולה, ונתרפא; על צרה,
 ועברה - הרי זה משלים תעניתו. ההולך ממקום שמתענין
 למקום שאין מתענין, הרי זה מתענה ומשלים תעניתו. הלך
 ממקום שאין מתענין למקום שמתענין, הרי זה מתענה
 עמהן. שכח ואכל ושתה, אל יתראה בפניהם ואל ינהג
 עדינין בעצמו.
 טז. צבור שהיו מתענין על הגשמים, וירדו להן גשמים:
 אם קדם חצות ירדו - לא ישלימו; אלא אוכלין ושותין,
 ומתכנסין וקוראין הלל הגדול; שאין אומרים הלל הגדול
 אלא בנפש שבעה וכרס מלאה. ואם אחר חצות - הואיל
 ועבר רב היום בקדשה, ישלימו תעניתן. וכן אם היו מתענין
 על צרה ועברה, או על גזירה ובטלה: אם קדם חצות - לא
 ישלימו, ואם אחר חצות - ישלימו.
 יז. בכל יום תענית שגזרין על הצבור מפני הצרות, בית

והרעם בהצצרת. כלומר: כל דבר שיצטר לך, כגון בצרת
 ודבר וארבה וכיוצא בהן, וצקו עליהן והריעו.
 ב. ודבר זה מדרכי התשובה הוא. שבזמן שתבוא צרה
 ויצקו עליה ויריעו, ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים
 הורע להן. כפתוב: עונותיכם הטו וגו'. וזה הוא שיגרו
 להסיר הצרה מעליהם.
 ג. אבל אם לא יצקו ולא יריעו, אלא יאמרו: דבר זה
 ממנהג העולם ארע לנו, וצרה זו נקרה נקריה - הרי זו דרך
 אכזריות, וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים. ותוסיף
 הצרה צרות אחרות. הוא שכתוב בתורה: והלקתם עמי
 בקרי, והלקתי גם אני עמכם בחמת קרי. כלומר: כשאביא
 עליכם צרה כדי שתשובו, אם תאמרו שהיא קרי, אוסיף
 לכם חמת אותו קרי.
 ד. ומדברי סופרים, להתענות על כל צרה שתבוא על
 הצבור עד שירחמו מן השמים. ובימי התעניות האלו
 וזעקין בתפלות ומתחננים ומריעין בהצצרות בלבד. ואם
 היו במקדש, מריעין בהצצרות ובשופר. השופר מקצר
 וההצצרות מאריכות, שמצות היום בהצצרות. ואין
 תוקעין בהצצרות ושופר כאחד אלא במקדש, שנאמר:
 בהצצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'.
 ה. תעניות אלו, שגזרין על הצבור מפני הצרות, אינן יום
 אחר יום, שאין רב הצבור יכולים לעמד בדבר זה. ואין
 גזרין בתחלה תענית אלא בשני בשבת ובחמישי שלאחריו
 ובשני שלאחריו. וכן על הסדר הזה: שני וחמישי ושני. עד
 שירחמו.
 ו. אין גזרין תעניות על הצבור לא בשבתות ולא ביום
 טובים. וכן אין תוקעין בהן לא בשופר ולא בהצצרות,
 ולא וזעקים ומתחננים בהם בתפלה. אלא אם כן יהיה עיר
 שהקיפה עכו"ם, או נהר, או ספינה המטרפת בים. אפלו
 יחיד הנרדף מפני עכו"ם, מפני לסטים ומפני רוח רעה -
 (מתענין עליהם בשבת וזעקין ומתחננים עליהם בתפלה.
 אבל אין תוקעין, אלא אם כן תקעו לקבץ את העם לעזר
 אותם ולהצילן.
 ז. וכן אין גזרין תענית בתחלה בראשי חודשים, או בחגים
 ופורים, או בחלו של מועד. ואם התחילו להתענות על
 הצרה אפלו יום אחד, ופגע בהן יום מאלו - מתענין
 ומשלימין היום בתענית.
 ח. תעניות אלו, שמתענין על הצרות, אין מתענין בהן לא
 עברות ולא מניקות ולא קטנים. ומתירין לאכל בלילה אף
 על פי שמתענין למחר, חוץ מתעניות המטר, כמו שיתבאר.
 וכל תענית שאוכלין בה בלילה, בין צבור בין יחיד, הרי
 זה אוכל ושותה עד שינעלה עמוד השחר. והוא שלא ישן,
 אבל אם ישן - אינו חוזר ואוכל.
 ט. כשם שהצבור מתענים על צרתן, כך היחיד מתענה על
 צרתו. כיצד? הרי שהיה לו חולה, או תועה במדבר, או
 אסור בבית האסורין - יש לו להתענות עליו ולבקש רחמים
 בתפלתו. ואומר "ענינו" וכו' בכל תפלה שמתפלת. ולא

עליה. שנאמר: וחרב לא תעבר בארצכם - מפלל שראית
המלחמה - צרה.⁷
ה. ועל הדבר. אי זו היא דבר? עיר שיש בה חמש מאות
רגלי⁸, ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה
- הרי זה דבר. יצאו ביום אחד, או בארבעה ימים - אין
זה דבר. הרי זה אחר, ויצאו ממנה ששה מתים בשלשה
ימים זה אחר זה - דבר. יצאו ביום אחד או בארבעה - אין
זה דבר. וכן לפי חשבון זה. ואין הנשים והקטנים והזקנים
ששבתו ממלאכה בכלל מנין אנשי המדינה לענין זה.⁹
ו. היה דבר בארץ ישראל, מתענין שאר גליות ישראל
עליהן¹⁰. היה דבר במדינה¹¹, ושירות הולכות ובאות ממנה
למדינה אחרת - שתייהן מתענות, אף על פי שהן רחוקות
זו מזו¹².

ז. אין מתענין על חיה רעה אלא בזמן שהיא משלחת¹³.
פיצד? נראתה בעיר ביום, הרי זו משלחת. נראתה בשדה
ביום - אם נראתה שני בני אדם ולא ברחם מפניהם, הרי זו
משלחת. ואם היה שדה הסמוכה לאגס¹⁴, ונראתה שני בני
אדם ונדפה אחריהם - הרי זו משלחת; לא רדפה אחריהם
- אינה משלחת. ואם היה באגס, אפילו רדפה אחריהם אינה
משלחת, אלא אם כן טרפה שניהם ואכלה אחד מהן¹⁵. אבל
אם אכלה שניהם באגס, אינה משלחת; מפני שזה הוא
מקומה, ומפני הרעבון טרפה, לא מפני שהיא משלחת.
ח. בתים הבנויים במדברות ובארצות הנשמות, הואיל והן
מקום גדודי חיה - אם עלתה לגג ונטלה תינוק מעריסה,
הרי זו משלחת; ואם לא הגיעה למדה זו, אינה משלחת.
שאלו בני אדם הם שסכנו בעצמם ובאוי למקום החיות.
ט. שאר מיני רמש הארץ ורמש העוף ששלחו והזיקו¹⁶,
כגון שלוח נחשים ועקרבים, ואין צריך לומר צרעין¹⁷
ויתושין והדומה להן - אין מתענין עליהם ולא מתריעין,
אבל זועקין בלא תרועה.
י. על הארבה ועל החסיל, אפילו לא נראה מהן אלא כנף
אחד בכל ארץ ישראל, מתענין ומתריעין עליהן¹⁸. ועל

דין והזקנים יושבין בבית הנסות ובודקים על מעשי אנשי
העיר מאחר תפלת שחרית עד תצות היום. ומסירין
המכשולות של עברות; ומזהירין ודורשין וחוקרין על בעלי
חמס ועברות, ומפרישין אותן; ועל בעלי זרוע, ומשפילין
אותן; וכיוצא בדרך אלו. ומחצי היום ולערב: רביע היום
קוראין בברכות וקללות שבתורה, שנאמר: מוסר ה' בני אל
תמאס, ואל תקץ בתוכחתו. ומפטרין בנביא בתוכחות
מענין הצרה. ורביע היום האחרון מתפללים מנחה
ומתחננים וזועקים ומתודים כפי כחם.

יום שבת קודש ב' סיון ה'תשע"א

פרק שני

א. אלו הן הצרות של צבור שמתענין ומתריעין עליהם: על
הצרת שונאי ישראל לישראל, ועל החרב, ועל הדבר, ועל
חיה רעה, ועל הארבה, ועל החסיל, ועל השדפון, ועל
היזקון, ועל המפלת, ועל החלאים, ועל המזונות, ועל המטר.
ב. כל עיר שיש בה צרה מכל אלו - אותה העיר מתענה
ומתרעת עד שתעבר הצרה, וכל סביבותיה מתענות ולא
מתריעות, אבל מבקשים עליהם רחמים⁴. ובכל מקום אין
צועקין ולא מתריעין בשבת, כמו שאמרנו; חוץ מצרת
המזונות, שצועקין עליה אפילו בשבת⁵, אבל אין מתריעין
עליה בחצוצרות בשבת.
ג. על הצרת שונאי ישראל לישראל פיצד? עכ"ם שפאו
לערף מלחמה עם ישראל, או לטל מהם מס, או לקח מידם
ארץ, או לגזר עליהם גזרה⁶, אפילו במצוה קלה - הרי אלו
מתענין ומתריעין עד שירחמו. וכל הערים שסביבותיהם
מתענין, אבל אין מתריעין, אלא אם כן תקעו להתקבץ
לעזרתן.
ד. על החרב פיצד? אפילו חרב של שלום, כגון שערכו
מלחמה עכו"ם עם עכו"ם ועברו במקום ישראל, אף על
פי שאין ביניהם ובין ישראל מלחמה - הרי זו צרה ומתענין

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) נתבאר בו, ענין, על אלו צרות מתענין. ונזכרו בו פרטי הצרות אחת לאחת, ודיניהן בפרט. ואחת מהן צרת מניעת הגשמים, ויש
לה סדר ארוך ותעניות משונים בעיניהם. ולזה נתיחדו לה שני פרקים אחרים. (2) "על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות - רבי
עקיבא אומר, אין לי אלא מלחמה, - שדפון וירקון, ואשה מקשה לילד, וספינה המטורפת בים מניין? תלמוד לומר: על הצר הצורר
אתכם, על כל צרה וצרה שלא תבוא על הצבור - והרעותם בחצוצרות." (3) אותו האזיוור. אבל במקומות הרחוקים לא מתענים,
שאם כן היינו צריכים לצום לעולם, שהרי אין זמן בעולם שלא תהיה בו חרב באחד מן המקומות. (4) מתפללים בלא תקיעה
בחצוצרות. (5) "תנו רבנן: מתריעין על פרקמטיא ואפילו בשבת", וכאן הפירוש "מתריעים", הוא בקשת רחמים בתפילה הלא תקיעה
בחצוצרות. (6) "אמרו ליה לרבא אתו חברי (=גויים רשעים שגזרו גזרות על ישראל להעבירם על דתם) לבבל, גזר תעניתא." (7) "חרב
שאמרו אינו צריך לומר חרב שאינו של שלום, אלא אפילו חרב של שלום, שאין לך חרב של שלום יותר מפרעה נכה, ואף על פי
כן נכשל בה המלך יאשיהו." (8) "הגברים לבד מטרף." (9) ששלושה סוגים אלה, הם חלושים בטבעם, ועלולים להיפגע יותר.
(10) "שאם גבירה (שהיא ארץ ישראל) לוקה - שפחה (חוצה לארץ) לא כל שכן." (11) בחוצה לארץ. (12) והיום לא גזורים תענית
על מכת דבר, מפני שנשתנה טבע בני האדם, ונתברר כי המחלה מסוכנת יותר כשאנו אוכל ושותה. ואפילו בצומות הרגילים
מקילים בזמן הדבר מפני ספק פקוד נפש. (13) נשלחה מן השמים, ואינה תופעה טבעית. (14) מקום משכנם הקבוע של חיתו טרף.
(15) וכל שכן אם לא אכלה אף אחד מהם הרי זו משולחת, שזו אינה תופעה טבעית. (16) הזיקו ולא המיתו. שאם המיתו, מתענים
עליהם כמו על חיתו טרף. (17) כעין דבורים העוקצים ומזיקים. (18) שהארבה מתפשט במהירות רבה, וכל ארץ ישראל נחשבת לנדון

- 1 הגובאי¹⁹ - בכל שהוא. אבל על החגב²⁰ אין מתענין עליו
2 ולא מתריעין, אלא זועקין בלבד.
3 יא. על השדפון ועל הירקון - משנתחיל בתבואה. ואפלו
4 לא התחיל אלא מקום קטן כמלוא פי תנור²¹, גוזרין עליו
5 תענית ומתריעין.
6 יב. על המפלת כיצד? הרי שרבתה בעיר מפלת כחלים²²
7 בריאים, שאינן עומדים בצד הנזה - הרי זו צרה, ומתענין
8 ומתריעין עליה. וכן על הרעש²³ ועל הרוחות²⁴, שהן
9 מפילין את הבנין והורגין, מתענין ומתריעין עליהן.
10 יג. על החללים כיצד? הרי שירד חלי אחד לאנשים הרבה
11 באותה העיר, כגון אספרה²⁵ או תרחור²⁶ וכיוצא בהן, והיו
12 מתים באותו החלי - הרי זו צרת צבור, וגוזרין לה תענית
13 ומתריעין. וכן חכוף לח²⁷, הרי הוא כשחין פורח; ואם
14 פשט ברב הצבור, מתענין ומתריעין עליו. אבל חכוף יבש,
15 צועקים עליו בלבד.
16 יד. על המזונות כיצד? הרי שהזולו דברים של סחורה שרב
17 חיי אנשי אותה העיר מהן²⁸, כגון כלי פשתן כבכל ויין
18 ושמן בארץ ישראל, ונתמעט המשא והמתן עד שיצטרף
19 התגר למכר שוה עשרה בששה²⁹ ואחר כך ימצא לוקח -
20 הרי זו צרת צבור, ומתריעין³⁰ עליה וזועקין עליה בשבת.
21 טו. על המטר כיצד? הרי שרבו עליהן גשמים עד שיצטרו³¹
22 להן, הרי אלו מתפללין עליהן. שאין לה צרה יתרה מזו,
23 שהבתים נופלין, ונמצאו בתיהן קבריהן. ובארץ ישראל אין
24 מתפללין על רב הגשמים, מפני שהיא ארץ הרים, ובתיהם
25 בנויים באבנים, ורב הגשמים טובה להן, ואין מתענין
26 להעביר הטובה.
27 טז. תבואה שצמחה, ונמנע המטר, והתחילו צמחין ליבש
28 - הרי אלו מתענין וזועקין עד שיירדו גשמים, או עד
29 שייבשו³² הצמחים. וכן אם הגיע זמן הפסח או קרוב לו
30 בארץ ישראל, שהוא זמן פריחת האילנות שם, ולא ירדו
31 גשמים - הרי אלו מתענין וזועקין עד שיירדו גשמים
32 הראויין לאילנות, או עד שיעבר זמנם.
33 יז. וכן אם הגיע זמן חג הסוכות ולא ירדו גשמים הרבה
34 כדי למלאת מהם הבורות השיחין והמצרות³³ - הרי אלו
35 מתענין עד שירד גשם הראוי לבורות. ואם אין להם מים
36 לשותות, מתענין על הגשמים בכל עת שלא יהיה להם מים
37 לשותות, ואפלו בימות החמה.
38 יח. פסקו הגשמים, בין גשם לגשם ארבעים יום, בימות

הגשמים - הרי זו מפת בצרת³⁴, ומתענין וזועקים עד
שיירדו הגשמים, או עד שיעבר זמנם.
40

פרק שלישי

- א. הרי שלא ירדו להם גשמים כל עקר מתחלת ימות
הגשמים: אם הגיע י"ז במרחשון ולא ירדו גשמים,
מתחילין תלמידי חכמים בלבד להתענות שני וחמישי
ושני; וכל התלמידים ראויין לכה.
ב. הגיע ראש חודש כסלו ולא ירדו גשמים, בית דין גוזרין
שלוש תעניות על הצבור: שני, חמישי ושני. ומתריין בהן
לאכל ולשתות בלילה. ואנשי משמר אין מתענין עמהן,
מפני שהן צסוקין בעבודה. וכל העם נכנסים לבתי כנסיות,
ומתפללין וזועקין ומתחננין, בדרך שעושין בכל התעניות.
ג. עברו אלו ולא נענו, בית דין גוזרין שלש תעניות אחרות
על הצבור: שני וחמישי ושני. ובשלוש אלו אוכלין ושותין
מבעוד יום, כמו שעושין בצום כפור. ואנשי משמר מתענין
מקצת היום, ולא משלימין. ואנשי בית אב, והם העוסקין
בעבודה באותו היום, לא יהיו מתענים כל עקר. וכל תענית
שאוכלין בה מבעוד יום, אם אכל ופסק וגמר שלא לאכל,
אינו חוזר ואוכל אף על פי שיש שהות ביום.
ד. בשלוש תעניות אלו, כל העם אסורין בעשיית מלאכה
ביום, ומתריין בלילה. ואסורין ברחיצת כל הגוף בחמין, אבל
פניו ידיו ורגליו מותר. לפיכך נזעלין את המרחצאות. ואסורין
בסיכה. ואם להעביר את ההקמא, מותר. ואסורין בתשמיש
המטה, ובנעילת הסנדל בעיר, אבל בדרך מתר לנעל.
ומתפללין בבתי כנסיות וזועקין ומתחננין בשאר תעניות.
ה. עברו אלו ולא נענו, בית דין גוזרין שבע תעניות אחרות
על הצבור: שני וחמישי ושני, וחמישי ושני, וחמישי ושני,
ובאלו השבע בלבד עברות ומניקות מתענות, אבל בשאר
התעניות אין עברות ומניקות מתענות. ואף על פי שאינן
מתענות, אין מענגות עצמן בתפנוקים, אלא אוכלות
ושותות כדי קיום הנלד.
ו. ובשבע תעניות אלו, אנשי משמר מתענין ומשלימין.
ואנשי בית אב מתענין מקצת היום, ולא משלימין. וכל דבר
שהוא אסור בשלוש אמצעיות, אסור באלו השבע האחרונות.
ז. ויתרות אלו: שבהן בלבד מתריעין, ומתפללין ברחוב
העיר; ומורידין זקן להזכית לעם, כדי שישובו מדרךם;
ומוסיפין שש ברכות בתפלת שחרית ובתפלת מנחה,

זה לאיזור אחד. (19) מין ארבה המסכן את התבואות. (20) מין ארבה שאינו מסכן את התבואות. (21) שאפשר לאפות ממנה לחם הממלא
פי תנור. (22) לא ביאר רבינו ריבוי זה כמה הוא. והריטב"א כתב ששיעורו שלושה בתים. (23) היא רעידת אדמה. (24) סערות. (25) מחלת
גרון מסוכנת. (26) מחלת חום מסוכנת. (27) קשה לרפא. (28) שמתפרנסים מהמסחר בהם. (29) אין הכוונה שהצרה היא בהזולת המצרף,
אלא שהם זקוקים למכור בהפסד כזה, דבר שקנה בעשרה - למכור בשישה, ומעצור את יסודות הפרנסה. (30) מבקשים והמים בתפילה,
אבל לא מתריעים בחוצצה. (31) שנצמח מהם צרה לצבור. (32) שמאז לא יועילו עוד הגשמים, והיא תפילת שוא. (33) שאוגרים בהם
מים להשקות את הזרעים והבהמות. (34) מכה המביאה לידי בצורת, שכבר השרישו הזרעים, ומתקלקלים מפני חוסר גשמים.
(1) נתבאר בו חלוקי תעניות הגשמים, והזמן הקבוע לצבור וליחידים להתענות, ופרטי הדברים האסורין בזמן העצירה ומניעת
הגשמים.

1 וּנְמָצָאוּ מִתְּפִלִּין אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים בְּרֻכּוֹת; וְנוֹעֲלִין אֶת
2 הַתְּנִיּוֹת. וּבִשְׁנֵי מִטֵּין לַעֲת עֶרֶב וּפּוֹתְחִין אֶת הַתְּנִיּוֹת, אֲכָל
3 בַּחֲמִישֵׁי פּוֹתְחִין כָּל הַיּוֹם מִפְּנֵי כְבוֹד הַשֶּׁבֶת. וְאִם יֵשׁ לַחֲנוּת
4 שְׁנֵי פִתְחִים, פּוֹתֵחַ אֶחָד וְנוֹעֵל אֶחָד. וְאִם יֵשׁ לַחֲנוּת
5 אֶצְטֶבָה, פּוֹתֵחַ בְּדֶרֶכָה בַּחֲמִישֵׁי וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ.

6 ח. עֲבְרוּ אֵלָיו וְלֹא נָעָנוּ - מִמַּעֲטִין בְּמִשְׁא וּמִתֵּן, וּבִכְנִין שֶׁל
7 שְׂמֻחָה, כְּגוֹן צִיּוֹר וְכוּיָר, וּבִנְטִיעָה שֶׁל שְׂמֻחָה, כְּגוֹן מִינֵי
8 הָדָס וּמִינֵי אֲהֻלִּים. וּמִמַּעֲטִין בְּאֲרוֹסִין וּנְשׂוּאִין, אֲלֹא אִם בֵּן
9 לֹא קָיָם מִצּוֹת פְּרִיָה וְרִבְיָה. וְכָל מִי שֶׁקָּיָם מִצּוֹת פְּרִיָה
10 וְרִבְיָה, אֲסוּר לוֹ לְשַׁמֵּשׁ מִטָּהוּ בִּשְׁנֵי רַעְבוֹן. וּמִמַּעֲטִין
11 בִּשְׂאֵלַת שְׁלוֹם בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ. וְתַלְמִידֵי חֻכְמִים לֹא יִשְׁאַלּוּ
12 שְׁלוֹם, אֲלֹא כְּזוֹפִין וְכַמְנָדִין לְמָקוֹם. וְעַם הָאָרֶץ שָׁנוֹן לָהֶם
13 שְׁלוֹם, מִחֲזִירֵין לוֹ בְּשֻׁפָּה רָפָה וְכַבֵּד רֹאשׁ.

14 ט. תַּלְמִידֵי חֻכְמִים חוֹזְרִין לְבָדֵם וּמִתְעַנִּים שְׁנֵי וְחִמְשֵׁי
15 וְשְׁנֵי עַד שִׁצָּא נִסָּן שֶׁל תְּקוּפָה, אֲכָל לֹא הַצְבּוֹר; שָׂאִין
16 גּוֹזְרִין עַל הַצְבּוֹר בְּשִׁבְלֵי גִשְׁמִים שֶׁלֹּא יֵרְדוּ יָתֵר מִשְׁלֹשׁ
17 עֶשְׂרֵה תְּעִנִּיּוֹת אֵלּוּ. וּכְשֶׁמִּתְעַנֵּין הַיְּחִידִים עַד שִׁצָּא נִסָּן,
18 מִתְרִין לְאָכָל בְּלִילָה, וּמִתְרִין בְּעֶשְׂרֵת מְלֹאכָה וּבִרְחִיעָה
19 וּבִסְיָכָה וְתַשְׁמִישׁ הַמָּטָה וְנִעִילַת הַסַּנְדֵּל, בְּשָׂאֵר כָּל
20 הַתְּעִנִּיּוֹת. וּמִפְּסִיקִין לְרָאשֵׁי חֲדָשִׁים וּפּוֹרִים. יָצָא נִסָּן שֶׁל
21 תְּקוּפָה, וְהוּא בְּשֶׁהִגִּיעַ הַשָּׁמֶשׁ לְתַחֲלַת מָזֶל שׁוֹר, אֵין
22 מִתְעַנִּים; שָׂאִין גִּשְׁמִים בְּזִמָּן הַזֶּה אֲלֹא סִימָן קָלִיל, הוּאִיל
23 וְלֹא יֵרְדוּ כָּל עֶקֶר מִתַּחֲלַת הַשָּׁנָה.

24 י. בְּמָה דְּכָרִים אֲמֹרִים? בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכָל הַדּוּמָה לָהּ.
25 אֲכָל מְקוֹמוֹת שְׁעוֹנוֹת הַגִּשְׁמִים שֶׁלֶּהֶן קֶדֶם י"ז בְּמַרְחֶשֶׁן אוֹ
26 אַחֵר זִמָּן זֶה - כְּשִׁיגִיעַ זִמָּנָם וְלֹא יֵרְדוּ גִשְׁמִים, יְחִידִים
27 מִתְעַנִּים שְׁנֵי וְחִמְשֵׁי וְשְׁנֵי. וּמִפְּסִיקִין בְּרָאשֵׁי חֲדָשִׁים
28 וּבְחֻנְפָה וּבְפּוֹרִים. וְשׁוֹהִין אַחֲרֵי כֵן כְּמוֹ שֶׁבָּעָה יָמִים. אִם
29 לֹא יֵרְדוּ גִשְׁמִים, בֵּית דִּין גּוֹזְרִין עַל הַצְבּוֹר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה
30 תְּעִנִּיּוֹת עַל הַסֵּדֶר שֶׁאִמְרָנוּ.

31 יא. כָּל תְּעִנִּיּוֹת שֶׁגּוֹזְרִין הַצְבּוֹר בְּחוּצָה לְאָרֶץ, אוֹכְלִים בָּהֶם
32 בְּלִילָה, וְדִינֵיהֶם כְּדִין שָׂאֵר הַתְּעִנִּיּוֹת; שָׂאִין גּוֹזְרִין עַל
33 הַצְבּוֹר תְּעִנִּיּוֹת כְּגוֹן צוֹם כְּפּוֹר אֲלֹא בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּד
34 וּבְגִלָּל הַמָּטָר, וּבְאֻתָּן עֶשֶׂר תְּעִנִּיּוֹת, שֶׁהֵן שְׁלֹשׁ אֲמָצְעִיּוֹת
35 וְשִׁבְעַת אַחֲרוֹנוֹת.

פֶּרֶק רְבִיעִי

37 א. בְּכָל יוֹם יוֹם מִשְׁבַּע תְּעִנִּיּוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת שֶׁל מָטָר
38 מִתְּפִלִּין עַל סֵדֶר זֶה: מוֹצִיאִין אֶת הַתְּבָה לְרַחֲבָהּ שֶׁל עִיר,
39 וְכָל הָעָם מִתְקַבְּצִים וּמִתְפַּסִּים בְּשָׂקִים. וְנוֹתְנִין אֶפֶר מְקֻלָּה
40 עַל גְּבִי הַתְּבָה וְעַל גְּבִי סֵפֶר תּוֹרָה, כְּדִי לְהַגְדִּיל אֶת הַכִּבְיָה
41 וּלְהַכְנִיעַ לָבָם. וְאַחֵד מִן הָעָם נוֹטֵל מִן הָאֶפֶר וְנוֹתֵן בְּרֹאשׁ
42 הַנְּשִׂא וּבְרֹאשׁ אֵב בֵּית דִּין בְּמָקוֹם הַנִּחַת תְּפִלִּין, כְּדִי
43 שִׁיכְלְמוּ וְיִשׁוּבוּ. וְכָל אֶחָד וְאַחֵד נוֹטֵל וְנוֹתֵן בְּרֹאשׁוֹ.

44 ב. וְאַחֵר כָּף מַעְמִידִין בִּינֵיהֶן זָקֵן חֶכֶם, וְהֵן יוֹשְׁבִין. לֹא הָיָה
45 שֵׁם זָקֵן חֶכֶם, מַעְמִידִין חֶכֶם. לֹא הָיָה שֵׁם לֹא זָקֵן וְלֹא חֶכֶם,
46 מַעְמִידִין אָדָם שֶׁל צוּרָה. וְאוֹמֵר לְפָנֶיהֶם דְּבָרֵי כְבוֹדִין: אַחֲיָנוּ,
47 לֹא שָׁךְ וְלֹא תְעִנִּית גּוֹרְמִין, אֲלֹא תִשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. שָׂכָן
48 מְצִינוּ בִּנְיָנוּ. שֶׁלֹּא נֶאֱמָר בְּאִשֵּׁי נִינְוָה: וַיֵּרָא הָאֱלֹהִים אֶת
49 שָׂקֵם וְאֶת תְּעִנֵּיתָם, אֲלֹא: וַיֵּרָא הָאֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם.
50 וּבְקִבְלָהּ הוּא אוֹמֵר: קָרְעוּ לְבַבְכֶּם וְאַל בְּגִדְכֶם. וּמוֹסִיף
51 בְּעִנְיָנוֹת אֵלּוּ כְּפִי כָחוּ, עַד שִׁכְנִיעַ לָבָם וְיִשׁוּבוּ תִשׁוּבָה גְּמוּרָה.
52 ג. וְאַחֵר שְׁגוּמָר זֶה דְּבָרֵי כְבוֹשִׁין, עוֹמְדִין בַּתְּפִלָּה.
53 וּמַעְמִידִין שְׁלִיחַ צְבוּר הָרְאוּי לְהַתְּפַלֵּל בַּתְּעִנִּיּוֹת אֵלּוּ. וְאִם
54 הָיָה אוֹתוֹ שְׁאוּמֵר דְּבָרֵי הַכְּבוֹשִׁין רְאוּי לְהַתְּפַלֵּל - מִתְּפַלֵּל,
55 וְאִם לֹא - מוֹרִידִין אַחֵר.

56 ד. וְאִי זֶה הוּא הָרְאוּי לְהַתְּפַלֵּל בַּתְּעִנִּיּוֹת אֵלּוּ? אִישׁ שֶׁהוּא
57 רִגְלִיל בַּתְּפִלָּה. וְרִגְלִיל לְקִרּוֹת בְּתוֹרָה נְבִיאִים וְכַתּוּבִים. וּמִטְּפֵל
58 וְאֵין לוֹ. וְיֵשׁ לוֹ יְגִיעָה בְּשָׂדֶה. וְלֹא יִהְיֶה בְּכִנּוּי וּבְכִנּוּי בֵּיתוֹ
59 וְכָל קְרוֹכֵי הַנְּלוּים עָלָיו בַּעַל עֲבָרָה, אֲלֹא יִהְיֶה בֵּיתוֹ רִיקָן
60 מִן הַעֲבָרוֹת. וְלֹא יָצָא עָלָיו שֵׁם רַע בְּיָלְדוּתוֹ. שֶׁפֶל בָּרוּךְ.
61 וּמִרְצָה לָעָם. וְיֵשׁ לוֹ נַעֲמָה וְקוֹלוֹ עָרֵב. וְאִם הָיָה זָקֵן עִם
62 כָּל הַמַּדּוֹת הָאֵלּוּ, הָרִי זֶה מְפָאָר; וְאִם אֵינוֹ זָקֵן - הוּאִיל
63 וְיֵשׁ בּוֹ כָּל הַמַּדּוֹת הָאֵלּוּ, יִתְּפַלֵּל.

64 ה. וְשְׁלִיחַ צְבוּר מִתְחִיל וּמִתְּפַלֵּל עַד בְּרַכַּת "גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל".
65 וְאוֹמֵר וְכוּנוֹת וְשׁוֹפְרוֹת מֵעֵין הַצָּרָה. וְאוֹמֵר: אֵל ה' בְּצָרָתָה
66 לִי קְרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי. אֲשָׁא עֲיִנִי אֶל הַהָרִים וְגו'. מִמַּעֲמָקִים
67 קְרָאתִיד ה'. תְּפִלָּה לְעִנִי כִי יַעֲטֹף וְגו'.

68 ו. וְאוֹמֵר דְּבָרֵי תְּחִנוּנִים כְּפִי כָחוּ. וְאוֹמֵר: רֵאֵה נָא בְּעֵינֵינוּ
69 וְרִיבָה רִיבְנוּ וּמַהֵר לְגַאֲלָנוּ. וּמִתְחַנֵּן. וְאוֹמֵר בְּסוֹף תְּחִנוּנָיו:
70 מִי שֶׁעָנָה אֶת אֲבִרְהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמּוֹרִיָה, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם
71 וְיִשְׁמַע קוֹל צַעֲקַתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה. בְּרוּךְ אַתָּה ה' גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל.
72 ז. וּמִתְחִיל לְהוֹסִיף שֵׁשׁ בְּרֻכּוֹת שֶׁהוּא מוֹסִיף זֶה אַחֵר זֶה.
73 וּמִתְחַנֵּן כָּכָל אַחַת מֵהֶן בְּדְבָרֵי תְּחִנוּנִים וּפְסוּקִים מִדְּבָרֵי
74 קִבְלָהּ וּמִפְּתָבֵי הַקֶּדֶשׁ, כְּפִי שֶׁהוּא רִגְלִיל. וְחוֹתֵם בְּכָל אַחַת
75 מֵהֶן בַּחֲתִימוֹת אֵלּוּ:

76 ח. בְּרֹאשׁוֹנָה הוּא חוֹתֵם: מִי שֶׁעָנָה אֶת מֹשֶׁה וְאַבְרָהָם עַל
77 יָם סוּף, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע קוֹל צַעֲקַתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה.
78 בְּרוּךְ אַתָּה ה' זוֹכֵר הַנִּשְׁכָּחוֹת.

79 ט. בִּשְׁנִיָּה הוּא חוֹתֵם: מִי שֶׁעָנָה אֶת יְהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָל, הוּא
80 יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע קוֹל צַעֲקַתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה. בְּרוּךְ אַתָּה ה'
81 שׁוֹמֵעַ תְּרוּעָה.

82 י. בְּשְׁלִישִׁית הוּא חוֹתֵם: מִי שֶׁעָנָה אֶת שְׁמוּאֵל בְּמַצְפָּה,
83 הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע קוֹל צַעֲקַתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה. בְּרוּךְ אַתָּה
84 ה' שׁוֹמֵעַ צִעֲקָה.

85 יא. בְּרִבְעִית הוּא חוֹתֵם: מִי שֶׁעָנָה אֶת אֱלִיהוּ בְּהַר
86 הַכְּרִמָּל, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע קוֹל צַעֲקַתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה.
87 בְּרוּךְ אַתָּה ה' שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה.

עונין: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וחזן הכנסת
אומר להן: הריעו, בני אהרן, הריעו. וחזן שליח צבור
ואומר: מי שענה את משה ואבותינו על ים סוף, הוא יענה
אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה. ואחר כך מריעין
ותוקעין ומריעין.
יז. וכן על כל ברכה וברכה. באחת אומר: תקעו, ובאחת
אומר: הריעו. עד שיגמרו כל שבע הברכות. ונמצאו
הכהנים: פעם תוקעין ומריעין ותוקעין, ופעם מריעין
ותוקעין ומריעין שבע פעמים. ואין עושים הסדר זה אלא
בהר הבית בלבד. וכשהן תוקעין ומריעין שם, תוקעין
במזבחות ובשופר באחת, כמו שאמרנו.
יח. שבע תעניות האלו - כל מקום שגזרין אותם שם -
אחר שמתפללין, יוצאין כל העם לבית הקברות ובוכין
ומתחננים שם. כלומר: הרי אתם מתים באלו אם לא
תשובו מדרכיכם. ובכל תענית מתעניות הצרות שגזרין על
הצבור, מתפללין תפלת נעילה בכל מקום.
יט. ירדו להם גשמים - עד מתי יהיו יורדין ויפסקו הצבור
מן התענית? משירדו בעמק הארץ החרבה טפה. ובכינונית
טפחים. ובבבודה, עד שירדו בעמק שלשה טפחים.

41

42

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"ה אייר ב' סיון ה'תשע"א

ובפרהסיא בחזק יד - אין זה גנב, אלא גזלן. לפיכך,
לסטים מזין שגנב - אינו גזלן, אלא גנב, אף על פי
שהבעלים יודעים בפשעה שגנב.
ד. גנב שהעידו עליו עדים פשרים שגנב - חייב לשלם
שנים לבצל הגנבה. אם גנב דינר - משלם שנים; גנב חמור
או כסות או גמל - משלם שנים בדמיה. נמצא מפסיד
כשעור שבקש לחסר את חברו.
ה. גנב שהודה מעצמו שגנב - משלם את הקרן ופטור מן
הכפל; שנאמר: אשר ירשיעון אלהים לשלם שנים - ולא
המרשיע את עצמו משלם שנים. והוא הדין לכל הקנסות,
שהמודה בהן פטור.
ו. תשלומי כפל נוהגין בכל, חוץ משה ושור; שהגונב את
השור או את הששה וטבח או מכר - משלם על הששה
תשלומי ארבעה, ועל השור תשלומי חמשה.
ז. אחד האיש ואחד האשה שגנבו - חביבין לשלם תשלומי
כפל ותשלומי ארבעה וחמשה. היתה אשת איש שאין לה
לשלם - הרי הכפל עליה חוב עד שתתגרש או ימות בעלה,
ובית דין נפרעים ממנה.
ח. קטן שגנב - פטור מן הכפל, ומחזירין לו דבר הגנוב
ממנו. ואם אבדו - אינו חייב לשלם אף הקרן, ואפלו לאחר
שהגדיל.
ט. העבד שגנב - פטור מן הכפל, ובעליו פטורין. שאין
אדם חייב על נזקי עבדיו, אף על פי שהן ממונו, מפני שיש

86

יב. בחמישית הוא חותם: מי שענה את יונה במעי הדגה,
הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה. ברוך אתה
ה' העונה בעת צרה.
יג. בששית הוא חותם: מי שענה את דוד ושלמה בנו
בירושלים, הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום
הזה. ברוך אתה ה' המרחם על הארץ. וכל העם עונין אמן
אחר כל ברכה וברכה, בדרך שעונין אחר כל ברכות.
יד. בשביעית אומר: רפאנו ה' ונרפא וכו'. וגומר התפלה
על הסדר, ותוקעין במזבחות. ובסדר הזה עושין בכל מקום.
טו. כשהיו מתפללין על הסדר הזה בירושלים, היו מתפנסין
להר הבית כנגד שער המזרח ומתפללין בסדר הזה. וכשמגיע
שליח צבור לומר "מי שענה את אברהם", אומר: ברוך אתה
ה' אלהינו אלהי ישראל מן העולם ועד העולם, ברוך אתה
ה' גואל ישראל. והן עונין אחריו: ברוך שם כבוד מלכותו
לעולם ועד. וחזן הכנסת אומר לתוקעים: תקעו, בני אהרן,
תקעו. וחזן המתפלל ואומר: מי שענה את אברהם בהר
המוריה, הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה.
ואחר כך תוקעין הכהנים ומריעין ותוקעין.
טז. וכן בברכה השנייה לזו, שהיא ראשונה מן השש
שמוסין, חותם בה: ברוך ה' אלהים אלהי ישראל מן
העולם ועד העולם, ברוך אתה ה' זוכר הנשפחות. והן

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום

יום ראשון כ"ה אייר ה'תשע"א

הלכות גניבה

יש בכללן שבע מצות. שתי מצות עשה, וחמש מצות לא
תעשה, וזה הוא פרט: (א) שלא לגנב ממון. (ב) דין הגנב.
(ג) לצדק המאזנים עם המשקלות. (ד) שלא יעשה עול
במדות ובמשקלות. (ה) שלא יהיה לאדם אבן ואבן איפה
ואיפה, אף על פי שאינו לוקח ונותן בהן. (ו) שלא יסיג
גבול. (ז) שלא לגנב נפשות.
ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א. כל הגונב ממון משוה פרוטה ולמעלה - עובר על לא
תעשה, שנאמר: לא תגנב. ואין לוקין על לאו זה, שהרי
נתן לתשלומין, שהגנב חייבתו תורה לשלם. ואחד הגונב
ממון ישראל או הגונב ממון עובד כוכבים, ואחד הגונב
את הגדול או את הקטן.
ב. אסור לגנב כל שהוא דין תורה. ואסור לגנב דרך שחוק
או לגנב על מנת להחזיר או על מנת לשלם; הכל אסור,
שלא ירגיל עצמו בכך.
ג. אי זהו גנב? זה הלוקח ממון אדם בסתר ואין הבעלים
יודעים, כגון הפושט ידו לתוף כיס חברו ולקח מעותיו ואין
הבעלים רואים, וכן כל פיצא בזה. אבל אם לקח בגלוי

48 יח. גִּנֵּב וטֵבַח, וְכֹא גִנֵּב אַחֵר וְגִנֵּב - הַגִּנֵּב הָאֶחָד מִשְׁלֵם
49 תְּשֻׁלָּוּמִי כִּפְּלָא לַגִּנֵּב הָרִאשׁוֹן, שֶׁהָרִי קָנָה בְּשָׁנוּי מַעֲשֵׂה, וְגִנֵּב
50 הָרִאשׁוֹן מִשְׁלֵם תְּשֻׁלָּוּמִי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה. גִּנֵּב וּמָכַר, וְכֹא
51 אַחֵר וְגִנֵּב מִן הַלֹּקָח: אִם נִתְּנָאָשׁוּ הַבְּעָלִים - הָרִי הָרִאשׁוֹן
52 מִשְׁלֵם תְּשֻׁלָּוּמִי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה, וְהַגִּנֵּב הַשֵּׁנִי מִשְׁלֵם
53 תְּשֻׁלָּוּמִי כִּפְּלָא; וְאִם לֹא נִתְּנָאָשׁוּ הַבְּעָלִים - אֵין הָאֶחָד מִן
54 מִשְׁלֵם אֶלָּא קָרָן בִּלְבַד.

יום שני כ"ו אייר ה'תשע"א

פרק שני

55 א. הַגִּנֵּב אֶת הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים אוֹ שֶׁגִּנֵּב נֶכְסֵי הַקֹּדֶשׁ - אֵינוֹ
56 מִשְׁלֵם אֶלָּא הַקָּרָן בִּלְבַד; שְׁנָאֹמֵר: יִשְׁלַם שְׁנֵים לְרֵעֵהוּ.
57 לְרֵעֵהוּ - וְלֹא לְהַקְדֵּשׁ, לְרֵעֵהוּ - וְלֹא לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים. וְכֵן
58 הַגִּנֵּב קֹדְשִׁים מִבֵּית בְּעָלִיָּהֶן, בֵּין קֹדֶשִׁי קֹדְשִׁים בֵּין קֹדְשִׁים
59 קִלְיָם, בֵּין קֹדְשִׁים שֶׁאֵין הַבְּעָלִים חֲכִיבִין בְּאַחֲרֵיהֶן בֵּין
60 קֹדְשִׁים שֶׁהַבְּעָלִים חֲכִיבִין בְּאַחֲרֵיהֶן - הָרִי זֶה פְּטוּר מִן
61 הַכִּפְּלָא וּמִתְשֻׁלָּוּמִי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה; שְׁנָאֹמֵר: וְגִנֵּב מִבֵּית
62 הָאִישׁ - וְלֹא מִבֵּית הַקֹּדֶשׁ.
63 ב. וְכֵן הַגִּנֵּב עֲבָדִים וּשְׁטָרוֹת וְקַרְקָעוֹת - אֵינוֹ מִשְׁלֵם
64 תְּשֻׁלָּוּמִי כִּפְּלָא. שְׁלֹא חִיבָה הַתּוֹרָה הַכִּפְּלָא אֶלָּא בְּמִטְלָטְלִין
65 שְׁגוּפִין מִמּוֹן, שְׁנָאֹמֵר: עַל שׁוֹר עַל חֲמֹר עַל שֶׁהָעַל שְׁלָמָה;
66 אֲבָל הָעֲבָדִים הַקָּשׁוּ לְקַרְקָעוֹת, שְׁנָאֹמֵר: וְהַתְּנַחֲלָתָם אִתָּם
67 לְבִנְיָנָם, וְהַשְׁטָרוֹת אֵין גּוּפִין מִמּוֹן.
68 ג. הַגִּנֵּב פְּטוּר חֲמֹר שֶׁל חֲבֵירוֹ קֹדֶם שִׁפְדָּה - מִשְׁלֵם
69 תְּשֻׁלָּוּמִי כִּפְּלָא לְבְּעָלִים; שְׁאֵף עַל פִּי שְׁאֵינוֹ עֲכָשׁוֹ שְׁלוֹ, רָאוּי
70 לְהִיטוֹ לֹא אַחֵר שִׁפְדָּה.
71 ד. הַגִּנֵּב טִבְלוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ וְאֶכְלוֹ - מִשְׁלֵם לוֹ דְּמֵי טִבְלוֹ.
72 וְכֵן אִם גִּנֵּב חֲלָבוֹ וְאֶכְלוֹ - מִשְׁלֵם לוֹ דְּמֵי חֲלָבוֹ.
73 ה. גִּנֵּב תְּרוּמָה מִבְּעָלִיָּה הַיִּשְׂרָאֵלִים שֶׁהִפְרִישָׁהּ - אֵינוֹ
74 מִשְׁלֵם תְּשֻׁלָּוּמִי כִּפְּלָא; שְׁאֵין לָהֶם בֵּה אֶלָּא טוֹבַת הַנֶּאֱמָר,
75 וְטוֹבַת הַנֶּאֱמָר אֵינוֹ מִמּוֹן.
76 ו. הַגִּנֵּב מִשְׁלֵם אֶבְיָו וְטֵבַח אוֹ מָכַר וְאַחֵר כֶּף מֵת אֶבְיָו -
77 מִשְׁלֵם תְּשֻׁלָּוּמִי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה; וְאִם מֵת אֶבְיָו וְאַחֵר כֶּף
78 טֵבַח אוֹ מָכַר - מִשְׁלֵם תְּשֻׁלָּוּמִי כִּפְּלָא, וְאֵינוֹ מִשְׁלֵם תְּשֻׁלָּוּמִי
79 אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה. גִּנֵּב וְטֵבַח אוֹ מָכַר וְאַחֵר כֶּף הַקֹּדֶשׁ -
80 מִשְׁלֵם תְּשֻׁלָּוּמִי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה; וְאִם הַקֹּדֶשׁ כֶּף
81 טֵבַח אוֹ מָכַר, אֵף עַל פִּי שֶׁהַקֹּדֶשׁ קֹדְשִׁים קִלְיָם - מִשְׁלֵם
82 תְּשֻׁלָּוּמִי כִּפְּלָא, וְאֵינוֹ מִשְׁלֵם תְּשֻׁלָּוּמִי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה. בְּמָה
83 דְּכָרִים אֲמֹרִים? כִּשֶּׁהַקֹּדֶשׁ אַחֵר יָאוֹשׁ; אֲבָל אִם הַקֹּדֶשׁ
84 לְפָנֵי יָאוֹשׁ - אֵינוֹ קְדוֹשׁ, וְאִם טֵבַח אוֹ מָכַר - מִשְׁלֵם
85 תְּשֻׁלָּוּמִי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה.
86 ז. הַקֹּדֶשׁ הַבְּעָלִים וְהוּא בְּבֵית הַגִּנֵּב - אֵינוֹ קְדוֹשׁ, לְפִי
87 שְׁאֵינוֹ בְּרִשׁוּתָּן, וְאֵף עַל פִּי שְׁלֹא נִתְּנָאָשׁוּ; וְאִם טֵבַח אוֹ
88 מָכַר אֶפְלוֹ אַחֵר הַקֹּדֶשׁ - מִשְׁלֵם תְּשֻׁלָּוּמִי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה.
89 ח. הַשּׁוֹחֵט וְהַתְּנַבֵּל בִּידוֹ, וְהַנּוֹחֵר וְהַמַּעֲקָר - מִשְׁלֵם
90 תְּשֻׁלָּוּמִי כִּפְּלָא בִּלְבַד; אֲבָל אִם שָׁחַט לְרִפּוּאָה אוֹ לְכִלְכִּים,

1 בֶּהֱן דַּעַת וְאֵינוֹ יָכוֹל לְשַׁמְרָן; שְׁאֵם יִכְעִיסָנוּ רַבּוֹ, יִלָּף
2 וְיִדְלִיק גְּדִישׁ בְּאֵלָף דִּינָר וְכִיּוּצָא בְּזֶה מִשְׁאָר נִזְקִין. נִשְׁתַּחֲרַר
3 הָעֶבֶד - חֲכִיב לְשֵׁלֶם אֶת הַכִּפְּלָא.
4 י. רָאוּי לְבֵית דִּין לְהַפּוֹת אֶת הַקְּטָנִים כְּפִי כַח הַקָּטָן עַל
5 הַגִּנֵּבָה, כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה רְגִילִין בֵּה. וְכֵן אִם הִזִּיקוּ שְׁאָר נִזְקִין.
6 וְכֵן מִכֵּין אֶת הָעֲבָדִים שֶׁגִּנְבוּ אוֹ שֶׁהִזִּיקוּ מִכָּה רַבָּה, כְּדִי
7 שְׁלֹא יִהְיֶה רְגִילִין לְהִזִּיק.
8 יא. הֵיתָה הַגִּנֵּבָה בְּיַד הַגִּנֵּב וְהַשְׁפִּיחָה מֵאֲלֵיהָ, כְּגוֹן כְּבִשָּׁה
9 שִׁילְדָה וְגִזְזָה - מִשְׁלֵם אוֹתָהּ וְאֶת גִּזְזוֹתֶיהָ וְאֶת וְלִדּוֹתֶיהָ.
10 וְאִם אַחֵר יָאוֹשׁ יִלְדָה וְגִזְזָה - מִשְׁלֵם כְּשַׁעַת הַגִּנֵּבָה. הוֹצִיא
11 עָלֶיהָ הוֹצֵאָה וְהַשְׁפִּיחָה, כְּגוֹן שְׁפִטְמָה - הָרִי הַשְּׁבַח שֶׁל
12 גִּנֵּב אֶפְלוֹ לְפָנֵי יָאוֹשׁ. וְכִשְׁמַחֲזִיר הַגִּנֵּבָה עִם הַכִּפְּלָא - נוֹטֵל
13 הַשְּׁבַח מִן הַבְּעָלִים, אוֹ מִחֲשָׁבִים לוֹ מִן הַכִּפְּלָא.
14 יב. הַגִּנֵּבָה עֲצָמָה שֶׁהִיא בְּיַד הַגִּנֵּב וְלֹא נִשְׁתַּנִּית - חוֹזֶרֶת
15 לְבְּעָלֶיהָ בֵּין לְפָנֵי יָאוֹשׁ בֵּין לְאַחֵר יָאוֹשׁ; אֶלָּא שְׁאֵחֵר יָאוֹשׁ
16 הַשְּׁבַח לַגִּנֵּב, כְּמוֹ שֶׁבְּאַחֲרָיו. נִשְׁתַּנִּית הַגִּנֵּבָה בְּיַד הַגִּנֵּב -
17 קָנָאָה וְקָנָה שְׁבַחָה אֶפְלוֹ לְפָנֵי יָאוֹשׁ, וְאֵינוֹ מִשְׁלֵם אֶלָּא
18 דְּמִים.
19 יג. גִּנֵּב כְּחוֹשֶׁה וְהַשְׁמִינָה, אוֹ שֶׁמָּנָה וְהַכְחִישָׁה - מִשְׁלֵם
20 תְּשֻׁלָּוּמִי כִּפְּלָא אוֹ תְּשֻׁלָּוּמִי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה כְּשַׁעַת הַגִּנֵּבָה.
21 גִּנֵּב טָלָה וְנִעְשָׂה אֵיל, עֶגֶל וְנִעְשָׂה שׁוֹר - מִשְׁלֵם תְּשֻׁלָּוּמִי
22 כִּפְּלָא כְּשַׁעַת הַגִּנֵּבָה. טִבְחוֹ אוֹ מָכְרוֹ אַחֵר שֶׁהִגְדִּיל - נִעְשָׂה
23 שְׁנוּי בִּידוֹ וְקָנָהוּ, וְשִׁלּוֹ הוּא טוֹבַח וְשִׁלּוֹ הוּא מוֹכֵר, וְאֵינוֹ
24 מִשְׁלֵם תְּשֻׁלָּוּמִי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה.
25 יד. גִּנֵּב בִּהְמָה אוֹ כְּלִי וְכִיּוּצָא בֶּהֱן, וְכִשְׁעַת הַגִּנֵּבָה הִיָּה
26 שְׁוֶה אַרְבָּעָה, וְעֲכָשׁוֹ כְּשַׁעַת הַעֲמָדָה בְּדִין שְׁוֶה שְׁנֵים -
27 מִשְׁלֵם קָרָן כְּשַׁעַת הַגִּנֵּבָה, וְתְּשֻׁלָּוּמִי כִּפְּלָא אוֹ אַרְבָּעָה
28 וְחֲמִשָּׁה כְּשַׁעַת הַעֲמָדָה בְּדִין. הִיָּה שְׁוֶה כְּשַׁעַת הַגִּנֵּבָה שְׁנֵים,
29 וְכִשְׁעַת הַעֲמָדָה בְּדִין אַרְבָּעָה: אִם שָׁחַט אוֹ מָכַר אוֹ שִׁפְר
30 הַכְּלִי אוֹ אֶבְדוֹ - מִשְׁלֵם תְּשֻׁלָּוּמִי כִּפְּלָא אוֹ אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה
31 כְּשַׁעַת הַעֲמָדָה בְּדִין; וְאִם מֵתָה הַבְּהֵמָה אוֹ אֶבְדוֹ הַכְּלִי
32 מֵאֲלִיו - מִשְׁלֵם תְּשֻׁלָּוּמִי כִּפְּלָא כְּשַׁעַת הַגִּנֵּבָה.
33 טו. מִי שֶׁגִּנֵּב כְּלִי וְשִׁבְרוֹ אוֹ פָּתָחוֹ, אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִפְתַּח
34 מֵאֲלִיו - אֵין שְׁמִין לוֹ הַפָּתַח, אֶלָּא רוֹאִין כְּמָה הִיָּה שְׁוֶה
35 אוֹתוֹ הַכְּלִי וּמִשְׁלֵם לְבְּעָלִים שְׁנֵים בְּדָמִיו, וְהַכְּלִי הַשְּׁבִיב
36 יִהְיֶה לַגִּנֵּב. וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בְּזֶה. וְאִם רָצוּ הַבְּעָלִים לְטַל הַכְּלִי
37 הַשְּׁבִיב וּשְׁלֵם לָהֶם הַפָּתַח וְהַכִּפְּלָא - שׁוֹמְעִין לָהֶם.
38 טז. הַגִּנֵּב שֶׁגִּנֵּב וְטֵבַח אוֹ מָכַר לְפָנֵי יָאוֹשׁ בְּעָלִים, אֵף עַל
39 פִּי שְׁלֹא קָנָה לֹקָח וְהָרִי הַגִּנֵּבָה חוֹזֶרֶת כְּעֲצָמָה מִיַּד הַלֹּקָח
40 - הָרִי זֶה מִשְׁלֵם תְּשֻׁלָּוּמִי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה. וְאֵין צָרִיף לֹאמֹר
41 אִם טֵבַח אוֹ מָכַר לְאַחֵר יָאוֹשׁ שֶׁהוּא מִשְׁלֵם תְּשֻׁלָּוּמִי
42 אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה, שֶׁהָרִי הוֹעִיל בְּמַעֲשָׁיו וְקָנָה הַלֹּקָח.
43 יז. הַגִּנֵּב מִגִּנֵּב אַחֵר, אֵף עַל פִּי שֶׁנִּתְּנָאָשׁוּ הַבְּעָלִים - אֵינוֹ
44 מִשְׁלֵם תְּשֻׁלָּוּמִי כִּפְּלָא, וְאִם טֵבַח וּמָכַר - אֵינוֹ מִשְׁלֵם
45 תְּשֻׁלָּוּמִי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה לַגִּנֵּב הָרִאשׁוֹן; שֶׁהָרִי דִין הַבְּהֵמָה
46 הַזֹּאת לְחוֹר בְּעִינֶיהָ לְבְּעָלִים וְלֹא קָנָאָה הַגִּנֵּב. וְלְבְּעָלִים אֵינוֹ
47 מִשְׁלֵם הַכִּפְּלָא אוֹ אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה, מִפְּנֵי שְׁלֹא גִנֵּבָה מִרְשׁוּתָּן.

48 וטבחה או מכרה חוץ מרשותו; או שגנב והוציא חוץ
49 מרשותו, וטבח או מכר ברשותו - משלם תשלומי ארבעה
50 וחמשה.

יום שלישי כ"ז אייר ה'תשע"א

פרק שלישי

53 א. כבר בארנו בהלכות נערה, שכל העושה עברה שיש בה
54 עון מיתת בית דין ותשלומין - אינו משלם, אף על פי
55 שהיה שוגג. והעושה עברה שנתחייב בה מלקות ותשלומין
56 - לוקה ואינו משלם, שאין אדם לוקה ומשלם. לפיכך, אם
57 היה שוגג או לא התרו בו - משלם ואינו לוקה. במה דברים
58 אמורים? שנתחייב בתשלומין עם עון מיתת בית דין באחת,
59 או שנתחייב בתשלומין ומלקות בבת אחת; אבל אם נתחייב
60 בתשלומין ואחר כך נתחייב במיתת בית דין או במלקות,
61 או שנתחייב מלקות או מיתת בית דין ואחר כך נתחייב
62 בתשלומין - הרי זה לוקה ומשלם ומת.

63 ב. כיצד? ורק חץ בשבת מתחלת ארבע לסוף ארבע, וקרע
64 בגד חבירו בהליכתו; או שהדליק גדיש חבירו בשבת; או
65 שגנב כס בשבת, והיה מגורו עד שהוציאו מרשות
66 הפעלים, שהיא רשות היחיד, לרשות הרבים, ואבדו שם -
67 הרי זה פטור מן התשלומין, שאסור שבת ואסור גנבה והזק
68 באין כאחד. אבל אם גנב כס בשבת, והגביהו שם ברשות
69 היחיד, ואחר כך הוציאו לרשות הרבים והשליכו לנהר -
70 חייב לשלם תשלומי כפל; שהרי נתחייב באסור גנבה קדם
71 שיתחייב באסור סקילה. וכן כל פיוצא בזה. וכן אם קצץ
72 אילן חבירו ביום טוב, והתרו בו; או שהדליק את הגדיש
73 ביום הכפורים, והתרו בו; או גנב וטבח ביום הכפורים,
74 והתרו בו - פטור מן התשלומין. אבל אם לא התרו בו -
75 חייב בתשלומין, ומשלם תשלומי ארבעה וחמשה.

76 ג. גנב וטבח בשבת או לעבודה זרה, אפלו בשגגה - פטור
77 מתשלומי ארבעה וחמשה, כמו שבארנו.

78 ד. היתה פרה שאולה אצלו, וטבחה בשבת דרך גנבה -
79 פטור אף מן הכפל; שהרי אסור שבת ואסור גנבה באין
80 באחת. ואם אין גנבה - אין טביחה ואין מכירה.

81 ה. גנב ומכר בשבת או שמכר לעבודה זרה - חייב לשלם
82 תשלומי ארבעה וחמשה; שאין במכירה מיתה. ואם נעשית
83 מלאכה בשבת בעת המכירה - פטור מתשלומי ארבעה
84 וחמשה. כיצד? כגון שלא הקנה לו עד שתנוח בחדר
85 הלוקח; שנמצא, כשהוציא מרשות לרשות, אסור שבת
86 ומכירה באין באחת.

87 ו. עשה שליח לשחט לו, ושחט לו השליח בשבת - הרי
88 הגנב חייב בתשלומי ארבעה וחמשה, שהרי זה הגנב לא
89 עשה עון מיתת בית דין. וכבר בארנו, שהשוחט על ידי
90 שליח חייב בתשלומין.

91 ז. היו שנים מעידים שגנב, בין שהעידו הן עצמן שטבח
92 או מכר בין שהעידו אחרים שטבח או מכר - משלם

1 או שנמצאת טרפה, או ששחטו בעזרה - משלם תשלומי
2 ארבעה וחמשה. אף על פי שחלין שנשחטו בעזרה אסורין
3 בהנאה, הואיל ואסורין מדבריהם - הרי זה חייב לשלם
4 תשלומי ארבעה וחמשה.

5 ט. וכן הגונב כלאים הפא מן השעה וממין אחר, או שגנב
6 טרפה או קטעת או חגרת או סומא, או בהמת השתפין,
7 וטבח ומכר - משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

8 י. גנב ונתן לאחר במתנה, או שנתן לאחר לטבח וטבח,
9 או שנתן לאחר למכר ומכרה לאחר; גנב והקריף, גנב
10 והחליף, גנב ופרע בהקפו, או ששלחו סבלונות לבית חמיו
11 - משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

12 יא. גנב ומכר, והקנה למוכר לאחר שלשים יום, ובתוך
13 שלשים יום הכר הגנב - אינו משלם אלא כפל. מכרו חוץ
14 מאחד ממאה שבו או חוץ מידו או רגלו, כללו של דבר:
15 ששיר בו דבר הנתר עמו בשחיטה - פטור מתשלומי
16 ארבעה וחמשה; ואם מכרו חוץ מגזתו או חוץ מקרניו -
17 חייב בתשלומי ארבעה וחמשה, שאלו אינם נתרם עמו
18 בשחיטה.

19 יב. גנב וקטע ממנה אבר ואחר כך מכרה, או שמכרה חוץ
20 ממלאכתה, או שמכרה חוץ משלשים יום - אין מוציאין
21 ממנו תשלומי ארבעה וחמשה; ואם תפשו הנזק - אין
22 מוציאין מידו.

23 יג. מכרה והיתה לו בה שתפות - פטור מתשלומי ארבעה
24 וחמשה.

25 יד. שתפין שגנבו: אם טבח אחד מהן או מכר מדעת חבירו
26 - משלמין תשלומי ארבעה וחמשה; ואם עשה שלא מדעת
27 חבירו - פטורים מתשלומי ארבעה וחמשה, וחיבין ככפל.

28 טו. גנב ועמד בדין, ואמרו לו הדיגין: צא תן לו מה
29 שגנבת, ויצא ואחר כך טבח או מכר - פטור מתשלומי
30 ארבעה וחמשה; אמרו לו: חייב אתה ליתן לו, וטבח או
31 מכר אחר כך - הרי זה חייב בתשלומי ארבעה וחמשה,
32 הואיל ולא חתכו הדין עליו ועדין עומד הוא בגנבתו.

33 טז. הגונב ברשות הפעלים, הואיל והגנבה עדין היא
34 ברשותם - פטור מן הכפל. וכן אם טבח ומכר שם ברשותו
35 - פטור. ואם הגביה הגנבה - נתחייב משום גונב אף על פי
36 שעדין לא הוציאה מרשות הפעלים. כיצד? גנב טלה מן
37 הדיר, והיה מושכו ויוצא, ומת ברשות הפעלים - פטור;
38 הגביהו או הוציאו מרשות הפעלים ומת - חייב. נתנו שם
39 בבית הפעלים לככורת בנו או לבעל חובו או לשומר חנם
40 ולשואל לנושא שכר ולשוכר, והיה מושכו זה שנתן לו ומת
41 - פטור השומר; הגביהו או שהוציאו מרשות הפעלים ומת
42 - חייב השומר או בעל החוב שנתן לו, מפני שעדין לא
43 הוציאו הגנב מרשות הפעלים.

44 יז. היה העדר ביצר - בין שהכיש את ההבמה וטמנה
45 בתוך האילנות והעצים חייב בתשלומי כפל; ואם טבחה או
46 מכרה שם - משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

47 יח. גנב ברשות הפעלים, ואחר שידעו שגנבה הוציאה

יום רביעי כ"ח אייר ה'תשע"א

1 תשלומי ארבעה וחמשה. היו שנים מעידים שגנב, ועד
2 אחד מעיד שטבח או מכר, או שהודה מעצמו שטבח או
3 מכר - משלם תשלומי כפל, ואינו משלם תשלומי ארבעה
4 וחמשה; שהמדה בקנס - פטור, כמו שבארנו.

5 ח. מי שהודה בקנס ואחר כך באו עדים: אם הודה בתחלה
6 בפני בית דין ובבית דין - פטור; אבל אם הודה חוץ לבית
7 דין, או שהודה בפני שנים בלבד, ואחר כך באו עדים -
8 הרי זה משלם קנס על פיהם.

9 ט. כיצד? הודה בבית דין שגנב, ואחר כך באו עדים שגנב
10 - פטור מן הכפל, שהרי חייב עצמו בקרן קדם שיבואו
11 עדים. אבל אם אמר 'לא גנבתי', שפטור עצמו מן הכל,
12 וכאו עדים שגנב, וחזר ואמר בבית דין 'טבחתי או מכרתי',
13 אם באו עדים אחר כך שטבח או מכר - משלם תשלומי
14 ארבעה וחמשה, לפי שפטור עצמו תחלה מכלום עד שבאו
15 העדים.

16 י. הגונב שור של שני שתפין וטבח או מכר, והודה בבית
17 דין לאחד מהן וכפר באחר, ואחר כך באו עדים שגנב
18 וטבח או מכר - משלם לזה שכפר לו חמשה חצאי קר
19 וארבעה חצאי צאן.

20 יא. דין הגנב לשלם הקרן והכפל או תשלומי ארבעה
21 וחמשה מן המטלטלין שלו. אם לא נמצאו לו מטלטלין -
22 בית דין יורדין לנכסיו וגובין הכל מן היפה שבנכסיו,
23 כשאר הנזקין, שנאמר בהן: מיטב שדהו. ואם אין לו לא
24 קרקע ולא מטלטלין - בית דין מוכרין אותו ונותנין דמיו
25 לנזק; שנאמר: אם אין לו ונמכר בגנבתו.

26 יב. האיש נמכר בגנבתו, אבל לא האשה. ודבר זה מפי
27 הקבלה. ואין הגנב נמכר אלא בקרן, אבל בכפל או
28 בתשלומי ארבעה וחמשה - אינו נמכר, אלא הרי זה עליו
29 חוב עד שיעשיר.

30 יג. גנב את העובד כוכבים או הקדש - אינו נמכר על
31 הקרן, אלא הרי זה עליו חוב עד שיעשיר.

32 יד. היה קרן הגנבה שנה מאה, ואין הגנב שנה אלא
33 חמשים - הרי זה נמכר, ושאר הקרן עם הכפל עליו חוב
34 עד שיצא בשביעית ויעשיר וישלם. היה הגנב שנה מאה
35 ואחד - אינו נמכר; שנאמר: ונמכר בגנבתו - עד שיהיו
36 דמיו כלן מכלעין בגנבתו.

37 טו. גנב ונמכר, וחזר וגנב: אם לשני גנב - הרי זה נמכר
38 פעם שניה, ואפלו גנב למאה אנשים - נמכר מאה פעמים;
39 ואם לראשון גנב פעם שניה - אינו נמכר שניה, אלא ישאר
40 עליו הכל חוב.

41 טז. גנב לזה, וחזר וגנב לזה, וחזר וגנב לזה - כלם שתפין
42 בו. אם היו דמיו כנגד הקרן של שלשתן או פחות מן הקרן
43 - נמכר, ומחלקין ביניהן, ושאר הכפלות חוב עליו; ואם
44 היו דמיו יתר - אינו נמכר, והכל חוב עליו עד שיעשיר.

45 יז. שתפין שגנבו כאחד - משלשין ביניהן, וכל אחד מהן
46 נמכר בחלקו מן הקרן. וכל מי שדמיו יתר על חלק הקרן
47 שנתחייב בו - אינו נמכר.

פרק רביעי

48

49

50 א. הטוען שגנב מביתו הפקדון: אם נשבע ואחר כך באו
51 עדים ששקר טען ושהפקדון היה אצלו - הרי זה משלם
52 תשלומי כפל, שהרי הוא עצמו הגנב. ואם טבח ומכר אחר
53 שנשבע - משלם תשלומי ארבעה וחמשה. ואינו מכיר
54 אשם על פי עדים על שבועתו. ואינו מכיר חמש, שאין
55 החמש משתלם עם הכפל. ואם באו עדים קדם שישבע -
56 אינו משלם אלא הקרן בלבד.

57 ב. כמה דברים אמורים? שנשבע קדם ששלח בפקדון יד;
58 אבל אם שלח בו יד, וטען טענת גנב ונשבע, וכאו עדים
59 - פטור מן הכפל, שפיון ששלח יד נתחייב בו וקנהו.

60 ג. וכן הטוען טענת אבדה בפקדון ונשבע, וחזר וטען
61 טענת גנב ונשבע, ואחר כך באו עדים - פטור מן הכפל,
62 שכבר יצא הפקדון מידי הבעלים משבועה ראשונה.

63 ד. הטוען טענת גנב באבדה ונשבע, ואחר כך באו עדים
64 שהאבדה ברשותו ושקר טען - משלם תשלומי כפל;
65 שנאמר: על כל אבדה, והוא, שטען שגנבה בלסטים מזין,
66 שהוא אנוס ופטור; אבל אם טען שגנבה בלא אנס - פטור
67 מן הכפל, מפני שהוא חייב לשלם על פי טענתו, ששומר
68 אבדה כשומר שכר הוא, כמו שיתבאר.

69 ה. הטוען טענת גנב בפקדון ונשבע, ואחר כך באו עדים
70 שהוא ברשותו, וחזר וטען בו טענת גנב ונשבע, ואחר כך
71 באו עדים שטען ברשותו הוא, אפלו מאה פעמים - חייב
72 כפל על כל טענה וטענה. ואם נשבע חמש פעמים - נמצא
73 משלם ששה: הקרן שהפקיד אצלו, וחמשה בקרן משום
74 חמשה כפלות של חמש שבועות.

75 ו. טען טענת גנב ונשבע, וחזר וטען טענת אבדה ונשבע,
76 וכאו עדים שלא גנב, והודה הוא שלא אבד - הואיל
77 ומשלם תשלומי כפל על פי עדים, אינו משלם חמש על
78 שבועה אחרונה אף על פי שהודה; שהמזמן המחייבו בכפל
79 פוטרו מן החמש.

80 ז. מסר שורו לשנים, וטענו טענת גנב ונשבעו, והודה אחד
81 מהם, והשני באו עליו עדים - שניהן משלמין את הקרן;
82 ואם תפשו בעל הפקדון את הכפל - אין מוציאין מידו; וזה
83 שהודה משלם חמש, כשאר הנשבעין שבועת הפקדון
84 שהודו מעצמן.

85 ח. בעל הפקדון שתבע את השומר, ונשבע שגנב, ואחר
86 כך הכר הגנב, ותבע השומר את הגנב, והודה לו הגנב
87 שגנב, ותבע בעל הפקדון את הגנב, וכפר, וכאו עדים
88 שגנב: אם באמת נשבע השומר כשטען שגנב - נפטור
89 הגנב מן הכפל בהודאתו לשומר; ואם בשקר נשבע - אין
90 מוציאין הכפל מן הגנב; ואם תפשו הבעלים הכפל - אין

91 מוציאין מידו. תבעו הבעלים את השומר ושלם, ואחר כך
92 הכר הגנב, ותבעוהו הבעלים והודה להן שגנב, ואחר כך
93 תבעו השומר וכפר בו, וכאו עדים שגנב - אין מוציאין

1 הפּל מן הגנב; ואם תפּש השומר את הפּל - אין מוציאין
2 מידו. וכן הדין בתשלומי ארבעה וחמשה, אם טבח הגנב
3 או מכר.

4 ט. הטוען טענת גנב בפקדון של קטן, אף על פי שנתן לו
5 כשהוא קטן ותבעו כשהוא גדול, ונשבע, ואחר כך באו
6 עדים - הרי זה פטור מן הפל; שנאמר: כי יתן איש, ואין
7 נתינת קטן כלום. וצריך שתהיה נתינה ותביעה שוין בגדול.
8 י. שומר שגנב מרשותו, כגון שגנב טלה מעדר שהפקד
9 אצלו וסלע מכיס שהפקד אצלו, אם יש עליו עדים - חייב
10 בפל. ואף על פי שהחזיר הסלע למקומו והטלה לעדרו -
11 הרי זה חייב באחריותו עד שיודיע הבעלים; שהרי פלטה
12 שמירתו, וכאלו לא החזיר כלום עד שיודיע בעליו. אבל
13 הגונב סלע מכיס חברו או פלי מביתו, והחזיר דבר הגנוב
14 מביתו למקומו, אם ידעו הבעלים בגנבתו ולא ידעו
15 בחזירתו - עדן הגנב חייב באחריותו עד שימנה את
16 מעותיו.

17 יא. מנה את כיסו ומצאו שלם המנן - פטור. ואם לא ידעו
18 הבעלים לא בגנבתו ולא בחזירתו - אפלו מנן אינו צריך,
19 אלא כיון שהחזירו למקומו נפטר מאחריותו.

20 יב. במה דברים אמורים? בדבר שאין בו רוח חיים. אבל
21 הגונב טלה מעדר חברו, וידעו בו הבעלים, והחזירו לעדר
22 שלא מדעת הבעלים, ומת או נגנב - חייב באחריותו. ואם
23 מנו את הצאן והיא שלמה - פטור. ואם לא ידעו הבעלים
24 לא בגנבתו ולא בחזירתו, אף על פי שמנו את הצאן והיא
25 שלמה - חייב באחריותו עד שיודיע את הבעלים, כדי
26 שישמרו את הטלה הגנוב; שהרי למדו דרך אחרת חוץ
27 מדרך שאר הצאן שבעדר זה.

יום חמישי כ"ט אייר ה'תשע"א

פרק חמישי

30 א. אסור לקנות מן הגנב החפץ שגנב. ועון גדול הוא,
31 שהרי מחזיק ידי עוברי עברה, וגורם לו לגנב גנבות
32 אחרות; שאם לא ימצא לוקח - אינו גונב. ועל זה נאמר:
33 חולק עם גנב שווא נפשו.

34 ב. הגונב ומכר, ולא נתיאשו הבעלים, ואחר כך הפך הגנב,
35 ובאו עדים שזה החפץ שמכרו פלוני הוא גנבו בפנינו -
36 חוזר החפץ לבעליו, והבעלים נותנין ללוקח דמים ששקל
37 לגנב, מפני תקנת השוק, והבעלים חוזרין ועושים דין עם
38 הגנב. ואם גנב מפרסם הוא - לא עשו בו תקנת השוק,
39 ואין הבעלים נותנין ללוקח כלום; אלא חוזר הלוקח ועושה
40 דין עם הגנב, ומוציא ממנו דמים ששקל לו.

41 ג. נתיאשו הבעלים מן הגנבה, בין שנתיאשו ואחר כך מכר
42 הגנב בין שנתיאשו אחר שמכר - קנה הלוקח בלאו ושוני
43 רשות, ואינו מחזיר הגנבה עצמה לבעליה; אלא נותן להם
44 הדמים - אם לקח מגנב מפרסם, או אינו נותן כלל לא חפץ

45 ולא דמים, מפני תקנת השוק - אם לא היה זה המוכר גנב
46 מפרסם.

47 ד. בזמן שהלוקח עושה דין עם בעל הבית, אם אין עדים
48 בכמה לקח - הרי התגר נשבע בנקיטת חפץ בכמה לקח,
49 ונוטל מן הבעלים. וכל הנשבע ונוטל - שבועתו מדבריהם,
50 ונשבע בנקיטת חפץ, כמו שיתבאר במקומו.

51 ה. בזמן שהלוקח עושה דין עם הגנב, והוא אומר: ככה
52 וכך לקחתי ממך, והוא אומר: לא מכרתי לך אלא בפחות
53 מזה - התגר נשבע בנקיטת חפץ, ונוטל מן הגנב; שאין
54 הגנב יכול לישבע, מפני שהוא חשוד על השבועה.

55 ו. גנב ופרע בחובו, גנב ופרע בהקפו - אין בזה תקנת
56 השוק; אלא הבעלים נוטלים הגנבה בלא דמים, וישאר
57 חוב אלו על הגנב כשהיה. משכן הגנבה, בין שמשכנה
58 ביתר על דמיה או בפחות מדמיה - הבעלים נותנין לבעל
59 המשכון, וחוזרין ועושין דין עם הגנב; אלא אם כן היה
60 הגנב מפרסם, כמו שבארנו.

61 ז. הלוקח מגנב שאינו מפרסם, בין שלקח ממנו שיה מאה
62 במאתים או שיה מאתים במאה - הרי זה נוטל הדמים
63 מבעל הבית ואחר כך מחזיר הגנבה, מפני תקנת השוק,
64 כמו שבארנו.

65 ח. היה נושה בגנב מאה זוז, וגנב והביא לבעל חובו, ונתן
66 לו מאה אחרת - הרי הגנבה חוזרת לבעליה, ואומרין לזה:
67 לך ותבע הגנב במאתים; שלא נתת לו המאה האחרת מפני
68 החפץ שהביא לך בלבד, כשם שהאמנתו בראשונה
69 האמנתו באחרונה.

70 ט. לקח מגנב שאינו מפרסם במאה, ומכר לאחר במאה
71 ועשרים, והפך הגנב - בעל הגנבה נותן לזה האחרון מאה
72 ועשרים ונוטל גנבתו, וחוזר הבעל ונוטל עשרים של שכר
73 מן המוכר, ונוטל המאה מן הגנב. ואם גנב מפרסם הוא -
74 נוטל המאה ועשרים מן התגר שלקח מן הגנב, והולך התגר
75 ותובע הגנב במאה של קרן. והוא הדין אם מכר השני
76 לשלישי, והשלישי לרביעי, אפלו מאה - שהוא נוטל מכל
77 אחד ואחד מה שנשפר, ונוטל הקרן מן הגנב. וכל הדברים
78 האלו לפני יאוש, כמו שבארנו.

79 י. בעל הבית שאינו עשוי למכר את פלוני, ויצא לו שם
80 גנבה בעיר, והפיר פלוני וספריו ביד אחרים, או שהיה עשוי
81 למכר, והיו פלים אלו שהפיר מפלים העשויין להשאיל
82 ולהשפיר, אם באו עדים שזה פלוני של זה - ישבע זה שהן
83 בידו בנקיטת חפץ בכמה לקח, ויטל מבעל הבית, ויחזיר
84 לו פלוני.

85 יא. היה בעל הבית עשוי למכר את פלוני, ולא היו מדברים
86 העשויין להשאיל ולהשפיר, אף על פי שיצא לו שם גנבה
87 בעיר והפיר פלוני - אינו מחזירן מיד הלקוחות, שמא הוא
88 מכרן לאחרים. אבל אם באו בני אדם ולנו בתוך ביתו, עמד
89 וזעק בלילה: נגנבו פלי וספרי, ובאו בני אדם ומצאו
90 מחתרת חתורה ובני אדם שלנו בתוך ביתו יוצאין וצוררות

1 שֶׁל כָּלִים עַל כְּתִפֵּיהֶם, וְהָפֵל אוֹמְרִים: הִלְלוּ כָּלִיו וּסְפְּרִיו
2 שֶׁל כָּלִיוֹנִי - הֲרִי זֶה נֶאֱמָן. וְיִשְׁבַּע זֶה שֶׁהַכָּלִים בְּיָדוֹ בְּנִקִּיטַת
3 חֶפֶץ בְּמֶה הוֹצִיא, וְיִטַּל מִבְּעַל הַגִּנְבָּה, וְיַחְזִיר לוֹ כָּלִיו.
4 יב. גִּנֵּב שֶׁהִחֲזֹק וְנִחְפָּרְסָם שֶׁנִּכְנַס לְתוֹךְ בֵּית חֲבֵרוֹ, וְעֵדִים
5 מְעִידִים שֶׁיֵּצֵא וְכָלִים טְמוּנִים לוֹ תַּחַת כְּנָפָיו, אָף עַל פִּי
6 שֶׁהָיָה שָׂם בְּעַל הַבֵּית, וְטָעַן וְאָמַר: לְקוֹחִין הֵן בְּיָדִי, וּבְעַל
7 הַבֵּית אוֹמֵר: גִּנּוּבִים הֵם, אִם הָיָה בְּעַל הַבֵּית שֶׁאֵין דְּרָכּוֹ
8 לְמַכֵּר אֶת כָּלִיו, וְאוֹתָם כָּלִים אֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהַטְמִינָן,
9 וְאֵין דֶּרֶךְ אוֹתוֹ הַמִּחְזֹק לְהַצְנִיעַ כָּלִיו תַּחַת כְּנָפָיו - הֲרִי בְּעַל
10 הַבֵּית נֶאֱמָן, וְיִשְׁבַּע בְּנִקִּיטַת חֶפֶץ נוֹטֵל כָּלִיו. וְאִם אֵין אָדָם
11 זֶה מִחְזֹק בַּגִּנְבָּה - אֵין בְּעַל הַבֵּית נֶאֱמָן; אֲלָא נִשְׁבַּע זֶה
12 שֶׁהַכָּלִים בְּיָדוֹ שְׂבוּעַת הַסֵּת שֶׁהַכָּלִים הָאֵלּוּ לְקוֹחִים בְּיָדוֹ,
13 וְהוֹלֵךְ.

יום שישי א' סיון ה'תשע"א

15 **פֶּרֶק שִׁשִּׁי**
16 א. כָּל דָּבָר שֶׁחֲזַקְתּוֹ שֶׁהוּא גִּנּוּב - אֲסוּר לִיקַח אוֹתוֹ. וְכֵן
17 אִם רַב אוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁהוּא גִּנּוּב - אֵין לִוְקָחִין אוֹתוֹ. לְפִיכָף
18 אֵין לִוְקָחִים מִן הָרוּעִים צָמֵר אוֹ חָלָב אוֹ גִּדִּים; אֲבָל
19 לִוְקָחִין מִהֵן חָלָב וּגְבִינָה בַּמִּדְבָּר, אֲבָל לֹא בִּישׁוּב. וּמִתָּר
20 לִיקַח מִן הָרוּעִים אֲרֻבַּע צֹאן אוֹ אֲרֻבַּע גִּזְזֹת שֶׁל צֶמֶר מַעֲדָר
21 קֶטָן, אוֹ חֲמֵשׁ מַעֲדָר גָּדוֹל; שֶׁאֵין חֲזַקְתּוֹ שֶׁהוּא גִּנּוּב בַּדָּבָר
22 זֶה.
23 ב. כָּלִיו שֶׁל דָּבָר: כָּל שֶׁהוֹרָעָה מוֹכְרוֹ, אִם הָיָה בְּעַל הַבֵּית
24 מְרֻגֵּשׁ בּוֹ - מִתָּר לְלַקְחוֹ מִן הָרוּעָה, וְאִם אֵין בְּעַל הַבֵּית
25 מְרֻגֵּשׁ בּוֹ - אֲסוּר לְלַקְחוֹ.
26 ג. אֵין לִוְקָחִין מִשְׁוֹמְרֵי פְּרוֹת עֲצִים אוֹ פְּרוֹת, אֲלָא בְּזִמָּן
27 שֶׁהֵן יוֹשְׁבִין וּמוֹכְרִים וְהַסֵּלִים וְהַפִּלֵּס לְפָנֵיהֶם; שֶׁהֲרִי הַדָּבָר
28 גָּלוּי וְיָשׁ לוֹ קוֹל, וְאֵין זֶה גִּנְבָּה. וְלִוְקָחִין מִפֶּתַח הַגֶּנֶז, אֲבָל
29 לֹא מֵאַחֲרֵי הַגֶּנֶז. וְכֵלֶן שֶׁאֲמָרוּ 'הַטְּמָן' - אֲסוּר לְקַחְתָּ מִהֵן.
30 וּמִתָּר לְקַחְתָּ מִן הָאֲרִים, שֶׁהֲרִי יֵשׁ לוֹ חֵלֶק בְּפְרוֹת וּבְעֲצִים.
31 ד. אֵין לִוְקָחִין מִן הַנְּשִׁים וּמִן הַעֲבָדִים וּמִן הַקְּטָנִים אֲלָא
32 דְּכָרִים שֶׁחֲזַקְתָּן שֶׁהֵן שֹׁלֵהֵן מִדַּעַת הַבְּעָלִים, כְּגוֹן נָשִׁים
33 שֶׁמָּכְרוּ כָּלִי פֶּשֶׁתָּן בְּגָלִיל אוֹ עֲגָלִים בִּשְׁרוּן. וְכֵלֶן שֶׁאֲמָרוּ
34 'הַטְּמָן' - אֲסוּר לִיקַח מִהֵן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּחֻזְקַת גִּנְבָּה.
35 וְלִוְקָחִים בְּיָצִים וְתִרְנַגּוּלִים כָּל מָקוֹם מִכָּל אָדָם. וְאִם אָמַר
36 'הַטְּמָן' - אֲסוּר.

37 ה. לִוְקָחִין מִן הַבְּדִידִין וְיִתִּים בְּמִדָּה וְשִׁמְן בְּמִדָּה, אֲבָל לֹא
38 יִתִּים מוֹעֲטִים וְלֹא שִׁמְן מוֹעֵט; שֶׁחֲזַקְתּוֹ גִּנְבָּה הֵם. וְכֵן כָּל
39 כִּיּוֹצָא בָּהֶם.

40 ו. מוֹכִיךְ שֶׁהַכּוֹכֵס מוֹצִיא - הֲרִי אֵלּוּ שָׁלוּ; וְשֶׁהַסּוֹרֵק מוֹצִיא
41 - הֲרִי אֵלּוּ שָׁל בְּעַל הַבֵּית. הַכּוֹכֵס נוֹטֵל שְׁלֹשָׁה חוֹטִין וְהֵן
42 שָׁלוּ; יִתֵּר מִכֵּן - שָׁל בְּעַל הַבֵּית. אִם הָיָה שָׁחַר עַל גִּבִּי לָכֵן
43 - נוֹטֵל אֶת הַכָּל וְהֵם שָׁלוּ.

44 ז. הַחֲזִיט שֶׁשִּׁיר מִן הַחוּט כְּדִי מְשִׁיכַת מַחֲט, וְשִׁיר מִן הַבְּגָד

45 מְטִלִית שֶׁהִיא שְׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת עַל שְׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת - חֵיב
46 לְהַחְזִירָן לְבָעָלִים; פָּחוֹת מִכֵּן - שָׁלוּ.

47 ח. נִסְרֵת שֶׁהִתְרַשׁ מוֹצִיא בַּמַּעֲצָד - שָׁלוּ, בְּכַשִּׁיל - שָׁל בְּעַל
48 הַבֵּית. וְאִם הָיָה עוֹשֶׂה אֲצֵל בְּעַל הַבֵּית - אָף הַנִּסְרֵת שָׁל
49 בְּעַל הַבֵּית. וְכָל הַדְּכָרִים הָאֵלּוּ וְכִיּוֹצָא בָּהֶן הוֹלְכִין בָּהֶן
50 אַחֵר מִנְהֵג הַמִּדִּינָה.

51 ט. כָּל אֶמֶן שֶׁמָּכַר דָּבָר מִן הַדְּכָרִים שֶׁאֵינוֹ שָׁלוּ כְּהִלְכוֹת
52 הַמִּדִּינָה, כְּגוֹן מוֹכִיךְ שֶׁמָּכַר הַסּוֹרֵק בְּמָקוֹם שֶׁנִּהְיָ שֶׁהִיּוֹ
53 שָׁל בְּעַל הַבֵּית - אֲסוּר לְקַח מִמֶּנּוּ, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּחֻזְקַת גִּנְבָּה;
54 אֲבָל לִוְקָחִין מִמֶּנּוּ כִּרְמָלָא מוֹכִיךְ. וְאִם מָכַר הָאֶמֶן דְּכָרִים
55 שֶׁהֵן שָׁלוּ כְּהִלְכוֹת מִדִּינָה - לִוְקָחִין מִמֶּנּוּ. וְאִם אָמַר 'הַטְּמָן'
56 - אֲסוּר.

יום שבת קודש ב' סיון ה'תשע"א

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

58 א. הַשּׁוֹקֵל לְחֲבֵרוֹ מִמִּשְׁקָלוֹת חֲסֵרוֹת מִן הַמִּשְׁקָל שֶׁהִסְכִּימו
59 עָלָיו בְּנֵי אוֹתָהּ הַמִּדִּינָה, אוֹ הַמּוֹדֵד בְּמִדָּה חֲסֵרָה מִהַמִּדָּה
60 שֶׁהִסְכִּימו עָלֶיהָ - הֲרִי זֶה עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה; שְׁנֶאֱמַר: לֹא
61 תַעֲשֶׂה עוֹל בְּמִשְׁפָּט, בְּמִדָּה בַּמִּשְׁקָל וּבַמִּשְׁוֹרָה.

62 ב. אָף עַל פִּי שֶׁהַמּוֹדֵד אוֹ הַשּׁוֹקֵל חֲסֵר גִּנּוּב, אֵינוֹ מְשַׁלֵּם
63 לוֹ תַשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, אֲלָא מְשַׁלֵּם לוֹ הַמִּדָּה אוֹ הַמִּשְׁקָל. וְאֵין
64 לִוְקָחִין עַל לֹא זֶה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא חֵיב בְּתַשְׁלוּמֵין.

65 ג. כָּל מִי שֶׁמָּשָׁהּ בְּבִיתוֹ אוֹ בְּחֻנּוֹתוֹ מִדָּה חֲסֵרָה אוֹ מִשְׁקָל
66 חֲסֵר - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה; שְׁנֶאֱמַר: לֹא יִהְיֶה לָךְ בְּכִסֶּף
67 וּגְזֵמָה. וְאִפְּלוּ לַעֲשׂוֹת הַמִּדָּה עֲבִיט שֶׁל מִימֵי רִגְלִים - אֲסוּר;
68 שְׂאֵף עַל פִּי שֶׁאֵין זֶה לִוְקַח וּמוֹכָר בָּהּ, שֶׁמָּא יָבוֹא מִי שֶׁאֵינוֹ
69 יוֹדֵעַ שֶׁהִיא חֲסֵרָה וְיִמָּדֵד בָּהּ. וְאֵין לִוְקָחִין עַל לֹא זֶה, שֶׁהֲרִי
70 אֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה.

71 ד. הֵיוּ הַמִּדּוֹת וְהַמִּשְׁקָלוֹת שֶׁל בְּנֵי הָעִיר חֲתוּמוֹת בְּחוֹתָם
72 יְדוּעַ, וְזוֹ הַמִּדָּה אוֹ הַמִּשְׁקָל הַחֲסֵרִים בְּלֹא חוֹתָם - הֲרִי זֶה
73 מִתָּר לְשִׁחֲתָם לְשֹׂאֵר תַּשְׁמִישֵׁי הַבֵּית. כִּיּוֹצָא בָּהּ: סֵלַע
74 שֶׁנִּפְגְּמָה מִן הַצֵּד - לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁקָל בֵּין מִשְׁקָלוֹתָיו, וְלֹא
75 יוֹרְקָנָה בֵּין גְּרוּטוֹתָיו, וְלֹא יִקְבְּנָה וְיִתְלַנֶּה בְּצוּאָר בְּנוֹ, שֶׁמָּא
76 יָבוֹא אַחֵר וְיַעֲשֶׂנָה מִשְׁקָל; אֲלָא אוֹ יִשְׁחַק, אוֹ יַחְתֹּךְ, אוֹ
77 יִקַּץ, אוֹ יִשְׁלִיף לִזְמַן הַמֶּלֶח.

78 ה. חֲסֵרָה וְעִמְדָּה עַל מַחֲצָה - יָקָם. עִמְדָּה עַל פָּחוֹת
79 מִמַּחֲצָה אוֹ עַל יִתֵּר מִמַּחֲצָה - יִקַּץ עַד שֶׁיַּעֲמִידָנָה עַל
80 מַחֲצָה. וְאִם לֹא חֲסֵרָה אֲלָא פָּחוֹת מִשְׁתּוֹת - יָקָם לְשִׁאֵת
81 וְלִתֵּת בָּהּ, אֲבָל לֹא לְמִשְׁקָל; שֶׁכָּל פָּחוֹת מִשְׁתּוֹת רַב בְּנֵי
82 אָדָם מוֹחֲלִין בּוֹ בְּמִשְׁאָ וּבַמֶּתָן.

83 ו. סֵלַע שֶׁנִּפְגְּמָה בְּאֶמֶצַע - אֲסוּר לְמַכְרָה לְהִרָג אוֹ לְחִרָם,
84 מִפְּנֵי שֶׁמִּרְמִין בָּהּ אֶת אַחֲרִים; אֲבָל נִוְקָבָה וְתוֹלָה אוֹתָהּ
85 בְּצוּאָר הַקֶּטָן.

86 ז. עוֹשֶׂה אָדָם מִדּוּתָיו סָאָה וְחֲצִי סָאָה וְרִבְעֵה סָאָה, וְקָב
87 וְחֲצִי קָב וְרִבְעֵה הֶקֶב וְחֲצִי הֶרְבַּע וְשִׁמְנִית הֶרְבַּע; אֲבָל לֹא

פסוק זה: לא תעשו עול במשפט, לא במשפט המשקל ולא
במשפט המדה, אפלו מדה קטנה כמשורה.
י. בגי חבורה המקפידים זה על זה שהחליפו חלק בחלק,
או לזה ממנו מכל והחזיר לו - עוברין משום מדה, ומשום
משקל, ומשום מנין, ומשום לווין ופזרעין ביום טוב.
יא. המסיג גבול רעהו והכניס מתחום חברו בתוך תחומו
אפלו מלא אצבע: אם בחזקה עשה - הרי זה גזלן, ואם
הסיג בסתר - הרי זה גנב. ואם בארץ ישראל הסיג הגבול
- הרי זה עובר בשני לאוין: בלאו גנבה או בלאו גזלה,
ובלאו 'לא תסיג'. ואין חיב בלאו זה אלא בארץ, שנאמר:
בנחלתך אשר נתחל.
יב. קשה ענין של מדות יתר מענין של עריות; שזה בינו
לבין המקום, וזה בינו לבין חברו. וכל הפוסק במצוות מדות
- כפוסק ביציאת מצרים, שהיא תחלת הצוין; וכל המקבל
עליו מצוות מדות - הרי זה מודה ביציאת מצרים, שהיא
גרמה לכל הצוין.

יעשה קבים, שלא תתחלף ברבע הסאה, שהוא קב ומחצה.
וכן במדות הלח, עושה הין וחצי הין ושלישית ההין
ורביעית ההין, ולג וחצי לג ורביעית ושמינית ואחד
בשמונה בשמינית. ולא אסרו לעשות שלישית הין ורביעית
הין, אף על פי שמתחלפין זה בזה, הואיל והיו במקדש
מימות משה רבנו.
ח. אחד הנושא והנותן עם ישראל או עם עובד כוכבים,
אם מדד או שקל בחסר - עובר על לא תעשה, וחיב
להחזיר. וכן אסור להטעות את העובד כוכבים בחשבון,
אלא ידקדק עמו; שנאמר: וחשב עם קנהו. אף על פי
שהוא כבוש תחת ידך, קל וחמר לעובד כוכבים שאינו
כבוש תחת ידך. והרי הוא בכלל: כי תועבת ה' אלהיך כל
עשה אלה, כל עשה עול - מכל מקום.
ט. וכן במדת הקרקע, אם הטעה את חברו במשיחת
הקרקע - עובר בלא תעשה; שנאמר: לא תעשו עול
במשפט במדה. במדה - זו מדת הקרקע. וכן הוא ענין

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"ה אייר ב' סיון ה'תשע"א

התורני (חשובי הלוח כפי שקבעו חכמי התורה)
ויעשה ראש חדש, או יראה שהאביב אחר (אחת
הסיבות לעיבור השנה) וזולתו (או סיבה אחרת)
ממה שראוי להתחשב בו ויוסיף חדש — אלא
מצוה זו לא יעשה לעולם אלא בית דין הגדול
דוקא ובארץ ישראל דוקא. לפיכך בטלה אצלנו
היום הראיה מחמת העדר בית דין הגדול, כמו
שבטלה הקרבת הקרנות מחמת העדר המקדש.
וכזה טעו המינים הנקראים כאן במזרח 'קראים',
וזהו היסוד שגם לא כל הרבנים עמדו עליו,
והחלו מגששים עמהם בחשכת האפלה. דע,
שהחשבון הזה שאנו מחשבים היום ויוצאים בו
ראשי החדשים והמועדים, אין מתר לעשותו אלא
בארץ ישראל בלבד; אבל בשעת הדחק ובהעדר
חכמים מארץ ישראל, אז מתר לבית דין הסמוך
(הסמוך לכך) בארץ ישראל לעבר שנים ולקבוע
חדשים בחוצה לארץ, בדרך שעשה רבי עקיבא,
כמו שנתבאר בתלמוד (ברכות סג.) — וכזה יש
קשי גדול, והידוע (ש)כמעט תמיד בית דין הגדול
אמנם היה בארץ ישראל, והם שיקבעו חדשים

יום ראשון כ"ה אייר ה'תשע"א

33

יום שני כ"ו אייר ה'תשע"א

34

יום שלישי כ"ז אייר ה'תשע"א

35

יום רביעי כ"ח אייר ה'תשע"א

36

יום חמישי כ"ט אייר ה'תשע"א

37

מצות עשה קנג.

38

המצוה הקנ"ג — הצוין שצונו יתעלה לקדש
חדשים ולחשב חדשים ושנים, וזו היא מצות
קדוש החדש (קביעת יום ראש-חדש נקרא "קידוש"),
והוא אמרו יתעלה: "החדש הזה לכם ראש
חדשים" (שמות יב, ב), ובפרוש נאמר (ראש השנה
כב.): "עדות זו תהא מסורה לכם", כלומר: מצוה
זו אינה מסורה לכל-אחד ואחד פשטת בראשית
(השבת. על-שם שבה שבת הקדוש ברוך הוא
ממעשה בראשית) — שכל-אחד מונה ששה ימים
ושוכת בשביעי — כך שגם כל-אדם הרואה
את-הלכנה יעשנו ראש חדש, או יחשב בחשבון

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

יג, י). אָמְרוּ (מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי):
 41 "מִלְמַד שְׂאִין מְעַבְרִין אֶת-הַשָּׁנָה אֲלָא בְּפָרָק
 42 הַסְמוּךְ לַמוֹעֵד" (בחדש אדר – הסמוך למועד
 43 פסח) וְאָמְרוּ (שם): "מִנֵּין שְׂאִין מְעַבְרִין אֶת-
 44 הַחֹדֶשׁ אֲלָא בְּיוֹם וָאִין מְקַדְשִׁין אֶת-הַחֹדֶשׁ אֲלָא
 45 בְּיוֹם? תִּלְמוּד לומר: מִיָּמִים יְמִימָה". וְאָמַר
 46 יתעלה: "לְחֹדֶשִׁי הַשָּׁנָה" (שם יב, ב), אָמְרוּ (מגילה
 47 ה.): "חֲדָשִׁים אֵתָּה מְחַשֵּׁב לְשָׁנָה, וְאִי אֵתָּה מְחַשֵּׁב
 48 יָמִים" — מִשְׁמַע שֶׁהוֹסְפָה בָּהּ לֹא תִהְיֶה אֲלָא
 49 חֹדֶשׁ שָׁלֵם. וְאָמַר: "חֹדֶשׁ יָמִים" (במדבר יא, כא)
 50 — אָמְרוּ: "יָמִים אֵתָּה מְחַשֵּׁב לְחֹדֶשׁ וָאִין אֵתָּה
 51 מְחַשֵּׁב שָׁעוֹת". וְאָמְרוּ: "שָׁמור אֶת-חֹדֶשׁ הָאָכִיב"
 52 (דברים טז, א) — מִשְׁמַע שֶׁבְּשָׁנִים שָׁלְנוּ חוֹבָה
 53 שְׁנוּשְׁמור בָּהֶן תְּקוּפוֹת הַשָּׁנָה, וּלְפִיכָּךְ יִהְיוּ שְׁנוֹת
 54 חֻמָּה (למרות שחישוב החדשים מבוסס על מהלך
 55 הירח). וּכְכֹר נִתְּבָאֲרוּ כָּל-דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּשָׁלְמוֹת
 56 בְּפָרָק א' מִסְנֵה־דִרְיָן (יא). וּבִמְסַכֵּת רֹאשׁ הַשָּׁנָה (ב).
 57 וְגַם בְּכָרְכוֹת (סג).

יום שישי א' סיון ה'תשע"א

מצות עשה קנג. נט.
 59 המצוה הקנ"ג נדפסה ביום הקודם.
 60 המצוה הנ"ט — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטְוִינוּ לְתַקַּע
 61 בַּחֲצוֹצְרוֹת בַּמִּקְדָּשׁ בַּעֲת הַקֶּרֶבֶת כָּל-קֶרֶבֶן
 62 מִקְרָבָנוֹת הַמוֹעֲדוֹת, וְהוּא אָמַר יתעלה: "וּבְיוֹם
 63 שֶׁמִּחַתְּכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרֹאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם
 64 בַּחֲצוֹצְרוֹת" (במדבר י, י). וּבְפָרוּשׁ אָמְרוּ (ראש השנה
 65 כו,): שֶׁמִּצְוַת הַיּוֹם בַּחֲצוֹצְרוֹת. וּכְכֹר נִתְּבָאֲרוּ דִּינֵי
 66 מִצְוָה זוֹ בְּסִפְרֵי (פרשת בהעלותך) וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה
 67 (כו,): וְתַעֲנִיּוֹת (טו). וְכֵן אָנוּ מִצְוִים לְתַקַּע
 68 בַּחֲצוֹצְרוֹת בְּזֶמֶן הַצְּרוֹת וְהַרְעוֹת כְּשֶׁנִּצְעַק אֵלָיו
 69 יתעלה כְּמוֹ שֶׁאָמַר: "וְכִי-תִבְאוּ מִלְחָמָה בְּאֶרְצְכֶם
 70 וְגו'" (שם, ט).
 71

יום שבת קודש ב' סיון ה'תשע"א

מצות עשה נט.
 73 המצוה הנ"ט — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטְוִינוּ לְתַקַּע
 74 בַּחֲצוֹצְרוֹת בַּמִּקְדָּשׁ בַּעֲת הַקֶּרֶבֶת כָּל-קֶרֶבֶן
 75 מִקְרָבָנוֹת הַמוֹעֲדוֹת, וְהוּא אָמַר יתעלה: "וּבְיוֹם
 76 שֶׁמִּחַתְּכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרֹאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם
 77

1 וְיַעֲבְרוּ שָׁנִים בַּדְּרָכִים הַמְקַבְּלוֹת אֲצֻלָּם
 2 וּבְהַתְקַבֵּצָם יחד.
 3 וַיֵּשׁ כָּאֵן יְסוֹד גָּדוֹל מְאֹד מִיְסוּדוֹת הָאֲמוֹנָה, שֶׁלֹּא
 4 יִדְעוּהוּ וְלֹא יִרְגִּישׁוּ בּוֹ אֲלָא הַמַּעֲמִיקִים חֻקָּה.
 5 הֵינּוּ: זֶה שֶׁאָנוּ מְחַשְׁבִּים הַיּוֹם בַּחוּצָה לְאֶרֶץ בְּסִדֵּר
 6 הָעֵבֹר שֶׁבִּידֵינוּ וְאוֹמְרִים שִׁיּוֹם זֶה רֹאשׁ חֹדֶשׁ וַיּוֹם
 7 זֶה חֹג — לֹא בְּגִלָּל חֲשֹׁבוֹנָנוּ אָנוּ עוֹשִׂים אוֹתוֹ חֹג
 8 בְּשׁוֹם אִפֶּן, אֲלָא מִפְּנֵי שְׁבִית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבְּאֶרֶץ
 9 יִשְׂרָאֵל כָּכֹר קָבְעוּ יוֹם זֶה חֹג אוֹ רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וּמִפְּנֵי
 10 שֶׁהֵם אָמְרוּ שֶׁהַיּוֹם רֹאשׁ חֹדֶשׁ אוֹ הַיּוֹם חֹג, הוּא
 11 נַעֲשֶׂה חֹג אוֹ רֹאשׁ חֹדֶשׁ, בֵּין שֶׁהִיָּתָה פְּעֻלָּתָם זוֹ
 12 עַל פִּי חֲשָׁבוֹן אוֹ עַל פִּי רֵאִיָּה, כְּמוֹ שֶׁנִּמְסַר לָנוּ
 13 בְּקִבְלָהּ (ראש השנה כה,): "אֲשֶׁר-תִּקְרְאוּ אֹתָם
 14 (ויקרא כג, ב) — אֵין לִי מוֹעֲדוֹת אֲלָא אֱלֹהִי",
 15 כְּלוּמַר: אֲשֶׁר יֹאמְרוּ הֵם שֶׁהֵם מוֹעֲדוֹת, אֲפִלוּ
 16 שׁוֹגְגִין אֲפִלוּ אֲנוּסִין אֲפִלוּ מִטְעִין, כְּמוֹ שֶׁבֹא לָנוּ
 17 בְּקִבְלָהּ. וָאִין אָנוּ עוֹשִׂים הַיּוֹם חֲשָׁבוֹן אֲלָא כִּדִּי
 18 שֶׁנִּדְעָ אֶת-הַיּוֹם שֶׁקָּבְעוּ בּוֹ בְּנֵי אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, בֵּין
 19 שֶׁבְּסִדֵּר זֶה עֲצָמוּ מְחַשְׁבִּים וְקוֹבְעִים הַיּוֹם — לֹא
 20 בְּרֵאִיָּה; וְעַל קְבִיעַתָּם אָנוּ סוֹמְכִים — לֹא עַל
 21 חֲשֹׁבוֹנָנוּ. וָאִין חֲשֹׁבוֹנָנוּ אֲלָא לְגִלּוּי מִלְּתָא
 22 (לגלות דבר שכבר נקבע בזמנו), וְהֵבֵן זֶה הֵיטֵב.
 23 וְהֵנִי מוֹסִיף לָךְ בְּאוֹר: אֱלֹהֵי הַנִּחְנוּ, לְמַשָּׁל, שֶׁבְּנֵי
 24 אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יַעֲדְרוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל — חֲלִילָה לָאֵל
 25 מִלַּעֲשׂוֹת זֹאת, לְפִי שֶׁכָּכֹר הִבְטִיחַ שֶׁלֹּא יִמָּחֶה וְלֹא
 26 יִשְׁרַשׁ אֶת-שְׁאֵרִית הָאָמָה לְגִמְרִי — וְלֹא יִהְיֶה שֵׁם
 27 בֵּית דִּין בְּנִמְצָא, וְלֹא יִהְיֶה בַּחוּצָה לְאֶרֶץ בֵּית דִּין
 28 שֶׁנִּסְמָךְ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל — הָרִי אֲזִי לֹא הָיָה
 29 חֲשֹׁבוֹנָנוּ זֶה מוֹעִיל לָנוּ כָּלֵל בְּשׁוֹם אִפֶּן, לְפִי שֶׁאֵין
 30 לָנוּ לְחַשֵּׁב בַּחוּצָה לְאֶרֶץ וְלַעֲבֹר שָׁנִים וְלַקְבּוֹעַ
 31 חֲדָשִׁים אֲלָא בְּאוֹתָם הַתְּנָאִים הַנִּזְכָּרִים, כְּמוֹ
 32 שֶׁבְּאֲרָנוּ "כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וּדְבַר-ה'
 33 מִירוּשָׁלַם" (ישעיה ב, ג). וְאִם יִתְבּוֹנֵן מִי שֵׁיֵשׁ לוֹ
 34 דַּעַה שְׁלֵמָה בְּדַבְּרֵי הַתְּלִמּוּד שֶׁבְּעִנֵּין זֶה, יִתְבָּאֵר
 35 לוֹ כָּל-מַה-שֶּׁאֲמַרְנוּ בְּרוּר שֶׁאֵין בּוֹ שׁוֹם סִפְק.
 36 וְהֵנָּה יֵשׁ רְמָזִים בְּלִשׁוֹן הַתּוֹרָה, הַמּוֹרוֹת עַל
 37 יְסוּדוֹת הַסִּדֵּר שֶׁאָנוּ סוֹמְכִים עָלָיו בִּידְעֵת רֹאשִׁי
 38 חֲדָשִׁים וְעֵבֹר שָׁנִים, מֵאֲלָה אָמְרוּ: "וְשִׁמְרָתָּ
 39 אֶת-הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֲדָה מִיָּמִים יְמִימָה" (שמות

- 1 בַּחֲצֹצְרֹת (במדבר י, י). וּבִפְרוּשׁ אָמְרוּ (ראש השנה
2 כו:), שְׁמֵצוֹת הַיּוֹם בַּחֲצֹצְרוֹת. וּכְכֹר נִתְּכָאֲרוּ דִּינֵי
3 מִצְוָה זוּ בְּסִפְרֵי (פרשת בהעלותך) וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה
4 (כו:) וְתַעֲנִיּוֹת (טו.) וְכֵן אָנוּ מִצְוִים לְתַקַּע
- 5 בַּחֲצֹצְרוֹת בְּזֶמֶן הַצֹּרוֹת וְהַרְעוֹת כְּשֶׁנֶּצֶעַק אֵלָיו
6 יִתְעַלֶּה כָּמוֹ שֶׁאָמַר: "וְכִי־תִבְאוּ מִלְחָמָה בְּאֶרְצְכֶם
7 וְגו'" (שם, ט).

אגרות קודש

ב"ה, ב' סיון, תשי"ח

ברוקלין

שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ"ב אייר, בו שואל אצל מי להבחן.

ולפלא השאלה שהרי בשעה טובה ומוצלחת נעשה לתלמיד למכינת הישיבה הק' תורת אמת מיסודה ובהנהלתה של כ"ק רבותינו נשיאינו זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ובמילא בשאלות בחינות ולימוד וכיו"ב עליו לעשות מתאים להוראות הנהלת הישיבה הק' תורת אמת.

(בזמן השיעורים דחומש תהלים ותניא).

בכלל הרי כבר מבואר בהקדמה להיום יום, אשר אמירת השיעור תהלים - כפי שנחלק התהלים לימי החדש - הוא לאחר תפלת שחרית, ולימוד חומש עם פירוש רש"י ושיעור תניא, מובן שטוב יותר בסמיכות להתפלה של שחרית ומה טוב תיכף, ובאם לסיבה אי אפשר זאת אז משלימים גם בלילה שלאחרי זה.

בהנוגע למנהגי הנחת תפילין, הנה ישאל אצל זקני אנ"ש אשר בעיה"ק ירושלים ת"ו.

[ימי הספירה תשי"ח]

(1) בהנוגע להבא - ישמע מאחר.

(2) יספור ע"פ מה שהתחיל (שלדעתי זוהי **העיקרית** אצלו) וליתר שאת גם כפי שסופרים כאן, ובהפסק ביניהם ולא בסמיכות (דמחזי כשיקרא, וגם שזהו היפך לענין הספירה - היינו בירור ולא ספק, שלכן צ"ע אם הי' יכול לברך אפילו אם כל הימים הי' סופר ב' ספירות).

יבקש הרבנים לפס"ד בהנוגע **לחגה"ש**, כי ע"פ הנ"ל חגה"ש (הנקבע רק ע"י ספירת כאו"א ולא דב"ד) צ"ל **אצלו** מוקדם יום אחד (ש"ק ויום א').

(*) נדפסה בלקו"ש ח"ז ע' 295, והוא מענה לא' שנסע בימי הספירה מאוסטרליה לארה"ב דרך קו התאריך. ובליל א' לבואו בירך וספר כמו שסופרים בארה"ב (אעפ"י שכבר ספר ספירה זו) ואחרי הפסקה ספר ג"כ כמו שסופרים באוסטרליה, ומליל ב' ואילך בירך וספר רק כמו שסופרים בארה"ב, אם נכון לעשות כן

ביאורים למסכת סוטה דף מ עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

מבררת הגמרא, בנעילה דיומא דביפתי כשהכהנים נושאים כפיהם, מאי אמר הציבור. אמר מר זוטרא, ואמרי לה במתניתא תנא, שאומרים שלשת פסוקים אלו, א. "הנה כי בן יברך נבר ירא ה'". ב. "וברך ה' מציון ויראה במונו ויושלים כל ימי חייו". ג. "וראה בנים לבניך שלום על ישראל".

מבררת הגמרא, היין - באיזה שלב בברכת כהנים, הציבור אומרין לכל הפסוקים הללו. רב יוסף אמר, שאומרים פסוקים אלו בין כל ברכה וברכה מברכת כהנים. ורב ששת אמר, שאומרים פסוקים אלו בהוצאת השם שמזכירים הכהנים. עוד מבררת הגמרא, באיזה אופן מזכירים את שלוש הפסוקים, פליגי בה רב מרי ורב זבד, חד מהם אמר, פסקא לקבל פסוקא - על כל פסוק שאומרים הכהנים, מזכיר הציבור פסוק אחד משלשת הפסוקים. וחד אמר, אבל פסוקא שאומרים הכהנים, אמר להו לבולחו - אומר הציבור את כל שלוש הפסוקים.

אמר רבי חייא בר אבא, כל האומרין לפסוקים אלו בשעת ברכת כהנים שבבבולין, אינו אלא מועה, משום שלא נתקנו פסוקים אלו אלא לכבוד שם המפורש, שמזכירים הכהנים במקדש. אמר רבי חנינא בר פפא, תדע - יש סברא לכך שאין לאומרם בגבולין, דבמקדש נמי לא מיבעי למימרינהו - לא היה ראוי לאומרם, שהרי כלום יש לה עבר שממריבין אותו שליחי אדונו, ואינו מאוין לברכת האדון, ואף בברכת כהנים שמברכים אותנו הכהנים בשם ה', עלינו להאזין ולא לומר פסוקים, אלא שבמקדש אומרם לכבוד הוכרת השם. אמר רבי אחא בר חנינא, לחלוק על רבי חייא בר אבא, תדע לה דבגבולין נמי מיבעי למימרינהו לפסוקים אלו, שהרי כלום יש עבר שממריבין אותו בשם רבו, ואין מסביר פנים לרבו, ומראה לו שברכתו חשובה לו וחביבה עליו, ואף כאן אומרים פסוקים אלו, להראות שברכת ה' שפני הכהנים חביבה עליו. אמר רבי אבהו, מריש תוה אמינא להו פסוקים אלו, אך בין דחזינא ליה לרבי אבא דמן עכו, דלא אמר להו, אלא נמי לא אמינא להו.

מביאה הגמרא מאמר נוסף של רבי אבהו, על רבי אבא דמן עכו. ואמר רבי אבהו, מריש תוה אמינא עינותא אנה - בתחילה הייתי סבור שאני עניו, בין דחזינא ליה לרבי אבא דמן עכו, דאמר איהו למתורגמן המשמיע דבריו לרבים חד מעמא, ואמר אמוריה לציבור חד מעמא - טעם אחר משל עצמו, ולא קפיד עליו רבי אבא, אמינא שכיון שאני הייתי מקפיד על כך, אם כן לאו עינותא אנה.

מבארת הגמרא, ופאי עינותא דרבי אבהו, שבגללה היה סבור מתחילה שהוא עניו, דאמרה לה דביתיה דאמוריה דרבי אבהו לרביה דרבי אבהו - אמרה אשת המתורגמן של רבי אבהו לאשתו של רבי אבהו, הא דידן - בעלי, חכם הוא כמו בעלך, ולא צריך ליה לדיך ואינו צריך לשמוע דברי בעלך כדי לדרוש, והאי דחזין וזקוף עליה - ומה שמתכופף לבעלך כדי לשמוע דבריו וקם ומשמיע לציבור, יקרא בעלמא הוא דעביד ליה - הוא עושה כן משום כבודו של בעלך, שהוא חשוב בבית המלך. אלא דביתיה של רבי אבהו ואמרה ליה לרבי אבהו דברים אלו שאמרה לה אשת מתורגמן, אמר לה רבי אבהו לאשתו, ופאי נפקא ליה מינה - מדבריה, העיקר שמיני ומיניה יתקלם עילאה - שעל ידי שנינו מתרבה כבוד שמים. ותו - ועוד מצינו מענותותו של רבי אבהו, שאמינו רבנן עליה לממניה ברישא - החליטו החכמים למנותו לראש ישיבה, בין דחזינהו רבי אבהו לרבי אבא דמן עכו דנפיש ליה בעלי חובות, והוא צריך ללוות. אמר להו 'איבא רבה' - יש לכם רב גדול ממני דהיינו רבי אבא, ועליכם למנותו. ועשה כן כדי שיעשירוהו לרבי אבא, ולא יצטרך ללוות.

מביאה הגמרא מעשה נוסף מענותותו של רבי אבהו. רבי אבהו ורבי חייא בר אבא איקלעו להוהוא אתרא - נודמנו לאותו מקום, וכיבדו בני המקום את שניהם לדרוש באותה שעה בשני בתי מדרש, רבי אבהו דרש באמרתא - בדברי אגדה הקלים להבנה, ואילו רבי חייא בר אבא דרש

בשמעתא - בהלכות, שבהן בולי עלמא לרבי חייא בר אבא, ואול לנביה דרבי אבהו לשמוע דרשתו, חלש דעתיה של רבי חייא על כך שלא רצו לשמועו. אמר ליה רבי אבהו כדי לפייסו, אמשל לה משל למה הדבר דומה, לשני בני אדם שבאים למכור בעיר, אחד מוכר אבנים טובות, ואחד מוכר מיני סידקות - כלי מלאכות נשים ועניים, כגון פלכים מחטים וצינורות, על מי רוב האנשים קופצין לקנות ממנו, וכי לא על זה שמוכר מיני סידקות - ואין זה משום מעלתו, אלא משום שמוכר דברים זולים שלכולם יש אפשרות לקנותם, אבל אבנים טובות קונים רק העשירים ואין עליהם הרבה קופצים, ואף כאן מה שבאו לשמוע אותי זה משום שדברי קלים להבנה, אך דברך חשובים יותר. והוסיף רבי אבהו לפייסו, שכל יומא הוה מלך רבי חייא בר אבא לרבי אבהו עד אושפיזיה - עד מלוגו, משום יקרא דבי קיסר - מפני כבוד המלך שרבי אבהו היה חשוב בביתו, ואילו הוהא יומא אליה רבי אבהו לרבי חייא בר אבא עד אושפיזיה כדי לפייסו, ואפילו הכי לא איתותב דעתיה מיניה - לא התיישהב דעתו של רבי חייא מפיוסו של רבי אבהו.

מבררת הגמרא, בזמן ששליח צבור אומר ברכת 'מודים', העם מה הם אומרים. אמר רב, שאומרים הם 'מודים אנחנו לך ה' אלהינו, על שאנו מודים לך' - מודים אנחנו לך על שנתת בלבנו להיות דבוקים בך, ולהודות לך. ושמאל אמר שאומרים הם 'מודים אנחנו לך ה' אלוקינו אלהי כל בשר, על שאנו מודים לך'. רבי סימא אמר שמוסיפים הם גם 'ווצרנו יוצר בראשית', לפני שאומרים 'על שאנו מודים לך'. נהדרע אמר משמיה דרבי סימא, שמוסיפים גם 'ברכות והודאות לשמך הגדול, על שהחיינתנו וקיימתנו, לפני שאומרים 'על שאנו מודים לך'. רב אחא בר יעקב בנוסף לנוסח הקודם, מסיים בה הכי, 'כן תחיינו ותחננו ותקבצנו, ותאסוף גלויותינו לחצרות קדשך, לשמור חוקיך ולעשות רצונך בלבב שלם, על שאנו מודים לך'. אמר רב פפא, כיון שנחלקו איזה נוסח לומר, הילכך נימרינהו לבולחו - יש לומר את כל הנוסחאות.

אמר רבי יצחק, לעולם תהא אימת צבור עליך, שהרי הכהנים בשעת ברכתם, עומדים כשפניהם כלפי העם משום כבוד הציבור, ואחוריהם מופנות כלפי שכניה. רב נחמן אמר שהמקור לכך שצריך לירא מהציבור הוא מהקא, 'ווקם המלך דוד על רגליו, ויאמר שמעוני אחי ועמי', שהרי יש להבין אם קרא להם 'אחי' למה קרא להם גם 'עמי', ואם קרא להם 'עמי' למה קרא להם גם 'אחי'. ואמר רבי אלעזר, כך אמר להם דוד לישראל, אם אתם כשרים למקום ושומעין לי, אחי וחברי אתם, ואם לאו, 'עמי' אתם וכבושים תחת, ואני רודה אתכם במלך, ומבואר ממה שאמר אחי וחברי אתם, שאימת הציבור על המלך אם הם כשרים.

רבנן אמרי שהמקור לכך שיש לירא מהציבור הוא מהקא, דאין הכהנים רשאים לעלות בסנדליהן לדוכן, וזהו אחת מתשע תקנות שהתקין רבן יוחנן בן זבאי. ויש לברר מאי מעמא אין הכהנים רשאים לעלות לדוכן בסנדליהן, לאו - וכי אין הטעם משום פבוד צבור, שבשעה שמגביהם ידיהם לברכת כהנים מתרוממים בגדיהם ומתגלים סנדליהם שמלאים בטיט, וזהו גנאי לציבור, ולכן צריכים לחלוץ סנדליהן תחילה. אמר רב אשי, שטעם התקנה הוא לא מפני כבוד הציבור, אלא ה'הם הטעם הוא, שיש לחשוש שאם יעלה עם סנדלו לדוכן, שפא נפקא - תקרע לו רצועה בסנדלו, והציבור יתלוצץ על כך, והדר אול למימריה - ומפני הבושה ירד הכהן מהדוכן לקשור סנדלו בשעה שחבריו מברכים, ואמרי שירד מהדוכן משום שכן גרופה או כן חלוצה הוא - וחלל הוא, ודינו כור שאינו נושא כפיו.

שנינו במשנה, ובמקדש לא היו הכהנים מפסיקים בין שלוש פסוקי ברכת כהנים, אלא היו אומרים אותם כברכה אחת בו.

סוטה. פרק שביעי - אלו נאמרין דף מ עמוד א

רש"י

תוספות

- 1 **בהזכרת השם.** כשהזכרנים מזכירין את השם: **פסוקא לקבל פסוקא.** שהזכרנים
2 **אומרים** פסוק ראשון והם אומרים אחד מאלו, ובשני היו אומרים את השני
3 ובשלישי את השלישי, וכן במסוף וכן במנחה, **שהרי בלן שלשה שלשה הם: אינו**
4 **אלא מועה.** שלא נתקנו לומר אלא לכבוד שם המיוחד הנקרא במקדש: **ואינו**
5 **מסביר פנים.** להראות שברכת רבו
6 חשובה לו וערכה עליו ותגמלו לרבו עליו
7 בכך: **אמוריה.** המתרגם לרבים מה שהוא
8 לוחש לו בשעת הדרשה: **לא צריך לדידך.**
9 חכם הוא כמו בעלד: **יקרא דמלכותא.**
10 **שהרי** ושהיה רבי אבהו נשוא פנים בבית
11 המלך, כדאמר' בתניגה (דף יז.) נשוא פנים
12 בגון ר' אבהו בי קיסר, ובסנהדרין (דף יז.)
13 אמר דהו נפקי אמתקא דבי קיסר לאפיה
14 וגשרין קמיה רבה דעמיה מדברנא
15 למענותתא: **דנפיש עליה חובות.** שהיה
16 צריך ללוות: **אמר ר' אבהו אית לו רבה.**
17 חכם גדול וראוי לישב בראש יותר ממני,
18 כדי שישויבוהו בראש ונותנין לו מנות
19 ומעשרין אותו כדי שיהא חשוב וישמעו
20 דבריו, כדחנניא ודחנני הגדול מאחיו גדלוהו
21 משל אחיו (ומא דף יט.) : **ח"נ.** רבי אבהו דרש
22 באגדתא: **שמעתתא.** הלקוח דנין ואסור
23 וטהרות: **סידקית.** כלי מלאכות נשים
24 ונענים בגן פלכים מחטין וצנורות: **לא על**
25 **מוכר סידקית.** בתמיה, מתוך שדמיהם
26 קלים יש להם קונים הרבה, ולהפסיד דעתו
27 הוא אומר: **על שאנו מודים לה.** על שנתת
28 בלבנו להיות (מודים לה) בדוקים בר מודים
29 לה: **רבי סימאי.** מוסיף הוא, וכן כלם
30 מוסיפין הן על הראשונים: **שמעוני אחי**
31 **ועמי.** מזהירם היה להתנדב לבדק הבית
32 לבגן המקדש: **אם אתם שומעים לי.**
33 להיות שלמים מלפני פניו אחי וחברי אתם.
34 אלמא המלך אימת צבור עליו אם בשרים
35 הם: **עמי אתם.** כבושים תחת: **לאו משום**
36 **אימתא דצבורא.** מפני שמסתלקין בגדיו
37 העשויין למדותו בהבהת דיו ונראין
38 סגוליו לצבור, והן אין ראויין לראות מפני
39 טיט שעליהן: **דילמא מפסקא רצועה.**
40 וגנאי הוא לעצמו ומתולצצים עליו
41 כשסגולו מתרת ותיב למקטריה וחבריו
42 מברכין, ואתי למימר אינו ראוי לנשיאות
43 כפס ודלד וישב לו:
44
33 **חייא בר אבא** עד אושפזיה, ואפילו הכי לא איתותב דעתיה מיניה. בזמן ששליח צבור אומר
34 מודים, העם מה הם אומרים? **אמר רבי:** "מודים אנחנו לך ה' אלהינו על שאנו מודים לך", וישמאל אמר: "אלהי כל בשר, על
35 שאנו מודים לך". **ר' סימאי** אומר: "יוצרו יוצר בראשית על שאנו מודים לך". נהרדעי אמרי משמיה דר' סימאי: "ברכות והודאות
36 לשמך הגדול על שהחיייתנו וקיימתנו, על שאנו מודים לך". **רב אחא בר יעקב** מסיים בה הכי: "בן תחיינו ותחננו, ותקפצנו ותאסוף
37 גלותינו לחצרות קדשך, לשמור חוקיך ולעשות רצונך בלבב שלם, על שאנו מודים לך". **אמר רב פפא:** הילכך ימירינהו לכולהו.
38 **אמר ר' יוחנן:** לעולם תהא אימת צבור עליך, שהרי פתנים פגיהם בלפי העם ואחוריהם בלפי שכניה. **רב נחמן** אמר: **מהכא ואילן**
39 **דוד המלך** על רגליו ויאמר שמעוני אחי ועמי" אם "אחי" למה "עמי", ואם "עמי" למה "אחי"? **אמר ר' אלעזר:** אמר להם דוד
40 **לישראל:** אם אתם שומעין לי אחי אתם, ואם לאו עמי אתם, ואני רודה אתכם במקל. רבנן אמרי מהכא, דתנו רבנן אין תפלה
41 רשאין לעלות בסגדליהן לדוכן, והוה אחת מתשע תקנות שהתקין רבן יוחנן בן זכאי. מאי מעמא, לאו משום כבוד צבור? **אמר רב**
42 **אשי:** לא, התם שקלא נפסקה לו רצועה בסגדלו והדר אזיל למיקטריה ואמר בן גרמושה או בן חלוצה הוא: ובמקדש ברכה אחת כו'
43 וכל

סוטה. פרק שביעי - אלו נאמרין דף מ עמוד ב

תוספות

רש"י

ובל כן למד לפי שאין עונין אמן במקדש. תימה והלא היו עונין ברוך שבמלכו כשהיו שומעין שם הקדוש ברתן בפרק אמר לון הממונה (יומא דף לה) ובפרק טרף בקלפי (שם דף לט). וזה היה הפסק גדול מעניינת אמן ועוד שהיו נופלין על פניהם כשהיו שומעין את השם מפי כהן גדול בשעת הגרלה היו נופלין על פניהם כדאימא בירושלמי

הקורבים היו נופלין על פניהם והרחוקים היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ואלו ואלו לא היו זזין משם עד שהיה מתעלם מזון ונראה דהתם ד"ה הקורבים היו נופלים וכ"ש שהיו אומרים בשבמלכו אבל הרחוקים לא היו נופלין אלא בלא נפילה היו אומרים והיה שם הקדוש מתעלם ומשכח מן השומעים קודם שהיו זזין משם מ"מ קא חזינן שהיו מפסיקין בעניינן בשבמלכו ושוא היו עונין בשבמלכו לאלתר כשהיו שומעין שם הנכבד והנורא ולא היו ממתינן עד סוף הפסוק ולפי שלא היו מפסיקין בין פסוק לפסוק חשוב להו כמו ברכה אחת: **ומנין** שעל כל ברכה תהלה. שוא ומרומם על כל ברכה ותהלה אותה תהלה מפרש בפ"ב דמסכת תענית (דף טז:) שהיא בשבמלכו:

שמעת מינה חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב. פ"י הרב ר' יצחק בר מרדכי בפרק בא לו (יומא טט:) נראה דאטגן קאי שמקבל ס"ת מראש הכנסת ואינה מקבלת מזון בית הכנסת נמצא שזה חלק לו לסגן כבוד שראש הכנסת צריך לקבל מיד חזן הכנסת וליתן לסגן ומשני אביי כולה משום כבודו דכ"ג דסופו לקבלה מיד הסגן אע"פ שסגן חשוב ומכובד עדיין כהן גדול מעולה ממנו: **שמעת** מינה. וא"ת אמאי לא משני בגון דפליג ליה כ"ג

יקרא לסגן וסגן לראש הכנסת כדפסיק התם ביש נוחלין (ב"ב דף קט:) והילכתא חולקין והילכתא אין חולקין קשיא הילכתא אדילכתא ל"ק הא דפליג ליה רביה יקרא הא דלא פליג ליה י"ל הבא סתמא קתני דלעולם היה המנהג כך בין פליג בין לא פליג ופולגותיהו התם נמי בין פליג בין לא פליג דאי פולגותיהו בדפליג לפסוק בהדיא כמ"ד חולקין ואי בדלא פליג לפסוק כמ"ד אין חולקין:

והאמר מר אין ישיבה בעזרה. לא ידעתי מקומו ומייתי לה בפ"ק דתמדי (דף כז.) ובפ"י עשרה יסודין (קדושין פ"ה) ובפ"י דיומא (דף כה.) ובתוספות רבי הראני דבחלק (סנהדרין קא:) בגמ' דג' מלכים מקומו ומורי הרב רבי מאיר בר קלונימוס הראני מקומו בתוספתא דסנהדרין (פ"ד) בפרק כהן גדול ונראה דבתוספתא דר' חייא מקומה דהא מקשה בירושלמי לא כן תני רבי חייא לא היתה ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד ואמר ר' אמי בשם ר"ל אף למלכי בית דוד לא היתה ישיבה בעזרה תיפתר שסמך לו בכותל וישב לו והכתיב ויבא המלך דוד וישב לפני ה' אמר ר' אייבו ב"ר גורי שישב עצמו בתפלה תמן תנינן יצאת כהן הראשונה וישבה לה בחר הבית השנייה בחיל השלישית במקומה רבי נחמיה בשם ר' מנא מי תנינן ישיבה לה (לא) במקומה עמדה לה במקומה והא דרבי אמי דבימי בירושלמי דאף למלכי בית דוד לא היתה ישיבה במקומה בתחילת מדרש שוחר טוב וחתם משמע דלביית דוד היה מתוקן כסא ושם היתה ישיבה וי"ל שאותו כסא היה חוץ לעזרה והכי איתא התם אשרי האיש וזה"ש ויבא המלך דוד וישב לפני ה' וכן תני רבי חייא אין ישיבה בעזרה אלא למלכות בית דוד רבי אמי בשם ריש לקיש אמר אין ישיבה בעזרה אלא במקום מלכות בית דוד בלבד משמע דבאותו מקום היתה ישיבה לכל אדם ומינה דייק דכסאו היה נתון חוץ לעזרה מכלל דאף לעצמו אין ישיבה בעזרה ותו התם וכן הוא אומר וישב לפני ה' ולא כן א"ר הונא בשם רבי שמעון אין ישיבה למעלה שאין להם קפיצת רגל שנאמר ורגליהם רגל ישראל וכתיב שרפים עומדים ממעל לו וכתיב וכל צבא השמים עומדים מימינו ומשמאלו למעלה אין ישיבה דוד וישב אמר רבי אמי אף למלכי בית דוד אין לון ישיבה בעזרה מהו וישב לפני ה' שסמך עצמו לכותל ולמי היתה ישיבה בעזרה ובהיכל היו אומר לכ"ג שנאמר ועלי הכהן יושב על הכסא אם כן מהו וישב שישב עצמו בתפלה וקשה לר"י אם לכ"ג היתה ישיבה א"כ מאי מקשה הכא והא אנן בב"כ קיימין ותו קשיא מ"פ שני דבחים (דף יט:) דאמר התם כיצד קידש מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית ומקדש אמר לו הפלגת אי אפשר לעשות כן שפיר קאמר ליה אמר רב יוסף חבירו מסייעו מאי בינייהו עמידה מן הצד איכא בינייהו:

ובל כן למד לפי שאין עונין אמן במקדש. תימה והלא היו עונין ברוך שבמלכו כשהיו שומעין שם הקדוש ברתן בפרק אמר לון הממונה (יומא דף לה) ובפרק טרף בקלפי (שם דף לט). וזה היה הפסק גדול מעניינת אמן ועוד שהיו נופלין על פניהם כשהיו שומעין את השם מפי כהן גדול בשעת הגרלה היו נופלין על פניהם כדאימא בירושלמי

הקורבים היו נופלין על פניהם והרחוקים היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ואלו ואלו לא היו זזין משם עד שהיה מתעלם מזון ונראה דהתם ד"ה הקורבים היו נופלים וכ"ש שהיו אומרים בשבמלכו אבל הרחוקים לא היו נופלין אלא בלא נפילה היו אומרים והיה שם הקדוש מתעלם ומשכח מן השומעים קודם שהיו זזין משם מ"מ קא חזינן שהיו מפסיקין בעניינן בשבמלכו ושוא היו עונין בשבמלכו לאלתר כשהיו שומעין שם הנכבד והנורא ולא היו ממתינן עד סוף הפסוק ולפי שלא היו מפסיקין בין פסוק לפסוק חשוב להו כמו ברכה אחת: **ומנין** שעל כל ברכה תהלה. שוא ומרומם על כל ברכה ותהלה אותה תהלה מפרש בפ"ב דמסכת תענית (דף טז:) שהיא בשבמלכו:

שמעת מינה חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב. פ"י הרב ר' יצחק בר מרדכי בפרק בא לו (יומא טט:) נראה דאטגן קאי שמקבל ס"ת מראש הכנסת ואינה מקבלת מזון בית הכנסת נמצא שזה חלק לו לסגן כבוד שראש הכנסת צריך לקבל מיד חזן הכנסת וליתן לסגן ומשני אביי כולה משום כבודו דכ"ג דסופו לקבלה מיד הסגן אע"פ שסגן חשוב ומכובד עדיין כהן גדול מעולה ממנו: **שמעת** מינה. וא"ת אמאי לא משני בגון דפליג ליה כ"ג יקרא לסגן וסגן לראש הכנסת כדפסיק התם ביש נוחלין (ב"ב דף קט:) והילכתא חולקין והילכתא אין חולקין קשיא הילכתא אדילכתא ל"ק הא דפליג ליה רביה יקרא הא דלא פליג ליה י"ל הבא סתמא קתני דלעולם היה המנהג כך בין פליג בין לא פליג ופולגותיהו התם נמי בין פליג בין לא פליג דאי פולגותיהו בדפליג לפסוק בהדיא כמ"ד חולקין ואי בדלא פליג לפסוק כמ"ד אין חולקין:

והאמר מר אין ישיבה בעזרה. לא ידעתי מקומו ומייתי לה בפ"ק דתמדי (דף כז.) ובפ"י עשרה יסודין (קדושין פ"ה) ובפ"י דיומא (דף כה.) ובתוספות רבי הראני דבחלק (סנהדרין קא:) בגמ' דג' מלכים מקומו ומורי הרב רבי מאיר בר קלונימוס הראני מקומו בתוספתא דסנהדרין (פ"ד) בפרק כהן גדול ונראה דבתוספתא דר' חייא מקומה דהא מקשה בירושלמי לא כן תני רבי חייא לא היתה ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד ואמר ר' אמי בשם ר"ל אף למלכי בית דוד לא היתה ישיבה בעזרה תיפתר שסמך לו בכותל וישב לו והכתיב ויבא המלך דוד וישב לפני ה' אמר ר' אייבו ב"ר גורי שישב עצמו בתפלה תמן תנינן יצאת כהן הראשונה וישבה לה בחר הבית השנייה בחיל השלישית במקומה רבי נחמיה בשם ר' מנא מי תנינן ישיבה לה (לא) במקומה עמדה לה במקומה והא דרבי אמי דבימי בירושלמי דאף למלכי בית דוד לא היתה ישיבה במקומה בתחילת מדרש שוחר טוב וחתם משמע דלביית דוד היה מתוקן כסא ושם היתה ישיבה וי"ל שאותו כסא היה חוץ לעזרה והכי איתא התם אשרי האיש וזה"ש ויבא המלך דוד וישב לפני ה' וכן תני רבי חייא אין ישיבה בעזרה אלא למלכות בית דוד רבי אמי בשם ריש לקיש אמר אין ישיבה בעזרה אלא במקום מלכות בית דוד בלבד משמע דבאותו מקום היתה ישיבה לכל אדם ומינה דייק דכסאו היה נתון חוץ לעזרה מכלל דאף לעצמו אין ישיבה בעזרה ותו התם וכן הוא אומר וישב לפני ה' ולא כן א"ר הונא בשם רבי שמעון אין ישיבה למעלה שאין להם קפיצת רגל שנאמר ורגליהם רגל ישראל וכתיב שרפים עומדים ממעל לו וכתיב וכל צבא השמים עומדים מימינו ומשמאלו למעלה אין ישיבה דוד וישב אמר רבי אמי אף למלכי בית דוד אין לון ישיבה בעזרה מהו וישב לפני ה' שסמך עצמו לכותל ולמי היתה ישיבה בעזרה ובהיכל היו אומר לכ"ג שנאמר ועלי הכהן יושב על הכסא אם כן מהו וישב שישב עצמו בתפלה וקשה לר"י אם לכ"ג היתה ישיבה א"כ מאי מקשה הכא והא אנן בב"כ קיימין ותו קשיא מ"פ שני דבחים (דף יט:) דאמר התם כיצד קידש מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית ומקדש אמר לו הפלגת אי אפשר לעשות כן שפיר קאמר ליה אמר רב יוסף חבירו מסייעו מאי בינייהו עמידה מן הצד איכא בינייהו:

לחוציא לעז על ספר תורה. על התורה. ברכה של אחריה. ועל העבודה רצה. ועל ההודאה מודים. לפי שנגמרה העבודה ואין עבודה בלא הודאה כדאמר' במסכת מגילה (דף י"א) וזבח תודה יבדנני. אחר זביחה הודאה. ועל מחילת העון. אחר בחרתנו. שחזתם מלך מוחל וסולח לעונותינו ולעונות עמו וגו'. ועל המקדש. מתפלל על המקדש וחותם בברוך אשר בחר במקדש. ועל ישראל. מתפלל על ישראל וחותם בברוך הבורך בעמו ישראל. וכן על ירושלים. ובמסכת סוטה ירושלמית מפרש לה. ועל שאר התפלות. בברוך מפרש לה. **גמ'.** שמע מנה. מוקדמי חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת כו'. ואין חזן הכנסת נותנה לכ"ג אלא מכבד את ראש הכנסת בפני הסגן ובפני כהן גדול. וראש הכנסת מכבד הסגן בפני כ"ג. ש"מ חולקין כבוד לתלמיד. תלמיד קטן חולק כבוד לתלמיד גדול ממנו ואע"פ שהרב שם ואין גנאי לרב. וסתמא כמ"ד חולקין. דפולגותא היא ביש נוחלין גבי בנות צלפחד (כ"ב קט:) : **כלה** משום **כבודו דכ"ג**. ועל חזן חולקין. והקא כלה משום יקרא דכ"ג הוא. שפיראין את מעלותיו מעלה למעלה ממעלה: **אין ישיבה בעזרה**. דאין כבוד שמים בכך. ואפי' מלאכי השרת אין להם שם ישיבה דכתיב (יחזקאל) עומדים ממעל לו. (קריאת) על יד מן קאמין (יחזקאל) : **אלא למלכי בית דוד**. שחלק להם המקום כבוד להראות שמלכותו שלמה: **בדאמר רב חסדא**. לקמן: **בעזרת נשים**. היו קורין בו. והיא היתה חל בשאר הר הבית שלא נתקדש אלא מן החומה ולפנים. ואפילו חלל שער נקדור העולם מעזרת נשים לעזרת ישראל לא נתקדש:

ויקרא

ויקרא

ביאורים למסכת סוטה דף מ עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

ומברך עליה - על הקריאה שמנה ברכות, מברך על התורה ברכת של
אחריה, היינו 'אשר נתן לנו תורת אמת', ועל העבודה שנגמרה מברך
ברכת 'רצה', ועל התורה מברך ברכת 'מודים', ועל מחילת העון מברך
אתה בחרתנו וגו' ברוך אתה ה' מלך מוחל וסולח לעוונותינו וגו', ועל
המקדש מתפלל וחותר 'אשר בחר במקדש', ועל ישראל מתפלל וחותר
הבחר בעמו ישראל, ועל הכהנים מתפלל ומברך 'הבחר בכהנים', ועל
ירושלים מתפלל ומברך 'הבחר בירושלים', ומברך ברכה נוספת
שנקראת והשאר תפלה.
גמרא. שנינו במשנה, שחון הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת,
וראש הכנסת נותנו לסגן, והסגן נותנו לכהן גדול, ונמצא שחון הכנסת
מכבד את ראש הכנסת בפני הסגן והכהן הגדול הגדולים ממנו, וראש
הכנסת מכבד את הסגן בפני הכהן גדול הגדול ממנו, ולכאורה שמעתי
מין, שהמשנה סתמה כדעה שחולקין כבוד לתלמיד במקום הרב -
שמוטר לתלמיד קטן לחלוק כבוד לתלמיד גדול בפני הרב, ואין בכך גנאי
לרב. אמר רבי שיש לדחות, שבאמת אסור לחלוק כבוד לתלמיד בפני
הרב, אך במשנתנו אין המטרה לכבד את ראש הכנסת והסגן, אלא
משנתנו בולה משום כבודו דכהן גדול הוא, שרוצים להראות כבודו
שיש כמה מעלות מתחתיו.
שנינו במשנה, וכהן גדול עומד ומקבל וקורא וכו'. מקשה הגמרא,
שמהלשון 'עומד' יש לדקדק, מכלל דיושב הוא לפני שעמד, והאמר מר
שמפני כבוד השכינה אין לשבת בעזרה, ואין היתר ישיבה בעזרה, אלא
למלכי בית דוד בלבד, שחלק להם הכתוב כבוד להראות שמלכותם
שלימה, שנאמר 'ויבא המלך דוד וישב לפני ה' בעזרה, ויאמר מי
אנכי וגו'". מתרצת הגמרא, בדאמר רב תסדא על קושיית הגמרא
בהמשך, שיש להעמיד שהקריאה היתה בעזרת נשים, שלא התקדשה
בקדושת העזרה ודינה כשאר הר הבית, ומותר לשבת שם, הקא נמי יש
להעמיד שהקריאה היתה בעזרת נשים.
מיתבי, ששנינו ברייתא שביררה והיך קורין בו - בספר תורה את
פרשת המלך, והוא הדין כהן גדול ביום הכיפורים. ובאירה, שלדעת
חכמים הקריאה היתה בעזרה, ואילו רבי אליעזר בן יעקב אומר, שבהר
הבית היו קוראים בו, שנאמר לגבי קריאת התורה שקרא עזרא בראש
השנה, שעזרא הוציא ספר תורה

מבררת הגמרא, וכל כך למה אומרים זאת כברכה אחת, ומבאר
הגמרא, לפי שאין ענין 'אמן' במקדש, ואין שם במה להפסיק בין
הברכות, וממילא זה נשמע כברכה אחת.
מביאה הגמרא ברייתא בענין זה, תנו רבנן, מניין שאין ענין 'אמן' אחר
הברכות במקדש, אלא עונים 'ברוך שם כבוד מלכותו וכו', שנאמר
בתפלת עזרא בבית שני, "קומו וברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד
העולם" - שכל ברכה במקדש יש לסיים בתיבות אלה, כגון 'ברוך ה'
אלוקי ישראל מן העולם ועד העולם מגן אברהם', וממשיכה הברייתא,
ומנין שעל כל ברכה וברכה שאומר השליח ציבור, אומר הציבור
תהלה - 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', שנאמר 'ויברכו שם
כבודך', היינו שענין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, והמשך
הפסוק, 'ומרום על כל ברכה ותהלה', בא ללמד, שעל כל ברכה
וברכה שאומר השליח ציבור, תן לו תהלה - יענו הציבור ברוך שם וכו'.
ביום הכיפורים, לאחר שגומר הכהן גדול את עבודת היום, הוא קורא
בתורה ומברך עליה שמונה ברכות, ומשנה זו מבאר את סדר קריאת
הכהן הגדול וברכותיו.
משנה. שנינו לעיל שבפרכות בתי גדול אינן נאמרות אלא בלשון הקודש,
ומבאר המשנה ביצד הוא סדר קריאתו וברכותיו. תנן - שמש בית
הכנסת שהיה סמוך לעזרה בהר הבית, נוטל את הספר התורה, ונותנה
לו לראש בית הכנסת החשוב ממנו, שעל פיו נחתכים כל עניני בית
הכנסת, וראש בית הכנסת נותנה לסגן של הכהן גדול, והסגן נותנה
לכהן גדול, וכהן גדול היושב שם עומד ממקומו ומקבל את הספר תורה.
וקורא הכהן גדול את הפרשה הראשונה שבאחרי מות, שמבאר את
סדר עבודת יום הכיפורים, ואף בעשור - וכמו כן קורא את 'אך בעשור'
שבפרשת אמור, מתוך הספר תורה, שמבאר שם דיני יום הכיפורים,
וגולל את ספר התורה ומנחה פתיקו ואומר לנמצאים שם 'למרות
שאני עתיד לקרות פרשה נוספת בעל פה, אין זה משום שאינה כתובה
כאן, אלא יתר ממה שנקרית לפניכם כתוב כאן', ואומר כן כדי שלא
יוציאו לעז על ספר התורה, ויאמרו שהוא קורא בעל פה משום שחסר
בספר תורה. ובעשור שבחומש הפקודים - שכתוב בספר במדבר קורא
הכהן גדול בעל פה, משום שפרשה זו רחוקה היא, ולא יספיק לגלול עד
אליה בשעה שמתרגמים הפסוק, וזהו גנאי לציבור להמתין בשתיקה עד
שיגלול לשם.

המשך ביאור למס' סוטה ליום ארבעים ואחד לעומר עמ' א

ולכן כתב רחמנא 'במועד' לחדש שזה במועד שאחר השמיטה. ואי
כתב הפסוק רק 'במועד' הנה אמינא שהקריאה היא מריש שתא -
בראש השנה, שאף הוא נקרא 'מועד', ולכן כתב רחמנא 'בחג הסוכות',
ואי כתב רחמנא רק 'בחג הסוכות' הנה אמינא שיכול לקרוא אפילו
ביום טוב אחריו של סוכות, כתב רחמנא התיבות 'בבוא כל ישראל',
והיינו

רחמנא רק 'מקץ שבע שנים', הנה אמינא נימנו שבע שנים מהשתא -
משנת הארבעים לצאתם ממצרים, שהיא שעת הציווי, ואז יקראו בפרשת
המלך, ואף על גב דלא מתרמי השנה השביעית בשמיטה, שהרי לא
מנו שמיטות אלא לאחר ארבע עשרה שנה משכנסו לארץ, ולכן כתב
רחמנא 'שמיטה' לחדש שקריאה זו תלויה בשנת השמיטה, ואי כתב
רחמנא 'שמיטה' הנה אמינא שקוראים בסוף השמיטה, לפני ראש
השנה של השנה השמינית, שהרי 'מקץ שבע שנים' משמע בסוף שנה,

המשך ביאור למס' סוטה ליום ארבעים ושנים לעומר עמ' א

מבאר הגמרא את סדר דברי הכהן, לפי מהלך היציאה למלחמה
והמלחמה עצמה. תנו רבנן, פסוקים מדרב עקם הכהן עם הלוחמים,
אחת בספר - כשיוצאים מגבול הארץ, לפני תחילת המערכה, ואחת
במלחמה - בתחילת המלחמה. בספר לפני המלחמה, מה הוא אומר
ללוחמים,

יחזי, שהתורה מרמזת להם בדברי הכהן דבר נוסף, והוא, שאמר להן
הקדוש ברוך הוא לישראל הבאים להילחם בגויים, אפילו לא קיימתם
אף מצוה זו של קריאת שמע שחרית וערבית שהיא קבלת מלכות
שמים ועול מצוות, אי אתם נמסרין בידם, שעל ידי שהשכינה שורה
עימכם, אתם נוצחים.
שנינו במשנה שהכהן אומר לעם, 'אל ירח לבבכם אל תיראו כו'.

1 **"וְקָרָא בּוֹ לִפְנֵי הַרְחֹב אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר הַמַּיִם".** בַּכּ אֹפֹן רֹאִים שֶׁלֹּפִי
2 חֲכָמִים קָרְאוּ בַּעֲזָרָה. וְעַל קוֹשִׁיָּה זֶה אָמַר רַב חֲסִידָא שִׁישׁ לִישֵׁב, שְׁכוּנַת
3 הַבְּרִיתָא שְׁקוּרָאִים בְּעִזְרַת נָשִׁים.
4 שִׁנִּינָה בַּמִּשְׁנָה וְקוּרָא הֵכָּהן גְּדוֹל בַּפְּרָשִׁית 'אַחֲרֵי מוֹת' וְאָדָּם בְּעִשְׂוֹר.
5 מִקְשָׁה הַגִּמְרָא וּרְמִינָהּ, שִׁנִּינוּ שְׁמִדְלָגִין בְּנִבְיָא – מוֹתֵר לִמְפֹּטִיר בְּנִבְיָא
6 דִּלְגָּל מִפְּרָשָׁה לִפְרָשָׁה, וְאִין מְדַלְגִין בַּתּוֹרָה מִפְּרָשָׁה לִפְרָשָׁה, וְאִין כֵּן
7 מִדְּלָג הֵכָּהן גְּדוֹל מִפְּרָשָׁה 'אַחֲרֵי מוֹת' לִפְרָשָׁה 'אֵךְ בַּעֲשׂוֹר'. אָמַר אֲבִי
8 שְׁקוּשִׁיָּה זֶה לֹא קָשְׁיָא, מִשּׁוּם שֶׁשִּׁנִּינוּ שְׁמִדְלָגִים בַּתּוֹרָה, מְדוּבָר
9 בְּדִילוּל גְּדוֹל שְׁהוּא בְּכָדִי שִׁפְסוֹק הַתּוֹרָה וְנִתְּנָה מִלְתַּרְגָּם, וְהוּא גִּנְיָ לְצִיבּוֹר
10 שִׁישְׁתָּן וְיִמְתִּינוּ לְקוּרָא. וְאִילוּ בְּאֵן בַּמִּשְׁנָתוֹ מְדוּבָר בְּדִילוּל קֹטֵן שְׁהוּא
11 בְּכָדִי שְׁלֹא יִפְסוֹק הַתּוֹרָה וְנִתְּנָה מִלְתַּרְגָּם, שְׁתּוּךְ כִּדִּי הַתַּרְגּוּם שֶׁל הַפְּסוֹק
12 הָאֲחֵרוֹן שֶׁל פְּרָשָׁה 'אַחֲרֵי מוֹת' גּוֹלֵל הֵכָּהן גְּדוֹל לִפְרָשָׁה 'אֵךְ בַּעֲשׂוֹר',
13 וּמִיד כְּשֶׁגּוֹמֵר הַמְּתַרְגֵּם מִמְּשִׁיךְ הֵכָּהן גְּדוֹל בַּפְּרָשָׁה הַחֲדָשָׁה, וּבִאֹפֶן זֶה
14 אֵין גִּנְיָ לְצִיבּוֹר וּמוֹתֵר לִדְלָג.
15 מִקְשָׁה הַגִּמְרָא, וְהָא עֲלָה – עַל הַמִּשְׁנָה שֶׁם קִתְּנִי בַּבְּרִיתָא, מְדַלְגִין
16 בְּנִבְיָא וְאִין מְדַלְגִין בַּתּוֹרָה, וְעַד כְּפָה מְדַלְגִין בְּנִבְיָא, עַד כְּדִי שְׁלֹא
17 יִפְסוֹק הַתּוֹרָה וְנִתְּנָה, וּמִשְׁמַע מִכָּלֵל הַדְּבָרִים בַּתּוֹרָה כָּלֵל וְכָלֵל לֹא
18 מְדֻלְּגִים. אֲלֵא אָמַר אֲבִי, לֹא קָשְׁיָא מִשּׁוּם שִׁישׁ לִישֵׁב בִּאֹפֶן אַחֵר,
19 שֶׁבַּמִּשְׁנָה בְּאֵן מְדֻלָּג הֵכָּהן גְּדוֹל מִפְּרָשָׁה לִפְרָשָׁה בְּעִנְיָן אֶחָד, שְׁשֵׁתִי
20 הַפְּרָשִׁית עֵנִין יוֹם הַכִּפּוּרִים, וּבִאֹפֶן זֶה מוֹתֵר לִדְלָג כִּשְׂאֵן בְּדִילוּל כִּדִּי
21 שִׁפְסוֹק הַתּוֹרָה, וְכֵן – בַּבְּרִיתָא שֶׁמְבָאֵר שְׂאִסוֹר דִּלְגָּל בַּתּוֹרָה כָּלֵל,
22 וּבְנִבְיָא מוֹתֵר לִדְלָג בְּכִדִּי שְׁלֹא יִפְסוֹק הַתּוֹרָה, מְדוּבָר בְּשִׁנִּי עֲנִינִין –
23 שְׁמִדְלָג מַעֲנִין לְעֵנִין אַחֵר, שְׂאֵין הֵלֵב שֶׁנִּמְשָׁךְ לְשִׁמּוּעַ דְּבַר אַחֵד, מִמַּחֵר
24 לְצֵאת מִמֶּנּוּ לְשִׁמּוּעַ וְלִהְיֵן עֵנִין אַחֵר. וּבִקְרִיאַת הַתּוֹרָה שְׁנוּעֵדָה לִלְמַד
25 לְעַם אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, חֲשִׁשׁוּ שְׁלֹא יִבֵּן הַשּׁוֹמֵעַ פְּסוֹק אֶחָד וַיֵּצֵא מִכֶּךָ
26 קִלְקוֹל שִׁיעֲבוֹר עָלָיו וְלֹא יִקְיִמוּ, וְלִכֵּן אִסּוֹר לִדְלָג מַעֲנִין לְעֵנִין וְאִפִּילוּ אִם
27 אֵין בְּכֶךָ כִּדִּי שִׁפְסוֹק הַתּוֹרָה, אֵךְ בְּנִבְיָא שְׂאֵין חֲשִׁשׁ זֶה מוֹתֵר לִדְלָג
28 מַעֲנִין לְעֵנִין אִם אֵין בּוֹ כִּדִּי שִׁפְסוֹק הַתּוֹרָה. וְהִתְנַיָּא כְּתִירוֹךְ זֶה, מְדַלְגִין
29 בַּתּוֹרָה מִפְּרָשָׁה לִפְרָשָׁה דּוּקָא בְּעִנְיָן אֶחָד, וּבְנִבְיָא מוֹתֵר לִדְלָג אִפִּילוּ
30 בְּשִׁנִּי עֲנִינִין, וְכֵן וְכֵן – בַּתּוֹרָה וּבְנִבְיָא מוֹתֵר רַק בְּכָדִי שְׁלֹא יִפְסוֹק
31 הַתּוֹרָה וְנִתְּנָה. וְאִין מְדַלְגִין מִנְּבִיָּא לְנִבְיָא, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה מִבְּלָבֵל דַּעַת הַשּׁוֹמְעִים
32 יוֹתֵר מֵדָא, וּבְנִבְיָא שֶׁל שְׁנַיִם עוֹשֶׁר מְדַלְגִין מִנְּבִיָּא לְנִבְיָא, וּבְלִבְדִּי שְׁלֹא
33 יִדְלָג מִפְּרָשָׁה מִסּוֹף הַסֵּפֶר לַתְּחִילָתָה.
34 שִׁנִּינוּ בַּמִּשְׁנָה וְגוֹלֵל הֵכָּהן גְּדוֹל אֶת הַתּוֹרָה וּמִנִּיחָה בְּחִיקוֹ וְאוֹמֵר 'יוֹתֵר'
35 מִמָּה שְׁקֵרָאִי לִפְנֵיכֶם כְּתוּב כֵּן, וּבַעֲשׂוֹר שֶׁבְּחֻמֶּשׁ הַפְּקוּדִים קוּרָא עַל
36 פֶּה כּו'. מִבֵּאֵרֵת הַגִּמְרָא, וְכָל כֵּךְ לְמָה הוֹצֵרֵךְ לּוֹמֵר כֵּן, כִּדִּי שְׁלֹא לְהוֹצִיא
37 לְעוֹלָם עַל סֵפֶר תּוֹרָה, שְׁלֹא יֵאמְרוּ שֶׁפְּרָשָׁה זֶה שְׁהוּא קוּרָא בַּעַל פֶּה אֵינָה
38 כְּתוּבָה בְּסֵפֶר תּוֹרָה, וְהוּא סֵפֶר מְשׁוּבָשׁ.
39 שִׁנִּינוּ בַּמִּשְׁנָה וּבַעֲשׂוֹר שֶׁבְּחֻמֶּשׁ הַפְּקוּדִים קוּרָא הֵכָּהן גְּדוֹל בַּעַל פֶּה.
40 שְׁוֹאֵלֵת הַגִּמְרָא, מִדּוּעַ הוֹצֵרֵךְ לְקוּרָא בַּעַל פֶּה, וְלִיבְרִיָּה – שִׁיגְלוֹל לְסִפְּרָה
41 תּוֹרָה לִפְרָשָׁה זֶה, וְלִיבְרִיָּה מִתּוֹךְ הַכְּתָב. אָמַר רַב הוֹנָא כִּדִּי יוֹהֵדֵי אָמַר רַב

סוטה. פרק שביעי - אלו נאמרין דף מא עמוד א

רש"י

וַיִּקְרָא בֹאֲ, בַסֵּפֶר עֲזָרָא כְּתִיב. קִתְּנִי מִיָּדָא לְרַבֵּנּוּ בְּעֶזְרָה דְּהוּ קוֹרְאִים: מִתְּנִי בְּכַדִּי
שְׁלֵא יַפְסוּק הַתּוֹרָגְמָן הוּא. שְׁפָרְשֵׁת שׁוּר אוֹ כֶּשֶׁב קְרוּבָה לְפָרְשֵׁת אַחֲרֵי מוֹת,
וְלֹא גָמַר הַתּוֹרָגְמָן לְתַרְגֵּם עַד שֶׁהָרֹאֵה אָרְ בְּעֶשְׂרֹה וּמִתְחִיל בְּשִׁמְפָסִיק זֶה: וְעַד
כִּמְהָ מְדַלְּגִין. בְּנִבְיָא: כָּאֵן בְּעֵנִין אַחֶר. מְדַלְּגִין בַּתּוֹרָה, בְּגוֹן מִתְּנִי דְתַרְגוּמֵיהוּ
בְּעֵנִיָּא דִּידֵּי' בְּנִיחָה, הִלְקֵךְ מְדַלְּגִין בְּכַדִּי
שְׁלֵא יַפְסוּק. וּבְרִייתָא דְקִתְּנִי דְאִפִּי' בְּכַדִּי
שְׁלֵא יַפְסוּק תּוֹרָגְמָן אֵין מְדַלְּגִין - בִּשְׁנֵי
עֲנִינֵין, שֶׁהָ עֵנִין יוֹם הַכַּפּוּרִים וְהָ בִצּוֹ אֵת
אֲהֵרֹן אוֹ בְּפָרְשֵׁת אַחֲרָה, שְׁאֵין הֵלֵב שְׁהוּא
נִמְשָׁךְ אַחֵר עֲנִין אֶחָד מִמֶּהָ לִצְאֵת מִמֶּנּוּ
לְשׁוּמֵה וְלִהְיֵין דְּבַרֵּי עֲנִין אַחֵר. הִלְקֵךְ תּוֹרָה
שֶׁהַמְצוֹת תְּלוּיֹת בָּהּ וּמִשְׁמִיעִין אוֹתָהּ
לְבִצּוֹר, וּפְסוּק אֶחָד שְׁלֵא יִזְכֵּר בּוֹ הוּא
שׁוֹכְחוֹ וְעוֹבֵר עָלָיו וְאֵינוֹ מִקְדָּמוֹ וְכֹאֵה
חֻרְבָּה עַל קֵר, לְכֹן אֵין מְדַלְּגִין מִשְׁעוֹן לְעֵנִין
וְאִפְלוֹ אֵין הַתּוֹרָגְמָן מִפְסִיק, אֲבָל בְּנִבְיָא
שֶׁפִּיר דְּמִי' וְהִתְנִיָּא. בְּנִיחּוּתָא: וּבְנִבְיָא
בִּשְׁנֵי עֲנִינֵין, וְכַל שֶׁכֵּן בְּעֵנִין אַחֶר: וּבְנִבְיָא
שֶׁל שְׁנַיִם עֲנִינֵין מְדַלְּגִין: מִבְּנִיחָה לְחֻרְבָּתָהּ.
דְּכִלְיָה חֵד סִפְרָא הוּא: מִסּוֹף הַסֵּפֶר
לְתַחֲלֹתוֹ לְמַפְרֵעַ: וְכַל כֵּךְ לְמָהּ. לוֹ לֹמַר
לְהֵב: שְׁלֵא לְהוֹצִיא לְעוֹ. שְׁלֵא יֵאמְרוּ
פָּרְשֵׁה שְׁהוּא קוֹרֵא עַל פִּה אֵינָה כְּתוּבָה בּוֹ
וְסִפֵּר מִשְׁבֵּשׁ הוּא: מִשּׁוּם פְּגָמּוֹ. שֶׁל סִפֵּר
תּוֹרָה רֵאשׁוֹן, שְׁלֵא יֵאמְרוּ מִזָּא בּוֹ פְּסוּל:
בְּעֵנִיָּה שֶׁל יוֹם. פָּרְשֵׁה שֶׁל אוֹתָהּ שֶׁבֶת לִפִּי
סִדֵּר פָּרְשִׁיּוֹת הַתּוֹרָה: ת"ר הַשְּׂאֵר תְּפִלָּה.
זוֹ הִיא שִׁישׁ בְּרָכָה אַחַת וְכוּ תְּפִלָּה תַּחֲנֻה
רְנָה וּבִקְשָׁה שֶׁנִּמְכָּר בּוֹ: מִכָּאֵן וְאִלֵּךְ.
לְאַחֵר שְׁגָמַר בְּהוֹן גְּדוֹל לְקִרְוֹא פָּרְשֵׁה
בְּבִרְכּוּתֶיהָ. כֹּל אֶחָד מִן הַצְּבֹר מִבֵּיא סִפֵּר
תּוֹרָה מִבֵּיתוֹ לְעֶזְרָה, דְּקִסְכֵּר אֵין עֲרֹב
וְהוֹצָאָה לְיוֹם הַכַּפּוּרִים, אִי נִמִּי יְרוּשָׁלַיִם
דְּלְתוּתִיהָ נְעוּלוֹת בְּלִילָה וּמַעֲרִבִין אֵת כְּלָהּ:
לְהִרְאוֹת חֻזּוֹתָיו. שֶׁל סִי' וְנוֹי, דְּאִמְרַ מִר
(קו"י 47 ב:) זֶה אֵלֵי וְאֵנְהוּ הַתְּנָאָה לְפָנֵינוּ
בְּמִצְוֹת בִּסִּת' נָאֵה בְּצִיצִית נָאֵה: מִתְּנִי'.
בִּשְׁמִינִי. בְּגָמְרָא פִּרְיָ בְּשִׁמְיָי ס"ה, הָא
אֲמַרְתָּ מִבְּנִיחָא יוֹסֵף הַרְאִשׁוֹן, וּמִשְׁעִינֵין אֵימָא
בְּשִׁמְיָי מִבְּנִיחָא בְּשִׁבְעִית בְּסִבּוֹת שֶׁבִּתְחִלַּת
שָׁנָה שְׁמִינִית: בִּימָה. אִלְמַכְרָא: שְׁנֵאֲמַר
מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים. בְּסוֹף שֶׁבַע שָׁנִים, וְאוֹתָהּ
קִרְיָה עַל יַד מֶלֶךְ הָיָא, כְּדִתְנִיָּא בַסֵּפֶר
בְּפָרְשֵׁת הַמֶּלֶךְ, אֵת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הָזֹאת,
אֵין קוֹרֵץ בְּיוֹם הַקֹּהֵל אֲלָא בְּמִשְׁנֵה תּוֹרָה:
וְקוֹרֵא יוֹשֵׁב. וְקוֹרֵא בִישִׁיבָה: אֲנִירֵפִים
הַמֶּלֶךְ. מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הָיָה מִזְרַעוֹ שֶׁל
הוֹרְדוֹס, וְהוּא שֶׁנֶּחֱרַב בְּהַמֶּ"ק בְּיָמָיו: וְלֵגוֹ
עֲנִינֵי דְמִעוֹת. שֶׁהַמֶּלֶךְ הָיָה פּוֹסֵל מִן
הַמִּלְכוּת: אֲחִינוֹ אִתָּה. שְׁאֵמֹר מִיִּשְׂרָאֵל:
וְקוֹרֵא מִתְחִילָה אֲלֵה הַדְּבָרִים עַד שְׁמַע.
שְׁנֵאֲמַרְתֵּנוּ: וְשָׁמַע וְהָיָה אִם שְׁמַע. ע"י
דְּלוֹג, וּמִשָּׁם מְדַלֵּךְ לְעֶשֶׂר תַּעֲשֵׂר, וּמִשָּׁם
מְדַלֵּךְ וְקוֹרֵא כִּי תִכְלֶה לְעֶשֶׂר וּבִרְכוּת

"וַיִּקְרָא בּוֹ לְפָנֵי הַרְחוֹב אֲשֶׁר לְפָנֵי שַׁעַר הַפִּימִים". אָמַר רַב
הַסֵּדָא: בְּעֶזְרַת נְשִׁים: וְקוֹרֵא "אַחֲרֵי מוֹת" וְ"אֶדְ בְּעֶשְׂרֹה":
וּרְמִינִיהּ, מְדַלְּגִין בְּנִבְיָא וְאֵין מְדַלְּגִין בַּתּוֹרָה? אָמַר אֲבִי:
לֹא קִשְׂיָא. כָּאֵן, בְּכַדִּי שִׁיפְסוּק הַתּוֹרָגְמָן. כָּאֵן, בְּכַדִּי שְׁלֵא
יַפְסוּק הַתּוֹרָגְמָן. וְהָא עָלָה קִתְּנִי: מְדַלְּגִין בְּנִבְיָא וְאֵין
מְדַלְּגִין בַּתּוֹרָה, וְעַד כִּמְהָ מְדַלְּגִין? עַד כֵּךְ שְׁלֵא יַפְסוּק
הַתּוֹרָגְמָן. מִכָּלֵל דְּבַתּוֹרָה כָּלֵל כָּלֵל לֹא? אֲלָא אָמַר
אֲבִי: לֹא קִשְׂיָא. כָּאֵן, בְּעֵנִין אַחֶר. כָּאֵן, בִּשְׁנֵי עֲנִינֵין.
וְהַתְנִיָּא: מְדַלְּגִין בַּתּוֹרָה בְּעֵנִין אַחֶר, וּבְנִבְיָא בִּשְׁנֵי עֲנִינֵין.
וְכָאֵן וְכָאֵן בְּכַדִּי שְׁלֵא יַפְסוּק הַתּוֹרָגְמָן. וְאֵין מְדַלְּגִין
מִנְבִּיא לְנִבְיָא, וּבְנִבְיָא שֶׁל שְׁנַיִם עֲנִינֵין מְדַלְּגִין, וּבְכַדִּי
שְׁלֵא יִדְלַג מִסּוֹף הַסֵּפֶר לְתַחֲלִילָתוֹ: וְגוֹלָל אֵת הַתּוֹרָה
וּבְנִיחָה בְּחִיקוֹ כּוֹ: וְכַל כֵּךְ לְמָהּ? שְׁלֵא לְהוֹצִיא לְעוֹ עַל

סִפֵּר תּוֹרָה: "וּבְעֶשְׂרֹה שְׁבַחְמוֹשׁ הַפְּקוּדִים קוֹרֵא עַל פִּה": וְלִיכְרִיבָה לְסִפֵּר וְלִיקְרִי? אָמַר רַב
הוֹנָא בְּרִי הוֹנָה אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: לִפִּי שְׁאֵין גּוֹלָלִין סִפֵּר תּוֹרָה בְּצַבּוֹר. וְלִיתִי סִפֵּר תּוֹרָה אַחֲרִינָא
וְלִיקְרִי? רַב הוֹנָא בְּרִי הוֹנָה אָמַר: מִשּׁוּם פְּגָמּוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן, ר' שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: לִפִּי שְׁאֵין
מִכְּרִיבִין בְּרָכָה שְׁאִינָה צָרִיכָה. וְיִי חִי'שִׁינִי לְפָנֵינוּ? וְהָאֵמַר ר' יִצְחָק נִפְחָא: רֵאשׁ חֲדָשׁ מִבֵּת שְׁחָל
לְהוֹת בְּשֶׁבֶת מִכֵּיא שְׁלֹשׁ תּוֹרוֹת, וְקוֹרֵא אַחַת מִעֲנִינֵינוּ שֶׁל יוֹם, וְאַחַת שֶׁל רֵאשׁ חֲדָשׁ, וְאַחַת
בְּשֶׁל חֲנוּכָה. תְּלָתָא גְּבֵרִי בַתְּלָתָא סִיפְרֵי, לִיפָא פְּגָמָא. חֵד גְּבִירָא בְּתֵרִי סִיפְרֵי, אִיפָא פְּגָמָא:
וּמִכְּרִד עָלֶיהָ שְׁמֵנָה בְּרֻכּוֹת" כּוֹ: תְּנוּ רַבָּנִין: [מְכַרְבִּין] עַל הַתּוֹרָה, דְּרִדֵּךְ שְׁמִכְרִבִין בְּבִית כְּנֶסֶת.
וְעַל הַעֲבוּדָה וְעַל הַהוֹדָאָה וְעַל מַחֲלֵל עוֹן, בְּתִינֵין. עַל הַמִּקְדָּשׁ בְּפָנֵי עֲצֻמּוֹ, וְעַל הַכְּהֻנִּים בְּפָנֵי
עֲצֻמּוֹ, עַל יִשְׂרָאֵל בְּפָנֵי עֲצֻמּוֹ, וְעַל יְרוּשָׁלַיִם בְּפָנֵי עֲצֻמָּה: "וְהַשְּׂאֵר תְּפִלָּה": תְּנוּ רַבָּנִין, הַשְּׂאֵר
תְּפִלָּה: "תַּחֲנֻה רְנָה וּבִקְשָׁה שְׁעִמָּךְ יִשְׂרָאֵל צָרִיכִין לְיוֹשֻׁעַ". וְחוֹתֵם בִּ"שׁוּמֵעַ תְּפִלָּה". מִכָּאֵן
וְאִלֵּךְ, כֹּל אֶחָד וְאֶחָד מִבֵּיא סִפֵּר תּוֹרָה מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ וְקוֹרֵא בּוֹ. וְכַל כֵּךְ לְמָהּ? כֵּדִי לְהִרְאוֹת
חֻזּוֹתָיו לְרַבִּים: מִתְּנִי' פָּרְשֵׁת הַמֶּלֶךְ, כִּיצַד? מוֹצֵא יוֹם טוֹב הַרְאִשׁוֹן שֶׁל חֵג, בְּשִׁמְיָי, בְּמוֹצָאֵי
שְׁבִיעִית, עוֹשִׂין לוֹ בִּימָה שֶׁל עֵץ בְּעֶזְרָה, וְהוּא יוֹשֵׁב עָלֶיהָ, שְׁנֵאֲמַר: "מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים כְּמוֹעַד".
חֲזוֹן הַכְּנֶסֶת נוֹטֵל סִפֵּר תּוֹרָה וְנוֹתְנָה לְרֵאשׁ הַכְּנֶסֶת, וְרֵאשׁ הַכְּנֶסֶת נוֹתְנָה לְסָנֵן, וְהַסָּנֵן נוֹתְנָה
לְכַהֵן גְּדוֹל, וְכַהֵן גְּדוֹל נוֹתְנָה לְמֶלֶךְ. וְהַמֶּלֶךְ עוֹמֵד וּמִקְבֵּל וְקוֹרֵא יוֹשֵׁב. אֲנִירֵפִים הַמֶּלֶךְ עוֹמֵד וּקְבֵל
וְקִרְא עוֹמֵד, וְשֶׁבַחוּהוּ חֲכָמִים. וְכִשְׁהִגֵּעַ ל"לֹא תוֹכֵל לַחֵת עֲלִיד אִישׁ נְכָר" וְלֵגוֹ עֲנִינֵי דְמִעוֹת,
אָמְרוּ לוֹ אֵל תְּתִירָא אֲנִירֵפִים, אֲחִינוֹ אִתָּה, אֲחִינוֹ אִתָּה! וְקוֹרֵא מִתְחִילָה "אֵלֵה הַדְּבָרִים" עַד
שְׁמַע, וְ"שְׁמַע" וְהָיָה אִם שְׁמַע, "עֲשֵׂר תַעֲשֵׂר", "כִּי תִכְלֶה לְעֶשֶׂר", וּפָרְשֵׁת הַמֶּלֶךְ וּבִרְכוּת
וּקְלָלוֹת עַד שְׁגוּמַר כֹּל הַפָּרְשָׁה. בְּרֻכּוֹת שְׁכַהֵן גְּדוֹל מְכַרְדֵּךְ אוֹתוֹ, הַמֶּלֶךְ מְכַרְדֵּךְ אוֹתוֹ, אֲלָא
שְׁנוֹתֵן שֶׁל רְגִלִים תַּחַת מַחֲלֵל הָעוֹן: גְּמ' בְּשִׁמְיָי, סִלְקָא דְעֵתָךְ? אֵימָא: בְּשִׁמְיָי. וְכַל הֵנִי,
לְמָה לִי? צָרִיכִי, דְּאֵי פֶתַח רַחֲמָנָא "מִקֵּץ" הוּא אֲמִינָא נִימְנוֹ מִהִשְׁתָּא, וְאֵף עַל גֵּב דְּלֹא מִתְרַמִּי
בְּשִׁמְיָי, פֶּתַח רַחֲמָנָא "שְׁמִיטָה". וְאֵי פֶתַח רַחֲמָנָא "שְׁמִיטָה" הוּא אֲמִינָא בְּסוֹף שְׁמִיטָה, פֶּתַח
רַחֲמָנָא "בְּמַעַד". וְאֵי פֶתַח "בְּמַעַד" הוּא אֲמִינָא מִרִישׁ שְׁתָּא, פֶּתַח רַחֲמָנָא "בְּחַג הַסְּפּוֹת". וְאֵי
פֶתַח רַחֲמָנָא "בְּחַג הַסְּפּוֹת" הוּא אֲמִינָא אִפִּילוֹ יוֹם טוֹב אַחֲרוֹן, פֶּתַח רַחֲמָנָא "בְּבּוֹא כָל יִשְׂרָאֵל"

מאתחלתא

וּקְלָלוֹת, וּמִשָּׁם חוֹזֵר לְמַפְרֵעַ וְקוֹרֵא אֲשִׁמְיָה עָלֵי מֶלֶךְ. שְׁמַע קְבֵלַת מַלְכוּת שְׁמִים, וְהָיָה אִם שְׁמוֹעַ קְבֵלַת עוֹל מִצּוֹת כְּדָאֲמַר בִּפ' שְׁנֵי דְבָרְכוֹת (דף 47 ב.), וְכֵן בְּרֻכּוֹת וּקְלָלוֹת
קְבֵלַת בְּרִיתוֹת שֶׁל תּוֹרָה, וּמִשְׁמִיעַ לְרַבִּים עֲשֵׂר תַעֲשֵׂר כִּי תִכְלֶה לְעֶשֶׂר מִפְּנֵי שְׁהוּא זְמַן אֲסִיף וּמִתְנוּת עֲנִינִים וְהַפָּרְשֵׁת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת. וְאֵע"פ שְׁפָרְשֵׁת הַמֶּלֶךְ מִפְּסֻקַּת
בֵּין עֲשֵׂר לְכִי תִכְלֶה, קוֹרֵא אֵת אֵלֵה יְחִיד שְׁלֵא לְהַפְסִיק בְּמַעֲשָׂרוֹת, וְאִחִיב קוֹרֵא פָּרְשֵׁת הַמֶּלֶךְ. וְאֵי מִשּׁוּם דִּישׁ כָּאֵן דְּלוֹג בַּתּוֹרָה בְּכַדִּי (פ"ה) יַפְסִיק הַתּוֹרָגְמָן, אֵין לְמֶלֶךְ
תּוֹרָגְמָן וְאֵין מִתְרַגְּמִין אַחֲרָיו: בְּרֻכּוֹת שֶׁכ"ג מְכַרְדֵּךְ. בִּיהו"ב אַחֵר מִקְרָא פָּרְשָׁה כְּדָאֲמַרְן (וְיִזְכֵּר ס"ה) מְכַרְדֵּךְ עָלֶיהָ שְׁמוֹנֵה בְּרֻכּוֹת: הַמֶּלֶךְ מְכַרְדֵּךְ. אַחֵר קִרְיָתָא: שֶׁל רְגִלִים.
מִקְדָּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהוֹמִינִים מְכַרְדֵּךְ תַּחַת בְּרֻכּוֹת שֶׁל מַחֲלֵל הָעוֹן שְׁבִי"ב: גְּמ'. צָרִיכִי. כֹּל הַסִּימָנִין הִלְלוּ מִקֵּץ שְׁנֵה הַשְּׁמִשָּׁה וּבְחַג הַסְּפּוֹת וּבְמוֹעֵד: נִימְנוּהוּ מִהִשְׁתָּא. מִשְׁנֵת
אַרְבָּעִים וְהִלָּאָה, שֶׁבְּעֶרְבוֹת מוֹאֵב נִאֲמַרְהָ פָּרְשָׁה זוֹ וְאֵע"ג דְּלֹא מִתְרַמֵּי בְּשִׁמְיָי, שְׁלֵא מְנוֹ שְׁמִשִּׁין עַד לְאַחֵר שְׁבַע שֶׁבְּכָשׁוֹ וְשֶׁבַע שֶׁחֲלָקוֹ כְּדָאֲמַרְי' (פְּקוּדֵי) (דף 47 ב:) [עֲרִיבִין]
(דף 47 ב:) : בְּסוֹף שְׁמִיטָה. קִדְּם רִי"ז שֶׁל שְׁמִינִית. דְּהָא מִקֵּץ שְׁבַע בְּסוֹף שְׁנָה מִשְׁמֵי: מִרִישׁ שְׁתָּא. שְׁכָלֵן נִקְרָאוּ מוֹעֵד כְּדִתְכִיב (וְיִזְכֵּר ס"ה) אֵלֵה מוֹעֲדֵי ד' וְקִשְׁיָב גְּמִיר ר"ה:
מֵאִמָּת

סוטה. פרק שביעי - אלו נאמרין דף מא עמוד ב

תוספות

רש"י

מצוה שאני. והבי פרכין נמי בפרק כ"ג בסנהדרין (דף יט:) גבי מלך דתנן לא חולץ ולא חולצין לאשתו רבי יהודה אומר אם רצה לחלוץ וליבם זכור לטוב איני והאמר רב אשי וכו' ומשני מצוה שאני וקשיא לר"י אמאי לא משני הכי בפרק שני דכתובות (דף יז.) מעבירין את המת מלפני כלה וזה וזה לפני מלך ישראל אמרו עליו על אגריפס המלך

שעבר לפני הכלה ושבתוהו חכמים וקא פריך מכלל דשפיר עבד והאמר רב אשי וכו' ומשני פרשת דרכים הוה ואמאי לא משני מצוה שאני ותו איכא למיתמה והא הדיא גופיה דרב אשי מיירי במקום מצוה דמעיקרא אמר' אפי' למד' הרב שמחל על כבודו כבודו מחול נשיא שמחל על כבודו אין כבודו מחול ומותיב ליה מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי צדוק שהיו מסובין בבית המשתה בנו של ר"ג ברבי ודיה ר"ג עומד ומשקה עליהן וכו' אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רב אשי אפי' למיד נשיא שמחל על כבודו דהיינו רבי יהושע שקבל הכוס מרבן גמליאל וכן רבי (אלעזר בר) צדוק מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול משמע אפילו במקום מצוה דומיא דנשיא כההוא מעשה דרבן גמליאל שהיה סטות מצוה ומחל על כבודו בשביל כבוד חכמים אורחין שהיו מסובין בסעודתו דמייתי עליה דאברהם אבינו הוה עומד עליהם אלמא דאפי' במקום מצוה אמר רב אשי אין כבודו מחול ונראה לתרץ דדוקא הכא שייך למימר מצוה שאני דמחול על כבודו משום כבוד התורה שהוא כבוד השכינה וכן ההיא דפרק כהן גדול (סנהדרין יט:) דחולץ או מיבם מחול על כבודו כדי לקיים מצות מלך עולמים ומראה בעצמו שאימת שכניה עליו אבל ההיא דכתובות (דף יז.) ופ"ק דקידושין (דף לב:) שמוחל על כבודו כדי לחלוק כבוד לבשר ודם כגון כלכלה ות"ח בזה גזירת הכתוב הוא שאינו מחול אפי' במקום מצוה שהרי מצות כיבוד עצמו שהו צריכין לעשות בו למלך כבוד גדולה ממצות כיבוד שחייב המלך לנהוג בהו שהרי גם עליהן אמרה תורה שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך ולא אימתך עליו נמצא דמה שהמלך מכבדו ליכא מצוה: **אותו** היום נתחייבו שונאי ישראל כלליה. ירושלמי תני רבי חנינא ברבי גמליאל אומר הרבה חללים נפלו באותו יום שהחניפו לו דבר תמוה לומר אם היה ראוי

עוד לנבל נדיב ולכילי לא יאמר שו"ע, מכלל דבעולם היה שרי. ר' שמעון בן לקיש אמר, מהבא: "פראת פני אלהים ותרציני". ופליגא דרבי לוי, דאמר רבי לוי: מושל של יעקב ועשו, למה הדבר דומה? לאדם שזימן את חבירו והפיר בו ששכבשך להורגו, אמר לו: טעם תבשיל זה שאני טועם כתבשיל ששעממתי בבית המלך. אמר: ידע ליה מלכא, מיסתפי ולא קמיל ליה: אמר ר' אלעזר: כל אדם שיש בו חנופה מביא אף לעולם, שנאמר: "וחנפי לב ישימו אף" ולא עוד אלא שאין תפלתו נשמעת, שנאמר: "לא ישועו כי אסרם". סימן א"ף עוב"ר גיהנם"ם ביר"ו ניר"ה גול"ה: ואמר ר' אלעזר: כל אדם שיש בו חנופה, אפילו עוברין שבמעי אמן מקללין אותו, שנאמר: "אמר לרשע צדיק אתה יקבחו עמים ועממהו לאמים", ואין "קוב" אלא קללה, שנאמר "לא קבה אל", ואין "לאום" אלא עוברין, שנאמר "ולאם מלאם יאמין". ואמר ר' אלעזר: כל אדם שיש בו חנופה נופל בגיהנם, שנאמר: "היו האמרים לרע טוב ולטוב רע" וגו', מה כתיב אחריו "לכן פאכל קש לשון אש וחשש להכה ירפח". ואמר ר' אלעזר: כל המחניף לחבירו סוף נופל בידו, ואם אינו נופל בידו נופל ביד בןו, ואם אינו נופל ביד בןו נופל ביד בן בןו, שנאמר: "ויאמר ירמיה אמן בן נעשה ה' יקם ה' את דברך", וכתוב: "וייהי"

מפני (מדיון) התורה כיון דאמו היתה מישראל אלא משום דילא מילתא כמו שפירש"י שיתחייבו על חנופה מועטת כזאת עונש גדול ופירש ר"י אע"ג דאמר בפרק מצות חליצה (יבמות קב.) ובפרק החולץ (שם מה) גבי רב מיר דמנייה רבא אפורסי דבבל וגבי אושפיזניה דרב אחא בר אבהו אם היתה אמו מישראל מקרב אחיך קרינ ביה (קדושין דף עו.) היינו דוקא גבי נשיאות ושררות בעלמא דלינהג שררות במתא דדרשין שום תשים עליך מלך מקרב אחיך מוסרין משימות למקרב אחיך ש"מ דבעין בהו מקרב אחיך קצת כגון אמו מישראל אבל מלך חור ושנה עליו מקרב אחיך תשים עליך מלך דקפיד קרא גבי מלך עד שיהא ממש עובד ממוצע מאביו ואמו מישראל וזו היתה החנופה שמלך בורע שלא כדון תורה והורו לו והחזיקו בכך נהי שלא יוכלו למחות היה לחן לשותק ולא להחזיקו וזהו עונש החנופה בדבר עבירה שמחניף לחבירו מחמת יראתו מפניו ואינו חושש על יראת הקב"ה ועושה עין שלמעלה כאילו אינה רואה בירושלמי דעשרה יחסין בגמרא אין בודקין מן המזבח כתיב שום תשים עליך מלך אין לי אלא מלך מנין לרבות שוטרי הרבים וגבאי צדקה וסופרי דינין ומכין ברצועות ת"ל מקרב אחיך תשים עליך מלך כל שתשימוהו עליך לא יהא אלא מן הברורין שבאחרי:

בל המחניף לחבירו. יש לפרש שלא במקום סכנה אבל במקום סכנה מותר כי ההיא דפרק ארבעה נדרים (דף כב.) עולא אזל לארעא דירשאל לוו בהדיה תרי בני חוחאי קם חד שחטיה לחבריה אמר ליה לעולא יאות עבדי אמר ליה אין ופרע לו בית החשיתה כי אתא לקמיה דרבי יוחנן אמר ליה דלמא ח"ו אחזקתי ידי עוברי עבירה א"ל רבי יוחנן נפשך הצלתה:

הדרן עלך אלו נאמרין

ביאורים למסכת סוטה דף מא עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

לנבל - הנותן רק מה שחייב ובעין רעה נדיב - הנותן בעין יפה, ולבלי -
רמאי חורש רעות לא יאמר שהוא שוץ - אדון נדיב שהכל פונים אליו,
יש לדייק מכלל הדברים, דבעולם הזה שרי להחניף לרשעים, ורק
לעתיד לבוא יהיה אסור להחניף להם. רבי שמעון בן לקיש אמר,
שהמקור לכך שמותר להחניף לרשעים הוא מהקרא, שיעקב אבינו החניף
לעשיו ואמר לו, כי על כן ראיתי פניך בראות פני אלהים, ותראצני.
ופליגא דרבי לוי - ביאורו של רבי שמעון בן לקיש בפסוק, נחלק על
ביאורו של רבי לוי, שיעקב אבינו לא החניף כלל לעשיו, אלא בא לאיים
עליו. דאמר רבי לוי, משל של יעקב ועשו בפסוק זה למח הדבר דומה,
לאדם שיומן את חברו, והכיר חברו בו - במזמין, שמבקש להורגו,
אמר לו האורח למזמין, מעם תבשיל זה שאני מועם, כתבשיל
שפעמתי בבית המלך, אמר המזמין לעצמו, מסתבר שאדם זה שטעם
מתבשיל המלך, דע ליה מלכא - המלך מכירו וחבירו, ומתוך כך
מיסתפי - חושש הרוצח ולא קטיל ליה. ואף כאן יעקב אבינו איים על
עשיו ורמו לו שהוא רגיל לראות מלאכים שעוזרים לו.
הגמרא מביאה כמה מימרות של רבי אלעזר, בנגות התנופה. אמר רבי
אלעזר, כל אדם שיש בו תנופה, מביא אה - כעס לעולם, שנאמר
וחנפי לב ושימו אף. ולא עוד אלא שאין תפלות של החנף נשמעות,
שנאמר בהמשך הפסוק לא ישובו - לא תתקבל שועתם, כי אסרם -
כאשר יבואו עליהם יסורים.
(סימן למאמרי רבי אלעזר בעניני חנופה, א"ה עוב"ה, ניהנ"ם ביד"ו,
ניד"ה גול"ה). ואמר רבי אלעזר, כל אדם שיש בו תנופה, אפילו
עוברין שבמעט אמן מקללין אותו, שנאמר 'אומר לרשע צדיק אתה,
קבוצה עמים, ויעמדה לאומים', ואין ביאור 'קוב' המוזכר בפסוק אלא
לשון קללה, שנאמר בפרשת בלעם, 'מה אקוב, לא קבה אל' - כיצד
אקללם, וה' לא קללם. ואין 'לאום' אלא עוברין, שנאמר על יעקב
ועשיו כשהיו בבטן אמם 'ולאום מלאום יאמין'.
ואמר רבי אלעזר, כל אדם שיש בו תנופה נופל בניהנם, שנאמר 'הוי
לחנפים, האמרים רע' - לאדם רע שהוא טוב, ולטוב רע וגו', מה
בתיב אחריו בעונשם, 'לכן באכל קש לשון אש, ויחשש להכה ירפה
וגו', הרי שנופלים באש הגיהנם.
ואמר רבי אלעזר, כל המתחנף לחבירו בסוף נופל בידו של הרשע
שהתחנף לו. ואם אינו נופל בידו נופל ביד בניו, ואם אינו נופל ביד
בניו נופל ביד בן בנו, שנאמר 'ויאמר ירמיה הנביא' להנניח שהתנבא
נבואת שקר, שבעוד שנתיים ישובו וכנה וכלי המקדש מגלותם, 'אמן בן
יעשה ה', יקם ה' את דברך', והיתה זו חנופה משום שהיה לו לומר
בפירוש 'שקר אתה דובר, וכתוב, שלאחר כמה ימים יצא ירמיה
מירושלים לארץ בנימין, לחלוק נחלה שנפלה לו שם,

מאתחלתא דמועד - מתחילת חג הסוכות.
שנינו במשנה ויתן הכנסת נטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת.
מעירה הגמרא, שלכאורה שמענו מפה שמשנתנו סתמה כדעה
שחולקין כבוד לתלמיד במקום הרב, ואין בכך פחיתות כבוד לרב,
שהרי כאן חולקים כבוד לראש הכנסת בפני המלך. אמר אביי שאין
להוכיח זאת מכאן, משום שטעם משנתנו כולה הוא משום כבודו
דמלך, להראות שיש כמה שררות מתחתיו, ובאופן זה הכל מודים
שחולקים כבוד לתלמיד במקום הרב.
שנינו במשנה ותמלך עומד ומקבל וקורא יושב, אנריפם המלך עומד
וקיבל, וקרא עומד. מקשה הגמרא, שמוה שכתוב וקרא עומד, מכלל
הדברים משמע דיושב היה לפניו, והאמר מר, שאין היתר ישיבה
בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד, משום שחלק להם הכתוב כבוד
להראות שמלכותם שלימה, שנאמר 'ויבא המלך דוד וישב לפני ה'
'ויאמר' וגו', ואין יושב אגריפס שהיה ממלכי בית חשמונאי בעזרה.
מתרצת הגמרא, דאמר רב חסדא על קושיה דומה, שהקריאה היתה
בעזרת נשים שמותר לשבת בה, הקא נמי יש ליישב שהקריאה היתה
בעזרת נשים.
שנינו במשנה, שאגריפס המלך קרא בעמידה ושבחוהו חכמים על כך.
מקשה הגמרא, שמוה שכתוב ששבחוהו מכלל הדברים עולה דרשפיר
עבר בכך שקרא בעמידה, והאמר רב אחי, שאפילו למאן האמר
שנשיא ישראל שמחל על כבודו כבודו מחול, מלך שמחל על כבודו
אין כבודו מחול, שנאמר 'שום תשים עליך מלך' ומדינתו שכתוב
פעמים 'שום' ו'תשים', יש ללמוד שתהא אימתו עליך, ואם מחול על
כבודו אין אימתו עלינו. מתרצת הגמרא, מצוה שאני - אגריפס מחל על
כבודו לצורך מצוה, ובאופן זה כבודו מחול.
שנינו במשנה, ובשחיניע אגריפס ל'לא תוכל לתת עליך איש נכרי', ולגו
עיניו דמענות, אמרו לו, אל תתירא אגריפס, אחינו אתה, אחינו אתה.
תנא משמיה דרבי נתן, באותה שעה שאמרו לו כן, נתחייבו שונאי
ישראל בליה, משום שהחניפו לו לאגריפס, שלמרות שאמו היתה
מישראל, לא היה ראוי למלוך על ישראל, משום שהיה עבד, וזהו גנאי
לישראל שעבד ימלוך עליהם.
אמר רבי שמעון בן חלפתא, מיום שנבחר אנרופה - בוחה של חנופה
- שהחניפו לאגריפס, נתעויותו הדינין - שהדיינים החניפו לבעלי
הדינים, ונתקלקלו המעשים - שהצדיקים ראו עוברי עבירות ולא מחו
בידם מפני חנופה, ומתוך כך למדו הדורות את מעשי הרשעים, ואין
אדם יכול לומר לחבירו מעשי גדולים ממעשיך, שמתוך שלא מחו
ברשעים הכל למדו ממעשיהם, ונעשו כולם עוברי עבירה.
דרש רבי יהודה בר מערקא, ואיתימא רבי שמעון בן פוי, מותר
להחניף לרשעים בעולם הזה, שנאמר שלעתיד לבוא 'לא יקרא עוד

המשך ביאור למס' סוטה ליום ארבעים ושנים לעומר עמ' ב

עוד מצינו שנחלקו בביאור הפסוק 'דאנה כלב איש ישחנה', שרבי אמי
ורבי אסי נחלקו מה כוונת הפסוק, וכיצד יפתור את דאנתו. חד אמר
שהדרך לפתור את הדאנה, הוא על ידי שישחנה מדעתו - שסיח דעתו
הימנה. וחד אמר שהדרך להיפטר מהדאנה, היא על ידי שישחנה
לאחרים וחבירו יתן לו עצה על דאגתו.
שנינו במשנה, ואתם היוצאים למלחמה אי אתם בן אלא מובטח לכם
נצחונכם, כי ה' אלהיכם ההולך עמכם להלחם לכם" זה מחנה ארון ב'.
שואלת הגמרא, וכל כך למח - מפני מה נקטה התורה את הלשון 'כי ה'
וכו' הולך עמכם, בלשון הליכה, ולא נאמר 'כי ה' אלקיכם עמכם'. עונה
הגמרא, מפני שהשם וכל בניו וזכות הברית, שבהם כתוב את שם ה'
וגאט הכינוי 'אלוקיך' היו

תלמוד לומר המשך הפסוק 'כולם גבורים' שגם היו גיבורים. וחד אמר,
שהטעם שנקט המקרא לשון 'אשפתו', הוא כדי לרמוז שבשעה שעושין
צורבתין מתוך שאוכלים הרבה מחמת גבורתם עושין אשפתות
אשפתות ערימות רבות של יבל מצריכהם. ללמדך שגיבורים הם. ושם
תאמר שאינם גיבורים, וריבוי הובל הוא מפני שחולי מעיים הם ואינו
מחמת גבורה, תלמוד לומר המשך הפסוק 'כולם גבורים'.
ומקושיית הגמרא יש להוכיח דבר אחר, אמר רב מרי, שמע מינה ממה
שאמרה הגמרא שמה ריבוי הובל הוא מפני שחולי מעיים הם, שהאי מאן
דנפיש ויבליה - אדם אשר צרכיו מרובים, דבר זה מעיד שחולי מעיים
הוא - שהוא חולה מעיים. ומסיפה הגמרא למאי נפקא מינה - מה
תועיל לו ידיעתו שהוא חולה מעיים, עונה הגמרא, כדי שלימך
בנפשיה ויבקש תרופה למחלתו, טרם תחמיר מאד.

ביאורים למסכת סוטה דף מב עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

1 "וְהָיָה הוּא בְּשַׁעַר בְּנִימָן, וְשָׁם בָּעַל פְּקִידוֹת - מְמוֹנָה שֶׁלֹּא יֵצֵאוּ מֵהָעִיר
2 אֶל הַכְּשָׁדִים, וְשָׁמוּ יִרְאֶה בֶן שְׁלֵמָה בֶן חֲנַנְיָה נְבִיא הַשֶּׁקֶר, וַיִּתְּפֹשׁ
3 אֶת יְרֵמְיָהוּ הַנְּבִיא לְאַמֵּר אֵל הַכְּשָׁדִים אֲתָה נֹפֵל לְהִיטֵי עִמָּהֶם, וַיֹּאמֶר
4 (לוֹ) יְרֵמְיָהוּ שֶׁקֶר אַתָּה דוֹבֵר, אֵינִי נֹפֵל אֵל (עַל) הַכְּשָׁדִים וְגו'".
5 וּבְתֵיב "וַיִּתְּפֹשׁ" יִרְאֶה בְּרִמְיָהוּ וַיְבִיאֵהוּ אֶל הַשָּׂרִים, וַיִּקְצֹפוּ הַשָּׂרִים
6 עַל יְרֵמְיָהוּ, וְהָיוּ אוֹתוֹ וְנִתְּנוּ אוֹתוֹ בֵּית הָאֲסוּר בֵּית יְהוֹנָתָן הַסּוֹפֵר, כִּי אוֹתוֹ
7 עָשָׂה בֵּית הַכְּלָא", הָרִי שִׁרְמִיָהוּ נָפַל בְּיַד נְכֹדֶז שֶׁל חֲנַנְיָה נְבִיא הַשֶּׁקֶר,
8 שֶׁחֲנַנְיָה לוֹ.

9 וַאֲמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר, כָּל עֵדָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ חֲנוּפָה - שְׂאִינָם מוֹכִיחִים זֶה אֶת זֶה,
10 מֵאֻסָּה בְּנֵדָה, שְׁנֵאמַר "כִּי עֵדָת חֲנָה גִלְמוּד", וְגִלְמוּד - הוּא מַלְשׁוֹן גִּדָּה,
11 שֶׁבֶן מְבַרְכֵי הַיָּם קוֹרִין לְנֵדָה 'גִלְמוּדָה', מְבַרְרָת הַגְּמָרָא, מֵאִי פִירוּשׁ
12 'גִלְמוּדָה', וּמְדוּעַ נִדָּה וְנִתְּנָה כֵן. וּמִבְּאֵרָת, שֶׁ'גִלְמוּדָה' הִיא מַלְשׁוֹן גִּמּוּלָה
13 דֹּא מִכְּעָלָה - מוֹבְדֵלָת זֶה מִבְּעֵלָה. וַאֲמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר, כָּל עֵדָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ
14 חֲנוּפָה לְסוֹף גִּזְלָה, וְדָבָר זֶה נִלְמַד בְּגִזְרָה שׁוּה מִדִּהֲתִיבָה 'גִלְמוּד', בְּתֵיב
15 הָבֵא לְגַבִּי עֵדָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ חֲנוּפָה "כִּי עֵדָת חֲנָה גִלְמוּד", וּבְתֵיב הָתָם לְגַבִּי
16 גִלּוֹת "וְאִמְרָתָהּ לְכַבֵּד מִי יִלְד לִי אֶת אֱלֹהִי, וְאֵינִי שְׂבוּלָה וְגִלְמוּדָה גִּזְלָה
17 וְסוֹרָה וְגו'".

18 אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה בַּר אֲבָא, אֲרָבַע בֵּיתוֹת שֶׁל רִשְׁעִים אֵין מִקְבָּלוֹת פְּנֵי
19 שְׂכִינָה, בֵּת לִיצִים וּבֵת חֲנִיפִים, וּבֵת שִׁקְרִים וּבֵת מַסְפְּרֵי לְשׁוֹן הָרַע.
20 וְהַמְקוֹר לְכָךְ שֶׁבֵּת לִיצִים אֵינָה מִקְבֵּלָת פְּנֵי שְׂכִינָה, דְּבְתֵיב שֶׁהַקְדוּשׁ בִּרְחוּ
21 הוּא "מִשְׁפָּד דְּלוֹ מִלְּהוּיֹת אֶת לִיצִים". וְהַמְקוֹר לְבֵת חֲנִיפִים שְׂאִינָה מִקְבֵּלָת
22 פְּנֵי שְׂכִינָה, דְּבְתֵיב "כִּי לֹא לְפָנָיו חֲנָה יִבְאֵא". וְהַמְקוֹר לְבֵת שִׁקְרִים שְׂאִינָה
23 מִקְבֵּלָת פְּנֵי שְׂכִינָה, דְּבְתֵיב שְׂאִמְרָה הַקְדוּשׁ בִּרְחוּ הוּא "דוֹכֵר שִׁקְרִים לֹא יִבֹּן
24 לְגִיד עֵינָי". וְהַמְקוֹר לְבֵת מַסְפְּרֵי לְשׁוֹן הָרַע שְׂאִינָה מִקְבֵּלָת פְּנֵי שְׂכִינָה,
25 דְּבְתֵיב "כִּי לֹא אֵל חַפְצֵי רִשְׁעָה אֲתָה, לֹא יִגְוֹרְדֵרְע" וּפִירוּשׁ הַפְּסוּק הוּא, לֹא
26 חַפֵּץ רִשְׁעָה אַתָּה מְשׁוּם שֶׁצִּדִּיק אֲתָה ה', לִכֵּן לֹא יִגְוֹר בְּמִנְיָדָךְ - עִמָּךְ רַע,
27 וּפִרְשָׁה זֶה מִדְּבַרְת בְּבַעֲלִי לְשׁוֹן הָרַע, כִּפִּי שְׂכֵתוֹב בְּהַמְשָׁךְ 'כִּי אֵין בְּפִיחֹו
28 נִכּוֹנָה וְכו'.

הדרן עלך אלו נאמרין

משוח מלחמה פרק שמיני

29 פֶּרֶק זֶה, עוֹסֵק בְּמַהֲלַכָּה שֶׁל מַלְחַמַּת יִשְׂרָאֵל עִם הַגּוֹיִים, וְהַמְשַׁנָּה שֶׁלְפָנֶיהָ,
30 עוֹסֵקֶת בְּדַבְרֵי הַכֶּהֱן מִשׁוּחַ הַמַּלְחָמָה לְעוֹרְכֵי הַמַּלְחָמָה, בַּעַת צֹאֲתָם
31 מִגְּבוּל הָאָרֶץ. כְּמוֹ שְׂנֵאמַר "וְהָיָה כִּקְרַבְכֶּם אֶל הַמַּלְחָמָה וְגִשְׁתָּ הַכֶּהֱן וְדָבַר
32 אֶל הָעָם, וְאָמַר אֲלֵיהֶם שִׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קְרִבִּים הַיּוֹם לְמַלְחָמָה עַל
33 אוֹיְבֵיכֶם אֵל יָרֵךְ לְבַבְכֶּם אֶל תִּירָאוּ וְאֵל תַּחְפוּ וְאֵל תַּעֲרֹצוּ מִפְּנֵיהֶם, כִּי ה'
34 אֱלֹהֵיכֶם הַזֶּהוּלךְ עִמָּכֶם לְהַלְחֵם לָכֶם עִם אוֹיְבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֲתֶכֶם".
35 וְהַמְשַׁנָּה תִּבְאֵר אֶת הַפְּסוּקִים.

36 מִשְׁנָה. הַכֶּהֱן אֲשֶׁר נִבְחַר לְתַפְקִיד מִשׁוּחַ מַלְחָמָה, שְׁעָלִיו לְצוּוֹת אֶת הָעָם
37 בַּעַת יֵצִיאָתָם לְמַלְחָמָה, בְּשִׁעָזָה שְׂמִדְרָךְ אֶת דְּבָרֵי הַחִיּוּק אֵל הָעָם
38 הַלּוֹחָמִים, בְּלִשׁוֹן הַקְדוּשָׁה הִיךְ מְדַבֵּר, שְׁנֵאמַר, "וְהָיָה בְּקִרְבְּכֶם אֵל
39 הַמַּלְחָמָה" בְּצֹאֲתֶכֶם אֶת גְּבוּל הָאָרֶץ, "וְנִגַּשׁ הַכֹּהֵן" לומר אֶת דְּבָרָיו.
40 וּמִבְּאֵרֶת הַמְשַׁנָּה, "הַכֹּהֵן" זֶה בְּהֵן מִשׁוּחַ מַלְחָמָה אֲשֶׁר נִמְשַׁח בְּמִיּוּחַד
41 לְתַפְקִיד זֶה. וְגַם שְׂנֵאמַר בַּפְּסוּק "וְדָבַר אֵל הָעָם", זֶה דוּקָא בְּלִשׁוֹן
42 הַקְדוּשָׁה.

43 "וַאֲמַר אֲלֵיהֶם שִׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל וְגו'" אַתֶּם קְרִבִּים הַיּוֹם לְמַלְחָמָה עַל
44 אוֹיְבֵיכֶם" מִבְּאֵרֶת הַמְשַׁנָּה, 'עַל אוֹיְבֵיכֶם' הַגּוֹיִים וְלֹא עַל אֲחֵיכֶם
45 הַיְּהוּדִים. שְׂמַלְחָמָה זֶה אֵינָה לֹא כְּמַלְחַמַת שֶׁבֶט יְהוּדָה עַל שֶׁבֶט שְׂמִעוֹן
46 הַסְּמוּךְ לוֹ בְּגִבּוּלָה, וְלֹא כְּמַלְחַמַת שֶׁבֶט שְׂמִעוֹן עַל שֶׁבֶט בְּנִימִין הַסְּמוּךְ
47 לוֹ בְּגִבּוּלָה, שְׂאֵם תִּפְּלוּ בְּיָדָם שֶׁל אֲחֵיכֶם, יִרְחֲמוּ עֲלֵיכֶם. וּבְמָה שְׁנֵאמַר
48 בְּמַלְחַמַת פֶּקַח בֶּן רַמְלִיָּהוּ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל עִם אַחֵי מֶלֶךְ יְהוּדָה, "וְיִקְוָמוּ
49 הָאֲנָשִׁים מִבְּנֵי אֲפָרַיִם אֲשֶׁר נִקְּבוּ בְּשֵׁמוֹת קוֹדֶם לָכֶן, וַיִּתְּחִיבוּ בְּשִׁבְתָּה
50 שֶׁשָּׁבוּ מִמַּלְחַמָּתָם עִימָהֶם. לְדַאוּג לְצִרְכֵיהֶם וּלְמַחְסוֹרָם, וְכָל מַעֲרֻמוֹתֵיהֶם
51 - כָּל מִי שֶׁלֹּא הָיוּ לוֹ בְּגִדִים לְלַבּוֹשׁ, הִלְבִּישׁוּ אוֹתוֹ מִן הַשִּׁלָּל מִן
52 הַמַּלְחָמָה, וַיִּלְבִּישׁוּם גַּם מִבְּגִדֵיהֶם שֶׁלָּהֶם, וַיַּנְעִילוּם - נִתְּנוּ לָהֶם מִנְעֵלִים,
53 וַיִּאֲבִילוּם וַיִּשְׁקוּם וַיִּסְכּוּם בְּשִׁמָּה, וַיַּנְהִילוּם - הִנְהִיגוּ וְנִשְׂאוּ בְּחִמּוּרִים
54 לְכָל בּוֹשֵׁל - אֶת הַחֲלָשִׁים שֶׁלֹּא יָכִילוּ לִלְכֹּת, וַיְבִיאֻם אֶל יְרִיחוֹ שֶׁהָיָה
55 נִקְרָאת עֵיר הַתְּמָרִים, אֲצֵל אֲחֵיהֶם בְּנֵי יְהוּדָה, וַיִּשְׁוּבוּ שׁוֹמְרִין וְגו'".

56 הָרִי שְׂאֲחִיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִרְחִמִּים וְנוֹהֲגִים בְּחַמְלָה בְּאֲחֵיהֶם שְׂבוּי
57 הַמַּלְחָמָה.
58 אֲבָל אַתֶּם, 'עַל אוֹיְבֵיכֶם' הַגּוֹיִים אַתֶּם הוֹלְכִים לְמַלְחָמָה, שְׂאֵם תִּנּוּצְחוֹ
59 עַל יְדֵיהֶם וְתִפְּלוּ בְּיָדָם בְּשָׁבִי, אֵין מִרְחֲמוֹן עֲלֵיכֶם אֵלֹא יִהְיֶה בָכֶם
60 בְּאִכּוּרֵי מְרֻבָּה, לִפְיָךְ אַתֶּם מוֹזְהִרִים, 'אֵל יָרֵךְ לְבַבְכֶּם אֶל תִּירָאוּ
61 וְאֵל תַּחְפוּזוּ' וְגו' מִמְּאֻרְעוֹת הַמַּלְחָמָה.
62 וּמִפְּרֵט הַמְשַׁנָּה אֶת אֲרֻבַּת הָאֲזוּרוֹת שֶׁהַשְׁמִיעוּ לְלוֹחָמִים, 'אֵל יָרֵךְ
63 לְבַבְכֶּם' - שֶׁלֹּא יִשְׁבֵּר לְבַבְכֶּם מִפְּנֵי צָהֳלָת - צַעֲקַת הַסּוֹסִים שֶׁהֵם
64 עוֹשִׂים כְּדִי לְהַפְחִידְכֶם וּלְהַטִּיל מוֹרָךְ בְּלַבְבְּכֶם, וַיִּצְחָצְחוּ - הַשְּׁחָתוּ
65 הַתְּרֻבּוֹת וְכָלִי הַמַּלְחָמָה. 'אֵל תִּירָאוּ' - אֵל יִפּוֹל מוֹרָךְ וּפְחַד בְּלַבְבְּכֶם,
66 מִפְּנֵי הַנִּפְתָּ תִּירָסִין - הַקִּשְׁת מְגִינֵיהֶם, וְשִׁפְעַת הַקְּלָנִסִין - רִיבּוֹי חִילוֹת
67 הַמַּלְחָמָה. 'אֵל תַּחְפוּזוּ' - אֵל תִּמְהָרוּ לְהִמְלֵט מִקּוֹל תִּקְיעַת הַקְּרָנוֹת
68 שֶׁהֵם תּוֹקְעִים בָּהֶם כְּדִי לְהַפְחִידְכֶם. 'אֵל תַּעֲרֹצוּ' - אֵל תַּפְחָדוּ וְתִשְׁבְּרוּ,
69 מִפְּנֵי קוֹל הַצְּנוּחוֹת אֲשֶׁר הֵם מִשְׁמִיעִים כְּדִי לְהַפְחִידְכֶם.

70 וְעַלֵּיכֶם לִזְכוֹר 'כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הַזֶּהוּלךְ עִמָּכֶם', וְאֵל תִּבְטְחוּ בְּגִבּוֹרְתֶכֶם
71 כְּמוֹ הַגּוֹיִים, שֶׁהֵם בָּאֵין וּבִטּוּחִים בְּנִצְחוֹנָם שֶׁל בְּשָׂר וְדָם, וְאַתֶּם בָּאִים
72 וּבִטּוּחִים בְּנִצְחוֹנָם וּבְכּוֹחַ שֶׁל מִקְּוָם, וְעַלֵּיכֶם לְהַשִּׁיב לִבְבְּכֶם אֵלֹיו
73 וּלְבִטּוּחַ בִּישׁוּעָתוֹ. שְׁהָרִי הַפֶּלֶא שֶׁהָיָה אֲשֶׁר נִלְחַמוּ בִּישְׂרָאֵל, בָּאֵין וּבִטּוּחִים
74 הָיוּ בְּנִצְחוֹנָם וּבְכּוֹחַ שֶׁל גִּלּוֹת הַפְּלִישְׁתִּי, וְמָה הָיָה סוֹפּוֹ, לְסוֹף נָפַל
75 בְּחֶרֶב עַל יַד דּוֹד, וְנִפְּלוּ עִמּוֹ רִבִּים מִבְּנֵי עַמּוֹ, בְּיַד יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל, וְכֵן
76 מִצִּינוּ בְּכָיָן עִמּוֹן אֲשֶׁר בָּאֵין וּבִטּוּחֵם בְּנִצְחוֹנָם שֶׁל שׁוֹבְךְ שֶׁר צִבְאוֹ שֶׁל
77 הַדְּרֵעוֹר מֶלֶךְ אֲרָם, מָה הָיָה סוֹפּוֹ שֶׁל שׁוֹבְךְ, לְסוֹף נָפַל בְּחֶרֶב בְּיַד דּוֹד
78 וְחִילוֹתָיו, וְנִפְּלוּ עִמּוֹ רִבִּים מִבְּנֵי עַמּוֹ. וְאַתֶּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֵי אַתֶּם בֶּן -
79 אֵין הִנְהַתְכֶם וּמַחְשַׁבְתְּכֶם כְּהַגּוֹיִים, 'כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הַזֶּהוּלךְ עִמָּכֶם
80 לְהַלְחֵם לָכֶם וְגו' זֶה מִתְּנָה הָאָרֶץ - מַחְנֶה יִשְׂרָאֵל, שְׁנוֹשָׁאִים עִימָם
81 הָאָרֶץ שֶׁשְׁבָרִי לוֹחָוֹת מוֹנְחִים בְּתוֹכָהּ, וְהוּא מְסִיעֵה לָהֶם בְּמַלְחַמָּתָם וְהֵם
82 נּוֹצָחִים.

83 נִמְרָא. שִׁנִּינוּ בְּמִשְׁנָה, 'וְדָבַר אֶל הָעָם' בִּלְשׁוֹן הַקְדוּשָׁה. מְבַרְרַת הַגְּמָרָא מֵאִי
84 קָאמַר, כִּינֵד נִרְשָׁה מִהַפְּסוּק שֶׁהַכֹּהֵן חַיִּיב לְדַבֵּר בִּלְשׁוֹן הַקְדוּשָׁה, מִבְּאֵרֶת
85 הַגְּמָרָא הָכִי קָאמַר, שְׁנֵאמַר בְּפִרְשַׁת מִשׁוּחַ מַלְחָמָה 'וְדָבַר' וְלִהְלֹךְ
86 בְּמַעֲמַד הָרִי סִינִי הוּא אוֹמֵר, "מִשָּׁה יִדְבַר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְּקוֹל",
87 וְדוֹרְשִׁים 'דִּיבּוֹר דִּיבּוֹר' גִּזְרָה שׁוּה, מָה לִּהְלֹךְ בְּמַעֲמַד הָרִי סִינִי, אָמַר מֹשֶׁה
88 אֶת דְּבָרָיו בְּלִשׁוֹן הַקְדוּשָׁה, שְׁהָרִי עֶשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת נִאֲמָרוּ בִּלְשׁוֹן הַקְדוּשָׁה,
89 אָף בָּאֵין הַמִּשׁוּחַ מַלְחָמָה מְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן הַקְדוּשָׁה.

90 בְּמִשְׁנָה מִבְּאֵר, שְׁדוּקָא מִשׁוּחַ הַמַּלְחָמָה אוֹמֵר אֶת דְּבָרֵי הַחִיּוּק לָעָם,
91 מִבִּיאָה הַגְּמָרָא אֶת הַמְקוֹר לְכָךְ. תִּנּוּ רַבֵּנָן, 'וְנִגַּשׁ הַכֹּהֵן וְדָבַר אֵל הָעָם',
92 מְבַרְרַת הַגְּמָרָא, יָכוֹל - שְׂמָא כָּל בְּהֵן שִׁרְצָה יוֹכֵל לְדַבֵּר אֶת דְּבָרֵי
93 הַחִיּוּק לָעָם, תִּלְמוּד לֹאִם בְּהַמְשָׁךְ הַפְּרָשָׁה 'וְדָבְרוּ הַשּׁוֹמְרִים' -
94 שֶׁהַשּׁוֹמְרִים מְדַבְּרִים לָעָם דְּבָרֵי חִיּוּק נּוֹסְפִים מִלְּבַד הַכֶּהֱן, וּמִסְמִיכוֹת
95 הַפְּסוּקִים יֵשׁ לְמִדּוֹר שְׂמַח הַשּׁוֹמְרִים בְּמִמּוּנָה - שְׁמוֹנֵה תַּפְקִיד זֶה, אָף
96 בְּהֵן בְּמִמּוּנָה - שֶׁהַתְּנָמָה לְכָךְ, וְלֹא כָּל כּוֹחַ שִׁרְצָה. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא,
97 וַאֲיֵאמָר בְּהֵן גְּדוֹל, שְׁהָרִי הוּא מְמוֹנָה לְכַהֲנָה גְּדוֹלָה. וּמִתְרַצָּה, שֶׁהַכֶּהֱן
98 צָרִיךְ לְהִיטֵי דוּמְיָא דְּשׁוֹמֵר, מָה שׁוֹמֵר מְדוּתוֹ שֶׁיֵּשׁ שׁוֹפֵט הַמְּמוּנָה עַל
99 גְּבִיּוֹ הוּא מוֹרָה לוֹ לְרִדּוֹת אֶת הַצָּרִיךְ לְכָךְ, אָף בְּהֵן צָרִיךְ לְהִיטֵי שֶׁיֵּשׁ
100 מְמוּנָה עַל גְּבִיּוֹ, וְהוּא הַכֶּהֱן גְּדוֹל, אֲבָל הַכֶּהֱן גְּדוֹל אֵין מְמוֹנָה מַעֲלִיָּה.
101 שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא, הָרִי בְּהֵן גְּדוֹל נְמִי, הַאֲיֵאמָר מִיָּךְ שְׁהוּא מְמוֹנָה עַל גְּבִיּוֹ.
102 וּמִתְרַצָּה, 'מְמוֹנָה' שְׂאִמְרָנוּ, דוּקָא בְּעִבְרִיתָהּ קָאמַר - מִינִי הַנוֹגֵעַ
103 לְעִבְרִיתוֹ, וְכֵהֱן גְּדוֹל אֵין מְמוֹנָה עֲלָיו בְּעִבְרִיתוֹ. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא, וַאֲיֵאמָר
104 שֶׁהַכֶּהֱן הַמּוֹחֲזָר כֹּאֵן הוּא הַסֵּקֶן, שְׁהוּא מְמוֹנָה, וְהַכֶּהֱן גְּדוֹל מְמוֹנָה עֲלָיו
105 בְּעִבְרִיתוֹ. מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא, שְׂאִמְנָם עַל הַסֵּקֶן יֵשׁ מְמוֹנָה, אֶךְ הַסֵּקֶן עֲצֻמָּה
106 לֹא מְמוּנָה הוּא לְשׁוֹם דָּבָר, דְּתִנְיָא, אָמַר רַבִּי חֲנִינָא סָנֵן הַכְּהֵנִים,
107 לָמָּה - לֵאמֹר דָּבָר הַסֵּקֶן מְמוּנָה, וּמִבְּאֵר, שְׂאֵם אִירַע בּוֹ פְּסוּל בְּכֵהֵן
108 גְּדוֹל בְּמַהֲלַךְ עֲבוּדָתוֹ, נִכְנָם הַסֵּקֶן, וּמִשְׁמִשׁ תַּחְתָּיו. אֲבָל קוֹדֶם שְׂאִירַע
109 פְּסוּל, אֵין לִסְגָן שׁוֹם מִינִי בְּעִבְדוּת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְהָרִי הוּא כָּכָל כּוֹחַ,
110 וּבְהִכְרַח שְׁתַּנְמָנָה כּוֹחַ מִיּוּחַד לְמַלְחָמָה, וְהוּא מִשׁוּחַ מַלְחָמָה.

111 שִׁנִּינוּ בְּמִשְׁנָה, שֶׁהַכֶּהֱן פּוֹתַח בִּלְשׁוֹן זֶה 'וַאֲמַר הַכֹּהֵן אֲלֵיהֶם, שִׁמְעוּ
112 יִשְׂרָאֵל'. מְבַרְרַת הַגְּמָרָא, מֵאִי שְׂנָא - מְדוּעַ הַכֶּהֱן מִתְחִיל אֶת דְּבָרָיו
113 בִּלְשׁוֹן 'שִׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל'. וּמִבְּאֵרֶת, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשׁוּם רַבִּי שְׂמִעוֹן בֶּן

רש"י

תוספות

משוח מלחמה. נראה האי דלא תנא הכי משוח מלחמה בשעה שמדבר אל העם כיצד כדקתני בפרק אלו נאמרין (לעיל דף לב.) מקרא בבורים כיצד משוח דהתם סליק מינייה דתני לעיל מינייה ואלו נאמרין בלשון קודש אבל תימה למה הקדים פרק זה קודם פרק עגלה ערופה והלא שנה משוח מלחמה בבבא אחרונה אחרי כולן ויש לומר דהתם הקדים פרשת עגלה ערופה משום דאיידי בפרשת המלך נקט בתריה פרשת עגלה ערופה אבל הכא שבא לפרשה מקדים משוח מלחמה משום דזוטרין מיליה ופסיק ושידי ליה וא"ת וליתני לעיל פרשת משוח מלחמה דתני פרשת עגלה ערופה יש לומר דלא שייך למימר פרשת משוח מלחמה שהרי לא

נִנְהָה מִשּׁוֹם מִצּוֹת קִרְיָאָה אֵלָּא מִשּׁוֹם
הִתְרָאָה: **הב'** קָאָמַר שְׁנֵאמַר וּדְבַר.
יְרוּשְׁלַמִּי לְמָה בִּגְיִן דְּכִתְיָי וּדְבַר הָרִי ק"ש
דְּכִתְיָי בַּהּ וּדְבַרְתָּ בִּם וְהִיא נִאֲמַרְתָּ בְּכָל
לִשְׁוֹן אֵלָּא בִּגְיִן דְּכִתְיָי בַּהּ אֲמִירָה הָרִי
פִּרְשַׁת דְּרִי מַעֲשֵׂר הָרִי כְּתִיב בַּהּ אֲמִירָה
וְהִיא נִאֲמַרְתָּ בְּכָל לִשְׁוֹן אָמַר רַבִּי חֲגִי נֹאמַר
וְנִגְשׁוּ הַגֵּשֶׁה וְנֹאמַר לֵהֲלֵךְ הַגֵּשֶׁה וְנִגְשׁוּ
בְּהִנְיָנִים שֶׁם לִי מָזָה מִדְּבַרֵּי שֹׁאֵף לְהֵלֵךְ
בְּלִשְׁוֹן קוֹדֶשׁ אִם כָּאֻ בְּלִשְׁוֹן קוֹדֶשׁ עַד כְּדֻן

9 הָאָה "כִּי עֲדַת חֲנָנִי וְגִלְמוֹד", וּבְתִיב הָתֵם "וְאִמְרִית בְּלִבְכֶּךָ
10 מִי יוֹלֵד לִי אֶת אֵלֶּה וְאֵנִי שְׂבוּלָה וְגִלְמוֹדָה גְּלָה וְסוֹדָה".
11 אָמַר ר' יִרְמְיָה בַּר אֲבָא: אֲרַבְעָה פִּיתוּתִים אֵין מְקַבְּלוֹת פְּנֵי
12 שְׂכִינָה: פֶּת לִיצִים, וּכְת חֲנִיפִים, וּכְת שְׁקָרִים וּכְת מִסְפָּרִי
13 לְשׁוֹן הָרַע, פֶּת לִיצִים, דְּכִתְבִּי: "מִשְׁדֵּה יְדֹ אֶת לִצְצִים".
14 פֶּת חֲנִיפִים, דְּכִתְבִּי: "כִּי לֹא לִפְנֵי חֲנָנִי יוֹבֵא". פֶּת
15 שְׁקָרִים, דְּכִתְבִּי: "דִּבֵּר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְבַנֵּד עֵינֵי". פֶּת
16 מִסְפָּרִי לְשׁוֹן הָרַע, דְּכִתְבִּי: "כִּי לֹא אֶל חֲפֵץ רָשָׁע אֶתָּה
17 לֹא יִגְרֵד רַע" צְדִיק אֶתָּה ה' לֹא יִגְרֵד בְּמִגְדָּד, רַע:

הַנֶּפֶת הַיְרִיסִין. מגיפין וסוגרין ומדבקין הַתְרִיסִין לזה סמוך לזה כדי שִיִּנְקֻשׁוּ זֶה עַל זֶה, וְהָקוֹל נִשְׁמַע בְּקוֹל הַמּוֹן לֵאמֹר עַל שִׁנְקֻדָּה: שֶׁרֶבֶב אֶבֶן הַדְרֵעֶרֶ: **נִמְלֵ:** אֶל הַמְלָחָמָה וְנִגַּשׁ הַכֹּהֵן: זֶה כִּהֵן כּוֹשֵׁת מְלָחָמָה **וְדָבָר** אֶל הָעָם בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ. **וְאָמַר** אֲלֵיהֶם שִׁמְעוּ **יִשְׂרָאֵל** וְגו' עַל אֵיבֻכָם וְלֹא עַל אַחֲכֶם, לֹא הַיְהוּדָה עַל שִׁמְעוֹן

מִשְׁחָה

19 שִׁכְנַנְדָּם: שׁוּבָה. שׁוּר צָבָא הִרְעִיר: גִּמְלָה.
 20 מִיָּמָיו. הִכִּי לִילֵי לַשָּׁנָה הַקִּדְשׁ מִהֶבֶל:
 21 דְּיוֹמָיו. תִּרְדָּעָא הֵיא. הַשּׁוּפֹט
 22 מִמֶּנּוּ עַל הַשּׁוּפֹט, שְׁשׁוּטָר עֲשִׂי לִגְשׁוּ אֶת
 23 מִי צִדְקָה הַשּׁוּפֹט לְכוּ: וְאִימָא סָנָן. מְדַבֵּר
 24 דְּבָרִים הַלְלָה דְּהָא מִמֶּנּוּ הוּא וְנֵשׁ מִמֶּנּוּ
 25 עַל גְּבִירָה לְמַת סָנָן מִמֶּנּוּ. לְאִיזָה דְּבַר הוּא
 26 מִמֶּנּוּ וּמִיָּוֶה: שָׂאֵם אֲרַע כּוֹ. אֲבָל בְּעֵד
 27 שְׂלֵא אֲרַע פְּסוּל לְכַח גְּדוֹל אֵין לִסְנָן דְּקֵלָה
 28 מִשְׁלָל כְּלוֹם: מִיָּא שְׂאֵם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. לְמַת
 29 מִתְחִיל בְּלִשׁוֹן הוּא: עֲשִׂימִים מְדַבֵּר עֲמָהֶם.
 30 אֶחָת בְּסִפְרָא בְּשִׁדְצָאוּ מֵאֲרַעֶם:
 31 שְׁמַעוּ

וְאַתֶּם בָּאִים בְּנִצְחוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם. פְּלִשְׁתִּים בָּאוּ בְּנִצְחוֹנוֹ שֶׁל גִּלְיָת, מָה הָיָה סוּפֹ? לְפֹה נָפַל בַּחֲרָב וְנָפְלוּ עִמּוֹ. בְּנֵי עַמּוֹן בָּאוּ בְּנִצְחוֹנוֹ שֶׁל שׁוֹבֵד, מָה הָיָה סוּפֹ? לְפֹה נָפַל בַּחֲרָב וְנָפְלוּ עִמּוֹ. וְאַתֶּם, אִי אַתֶּם בֶּן, "כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הִחֲלָה עִמָּכֶם לְהַחֲלִים לָכֶם" זֶה מִחֲנֶה הָאָרוֹן: גִּמ' מַאי קָאָמֵר? הֵכִי קָאָמֵר: "שְׁנָאֵמֵר "דְּדֵר", וְלֵחֵלן אֹמֵר: "מִשָּׁה דִּדְבֵר וְהָאֱלֹהִים עֲנֵנוּ בְּקוֹל" מַה לֵּחֵלן בְּלִשׁוֹן תְּקוּדֵשׁ, אִם בְּזָאן בְּלִשׁוֹן תְּקוּדֵשׁ. תֵּנוּ רַבָּנִי: "וְנִשָּׁה הִכְהֵן וְדֵבֵר אֶל הָעָם" יָכוֹל כֵּל כְּהֵן שִׁירְצָה? תִּלְמִיד לֹאִיר "דְּדִבְרוּ הַשְּׂמִירִים", מַה שׁוֹמְרִים בְּמִמוּנָה, אִם כְּהֵן בְּמִמוּנָה. וְאִמָּא כְּהֵן גְּדוֹל? דִּימָאִי דְשׁוּמֵר, מַה שׁוּמֵר שְׂמִישׁ מִמּוּנָה עַל גְּבִיּוֹ, אִם כְּהֵן שְׂמִישׁ מִמוּנָה עַל גְּבִיּוֹ. כְּהֵן גְּדוֹל גְּבִיּוֹ, הָאִיפֵא מִלָּד עַל גְּבִיּוֹ בַּעֲבֻדָתוֹ קָאָמֵר. וְאִמָּא סָגֵן? סָגֵן לֹא מִמוּנָה הוּא, דִּתְנִיא אִמֵּר ר' חֲנִינָא סָגֵן הִכְהֵנִים: לָמָּה סָגֵן מִמוּנָה? שְׂאֵם אִירַע בּוֹ פֶּסֶל בְּכֵהן גְּדוֹל נִכְנֵם וְנִשְׁמֵשׁ תַּחְתָּיו: "וְאָמַר אֱלֹהִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל": מַאי שְׂנָא "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל"? אִמֵּר ר' יוֹחָנָן מִשּׁוֹם ר' שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי, אִמֵּר לָהֶן תְּקוּדֵשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: אִפִּילוּ לֹא קִיָּמְתֶּם אֱלֹא קִרְיַת שְׁמַע שְׁחִרְיָת וְעִרְבִית, אִי אַתֶּם נִמְסְרִין בְּיָדֵם: "אֵל יֵד לִבְכֶּם אֵל תִּירָדוּ" כִּי: תֵּנוּ רַבָּנִי: פַּעֲמִיִּים מִדְּבַר עַמִּים, אַחַת בִּסְפָּר וְאַחַת בְּמִלְחָמָה. בִּסְפָּר, מַה הוּא אֹמֵר?

סוטה. פרק שמיני - משוח מלחמה דף מב עמוד ב

תוספות

רש"י

מאה פפי וחד נאנאי, בירושלמי בפרק החולץ אגמרא וחיבין אשם תלוי את
ש"מ ושהאשה מתעברת וחזרת ומתעברת את ש"מ שאין האשה
מתעברת משני בני אדם כאחת ופליגי על רבנן דאגדתא דרבנן דאגדתא אומרים
ויצא איש הבינים ממערכות פלשתים ממאה ערלות פלשתים שהערו בה מאה
ערלות פלשתים אמר רבי מתניא ולא
פליגין עד שלא נסרחה הזרע האשה
מתעברת משני בני אדם כאחת משנכנס
הזרע אין האשה מתעברת משני בני אדם
כאחת זה משמע שכולן מאה היו אבותיו
שהרי מכולן נתעברה אמו ולא כפי רש"י
שפירש וחד נאנאי שאחד מתוך אביו ופי'
הערון נאנאי כלב שבאו עליה מאה
אנשים וכלב אחד וכן מפורש בויקרא רבה
ובאגדה דשמואל אמר ר' יצחק אותה
הלילה שפירשה ערפה מחמותה נתערבו
בה גייס של מאה בני אדם חדא דכתיב
והוא מדבר עמם והנה איש הבינים וגו'
ממערכות פלשתים ממערות כתיב ממאה
ערלות פלשתים רבי תנחומא אמר אף כלב
אחד שנאמר ויאמר הפלשתי אל דוד הכלב
אנכי וגו' וזהו היום ותיב ארבעים יום אמר
רבי ברכיה ב"ר יצחק בשכר ארבעים
פסיעות שהלכה ערפה עם חמותה נתלה
לכנה ארבעים יום: מפני שהשם וכל
כנוי מונחים בארון. תוספתא (פ"ז ע"ש) כי
ה' אליהם ההולך עמכם זה השם הנתון
בארון שנאמר וישלח אותם משה וגו'
מלמד שהיה פנחס משוח מלחמה וכל
הקודש זה הארון ויש אומרים אלו בגדי
כהונה שני: ובגדי הקודש אשר לאהרן
ורבי יהודה בן לקיש: אומר ב' ארונות היו
עמם זה שירצא עמחן למלחמה היו בו
שברי לוחות שנאמר ויסעו מזה ה' וגו' זה
שהיה עמחן היה בו ס' שנאמר ויעפלו
לעלות וגו' ובירושלמי אמר ארון אחד
ידה:

מאלו התוס' לא מצאתי יותר

מאחריה. וחד אמר: "ערפה" שמה, ולמה נקרא שמה "הרפה" שהכל דשין אותה כהרפוף, וכן
הוא אומר: "ותקח האשה ותפרש המסך על פני הקבר ותשטח עליו הרפות". ואי בעית אימא
מהבא, "אם תכתוש את האויל במכתש בתוך הרפות בעלי". "את ארבעת אלה ילדו להרפה
בגת ויפלו ביד דוד וביד עבדיו" מאי ניהו? אמר רב חסדא: סף ומדון גלית וישבי בנזב. ויפלו
ביד דוד וביד עבדיו, דכתיב: "ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה" אמר ר' יצחק, אמר
הקדוש ברוך הוא: יבואו בני הנשוקה, ויפלו ביד בני הדבקה. דרש רבא: בשכר ארבע דמעות
שהורידה ערפה על חמותה, וכתה ויצאו ממנה ארבעה גבורים, שנאמר: "ותשנה קולן ותבקיענה
עוד". כתיב "חץ חניתו" וקרינו "עץ חניתו", אמר ר' אלעזר: עדיו לא הניענו לחצי שבחו של
אותו רשע, מכאן שאסור לספר בשבחן של רשעים. ולא לפתח ביה בלל? לאודועי שבחיה דדוד
בגני עמון באו בנצחונן של שובד כו': כתיב "שובד" וכתוב "שובד", רב ושמואל, חד אמר:
"שובד" שמו, ולמה נקרא שמו "שובד" שעשו בשובד, וחד אמר: "שובד" שמו, ולמה נקרא
שמו "שובד" שכל הרואה אותו, נשפך לפניו בקיתון. "אשפתו פקבר פתוח פלם גבורים" רב
ושמואל ואמרי לה ר' אמי ור' אסי, חד אמר: בשעה שאורקין חץ, עושין אשפות אשפות
של חללים, ושמו תאמר שאומנין פקבר, תלמוד לומר: "פלם גבורים". וחד אמר: בשעה שעושין
צורכיהן עושין אשפות אשפות של זבל, ושמו תאמר מפני שחולי מעיים הם, תלמוד לומר:
"פלם גבורים". אמר רב מרי: שמע מינה, האי מאן דנפיש ויבליה, חולי מעיים הוא. למאי נפקא
מינה? לימרח בנפשיה. "דאנה כלב איש ישחנה" ר' אמי ור' אסי, חד אמר: ישחנה מדעתו,
וחד אמר: ישחנה, לאחרים: "ואתם אי אתם בן כו'". וכל קד למה? מפני שהשם וכל בינוני

שמעו דברי מערכי המלחמה, וחזרו. במלחמה, מה הוא
אומר "אל ידך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל
תערצו", כנגד ארבעה דברים שאומות העולם עושין:
מגיפין, ומריעין, צווחין, ורומקין: פלשתים באו בנצחונן
של גלית כו': גלית, אמר ר' יוחנן: שעמד בגילוי פנים
לפני הקדוש ברוך הוא, שנאמר: "ברו לכם איש ויורד
אלו" ואין "איש" אלא הקדוש ברוך הוא, שנאמר: "ה'
איש מלחמה". אמר הקדוש ברוך הוא: הריני כפילו על
יד בן איש, שנאמר: "ידור בן איש אפרתי הוה". אמר ר'
יוחנן משום ר' מאיר: בשלישה מקומות לברו פיו לאותו
רשע, אחד "ברו לכם איש ויורד אלו", ואידך "אם יוכל
להלחם אתי והכני". ואידך, דקאמר ליה לדוד: "הכלב
אנכי פי אתה בא אל פמקלות". דוד נמי אמר ליה "אתה
בא אלי כהרב ובחנית ובכידון"? הדר אמר ליה "ואנכי
בא אלד בשם ה' צבאות אלהי מערכות ישראל אשר
תרפת". ויגש הפלשתי השכם והערב" אמר ר' יוחנן:
כדי לבטלן מקריאת שמע שחרית וערבית. וייתרצב
ארבעים יום" אמר ר' יוחנן: כנגד ארבעים יום שנתנה
בהן תורה. ויצא איש הבינים ממחנות פלשתים. מאי
בינים? אמר רב: שמבונה מפל מום. ושמואל אמר:
בינוני שבאחיו. דבי ר' שילא אמר שהוא עשוי בבנין. ר'
יוחנן אמר: בר מאה פפי וחדא נאנאי. "גלית שמו מנח"
תני רב יוסף: שהכל דשין את אמו בנת. כתיב "מערות",
וקרינו "מערכות". תני רב יוסף: שהכל הערו באמו. כתיב
"הרפה" וכתוב "ערפה", רב ושמואל, חד אמר: "הרפה"
שמה, ולמה נקרא שמה "ערפה" שהכל עורפין אותה
מאחריה. וחד אמר: "ערפה" שמה, ולמה נקרא שמה "הרפה" שהכל דשין אותה כהרפוף, וכן
הוא אומר: "ותקח האשה ותפרש המסך על פני הקבר ותשטח עליו הרפות". ואי בעית אימא
מהבא, "אם תכתוש את האויל במכתש בתוך הרפות בעלי". "את ארבעת אלה ילדו להרפה
בגת ויפלו ביד דוד וביד עבדיו" מאי ניהו? אמר רב חסדא: סף ומדון גלית וישבי בנזב. ויפלו
ביד דוד וביד עבדיו, דכתיב: "ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה" אמר ר' יצחק, אמר
הקדוש ברוך הוא: יבואו בני הנשוקה, ויפלו ביד בני הדבקה. דרש רבא: בשכר ארבע דמעות
שהורידה ערפה על חמותה, וכתה ויצאו ממנה ארבעה גבורים, שנאמר: "ותשנה קולן ותבקיענה
עוד". כתיב "חץ חניתו" וקרינו "עץ חניתו", אמר ר' אלעזר: עדיו לא הניענו לחצי שבחו של
אותו רשע, מכאן שאסור לספר בשבחן של רשעים. ולא לפתח ביה בלל? לאודועי שבחיה דדוד
בגני עמון באו בנצחונן של שובד כו': כתיב "שובד" וכתוב "שובד", רב ושמואל, חד אמר:
"שובד" שמו, ולמה נקרא שמו "שובד" שעשו בשובד, וחד אמר: "שובד" שמו, ולמה נקרא
שמו "שובד" שכל הרואה אותו, נשפך לפניו בקיתון. "אשפתו פקבר פתוח פלם גבורים" רב
ושמואל ואמרי לה ר' אמי ור' אסי, חד אמר: בשעה שאורקין חץ, עושין אשפות אשפות
של חללים, ושמו תאמר שאומנין פקבר, תלמוד לומר: "פלם גבורים". וחד אמר: בשעה שעושין
צורכיהן עושין אשפות אשפות של זבל, ושמו תאמר מפני שחולי מעיים הם, תלמוד לומר:
"פלם גבורים". אמר רב מרי: שמע מינה, האי מאן דנפיש ויבליה, חולי מעיים הוא. למאי נפקא
מינה? לימרח בנפשיה. "דאנה כלב איש ישחנה" ר' אמי ור' אסי, חד אמר: ישחנה מדעתו,
וחד אמר: ישחנה, לאחרים: "ואתם אי אתם בן כו'". וכל קד למה? מפני שהשם וכל בינוני

ביאורים למסכת סוטה דף מב עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

כמו כן, בכתבת שמה של אמו של גלית, מצינו חילוקים, שבמקום אחד
בְּתִיב ששמה היה **הָרְפָה**, ו**בְּתִיב** במקום אחר, ששמה היה **עֲרֶפֶה**.
 ובביאור דבר זה, נחלקו רב ושמואל, חד אמר, **הָרְפָה** שמה האמיתי,
 ולמה נקרא במגילת רות **שָׁמָּה עֲרֶפֶה** לרמוז ש**הַכֹּהֵן עֲרֶפֶן אוֹתָהּ**
מֵאַחֲרֶיהָ - שהפקירה את עצמה לזנות בדרך ההזמה. פנים כנגד עורף.
 וחד אמר, **עֲרֶפֶה** שמה האמיתי, ולמה נקרא **שָׁמָּה** בנביא שמואל
הָרְפָה לרמוז שהפקירה עצמה לזנות, כך **שֶׁהַכֹּהֵן דָּשֵׁן אוֹתָהּ** בביאתו
בְּהִרְפּוֹת - חטים כתושים, שנכתשו על ידי דשה מרובה.
 ומביאה הגמרא ראייה לכך שחטים כתושים מכונים 'הרפות' וכן הוא
 אומר על האשה אשר הסתירה את ימותה ואחמיעץ, ונתקח האשה
 ותפרוש את הקסף - הולין על פני הכהן שבו הסתירו ותשפך עליו
 על המסך שפרשה הרפות - חטים כתושים, שדרך לשוטחם כדי
 לייבשם, ומכאן ש'הרפות' הן חטים כתושים, כי אותם רגילים לפרוש
 לייבוש, ואי בעית אימא **מִהָכָא**, שנאמר במשלי, שאף **אם תכתוש** -
 תטחן עד דק את האויל - השוטה בכתוש כדי להסיר את שטותו ממנו,
 ותכתוש אותו בתוף - יחד עם הרפות החטים הכתושים בעליל -
 במכתש, לא יסור מאיוולתו. ומכאן, ש'הרפות' הן חטים כתושים, שאת
 אלו דרך לכתוש במכתש.
 הגמרא מבארת את הנאמר בנביא על מפלת בני ערפה ביד דוד ועבדיו.
 ואת ארבעת הגיבורים אלה יולדו - נולדו להרפה אם גלית בנת
 ויפלו ביד דוד ובני עקביו - מבארת הגמרא מאי ניהו אלה שנולדו
 לה, אמר רב חסדא, ששמותיהם הם כהן, ומדון, גלית, וישבי בנב,
 הנזכרים ברות פרק. נאמר בפסוק דלעיל, ויפלו ביד דוד ובני עקביו,
 מבארת הגמרא, הסיבה שנפלו ביד דוד היא דבתיב ויתשק ערפה
 לחמותה, ולא דבקה בה, ורות דבקה בה, אמר רבי יצחק, אמר
 הקדוש ברוך הוא, יבואו בני הנשוקה - שהיא ערפה ויפלו ביד בני
 רות הדבוקה בנעמי. דרש רבא על בני ערפה הגיבורים, שבשכר ארבע
 דמעות שהורידה ערפה על חמותה בעת שנפרדה, זכתה ערפה ויצאו
 ממנה ארבעה גבורים אשר נלחמו בישראל. ודבר זה נלמד ממה שנאמר
 בעת הפרידה מנעמי ויתשאה קולו ויתבכינה עוד, הרי שבכו פעם
 שניה, נוסף על מה שהזכיר כבר באותו פרק שבכו קודם, ושתי בכיות
 משתי ענים, הן ארבע דמעות, ובכיות זה זכתה לארבעה בנים גיבורים.
 בתיב על חנינה של גלית את הלשון חנין חניתי, שהוא לשון מחצה,
 וקרינן - ואילו הקרי הוא עין חניתי, שזה הוא לשון עץ, שממנו עשויה
 ידית החנית. מבארת הגמרא, אמר רבי אלעזר, שהלשון חצי, בא לרמוז,
 שעדיין התיאור של גבורת גלית לא חניענו - אינו ממצה לחצי שבחו
 - אפילו את חצי שבח גבורתו של אותו רשע, וזכאן - ממה שהנביא
 לא פירש אפילו את מחצית גדולתו אנו למדים, שאסור לספר בשבחן
 של רשעים ולפיכך תיאר רק את מקצת גדולתו. שואלת הגמרא, אם כן,
 ולא לפתח ביה כלל - מדוע תיאר הנביא את מקצת שבחו הרי יש
 איסור בדבר, מתרצת הגמרא, שמטרת המקרא היתה לאודעי שבחיה
 דדוד שלחם עם גלית ונצחו, למרות גבורתו העצומה.
 שנינו במשנה, וכך מצינו בגמ' עמון אשר באו ובטחו בנצחונם של שובך
 בו, מבארת הגמרא את שמו וגבורתו של שובך, והשינוים שמצינו
 בכתבתו. בתיב בספר שמואל ששמו היה 'שובך', ובתיב בדברי הימים
 ששמו 'שוֹפָר', ובביאור דבר זה נחלקו רב ושמואל, חד אמר, 'שוֹפָר'
 שמו האמיתי, ולמה נקרא שמו בספר שמואל 'שובך', מפני שעשו -
 מבנה גופו היה גבוה בשופך. וחד אמר, 'שובך' שמו האמיתי, ולמה
 נקרא שמו בדברי הימים 'שוֹפָר', מפני שכל הוראה אותו נשפך לפניו
 בקלותו - שהיה שופך דמים רבים.
 כמו כן, מצינו שנחלקו רב ושמואל לגבי דרשת הפסוק האמור בנביא
 לגבי חילות נבוכדנצר. נאמר עליהם "אשפתו כקבר פתוח בולם
 גבורים". ובביאור מקרא זה נחלקו רב ושמואל, ואמר לה שנחלקו בזה
 רבי אמי ורבי אסי, חד אמר שהלשון 'אשפתו' הנאמר בפסוק מלמד
 שבשעה שזורקין חץ הורגים אנשים רבים ועושים אשפות אשפתות
 ערימות רבות של חללים מחמת זריקת החץ, וללמד שגיבורים היו.
 ושמו תאמר שלא היו גיבורים, ומה שהרגו רבים כל כך, זה מפני
 שאומנין בקרב היו, כלומר, מומחים ובעלי תכסיסים, ולא גיבורים.

שמינו דברי מערכי המלחמה - את כללי המלחמה, מי ראוי להישאר
 במלחמה, ומי עליו לחזור. ונקדו לביתם כל הראויים לחזור, שהם הבונה
 בית והנוטע כרם והנושא אשה והירא ורך הלבב.
 ממשיכה הברייתא לבאר את חלקם השני של דברי הכהן, במלחמה -
 בתחילתה של המלחמה, מה הוא אומר אל ידך לבבכם - אל ישבר
 לבבכם מפחד המלחמה, אל תיראו במחשבתכם ובליבכם מאימת
 המלחמה, ואל תתפאו - אל תמהרו להימלט, ואל תערצו - אל
 תישברו את מהלך המלחמה. ומבארת הברייתא, שהכהן מזהירם בארבע
 אזהרות אלו, בנגד ארבעה דברים - פעולות מיוחדות שעוברי ברכים
 הנלחמים בכך עושים על מנת להטיל מורכ בלבבם. ואלו הדברים,
 מניפין - מקשים בתריסים, ומריעין - תוקעים בקרנות וצולחין בקולם
 על מנת להפחיד, ורומקין בצהלת סוסיהם ובדהרתם להשמיע קול גדול.
 שנינו במשנה, פלשתים באו בנצחונם של גלית בו, מבארת הגמרא,
 מי הוא גלית, כיצד נלחם בישראל ומה היה סופו. מבארת הגמרא מדוע
 נקרא גלית, אמר רבי יוחנן, מפני שעמד בגליו פנים - בעזות פנים
 לפני הקדוש ברוך הוא ובכיול לחם בו. שנאמר שאמר גלית לישראל
 ברו - בחרו לכם איש ויירד אל להילחם בי. ומבארת הגמרא, ואין
 איש אלא הקדוש ברוך הוא, שנאמר בשירת הים, ה' איש מלחמה.
 וכתשובה לדבריו אמר הקדוש ברוך הוא על גלית, הריני מפילו והורגו
 על יד בני איש - דוד שהיה נער ולא הגיע לכלל איש, שנאמר ויורד בן
 איש אפרתי הנה - מיושב בית לחם אשר בארץ אפרת.
 אמר רבי יוחנן משום רבי מאיר, בשלשה מקומות - שלוש פעמים
 לבד פיו לאותו רשע - רמז גלית בדבריו את מפלתו העתידית. אחד,
 במה שאמר לישראל, ברו לכם איש ויירד אל - וממה שאמר לשון
 יירד אלי ולא אמר וילחם אתי, משמע שיגבר עלי. ואידך - פעם שניה,
 במה שאמר לישראל, על אותו איש אשר תבררו אם יוכל להלחם אתי
 והפני וגו', הרי שתחילה נקט את האפשרות שינצח. ואידך, דקאמר
 ליה גלית לדוד בשעה שבא להילחם עימו, והכלב אנכי בעיניך כי אתה
 בא אל פמלות אשר בהם מכים את הכלבים, וממה שאמר הלשון בא
 אלי, משמע, שינצח על ידי דוד. שואלת הגמרא, הרי דוד נמי אמר ליה
 גלית אתה בא אלי, ואם כן אין זה לשון כישלון, שהרי דוד נקט את
 הלשון בא אלי, ואם כן אין זה לשון כישלון, שהרי דוד ניצח. מתרצת
 הגמרא, דוד הדר אמר ליה - הוסיף ופירש את דבריו במה שאמר
 ואנכי בא אליך בשם ה' צבאות אלהי (ישראל) מערכות ישראל
 אשר תרפת, ובכוח זה אנצחך. ולפיכך דוד סמך את דבריו על כוחו של
 ה', ואין בדבריו הבעת חולשה.
 נאמר בגלית ויניש הפלשתי אל מחנה ישראל השכם והערב, מבארת
 הגמרא, אמר רבי יוחנן, מהו השכם והערב, שמטרתו של גלית היתה
 כדי לבטל ישראל מקריאת שמע שחרית וערבית שבזכותה הם
 ניצולים מאויביהם. עוד נאמר בגלית, ויתנצב ארבעים יום' לחרף
 ולגדף ולבטלם ממצוות, אמר רבי יוחנן, שהטעם שהיתה לו אפשרות
 לעשות כן למשך זמן זה, היא בנגד ארבעים יום שנתנה כהן תורה
 שהתאחרה נתינת התורה מעשרת הדברות, לפיכך היה לו כח להתיצב
 ארבעים יום.
 נאמר על גלית ויצא איש הבינים מן חנות פלשתים וגו'. מבארת
 הגמרא, מאי בינים - מדוע כונה כך. אמר רב, מפני שמבונה - מנוקה
 מכל מום, שהיה גופו נקי ממום של כיעור. ושמואל אמר, מפני שהיה
 בינוני - אמצעי שפאחיו - בין ארבעת אחיו. דבי רבי שילא אמר, מפני
 שהוא עשוי בחזק רב כגלית. רבי יוחנן אמר, מפני שבאו על אמו מאה
 פלשתים בבת אחת, ולפיכך היה בר - בן מאה פשי - מנאפים, וחדא
 נאנאי - ורק אחד היה אביו האמיתי, ואיש הבינים' פירושו, שיצא מבין
 הרבה אנשים.
 בפסוק נאמר ויגלית שמו מנת, תני רב יוסף, ממה שלא נאמר גלית
 הגית' אלא 'מנת', בא לרמוז שכל דשין בביאתם את אמו בנת -
 כדישת הענבים בגת. בתיב על גלית, שהיה מעקרות פלשתים, וקרינן
 - והקרי של תיבה זו היא מעקרות פלשתים, ומבארת הגמרא תני רב
 יוסף שנקט הפסוק תיבת 'מערות' כדי לרמוז, שכל הערו באמו - באו
 על אמו קודם שנולד.

ביאורים למסכת סוטה דף מג עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

59 שאינם חשובים כרם. וכן המִּחְזִיר אֶת גְּרוּשָׁתוֹ שאינה אשה חדשה
60 עבורו. או מקדש אשה האסורה לו, כגון אֶלְמָנָה לְכַהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה
61 וְחִלּוּצָה לְכַהֵן הַדְּיוֹט, מְמוּנָה וְנִתְּנָה לְיִשְׂרָאֵל, בַּת יִשְׂרָאֵל לְמִמּוֹד
62 וְלִנְתִּין, בכל אלו לא הָיָה חֻזָּר.
63 רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שְׂמֵלֶבֶד כָּל אֱלּוֹ שֶׁחֻזְרוּ לַעֲלִי, אֵף הַבֹּנֶה בֵּית חֹדֶשׁ
64 עַל מְבוּנָו - שֶׁהָרֵשׁ אֶת בֵּיתוֹ וּבָנָיו בְּשֵׁנִית בְּמַתְכוּנָו הַקּוֹדֶמֶת לֹא הָיָה
65 חֻזָּר, הוֹאִיל וְלֹא חִדֵּשׁ דְּבַר בְּבִיטוֹ כַּעַת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, אֵף
66 הַבֹּנֶה בֵּית לְבָנִים בְּשָׂרוֹן שֶׁאֵינוֹ בֵּר קִימָא כִּיּוֹן שֶׁצִּירָךְ לְחֹדֶשׁ מִיָּד זִמֵּן
67 לֹא הָיָה חֻזָּר עַל בֵּית כּוֹז, זֶהוּ דִּין הַחֹלְכִים לְמַלְחָמָה וְשֹׁבִים עַל פִּי דְּבַרִּי
68 הַכֹּהֵן.
69 וְאֵלּוּ שְׂאִין זֵוִין מְמִקְוִין וְאִינֵם יוֹצֵאִים אֶת בְּתִיחֵם כָּלָל, וְאֵף לֹא עַד
70 הַסֶּפֶר. וְהֵם מִי שֶׁבָּנָה בֵּית וְחָנְכוּ וְעִידִין לֹא דַר בּוֹ שָׁנָה, וְכֵן אִם נָטַע כָּרֶם
71 וְחָלְלָו וְעִידִין לֹא תָמָה הַשָּׁנָה הַרְבִּיעִית. וְכֵן הַנּוֹשֵׂא אֶת אִרְסוֹתָיו אוֹ
72 הַבֹּנֶה אֶת יְבָמָתוֹ וְעוֹד לֹא עֲבָרָה שָׁנָה. שְׁנָאֻר בְּנוֹשֵׂא אִשָּׁה חֹדֶשָׁה
73 'קָרִי יִהְיֶה לְבִיתוֹ שָׁנָה אַחֶת' וְדוֹרְשִׁים 'לְבִיתוֹ' זֶה בֵּיתוֹ - לְלַמֵּד שֶׁמִּמֶּנִּי
74 שָׁנָה בְּבִיתוֹ וְאֵינוֹ יוֹצֵא. וּמִתִּיבַת 'יִהְיֶה' זֶה כָּרֶם - אֲנוּ לְמַדִּים כֵּן לִגְבִי
75 נוֹטַע כָּרֶם. וְזֶה שְׁנָאֻר 'וְשָׂמָה אֶת אִשְׁתּוֹ' זֶה אִשְׁתּוֹ - שֶׁהִנּוּשָׂא אִשָּׁה
76 מִמֶּנִּי שָׁנָה, וְאִשְׁרָךְ לְקַח' לְהַבִּיא אֶת יְבָמָתוֹ - מְרַבָּה לְדִין זֶה אֶת כּוֹנֵס
77 יְבָמָתוֹ. וְכָל אֱלּוֹ אֵין מְסַפֵּקִין (לָהֶם) מִים וְזֵוִין וְאֵין מְתַקְּנִין אֶת
78 הַדְּרָכִים, שֶׁאִינֵם מְחַוִּיבִים כָּלָל בְּצִרְכֵי הַמַּלְחָמָה.
79 גְּמָרָא. תִּנּוּ רַבֵּנָן נֶאֱמַר בַּפְּסוּק 'וְדִבְרוּ הַשּׁוֹמְרִים אֶל הָעַם לֵאמֹר מִי
80 הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית וְגו', מְבָרַת הַבְּרִייתָא, 'כֹּל שֶׁמְדַבְּרִים הַשּׁוֹטְרִים
81 דְּכָרִים שֶׁל עֲצָקָן שֶׁלָּא עַל פִּי כֹהֵן, אִי אִפְשָׁר לִרְמֵז כֵּן, שֶׁהִרִי בְּשֵׁהוּא
82 אָמַר לְאַחֵר מִכֵּן אֶת הַלְשׁוֹן 'וְיִסְפוּ הַשּׁוֹמְרִים וְדִבְרוּ אֶל הָעַם מִי הָאִישׁ
83 הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּב וְגו', הִרִי מִכֵּן מִשְׁמַע שֶׁרַךְ דְּכָרִים אֱלּוֹ מִשְׁלַ עֲצָקָן אָמַר
84 שֶׁלָּא עַל פִּי כֹהֵן. הָא קָה אֲנִי מְקַיֵּם 'וְדִבְרוּ הַשּׁוֹמְרִים' שְׁנָאֻר קוֹדֵם
85 לְכֵן, בַּהֲכֵרַח שֶׁדְּכָרִי מְשֻׁחַ מְלָחָמָה הַכְּתוּב מְדַבֵּר וְלֹא דְּבַרִּי
86 הַשּׁוֹטְרִים, הָא בִּיצֵד, כִּהֵּן מְדַבֵּר תְּחִלָּה וְשׁוֹמְרִים מְשֻׁמֵּעַ אֶת דְּבָרֵי לַעֲמֵם.
87 מִבִּיאה הַגְּמָרָא כִּמָּה בְּרִייתוֹת בּוֹדֵה, תִּנּוּ תִּרָא, כִּהֵּן מְדַבֵּר וְשׁוֹמְרִים
88 מְשֻׁמֵּעַ. וְתִנּוּ אִידָהּ, כִּהֵּן מְדַבֵּר וְכֵן מְשֻׁמֵּעַ. וְתִנּוּ אִידָהּ, שׁוֹמְרִים
89 מְדַבֵּר וְשׁוֹמְרִים מְשֻׁמֵּעַ. וְדְּבַרִּי הַבְּרִייתוֹת סוֹתֵרִים לְכַאוּרָה. מִבִּאֲרַת
90 הַגְּמָרָא, אָמַר אֲבִי, הָא בִּיצֵד מַהֲלָךְ דְּבַרִּי הַכֹּהֵן וְהַשּׁוֹטְרִים, מִ'נִּגְשׁ' -
91 מִחִיבִין שְׁנָאֻר הַלְשׁוֹן 'וְנִגְשׁ' וְעַד תִּיבַת 'וְדִבְרוּ', דְּעִירִים אֱלּוֹ הִיא הַכֵּהֶן
92 מְדַבֵּר וְכֵן מְשֻׁמֵּעַ אֶת הַדְּבָרִים לַעֲמֵם. מִ'וִּדְבְּרוּ' עַד תִּיבַת 'וְיִסְפוּ' הִיא
93 הַכֵּהֶן מְדַבֵּר וְשׁוֹמְרִים מְשֻׁמֵּעַ אֶת דְּבָרֵי. וּמִ'וִּסְפוּ' וְאִידָהּ עַד סוֹף פֶּרֶשָׁה
94 זֶה, הִיא הַשּׁוֹמְרִים מְדַבֵּר וְשׁוֹמְרִים מְשֻׁמֵּעַ.
95 שֵׁנִי בְּמִשְׁנֵה מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית חֹדֶשׁ כּו' אֶחָד הַבֹּנֶה בֵּית הַתֵּבֶן
96 וְכו', וְאֶחָד הַבֹּנֶה וְאֶחָד הַלּוֹקֵה וְכו'. מִבִּאֲרַת הַגְּמָרָא אֶת מְקוֹר הַדְּבָרִים.
97 תִּנּוּ רַבֵּנָן נֶאֱמַר בְּדְּבַרִּי הַכֹּהֵן, 'מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית', דְּנָה הַבְּרִייתָא
98 אֵין לִי לְרִבּוֹת מִפְּסוּק זֶה אֶלָּא 'אֲשֶׁר בָּנָה' מִשֵּׁן, לְקַח וְיִרֵשׁ וְנִתְּנָה לוֹ
99 בְּמִתְּנָה מִנֵּן שֶׁאֵף הוּא חֻזָּר, תִּלְמוּד לִזְמַן מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה, תִּיבַת
100 'אִישׁ' מִיִּתְרַת, שִׁיכַל לְכַתּוֹב 'מִי אֲשֶׁר בָּנָה', אֶלָּא בֹא לְרִבּוֹת קוֹנָה וְיִוִּרֵשׁ.
101 עוֹד דְּנָה הַבְּרִייתָא, עַל מָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּתוֹרָה 'בֵּית', אֵין לִי לְלַמּוֹד מִפְּסוּק
102 זֶה אֶלָּא בֵּית שְׂדֵרִים כֵּן, מִנֵּן לְרִבּוֹת בֵּית הַתֵּבֶן וְכֵן הַכֵּהֶן וְכֵן הַכֵּהֶן וְכֵן
103 הַכֵּהֶן וְכֵן הַכֵּהֶן וְכֵן הַכֵּהֶן, תִּלְמוּד לִזְמַן 'אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית' וְכֵן
104 וְלֹא כְּתוּב 'אֲשֶׁר בֵּית בָּנָה', לְדִרּוֹשׁ 'בָּנָה' מִכֵּן מְקוֹם, לְרִבּוֹת בֵּית הַתֵּבֶן
105 וְכֵן הַכֵּהֶן וְכו'. אִם כֵּן, 'כֹּל שֶׁאֵינוֹ מְרַבָּה אֵף הַבֹּנֶה בֵּית שֶׁצִּירָךְ
106 אֲכִסְרָהּ וּמִרְפֶּסֶת' שֶׁעֲשׂוּיִים לְדִרְסָת רַגְלָא וְלֹא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם, תִּלְמוּד
107 לִזְמַן 'בֵּית', מִה בֵּית הָרָאוּ לְדִירָה אֵף כָּל הָרָאוּ לְדִירָה, לְמַעַט אֶת
108 אֱלּוֹ שֶׁאִינֵם עוֹמְדִים לְתַשְׁמִישׁ דִּירָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר, שֶׁהִבִּית
109 שְׁנָאֻר בְּתוֹרָה הוּא 'בֵּית' בְּמִשְׁמָעוֹ, וְחֻזְרוֹ מִהַמַּלְחָמָה רַק עַל בֵּית רִגְלִי,
110 וְלֹא עַל אֱלּוֹ שֶׁחֻזְרוּ בְּמִשְׁנֵה וּבְבִרְיָא.
111 מוֹסִיפִים הַבְּרִייתָא לְדִרּוֹשׁ אֶת הַפְּסוּק, שֶׁהִיא יִכּוֹל לְכַתּוֹב 'וְלֹא תִנֵּךְ' וְכַתּוּב
112 'וְלֹא תִנֵּכְךָ', מִשְׁמַע שְׁבֹא לְמַעַט 'חֲבֹר' לֹזֶה וְלֹא לְאַחֵר, פֶּרֶט לְגִזְלֵן שְׂגוֹל
113 בֵּית, שֶׁאֵינוֹ חֻזָּר. שְׁוֹאֵל הַגְּמָרָא, 'לִימָא מִה שֶׁהוֹצֵר לְמַעַט גִּזְלֵן דְּלֹא
114 כְּרִבִּי יוֹסִי תְּגַלִּיל, דְּאִי רַבִּי יוֹסִי תְּגַלִּיל אִפְשָׁר לְמַעַט גִּזְלֵן מִסִּבָּה אֲחֵרָת
115 שֶׁהִרִי הָא אָמַר - דִּרְשׁ מִהַמּוֹד בְּפֶרֶשָׁה 'וְרַךְ תִּלְכֵּב' שְׁכּוֹנַת הַתּוֹרָה לִזְה
116 הַמִּתְיָוִי

1 מוֹנִחִין בְּאֶרֶץ שְׁהִיָּה יוֹצֵא עִימָהֶם לְמַלְחָמָה. וְכֵן הוּא אָמַר בְּמַלְחָמָה
2 מִדִּין 'וְיִשְׁלַח אֹתָם מִשָּׁה אֶלָּף לְמִטָּה לְצָבָא, אֹתָם וְאֶת פִּינְחָס בֶּן
3 אֱלֶעָזָר הַכֹּהֵן לְצָבָא וְכָלִי הַקֹּדֶשׁ וְחֻצְרוֹת הַתְּרוּעָה בִּידוֹ', וּמִבִּאֲרַת
4 הַגְּמָרָא אֶת הַפְּסוּק, 'אֹתָם' אֵלּוֹ הַסֵּנֶה־רִדִּין שֶׁיֵּצֵאוּ גַם הֵם לְמַלְחָמָה
5 עִימָהֶם. 'פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר' זֶה מִפְּנֵי שְׁהִיָּה כֹהֵן מְשֻׁחַ מְלָחָמָה. 'וְכָלִי
6 הַקֹּדֶשׁ' זֶה הָאֶרֶץ וְלִזְמַן שֶׁבּוֹ. 'וְחֻצְרוֹת הַתְּרוּעָה' אֵלּוֹ הַשּׁוֹפְרוֹת
7 שֶׁבָּהֶם הִיוּ תוֹקְעִים בַּעַת הַמַּלְחָמָה.
8 הַחֻזְרָה לַעֲלִי, שֶׁנֶּחֱסָה יֵצֵא לְמַלְחָמָה זֶה כִּיּוֹן שְׁהִיָּה מְשֻׁחַ מַלְחָמָה, מִבִּיאה
9 הַגְּמָרָא טַעַם אַחֵר לְכַךְ. תִּנּוּ, לֹא תִּלְכֵּם הֶלֶךְ דוּקָא פִּינְחָס וְלֹא הֶלֶךְ
10 אֱלֶעָזָר לְמַלְחָמָה בְּמִדִּין. אֶלָּא בְּשִׁבְלִי לִפְרַע מִמֶּדִּין אֶת דִּין - הַעוֹל
11 שֶׁעוֹ לֹאֲכִי אֲמוֹ יוֹסֵף, שֶׁמְכַרְהוֹ לְעַבֵּד לְמַצְרִים, וְכִמּוֹ שְׁנָאֻר
12 'וְהַמְדִּינִים - הַמְדִּינִים מְכָרוּ אוֹתוֹ אֶל מְצָרִים וְגו' וּלְפִיכָךְ יֵצֵא דוּקָא
13 פְּנִחָס, כְּדִי לְנַקֹּם אֶת נִקְמַת יוֹסֵף אֲבִי אֲמוֹ.
14 שְׁוֹאֵל הַגְּמָרָא, 'לְמִיִּרְאָה דְּפִינְחָס מִיִּסְפָּה אֶתִּי, שֶׁאֲמוֹ הִתֵּיָּה מִשְׁבַּח יוֹסֵף.
15 וְהָא בְּתִיב "וְאֱלֶעָזָר בֶּן אֱהֶרֶן לָקַח לוֹ מְבִנָּה פוֹטִיָּאל לוֹ לְאִשָּׁה וְתֵלַד
16 לוֹ אֶת פִּינְחָס", מִאי לֹא שְׁכּוֹנָה פוֹטִיָּאל' מִשּׁוּם דְּאֶתִּי מִיתְּרוֹ - שֶׁאֲמוֹ
17 הִתֵּיָּה בַת יִתְרוֹ, שְׁכּוֹנָה פוֹטִיָּאל' עַל שֵׁם שְׁפִיטָם עֲגָלִים כְּדִי לְהַקְרִיב
18 לְעֹבֶדֶת פּוֹכְבִּים מִפְּנֵי שְׁהִיָּה כּוֹמֵר לְעֹבֶדֶת זָרָה. הִרִי שֶׁפִּינְחָס הִיָּה מִיתְּרוֹ
19 וְלֹא מִיִּסְפָּה. מִתְּרַצָּה הַגְּמָרָא, לֹא, מוֹצֵא הִיָּה מִיִּסְפָּה שְׁגָם הוּא כּוֹנֵה בִּשְׁם
20 פוֹטִיָּאל' עַל שֵׁם שְׁפִיטָם בִּיצֵד - וְזֶלֶז וְכִבֵּשׁ אֶת יִצְרוֹ בְּמַעֲשֵׂה אִשֶּׁת
21 פוֹטִיפֶר. וּלְפִיכָךְ נִתֵּן לִמֹּר שֶׁאֵם אֲמוֹ שֶׁל פְּנִחָס, הִתֵּיָּה מִשְׁבַּח יוֹסֵף.
22 מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא, 'וְהָא שְׁכָמִים מְכָרוּ אוֹתוֹ - אֶת פְּנִחָס, בְּאִמְרֵם רִאֲתֵם
23 בֶּן פוֹטִי - זֶה - אֲשֶׁר מוֹצֵא מִפּוֹטִיָּאל, שְׁוֹאֵל בֶּן לֹאֲדָם נְבוֹז, שֶׁהִרִי מִצִּנּוֹ
24 שְׁפִיטָם אֲכִי אֲמוֹ יִתְרוֹ עֲגָלִים לְעֹבֶדֶת פּוֹכְבִּים, וְכִיֵּד יָקוֹם זֶה וְיִהְיֶה
25 אֶת זְמִירִי, שְׁהִיָּה נִשְׂאִי מִיִּשְׂרָאֵל, הִרִי יִחוּסוּ פָּגוֹם וְאֵין הוּא רָאוּי לְכַךְ, אִם
26 כֵּן רֹאִים שֶׁמוֹצֵא הִיָּה מִיתְּרוֹ. אֶלָּא מִתְּרַצָּה הַגְּמָרָא, שֶׁאֲכֵן מוֹצֵא הִיָּה
27 מִיִּסְפָּה וְיִתְרוֹ יָחִיד. וְכִיֵּד, אִי אֲבִיָּה דְּאִימִיָּה מוֹצֵא מִיִּסְפָּה, בַּהֲכֵרַח
28 שְׁאִימִיָּה דְּאִימִיָּה מוֹצֵא מִיתְּרוֹ, וְאִי אִימִיָּה דְּאִימִיָּה מוֹצֵא מִיִּסְפָּה,
29 בַּהֲכֵרַח שֶׁאֲבִיָּה דְּאִימִיָּה הִיָּה מוֹצֵא מִיתְּרוֹ. מוֹסִיפָה הַגְּמָרָא, דִּיקָא נְמִי
30 שְׁהִיָּה מוֹצֵא מִיִּסְפָּה וְיִתְרוֹ יָחִיד, דְּכִתִּיב 'מְבִנָּה פוֹטִיָּאל' תִּרִי מְשֻׁמֵּעַ,
31 שֶׁהִרִי נֶאֱמַר פוֹטִיָּאל וְלֹא פוֹטָא, שְׁמַע מִיָּה.
32 מִשְׁנֵה. קוֹדֵם יֵצֵאֵם לְמַלְחָמָה 'וְדִבְרוּ הַשּׁוֹמְרִים אֶת דְּבָרִי הַכֹּהֵן אֶל
33 הָעַם לֵאמֹר, מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית חֹדֶשׁ וְלֹא תִנֵּכְךָ' - וְעִידִין לֹא גַר
34 בּוֹ כָּלָל, יִלְךְ וְיִשְׁכּוֹב לְבִיתוֹ לְחַנוּךְ אֶת בֵּיתוֹ וְגו'". מִבִּאֲרַת הַמִּשְׁנָה אֶת דִּינֵי
35 הַחֻזְרָה בְּבוֹנֵה בֵּית, אֶחָד הַבֹּנֶה בֵּית הַתֵּבֶן - הַמִּיּוֹעֵד לְשִׁמִּירַת תֵּבֶן, אוֹ
36 בֵּית הַקֶּקֶר, אוֹ בֵּית הַעֲצִים, אוֹ בֵּית הָאֲוִצְרוֹת לְשִׁמִּירַת שֶׁמֶן וְתַבּוּאָה.
37 כָּל אֱלּוֹ דִּינֵם כְּבִית, שֶׁחֻזְרוּ עֲלֵיהֶם אִם לֹא תִנְכֵם. כִּמּוֹ כֵּן, אֶחָד הַבֹּנֶה בֵּית
38 חֹדֶשׁ, וְאֶחָד הַלּוֹקֵה מֵאֲחֵר, וְאֶחָד הַיּוֹרֵשׁ, וְאֶחָד שְׁנֵתָן לוֹ מִתְּנָה, עַל כָּל
39 אֱלּוֹ חֻזָּר.
40 מוֹסִיפִים הַשּׁוֹטְרִים לְדַבֵּר, 'מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כָּרֶם וְלֹא חָלְלָו וְגו' -
41 שֶׁלָּא פָּדָה אֶת הַפִּירוֹת עַל מַעוֹת בְּשָׁנָה הַרְבִּיעִית לְנִטְיַעוֹ. מִבִּאֲרַת
42 הַמִּשְׁנָה אֶת דִּין הַחֻזָּר בְּנוֹטַע כָּרֶם. אֶחָד הַנּוֹטַע חֲמִשָּׁה אֵילָנוֹת בְּכָרֶם,
43 וְאֶחָד הַנּוֹטַע חֲמִשָּׁה אֵילָנִי מִשְׁאֵר מִינֵי מֵאֲכָל, וְאֶפְּסִילוֹ הִיָּה חֲמִישֵׁה
44 עֲצִים מִחֲמִשָּׁת הַמִּינִין - מִחֲמִשָּׁה מִינֵים שׁוֹנִים, הִרִי אֱלּוֹ מִצְטַרְפִּין. כִּמּוֹ
45 כֵּן, אֶחָד הַנּוֹטַע מִשְׁמֶשׁ, וְאֶחָד הַמְּכַרֵּךְ - הַמְּכַרֵּךְ עֵנֶף מִהָאֵילָן תִּמְחַת
46 לְאֲדָמָה וְהוּא צוֹמַח כְּאֵילָן חֹדֶשׁ, וְאֶחָד הַמְּכַרֵּכִים אֵילָן בְּאֵילָן, וְאֶחָד
47 הַלּוֹקֵה כָּרֶם, וְאֶחָד הַיּוֹרֵשׁ, וְאֶחָד שְׁנֵתָן לוֹ מִתְּנָה, בְּכָל אֱלּוֹ, חֻזָּר.
48 מוֹסִיפִים הַשּׁוֹטְרִים לְדַבֵּר, 'מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר אֲרֵשׁ אִשָּׁה וְגו' וּמִבִּאֲרַת
49 הַמִּשְׁנָה שֶׁאֶחָד הַמְּאָרֶם אֶת הַבְּתוּלָה, וְאֶחָד הַמְּאָרֶם אֶת הָאֵלְמָנָה,
50 אֶפְּסִילוֹ שׁוֹמְרֵת יָכֵם - שְׁמַת אַחִיו בְּלֹא בָנִים וְעִידִין לֹא יֵיבֵם אֶת אִשְׁתּוֹ,
51 בְּכָל אֱלּוֹ חֻזָּר מִזְמַלְחָמָה, וְיִתְרִיה מוֹזֵ וְאֶפְּסִילוֹ שְׁמַע שְׁמַת אַחִיו
52 בְּמִלְחָמָה וְכַעַת עֲלִיו לֵיבֵם אֶת אִשְׁתּוֹ, חֻזָּר מִהַמַּלְחָמָה וְכָא לֹא לֵיבִימָה.
53 כָּל אֱלּוֹ וְאֵלּוֹ שֶׁחֻזְרוּ לַעֲלִי הִיוּ שׁוֹמְעִין אֶת דְּבָרֵי כִּהֵּן מְעַרְבֵי מְלָחָמָה
54 - אֶת דְּבַרִּי מְעַרְבֵי הַמַּלְחָמָה שֶׁאֲמַר הַכֹּהֵן, וְחֻזְרוּ מִלְּהִלָּחֵם, וּמִסְפִּיקִין
55 מִים וְזֵוִין וְאֶתְקַנְיָן אֶת הַדְּרָכִים לְחִיל הַלּוֹחֵם.
56 וְאֵלּוּ שְׂאִין חֻזְרוּן אֵף עַל פִּי שֶׁבּוֹ וְנִשְׂאוּ וְנִטְעוּ. הַבֹּנֶה בֵּית שֶׁצִּירָךְ - חֹדֶר
57 שְׁלֹפִי הַבֵּית, אֲכִסְרָהּ - גַּג בְּלִי מְחִיצוֹת, וּמִרְפֶּסֶת, שֶׁאִינֵם רְאוּיִם
58 לְדִירָה. כִּמּוֹ כֵּן הַנּוֹטַע אֲרִבֵּעַ אֵילָנִי מֵאֲכָל, אוֹ חֲמִשָּׁה אֵילָנִי סָרֵק

סוטה. פרק שמיני - משוח מלחמה דף מג עמוד א

רש"י

- שפוטם. וזלזל וכבש אותו ולא חשבו: ותלא שבטים מכדים אותם. בדאמרין
באלו הן הנשרפין (מקורן דף פנ). לפיכך הוצרך ליחסו שם. פינחס בן אלעזר בן אהרן
הבן: תרי פוטי. מדלא כתיב פוטאל: מתני'. בית האוצרות. לאוצר יין שמן
ותבואה: ואחר הלוקח. בית בנאי, שהרי אצלו הוא חדש, ובמקרא מרבינו ליה
מקרא: חמשה אילני מאכל. דבבבב הי'
כרם, שמים כנגד שמים ואחת יוצאה ונב:
כזה
- והאפילו מה' מינין. מצטרפין: חללו. בשנת
הרביעית לנטיעתה, שחלל את הפרות
במעות בדרך מעשר שני ומעלה את
המעות לירושלים ואוכלן בדרכים (ויקרא יט)
קדש הלולים. וגמר קדש קדש ממעשר: ח"ו
כל אלו שומעין דברי כהן מערכי
מלחמה וחוזרין. כמו שומעין דברי מערכי
מלחמה של כהן, כלומר שהכהן אומר להן:
סרי. כגון ארזים ושקמים שאינן עץ פרי'
ותמחורין גרושתו. וארסה אינו חוזר
שיאנה חדשה לו. וקרא אאשה חדשה
קפיד בדכתיב כי יקח איש אשה חדשה
(דברים כז): אלמנה. וארסה כהן גדול אינו
חוזר בשבילה, דאימעות מולא לקחה
מדלא כתיב ולא לקח על מבוגו. סתרו
ובנאו במדה ראשונה אינו חוזר, דלא חדש
הוא הואיל ולא חדש להוסיף עליו, ואפילו
אצלו אינו חדש וגרע מהלוקח והירש: אף
- אשר ארש אשה" אחד המאמר את הבתולה, ואחד המאמר את האלמנה. אפילו שומרת יבם
ואפילו שמע שמת אחיו במלחמה, חוזר ונבא לו. כל אלו ואלו שומעין דברי כהן מערכי מלחמה,
וחוזרין ומספקין מים ומזון ומתקנין את הדרכים. ואלו שאינן חוזרין: הבונה בית שער, אכסדרה
ומרפסת. הנוטע ארבע אילני מאכל, חמשה אילני סרק, המחזיר את גרושתו, אלמנה לכהן גדול,
גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל, בת ישראל לממזר ולנתין לא היה חוזר. ר' יהודה אומר: אף הבונה בית על
מבוגו, לא היה חוזר. ר' אליעזר אומר: אף הבונה בית לבנים בשרון לא היה חוזר. אלו שאין זזין ממקומן: בנה בית וחנכו, נטע כרם
וחללו, הנושא את ארוסתו, הכונס את יבמתו. שצאמר: נקי יהיה לביתו שנה אחת, "לביטו" זה ביתו, "יהיה" זה פרמו, "ושמח את
אשתו" זו אשתו, "אשר לקח" להביא את יבמתו. אין מספקין מים ומזון, ואין מתקנין את הדרכים: גמ' תנו רבנן: "ודברו השמרים..."
יכול דברים של עצמן? כשהוא אומר "ויספו השמרים" הרי דברים של עצמן אמור, הא מה אני מקיים "ודברו השמרים"? בדברי משוח
מלחמה הכתוב מדבר, הא ביצד? כהן מדבר ושומר משמיע. תני חרא כהן: מדבר ושומר משמיע, ותנא אידך: כהן מדבר וכהן משמיע,
ותנא אידך: שומר מדבר ושומר משמיע. אמר אביי: הא ביצד? מ' ונגש" ועד "ודברו", כהן מדבר וכהן משמיע. מ' ודברו" עד "ויספו",
כהן מדבר ושומר משמיע. מ' ויספו" ואילך, שומר מדבר ושומר משמיע: "מי האיש אשר בנה בית חדש" כו': תנו רבנן: "אשר בנה",
אין לי אלא אשר בנה. לקח, ירש, נית לו במתנה, מנן? תלמוד לומר: "מי האיש אשר בנה בית", אין לי אלא בית, מנן לרבות בית
התבן, ובית הבקר, ובית העצים, ובית האוצרות? תלמוד לומר: "אשר בנה" מכל מקום. יכול שאני מרבה אף הבונה בית שער, אכסדרה
ומרפסת? תלמוד לומר: "בית", מה בית הראוי לדירה, אף כל הראוי לדירה. ר' אליעזר בן יעקב אומר: "בית" במשמעו, "לא חנך"
ו"לא חנכו", פרט לגזלן. לימא דלא פר' יוסי הגלילי, דאי ר' יוסי הגלילי, הא אמר: "ורד הלכב" זה המותר

מעבירות

סוטה. פרק שמיני - משוח מלחמה דף מג עמוד ב

רש"י

מַעֲבִירוֹת שְׁבִידוֹ, וְהָיָה אֵית לִיה לְמִיּהָדָר מִשּׁוּם הִרְאָה וְרַךְ הַלֵּב: תַּלְמוּד לומר
אֲשֶׁר נָטַע. מִדְּלָא כְּתִיב אֲשֶׁר כָּרַם נָטַע דְּרוֹשׁ בִּיה נָטַע מִכָּל מְקוֹם וְאִפְי'
אֵינוֹ כָּרַם, שֶׁהִרְאָה לֹא הִזְכִּיר כָּרַם עֲדִין: תַּלְמוּד לומר כָּרַם. דְּמִי לְכָרַם וּפְחוֹת
שֶׁבְכָרְמִים חֲמִשָּׁה גִפְתִּים הֵם: כָּרַם כְּמִשְׁמָעוֹ, וְלֹא שֶׁאֵר אֵילָנוֹת: חֲלָלוּ. מִשְׁמַע

רש"י

מַעֲבִירוֹת שְׁבִידוֹ? אֲפִילוּ תִּמְאָר ר' יוֹסִי הַגָּלִילִי, בְּגוֹן דַּעֲבָד
תְּשׁוּבָה וַיֵּחָב דְּמִי. אִי הָכִי הָיָה לִיה לֹאֲקָה, וְלִיְהִידֵר? בִּין
דְּמַעֲיָקָרָא בְּתוֹרַת גְּזִילָה אֲתָא לִידִיה, לֹא: "וְיָמִי הָאֵישׁ
אֲשֶׁר נָטַע כָּרַם" כִּי: תֵּנוּ רַבָּנִן: "אֲשֶׁר נָטַע" אִין לִי אֶלָּא
נָטַע. לֵקָח, יִרְשֵׁה, נִיתָן לוֹ בְּמַתְנָה, מִנֵּין? תַּלְמוּד לומר:
"וְיָמִי הָאֵישׁ אֲשֶׁר נָטַע כָּרַם" אִין לִי אֶלָּא כָּרַם, מִנֵּין
לְרֵבּוֹת חֲמִשָּׁה אֵילָנִי מֵאֶכָּל וְאֲפִילוּ מִשְׁאֵר מִנֵּין? תַּלְמוּד
לומר "אֲשֶׁר נָטַע". וְכֹל שֶׁאֵינוֹ מִכָּרְבָּה הַנּוֹטֵעַ אֲרֻבָּה
אֵילָנִי מֵאֶכָּל, וְחֲמִשָּׁה אֵילָנִי כֶּרֶךְ תַּלְמוּד לומר: "כָּרַם".
ר' אֲלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אומר: כָּרַם כְּמִשְׁמָעוֹ, "לֹא חֲלָלוּ"
וְלֹא חֲלָלוּ", פֶּרֶט לְמַכְרִיד וּלְמַכְרִיב. וְהָאֵן אֵין תֵּנוּ: אֲחֵד
הַנּוֹטֵעַ וְאֲחֵד הַמַּכְרִיד וְאֲחֵד הַמַּכְרִיב? אָמַר ר' זִירָא אָמַר
רַב חֲסִדָּא: לֹא כִשְׂיָא. פֶּאן בְּהַרְפֵּכָת אִיסוּר, פֶּאן בְּהַרְפֵּכָת
הַיִּתֵּר. הָאִי הַרְפֵּכָת הַיִּתֵּר, הִיכִי דְּמִי? אֵילִימָא יִלְדָּה
בִּילְדָּה, תִּפּוּק לִיה, דְּבָעִי מִיְהִידֵר מִשּׁוּם יִלְדָּה וְאִשּׁוּנָה?
אֶלָּא יִלְדָּה בִּזְקִינָה, וְהָאֵמַר ר' אָבָהוּ: יִלְדָּה שְׁסִיבָכָה
בִּזְקִינָה, בְּטִלָּה יִלְדָּה בִּזְקִינָה וְאֵין בָּהּ דִּין עֲרֵלָה? אָמַר ר'
יִרְמְיָה: לְעוֹלָם יִלְדָּה בִּילְדָּה, וּבְגוֹן דְּנָטַע לְהֵד מִמִּיָּתָא
לְסִינִי וּלְקוֹרוֹת, דִּתְנִין: הַנּוֹטֵעַ לְסִינִי וּלְקוֹרוֹת, פֶּטוּר מִן
הָעֲרֵלָה. וְיָמִי שֶׁנָּא יִלְדָּה בִּזְקִינָה דְּבִטְלָה וְיָמִי שֶׁנָּא יִלְדָּה
בִּילְדָּה דֹּלָא בְּטִלָּה? הֵתֵם, אִי מִמִּילִיד עֲלָה לֹא בַת
מִיְהִידֵר הִיא, הָבָא, אִי מִמִּילִיד עֲלָה בַת מִיְהִידֵר הִיא,
[וְהָאֵ מַעֲיָקָרָא לְפִירִי קִימָא], מִידי דְּהוּהָ אַעֲלוּ מֵאִילִיָּהוּ,
דִּתְנִין: עֲלוּ מֵאִילִיָּהוּ, חֲיִיבִין בְּעֲרֵלָה. וְלֹאֲקָמָה בְּכָרַם שֶׁל
שְׁנֵי שׁוֹתֵפִין, דְּהָאִי הָדֵר אֲדִידִיה וְהָאִי הָדֵר אֲדִידִיה?
אָמַר רַב פֶּפָּא: זֹאת אוֹמְרִת, כָּרַם שֶׁל שְׁנֵי שׁוֹתֵפִין אֵין
חוֹזְרִין עָלָיו מַעֲרִיב הַמַּלְחָמָה. וְיָמִי שֶׁנָּא מַחְמִשָּׁה אַחִין
וְיָמִי אֲחֵד מִהֵן בְּמַלְחָמָה, דְּבוּלִין חוֹזְרִין? הֵתֵם, כָּל חַד
וְחַד קָרִינָא בִּיה "אֲשִׁתּוֹ". הָבָא, כָּל חַד וְחַד לֹא קָרִינָא
בִּיה "כְּרָמוֹ". רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק אָמַר, בְּמַכְרִיד אֵילָן בִּירְקָה,
וְהָאִי תֵּנָא הוּא, דִּתְנִינָא הַמַּכְרִיד אֵילָן בִּירְקָה, רַבֵּן שְׁמַעוֹן
בֶּן גַּמְלִיאֵל מְתִיר מִשּׁוּם ר' יְהוֹדָה בֶּן גַּמְדָּא אִישׁ כֶּפֶר
עָבֹ, וְחֲכָמִים אוֹסְרִין. כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר ר' יוֹחָנָן:
הָא מִנִּי, ר' אֲלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הִיא. לֹא אָמַר ר' אֲלִיעֶזֶר בֶּן
יַעֲקֹב הֵתֵם "כָּרַם" כְּמִשְׁמָעוֹ? הָבָא נָמִי "נָטַע" כְּמִשְׁמָעוֹ,
נָטַע אֵין מַכְרִיד וּמַכְרִיב לֹא. כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר ר'
יוֹחָנָן מִשּׁוּם ר' אֲלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: יִלְדָּה פְּחוּתָה מִטְּפָה,
חֲיִיבָת בְּעֲרֵלָה כָּל שְׁנוֹתֶיהָ, דְּמִתְחַזֵּיא כְּבַת שְׁתָּא, וְהִנֵּי

רש"י

לִי מִשּׁוּם דְּבָעִי לְמִיְהָדָר מִשּׁוּם רִאשׁוֹנָה, לִישְׁנִי בְּגוֹן שְׁהִנְטִיעָה שֶׁל רִאשׁוֹן וְכָא
שְׁמַעוֹן וְהַרְכִּיב בָּהּ לְהִיּוֹת פְּרוֹת הַרְכָּבָה שֶׁלֹּ: וְיָמִי שֶׁנָּא מַחְמִשָּׁה אַחִין.
בְּרִיָּתָא הִיא לְקָמָן בְּפִרְקִין (דף מ.א): כָּל חוֹזְרִין, מִפְּנֵי שְׁהִיא שׁוֹמֵרֶת רַבִּם לְבָלָם:
קָרִינָא בִּיה אֲשִׁתּוֹ. שְׁמָא לְזֹה תִּתְּנִים: כָּל חַד וְחַד לֹא קָרִינָא בִּיה כְּרָמוֹ.
הַמִּיְהָדָר לוֹ, שֶׁאֵין לָךְ בָּהּ גִּפְתִּי שֶׁאֵין לְשִׁנִּים
חֵלֶק בָּהּ: רַב נַחֲמָן אָמַר. הָא דְּקִתְנִי מִתְנִי
מַכְרִיב חוֹזֵר, בְּמַכְרִיב אֵילָן בִּירְקָה דֹּלָא בְּעִי
לְמִיְהָדָר מִשּׁוּם קָמָא. וְאֵם תֵּאמַר מִן
בְּשִׁאֲנוּ מִינוּ הוּא וְאִמְעִיטָא לָהּ הַרְכָּבָת
אִיסוּר מוֹלָא חֲלָלוּ פֶּרֶט לְמַכְרִיד וּמַכְרִיב.
הָאִי תֵּנָא הוּא דְּאָמַר מִתֵּר: כֶּפֶר עָבֹ. כֵּן
שְׁמָה: הָא מִנִּי. דְּקִתְנִי פֶּרֶט לְמַכְרִיד
וּמַכְרִיב. לֹא סִתְמָא אֵילָן אֶלָּא סִיפָא
דְּמִלְחָא דְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הִיא וְאִפְי'
הַרְכָּבָת הָתֵר לֹא הָדֵר עָלָה: פְּחוּתָה
מִטְּפָה. שְׁהִיא שְׁפֵל קוּמָה וְלֹא תִּגְבָּה
לְעוֹלָם עַד טַפּוֹת: כָּל שְׁנוֹתֶיהָ. מִדְּרַבָּן כָּל
הַיָּמִים עֲרֵלָה נִהְיָת בָּהּ דְּמִתְחַזֵּיא כְּבַת
שְׁתָּא וְהוּאֵה שְׁאֲכֹלִין פְּרוּתִיהָ אוֹמֵר
שְׁפִירוֹת עֲרֵלָה מִתְרִין: קָלָא אֵית לִיה. הֵבֵל
אוֹמְרִים כָּרַם יֵשׁ לְפִלּוּנִי מִשְׁנָה מִכָּל
הַכְּרָמִים וְיִוִּדְעִין שְׁהִיא זִקְנָה, לְהָכִי נָטַע
שְׁתִּים כִּי, דְּסָבֵר לָהּ כִּמְאֵן דְּאָמַר בְּמִשְׁכַּת
בְּרַכּוֹת (דף נ.א): כָּרַם רַבְעִי תֵּנוּ, שֶׁאֵין עֲרֵלָה
נִהְיָת בְּנִטְיָעָה אַחַת אֶלָּא בְּכָרַם שִׁלָּם:
לְקִרְיָאָת שְׁמַע, שֶׁאִיסוּר לְקוֹרָבָה בְּאֲרָבַע
אֲמוּתָיו מִשּׁוּם לֹעֲגַ לְרֶשׁ, שְׁוָה קוֹרָא וְזָה
אֵינוֹ יָכוֹל לְקוֹרוֹת: חוֹרְגָתָא. בַּת אֲשִׁתּוֹ.
שְׁגִדָּה בִּין הָאֲחִין. בְּנִי הַבַּעַל מֵאִשָּׁה
אַחֶרֶת: דְּמִתְחַזֵּיא כִּי אֲחִיתִּיהוּ. מִי שֶׁאֵינוֹ
מַכִּיר בָּהּ וְרוֹאֵה אוֹתָהּ שְׁגִדָּה אֶצְלוֹ
כְּפִסְבּוֹר שְׁהִיא אֲחוֹתוֹ וְאוֹמֵר שְׁבוּשָׁא אֲחוֹתוֹ:
לְקַט שְׂכָחָה וּפָאָה שְׁעִשְׂאָן. הִעֲנִי גֵרָה,
שְׁכַסֵּם הַרְבֵּה כְּאֲחֵד וְעֵשָׂה מִהֵן כְּרִי: הִקְבִּעוּ
לְמַעֲשֶׂה. מִדְּרַבָּן, דְּמָאֵן דְּחִזִּי סְבוֹר שְׁגִדָּל
בְּשִׁדְרָה: וְה"מ בְּשִׁדְרָה. שֶׁלֹא יִדְעוּ הֵבֵל
שְׁכַסֵּס מַעַט וְסוֹבְרִין שְׁגִדָּל שֵׁם, אֶבֶל
בְּעִיר כָּל שְׁכֵנִי רָאוּ שְׁכַסֵּס עַל דָּה עַל דָּה
וְיִוִּדְעִין שְׁכֵנִי שֶׁל שְׁכַסֵּס וְפָאָה וְטַטוּר
מִן הַמַּעֲשֶׂה, בְּדִתְנִינָא בְּסִפְרֵי וְכָא הִלּוּ כִי
אֵין לוֹ חֵלֶק וְנִחְלָה עִמָּה, בְּדָבָר שֶׁאֵין לוֹ בֹּ
חֵלֶק וְנִחְלָה עִמָּה הוּא כָּא וְנוֹטֵל מַעֲשֶׂה
רִאשׁוֹן שֶׁלֹּ, יָצָא לְקַט שְׂכָחָה וּפָאָה שִׁישׁ לוֹ
חֵלֶק וְנִחְלָה עִמָּה, שֶׁאֵף לְעֵינֵים לִיּוֹם הֵם
מִפְּקָרִים כְּשֶׁאֵר עֲנִי יִשְׂרָאֵל: אֵינָהּ
מִקְדָּשָׁת אֶת הַיָּדָעִים. מִשּׁוּם כִּלְאֵי הַכֶּרֶם
דְּכִתִּיב בְּהוּ תִקְדֵּשׁ הַמִּלְאָה הַזֶּרַע. וְנִרְאָה
לִי דְקָסֵבֵר דְּאִמְרִין בְּמִנְחוֹת (דף נ.א): קִבְּבוּ
וְלִחֵף אִסְרָה תוֹרָה, שֶׁאֵר וְנִרְעִים מִדְּרַבָּן
נִיגְהוּ, וְכִי הִיא כָּרַם לֹא גוֹזֵר רַבָּן אֲשָׁאֵר
וְנִרְעִים: אֶבֶל בְּלִיָּה כָּרַם. וְכִסּוּם דְּגוֹל שְׁהִיא
שְׁפֵלָה קוּמָה הוּאֵל וְהַשִּׁיבָה גוֹזֵר עָלֶיהָ:
מַת

מִילִי, שְׁתִּים בְּנֵגֵד שְׁתִּים, וְאֲחַת יוֹצֵאָה זָבֵב, אֶבֶל בְּלִיָּה כָּרַם, קָלָא אֵית לִיה. כִּי אֲתָא רַב דִּימִי, אָמַר ר' יוֹחָנָן מִשּׁוּם ר' אֲלִיעֶזֶר בֶּן
יַעֲקֹב: מַת תּוֹפֵס אֲרָבַע אֲמוֹת לְקִרְיָאָת שְׁמַע, דְּכִתִּיב: "לֹעֲגַ לְרֶשׁ חֲרַף עֲשֵׂהוּ". אָמַר ר' יִצְחָק אָמַר ר' יוֹחָנָן מִשּׁוּם ר' אֲלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב:
חוֹרְגָתָא הַגִּידָלָה בִּין הָאֲחִין, אֲסוּרָה לִישְׁאֵל לְאֲחִין, דְּמִתְחַזֵּיא כִי אֲחִיתִּיהוּ. וְלֹא הִיא, קָלָא אֵית לִיה לְמִלְתָּא. וְאָמַר ר' יִצְחָק אָמַר ר'
יוֹחָנָן מִשּׁוּם ר' אֲלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: לְקַט שְׂכָחָה וּפָאָה שְׁעִשְׂאָן בְּגוֹרָה, הוֹקְבִיעוּ לְמַעֲשֶׂה. אָמַר עוֹלָא: לֹא אֶמְרִין אֶלָּא בְּשִׁדְרָה, אֶבֶל בְּעִיר
קָלָא אֵית לִיה לְמִלְתָּא. וְאָמַר ר' יִצְחָק אָמַר ר' יוֹחָנָן מִשּׁוּם ר' אֲלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: יִלְדָּה פְּחוּתָה מִטְּפָה, אֵינָה מִקְדָּשָׁת אֶת הַיָּדָעִים.
וְהִנֵּי מִילִי, שְׁתִּים בְּנֵגֵד שְׁתִּים וְאֲחַת יוֹצֵאָה זָבֵב, אֶבֶל בְּלִיָּה כָּרַם מִקְדָּשִׁי. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם ר' אֲלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב:

ביאורים למסכת סוטה דף מג עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

שניהם על ידי הרכבה זו. עונה הגמרא, **אמר רב פפא, זאת אומרת,** 60
מכך שלא תירצה כן מוכח שפרם של שני שיתפין אין חזרין עליו 61
מעריב המלחמה ולפיכך אין להעמיד כר. 62
מקשה הגמרא, **ומאי שנא כרם של שותפין ממקשה אחין ומת אחד** 63
מזה במלחמה וצריכים לייבם את אשתו, דכולן חוזרין מפני שהיא 64
שומרת יבם לכולם, והרי הם כשותפים בה. מתרצת הגמרא, **התם** 65
בחמישה אחין כל חד וחד קרינא ביה אשתו כיון שיתכן שתתייבם לו, 66
הבא בכרם של שותפין כל חד וחד לא קרינא ביה פרמו שהרי שניהם 67
שותפים בכל עץ ועץ. 68
הגמרא מתרצת תירוץ נוסף על הקושיא מהמשנה האומרת שהמרכיב 69
והמבריק חוזר, על הברייתא האומרת שאינו חוזר, **רב נחמן בר יצחק** 70
אמר, בשמשנתו שנסקה שחוזר במבריק ומרכיב, מדברת במבריק - 71
מרכיב, **אילן שדינו לחזור עליו, בנרק שאין חוזרים עליו מצד עצמו,** 72
שהרי אין בו דיני ערלה ורבעי. ואם תקשה הרי הרכבה זו היא הרכבת 73
אסור, ולמדנו בברייתא שאין חוזרים עליה. התירוץ והאי תנא הוא, 74
דתנא, המבריק אילן בנרק רבן שמעון בן גמליאל מתיר משום רבי 75
יהודה בן גמדיא איש פסר עבו, ומשנתו סברה כמותו. וחקמים 76
אוכרין, ולבריהם, הרכבה זו היא הרכבת אסור. 77
תירוץ נוסף על הקושיא מהמשנה על הברייתא, **בי אתא רב דימי אמר** 78
רבי יוחנן, הא מני - הברייתא שנסקה שאינו חוזר על הרכבה, רבי 79
אליעזר בן יעקב היא שאמר לפני כן בברייתא 'כרם כמשמעו', שהרי 80
האם לא אמר רבי אליעזר בן יעקב התם לעיל שפרם במשמעו למעט 81
כל נטיעה שאינה גפן, **הבא נמי דורש רבי אליעזר בן יעקב את תיבת** 82
נטע שהוא כמשמעו, ולפיכך נזכר אין מבריק ומרכיב לא, ואינו חוזר 83
על אפילו על הרכבת היתר, אבל תנא קמא של הברייתא סובר שחוזרים 84
על הרכבה, וכדבריהם סוברת משנתנו. 85
מביאה הגמרא דין נוסף בשם רב אידי אמר רבי יוחנן, **בי אתא רב דימי** 86
אמר רבי יוחנן משום רבי אליעזר בן יעקב, נטיעה ילדה שהיא 87
פחותה בגובהה מטפח חייבת בערלה כל שנותיה מדרבנן, משום 88
דמתחזיא כבת שתא, ונראה כאוכל פירות ערלה, ומוסיפה הגמרא והני 89
מילי שחייבת בערלה, בשתים בנגד שתים ואחת יוצאה זנב - שיש כאן 90
שיעור הקטן של כרם אבל פוליה פרם - אם כל הכרם הוא מנטיעות 91
כאלו, קלא אית ליה - ידוע הוא כמשונה, ואין חשד לערלה. 92
מביאה הגמרא עוד מימרא שנאמרה משם של אלו, **בי אתא רב דימי** 93
אמר רבי יוחנן משום רבי אליעזר בן יעקב, מת תופס ארבע אמות 94
לקריאת שמע, ואסור לקרותה בארבע אמותיו, והטעם, משום דבתיב 95
לועג לרש חרף עושהו' וכשמקיים מצווה בקרבתו, הוא כלועג עליו. 96
כעין מה ששינונו מצינו דין נוסף. **אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן משום** 97
רבי אליעזר בן יעקב, ברוגמא - בא אשתו הנדילה בין האחין - 98
שגדלה בין בניו מאשה אחרת, **אסורה לינשא לאחין מאשתו השניה,** 99
מפני דמתחזיא **בי אחתייהו** למי שאינו מכיר באמה האמיתית. דוחה 100
הגמרא ולא היא - אין אסור בדבר, מפני שקלא אית ליה למילתא 101
וידעו כולם שאינה אחותם. 102
מימרא נוספת נאמרה מפי אלו. **ואמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן משום** 103
רבי אליעזר בן יעקב, לקט שכחה ופאה הפטורים ממעשר, שעששאן 104
העני שקיבלם בגזון - שכניסם ועשה מהם כרי, **הוקבעו למעשר** 105
מדרבנן, מפני הרואים שאינם יודעים את מקורם, ויחשבו שגדל בשדהו 106
של העני. מוסיפה הגמרא, **אמר עולא, לא אמרן שחייבים במעשר אלא** 107
שכניסם בשרה שלא ראו כולם כשכניסם, אבל אם כינסם פקעו אינו 108
חייב לעשרם, כיון שקלא אית ליה למילתא שהוא לקט שכחה ופאה, 109
שכל שכנינו ראו שהביאם מעט מעט. 110
מימרא נוספת נאמרה משם, **ואמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן משום** 111
רבי אליעזר בן יעקב, שנטיעה ילדה הפחותה מטפח שנטעה בין 112
הזרעים, אינה מקדשת לאסור את הזרעים מדין כלאים, כיון שאינה 113
נראית נטיעה. ומוסיפה הגמרא, **והני מילי שאינה אוסרת בשתים בנגד** 114
שתים ואחת יוצאה זנב - בכרם בשיעורו המועט ביותר, אבל פולי 115
פרם - אם כל הכרם עשוי כן מקדש - אוסר הזרעים. 116
מימרא נוספת שנינו משם, **ואמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן משום רבי** 117
אליעזר בן יעקב, 118

מעבירות שבידו וחוזר, ואם כן, התמעט הגזלן מטעם זה. מתרצת 1
הגמרא, **אפילו תיקא רבי יוסי הגלילי, צריך מיעוט נוסף במקרה כגון** 2
דעבר תשובה על גזילתו ויהב דמי - ושילם את דמי הגזילה, ובאופן זה 3
אינו חוזר מפני עבירה זו. שואלת הגמרא, **אי הכי ששילם על גזילתו,** 4
הנה ליה לוקח על ידי כך וליהדר - ויחזור לביתו כדין לוקח בית. עונה 5
הגמרא, **בין דמעיכרא קודם ששילם בתורת גזילה אתא ליה - הבית** 6
הגיע לידו בגזילה לא יחזור עבורו, וזה המיעוט של גזלן. 7
שנינו במשנה, **'ומי האיש אשר נטע פרם' אחד הנוטע כרם וכו', אחד** 8
הנוטע ואחד המבריק וכו' ואחד הלוקח כו', מבארת הגמרא את המקור 9
לכך, **תנו רבנן, נאמר בפרשה 'ומי האיש אשר נטע כרם, אין לי לרבות** 10
מפסוק זה אלא דווקא אם נטע ממש, **לקח וירש וניתן לו בפתה מנן** 11
שאף הוא חוזר. תלמוד לומר **'ומי האיש אשר נטע, תיבת 'איש'** 12
מיותרת, שיכל לכתוב מי אשר נטע, אלא בא לרבות קונה וירוש. 'פרם' 13
אין לי לרבות אלא פרם דווקא, מנן לרבות המשה אילני מאכל 14
ואפילו משאר מינין שגם עליהם חוזר, כמבואר במשנה. תלמוד לומר 15
'אשר נטע כרם, ולא כתוב 'אשר כרם נטע' לדרוש 'נטע' מכל מקום, 16
שכל נטיעות בכלל. אם כן יכול שאני מרבה מפסוק זה אף הנוטע 17
ארבעה אילני מאכל, או וחמשה אילני סרק. תלמוד לומר **'פרם'** 18
שמשמעה שצריך שידמה לכרם. רבי אליעזר בן יעקב חולק ואומר, 19
ש'פרם' הנאמר כאן הוא במשמעו, שדווקא על כרם חוזר, ולא על שאר 20
אילנות, 21
ממשיכה הברייתא לדרוש, שהיה יכול לכתוב 'לא חילל' וכתוב 'ולא 22
חילל', משמע שבא למעט, 'חילל' לזה ולא לאחר, פרט למבריק 23
ולמרכיב - שהמבריק אילן באדמה, או המרכיבו באחר, אינו חוזר. 24
מקשה הגמרא והא אגן תנן במשנתו אחד הנוטע ואחד המבריק 25
ואחד המרכיב שבכל אלו חוזר. מתרצת הגמרא, **אמר רבי יצחק אמר** 26
רב קטא, לא קשיא, פאן ברייתא שאומרת שאינו חוזר, מדברת 27
בהרפכת אסור - שהרכיב במין אחר פאן במשנתו מדובר 28
בהרפכת היתר ולפיכך חוזר כדין נטיעה רגילה. 29
מבררת הגמרא, **האי הרפכת היתר שעליה דיברה המשנה היכי דמי** 30
שיחזור עליה. **אלימא שהרכיב ילדה -** נטיעה שלא הגיעה לשנתה 31
הרביעית בילדה - בנטיעה כמות, אם כן, מדוע צריך לרבותה לחזרה, 32
ותיפוק ליה דבעי מיהדר אף לולא ההרכבה משום ילדה ראשונה 33
שעדיין לא חיללה. אלא בהכרח מדובר בהרכיב ילדה בזקינה - נטיעה 34
שעברו עליה ארבע שנים, וצריך לחזור משום חילדה שהרכיב. גם על זה 35
מקשה הגמרא, והאמר רבי אבהו נטיעה ילדה שסיפקה - הרכיבה 36
בזקינה, פתלה הנטיעה הילדה בזקינה ואין בה דין ערלה ולפיכך אין 37
בה דין חילול נטע רבעי ומדוע חוזר. מתרצת הגמרא, **אמר רבי ירמיה,** 38
לעולם מדובר שהרכיב ילדה בילדה, ומה שקשתה הגמרא הרי צריך 39
לחזור משום הנטיעה חילדה הראשונה, ומדובר כאן ובגזון דנטע את 40
נטיעה קמיתא לסיני - שתהיה לגדר ולקורות - או שנטע את 41
הראשונה לקצוץ את קורותיה. ולפיכך אינו חוזר מחמתה, דתנן, הנוטע 42
לסיני ולקורות ולא לאכילת פירותיו פטור מן הערלה, וכמו כן, אין בה 43
דין חילול רבעי, ולכך חוזר רק על הנטיעה שהרכיב. 44
מקשה הגמרא, **ומאי שנא הרכיב ילדה בזקינה דבטלה ולפיכך אינה** 45
חייבת בערלה, **ומאי שנא ילדה שהרכיב בילדה שנטעה לסיני וקורות** 46
דלא בטלה הנטיעה החדשה בחבירתה, וחייבת בערלה, הרי הנטיעה 47
שנטעה לסיני וקורות היא בזקינה. מתרצת הגמרא, **התם בנטיעה זקינה,** 48
אי מיפליף עלה ורוצה לנהוג בה כילדה, אינו יכול, שהרי לאו כתי 49
מיהדר היא כיון שבמציאות היא זקינה ואין מחשבתו מועילה. ואילו 50
הבא בנטיעה ילדה שנטעה לקורות, אי מיפליף עלה לייעדה לאכילה 51
בת מיהדר היא ותיחשב כנטיעה רגילה החייבת בערלה, דהא מעיקרא 52
לפירי קיימא ולפיכך יכול לשנות את יעודה. מיד דהנה אעלו 53
מאליהן - וכמו שמצינו באילנות שעלו מאליהן, דתנן, עלו מאליהן 54
חייבין בערלה הרי שיכול ליעדם לאכילה, אף שלא היו מיועדות לכך 55
מתחילה. 56
שואלת הגמרא, מדוע העמיד רבי ירמיה את המשנה באופן דחוק, 57
ולוקמה במרכיב אילן בפרם של שני שותפין, דהיינו שהרכיב האחד 58
בעץ חבירו, והאי תר ארדיה והאי תר ארדיה - ולפיכך חוזרים 59

ביאורים למסכת סוטה דף מד עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

1 **מַת תּוֹפֵס אֶרְבַּע אַמּוֹת לְטוֹמָאָה** - מת מטמא את העומדים בארבע
2 אמותיו מדרבנו. **וְתָנָא תַנּוּנָא** - ויש להביא ראיה לדין זה מהמשנה, **הַצֵּר**
3 **הַקֶּצֶר** - החצר אשר לפני מערות הקברים **הַעוֹמֵד בְּתוֹכָהּ** כיון שיש היכר
4 בינו ובין המת **טָהוֹר**, ואינו נטמא כדן נמצא בקרבת המת. **וְהוּא** - מה
5 שאינו נטמא כשעומד בחצר, רק בשיהו נצא - בחצר, **אֶרְבַּע אַמּוֹת דְּבָרֵי**
6 **בֵּית שְׁמַאי**, שלדעת בית שמאי, רק בגודל זה החצר נחשבת לעצמה,
7 אבל בפחות מארבע אמות, החצר בטילה למערה, והרי הוא כעומד
8 במערה. **בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים**, ארבעה טפחים הוא גודל החצר שהעומד
9 בתוכה טהור.

10 ממשיכה הברייתא בפה דברים אחרים שלדעת בית הלל סגי בארבעה
11 טפחים, כשפתחה של חצר הקבר הוא מלמעלה ויורדים לה בקפיצה,
12 אבל אם פתחה של חצר הקבר הוא מן הצד ויורדים לה במדרגות, דברי
13 הבל - אף בית הלל מודים, ששיעורה הוא ארבע אמות ופחות מכך
14 מטמאת.

15 קודם שתבאר הראיה מהמשנה, הגמרא מבארת תחילה את תוכן דברי
16 הברייתא. מקשה הגמרא, **כִּלְפֵי לֵיזָא** - לכאורה, דברי הברייתא הפוכים,
17 שהרי **אֶרְבַּע**, כשהפתח מן הצד צריך להיות טהור אף בפחות מארבע
18 אמות, שהרי **מִדִּירֵיד וְנִפְיָא** - יוצא מהחצר דרך הפתח, ואילו כאשר
19 הפתח הוא מלמעלה כיון שצריך לטפס בעת יציאתו **אִי אִפְשָׁר דְּלֵא**
20 **מֵאֱהִיל** בידיו על חלל הפתח, ובהכרח ששיעורה של החצר הוא ארבע
21 אמות. לפיכך, מתקנת הגמרא, **אֵלָּא**, בפה דברים אחרים שמשפיק
22 שגודלה יהיה ארבעה טפחים, כשפתחה מן הצד ויכול לצאת מבלי
23 להאחיל, **אֲבָל פְּתַחָהּ מִלְּמַעְלָה** כיון שבהכרח מאחיל ביציאתו, שיעורה
24 הוא **אֶרְבַּע אַמּוֹת** ורק בשיעור זה אינו מיטמא.

25 כעת מבארת הגמרא את הראיה מהמשנה, **וְתָנִי מִיָּלִי** - מבואר מדברי
26 המשנה, שהאופן שטהור הוא בהצר הקצר והטעם, **דְּמִסִּימָא מְחִיצָתָא**
27 - שהמחיצות מהוות היכר להבדילו מן המת, **אֲבָל** - משמע, שבת
28 **בְּעִלְמָא** שאין מחיצה המבדילה בינו לאדם. **תָּפִיס** ומטמא סביבותיו
29 ארבע אמות.

30 שנינו במשנה, **מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר אֲרַשׁ אִשָּׁה** אחד המאסר את הבתולה
31 **כו'**, מבארת הגמרא את מקור הדינים. **תָּנִי רַבִּנָּן** מה שנאמר בפרשה
32 **אֲשֶׁר אִישׁ**, פירושו, **אֶחָד הַמֵּאֲרָס אֶת הַבְּתוּלָה**, **וְאֶחָד הַמֵּאֲרָס אֶת**
33 **הַאֵלְמָנָה**, **וְאֶחָד שׁוֹמֵרֶת יָבָם**, **וְאִפְּלִי הַמִּשָּׁה אַחִין וּמַת אֶחָד מֵהֶם**
34 **בְּמַלְחָמָה** כיון שכל אחד יכול לייבמה בזמן חזוּרָיו. וממה שלא נאמר
35 הלשון **לֹא לָקַח** אלא **לֹא לָקַחָהּ**, אנו ממעטים **פֶּרֶט לְאֵלְמָנָה לְבָחָהּ**
36 **נְדוּלָה גְרוּשָׁה וְחִלּוּצָה לְבָחָהּ הַדְיוּמָה**, **מְמוּרָת וְנִתְיָנָה לְיִשְׂרָאֵל**, **בֵּית**
37 **יִשְׂרָאֵל לְמִמּוֹר וּלְנִתְיָן** שכל אלו נישואיהן בעבירה ואינו חוזרים.

38 שואלת הגמרא לייבמה מה שנתבאר שצריך למעט את כל אלו דלא קרי
39 **יוֹסִי הַגִּלְלִי**, **דְּאִי רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי** אין צריך מיעוט, שהרי **הָא אִמֶּר**
40 שהאמור בפרשה **תִּירָא וְרַח הַלֵּבִי** אין הכוונה כפשוטו, אלא זה
41 **הַמְתִּירָא מַעֲבִירוֹת שְׂבִידוֹ** שעליו לחזור, ומדוע צריך למעט את אלו,
42 אחר שעשה איסור בקידושיהן. מתרצת הגמרא, **אִפְּלִי תִּימָא רַבִּי יוֹסִי**
43 **הַגִּלְלִי** אי אפשר למעט בגלל האיסור, **בְּדִרְבָּה** שלדבריו אין עבירה
44 בקידושין, **דְּאִמֶּר רַבָּה** על כהן המקדש את האסורה לו, **שֶׁלְעוֹלָם אֵינוֹ**
45 **חָיִיב** על קידושה **עַד שִׁיבְעוּל**, כיון שבקדושין גרידא אין איסור, מה
46 **פָּעַם** - והמקור לכך הוא **לֹא יָקַח מִשּׁוֹם לֹא תִחַלֵּל** - שהתורה נתנה
47 טעם לאיסור הקידושין, משום חילול, משום חֲבִי אֵינוֹ לֹקֵה עַד
48 **שִׁיבְעוּל**, מפני שאם לא בעל, לא חילל, לכן לומדים שאין חזר עליון
49 מלא לקחה.

50 הגמרא מביאה, שניתן ללמוד מסדר הפסוקים דברים נוספים. **תָּנִי רַבִּנָּן**,
51 ממה שהתחילה התורה **בְּאִשֶּׁר בָּנָה ואחר כך אֲשֶׁר נָטַע ואחר כך אֲשֶׁר**
52 **אָרַשׁ כאן לִמְדָה תוֹרָה דִּרְךְ אֵרִין** - הנהגה הראויה, והיא שִׁבְעָה תחילה
53 **אָרַם בֵּית**, ואחר כך **וַיִּטַּע כֶּרֶם**, ואחר כך **וַיֵּשֶׁב אִשָּׁה**. ואף שִׁלְמָה אִמֶּר
54 **בְּחֻבְמָתוֹ "הֵכֵן בַּחוּץ מִלֵּאכְתָּה וְעֵתְדָה בְּשָׂדֶה לָךְ אַחֵר וּבְנִיתָ בֵּיתְךָ"**
55 ומבארת הברייתא את הראיה מהפסוק **הֵכֵן בַּחוּץ** - במקום הפנימי,
56 **מִלֵּאכְתָּה** זה בֵּית ותעשהו למקום זה בית ופנים. **וְעֵתְדָה** - והומין
57 **בְּשָׂדֶה לָךְ** זה כֶּרֶם - שיומין לו שדה פנימי, לעשותה כרם, **אֲחֵר** שעשה
58 **כֵּן וּבְנִיתָ אֶת עֵיקַר בֵּיתְךָ** זו אִשָּׁה שהיא עיקרו של בית.

59 **דְּבַר אַחֵר**, מה שנאמר **הֵכֵן בַּחוּץ מִלֵּאכְתָּה** זה לימוד מִקְרָא, שהוא
60 כהכנה ללימוד התורה. ומה שנאמר **וְעֵתְדָה בְּשָׂדֶה לָךְ** זה לימוד
61 **מִשְׁנָה**, שהוא כהכנה ללימוד הגמרא. **וְאֲחֵר** כל זאת **וּבְנִיתָ בֵּיתְךָ** זה
62 **מִקְרָא**, לתת סברא להבין את טעמי המשנה וכמי להחלוקה.
63 **דְּבַר אַחֵר**, מה שנאמר **הֵכֵן בַּחוּץ מִלֵּאכְתָּה**, זה לימוד מִקְרָא **וּמִשְׁנָה**,
64 **וְעֵתְדָה בְּשָׂדֶה לָךְ** זה **מִקְרָא** שהיא גם הכנה זה להנמז בהמשך, **אֲחֵר**
65 **וּבְנִיתָ בֵּיתְךָ** אלו **מַעֲשִׂים מוֹכִיזִים** שהם העיקר, ובכך הלימוד מביא לידי
66 מעשה שהם המעשים הטובים.

67 **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנֵי שֵׁל רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי** מוסיף ואומר, **ש'הֵכֵן בַּחוּץ**
68 **מִלֵּאכְתָּה** זה כולל מִקְרָא **וּמִשְׁנָה** וּמִקְרָא שכולם הכנה לקיום המצוות,
69 ומה שנאמר **וְעֵתְדָה בְּשָׂדֶה לָךְ** אלו **מַעֲשִׂים מוֹכִיזִים** קיום המצוות,
70 **וְאֲחֵר** כל אלו **וּבְנִיתָ בֵּיתְךָ** דְּרוֹשׁ וְקַבֵּל שָׁכָר - ילמוד את חכמת התורה
71 בעיון.

72 שנינו במשנה, **וְאֵלֹ שְׂאִינָן חוֹזְרִין תְּבוּנָה בֵּית שַׁעַר כּו'** רבי יהודה אומר
73 אף הבונה בית על מכוננו, ולא שינה בו כלום, אינו חוזר. **תָּנָא** בברייתא,
74 **שֵׁאם הוֹסִיף בּוֹ** בבניינו מחדש **דִּימוּם אַחֵר** - שורת אבנים אחת, חוֹזֵר
75 כדן בונה בית, שהרי הוסיף בו דבר.

76 שנינו במשנה, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אֶף תְּבוּנָה בֵּית לְבָנִים בְּשִׁרְזוֹן לֹא הָיָה**
77 **חוֹזֵר**. **תָּנָא** בברייתא את טעמו של רבי אליעזר, שהוא **מִפְנֵי שְׂמֻחֵי שִׁין**
78 **אוֹתוֹ** - שצריכים לחדש את בניינו **פְּעָמִים בְּשָׁבָע** - פעמיים בשבוע
79 שנים, מפני שאינו מתקיים.

80 שנינו במשנה, **וְאֵלֹ שְׂאִינָן זֵוִין מִמְּקוֹמָן בָּנָה בֵּית חֶדֶשׁ וְחִנְכוֹ וכו'**.
81 נתבאר במשנה את דין אלו שאין יוצאים כלל ממקומן. ומבארת הגמרא
82 את מקור הדבר, **תָּנִי רַבִּנָּן**, נאמר בתורה שהנושא **אִשָּׁה חֲדָשָׁה** אינו
83 יוצא בצבא למשך שנה. מבררת הברייתא, **אֵין לִי לְרִבּוֹת מִמְּשַׁמְעוֹת**
84 הכתוב, **אֵלָּא דוּקָא נוֹשָׂא אִשָּׁה חֲדָשָׁה** - בתולה. **אֲלִמְנָה**, וּגְרוּשָׁה
85 מאיש אחר **מִנֵּין** שאם נושאם אינו יוצא בצבא, תלמוד לומר **אִשָּׁה**
86 **מִכָּל מְקוֹם**, ותיבת 'אשה' כוללת גם אלמנה וגרושה. שואלת הברייתא
87 **אִם כֵּן**, שמרבים גם אלמנה וגרושה, מה תלמוד לומר **אִשָּׁה חֲדָשָׁה**
88 - לשם מה הוסיפה התורה את תיבת 'חדשה'. ומבארת הברייתא, שתיבה
89 זו באה ללמד שדווקא **בְּמִי שֶׁחֲדָשָׁה** לו אף שאינה בתולה, ולפיכך **יֵצֵא**
90 **מִחוּץ גְרוּשָׁתוֹ** מפני שֵׂאִינָן היא חֲדָשָׁה לו.

91 **תָּנִי רַבִּנָּן** נאמר על הנושא אשה חדשה שלא **יֵצֵא בְּצִבָּא** למשך שנה,
92 **יָבֹול נִדרוֹשׁ מִפְּסוּק** זה שֶׁבְּצִבָּא למלחמה ממש הוא **דְּלֹא יֵצֵא**, **אֲבָל יֵצֵא**
93 **מִחוּץ** לביתו **וְיִסְפִּיק מִים וּמִזֵּין וְיִתֵּן תְּדָרְכִים** כאלו החוזרים מעורבי
94 המלחמה. תלמוד לומר מה שנאמר בפרשה זו **וְלֹא יַעֲבֹד עָלָיו לְכָל**
95 **דְּבַר** גם לא לספק מים ומזון שהוא צורך הצבא, ולפיכך אינו זו ממקומו.
96 אם כן, **יָבֹול שְׂאִינָן מִדְּבָרָה** כמו כן **אֶף תְּבוּנָה בֵּית לֹא חִנְכוֹ**, **נָטַע כֶּרֶם**
97 **וְלֹא חִלְּלֵהוּ**, **אִרַם אִשָּׁה וְלֹא לָקַחָהּ**, שלא יוזו ממקומם כלל. תלמוד
98 לומר לא יעבור 'עליו' ויש לדרוש מזה שעליו **אִי אִתָּה מַעֲבִיר** את דבר
99 הצבא **אֲבָל אִתָּה מַעֲבִיר עַל אַחֵרִים** והם הבונה בית והנושא אשה וכו'.
100 שואלת הגמרא **וּמֵאֲחֵר דְּכָתַב בְּנוֹשָׂא אִשָּׁה** **לֹא יַעֲבֹר** עליו לכל דבר,
101 ללמד שאינו יוצא כלל מביתו, אם כן **לֹא יֵצֵא בְּצִבָּא** **לְמָה** לִי, עונה
102 הגמרא, שפסוק זה נאמר כדי **לַעֲבֹד עָלָיו** היוצא בשנה ראשונה **בְּשָׁנִי**
103 **לְאוֹרֵי**.

104 **מִשְׁנָה**. **וְיִסְפּוּ הַשּׁוֹמְרִים** על דברי הכהן **לְדַבֵּר אֶל תַּעֲם** מי האיש הירא
105 ורך הלבב **וְגו'**, ומבארת המשנה, ממה ירא אותו איש, **רַבִּי עֲקִיבָא**
106 **אוֹמֵר**, **הִירָא וְרַח הַלֵּב** הוא **בְּמִשְׁמַעוֹ**, שֵׂאִינָן **יָבֹול** מרוב פחדו **לַעֲמֹד**
107 **עַם הַלְּחָמִים בְּקִשְׁרֵי הַמַּלְחָמָה**, כשמתחברים בצפיפות שלא יפרידם
108 האויבים, **וְלִירְאוֹת חֶרֶב שְׁלוֹפָה**.

109 **רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי אוֹמֵר**, **תִּירָא וְרַח הַלֵּב** אינו מפחד המלחמה, אלא
110 **זֶהוּ הַמְתִּירָא מִן הַעֲבִירוֹת שְׂבִידוֹ** שמה יענש עליהם במלחמה. **וְלִפְיָכָהּ**
111 **תִּלְתֵּה לֹא הַתּוֹרָה אֶת כָּל אֵלֹי בְנֵה בֵית וְנָטַע כֶּרֶם וְנָשָׂא אִשָּׁה שִׁיחֻזוֹ**
112 **בְּגִלְלָן**, אף שאינם הסיבה לחזרה, וזה מפני שרצתה התורה שלא יתבייש
113 בעת חזרתו.

114 **רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר** שהירא ורך הלבב הוא **אֲלִמְנָה לְבָחָהּ נְדוּלָה** - כהן גדול
115 שנושא אלמנה, או גְרוּשָׁה וְחִלּוּצָה לְבָחָהּ הַדְיוּמָה או מְמוּרָת וְנִתְיָנָה
116 **לְיִשְׂרָאֵל** או **בֵּית יִשְׂרָאֵל** לְמִמּוֹר וּלְנִתְיָן שנשאה בעבירה, **תִּירָא הוּא תִירָא**

סוטה. פרק שמיני - משוח מלחמה דף מר עמוד א

רש"י

רש"י

1 **מת תופס ארבע אמות לטמאה.** חכמים גזרו שיהא המת משמא כל הנכנס
2 בארבע אמותיו כדי שלא ירגילו אוכלי טהרות ליקרב לו ויהא סבור שלא האהיל
3 ויש לחוש שמא יפשוט ידו ויאחיל ולא אדעתיה: **ותנא תנא.** וכן תני תנא וידן
4 במשנה הנשנית בינינו בבית המדרש בסדר טהרות (אסלות פמ"ח): **החצר הקבר.**
5 שלפני המערה, כדאמר סדר בנן הקברות
6 בבבא בתרא (דף ק:) שעושין מערות גדולות
7 של שש על שש, וחופר בתכלית סביב כוכין
8 ארבות במדת המת ותוחבו לתוכן,
9 ותמקרה מקורה בתקרה וכושי, ועושה
10 גומא רחבה בצד המערה ופותח פי המערה
11 לתוך הגומא בכתל המערה כמין פתח.
12 ואותה גומא היא חצר הקבר: **העומר**
13 **בתוכו טהור.** כל מקום שהוא עומד בה
14 טהור, דכיון דמערה חלוקה הימנה
15 ומחצותיה נפרות לא גזור רבנן במתים
16 שבתוכה שיתפסו ד' אמות סביבותיה לצד
17 המערה, דכי גזור רבנן ארבע אמות במת
18 המשל באויר, ובגון למעלה אצל גג
19 המערה כדי להרדוק את האדם מלהאחיל
20 על הסמאה, אבל כאן יש הכר: **והוא שיש**
21 **בה ארבע אמות.** הוא דחשיבא מקום
22 לשמחה, אבל פחות ממקום בטלה אצל
23 המערה ולא חשיבא למיחור מקום לעצמה:
24 וב"ה אומרים ארבעה טפחים. הוי מקום
25 חשוב בכל דוכתא: **במה דברים אמורים.**
26 ב"ה אמרו ליה: בשפתחה של חצר
27 למעלה. שאין לה בניית מדרון במעלות מן
28 הצד, אלא כשיודרין לה קופצין לה
29 וכשעולין מתוכה מטפס ועולה, ולקמן
30 ופרך אפכא מסתברא: **כלפי לייא.** כנגד
31 אפוא הפכת דבריה. לייא אפוא כדאמר
32 בבבכות (דף נח) כנגי לייא, כדים שבורים
33 לדיחן הולכים. אפכא מסתברא, מן הצד
34 כשעשוי לחצר מדרון לצאת דרך צדדים
35 איכא למימר כיון דלא גזור רבנן ארבע
36 אמות במחצות נפרות סגי ליה חצר
37 בארבעה טפחים והעומד בה חרי זה טהור,
38 שאין לנו במה לטמא, דאינו צריך לטפס
39 ולעלות שפשוט וזרועותיו ויאחיל ובגפיו
40 על חלל הפתח, דכי נפיק מידי ונפיק
41 נשטמ ונמשח לו מן הפתח כש מעלה לצד
42 פתח של חצר ויוצא לו: **מלמעלה א**
43 **אפשר דלא מאחיל.** כיון דאינו אלא
44 ארבעה טפחים אי אפשר לו לפרוש כגפיו
45 ולטפס ולעלות אלא אם כן מאחיל על

מת תופס ארבע אמות לטמאה. ותנא תנא: חצר
הקבר העומד בתוכה טהור, והוא שיהיה בה ארבע
אמות, דברי בית שמאי. בית הלל אומרים: ארבעה
טפחים. במה דברים אמורים, שפתחה מלמעלה. אבל
פתחה מן הצד, דברי הכל ארבע אמות. כלפי לייא?
אדרבא, מן הצד מידרין ונפיק. מלמעלה אי אפשר לא
מאחיל. אלא: במה דברים אמורים שפתחה מן הצד,
אבל פתחה מלמעלה, ארבע אמות. והני מילי, חצר
הקבר דמסיימא מחיצתה. אבל מת בעלמא, תפס:
מי האיש אשר ארש אשה: תנו רבנן: "אשר ארש"
אחד המאמר את הבתולה, ואחד המאמר את
האלמנה, ואחד שומרת יבם. ואפילו חמשה אחין ומת
אחד מהם במלחמה, כולן חוזרין. "לא לקח" ו"לא
לקחה" פרט לאלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן
הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל, בת ישראל לממזר
ולנתי, לימא דלא בר' יוסי הגלילי, דאי ר' יוסי
הגלילי, הא אמר "הירא ורד הלכב" זה המתירא
מעבירות שפדיו? אפילו תימא ר' יוסי הגלילי, כדברה.
דאמר רבה: לעולם אינו חייב עד שיבעול, מה טעם
"לא יקח" משום "לא יחלל, משום הכי אינו לוקה עד
שיבעול. תנו רבנן: "אשר בנה", "אשר נטע", "אשר
ארש". לימדה תורה דרך ארץ, שכינה אדם בית ויטע
כרם, ואחר כך ישא אשה. ואף שלמה אמר בחכמתו:
"הכן בחוץ מלאכתך ועתדה בשדה לך, אחר ובנית
ביתך" "הכן בחוץ מלאכתך" זה בית, "ועתדה בשדה
לך" זה כרם, "אחר ובנית ביתך" זו אשה. דבר אחר,
"הכן בחוץ מלאכתך" זה מקרא, "ועתדה בשדה לך" זה
משנה, "אחר ובנית ביתך" זה גמרא. דבר אחר: "הכן
בחוץ מלאכתך" זה מקרא ומשנה, "ועתדה בשדה לך"
זה גמרא, "אחר ובנית ביתך" אלו מעשים טובים. ר'
אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר: "הכן בחוץ
מלאכתך" זה מקרא ומשנה וגמרא, "ועתדה בשדה לך"

אלו מעשים טובים, "אחר ובנית ביתך" דרוש וקבל שכר: ואלו שאינן חוזרין, הבונה בית
שער בו: תנא, אם הוסיף בו דימוס אחד, חוזר: ר' אליעזר אומר: אף הבונה בית לבנים בשרון לא היה חוזר: תנא, מפני
שמחדישין אותו פעמים בשבוע: ואלו שאין זוין ממקומן, בנה בית חדש והנכו וכו': תנו רבנן "אשה חדשה" אין לי אלא אשה
חדשה. אלמנה וגרושה, כוונת? תלמוד לומר: "אשה", מפל מקום. אם כן, מה תלמוד לומר "אשה חדשה"? מי שחדשה לו, יצא
מחזור גרושתו שאין חדשה לו. תנו רבנן: "לא יצא צבא" יכול צבא הוא דלא יצא, אבל יספיק מים וכוונתו ויתקן הדרכים?
תלמוד לומר: "ולא יעבר עליו לכל דבר". יכול שאני מרבה אף הבונה בית ולא הנכו, נטע כרם ולא חללו, ארס אשה ולא לקחה?
תלמוד לומר: "עליו, עליו אי אתה מעביר אבל אתה מעביר על אחרים. ומאחר דכתב "לא יעבור", "לא יצא צבא" למה ליה?
לעבור עליו בשני לאוין: **מתני'** "ויספו השטרים לדבר אל העם" ר' עקיבא אומר: "הירא ורד הלכב" במשמעו, שאינו יכול לעמוד
בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה. ר' יוסי הגלילי אומר: "הירא ורד הלכב" והו המתירא מן העבירות שפדיו, לפיכך תלתה
לו התורה את כל אלו שחוזר בגללן. ר' יוסי אומר: אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל,
בת ישראל לממזר ולנתיני חרי הוא הירא ורד הלכב. "והיה ככלת השטרים לדבר אל העם ופקדו שרי צבאות בראש העם" ובעקבו
של עם, מעמידין וקפיו לפניהם, ואחרים מאחוריהם, וכשילין של ברזל בידיהן, וכל המבקש לחזור הרשות בידו לקפה את שוקיו.

שחלת

חלל הפתח: והני מילי בו'. השתא מחדר לפרושי סיעתיה מהכא. מדאיצטריך
למיתני העומד לתוכו טהור, ש"מ הני מילי חצר הקבר דמסיימא מחיצתה ומערה
לחודיה ודחצר לחודיה ויש הכר בדבר, אבל מת בעלמא המשל באויר מודו בית
הלל דתפס ארבע אמות, מדאיצטריך למיתני העומד לתוכו טהור, דאי בעלמא
לא גזור למה לי לאשמועינן הכא דטהור:
ואפי' היא לו שומרת יבם. שלא קדשה
הוא אלא מפח אחיו באה לו לקחה.
מדלא כתיב לקח מעוטא הוא, למעוטי
לקחת אסור: **כדברה.** כדאמר אין עברה
בקדושתו עד שיבעול, שביא ורעו או את
האשה לידי חלול, וממזרת ונתינה אין
עברה בקדושתו, דלא כתיב ביה לא יקח
אלא לא יבא ולא תתחתן, אבל אלמנה
כתיב בה לא יקח וקחה הינו קדושתו.
ואיצטריך דברה, דלא תימא מקדושתו עבר
ליה אסור: ונתנית, מן הגבועים דכתיב
בהו ויתנם ויהוה לחוטבי עצים (ויקרא טו)
והן משבעה אמות: **ועתדה בשדה לך.**
ונצבה בשדה מלאכתך לך: **גמרא.** לתת
סבא להכין בטעמי המשנה וקלוקה כדברי
מי: אם הוסיף בו דימוס אחד. שורה של
אבנים או בגבהו לא בעבי וכו' לא הוי על
מכונו וקרינא ביה חדש: **שםחדישין אותו.**
שאינו מתקיים: **בשבוע.** בשמטה: אין לי
אלא חדשה. בתולה: אלמנה וגרושה.
מאחר ונשאה וזה יכול אף בנה בית.
חדש ולא הנכו יהא כזה שיהא נקי מן הכל:
מתני'. ויספו השטרים לעמוד צפופים שלא
בקשרי. כשמתקשרים לעמוד צפופים שלא
יפרידם אויבים: **לפיכך.** שהירא וזה הירא
מעבירות, תלה התורה בנה נטע וארס
לחזור בגללן, כדי שיתלה בכך החזרה ולא
יתביש לומר מעבירות שפדיו הוא ירא
וחוזר: ר' יוסי אומר בו'. בגמרא מפרש
במאי פליג אדרבי יוסי הגלילי: **ועקבו**
של עם. בסופו של עם שומדים שלא
יחזרו אחרונים לאחריהם לנוס: **מעמידין**
וקפיו מלפניהם. בראשה של צד
המלחמה מעמידין בני אדם גבורים ממנים
לך, שאם יפול אחד מן הנלחמים
יעמידוהו ויקפיהו ויגבירו את אנשי
הצבא בדבריהם: **ואחרים.** ואחרים
אחרים מאחריהם: **וכשילין של ברזל**
בידיהם. לשמור שלא ינוסו. וכשילין בעין
חצין שקורין ווריי"ש:

שחלת

סוטה. פרק שמיני - משוח מלחמה דף מד עמוד ב

רש"י

שְׁתַּחֲוִית נִסָּה נְפִילָה. בגמ' פריך אפכא מבעי ליה, שהניסה היא תחלת הנפילה: 1
 ב"א. דחוזרין מן המערכה ויש שאין זזין ממקומן, במלחמות הרשות: אבל 2
 במלחמות מִצְוָה. כגון כבוש ארץ ישראל בימי יהושע הכל יוצאין: רבי יהודה 3
 אומר כו', מפרש בגמרא: גמ'. עֲבִירָה דַּרְבָּנָן. לר"י הגלילי אפי' עבר על דברי 4
 סופרים חזון, ולרבי יוסי עד שיעבור על 5
 דבר תורה דומיא דאלמנה לכהן גדול. 6
 ובגון ששָׂאָה דאיכא אסור: סח בין תפלה 7
 לתפלה. בין נחת תפלין של יד לתפלין 8
 של ראש: סח. ספח: עֲבִירָה הִיא כִּידוּ. אם 9
 לא חזר וברך, דהכי אָמַר' במנחות (נף טו). 10
 סח מברך שתיים לא סח מברך אחת: וימים 11
 שותתין על ברביו. מי רגלים מחמת יראתה: 12
 מפני שתחלת נפילה נִסָּה מִבְּעֵי לִיה. 13
 תחלת משמע הנגמרת הדבר, דהכי איבעי 14
 ליה למימר כשהן נסין זו היא תחלת 15
 הנגמרת הנפילה, ובניסה לא שיר למימר 16
 תחלה דהא ממש קא ערקין רשות דַּרְבָּנָן 17
 זו היא מִצְוָה דר' יהודה, ובאותה מלחמה 18
 שאמרו חכמים שהיא רשות ואין חתן יוצא 19
 לה אָמַר נמי ר' יהודה דאין חתן יוצא לה. 20
 אלא שרבי יהודה קורא אותה מִצְוָה, 21
 ונפקא מנה לפטור משאר מצות בעורו 22
 עסוק בה כדמפרש רבא ואזיל: מִצְוָה 23
 דַּרְבָּנָן. דאמרו בה הכל יוצאין אָמַר נמי ר' 24
 יהודה הכל יוצאין אלא דקרי לה חובה, 25
 ולא מידי אשמעינן בהא אלא כלה משום 26
 מִצְוָה ורשות נקטו פלוגתיהו, אלא משום 27
 דקרי רבנן להא רשות יד' להם אם קראו את 28
 זו מִצְוָה ואפלו היא חובה, שהרי אין הדבר 29
 אלא להעלותם מעלה אחת ולומר אבל בזה 30
 הכל יוצאין, וגבי רשות דים לקרות את 31
 שלמעלה ממנה מִצְוָה, ורבי יהודה דקרי 32
 לקמינתא מִצְוָה לַאֲשֻׁמוּעִי דהעוסק בה 33
 פטור מן המצוה, והערך להעלות את זו 34
 מעלה אחת לומר אבל בזה הכל יוצאין 35
 הלכך קריה חובה כדאייתא: אָמַר רבא כו'. 36
 מלמיה דרבי יוחנן מפרש ואזיל, וקאמר 37
 דהא דאמר רבי יוחנן דאיפליגו רבנן ורבי 38
 יהודה באחת המלחמות בקריאת השם, 39
 נפקא לן מניה לענן עוסק במצוה דלמר 40

רש"י

חובה ולמר רשות, ופריש לן נמי רבא בהי מניהו איפליג: מלחמות יהושע 41
 דלכבוש. בהא ליכא למאן דקרי רשות, דאפלו חובה נמי אייתא והעוסק בה פטור 42
 מן המצוה, ורבנן הוא דלא אכפת להו לקרואה חובה דדים לקרואה מִצְוָה אצל 43
 הרשות שהרי אין אָנו צריכין אלא למצוא בה מעלה אחת, ומצוה לגבי רשות 44
 מעלה היא: ומלחמת בית דור, שנלחם 45
 בארם צובה להוסיפה על ארץ ישראל 46
 ובשאר סביבותיה להעלות לו מנחה ומס 47
 עובד: דכרי הכל רשות, ואפלו רבי יהודה 48
 לקח לאו מִצְוָה קרי לה, והעוסק בה אינו 49
 פטור מן המצוה: כי פליגי. ר' יהודה ורבנן 50
 במצוה ורשות דלמר פטור מן המצוה ולמר 51
 חוב, במלחמה שהיא למעושי עובדי בוכבים 52
 דלא ליתו עליה: 53

הדרן עלך משוח מלחמה

מתני'. עֲנָלָה עֲרוּפָה בלשון הקדש. 54
 נאמרת. מה שהקנים אומרים דינו לא 55
 שפכו וזהבנים אומרים כפר לעמך ישראל, 56
 בלשון הקדש הווקשו מן התורה לאמרה: 57
 שְׁנֵאִמַר כִּי יִמְצָא חָלָל, ובגמרא פריך 58
 היכי נליף מהקא: הו' יוצאין, ובאין שם 59
 ומודדין מן החלל לצד העירות שסביבותיו 60
 לידע איזו קרובה: בגלל גל של אבנים: 61
 נמצא סמוך לספר כו'. מפרש טעמא 62
 בגמ'. גמ'. מאי קאמר. היכי נליף לשון 63
 הקדש מהקא: ואין כ"ד שקול, אין עושין 64
 ביד שינא: וכולל לחלק שוה בשוה, אלא 65
 שינא הרוב לצד אחד לקים אחרי רבים 66
 להשות (שמות טו): לַמִּיֶּחֱדִין. הָךְ דלשבת 67
 הגזית: מִזְנֵי. וְזִנְיָה. מדמצי למיכתב זקני 68
 וכתב זקני, מִיֶּחֱדִין שבזקני: זקני השוק, 69
 אע"פ שאין סנהדרין: שופטין. זקנים שהם 70
 שופטים את ישראל: מִזְנֵי העדה. 71
 דסמיכת פ' העלם דבר, ואייתר ליה 72
 שופטין להביא עוד שנים: לְמִמָּרָה לְכָלָה 73
 מִלְחָמָה מִתְחַסֵּה. דהא רבי יהודה התם נמי 74
 חמשה קאמר, וזילף לה מקראי בפ"ק 75
 דסנהדרין: אלא [וי"ו] וְשׁוֹפְטֵי לְמִנְיָנָה. 76
 כלומר לא גמיר גו"ש ואיצטרך שופטין 77
 לסנהדרין גדולה כר"ש 78

הדרן עלך משוח מלחמה

עֲנָלָה עֲרוּפָה, בלשון הקדש: שְׁנֵאִמַר: "כי ימצא חלל 26
 בארמה ויצאו זקניו ושפטיה". שלשה מבית דין 27

הגדול שבירושלים היו יוצאין. ר' יהודה אומר: חמשה שְׁנֵאִמַר "זקניו" שנים, ואין בית דין שקול, מוסיפין עליהן עוד אחד. 28
 נמצא טמון בגל, או תלוי באילן, או צף על פני המים, לא היו עורפין. שְׁנֵאִמַר: "בארמה" ולא טמון בגל, "נפל" ולא תלוי באילן, "בשדה" 29
 ולא צף על פני המים. נמצא סמוך לספר או לעיר שרובה גוים, או לעיר שאין בה בית דין לא היו עורפין. אין מודדין אלא לעיר שיש בה 30
 בית דין: גמ' מאי קאמר? אָמַר ר' אבהו, הכי קאמר: שְׁנֵאִמַר: "וענו ואמרו" וזהלן הוא אומר "וענו הלויים ואמרו" וגו'. מה "ענייה" 31
 האמורה להלן בלשון הקדש, אף כאן בלשון הקדש. וסדר ענלה ערופה ביצר: "כי ימצא חלל בארמה... ויצאו זקניו ושפטיה" שלשה 32
 מבית דין הגדול שבירושלים היו יוצאין: ר' יהודה אומר חמשה וכו': תנו רבנן: "ויצאו זקניו ושפטיה". "זקניו" שנים, ושפטיה" שנים, 33
 ואין בית דין שקול, מוסיפין עליהן עוד אחד, הרי כאן חמשה, דכרי ר' יהודה. ר' שמעון אומר: "זקניו" שנים, ואין בית דין שקול, מוסיפין 34
 עליהן עוד אחד. הרי כאן שלשה. ור' שמעון נמי, הא פתיב "ושפטיה"?! ההוא מיבעי ליה למיחדין שבשפטיה. ור' יהודה מ"אקני" "זקניו" 35
 נפקא. ור' שמעון, אי פתיב רחמנא "זקני" הוה אמינא אפילו זקני השוק, פתיב רחמנא "זקניו". ואי פתיב רחמנא "זקניו" הוה אמינא אפילו 36
 סנהדרין קטנה, פתיב רחמנא "ושפטיה", למיחדין שבשפטיה. ור' יהודה, גמ' "זקני" "זקני" מ"אקני העדה. מה להלן מיוחדין שבשפטיה, אף 37
 כאן מיוחדין שבשפטיה. אי גמיר, לְמִמָּרָה לְכָלָה מילתא מהתם, "זקניו ושפטיה" למה לי? אלא וי"ו "ושפטיה" לְמִנְיָנָה ור' שמעון 38

ביאורים למסכת סוטה דף מד עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

עגלה ערופה פרק תשיעי

פרק זה עוסק בפרשת עגלה ערופה. פרשה זו נאמרה, שכשימצא חלל
בארץ ישראל, ולא נודע מי הרגו, צוותה התורה שילכו לשם זקנים מבית
דין הגדול, וימדדו ממנו לכל סביבותיו איזו עיר קרובה לו, וזקני אותה
העיר מביאים עגלה, ומורידים אותה בנחל איתן, ועורפים אותה שם, וכל
זקני העיר ההיא רוחצים את ידיהם במקום עריפתה, והזקנים אומרים
בלשון הקודש 'ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו', והכהנים
אומרים 'כפר לעמך ישראל אשר פדית ה' ואל תתן דם נקי בקרב עמך
ישראל'.

משנה. עגלה ערופה - האמירות שבפרשת עגלה ערופה, ששנינו לעיל
שנאמרת דווקא בלשון הקודש, מנין, שנאמר 'כי ימצא חלל באדמה'
ולא נודע מי הכהו. ויציאו זקניו וישופטיו' למדוד מה היא העיר
הקרובה אל החלל, וכמה דינים הם, שלש, ואלו השלשה מכות דין
הגדול שבידו שלים היושב בלשכת הגזית היו יוצאין. רבי יהודה אומר,
חמשה דינים הם, שנאמר 'זקניו' שמשמעו שנים שהוא מיעוט רבים,
'ושופטיו' שמשמעו שנים הרי יש כאן ארבעה, ואין בית דין שמספרו
שקול, לכך מוסיפין עליהן עוד אחד והרי כאן חמשה.

נמצא ההרוג טמון בגל אבנים, או תלוי באילן, או צף על פני המים,
לא היו עורפין עגלה עליו, שנאמר 'כי ימצא חלל באדמה' ולא טמון
בגל, 'נפול' ולא תלוי באילן, 'בשדה' ולא צף על פני המים.
נמצא ההרוג סמוך לספר - עיר שהיא בגבול ישראל סמוך לנכרים, או
לעיר שהיפה עובדי כוכבים, או לעיר שאין בה בית דין, לא היו
עורפין ממודדין. אין מודדין אלא לעיר שיש בה בית דין.

גמרא. שואלת הגמרא על החלק הראשון של המשנה, מאי קאמר -
כיצד למד התנא ממה שנאמר 'כי ימצא חלל באדמה' שעגלה ערופה
נאמרת בלשון הקודש. אמר רבי אבהו, לא ממקרא זה למד זאת התנא,
אלא ממקום אחר, ושני דברים נאמרו בחלק זה של המשנה, והתנא הכי
קאמר, תחילה אמר, מנין שבלשון הקודש, שנאמר כאן בעגלה ערופה
'ועינו ואמרו', ולחלן בפרשת ברכות וקלות הוא אומר 'ועינו הלויים
ואמרו וגו'', ויש ללמוד גזרה שוה, מה ענינה האמורה לחלן בברכות
וקלות היא דווקא בלשון הקודש, אף הענינה האמורה כאן היא דווקא
בלשון הקודש. ואחר כך אמר דין אחר, וסדר עגלה ערופה ביבד
נעשית, נאמר 'כי ימצא חלל באדמה ויצאו זקניו וישופטיו', שלש
דינים מבית דין הגדול שבידו שלים היו יוצאין למדוד.

שנינו במשנה, שלשה מבית דין הגדול, רבי יהודה אומר חמשה וכו',
מביאה הגמרא ברייתא המבארת את המחלוקת במשנה, תנו רבנן, נאמר
'ויציאו זקניו ושופטיו', 'זקניו' הרי הם שנים, 'ושופטיו' הרי הם עוד
שנים, הרי כאן ארבעה, ואין בית דין שקול, מוסיפין עליהן עוד אחד,
הרי כאן חמשה, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר 'זקניו' הרי הם
שנים, ואין בית דין שקול, מוסיפין עליהן עוד אחד, הרי כאן שלשה.
שואלת הגמרא, ורבי שמעון נמי מדוע אינו דורש כרבי יהודה הא בתיב
גם 'ושופטיו', משיבה הגמרא, והוא 'ושופטיו' לא נכתב לצורך מנין
הדינים, אלא מביעי ליה ללמוד ממנו למיחודין שבשופטיו - שאותם
זקנים האומרים יהיו מבית דין הגדול שבלשכת הגזית.

שואלת הגמרא, ורבי יהודה שדרש מ'ושופטיו' להצריך עוד שני דינים,
מנין ילמד צריכים הדינים להיות מבית הגדול, משיבה הגמרא, מ'זקניו'
'זקניו' נפקא - ממה שהיתה יכולה התורה לכתוב 'זקני', וכתב 'זקני',
הרי כ"ף זו מיותרת לדרוש ממנה למיחודין שבזקניו.
אומרת הגמרא, ורבי שמעון שדרש דין מיוחדין מ'ושופטיו', ולא מן
הכ"ף של 'זקניו', ולכך אינו דורש מ'בושופטיו' להצריך עוד שני דינים,
סבר שמן הכ"ף של 'זקניו' לבדה עדיין אין ללמוד דין מיוחדין, כי אי בתיב
ר' חמנא 'זקני' ללא הכ"ף, הנה אמינא שלמידת העיר כשרים אפילו
זקני השוק שאינם סנהדרין, בתיב ר' חמנא 'זקניו' עם כ"ף ללמדנו שצריך
שהיה מן הסנהדרין, ואי בתיב ר' חמנא 'זקניו' ולא היה נכתב גם
'ושופטיו', הנה אמינא שלמידת העיר כשרים אפילו סנהדרין קטנה
שיש בכל עיר ועיר, בתיב ר' חמנא גם 'ושופטיו' למיחודין שבשופטיו
- שצריך לכך דינים מסנהדרין גדולה היושבת בירושלים בלשכת הגזית.
שואלת הגמרא, ורבי יהודה, הרי ודאי מ'זקניו' צריך ללמוד מזה

וזה מפני שתחילת ניסה נפילה - שהנפילה נגרמת על ידי ניסת הלוחמים,
שנאמר בדברי המבשר במלחמת פלישתים וישראל "נם ישאל לפני
פלישתים וגם מגפה גדולה היתה בקם", הרי שהמגיפה והנפילה, נגרמו
על ידי מנוסתם תחילה. עוד ראייה מביאה המשנה ולחלן הוא אומר,
'ויננסו [אנשי] ישראל מפני פלישתים ויפלו חללים וגו'" הרי שמאחר
שנסו מפניהם, נפלו בקרב לפניהם.

מסיימת המשנה, כמה דברים אמורים שיש החוזרים מהמלחמה ויש
שאין יוצאים למלחמה כלל, במלחמות הרשות, אבל במלחמות מצוה
במלחמת יהושע בכיבוש הארץ, הכל יוצאין להילחם, אפילו חתן
מחרדו - מחופתו וכלה מחופתה. אמר רבי יהודה, כמה דברים
אמורים שאין יוצאים כולם, במלחמות מצוה אבל במלחמות חובה
הכל יוצאין, אפילו חתן מחרדו וכלה מחופתה.
גמרא. שואלת הגמרא, מאי איכא בין רבי יוסי לרבי יוסי הגלילי, הרי
לדברי שניהם היראה היא מעבירות. מתרצת הגמרא, איכא בינייהו אם
עבר על עבירה דרבנן, לרבי יוסי הגלילי חוור, ולרבי יוסי אינו חוור אלא
על עבירה דאורייתא, כמו כהן גדול שנשא אלמנה.

מסיימה הגמרא, במאן אולא הא דתניא בענין חזרת עורכי המלחמה,
שאם שח - סיפר בין תפילה - הנחת תפילין של יד לתפילה - להנחת
תפילין של ראש עבירה היא כידו אם לא בירך שוב על של ראש, וחזר
עליה מעורבי המלחמה. אומרת הגמרא במאן בהכרח שבריתא זו היא
ברבי יוסי הגלילי שחזר אף על עבירות דרבנן, כגון ברכות.

מבררת הגמרא, מאן תנא להא דתנו רבנן בחזרה מעורכי המלחמה
שאם שמע קול קרנות נעת המלחמה והרתיע ונפחד מאד, וכן אם שמע
הגפת תריסין והרתיע, או שמע צחצוח חרבנות ומים שותתין לו על
ברכיו מחמת יראתו, חזר מעורבי המלחמה. ומבררת הגמרא במאן
סוברת ברייתא זו, לימא רבי עקיבא היא שלדבריו חזרים מחמת יראה,
ולא רבי יוסי הגלילי שלדבריו יכולים לחזור רק מפני פחד עבירות, ולא
מעצם המלחמה. ודחה הגמרא. בהא - בפחד גדול כזה אפילו רבי יוסי
הגלילי מודה שחזר גם משום זה, משום דתיב 'ולא ימס את לבב
אחיו בלבו' וכשמפחד כך, מרתיע גם את האחרים הואיל ופחדו ניכר.
שנינו במשנה 'והיה בכללות השופטים' כו' שתחילת ניסה נפילה.
שואלת הגמרא על לשון המשנה, האי מפני שתחילת ניסה נפילה -
וכי הגורם לניסה היא הנפילה, ומדוע נקטה המשנה לשון זו, הרי מפני
שתחילת נפילה ניסה מבעי ליה לתנא לכתוב, שהרי הגורם לנפילה
היא הניסה. מתרצת הגמרא אימא בדברי המשנה מפני שתחילת נפילה
ניסה - הגורם לנפילה היא הניסה.

שנינו במשנה, כמה דברים אמורים במלחמות הרשות כו' אמר רבי
יהודה במה דברים אמורים במלחמות מצוה וכו', מבארת הגמרא את
דבריהם ומחלוקתם. אמר רבי יוחנן, 'מלחמת רשות' דרבנן - מה שרבנן
מכנים רשות, זו היא 'מלחמת מצוה' דרבי יהודה - היא אותה המלחמה
שכונתה אצל רבי יהודה 'מצוה' ואין כולם יוצאים עליה. כמו כן,
'מלחמת מצוה' דרבנן מה שכונה בדברי רבנן מלחמת מצוה, זו היא
'מלחמת חובה' דרבי יהודה - היא מלחמת החובה שעליה דיבר רבי
יהודה, והכל יוצאין עליה.

ומבאר רבא את מחלוקתם, אמר רבא, מלחמות יהושע שהיו כדי לכבוש
את ארץ ישראל על פי הדיבור דברי הכל חובה ויוצאים כולם. ואילו
מלחמות בית דוד שהיו לריוחה להרחיב את גבול ישראל ולטול מס
מהגויים, דברי הכל גידונית כמלחמת רשות. כי פליגי רבנן ורבי יהודה,
במלחמה שמטרתה למעוטי עובדי כוכבים - להחליש את כוחם של
הגויים ולא לית עליהו - כדי שלא יהיה בהם כח להילחם ביהודים.
ובזה, מר - רבי יהודה קני לה מצוה, ומר - תנא קמא, קרי למלחמה
זו מלחמת רשות, ולכולי עלמא אין כולם יוצאים למלחמה זו, והנפקא
מינה אם היא נקראת רשות או מצוה היא לעוסק במצוה שפסוק מן
המצוה - לענין ההלכה שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, שלדברי רבי
יהודה שמלחמה זו נקראת 'מצוה' העוסק בה פטור ממצוה אחרת, ולתנא
קמא שמלחמה זו נקראת 'רשות' העוסק בה חייב במצוה אחרת.

ביאורים למסכת סוטה דף מה עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

גורם, הרי מצינו שתנא זה סובר שצריך את כל הסנהדרין למדידה, והיינו רבי אליעזר בן יעקב.

שנינו במשנה, נמצא טמון בגל או תלוי באליו לא היו עורפין. שואלת הגמרא, למה מתניתין שמעטת טמון מ'באדמה' שמשמעו על פני האדמה מעליה, רבי יהודה היא ולא רבנן שנחלקו בעין זה בענין שכתה, כשהיה העומר טמון, דתניא, נאמר בפסוק 'ושכתה עומר בשדה', בשדה' משמע על פני השדה, פרט לטמון בתוכה שלא חל עליו דין שכתה, דברי רבי יהודה. והכמים אומרים, 'בשדה' משמעו אף בתוך גופה של שדה, לרבות אף את העומר הטמון בה. הרי שלרבנן, כשם ש'בשדה' משמע בגופה של שדה, כך 'באדמה' משמע בגופה של אדמה, ואדרבא, היה לנו לרבות את הטמון.

אמר רבי, אפילו תימא שהמשנה שמעטת טמון היא כשיטת רבנן, אין בכך קושי, כי המשמעות של 'בשדה' או 'באדמה' משנית לפי ענין הפסוק, הלא בעגלה ערופה מעניינה דקרא - מתוך ענין הפסוקים יש ללמוד שבא למעט טמון, ואילו התם בשכתה מעניינה דקרא יש ללמוד שבא לרבות את הטמון, ומבאר רב כיצד מבינים זאת מתוך הפסוקים. כאן בעגלה ערופה, דכתיב 'כי ימצא חלל' שמשמעו היכא דמשתבח - בכל מקום שימצא, ואף הטמון בגל, הרי אין צורך לפסוק נוסף לרבות את הטמון, ואם כך, כשכתבה תורה אחר כך 'באדמה', ודאי הכוונה על פני האדמה פרט לטמון. והתם בשכתה למדים זאת מעניינה דקרא, דכתיב בו 'כי תקצור קצירך בשדה ושכתה עומר בשדה', ומתוך הסמיכות של 'ושכתה' לקצירך' משמע, שענין שכתה הוא דומיא דקציר, מה קציר אינו אלא בגלוי על פני השדה, אף שכתה אינה נהוגת אלא בגלוי, והרי אין צורך בפסוק נוסף למעט את הטמון, וכשארר - כתב רחמנא 'בשדה', ודאי הכוונה לרבות את הטמון בגופה של שדה. שואלת הגמרא, לרבי יהודה נמי שפטר עומר טמון מדין שכתה, מדוע הוצרך למעט מ'בשדה' תיפוק ליה כדברי רב מ'שכתה' דומיא ד'קציר' האמור בתחילת הפסוק. משיבה הגמרא, אין הכי נמי - אכן רבי יהודה למד זאת מהיקש זה. שואלת הגמרא, ואלא אם כך 'בשדה' שכתבה תורה, לדברי רבי יהודה שאינו מרבה את הטמון, למה לי. משיבה הגמרא, מיפעי ליה לרבות ממנו שכתה קמה - שאף אם היתה השכתה בתבואה מחוברת, ששכח פינה בשדה והניח מלקצרה, חל עליו האיסור של 'לא תשוב לקחתו', שכן משמע, 'ושכתה עומר' או 'ושכתה בשדה' לרבות שכתה קמה.

שואלת הגמרא, ורבנן המרבים את העומר הטמון מ'בשדה', שכתה קמה מנא להו לחייב, משיבה הגמרא, נפקא להו מ'כי תקצור קצירך בשדה' ושכתה' ומסמיכות 'שך' ל'ושכתה', משמע ששכח מקצת משדה, לרבות שכתה קמה. שואלת הגמרא, ורבי יהודה שלמד לרבות שכתה קמה מ'בשדה', מה ילמד מ'בשדה' ושכתה. משיבה הגמרא, מיפעי ליה לכדברי אבהו אמר רבי אלעזר, דאמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר, שמיבשדה ושכתה' יש למעט פרט לשפץ עומרין בארז על ידי הרוח ונפלו לתוך שדה חבירו' ומתוך שהיה סבור שהם של חברו שכתה, שאין נוהג בהם דין שכתה, כיון שאינם בשדה.

שואלת הגמרא, ורבנן שלמדו מ'בשדה' לרבות שכתה קמה, מנין ילמדו למעט צפו עומרין לשדה חבירו שאינם שכתה. משיבה הגמרא, חכמים למדים דין זה, מ'בשדה' 'בשדה' - ממה שהיתה יכולה תורה לכתוב כי תקצור קצירך 'בשדה', וכתבה 'בשדה', מכ"ף זו למדים רבנן שאם היתה השכתה שלא בשדה, אינה שכתה, אבל מעיקר המלה 'בשדה' למדו לרבות שכתה קמה. ורבי יהודה שלא למד מכאן שכתה קמה, משום נצרך לו את עיקר הפסוק למעט צפו עומרים לתוך שדה חבירו, לא רצה ללמוד זאת מן היתור של הכ"ף, כי 'בשדה' 'בשדה' לא משמע ליה שזה יתור שניתן לדורשו, שגם ללא דרשה ניתן לכתוב 'בשדה' עם כ"ף, אם כן מ'בשדה' הוא צריך ללמוד שכתה קמה, ואין לו דרשה למעט טמון.

בהקשר לדין זה שהוזכר בענין שכתה, צפו עומרין לתוך שדה חבירו, מביאה הגמרא את ספקו של רבי ירמיה. וכל רבי ירמיה, צפו עומרין לתוך שדה - היו העומרים בארז שדה, ולא על שדה ממש, כגון על גבי אבן או עמוד, או על עומרים אחרים, ושכתה, מהו, האם חל עליהם דין שכתה או לא, והספק הוא, האם אמר שדה בשדה דמי או לאו

וי"ו לא משמע ליה לדרוש ממנה דרשה (מאי קאמר רחמנא במה שהוסיפה ו'שופט'ר, המיוחדין שבשופט'ר ולא למנין הדיינים).

מקשה הגמרא, אלא מעתה שדורשים כל מלה יתירה למנין נוסף של דיינים, כמו כן נדרשו ו'יצאו' שמשמע שנים, ו'קצרו' שמשמע שנים, הרי ארבעה נוספים, ואם כך, לרבי יהודה שדרש מ'קצור' ו'שופט'ר' חמשה דיינים, כשנוסף עליהם ארבעה, הרי כאן תשעה, לרבי שמעון שדרש משם שלשה, כשנוסף עליהם ארבעה הרי כאן שבעה. מהרצת הגמרא, מלים אלו ו'יצאו' ו'קצרו' אינם מיותרים למנין, אלא תהא מיפעי ליה לכתבנא, ו'יצאו', מלמד שרק הן - הדיינים יעסקו במדידה ולא שלוחיהן, ו'קצרו' מלמד שאפילו נמצא במקום שהוא בעליל לעיר - גלוי ופשוט שסמוך לעיר זו, היו הזקנים מודדין, שמצוה לעסוק במדידה.

אומרת הגמרא, מתניתין שאמרה שדיינים מן הסנהדרין מודדים, ולא הצריכה שאף המלך והכהן הגדול ימדדו, ולא רבי אליעזר בן יעקב, דתניא, רבי אליעזר בן יעקב אומר, 'קנין' זו סנהדרין, 'שופט'ר' זה מלך וכתן גדול, וכיצד הם רמוזים ב'שופט'ר, מלך, דכתיב 'מלך במשפט יעמיד איין', בתן גדול, דכתיב 'ונקאת אל הכהנים הלויים ואל השופט אשר יהיה וגו'', שמשמעו השופט הממונה על הכהנים שהוא כהן גדול.

מסתפקת הגמרא, איפוא להו, רבי אליעזר בן יעקב שחולק על משנתנו, האם במקל וכתן גדול בלבד הוא דפליג וסובר שצריך מלך וכהן, אבל בסנהדרין אינו חלוק על המשנה במנין הדיינים, אלא אי כרבי יהודה שאמר חמשה, אי כרבי שמעון שאמר שלשה סבירא ליה, או דלמא, בסנהדרין נמי פליג על השיטות שבמשנה, ומה שאמר זקנין אלו סנהדרין היינו עד דאיכא בולא סנהדרין גדולה במדידה.

אמר רב יוסף, תא שמע לפשוט מברייטא שנאמרה בענין זקן ממרא, מצינו זקן ממרא לחכמי הסנהדרין אפי פני - מקום בתוך חומת ירושלים והמרה עליהן - ששאל מהם שם את שאלתו, והלך למקומו והורה אחרת ממה שהשיבו לו, יכול תהא המרהא המרהא להתחייב עליה מיתה, תלמוד לומר באותה פרשה, 'ונקמת ועלית אל המקום' שהוא לשכת הגזית הסמוכה לעזרה, מלמד שהמקום גורם לחיוב זקן ממרא. ומדקדק רב יוסף, דנפיק ביה - כמה דיינים מן הסנהדרין יצאו ממקומם, אלייכא דנפיק מקצתן ומקצתן עדיין נשאר במקומם, מדוע יש בכך המרהא, דלמא תנך דאיכא גואי בנאותה סבירא להו - שמת אותם שנותרו בפנים סוברים כמותו, אלא פשיטא מדובר כאן דנפיק בולח - שיצאו כל הסנהדרין ממקומם, ולמאי - לאיזה צורך יצאו, יצאו לרבה הרשות, מי מצו נפקי - וכי מותר להם לצאת כולם והכתוב 'שורף אנן הסתר אל יסתר המון' ונדרש פסוק זה לענין הסנהדרין, שלא יסתר ממנה בדרך מציגה שהיא שליש יין ושני שליש מים, ומכאן למדנו שאם נצרך אחר מהם לצאת מלשכת הגזית, יבדוק, אם יש שם עשרים ושלשה דיינים בגנוד סנהדרין קטנה שהם שליש מסנהדרין גדולה, יוצא, ואם לאו, אינו יוצא, הרי שלא יתכן שיצאו כולם לדבר הרשות, אלא פשיטא שיצאו כולם לרבה מצוה, למאי - לצורך איזו מצוה יש צורך שיתאזר כל הסנהדרין, לאו למדידת עגלה - האם לא לצורך מדידת העיר הקרובה להבאת עגלה ערופה, ורבי אליעזר בן יעקב היא שאמר 'זקנין' זו סנהדרין, ונפשוט מכאן שכוונתו לכל הסנהדרין, וחולק על התנאים שבמשנה, שאמרו שלשה או חמשה.

אמר ליה אפי רב יוסף, לא, אין מכאן ראיה לכך, דלמא לא יצאו הסנהדרין לצורך מדידת עגלה ערופה, אלא להוסיף על העיר ירושלים ועל העירות שבמקדש, שדבר זה נעשה רק על ידי הסנהדרין כולה, כדתנן במשנה בסנהדרין, אין מוסיפין שטח על העיר להתקדש בקדושת ירושלים, ועל העירות להתקדש בקדושת עזרה אלא בבית דין של שבעים ואחד.

תניא מפורש בברייטא פנתייה דרב יוסף - כפי שפירש רב יוסף את הברייטא דלעיל, והוכיח משם שרבי אליעזר בן יעקב חולק על משנתנו, מצינו זקן ממרא לסנהדרין אפית פני והמרה עליה, כגון שיצאו למדידת עגלה או להוסיף על העיר ועל העירות, יכול תהא המרהא המרהא, תלמוד לומר 'ונקמת ועלית אל המקום', מלמד שהמקום

סוטה. פרק תשיעי - עגלה ערופה דף מה עמוד א

רש"י

ו"ו ד'ושפטי' דרש ר' יהודה למנא להביא עוד שנים: בעליל לעיר. במגלה.
ופשוט שאין עיר קרובה כזו: מתני'. דלא קתני מלך וכהן גדול דלא בר' אליעזר
בן יעקב: אי ברבי יהודה. חמשה, אי ברבי שמעון שלשה, ולא בעי כלה סנהדרין:
מצאן זמן מברא. לביד הגדול. שאינו נעשה ממרא אלא בבד של שבעים ואחד
בדוליק בפרק קמא דסנהדרין: אפי' פאני.

כל שהוא בתוך הקף הדיצון של ירושלים
קרוי בי פאני. ולי נראה שהוא לשון חבישה
כמו שקורין ציגל"א של עיר, כמו חמור
ובית פאני (כ"מ דף ט) בשטדירור"א בית ראש
של אפסר קורין בן והמרה עליהן. כלומר
על מה ששאל מהם שם ואמרו לו הלהכה
הלך לעירו והורה לעשות בדרך שהיה
מורה בתחלה. דהנה ליה ממרא על פיהם:
המקום. המידר למשפט. והוא לשכת
הגזית: דנפיק מנייהו כמות. לבי פאני,
דאיצטריך לאשמועינן דפטור משום טעמא
דחזין לביד: דלמא הנה דאיכא גזאי
בנותיה סבירא לחו. ומחזיקא תיתי לן
חיובא דאיצטריך קרא למפטריה: שררה.
זה סנהדרין שיושבת בטבורה של א"י: אגן
הספה. שעשוין בפיצי לבנה עגלה בשורת
שבתן בדי שהיו כלן רואין זה את זה:
המון. כשיעור מנה. שני חלקים מים ואחד
יו, ואף כאן צריך שישתיר שלש: על עיר.
על ירושלים: תניא ברב יוסף. דאמר רבי
אליעזר בן יעקב כליו סנהדרין בעי: מתני'.
דילין פרט לטמון קל: והורה היא: בשדה.
ושכתה עמר בשדה, לרבי יהודה משמע
בשדה על פני השדה. ולרבנן משמע בתוך
השדה: התם מעניניה דקרא. צריכין
למידרשיה, והכא מעניניה דקרא תדרוש
ליה. גבי חלל כתיב כי ימצא חלל, כל היכא
דמשתבח ואפי' טמון, הלקך על ברכך כי
אתא באדמה למעוטי טמון בא דתדרוש
ביה על פני האדמה, דאי לרבוני לא
איצטריך: אף שכתה בגלוי. והנה ממעט
טמון ממשמעוהא אי לאו דהדר רבייה:

רש"י

לשכתה קמה. שאם שכח וזית אחת לקצור קאי עלה בלא תשוב לקחתה, והכי
משמע ושכתה עמר או ושכתה בשדה: נפקא להו. מבשרך ושכתה, קרי ביה
ששכת את קצת שדה: שצפו עמרין לתוך שדה חבירו. ששכתה הרוח והרימה
את העמרין מן הארץ והציפתו לתוך שדה חבירו ושכתה, כסבור שאין שלו, נפקא
מבשרך ולא בשדה חבירך דלא הוה שכתה:
ורבנן. מעוטא דשדה חבירו נפקא להו
מדהנה ליה למכתב כי תקצור קצירך
בשדה ושכתה וכתוב בשדה: צפו עמרין
לתוך שדה. שהיו מטלים על גבי אבן או
עמוד או על זרע: פרט לשצפו. וקא סלקא
דעתך צפו ממש על גבי אבן או על גבי
עמוד: ולמעמיד לתוך שדה חבירו. צפו
על גבי אבן הוא דמעט אבן מנחים לא
מעט. והא בשדה חביר, אלא הא דקאמר
צפו לאו דוקא צפו על שום דבר קאמר,
דאפי' מנחים על גבי קרקע נמי קאמר אינו
שכתה, והאי דקאמר צפו דלא משכתה
עמרין לתוך שדה חבירו אלא בצפו, שהיה
מציפתה על הארץ ומביאתה לשם: שהחזיק
בו להוליכו לעיר. סיד השתא דאורחא
דמלתא נקט ולא דוקא: וזה ביה. ותו לא
הוי שכתה, דבעינן שכוח מעקרו בדאמר
בבימ בפרק קמא דף י"א: מפני שהוא
בצף. שהוא פטור על שהחזיק בו כאלו
היה עושה צף מעל הקרקע ומנח בידו:
הריני כבן עזאי בשוקי סבירא. יום אחד
היה דעתו לצולה, אמר הריני כאן
בפומבדיתא מוכן להשיב דבר לשואל
בעמק ובחריפות כבן עזאי שהיה חרף
דורש בשוקי סבירא: שני חללים זה על
גב זה. והאחד משוקי להלן מחברו מעט,
ואם תמודד מנה יקרב לעיר אחת ואם
תמודד מחברו יקרב לעיר אחרת: ויום אחד
מודד בו, והיה דמביעא ליה נמי או
דלקא מין במינו לא הוי טמון. מין במינו
לא הוי צף ומשניהם מודד אלא שהוא
בכלל אלו:

הנחתה

בגון שציאו למדידת עגלה או להוסיף על העיר ועל העורות, יכול תהא המראתו המראתו: תלמוד לומר: "וקמת ועלית", מלמד
שהמקום גורם: נמצא טמון בגל או תלוי באילן: למא, מתניתין ר' יהודה היא ולא רבנן. דתניא "ושכתה עמר בשדה" פרט לטמון,
דברי ר' יהודה. וחכמים אומרים: "בשדה" לרבות את הטמון. אמר רב: אפילו תימא, רבנן. הכא מעניניה דקרא, התם מעניניה דקרא.
דכתיב "כי ימצא חלל" היכא דמשתבח, "באדמה" פרט לטמון. והתם מעניניה דקרא, דכתיב: "כי תקצר קצירך בשדה ושכתה עמר"
שכתה דומיא דקציר, מה קציר בגלוי אף שכתה בגלוי, כתב רחמנא "בשדה" לרבות את הטמון. לר' יהודה נמי, תיפוס ליה משכתה
דומיא דקציר, אין הכי נמי, ואלא "בשדה", למה ליה? מיבעי ליה לרבות שכתה קמה. ורבנן, שכתה קמה מנא להו? נפקא להו מ"כי
תקצר קצירך בשדה". ור' יהודה מיבעי ליה לר' אבהו ר' אליעזר, דאמר ר' אבהו אמר ר' אליעזר: פרט לשצפו עמרין לתוך שדה חבירו.
ורבנן, מ"בשדה" "בשדה". ור' יהודה "בשדה" "בשדה" לא משמע ליה בעי ר' ירמיה: צפו עמרין לתוך שדה, מהו? אורי שדה בשדה
דמי, או לאו בשדה דמי? אמר ליה רב כהנא לרב פפי, ואמרי ליה רב כהנא לרב זביד: תפשוט ליה מדרבי אבהו אמר ר' אליעזר, דאמר:
פרט לשצפו עמרין לתוך שדה חבירו. חבירו אין לתוך שדה לא ולמעמיד לתוך שדה חבירו, צפו אין, מונחין לא? והא בעינן "בשדה"
ולכא! אלא לתוך שדה חבירו ואפילו מונחין, והאי דקאמר צפו, דלא משכתה ליה אלא בצפו. תא שמע: עומר שהחזיק בו להוליכו
לעיר, והניחו על גבי חבירו ושכתה, התחתון שכתה, והעליון אינו שכתה. ר' שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון: שניהם אינן שכתה,
התחתון מפני שהוא טמון, והעליון מפני שהוא צף. עד כאן לא פליגי אלא בתחתון, אבל בעליון דברי הכל לא הוה שכתה. שאני התם,
כיון דאחזיק ביה, וזה ביה. אי הכי, מאי איריא על גבי חבירו? אפילו בשדה נמי! אין הכי נמי, והאי דקתני "על גבי חבירו", משום תחתון.
והא "מפני שהוא צף" קאמר! אימא: "מפני שהוא בצף". אמר אביי: הריני כבן עזאי בשוקי סבירא. אמר ליה ההוא מדרבנן לאביי: שני
חללים זה על גבי זה, מהיכן הוא מודד? מין במינו הוי טמון, ומין במינו לא הוי צף, ומעליון מודד. או דלמא מין במינו הוי צף, ומין
במינו לא הוי טמון, ומתחתון מודד. או דלמא מין במינו הוי טמון, ומין במינו לא הוי צף, ולא מתחתון מודד ולא מעליון מודד? אמר ליה,

הנחתה:

סוטה. פרק תשיעי - עגלה ערופה דף מה עמוד ב

רש"י

תנינא. לחדא מנייהו דפלוגאטא היא בטמון, אבל צף לא פשט לה מנה דהא
אוקימנא טעמא דעליון משום דאחזיק ביה הוא וצף לא ידעין מאי הוי עלה:
סבריה. רבנן דבי מדרשא דבעו למיפשט מנה דפלוגאטא בטמון דמין במינו הוא,
דהני תנאי אפילו תנא קמא דאמר תחתון שכחה בר' יהודה סבירא ליה דאמר
בשרה פרט לטמון, וטעמא משום דמין
במינו לא הוי טמון. חלל. לא מקרי אלף
בכלי ברזל בעין חרב: ככלל. ואפילו מפרפר
צף וטמון ותלוי: וטמון באשפה. דלא הוי
צף ולא טמון ולא תלוי ואפילו הכי אין
עורפין דחלל קבעי, אלמא קרא בדכתיב
בעית: חלל יתרא בתיב. הקרובים אל
החלל ועוד חללים טובא למדרש חלל
דוקא ולא חנוק: פרט למצוי. תדיר, בגון
ספר או עיר שרבה עובדי בוכבים: קמ"ל
ברתניא כו'. והכי קאמר, נמצא סמוך
לעיר שאין בה ביד, אין מודדין לה אלף
לעיר שיש בה ביד מודדין. איזו היא עיר
שיש בה ביד קרובה לו, ואי לא הדר תניא
הנה אמינא אין מודדין כלל: ת"ל ולקחו
וקני העיר מכל מקום. דהאי העיר קרא
יתרא הוא, דמצוי למכתב ולקחה העיר
הקרובה אל החלל ולקחו וקניה עגלת בקר:
מתני'. מכלל. ממצמם. שאין זו קרובה לו
מזו אפילו כמלא חוט: ואין ירושלים כו'.
מפרש טעמא בגמ': מוליכין הראש אצל
הגוף. בגמ' מפרש למאי הלכתא מוליכין:
גמ'. אפשר למצמם. אפשר לכון המדה
ואמת מידו שאין זו קרובה לו מזו כלל והווי
להו שתיקו קרובות: וקסבר. נמי קרובה
דכתיב בקרא אפילו קרובות במשמע כמו
ובהמה רבה וי"ט ד', דאס"ד אי אפשר

רש"י

לצמצם אין כאן קרובה אלף אחת ואין הוא דלא ידעין הי מנייהו והנה ליה
למימר וביאו עגלה בשתפות ויתנו אם שלנו קרובה חלקכם יתא קנוי לנו ואם
עירכם קרובה חלקנו יתא קנוי לכם: אילימא לענין מדידה. קאמר וביאו הראש
אצל הגוף, דמקום שנמצא הגוף שם צריך למדוד וביאו הראש לכאן, והא
מדקתני כו': קנה מקומו. לקרבו שם, דהו
אחד מ' תנאים שהתנה יהושע בפרק
מרכה (כ"ט דף פ"א). עקר חיותא כו'. הלכך
עקר חלל מיקרי ומודדין מנייה בדכתיב אל
הערים אשר סביבות החלל: אתה גווי.
אתה מראשי צרת ראשי תחלה, דגווי
לישא דרישא כמו גוי נזרף שער ראשי,
תלש וגלי ראשי: אפילו תימא אבא
שאול. בר' עקיבא סבירא ליה: מ"ט דרבי
אליעזר בן דבתיב. דאמר דצוארי חלל
קרי חלל: דכתיב אל צוארי חלל
רשעים. והלכך ממנו מודדין בדכתיב אל
החלל: מתני'. נפטר וקני ירושלים כו'.
שאין עליהם אלף למדוד, בדכתיב ויצאו
זקניו וטפטפו ומדדו: ואע"פ שאינו איתן
בשר. דלא כתיב ביה עבוקא ולא נאמר
אלף למצוה: בקופ"ץ. כמין סבין גדול:
מאחריה. ממול ערפה: מקומה אסור.
לעולם: ומתיר לסרוק שם פשתן. דוקא
נקט עבודה שאינה בגופה של קרקע
דמפרש בגמרא: לא בא לדינו
ופטרנהו. בגמרא מפרש בלא מונות,
והני דינו לא שפכו, לא נהרג על דינו,
שפטרנהו בלא מונות והצרך ללססם את
הבריות ועל ידי כך נהרג: לא ראינהו
והפטרנהו. יחיד בלא חבורה, והני ועינינו
לא ראו

והכתיב

כו'. דכתיב: "פי ימצא" פרט למצוי: או לעיר שאין בה בית דין, דבעינא "וקני העיר ולפיא: אין מודדין אלף לעיר כו': פשיטא? ביון
דתנא לעיר שאין בה בית דין, אלא ידענא דאין מודדין אלף לעיר שיש בה בית דין! הא קא משמע לן, דבתניא: מנין שאם נמצא
סמוך לעיר שאין בה בית דין, שמינחין אותה ומודדין לעיר שיש בה בית דין? תלמוד לומר: "ולקחו וקני העיר ההוא" מכל מקום:
מתני' נמצא מכוון בין שתי עירות, שתיקו מביאות שתי עגלות, דברי ר' אליעזר. ואין ירושלים מביאה עגלה ערופה. נמצא ראשו
במקום אחד וגופו במקום אחר, מוליכין הראש אצל הגוף, דברי ר' אליעזר. ר' עקיבא אומר: הגוף אצל הראש. מאין הוי מודדין?
ר' אליעזר אומר: מפיבורו, ר' עקיבא אומר: מחוטמו, ר' אליעזר בן יעקב אומר: ממקום שנעשה חלל, מצוארו: גמ' מאי טעמא
דריב' אליעזר? קסבר אפשר למצמם, ו"קרובה" ואפילו קרובות: ואין ירושלים מביאה עגלה ערופה: דאמר קרא: "לרשתה", וקסבר
ירושלים לא נתחלקה לשבטים נמצא ראשו במקום במאי קמפלגי? אילימא לענין מדידה קמיפלגי, הא מדקתני סיפא "מאין הוי
מודדין", מכלל דרישא לא במדידה עסקינן! אומר ר' יצחק: ב"מת מצוה קנה מקומו" קמיפלגי, והכי קאמר: לקרבו קנה מקומו, והיכא
דנמצא ראשו במקום אחד וגופו במקום אחר מוליכין הראש אצל הגוף, דברי ר' אליעזר. ר' עקיבא אומר: הגוף אצל הראש. במאי
קמיפלגי? מר סבר: גופיה בדוכתיה נפיל, רישא דנאדי נפיל. ומר סבר רישא היכא דנפיל נפיל, גופא הוא דרהיט אפיל: מאין הוי
מודדין? במאי קמיפלגי? מר סבר עיקר חיותא באפיה, ומר סבר עיקר חיותא בטיבוריה לימא פי הני תנאי מהיכן הולך נוצר מראשו,
וכן הוא אומר: "ממעי אמי אתה גווי" ואומר "גוי נזרף והשליכי" וגו'. אבא שאול אומר: מפיבורו, ומשלש שרשו אילף ואילף. אפילו
תימא אבא שאול, עד כאן לא קאמר אבא שאול אלף לענין יצירה, דכי מיתצר ולד, ממציעתיה מיתצר. אבל לענין חיותא, דכילי
עלמא באפיה הוא, דכתיב: "כל אשר נשמת רוח חיים באפיו" וגו': ר' אליעזר בן יעקב אומר: ממקום שנעשה חלל מצוארו: מאי
טעמא דריב' אליעזר בן יעקב? בדכתיב: "לתת אותך אל צוארי חללי רשעים": מתני' נפטר וקני ירושלים והלכו להן. וקני אותה
העיר מביאין עגלת בקר אשר לא משכה בעול, ואין המום פוסל בה, ומודדין אותה לנחל איתן. "איתן" במשמעו, קשה. אף על פי
שאינו איתן, בשר. ועורפין אותה בקופ"ץ מאחריה. ומקומה, אסור מלזרוע ומלעבוד. ומתיר לסרוק שם פשתן ולנשר שם אבנים. וקני
אותה העיר ורוחצין את ידיהן במים במקום עריפה של עגלה, ואומרים "דינו לא שפכו את הדם הנה ועינינו לא ראו" וכי על דעתנו
עלתה שזקני בית דין שופכי דמים הן? אלא שלא בא על דינו ופטרנהו בלא מזון, ולא ראינהו והפטרנהו בלא לזייה.

והכתיב

ביאורים למסכת סוטה דף מה עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

תניתוה - יש לפשוט חלק מספק זה מן הברייטא שהזכירה לעיל בסוגיא,
 ששינוי בה, עומר שהחזיק בו להוליכו לעיר והניחו על גבי עומר
 חבירו ושכחו, התחתון שבה והעליון אינו שבה. רבי שמעון בן
 יהודה אומר משום רבי שמעון, שניהן אינן שבה, התחתון מפני
 שהוא טמון, והעליון מפני שהוא צף. ומבארת הגמרא את הראיה מן
 הברייטא, סבריה - סברו בני בית המדרש, דהני תנאי שבברייטא
 שנחלקו בדין העומר התחתון, ואף מי שמחייב בו בשכחה כרבי יהודה
 סבריה להו, דאמר, 'בשדה' פרט לממון שאין נהג בו דין שכחה,
 ולמרות כך מחייב תנא קמא את העומר התחתון בדין שכחה. מאי לאו
 בהא קא מיפלגי תנא קמא ורבי שמעון בן יהודה, דמר - רבי שמעון בן
 יהודה שפטר סבר, שגם כשהטמנה היא באופן של מין במינו כמו
 בעניינו שהעומר התחתון נטמן תחת העומר העליון שהוא מינו, הוי בכך
 טמון ואינו נהג בו דין שכחה. ומר - תנא קמא שמחייב סבר,
 כשההטמנה היא באופן של מין במינו, אין העליון חשוב כהפסק, ולכן
 לא הוי טמון ונהג בו דין שכחה. נמצא אם כך, שהשאלה שאלו את
 אביי, האם סברת מין במינו נכונה היא לענין שלא יקרא טמון או לא,
 נחלקו בכך תנא קמא ורבי שמעון בן יהודה.
 דוחה הגמרא, לא, אין לפשוט מברייטא זו, ולא בכך נחלקו תנא קמא
 ורבי שמעון, אלא אי ברבי יהודה היה סבריה להו שפטר בעומר טמון,
 דכולי עלמא היו אומרים שגם כשההטמנה היא באופן של מין במינו
 הוי טמון ולא היה חל עליו דין שכחה. והקא בברייטא זו, הכמים ורבי
 שמעון בן יהודה בפלוגתא דרבי יהודה ורבנן קמיפלגי, דרבנן שאמרו
 שיש לתחתון דין שכחה סוברים כרבנן שמחייבים את העומר הטמון.
 ורבי שמעון בן יהודה שאמר שאין לתחתון דין שכחה סבר כרבי יהודה
 שפטר את העומר הטמון.
 מקשה הגמרא, אי הכי שרבנן שבברייטא מחייבים בדין שכחה בכל
 עומר טמון, מאי איריא שנקטה הברייטא את המחלוקת באופן שהניח
 את העומר על גבי עומר חבירו שבכך יש מקום לומר שאין לתחתון דין
 טמון משום שההטמנה היא במינו, הרי לדבריהן אפילו אם טמנו ממש
 בעפר ובצדור נמי מחייבים רבנן. מתרצת הגמרא, אין הכי נמי יכלה
 הברייטא נקוט את המחלוקת גם כשטמנו בעפר או בצדור, ולהדיעה
 פחו דרבי יהודה דאמר אפילו מין במינו הוי טמון ואין נהג בו דין
 שכחה, נקטה הברייטא את המחלוקת כשנטמן תחת עומר חבירו.
 תנו רבנן, נאמר בפסוק שנמצא 'חלל' שמשמעו הרוג בכלי ברזל, ולא
 כשנמצא חנוק, וכמו כן 'חלל' משמעו שכבר הרוג הלא כשנמצא
 מפרפר. נאמר 'באדמה' ולא כשנמצא טמון בגלל. נאמר 'נופל' ולא
 כשנמצא תלוי באילן. נאמר 'בשדה' ולא כשנמצא צף על פני המים.
 רבי אליעזר אומר, ככולן - בכל מצב שנמצא, בין אם הוא מפרפר או
 טמון או תלוי או צף, אם היה חלל - הרוג במכת חרב עורפין.
 תניא, אמר רבי יוסי בר יהודה, אמרו לו חכמים לרבי אליעזר, אי
 אתה מודה שאם היה חנוק ומוטל באשפה, שאין עורפין עליו, שחיו
 שלא הוכה במכת חרב, אין זה קרי חלל, אלמא גם לדבריהן דורשים
 'חלל' ולא חנוק, הקא נמי תדרוש 'באדמה' ולא טמון בגלל, 'נופל'
 ולא תלוי באילן, 'בשדה' ולא צף על גבי מים, ומדוע בדרשות אלו
 אתה חלוק עלינו. אומרת הגמרא, ורבי אליעזר שדורש רק את 'חלל' ולא
 את יתר הדרשות, טעמו הוא כי 'חלל' יתירא פתיב בפרשה זו פעמים
 ברבות, ומן היתור הוא דורש למעט חנוק, אבל הפסוקים האחרים אינם
 מיתרים, ומן השמנוע צמח לא משמע לו למעט.
 שנינו במשנה, נמצא סמוך לספר או לעיר שרובה עובדי כוכבים בו,
 מבארת הגמרא את הטעם שבשני אלו לא היו עורפין, דכתיב 'כי נמצא
 חלל' שמשמע שנמצא דבר שאינו רגיל, פרט למצוי - לדבר שהוא רגיל
 שימצא, ובעיר הסמוכה לספר וכן ברובה עובדי כוכבים, מצוי הדבר
 שהיו חללים.
 שנינו במשנה, או לעיר שאין בה בית דין. מבארת הגמרא, שהטעם
 שאין מוודין לעיר שאין בה בית דין, הוא משום דבעינא - שיש צורך
 שיתקיים מה שנאמר בפרשה 'וקני העיר, וליבא.
 שנינו בסוף המשנה, אין מוודין אלא לעיר שיש בה בית דין בו. מקשה
 הגמרא, פשיטא, כיון דתנא כבר שאין מוודין לעיר שאין בה בית דין,

אנא דנענא דאין מוודין אלא לעיר שיש בה בית דין. מתרצת הגמרא,
 אילו לא שינוי אלא שעיר שאין בה בית דין אין מוודין לה, היינו אומרים,
 שאם העיר הקרובה אל החלל אין בה בית דין, אין מביאים עגלה ערופה
 כלל, ובתוספת זו שבמשנה הא קא משמע לך, בדתנאי - את הדין השנוי
 בברייטא, מניין נמצא החלל סמוך לעיר שאין בה בית דין,
 שפניחין אותה ומוודין לעיר שיש בה בית דין, תלמוד לומר "ולקחו
 וקני העיר ההיא" ומלת 'עיר' יתירה היא, שהיה יכול לומר ולקחו וקניה,
 ומן היתור אנו למדים שגם כשהעיר הקרובה אין בה בית דין, מכל מקום
 מביאה העיר הקרובה ביותר שיש בה בית דין.
 משנה. נמצא ההרוג מכון בין שתי עיירות בדיוק באותה מידת קירבה,
 שתייהן מביאות שתי עגלות, דברי רבי אליעזר. ואין ירושלים מביאה
 עגלה ערופה גם כשהיא העיר הקרובה אל החלל.
 נמצא ראשו של ההרוג במקום אחד לחוד, וגופו במקום אחר,
 מוליכין הראש אצל הגוף, דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר,
 מאין - מאיזה מקום בגוף הוי מוודין, רבי אליעזר אומר, מוודין
 מטיבורו. רבי עקיבא אומר, מוודין מחוטמו. רבי אליעזר בן יעקב
 אומר, מוודין במקום שנעשה בו חלל, דהיינו מצוארו.
 גמרא. אומרת הגמרא, מאי משמא דרבי אליעזר כמה שאמר שאם
 נמצא מכון בין שתי עיירות, שתייהן מביאות, קסבר, אפשר לצמצם -
 יש אפשרות לצמצם ולדייק, שמה שמצאו שתי העיירות מכוונות במדה,
 אכן מדידה נכונה היא וקרובות הן במידה שוה, ואין אחת קרובה
 מחברתה אפילו במשהו, שאם נאמר שאי אפשר לצמצם, והמדידה שלנו
 אינה מדויקת, הרי זה ספק מי מהן הקרובה, ועל שתייהן להביא עגלה
 אחת בשותפות, ולהתנות, שאם היא אינה העיר הקרובה, הרי היא מקנה
 את חלקה בעגלה לעיר האחרת. ועוד סבר רבי אליעזר, שאף אמרה
 תורה 'קרובה' בלשון יחיד, אין קפידא שתהיה רק אחת שמביאה, אלא
 לאו דווקא הוא, ו'קרובה' ואפילו קרובות.
 שנינו במשנה, ואין ירושלים מביאה עגלה ערופה. מבארת הגמרא את
 הטעם, דאמר קרא 'באדמה אשר ה' אלקיך נותן לך לרשתה' שמשמעו,
 שהוא מקום שעלה ונחלק בגורל, וקסבר התנא של המשנה ירושלים לא
 נתחלקה לשבטים לפי הגורל, אלא היא נחלת הכלל.
 שנינו במשנה, נמצא ראשו במקום אחד וגופו במקום אחר, מוליכין
 הראש אצל הגוף דברי רבי אליעזר, רבי עקיבא אומר הגוף אצל הראש
 בו. שואלת הגמרא, רבי אליעזר ורבי עקיבא במאי קמפלגי - לענין מה
 נחלקו, אליבא דלענין מדידה של העיר הקרובה קמיפלגי, ומוליכין
 הראש אצל הגוף, היינו שמוודין מהגוף, הא מדיקתני סיפא בהמשך
 המשנה שנחלקו תנאים מאין הוי מוודין האם מטיבורו או מחוטמו
 מצוארו, מכלל דרשא שעוסקת כשהראש והגוף היו בשני מקומות לא
 במדידה עסקינן, שהרי לענין מדידה ברור לנו לפי כל שיטה מהיכן
 מוודים.
 אמר רבי יצחק, רבי אליעזר ורבי עקיבא שבמשנה, אינם עוסקים
 במדידת עגלה ערופה, אלא בבת מצוה קנה מקומו - בדין זה שמת
 מצוה שנמצא בשדה שקנה את מקומו לקוברו שם קמיפלגי, והכי קאמר
 התנא של המשנה, הרוג זה שנמצא, לענין לקבורו, קנה מקומו שנמצא
 לו קוברים אותו שם, ויתירא דנמצא ראשו במקום אחד וגופו במקום
 אחר, מוליכין הראש אצל הגוף וקוברים אותו במקום שנמצא הגוף.
 דברי רבי אליעזר, רבי עקיבא אומר, מוליכין הגוף אצל הראש
 וקוברים אותו במקום שנמצא הראש. ומבארת הגמרא את טעם
 המחלוקת, במאי קמיפלגי, מר - רבי אליעזר סבר, גופיה בדוקתיה
 נפיל - גופו של ההרוג במקום שעמד בו בשעת המכה שם נפל, ואילו
 רישא דגנאי ונפיל - הראש דרכו לנוד ממקומו ולפול במקום אחר,
 ולכן קוברים אותו במקום הגוף, ששם היא נפילתו. ומר - רבי עקיבא
 סבר, רישא היבא דנפיל נפיל - הראש דרכו ליפול במקום שהותו
 ונהרג, ואילו גופא הוא דרתיט איל - הגוף דרכו לרוץ אחר שהוכה
 וליפול במקום אחר, ולכן קוברים אותו במקום הראש, ששם היא נפילתו.
 שנינו במשנה, מאין הוי מוודין, רבי אליעזר אומר מטיבורו, רבי עקיבא
 אומר מחוטמו. מבארת הגמרא, במאי קמיפלגי התנאים שבמשנה, מר

ביאורים למסכת סוטה דף מז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

וכיון שיש קדשים שפוסלים בהם שנים, כגון פסח וחטאת שנאמר בהם 'בן שנתו, כי איצטרף קרא שנאמר בעגלה 'בה' לה' קדשים דפסקה בהו' שנים שבהם ניתן ללמוד בקל וחומר מעגלה שתפסול בהם עבודה, הואיל ואין בהם פירכא זו של פסול שנים, ולכך ניתן לומר ש'בה' זה ממעט רק קדשים ולא פרה.

מקשה הגמרא, וקדשים, מה דלא פסקה בהו' עבודה, וכי מהכא נפקא מהמיעוט 'בה' הרי מהותם נפקא, ממה שנאמר בפרשת מומין, "עורת או שבור או חרוין או יבלת או גרב או ילפת לא תקריבו אלה לה", ומהמלה 'אלה' מדויק, שרק אלה שהם מומין אי אמה מקריב, אבל אמה מקריב קדשים ששעברה בהן עבודה, ואין צריך ללמוד זאת מ'בה', ושבו יקשה, שבהכרח נדרוש מ'בה' שאין שאר עבודות פוסלות בפרה, וקשה על דברי רב. מתרצת הגמרא, אף שכבר נאמר 'לא תקריבו אלה', עדיין איצטרף למעט זאת מ'בה', שאילו נאמר רק 'לא תקריבו אלה', סלקא דעתך אמינא, שמה שאין עבודה פוסלת בקדשים, הני מילי היכא דעבד בהן עבודת היתר, אבל עבד בהם עבודת איסור כגון שעבד בהם בשבת, או שחרש בכלאים של שור וחמור, אימא ליתסרו להקריבה, לכך צריכא למעט זאת גם מ'בה'.

מקשה הגמרא, והא נמי כשעבד בהם עבודת איסור, הרי מהכא נפקא, שנאמר בפרשת מומין פסוק נוסף, "ויסיד בן נכר לא תקריבו את להם אלהיכם מכל אלה", וגם כאן מדויק מהמלה 'אלה', שרק אלה שהם מומין אי אמה מקריב, אבל אמה מקריב קדשים ששעברה בהן עבודה, וכיון שנאמרו שני פסוקים, ודאי יש לדרוש את השני לעבודת איסור, ושבו אין צורך ללמוד זאת מ'בה' שבעגלה, ובהכרח נדרוש מ'בה' שאין שאר עבודות פוסלות בפרה, ושבו יקשה על דברי רב. מתרצת הגמרא, אף שנאמרו שני פסוקים בפרשת מומין, עדיין איצטרף למעט זאת מ'בה', שאילו לא נאמרו אלא פסוקים אלו, סלקא דעתך אמינא, שמה שאין עבודה פוסלת בקדשים, בין עבודת היתר ובין עבודת איסור, הני מילי, היכא דעבד בהן בשהן חילוי, אבל אם עבד בהן בשהן קדשים, אימא ליתסרו בכך מהקריבה, לכך צריכא למעט זאת גם מ'בה' שבעגלה, ולענין זה נדרש 'בה', ולא למעט פרה, וכדברי רב שלמדים מעגלה לפסול גם שאר עבודות בפרה.

גופא, אמר רב יהודה אמר רב, הניח עליה - על פרה אדומה עונה - אגודה של שקין, פסולה משום מלאכה, וחילוק יש בין פרה לעגלה, שלעלה פרה די בעלית המשא עליה כדי לפוסלה, שכן כתוב בה 'אשר לא עלה עליה עול', ובעגלה אינה נפסלת במלאכה משא עד שתמשוך את המשא מעט, שכן כתוב בה 'אשר לא משכה'.

מקשה הגמרא מברייא, על דברי רב שחילק בין פרה לעגלה, מיתבי, נאמר בפרה 'אשר לא עלה עליה עול', אין לי שפוסל בה אלא עול, שאר עבודות מנין שפוסלות בפרה, אמרת, קל וחומר הוא, ומה עגלה שקלה היא בכך שאין מום פוסל בה, שאר עבודות פוסלות בה שכן כתוב בה 'אשר לא עובד בה', פרה שחמורה היא בכך שמום פוסל בה שכן כתוב בה 'אשר אין בה מום', אינו דין ששאר עבודות פוסלין בה, ואם נפשך לומר שאין זה קל וחומר, יש ללמוד זאת מגזרה שוה, נאמר כאן בפרה 'אשר לא עלה עליה עול', ונאמר להלן בעגלה 'אשר לא משכה בעול', מה להלן בעגלה שאר עבודות פוסלות בה, אף כאן בפרה שאר עבודות פוסלות בה.

ומבאר הגמרא תחילה את דברי הברייא, ואחר כך תקשה ממנה את הקושיא. שואלת הגמרא, מאי אם נפשך לומר, שאמרה הברייא, שפירשו שאם תאמר שאין ללמוד זאת מקל וחומר, מדוע תאמר כך. משיבה הגמרא, ובי תימא, איכא למיפרך על קל וחומר זה, מה לעגלה שלכך פוסלת בה עבודה, שחמורה היא בכך ששני שנים פוסלות בה שהרי אינה קרויה עגלה אלא בת שנתה, תאמר בפרה שקלה היא בכך שאין השנים פוסלות בה, לכך לא יפסלו בה שאר עבודות. אי נמי עוד ניתן לפרוק את הקל וחומר, קדשים יוכיחו, שמום פוסל בהן, ואין עבודה פוסלת בהן, הרי שאין פסול המום גורם שעבודות יפסלו בה, לכך אמרה הברייא שיש ללמוד זאת מגזרה שוה. נאמר כאן עול, ונאמר להלן עול, מה להלן בעגלה, אף שאר עבודות פוסלות, אף כאן בפרה, אף שאר עבודות פוסלות. ועתה, אחר שנתבאר הברייא,

והכהנים אומרים, "כפר לעמך ישראל אשר פדית ה' ואל תתן דם נקי בקרב עמך ישראל", ואף שהפסוק מסיים 'ונכפר להם הרים', לא היו צריכין לומר "ונכפר להם הרים", שאין זה בכלל האמירה, אלא רות הקודש מבשרתן ואומרת בתורה, אימתי שתמשכו בכה הרים מתכפר להם.

נמרא. שנינו במשנה שאין המום פוסל בעגלה. מקשה הגמרא, ויהא מום פוסל בעגלה מקל וחומר, ומה פרה אדומה שאין השנים פוסלות בה שהרי אין שיעור לשנותיה, מום פוסל בה שהרי נאמר בה 'אשר אין בה מום', עגלה ששנים פוסלות בה שהרי אין קרויה עגלה אלא עד בת שנה, אינו דין שיהא מום פוסל בה. מתרצת הגמרא, שאני התם לענין מום שחלוקה בו עגלה מפרה, דאמר קרא בפרה, 'אשר אין בה מום', ומלת 'בה' באה למעט, דווקא בה מום פוסל, ואין מום פוסל בעגלה והמיעוט מוציא מסברת הקל וחומר.

מקשה הגמרא, אלא מהותם ש'בה' משמע מיעוט, לא יהו שאר עבודות מלבד עלה עליה עול פוסלות בה - בפרה, אלא מה אמר רבי יהודה אמר רב, הניח עליה - על פרה אדומה עונה - אגודה של שקין פסולה משום מלאכה, וחילוק יש בין פרה לעגלה, שלענין פרה די בעלית המשא עליה כדי לפוסלה, שכן כתוב בה 'אשר לא עלה עליה', ובעגלה אינה נפסלת במלאכה משא עד שתמשוך את המשא מעט, שכן כתוב בה 'אשר לא משכה', הרי שלענין זה שוה פרה לעגלה, שמלאכת משא פוסלת בה, אף שלא נאמר בה אלא עול, אלא משום שלמדים פרה בקל וחומר מעגלה כדלקמן בברייא, ולדבריו שאמרת ש'בה' שבפרה מוציא מקל וחומר לעגלה, נאמר גם ש'בה' שבעגלה שנאמר בה 'אשר לא עובד בה', ויצא מן הקל וחומר לפרה, ונאמר שדווקא 'בה' בעגלה שאר עבודות פוסלות, אבל בפרה שלא נאמר בה אלא עול, לא תפסולנה בה שאר עבודות.

מתרצת הגמרא, שאני פרה שמה ששאר עבודות פוסלות בה, אינו משום שלמדים מקל וחומר, אלא משום דילפינן בגזרה שוה 'עול' 'עול' פרה מעגלה, שכשם שעגלה שאר עבודות פוסלות בה, כך פרה שאר עבודות פוסלות בה. וכיון שמלה זו מופנית לגזרה שוה, הרי הוא כאילו מפורש בה ששאר עבודות פוסלות בה, והמיעוט של 'בה' שבעגלה, בהכרח נדרשנו לדבר אחר. מקשה הגמרא, אם כך, עגלה נמי מדוע אין המום פוסל בה, תיתי. גם היא בגזרה שוה 'עול' 'עול' מפרה, ונאמר שכשם שהמום פוסל בפרה, כך יפסול בעגלה. מתרצת הגמרא, אי אפשר ללמוד מגזרה שוה זו לענין מום, כי הא מיעט רחמנא בפרה 'בה', לומר שאין המום פוסל אלא בה ולא בעגלה. מקשה הגמרא, אם כך, מדוע לענין שאר עבודות בפרה, אמרת שלמדים מגזרה שוה לפסול שאר עבודות, הרי בעגלה נמי בתיב 'בה', ונאמר שאין ללמוד גזרה שוה לענין שאר עבודות, כיון שמיעטה תורה בעגלה לומר שרק בה שאר עבודות פוסלות ולא בפרה.

מתרצת הגמרא, והוא - המיעוט 'בה' שממעט שדווקא בעגלה פוסלות שאר עבודות ולא בדבר אחר לא מפרה ממעט אותם, אלא מיכני ליה למיעוטי קדשים דלא פסקה בהו' עבודה, שלולא מיעוט זה, סלקא דעתך אמינא ליתי קדשים בקל וחומר מעגלה שתפסול בהם עבודה, ומה עגלה שקלה היא שאין מום פוסל בה, עבודה פוסלת בה, קדשים שחמורים הם שמום פוסלת בה, אינו דין ששעברה פוסלת בהן, ולכך הוצרך הכותב לומר בעגלה 'בה', לומר שרק בעגלה פוסלת עבודה ולא בקדשים, אבל פרה לא נתמעטה מכאן, ולמדה מגזרה שוה מעגלה שאף שאר עבודות פוסלות בה.

מקשה הגמרא, כיצד אמרת ש'בה' שבעגלה הוצרך למעט שאין עבודה פוסלת בקדשים, כדי שלא נלמד אותם בקל וחומר מעגלה. הרי איכא למיפרך על הקל וחומר, מה לעגלה שלכך פוסלת בה עבודה, שחמורה היא בכך ששני שנים פוסלות בה, שהרי אינה קרויה עגלה אלא בת שנתה, אבל קדשים שקלים הם בכך שאין השנים פוסלות בהם, אף עבודה לא תפסול בהם, וכיון שאין כאן קל וחומר, אין צורך למעט אותם מ'בה', ובהכרח בא למעט פרה משאר עבודות שאינם עול, ומדוע אותם רב שאף שאר עבודות פוסלות בפרה. מתרצת הגמרא, אמו קדשים מי ליכא דפסלי בהו' שנים - וכי לא מצאנו קדשים שפוסלים בהם שנים,

סוטה. פרק תשיעי - עגלה ערופה דף מז עמוד א

רש"י

1 והכהנים אומרים: בדכתיב לעיל ונגשו הכהנים בני לוי ולא פרש על מה הם
2 נגשים: ולא היו צריכים לומר ונכפר להם היום. כלומר ונכפר דכתיב בקרא
3 לאו אונענו ואמר קאי שיהא אף זה בכלל אמירה, אלא מלתא באנפי נפשה
4 היא, שרית הקדש בשר את ישראל ע"י משה רבינו לכשיעשו כן ונכפר להם
5 היום. גמ' עגלה, בת שנתה היא ואם עברה
6 שנתה פסולה, דכל מקום שנאמר בתורה
7 עגל סתם כן שנה הוא, דיליף מנעגל וכבש
8 בני שנה: פרה אדמה. אין שיעור לשנותיה:
9 מום פוסל בה. דכתיב בפרה אדמה אין
10 בה מום (ומקדף יט): בה. מעוט: אלא מעתה.
11 דכל היקא דכתב בה מעוטא הוא ולא
12 גמירין מניה בקל וחומר: לא יהו שאר
13 עבודות פוסלות. בפרה, דהא על בלבד
14 כתיב בה אלא דגמור לה בקרי מעגלה
15 דכתיב (דברים כח) אשר לא עבד בה כל
16 עבודות במשמע, ואי בה מעוטא לא נגמור
17 מניה: אלמה אמר רב יהודה הניח. על
18 פרה עודה של שקין אגדה של שקין
19 פסולה ואע"ג דלאו על הוא ובעליה
20 לחודה מייסלא דכתיב בפרה במלאכת
21 על האמורה אה אשר לא עגלה. בעגלה
22 לחודה ואפלו שלא משכה: ובעגלה עד
23 שתמשך. שתטלטל המשא מעט, דבעגלה
24 כתיב אשר לא משכה, ולקמן פריך ביון
25 דשאר עבודות בפרה לא כתיבי ומעגלה
26 דליפניו על ע"ל. וכיון דגורה שנה מפנה
31 היא הוה ליה כמאן דכתיב בגופה, ומעוטא
32 דבה דרש ליה לדרשא אחרנא בדלקמן:
33 עגלה נמי תיתי על ע"ל מפנה. למוס:
34 למעוטי קדשים דלא פסלה בהו
35 עבודה. מהקדבה, אבל פרה לא ממעטא

36 דאתיא מג"ש: מי ליכא דפסלי בהו שנים. ודרי פסח ופסחא דכתיב בהו בני
37 שנתן וכי איצטריך בה למעטינהו מפסול עבודה להכי איצטריך, דאי לא
38 מעטינהו הוו גמרי בקל וחומר מעגלה: שנעברה בהן עבודה. גרסי: עבודת
39 אסור. כגון בשבת או בלילאם בשור וחמור: עבודת אסור נמי מהאי קרא
40 נפקא. דכיון דתרי קראי כתיבי, על כרחיך
41 חד מניהו לעבודת אסור: על גבי פרה
42 תנאי: שאר עבודות פוסלות בה. דכתיב
43 אשר לא עבד בה: ואם נפשך לומר. ואם
44 יש לה להשיב על ק"ו זה, צא ולמד בג"ש,
45 נאמר כאן על כו: מאי אם נפשך לומר.
46 מאי הוה לה למיפרך דשקבה תנא
47 לאורחיה וליף בגורה שנה: נאמר כאן
48 כו', והא על יתרא הוא, דהא בכלל שאר
49 עבודות הוא: ומקום שפאת. לאו תנא
50 קתיב לה אלא תיובתיה קא מפרש ואזיל
51 גמרא דקא מוטיב לרב יהודה דאמר לעיל
52 שאר משאות פוסל בפרה בעליה בעלקא,
53 והא כיון דשאר משאוי בפרה לא כתיב
54 ומעגלה וליף לה בגורה שנה, ומקום
55 שבאת משם יש לה ללמד נמי מקה עגלה
56 עד שתמשך אף פרה בשאר משאות
57 דליפניו מעגלה עד שתמשך: ת"ל אשר
58 לא עגלה עליה על מ"מ. דריש ליה בלא
59 על מדלא כתיב אשר לא עגלה על עליה,
60 והו דרר כתיב על לדרשא דכדרשינא
61 ואזיל: א"כ כו' שלא בשעת עבודה.
62 ואפלו הניחו עליה להקל משא מידו ולא
63 למשוך: אלא בשעת עבודה. כלומר
64 שעבודה זו לצורך היא, אבל אקראי
65 בעלקא שהניח שק עליה ולא להוליכו
66 אלא אקרי ואותיב לא פסלה: משיבת על.
67 לפסול בעגלה: שאינו עושה פירות. עגלה
68 בת שנתה לא ילדה: במקום שאין עושה
69 פירות. נחל איתן קשה: שלא הניחוהו.
70 שדגהוה

איתן

26 ליתסרו, צריכא. והא נמי מהכא נפקא "ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מפל אלה" אלה, אי אתה מקריב, אבל אתה
27 מקריב קדשים שנעברה בהן עבודה. איצטריך, סלקא דעתך אמינא: הני מילי היכא דעבד בהן בשהן חילין, אבל עבד בהן בשהן
28 קדשים אימא ליתסרו, צריכא. גופא, אמר רב יהודה אמר רב: הניח עליה עודה של שקין פסולה, ובעגלה עד שתמשך. מיתבי "על"
29 אין לי אלא עול, שאר עבודות מניין? אמרת: קל וחומר, ומה עגלה שאין מום פוסל בה, שאר עבודות פוסלות בה. פרה שמום פוסל
30 בה, אינו דין ששאר עבודות פוסלין בה? ואם נפשך לומר: נאמר כאן "על" ונאמר להלן "על" מה להלן שאר עבודות פוסלות בה,
31 אף כאן שאר עבודות פוסלות? מאי "אם נפשך לומר"? וכי תימא: איכא למיפרך, מה לעגלה שכן שנים פוסלות בה, אי נמי קדשים
32 יוכיחו, שמום פוסל בהן ואין עבודה פוסלת בהן, נאמר כאן "על" ונאמר להלן "על", מה להלן שאר עבודות, אף כאן שאר עבודות.
33 ומקום שבאתה, מה להלן עד שתמשך, אף כאן עד שתמשך. תנאי היא, דאיכא דמיייתי לה מעגלה, איכא דמיייתי לה מגופה דפרה,
34 דתנאי: "על", אין לי אלא עול, שאר עבודות מניין? תלמוד לומר: "אשר לא עגלה עליה על" מפל מקום. אם כן, מה תלמוד לומר
35 "על"? עול פוסל בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה. שאר עבודות, אין פוסלות אלא בשעת עבודה. ואימא "אשר לא עגלה
36 עליה" כלל, "על" פרט, כלל ופרט, אין בכלל אלא מה שבפרט, עול אין, מיד אחרנא לא? "אשר" רבויא הוא. ותנאי נמי גבי עגלה
37 כי האי גוונא: "על", אין לי אלא עול, שאר עבודות מניין? תלמוד לומר: "אשר לא עבד בה" מפל מקום. אם כן, מה תלמוד לומר
38 "על"? עול פוסל בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה. שאר עבודות, אין פוסלות אלא בשעת עבודה. ואימא "אשר לא עבד
39 בה" כלל, "על" פרט, כלל ופרט, אין בכלל אלא מה שבפרט: עול אין, מיד אחרנא לא? "אשר" רבויא הוא. אמר ר' אבהו: בעי
40 מצינה מר' יוחנן: משיבת עול בכמה? אמר לי: כמלא עול. איכא לה, לארבו או לרחבו? אמר להו ההוא מרבנן ור' יעקב שמיה:
41 לדידי מפרשא לי מצינה ר' יוחנן משיבת עול לרחבו טפח. ולמא טפח? הא קא משמע לן, שיעורא דעול טפח הוי. למאי נפקא מצינה?
42 למקח וממכר. אמר ר' יוחנן בן שאול, מפני מה אמרה תורה: הביא עגלה בנחל? אמר הקדוש ברוך הוא: יבא דבר שלא עשה פירות,
43 ויערף במקום שאין עושה פירות, ויכפר על מי שלא הניחו לעשות פירות. מאי פירות? אי לימא פריה ורביה, אלא מעתה זקן וסריס,
44 הכי נמי דלא ערפינו? אלא מצינו: ומורדין אותה אל נחל איתן. "איתן" במשמעו, קשה: תנו רבנן: מניין לאיתן שהוא קשה? שנאמר:

"איתן"

סוטה. פרק תשיעי - עגלה ערופה דף מז עמוד ב

רש"י

1 איתן מושבך ושים בסלע קנף. אלמא איתן הוא סלע: מוסרי ארץ. הם הרים,
2 וכל הר של אבנים הוא: שהוא יסן. ולא שהובא קרקעיתו מתוך מקרקע
3 אחרית: גוי מעולם הוא. והנו יסן: מחפאת עוף. דכתיב בה ממול ערפו ויחל
4 א: בלי עלמא לא פליגי. דהא כתיב ולא יזרע משמע להבא, מדלא כתיב
5 ואשר לא יזרע דלתי משמע לשעבר: מי
6 כתיב ולא יעבד. אי היה כתיב אל נחל
7 איתן ולא יעבד בו הנה משמע להבא, אבל
8 השתא דכתיב ואשר לא יעבד משמע
9 לשעבר, דאשר לאו לשון צוהא הוא: אשר
10 לשעבר משמע, אע"ג דלא יעבד להבא
11 משמע, הני מלי בלאו אשר, אבל השתא
12 דכתיב אשר על ברחק מוכח עלה
13 דלשעבר הוא: רבווא הוא. לא בא אלא
14 לרבות כל עבודות דקלקלן דלא תדרשה
15 בכלל ופרט: בופין ללוייה. כופין את מי
16 שאינו רוצה ללוות את חברו לזרר
17 שלוחו: ויקרא שמה לזו. סיפיה דקרא,
18 היא שמה עד היום הנה, ומפיה לית דלא
19 נתבבלה ולא חרבה, כדאמרין כל מקום
20 הוא: ומותר לסרוק שם פשתן ולנקר שם אבנים. תנו

"איתן מושבך ושים בסלע קנף" ואומר: "שמעו הרים
את ריב ה' והאתנים מסדי ארץ". אחרים אומרים: מנין
ל"איתן" שהוא יסן? שנאמר: "גוי איתן הוא, גוי מעולם
הוא": ועורפין אותה בקופין מאחוריה: מאי מעמא?
גמר עריפה עריפה מחפאת העוף: ומקומה אסור מלזרוע
ומלעבד: תנו רבנן: "אשר לא יעבד בו ולא יזרע"
לשעבר, דברי ר' יאשיה. ר' יונתן אומר: להבא. רבא
אמר: להבא, דכולי עלמא לא פליגי, דכתיב: "ולא יזרע".
פי פליגי, לשעבר. ר' יאשיה סבר: מי כתיב "ולא
יעבד"? ור' יונתן: מי כתיב "אשר לא יעבד"? ור'
יאשיה: "אשר" לשעבר משמע, ור' יונתן: "אשר" רבווא
הוא: ומותר לסרוק שם פשתן ולנקר שם אבנים. תנו

13 רבנן: "אשר לא יעבד בו ולא יזרע" אין לי אלא זריעה, שאר עבודות מנין? תלמוד לומר: "אשר לא יעבד בו" מכל מקום. אם בן,
14 מה תלמוד לומר "ולא יזרע"? לומר לך: מה זריעה מיוחדת שהיא בגופה של קרקע, אף כל שהיא בגופה של קרקע, יצא סריקת
15 פשתן וניקור אבנים, שאין בגופה של קרקע. ואימא "אשר לא יעבד בו" כלל, "ולא יזרע" פרט, כלל ופרט אין בכלל אלא מה
16 שבפרט; וזריעה אין מידי אחרת לא! "אשר" רבווא הוא: זקני העיר רוחצין ידיהן בו, כו'. תנו רבנן, "וכל זקני העיר יהיו חקרים
17 אל החלל ויחצו את ידיהם על העגלה הערופה בנחל" שאין תלמוד לומר "הערופה", ומה תלמוד לומר "הערופה"? על מקום עריפתה
18 של עגלה. "ואמרו דינו לא שפכו את הדם הזה ועיינו לא ראו", וכי על לבנו עלתה שביט דין שופכין דמים? אלא, לא בא לדינו
19 ופטרנוהו בלא מוונות ולא ראינוהו והפחנוהו בלא לוייה. תניא, היה ר' מאיר אומר: בופין ללוייה, ששכר הלוייה אין לה שיעור, שנאמר:
20 "ויראו השומרים איש יוצא מן העיר ויאמרו לו הראנו נא את מבוא העיר ועשינו עמך חסד", וכתיב: "וראם את מבוא העיר". ומה
21 חסד עשו עמו? שכל אותה העיר הרגו לפי חרב, ואותו האיש ומשפחתו שלחו. "ולך האיש ארץ תחתים ויבן עיר ויקרא שמה לו
22 הוא שמה עד היום הנה" תניא: היא לו שצובעין בה תכלת, היא לו שבא סחריב ולא בלבדלה, נבוכדנצר ולא החריבה, ואף מלאך
23 המות אין לו רשות לעבור בה. אלא זקנים שבה, בזמן שדעתן קצה עליה, ויצאין חוץ לחומה והן מתים. והלא דברים קל וחומר:
24 ומה פגעני זה שלא דיבר בפיו ולא חלך ברגליו, גרם הצלה לו ולזרעו עד סוף כל הדורות. מי שעושה לוייה ברגליו, על אחת כמה
25 וכמה. כמה הראה להם? חזקה אמר: בפיו עקם להם, ר' יוחנן אמר: באצבעו הראה להם. תניא בנותיה דרבי יוחנן: בשביל שפגעני
26 זה הראה באצבעו, גרם הצלה לו ולזרעו עד סוף כל הדורות. אמר ר' יהושע בן לוי: המהלך בדרך ואין לו לוייה, נעסוק בתורה,
27 שנאמר: "כי לויית חן הם לראשך וענקים לגרתיך". ואמר ר' יהושע בן לוי: בשביל ארבעה פסיעות שלחה פרעה לאברהם, שנאמר:
28 "ויצו עליו פרעה אנשים" וגו' נשתעבד בכניו ארבע מאות שנה שנאמר: "ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה". אמר רב יהודה אמר
29 רב: כל המלוה את חברו ארבע מאות בעיר, אינו נזוק. רבינא אלויה לרבא בר יצחק ארבע מאות בעיר, מטא לדידיה הויקא ואיתיביל.
30 תנו רבנן: הרב לתלמיד, עד עיבורה של עיר. חבר לחבר, עד תחום שבת. תלמיד לרב, אין לו שיעור. וכמה? אמר רב ששת: עד
31 פרסה, ולא אמרן אלא רבו שאינו מוכחק, אבל רבו מוכחק שלשה פרסאות. רב כהנא אלויה לרב שימי בר אשי מפום נהרא עד בי
32 ציניתא דבבל. כי מטו התם, אמר ליה: ודאי דאמריה, הני ציניתא דבבל משני אדם הראשון איתנהו. אמר ליה: אדפרתן מלתא
33 דאמר ר' יוסי בר' חנינא: מאי דכתיב "בארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם" וכי מאחר שלא עבר, היכן ישב? אלא, ארץ
34 שגור עליה אדם הראשון לשוב נתישבה, ארץ שלא גזר עליה אדם הראשון לא נתישבה. רב מרדכי אלויה לרב אשי מהרגוניא ועד
35 בי ביפי, ואמרי לה עד בי דורא. אמר ר' יוחנן משום ר' מאיר: כל שאינו מלוה ומתלוה באילו שופד דמים, שאילמלי ליווהו אנשי
36 יריחו לאלישע, לא גירה דובים לתניוקות, שנאמר: "ויעל משם בית אל והוא עלה בדרך ונערים קטנים יצאו מן העיר ויתקלסו בו
37 ויאמרו לו עלה קרח עלה קרח" אמרו לו: עלה, שהקרחת עלינו את המקום. מאי "ונערים קטנים"? אמר ר' אלעזר שמונערים מן
38 המצות, "קטנים" שהיו מקטני אמנה. תנא: נערים היו, ובזבזו עצמן פקטנים. מתקף לה רב יוסף: ודלמא על שם מקומן? מי לא
39 כתיב "ואדם יצא גידים וישבו מארץ ישראל נערה קטנה" וקשיא לן "נערה" ו"קטנה"? ואמר ר' פדת: קטנה מן נעורין, התם, לא
40 מפרש מקומה. הכא, מפרש מקומן. "ויפן אחריו ויראם וקללם בשם ה'" מה ראה? אמר רב: ראה ממש, דרתנא רבן שמעון בן
41 גמליאל אומר: כל מקום שנתנו חכמים עניהם, או מיתה או עוני. ושמאול אומר: ראה שכולן נתעברה בהן אמן ביום הכיפורים. ור'
42 יצחק נפחא אומר: בלזרית ראה להן, בגוים. ור' יוחנן אמר: ראה שלא היתה בהן לחלוחית של מצוה. ודלמא בורעיהו ניהוה הנה,
43 אמר ר' אלעזר: לא כם ולא בזרעם עד סוף כל הדורות: "ותצאנה שתים דבים מן העיר ותבקענה מהם ארבעים ושני ילדים"

רש"י

20 שנאמר עד היום הנה לעולם ולעולמי עולמים הוא: שלא דבר בפיו. דלא
21 כתיב אלא ויראם באצבעו או בעקמיות שפתים דקלקלן: ולזרעו. כדאמרין
22 שאין מלאך המות שולט בהם: שלוחו פרעה. דכתיב ויצו עליו פרעה אנשים
23 וישלחו אתו: אינו נזוק, אותו היוצא לדרך: עד עיבורה של עיר. שהוא יוצא
24 ממנה, והוא בבית החיצון שבתוך שבעים
25 אמה ושרירם לבתי העיר: פי ציניתא
26 דבבל. מקום הוא ובו דקלים הרבה כמו
27 ציני דהר הבזול (ספס 77 ע"ג): לא נתישב.
28 והינו לא ישב אדם שם, לא גזר אדם
29 הראשון ישוב שם, והינו דאמרי אינשי
30 איתנהו משני אדם הראשון, שגזר עליו
31 אדם הראשון ישוב דקלים ולא ישוב אחר:
32 שהקרחת עלינו את המקום. ששקני
33 הפנים הרעים היתה פרנסתנו להביא מים
34 ולמכור: מקטני אמנה. שהיו דואגים
35 שפקקה פרנסתם בשביל שנתרפאו הפנים:
36 ודלמא. קטנים ממש הוו ועל שם מקומם
37 נקראו נערים שהיו מן נעורין: הכא מפרש
38 מקומן. וירוח:

ליהו

ביאורים למסכת סוטה דף מז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

59 לו תראנו נא את מבוא העיר ועשינו עמך חסד, וכתוב, "ויראם את
60 מבוא העיר", ומה חסד עשו עמו, מה שנאמר שם שכל אותה העיר
61 הרגו לפי חרב, ואותו האיש ומשפחתו שלחו.
62 עוד נאמר שם, "ולך האיש ארץ תחתים וכן עיר ויקרא שמה לזו היא
63 שמה עד היום הנה", תנא, אותה עיר לזו שבנה אותו איש, היא העיר
64 לזו שצובעין בה תבלת, וממה שנאמר היא שמה עד היום הנה למדנו,
65 היא לזו ששם סנהריב ולא בבללה, אף שבלבל את כל האומות, בא
66 נבוכדנצר שהחריב את ארץ ישראל ולא החריבה, ואף מלאך המות
67 אין לו רשות לעבור בה, אלא זקנים שבה, בזמן שדעתו קצת עליהן,
68 יוצאין חוץ לחומה וכן מצינו. ומעתה, והלא דברים קל וחומר, ומה
69 כנעני זה שהראה להם את מבוא העיר, שלא דיבר בפיו לשם כך, ולא
70 הלק ברגליו שהרי לא נאמר אלא יוראם, בשכר זאת גרם הצלה לו
71 ולירעו עד סוף כל הדורות, שאין מלאך המות שולט בהם, כדלעיל, מי
72 שעושה לזה ברגליו, על אחת כמה וכמה שאין שיעור לשכרו. אומרת
73 הגמרא, כמה תראה להם אותו כנעני את מבוא העיר, חזקיה אמר, בפיו
74 עקם להם לצד אותו מקום. רבי יוחנן אמר, באצבעו תראה להם את
75 המקום. תנא בנותיה דרבי יוחנן, בשכיל שפנעני זה תראה באצבעו,
76 גרם הצלה לו ולירעו עד סוף כל הדורות.
77 אמר רבי יהושע בן לוי, המחלף בדרך ואין לו לזה, נעסוק בתורה,
78 שנאמר על התורה שהיא לזיה, "כי לזה חן הם לראש ועצנים
79 לגרודתיה".
80 ואמר רבי יהושע בן לוי, בשכיל ארבעה פסיעות שלוח פרה
81 לאברהם, שנאמר, ויצו עליו פרה אנשים וישלחו אתו ואת אשתו
82 ואת כל אשר לו" וגו', שנאמר שם וישלחו אותו שזו היא לזיה, נשתעבד
83 בכניו של אברהם עד ארבע מאות שנה, שנאמר "ועבדים וענו אותם
84 ארבע מאות שנה".
85 אמר רב יהודה אמר רב, כל המלך את חבירו ארבע אמות בעיר,
86 אותו חבר אינו נזוק בדרבו. ומספרת הגמרא שכך אירע, רבינא אלויה
87 לרבא בר יצחק ארבע אמות בעיר, מלא לדידה חזקא, ואיתחיל -
88 הגיע בדרך היק דרבא בר יצחק, וניצל ממנו.
89 תנו רבנן, הרב לתלמיד חייב ללוותו עד עיבורה של עיר - עד הבית
90 החיצון של העיר שעומד בתוך שבעים אמה וארבעה טפחים לבית העיר,
91 חביר לתלמיד חייב ללוותו עד סוף תחום שבת שהם אלפים אמה מחוץ
92 לעיר, לתלמיד לרב אין לו שיעור. אומרת הגמרא, וכמה חייב התלמיד
93 ללוות את רבו, אמר רב ששת, עד פרסה, ולא אמרן שדי בפרסה אחת
94 אלא רבו שאינו מובקק, אבל רבו מובקק צריך ללוותו עד שלשה
95 פרסאות.
96 מספרת הגמרא, רב פתנא אלויה לרב שימי בר אשי רבו, מפום נהרא
97 - עיר בבבל, עד כי צינתא דבבל - מקום שיש בו הרבה עצי דקל, כי
98 ממו התם - כשהגיעו לשם, אמר ליה רב כהנא לרב שימי בר אשי, ודאי
99 דאמרייתו - האם אמת הוא דבר זה שאומרים, הני צינתא דבבל משיני
100 אדם הראשון איתנהו - אלו הדקלים שבבבל מצויים שם משנות אדם
101 הראשון, אמר ליה רב שימי בר אשי, איתברתן מלתא - הזכרת לי דבר
102 זה דאמר רבי יוסי ברבי חנינא, מאי דכתיב שהקדש ברוך הוא הולך
103 את בני ישראל "בארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם" לשם מה
104 הוצרך לומר שלא ישב אדם שם, וכי מאחר שלא עבר, היכן ישב
105 (ומאחר שלא ישב היכן עבר), אלא כונת הפסוק לאדם הראשון, שכל
106 ארץ שגור עליה אדם הראשון לישוב, נתישבה, ארץ שלא גור עליה
107 אדם הראשון לישוב לא נתישבה ולא ישב אדם, פירוש, שלא גור
108 עליה אדם הראשון לישוב, ולכן לא עבר בה איש, וכן דקלים אלו,
109 במקום זה יש רק דקלים, כי כך גזר אדם הראשון, שלא יהיה בו אלא ישוב
110 דקלים, ולכן מתכוונים במה שאומרים שהדקלים משנות אדם הראשון.
111 מספרת הגמרא, רב מרדכי אלויה לרב אשי רבו מהרגוניה ועד כי
112 בימי, ואמר ליה, רב מרדכי אלויה לרב אשי רבו מהרגוניה ועד כי
113 אמר רבי יוחנן משום רב מאיר, כל שאינו מלוח ומתלוח - כל שאינו
114 מלוח את חברו, וכן מי שאינו מניח שילוחו, הרי הוא כאלו שופך
115 דמים, שאילמלי ליווהו אנשי וירחו לאלישע כשהלך מעירם, לא היו
116 התינוקות מתקלסים בו, וכך לא נזכר דוכים לתינוקות. ומביאה הגמרא

1 "איתן מושבך - מקום מושבך קשה, משום ושים בסלע קנה", הרי
2 שאיתן הוא סלע, ואומר, "שמעו הרים את ריב ה' והאתנים מוסרי
3 ארץ" הרי שההרים קרויים איתנים, והר הוא של אבנים. אחרים
4 אומרים, מנין לאיתן שהוא מקום יין - דהיינו שמקום עריפת העגלה
5 צריך להיות מקום שלא הביאו קרקע ממקום אחר לכאן, שנאמר
6 בנבואת ירמיהו על בבל, "גוי איתן הוא גוי מעולם הוא", הרי שאיתן
7 פירושו יין.
8 שנינו במשנה, ועורפין אותה בקופיין מאחוריה, אומרת הגמרא, מאי
9 מעמא עורפים אותה במקום זה, משום שגמר בגזרה שוה 'עריפה'
10 'עריפה' מהמאת העוף שנאמר בה 'ממול ערפו', שפירשו, המקום
11 שתחת העורף שאחורי הפנים.
12 שנינו במשנה, ומקומה אסור מלזרוע ומלעבד. תנו רבנן, נאמר על
13 מקום העריפה, שהוא נחל "אשר לא יעבד בו ולא יזרע", לשון זה
14 משמע לשעבר - שבעבר לא נעבד ולא נזרע בו, לומר שאם נזרע או
15 נעבד בו בעבר נפסל מלערוף בו, דבר רבי יאשיהו. רבי יוחנן אומר,
16 לשון זה משמע להבא - שאסור לעבד ולזרוע במקום העריפה מכאן
17 ולהבא.
18 מבאר רבא את מחלוקתם, רבא אמר, להבא - שאסור לעבד ולזרוע
19 במקום העריפה מכאן ולהבא, דכילי עלמא הן רבי יאשיהו והן רבי יוחנן
20 לא פליגי, דכתיב 'לא יזרע' שמשמעותו להבא, כי פליגי - במה
21 נחלקו, האם יש בפסוק משמעות גם לשעבר, ובכך נחלקו, רבי יאשיהו
22 סבר, שכלל בפסוק גם תנאי שבעבר לא נעבד ולא נזרע בו, שהרי כתוב
23 באותו פסוק, 'אשר לא יעבד בו, ומי כתיב' 'לא יעבד' בלבד, שמשמעו
24 לשון צוואה לעתיד, הרי 'אשר לא יעבד' נאמר, וכשנספת המלה 'אשר',
25 אין זה לשון צוואה, אלא עובדה שכך היה. ורבי יוחנן סבר שאין נכלל
26 בכך תנאי לשעבר, כי מי כתיב 'אשר לא יעבד' שהוא לשון עבר, 'אשר
27 לא יעבד' נאמר, ו'יעבד' הוא לשון עתיד. ורבי יאשיהו משיב על כך,
28 שאמנם ללא המלה 'אשר', 'לא יעבד' הוא לשון עתיד, אולם כשנוסף על
29 כך 'אשר', לשון זה לשעבר משמע. ורבי יוחנן סבר שהתוספת של
30 'אשר' לא משום לשון עבר נאמר, אלא רבינא הוא לרבות את כל
31 העבודות לאיסור, וכדלחלק.
32 שנינו במשנה, ומותר לסרוק שם פשתן ולנקר שם אבנים. תנו רבנן,
33 'אשר לא יעבד בו ולא יזרע', כיון שנאמר 'לא יזרע', אין לי לאסור בו
34 אלא וזרעה, 'אשר עבדות מנין שאסורות, תלמוד לומר 'אשר לא
35 יעבד בו', שמשמע כל העבודות מכל מקום, אם כן כיון שנאסרו כל
36 העבודות, מה תלמוד לומר 'לא יזרע', לומר לה, שלא נאסרו אלא
37 העבודות הדומות לזרעה, מה וזרעה מיוחדת בכך שהיא בגופה של
38 קרקע, אף כל עבודה שהיא בגופה של קרקע אסורה, יצא סריקת
39 פשתן וניקור אבנים שאינן בגופה של קרקע שומותות. מקשה
40 הגמרא, מדוע כל העבודות אסורות, ואימא 'אשר לא יעבד בו' הרי הוא
41 כלל, 'לא יזרע' הרי הוא פרט, והמדה היא שבמקום שיש כלל ופרט,
42 אין בכלל אלא מה שבפרט, ואם כך וזרעה אין - תהיה אסורה, מידי
43 אחריות לא יהיה אסור. מתרצת הגמרא, 'אשר' שנאמר כאן רבויא הוא
44 לרבות כל העבודות.
45 שנינו במשנה, וקני העיר רוחצין ידיו ב'. תנו רבנן, נאמר בפסוק,
46 "וכל זקני העיר ההיא הקרובים אל החלל ירחצו את ידיהם על
47 העגלה הערופה בנחל", שאין תלמוד לומר - שלא היה צריך לומר
48 'הערופה', ומה תלמוד לומר 'הערופה', שצריכים לרחוץ את ידיהם על
49 מקום עריפתה של עגלה. הברייתא ממשיכה לבאר את המשך הפסוק,
50 "ואמרו ידיו לא שפכו את הדם הזה וענינו לא ראו", וכי על לבנו
51 עלתה שבת דין שופכי דמים, אלא כך פירוש, לא בא הרוב זה לדינו
52 ופטרנוהו לדרבן כלל מוונות, שאם שלחנו אותו ללא מזון, יש לחוש
53 שעל ידי כך הוצרך לגזול מן הבריות ומתוך כך נהרג, וזהו דינו לא
54 שפכו, ולא ראינוהו והתנוהו ללכת לדרבן יחיד בלא לזה וזהו
55 'וענינו לא ראו'.
56 תנא, היה רבי מאיר אומר, בית דין בופין ללזיה - את מי שאינו רוצה
57 ללוות האורה, לפי ששכר הלזיה אין לה שיעור, שנאמר בענין כיבוש
58 העיר לזו על ידי בני יוסף, "ויראו השומרים איש יצא מן העיר ויאמרו

למעט זקני השוק, ואם כן מניין ילמד למיוחדין שבזקניך, משיבה הגמרא, רבי יהודה מיוחדין שבזקניך, נמר בגזרה שזה 'זקני' 'זקני' מ'זקני העדה' האמור בסמיכה על פר העלם דבר של צבור, מה 'זקני' האמור להלן בפר העלם דבר, הם מיוחדין שבעדה, כפי שנאמר 'זקני העדה', אף באן במידת עגלה ערופה צריך שיהיו מיוחדין שבעדה שהם מסנהדרין גדולה, ומשופטיה למד שצריך עוד שנים. מקשה הגמרא, אי נמר רבי יהודה גזרה שזה מפר העלם דבר, לנמרה לבולה מילתא מהתם – נלמד בגזרה שזהו את כל דין הדיינים, וגם שצריך חמישה, ואם כך, 'זקניך

המשך ביאור למס' סוטה ליום ארבעים וארבעה לעומר עמ' א

ורף חלכב, שמפחד שיענש על עבירה זו. ממשיכה המשנה לתאר את מהלך המלחמה, "והיה ככלות השומרים לדבר אל העם ופקדו שרי צבאות – גיבורים הממונים לכך בראש העם", ובעקיבו של עם – וכן מעמידים מאחורי העם, ומבארת המשנה, מעמידין

המשך ביאור למס' סוטה ליום ארבעים וחמישה לעומר עמ' א

בשדה דמי. אמר ליה רב כהנא לרב פפי, ואמרי לה, רב כהנא לרב זבדי, תפשוט ליה את ספקו של רבי ירמיה, מדרבא אבהו אמר רבי אלעזר, דאמר, פרט לשפצו עומדין לתוך שדה חבירו שאו לא חל עליהם דין שכחה, והבין רב כהנא, ש'צפו' פירושו שהעומרים עומדים באויר שדה חבירו על גבי משדה, ואינם על שדהו ממש, ומבואר בכך, שגם אם העומרים צפים ואינם על גבי השדה ממש, דחבירו אין – אז מיעטנו תורה מדין שכחה, אבל לתוך שדהו, גם אם אינם על השדה ממש לא מיעטה תורה, וחל עליהם דין שכחה.

דחה רב פפי או רב זבדי את הראיה, ואמר לרב כהנא, ולישעמיה שהבנת ש'צפו' שהזכיר רבי אלעזר, פירושו שעמדו באויר שדה חבירו, אם כך משמע, שגם לתוך שדה חבירו, צפו אין – אז מיעטנו תורה מדין שכחה, אבל אם הם מונחין בשדה חבירו ממש לא מיעטה תורה, וחל עליהם דין שכחה, וכיצד אפשר לומר כך, והא סוף סוף, הרי בעינין שהעומר ישבח 'בשדה' כדי שיחול עליו דין שכחה, שהרי זהו לימודו של רבי אלעזר, וליכא – וגם כשהעומרים על הארץ, עדיין אינו מתקיים תנאי זה. אלא ודאי, לתוך שדה חבירו שאמר רבי אלעזר שאין נוהג בהם שכחה, כוונתו ואפילו הם מונחין על שדה חבירו ממש, והא דקאמר רבי אלעזר צפו אין פירושו שהם צפים באויר שדה חבירו על גבי משדה, ואינם מונחים, אלא פירושו שהתרומומו ברוח ונפלו לתוך שדה חבירו ממש, ונקט כך משום דלא משכחת לה שישכחו עומרים שלו בשדה חבירו, אלא בצפו ברוח באויר שדהו, וכך נפלו לתוך שדה חבירו, אבל כשמנוחים באויר ייתכן שאף בשדהו לא חל עליהם דין שכחה.

הגמרא מביאה ראיה לפשוט את ספקו של רבי ירמיה, בצפו עומרים בתוך שדהו. תא שמע רביה מבריתא, עומר שחזיק בו בעליו להוליכו מן השדה לעיר, והניחו על גבי עומר חבירו, ושכחו, העומר התחתון הרי הוא שכתה, והעליון אינו שכתה. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון, שניהם אינן שכתה, העומר התחתון אינו שכתה מפני שהוא טמון תחת העומר העליון, והעליון אינו שכתה מפני שהוא צף באויר שדהו, ואינו על שדהו ממש. ומדקדקת הגמרא מכאן, עד באן לא פליגי התנאים בבריתא אלא בתחתון אם הוא שכתה או לא, אבל בעליון דברי הכל לא הוא שכתה, הרי מפורש שכל שהעומר באויר שדהו ולא בשדהו ממש, אינו שכתה. דוחה הגמרא, לעולם נוהג דין שכחה גם בעומר העומד באויר שדהו, ומה שהעומר העליון כאן אינו שכתה, שאני התם ביין דאחזיק ביה בעל הבית לפני שהניחו על עומר אחר, שהרי בכך עוסקת הבריתא, וכה ביה ואינו נעשה שוב הפקר מדין שכחה.

מקשה הגמרא, אי הכי שטעם הפטור בעומר העליון הוא משום שזכה בו, מאי איריא שנקטה הבריתא שהניחו על גבי חבירו, אפילו אם יניחנה בשדה נמי פטור מטעם זה, ומדוע נקטה הבריתא את הפטור

ושופטיה שכתבה תורה בעגלה ערופה למה לי לכתבם כלל. חוזרת בה הגמרא, אלא לעולם לא נאמרה גזרה שזה של 'זקני זקני', ולדברי הכל יש צורך בשתי דרשות, ללמדנו שצריך שיהיו מסנהדרין, ושצריך שיהיו מסנהדרין גדולה, ושעמו של רבי יהודה שמרבה עוד שני דיינים אינו מ'שופטיה' כפי שסברנו, שהרי הוא נצרך לסנהדרין גדולה, אלא וי"ו של 'ושופטיה' באה למנינא להביא עוד שנים, ורבי שמעון שאינו מרבה עוד דיינים, הוא כי

זקנין – גיבורים, לפניהם, שאם יפול אחד מהלוחמים וזקפוהו, ואחרים מאחוריהם, ובשליין – וחיצים של פרול בדיהו, וכל המבקש לחזור ולברוח מהמלחמה, תרשות בידו של הזקיף לקפח את שוקיו – לקטוע רגליו,

דווקא באופן זה. מתרצת הגמרא, אין הכי נמי – אכן היה לברייתא לנקוט את פטורו גם כשהניחו על גבי קרקע, שפטור משום שכבר זכה בו, והא דקתני בבריתא שהניחו על גבי חבירו, משום שרצתה לפרש גם את דינו של עומר התחתון שנחלקו בו תנא קמא ורבי יהודה. מקשה הגמרא, כיצד תאמר שטעם הפטור של העומר העליון הוא משום שזכה בו, והא מפני שהוא צף, קאמר בבריתא, הרי מפורש שהטעם הוא משום שצף באויר. מתרצת הגמרא, איכא – אמור בבריתא, מפני שהוא ב'צף' בתוספת כ"ף הדמיון, ופירושו, שכיון שזכה בו, אף שהניחו מידו, הרי הוא כאילו הוא צף עדיין מן השדה ומונח בידו, ולא חל עליו דין שכחה.

הגמרא חוזרת לענין עגלה ערופה. אמר אביי, הריני כאן בפומבדיתא מוכן להשיב לכל שואל בעומק ובחריפות בכן עזאי שהיה חריף והיה יושב ודורש בשוקי מבריא. כיון שכך, אמר ליה ההוא מדרבנן לאביי, שני חללים – שני הרגומים מוטלים זה על גבי זה ואחד משוך מעט מחברו, ומתוך כך יש לכל אחד מהם עיר קרובה אחרת, מהיכן הוא מוריד את העיר המביאה עגלה ערופה. ויש בשאלה זו כמה צדדים, שהרי יתכן שההרג התחתון קרוי 'טמון', שהעליון מסתיר, ואין מביאים עליו עגלה ערופה. ויתכן שההרג העליון קרוי 'צף' מאחר שאינו נוהג בארץ, והרי אין מביאים עליו עגלה ערופה, כפי שלמדנו במשנה שאין מביאין עגלה ערופה בנמצא חלל צף. ומאידך יתכן שכיון שההטמנה או ההגבהה היא דרך מין במינו, שהוא אדם כמותו, אינו נחשב הפסק, ואין זה 'טמון' או 'צף'. ויתכן גם שסברת 'מין במינו' נכונה רק לגבי שלא יקרא 'טמון' ולא לגבי שלא יקרא 'צף'. או ההיפך, רק לגבי 'צף' ולא לגבי 'טמון'. וביאר השואל את הספק, האם נאמר שגם כשההטמנה היא דרך מין במינו, שהרי הוא אדם כמותו, גם בכגון זה הוי התחתון טמון, שאין סברת מין במינו נכונה לענין שלא יקרא 'טמון', אבל לענין שלא יקרא 'צף' סברת מין במינו נכונה היא, ומין במינו – וכשההגבהה היא דרך מין במינו לא תוי בכך צף, ומעליון מורד – והעיר הקרובה לעליון מביאה עגלה ערופה ולא הקרובה לתחתון. או דלמא, גם כשההגבהה היא דרך מין במינו, הוי ההרג העליון צף, שאין סברת מין במינו נכונה לענין שלא יקרא 'צף', אבל לענין שלא יקרא 'טמון' סברת מין במינו נכונה היא, ומין במינו – וכשההטמנה היא דרך מין במינו לא תוי בכך טמון, ומתחתון מורד – והעיר הקרובה לתחתון מביאה עגלה ערופה ולא הקרובה לעליון. או דלמא, גם כשההגבהה היא דרך מין במינו, ומין במינו הוי כמו כן צף, שאין סברת מין במינו נכונה לא לענין שלא יקרא 'טמון' ולא לענין שלא יקרא 'צף', ולא מתחתון מורד ולא מעליון מורד – והן העיר הקרובה לעליון, הן הקרובה לתחתון, שתיהן אינן מביאות עגלה ערופה.

אמר ליה אביי,

1 – רבי עקיבא סבר, עיקר חיותא באפייה – עיקר חיותו של האדם היא
2 באפו, וממילא שם היא עיקר ההריגה שבו, ולכן מודדין מחוטמו. וזר –
3 רבי אליעזר סבר, עיקר חיותא בפיפרייה – עיקר חיותו של האדם היא
4 בטיבורו, וממילא שם היא עיקר ההריגה, ולכן מודדין מטיבורו.
5 שואלת הגמרא, לימא מחלוקת רבי אליעזר ורבי עקיבא, כי הני תנאי
6 – תלויה במחלוקת תנאים אלו, ששנינו בברייתא, מהיכן תולד נוצר –
7 מתחיל להוצר במעי אמו, מראשו, וכן הוא אומר "ממעי אמי אתה
8 גוי" שפירשו, אתה יצרתני במעי אמי מראשי, ומנן שגויה הוא כינוי
9 לראש, ואומר, גוי נידף והשליכי וגו' שפירשו גזית שער הראש.
10 אבא שאול, אומר, הולד מתחיל להוצר מפיפריה, ומשקל שרשו
11 אילך ואילך, ואם כך נאמר, שרבי עקיבא שאמר שעיקר חיותו של אדם
12 היא באפו, הוא משום שסבר כתנא קמא שתחילת יצירתו היא מראשו,
13 ורבי אליעזר שאמר שעיקר חיותו של אדם היא בטיבורו, הוא משום
14 שסבר כאבא שאול שתחילת יצירתו היא מטיבורו.
15 משיבה הגמרא, אפילו תימא שרבי עקיבא הסובר שמודדין מחוטמו סבר
16 כשיטת אבא שאול שצירת הולד היא מטיבורו, שעד כאן לא קאמר
17 אבא שאול, אלא לענין יצירה, דכי מיתצר ולד מפיציתיה מיתצר –
18 שכשנוצר הולד מאמציעתו נוצר, אבל לענין חיותא, דכילי עלמא ידו
19 שעיקר החיות באפייה הוא, דכתיב, כל אשר נשמת רוח חיים באפיו
20 וגו'.

21 עוד שנינו במשנה שיטה שלישית, רבי אליעזר בן יעקב אומר, במקום

המשך ביאור למס' סוטה ליום ארבעים וששה לעומר עמ' א

1 מקשה ממנה הגמרא על דברי רב, ומקום שבאתה – הרי המקור
2 שיפסלו בפרה שאר עבודות מלבד עול, אינו אלא מעגלה, ואם כך, מה
3 להלן בעגלה, אין עבודת משא פוסלת בה עד שתמשוך, אף כאן בפרה,
4 לא תפסול בה עבודת משא עד שתמשוך, ומדוע חילק רב בכך בין פרה
5 לעגלה.
6 מתרצת הגמרא, תנאי היא – דבר זה, מהו המקור ששאר עבודות מלבד
7 עול פוסלות בפרה, שנוי במחלוקת תנאים, ואיבא תנא דמייתי לה
8 בגזרה שזה מעגלה והיא הברייתא האמורה, ואיבא תנא דמייתי לה
9 ששאר עבודות פוסלות בפרה מנפיה דפרה – מפרשת פרה אדומה
10 עצמה, דתניא, נאמר בפרה אשר לא עלה עליה עול, אין לי שיפסול
11 בה אלא עול, שאר עבודות מנן, תלמוד לומר, אשר לא עלה עליה
12 עול, ולא נאמר אשר לא עלה עול עליה, לכן דורשים אשר לא עלה
13 עליה מכל מקום גם אם אינה עול, אם כן, כיון שלא דווקא עול פוסל
14 בה, מה תלמוד לומר, עול, לומר, עול פוסל בה בין בשעת עבודה,
15 כלומר שהניח העול לצורך שהפרה תישא את העול, בין שלא בשעת
16 עבודה – שאינו צריך שהפרה תישא עכשו את העול, אלא הניח העול
17 על הפרה כדי להקל משאו מידו, ואילו שאר עבודות אין פוסלות בה
18 אלא בשעת עבודה – כגון שהניח עליה משא כדי להוליכו, ולא כשהניח
19 עליה באקראי להקל משאו מידו. ומעתה, רב שחילק בין פרה לעגלה,
20 שפרה פוסלת משעת עליית המשא, ובעגלה עד שתמשוך, לא למד פסול
21 שאר עבודות בפרה מעגלה, אלא סבר בברייתא זו, שלמדה שאר עבודות
22 בפרה מפרשת פרה אדומה עצמה.
23 מקשה הגמרא, לדברי הברייתא שלמדה את שאר העבודות מגופה של
24 פרה, מדוע אתה מרבה שאר עבודות בפרה, ואיבא, אשר לא עלה
25 עליה משמע כל דבר מלאכה, הרי הוא כולל, ומה שנאמר אחריו
26 'עול', הרי הוא פרט, נמצא שהוא כולל ופרט, והמדה היא, שכשיש כלל
27 ופרט אין בכלל אלא מה שפרט, שהפרט פירושו של כלל, נמצא, עול
28 אין – יפסול בה, אבל מיד אחרינא לא יפסול בה. מתרצת הגמרא,
29 'אשר' שנאמר כאן רבויא הוא, ומרבה את שאר העבודות, ולכך אין
30 דורשים כאן כלל ופרט.
31 אמרת הגמרא, ותניא נמי גבי עגלה כי האי גוונא – כאותם דרשות
32 ששנינו בפרה, נאמר בעגלה ערופה אשר לא משכה בעול, אין לי
33 פסול בה אלא עול, שאר עבודות מנן שפוסלות בה, תלמוד לומר
34 לפני זה בפסוק, 'אשר לא עבד בה', הרי שעבודה מכל מקום פוסלת

22 שנעשה חלל, מצוארי. מבארת הגמרא, מאי טעמא דרבי אליעזר בן
23 יעקב, דכדכתיב "לתת אותך אל צוארי חללי רשעים", הרי שהחללות
24 קרויה על שם הצואר, ובעניינו הלא נאמר 'אשר סביבות החלל'.
25 משנה. אחר שמדדו זקני הסנהדרין אל העיר הקרובה, נפטרו זקני
26 ירושלים והלכו להן, זקני אותה העיר שנמצאת קרובה מכאן עגלת
27 בקר אשר לא משכה בעול – כלי שמניחים אותו על הבהמה כדי לכוון
28 החרישה שתהיה כראוי, ואין המום פוסל בה, ומוזריין אותה לנחל
29 איתן, ומהו איתן, כמשמעותו, קשה – שהוא בארץ סלע, שהיא קשה
30 ומכל מקום אף על פי שאינו איתן בשר, שלא נאמר איתן אלא למצוה.
31 ועזריין אותה בקופיין – בסכין גדול מחצויה ממול ערפה, ומקומה
32 שנערפה בו אסור מלזרוע ומלעבד בו לעולם, ומוזריין להרסן שם
33 פשתן, ולנפך – לסתת שם אכנים אחר העריפה, מכיון שאינם עבודת
34 קרקע. זקני אותה העיר רוצין את דיתן במים במקום עריפה של
35 עגלה, ואומרים, ידנינו לא שפכה את הדם הנה וענינו לא ראו, תמה
36 התנא, ובי על דעתינו עלתה שזקני בית דין שופכי דמים הן שהוצרכו
37 לומר 'דינו לא שפכו את הדם', אלא 'דינו לא שפכו' הכוונה, שלא
38 גרמנו שישפך דמו, ודינו, שלא בא ההרג על דינו ופסלנוהו (כלא
39 מוון) שאם שלחנו אותו ללא מזון, יש לחוש שעל ידי כך הוצרך לגזול
40 מן הבריות ומתוך כך נהרג, וענינו לא ראו' הכוונה, ולא ראינוהו
41 והנחנוהו ללכת לדרכו יחידי (כלא לוייה),

35 בה, אם כן, מה תלמוד לומר בהמשך הפסוק 'עול', לומר, עול פוסל
36 בה בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה – אפילו אם הניחו דבר
37 עליה שלא לשם עבודה, כגון להקל משאו מידו, ואילו שאר עבודות אין
38 פוסלות בה אלא בשעת עבודה – כגון שהניח עליה משא כדי להוליכו,
39 ולא כשהניח עליה באקראי.
40 מקשה הגמרא, מדוע מרבים שאר עבודות בעגלה, ואיבא שמה שנאמר
41 בתחילת הפסוק 'אשר לא עבד בה' שמשמע כל עבודה, הרי הוא כולל,
42 ומה שנאמר אחר כך 'עול', הרי הוא פרט, נמצא שהוא כולל ופרט, והרי
43 אין בכלל אלא מה שפרט, נמצא עול אין – יפסול בה, אבל מיד
44 אחרינא לא יפסול בה. מתרצת הגמרא, 'אשר' שנאמר כאן רבויא הוא
45 ומרבה את שאר העבודות, ולכך אין דורשים כאן כלל ופרט.
46 אמר רבי אבהו, בעי מיניה מרבי יוחנן – שאלתי את רבי יוחנן, משיכת
47 עול שפוסלת בעגלה, בכמה היא פוסלת. אמר לי משתמשוך כמלא עול
48 היא נפסלת. איבעיא להו – הסתפקו בני בית המדרש, 'כמלא עול' שאמר
49 רבי יוחנן, האם לארבעה של עול אמר, או לרבעו. אמר להו תהא מרבה
50 ורבי יעקב שמייה, לדידי מפרשא לי מיניה דרבי יוחנן – לי פירש רבי
51 יוחנן, משיכת עול לרבעו שהוא טפח. שואלת הגמרא, ולימא אם כך
52 ששיעור המשיכה הוא טפח ולשם מה הוזכר עול. משיבה הגמרא, הא
53 קא משמע לן רבי יוחנן בכך, שיעורא דעול לרבעו טפח הו, למאי
54 נפקא מינה בכך ששיעור עול הוא טפח, למקח ומכר – שהפוסק עם
55 חברו למכור לו עול סתם, צריך לתת לו עול ברוחב טפח.
56 אמר רבי יוחנן בן שאול, מפני מה אמרה תורה הביא עגלה בנחל,
57 אמר הקדוש ברוך הוא, יבא עגלה שהיא דבר שלא עשה עדיין פירות
58 שהרי בת שנתה היא ולא ילדה, ויערף בנחל איתן שהוא במקום קשה
59 שאין עושה פירות, וכפר על מי שלא הניחו לחלל זה לעשות פירות.
60 מבררת הגמרא, מאי כונת רבי יוחנן בן שאול שלא הניחו לו לעשות
61 פירות, אילימא פירות פריה ורביה שלא הניחו להרוג לעטק בה, אלא
62 מעתה אוקן ואפסים שנמצאו חללים, הכי נמי דלא ערפינן – וכי אין
63 עורפים עליהם עגלה, מכיון שאינם ראויים ללדת, אלא פירות אלו
64 הכוונה שלא הניחו לו לעשות עוד מצוה.
65 שנינו במשנה, ומוזריין אותה אל נחל איתן, איתן כמשמעותו קשה. תנו
66 רבנן, מנן לאיתן שהוא קשה, שנאמר בפרשת בלעם, כשראה את
67 הקניג,

שמואל ב ג יב-כב

ג יב וַיִּשְׁלַח אֲבִנֵּר מַלְאָכִים | אֶל־דָּוִד תַּחְתָּיו (תַּחְתָּיו קרי) לֵאמֹר לְמִי־אָרֶץ לֵאמֹר פָּרְתָה בְּרִיתְךָ אִתִּי וְהִנֵּה יְדֵי עֶמְקָד לְהִסָּב אֵלַיךְ אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל: ג וַיֹּאמֶר טוֹב אֲנִי אֶכְרֹת אִתְּךָ בְּרִית אַךְ דְּבַר אֶחָד אֲנֹכִי שְׂאֵל מֵאִתְּךָ לֵאמֹר לֹא־תִרְאֶה אֶת־פָּנַי כִּי | אִם־לִפְנֵי הַבִּיּאָךְ אֶת מִיכָל בַּת־שָׁאוּל כְּבִיאָךְ לִרְאוֹת אֶת־פָּנָיו: יד וַיִּשְׁלַח דָּוִד מַלְאָכִים אֶל־אִישׁ־בִּשֶׁת בֶּן־שָׁאוּל לֵאמֹר תִּנֵּה אֶת־אִשְׁתִּי אֶת־מִיכָל אֲשֶׁר אֲרֻשְׁתִּי לִי בְּמֵאָה עֶרְלוֹת פְּלִשְׁתִּים: טו וַיִּשְׁלַח אִישׁ בִּשֶׁת וַיִּקְחָהּ מֵעַם אִישׁ מֵעַם פְּלִשְׁתִּיאל בֶּן־לִוִּישׁ (לִוִּישׁ קרי): טז וַיֵּלֶךְ אִתָּהּ אִישָׁהּ הַלֹּךְ וּבָכָה אַחֲרָיָה עַד־בַּחֲרִים וַיֹּאמֶר אֲלֵיו אֲבִנֵּר לָךְ שׁוֹב וַיָּשָׁב: יז וּדְבַר־אֲבִנֵּר הָיָה עִם־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר גַּם־תִּמְוֹל גַּם־שְׁלֹשׁ הָיִיתָ מְבַקְשִׁים אֶת־דָּוִד לְמַלֵּךְ עֲלֵיכֶם: יח וְעַתָּה עָשׂוּ כִּי יִהְיֶה אָמַר אֶל־דָּוִד לֵאמֹר בֶּן־דָּוִד עַבְדִּי הוֹשִׁיעַ אֶת־עַמִּי יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים וּמִיַּד כָּל־אֲבִיבֵיהֶם: יט וַיִּדְבֹּר גַּם אֲבִנֵּר בְּאֻזְנֵי בְנֵי־מִן וַיֵּלֶךְ גַּם־אֲבִנֵּר לְדַבֵּר בְּאֻזְנֵי דָוִד בַּחֲבֹרֹן אֶת כָּל־אֲשֶׁר־טוֹב בְּעֵינֵי יִשְׂרָאֵל וּבְעֵינֵי כָל־בֵּית בְּנֵי־מִן: כ וַיָּבֵא אֲבִנֵּר אֶל־דָּוִד חֲבֹרֹן וְאֵתוּ עֲשָׂרִים אֲנָשִׁים וַיַּעַשׂ דָּוִד לְאֲבִנֵּר וּלְאֲנָשָׁיו אֲשֶׁר־אֵתוּ מִשְׁתֶּה: כא וַיֹּאמֶר אֲבִנֵּר אֶל־דָּוִד אֲקוּמָה | וְאֵלְכָה וְאֶקְבָּצָה אֶל־אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיִּכְרְתוּ אִתְּךָ בְּרִית וּמָלְכָתְּ בְּכָל אֲשֶׁר־תֹּאמָר נַפְשִׁךָ וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת־אֲבִנֵּר וַיֵּלֶךְ בְּשָׁלוֹם: כב וְהִנֵּה עַבְדִּי דָּוִד וַיּוֹאכַב בָּא מִהַגְדֹּד וַיִּשְׁלַל רַב עַמָּם הַבָּיִא וְאֲבִנֵּר אֵינֶנּוּ עִם־דָּוִד בַּחֲבֹרֹן כִּי שָׁלְחוּ וַיֵּלֶךְ בְּשָׁלוֹם:

רש"י

ההולכת ממנו, שכל אותן השנים נעץ חרב בינו לבינה במטה, ולא נכשל בה: (יז) ודבר אבנר היה. קודם לכן: (יח) אמר אל דוד. על דוד, ואינו זו ממשמעות אל: (כב) מהגדוד. פשטו בגדוד, לשלול על האויב: מבור הסרה. שם מקום. ורבותינו אמרו (סנהדרין מט א): בור וסירה גרמו לו לאבנר שיהרג, על שלא החזיק דברי דוד בצפחת המים אשר לקח מראשותיו של שאול, וגם על כנף המעיל של שאול אמר שמא אחד מן הסירים (קוצים) נאחז בו וקרעו:

מצודת ציון

(יב) תחתיו. במקומו: להסב. לסבב: (יד) ארשתי. מלשון ארוסה, וכן (דברים כ ז): אשר ארש אשה: (יח) הושיע. כמו אושיע, ה"א במקום אל"ף, כמו (יחזקאל יא ז): ואתכם הוציא, ומשפטו: אוציא: (כ) משתה. כל סעודה קרויה על שם המשתה, כמו (אסתר ז ח): אל בית משתה היין: (כא) תאוה. ענין חפץ ורצון:

מצודת דוד

(יב) תחתיו לאמר. רצה לומר: שלח מלאכים ממקומו, שיאמרו בשבועה 'למי ארץ', רצה לומר: נשבעים אנו במי שהארץ שלו, כי לה' הארץ, ודבר השבועה היתה אשר בלב ידבר לאמר: כרתה ברית עמי, להיות לי לאוהב, ויהיה כח ידי עמך וכו': (יג) כי אם לפני. רצה לומר: רק קודם כל דבר, יהיה הביאך את מיכל וכו' בעת בואך אלי: (יד) וישלח דוד. על כי היה עתה בטוח אשר אבנר ימלא את דברו: במאה ערלות. ולקדושין תחשב. או רצה לומר: הלא מאז שמתי עצמי בסכנה בעבורה, וכאומר שגם עתה יוסיף ידו להלחם בעבורה (אף שנתן מאתים ערלות, מכל מקום התנאי לא היה כי אם על מאה): (טו) מעם איש. וחוזר ומפרש שהוא פלטיאל, והוא פלטי האמור למעלה (שמואל א כה מד): (טז) וילך. ללוחה: (יז) ודבר אבנר. רצה לומר: וכה היה דבר אבנר עם זקני ישראל, שאמר להם: הלא מאז הייתם אתם מבקשים את דוד שימלוך הוא, אך אני לבדי הייתי מתחזק בבית שאול: (יח) ועתה עשו. רצה לומר: הואיל ובת שאול נשואה לו, גם הוא נחשב מבית שאול, לזאת עשו כאשר בקשתם מאו, כי ה' אמר וכו', ולזאת גם ידי עמו, וחפץ אני בו מבין כל בית שאול: (יט) גם אבנר וגו'. כמו וידבר אבנר גם באזני בנימן, עם שהיו מבני שבטו של איש בושת: את כל אשר טוב. אשר ישר הדבר בעיני כולם, שימלוך הוא: (כא) ויכרתו. להיות לך לעבדים: בכל אשר וגו'. רצה לומר: תהיה שליט ומושל בכל דבר: (כב) מהגדוד. אשר נלחם בהם:

תהלים כב ט"כד

כב ט גַּל אֱלֹהֵיהוּה יַפְלֹמְהוּ יִצְלִיֵהוּ כִּי חָפֵץ בּוֹ י בִּי־אֲתָה גַחִי מִבְּטֶן מִבְּטִיחִי עַל־שָׁרֵי אֹמִי יא עֲלִיךְ הַשְׁלַכְתִּי מֵרַחֵם מִבְּטֶן אֹמִי אֵלֶי אָתָה יב אֶל־תִּרְחַק מִמֶּנִּי בִּי־צָרָה קְרוּבָה בִּי־אֵין עֹזֶר יג סִבְבוּנִי פְּרִים רַבִּים אֲבִירִי בְּשֵׁן כְּתֻרֹנִי יד פָּצוּ עָלַי פִּיהֶם אֲרִיָּה טָרֵף וְשֹׁאֵג טו פָּמִים נִשְׁפַּכְתִּי וְהִתְפָּרְדוּ כָּל־עֲצָמוֹתַי הִנֵּה לִפִּי כְּדוֹנָג נָמֹס בְּתוֹךְ מַעֵי טז יָבֵשׁ כְּחֶרֶשׁ ז כָּחִי וְלִשׁוֹנִי מִדְּבַק מִלְּקוֹחִי וְלַעֲפָר־מוֹת תִּשְׁפָּתְנִי יז כִּי סִבְבוּנִי כְּלָבִים עֲדַת מְרָעִים הַקִּיפוּנִי כָּאֲרִי יְדֵי וְרַגְלֵי יח אֲסַפֵּר כָּל־עֲצָמוֹתַי הֵמָּה יָבִיטוּ יִרְאוּכֵי יט יִחְלְקוּ בְּגָדִי לָהֶם וְעַל־לְבוּשִׁי יַפִּילוּ גֹרֶל כ וְאֲתָה יְהוָה אֶל־תִּרְחַק אֵילֹותַי לַעֲזוּרַתִּי חוֹשָׁה כא הִצִּילָה מִחֶרֶב נַפְשִׁי מִיַּד־פֶּלֶב יַחֲדִיתִי כב הוֹשִׁיעֵנִי מִפִּי אֲרִיָּה וּמִקֶּרְנֵי רַמִּים עֲנִיתִנִּי כג אֲסַפְרָה שִׁמְךָ לְאַחִי בְּתוֹךְ קָהֵל אֲהַלְלֶךָ כד יִרְאִי יְהוָה ז הִלְלוּהוּ כָּל־זֶרַע יַעֲקֹב כְּבֹדוֹהוּ וְגִוְרוֹ מִמֶּנּוּ כָּל־זֶרַע יִשְׂרָאֵל:

רש"י

למלקוחי חרשים (סא"א): ולעפר מות. לדכאות מיתה. תשפתני. אתה תושיבני, לשון שפיתת קדרה, שפות הסיר (יחזקאל כד), ומנחם פתר כל לשון שפיתת לשון שימה: (יז) כארי ידי ורגלי. כאילו הם מדוכאים בפי ארי וכן אמר חזקיה כארי כן ישבר כל עצמותי (ישעיה לח): (יח) אספר כל עצמותי. כאב עצמי: המה יביטו. שמחים לאידי: (יט) ועל לבושי יפילו גורל. בוזזים את נכסי: (כ) אילותי. כחי כמו (לקמן פח) הייתי כגבר אין איל וכמו יש לאל ידי (בראשית ל"א): (כב) הושיעני מפי אריה. כאשר מקרני ראמים עניתני, זה האמורי אשר כגובה ארזי גבהו (עמוס ב') שלשים ואחד מלכי: (כג) אספרה שמך לאחי. בהתאסף כל כנסיותי וכן אומר להם יראי ה' הללוהו אלו הגרים וכל זרע יעקב: (כד) וגורו. לשון יראה:

מצודת ציון

(י) גוחי. ענין הוצאה והמשכה כמו ותגח בנהרותיך (יחזקאל ל"ב): (יג) אבירי בשן. פרים חזקים הרועים בבשן כי שם מרעה שמן וטוב: (יד) פצו. פתחו כמו פצו שפתי (לקמן ס"ו): (טו) כדונג. כשעוה וכן כהמס דונג (לקמן ס"ח): (טז) מלקוחי. הוא מה שממעל הלשון ומתחת ויקרא כן ע"ש שבהם לוקחים המאכל בעת הלעיסה: תשפתני. ענין עריכה כמו שפות הסיר (יחזקאל כ"ד): (יז) מרעים. מלשון רע: הקיפוני. סבבוני: (כ) אילותי. ענין כח ואומץ כמו כגבר אין איל (לקמן פ"ח): (כא) יחידתי. נשמתי שהיא יחידה מול חלקי הגוף וכחותיו וכן מכפירים יחידתי (לקמן ל"ח): (כד) יגורו. יפחדו:

מע: (טז) מדבק מלקוחי. בעבור הצער כלה הרוק שבפי וכאלו נדבק הלשון בבשר הפה. תשפתני. תערכני לשכב לעפר מות והוא הקבר: (יז) כלבים. נושכים ככלבים: כארי. ישברו ידי ורגלי כמו הארי המשבר עצמות הנטרף בפיו: (יח) אספר. מגודל הרזון בולטים עצמותי עד שאוכל לספרם ושונאי מסתכלים בי דרך בזיון ונקמה: (יט) יחלקו. מפשיטים מעלי וחולקים ביניהם: ועל לבושי. כפל הדבר במ"ש: (כ) אילותי. אתה חזקי מהר לעזרת: (כא) מיד כלב. מדואג הנושך ככלב: (כב) עניתני. הלא מעולם ענית לי להצילני לזה הושיעני גם עתה: (כג) אספרה. אז אספר הנס ברבים: (כד) יראי ה'. כה אומר להם אתם יראי ה' הללו אותו:

מצודת דוד

(ט) גול. אבל המגלגל ומסבב בטחוננו אל ה' הוא מצילו: כי חפץ בו. במי שבוטח בו כראוי: (י) גחי מבטן. מוצאי מבטן אמי: מבטיחי. ממך הובטחתי להשען על שדי אמי להיות נזון מחלבה: (יא) מרחם. מעת צאתי מרחם אמי השלכתי עליך להזמין לי די ספוקי: מבטן וגו'. כפל הדבר במ"ש: (יב) קרובה. וחיש מהר צריך אני להצלה: כי אין עוזר. אין בעולם עוזר בלתך: (יג) כתרוני. סבבוני ככתר המקיף את הראש: (יד) פצו. פתחו פיהם לבלעני: אריה. כאריה שמתחלה טורף ואח"כ שואג בשמחת גבורתו כן האויב בולע ומרים קול שמחה: (טו) נשפכתי. האיברים שבי נשפכו כמים ונתפרדו עצמותי: כדונג. הנמס מחום האש כן נמס לבי בתוך

1 וְכִי מִפְּרִישֵׁן תִּחְלָה לְמוֹתְרוֹתָ – וְכִי אִפְשָׁר לְהַפְרִישׁ בַּהֲמָה לִשְׁם
2 מוֹתֵר קָרְבָן, אִם בְּמִצִּיאוֹת הִיא אֵינָה מְמוֹתֵרִי קָרְבָן אַחֵר.
3 הַגִּמְרָא מְמַסִּיכָה לַחֲפֹשׁ תִּקְנָה לְהַקְרִיב תוֹרָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בַּתְּמוֹרָתָה:
4 יִתֵּיב (–יִשְׁבוּ) רַבִּי יִצְחָק בַּר שְׁמוּאֵל בַּר מִרְיָא קָמִיָּה דְּרַבְּ נַחֲמָן –
5 לִפְנֵי רַב נַחֲמָן, וְיִתֵּיב וְקָאָמַר – וְיִשְׁבוּ וְאָמְרוּ, וְלִיִּיתִי – שִׁיבִי בְּהִמָּה
6 נּוֹסֶפֶת וְלָחֶם, וְלִיָּמָא, אִי הָךְ דְּקִיָּמָא תְּמוֹרָה הִיא וְאֵינָה טַעוֹנָה
7 לָחֶם, הָא (–הַבְּהֵמָה הַנּוֹסֶפֶת) תּוֹרָה וְהָא לְחֶמֶה. וְאִי הָךְ דְּקִיָּמָא
8 תּוֹרָה הִיא וְטַעוֹנָה לָחֶם, הָא לְחֶמֶה שֶׁל הַקִּיּוּמָה, וְהָא – הַבְּהֵמָה
9 שֶׁהַבֹּאֲתִי, תִּהְיִי (–הַתִּהְיִי) תְּמוֹרָה, וְתִתְּמוֹרָה אֵינָה טַעוֹנָה לָחֶם, כִּךְ
10 שֶׁהַלָּחֶם הָאֲחֵר יִסְתַּכֵּן לְשֵׁנֵי הַקִּרְבָּנוֹת. אָמַר לִיהוֹ רַב נַחֲמָן לְרַבִּי יִצְחָק,
11 עֲנֵי מָרִי – עֲנֵה לִי אֲדוֹנִי, אֲרַבְעֵין בְּכַתְפֵּיהָ – הַעוֹשָׂה תְּמוֹרָה לּוֹקֵה
12 אַרְבַּעִים עַל כְּתָפוֹ שֶׁהִרֵי עָבַר עַל לֹא מִן הַתּוֹרָה, וְכִי בָּשָׂר וְרֹאיוֹ
13 לַעֲשׂוֹת כֵּן לְכַתְּחִילָה כְּדִי לִתְּקֵן אֶת הַקָּרְבָן.
14 תִּקְנָה נּוֹסֶפֶת: רַב עֲזֵרָא חֶלְשׁ (–חֶלְשָׁה), עַל לְגַבִּיהָ – נִכְנָסוּ אֵלָיו אֲבֵי
15 וְרַבְּנָן, וְיִתְבִּי וְקָא אָמַר – וְיִשְׁבוּ וְאָמְרוּ, אִם אֵיתָא – אִם אֵכָן יִשְׁנֵם
16 לְדַבְּרֵי דְרַבִּי יוֹחָנָן, דָּאָמַר (לַעֲלֵל עַתָּה) שְׂאָף אִם נִמְצָא הַלָּחֶם בְּשַׁעַת
17 שְׁחִיטַת הַדּוֹבֵחַ חוּץ לְחוֹמַת הָעֶזְרָה, קָדוֹשׁ הַלָּחֶם בְּקֹדֶשׁת לַחֲמִי
18 תּוֹרָה, אִם כֵּן אִפְשָׁר לַעֲשׂוֹת אֶת הַתִּקְנָה שֶׁאִמְרוּ לַעֲלֵל 'לְמוֹדִין', לִיִּיתִי
19 (–שִׁיבִי) לָחֶם, וְלֹתְבָה – וְיִנְחֲנוּ חוּץ לְחוֹמַת הָעֶזְרָה, וְלִיָּמָא, אִי
20 הָךְ דְּקִיָּמָא תּוֹרָה הִיא, הָא לְחֶמֶה, וְאִי לָא, אֵלָא הִיא הַתְּמוֹרָה
21 וְאֵינָה טַעוֹנָה לָחֶם, לְיִפּוֹק חוֹלוּץ – יֵצֵא הַלָּחֶם חוֹלוּץ וְלֹא יִתְקַדֵּשׁ,
22 וְכִינֵן שֶׁהַלָּחֶם חוּץ לַעֲזָרָה אֵין כָּאן אִיסוּר שֶׁל הַכִּנְסָה חוֹלוּץ לַעֲזָרָה.
23 מִתְרַצָּה הַגִּמְרָא: אֵין לַעֲשׂוֹת כֵּן, מְשֻׁם דְּמִתּוֹק אַרְבַּעִים הַחֲלוֹת
24 אֵיבָא (–יִשְׁנֵם) אֲרַבְּעַת חֲלוֹת תְּרוּמָה לְהִנָּף, הִיבִי לְיַעֲקֹב – כִּיצַד
25 תַּעֲשֶׂה הַנֶּפֶת, לְנִפְתָּהּ אֲבָרָא – אִם יִנְפֵס מִחוּץ לַעֲזָרָה, הֵלָא
26 בְּתוֹפָה לְפָנֵי ה'" (וְיִקְרָא חֹב) כְּתִיב, וְהִינֵנוּ בַּעֲזָרָה. וְאִם יִכְנִיס
27 לִפְנֵי, קָא מְעִיל – הִרִי הוּא מִכְּנִיס חוֹלוּץ לַעֲזָרָה, הֵלְכָה לָא אִפְשָׁר.
28 תִּקְנָה נּוֹסֶפֶת: מִתְקַיָּף לָה – הַקֶּשֶׁה רַב שִׁישָׁא בְּרִיה דְּרַב אִידִי, אִם
29 אֵיתָא – אִם אֵכָן יִשְׁנֵם לְדַבְּרֵי דְחֻקִּיקָה, דָּאָמַר (לַעֲלֵל עַתָּה) תּוֹרָה
30 שֶׁשֻּׁחֲטָה עַל שְׁמוֹנִים חֲלוֹת קָדְשׁוֹ אֲרַבְּעִים מִתּוֹךְ שְׁמוֹנִים,
31 וְהָאֲרַבְּעִים הָאֲחֵרוֹת קָדְשׁוֹ לְאַחֲרִיּוֹת, אִם כֵּן, לִיִּיתִי בְּהִמָּה נּוֹסֶפֶת,
32 וְלִיִּיתִי שְׁמוֹנִים חֲלוֹת בְּהִמָּה (–עֲמִהּ), וְלִיָּמָא, אִי הָךְ דְּקִיָּמָא תּוֹרָה,
33 הִיא, הָא נָמִי – גַּם הַנּוֹסֶפֶת תִּהְיִי תּוֹרָה, וְהָא (–וְאֵלָּו) שְׁמוֹנִים
34 הַחֲלוֹת שֶׁהַבֹּאֲתִי דְתִרְוִיָּהּ – יִהְיוּ שֶׁל שְׁתֵּיהֶן. וְאִי הָךְ דְּקִיָּמָא
35 תְּמוֹרָה הִיא וְאֵינָה טַעוֹנָה לָחֶם, הָא – הַבְּהֵמָה שֶׁהַבֹּאֲתִי תִהְיִי תּוֹרָה,
36 וְהָא – וְאֵלָּו שְׁמוֹנִים הַחֲלוֹת שֶׁהַבֹּאֲתִי יִהְיוּ לְחֶמֶה, וְלִיקְדָּשׁוֹ לְהוֹ
37 אֲרַבְּעִים הַחֲלוֹת הַנִּצְרָכוֹת לַה מִתּוֹךְ שְׁמוֹנִים. וְבִאֲפֹן זֶה אֵין לִחוּשׁ
38 לְכַךְ שֶׁמִּבְּאֵי חוֹלוּץ לַעֲזָרָה בַּהֲבֵאת אַרְבַּעִים הַנּוֹתָרִים, לְפִי הֵם צוּרֵךְ
39 הַקָּרְבָן לְאַחֲרִיּוֹת לַחֲמִי.
40 מִתְרַצָּה הַגִּמְרָא: הֵלָא מְשֻׁמוֹנִים הַחֲלוֹת עֲלֵיו לְהַפְרִישׁ שְׁמוֹנָה
41 לְתִרְוּמַת לַחֲמִי תּוֹרָה, שְׁמָא יִשְׁנֵן שְׁתֵּי תּוֹדוֹת וְכָל הַחֲלוֹת הֵם לַחֲמִי
42 תּוֹרָה וְטַעוֹנוֹת תְּרוּמָה. אֵין אִם יִשְׁנֵן שֶׁרַק תּוֹרָה אַחַת וְאַרְבַּעִים חֲלוֹת בָּאוּ
43 לְאַחֲרִיּוֹת, רַק אַרְבַּע מִתּוֹךְ שְׁמוֹנֵה שֶׁהַפְרִישׁ הֵן תְּרוּמָה וְאַרְבַּע
44 הָאֲחֵרוֹת הֵן חוֹלוּץ. וְלִכְךָ אִי אִפְשָׁר לַעֲשׂוֹת אֶת תִּקְנָתוֹ שֶׁל רַב שִׁישָׁא,
45 מְשֻׁם דְּקָא מְעַט בְּאִכְלָה (דְּאַרְבַּעִים) [דְּאַרְבַּעַת] חֲלוֹת הַתְּרוּמָה
46 הָאֲמִיתִיּוֹת, שִׁיתְכֵן שֶׁלֹא יִמְצָאוּ כֹהֲנִים לֵאכִילָת כָּל שְׁמוֹנֵת הַחֲלוֹת
47 וְיִיאָכְלוּ רַק אַרְבַּע מִזֵּן, וְיִתְכֵן שֶׁזֶן הַחוֹלוּץ, נִמְצָא שֶׁבִּגְלַל הַפְּרָשָׁה
48 שְׁתֵּי תְּרוּמוֹת חֲלוֹת יִבְאוּ אַרְבַּעַת חֲלוֹת הַתְּרוּמָה לִידֵי נוֹתֵר וְשִׁרְפָה.
49 תִּקְנָה נּוֹסֶפֶת: אָמַר לִיהוֹ רַב אֲשִׁי לְרַב בְּהִנָּא, אִם אֵיתָא לְדַרְבִּי
50 יוֹחָנָן, דָּאָמַר (תְּמוֹרָה כֹּה) הַפְּרִישׁ תְּסַתֵּם מְעוֹפְרָת וְיִלְדָה, אִם רָצָה
51 הַבְּעִלִים, בָּה מִתְבַּפֵּר מִחֻיּוֹב חֲטָאתוֹ, וְאִם רָצָה, בְּיִלְדָה מִתְבַּפֵּר,

52 וְטַעֲמוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּלָד עוֹמֵד לַעֲצֻמוֹ וְאֵינוֹ חֶלֶק מִהַפְרָשָׁה הָאֵם, וְלִכְךָ
53 כָּל אַחַת נִחְשָׁבַת כַּחֲטָא לַעֲצֻמָּה וּמִבְּאֵי אִיזוֹ שִׁירְצָה. וְאִם כֵּן יִשׁ
54 תִּקְנָה, לִיִּיתִי בְּהִמָּה מְעוֹפְרָת וְיִקְדִּישְׁנָה לַתּוֹרָה, וְיִמְתִּין לָה עַד
55 שְׁתִּלָּד, וְלִיִּיתִי שְׁמוֹנִים חֲלוֹת בְּהִמָּה, וְלִיָּמָא, אִי הָךְ דְּקִיָּמָא תְּמוֹרָה
56 הִיא, הָא – זֶה שֶׁהַפְּרָשָׁה וְיִלְדָה תּוֹרָה הִיא, וְהָא (–וְאֵלָּו) שְׁמוֹנִים
57 הַחֲלוֹת דְתִרְוִיָּהּ – יִהְיוּ לְשְׁתֵּיהֶן, לֹאם וְלֹלָד, שְׁשֵׁתִּיהֶן תּוֹדוֹת. וְאִי
58 הָךְ דְּקִיָּמָא תּוֹרָה הִיא, הָא נָמִי – גַּם הַבְּהֵמָה שֶׁהַבֹּאֲתִי תּוֹרָה הִיא
59 לְבִדָּה בְּלֹא וְלָדָה, וְהָא שְׁמוֹנִים הַחֲלוֹת דְתִרְוִיָּהּ הוּא – לְקִיּוּמָה
60 וְלֹאם, וְהָא – וְהוּלָד לִיהוֹ מוֹתֵר דְתּוֹרָה וְיִקְרַב לֹא לָחֶם.
61 מִתְרַצָּה הַגִּמְרָא: אָמַר לִיהוֹ רַב כְּהָנָא לְרַב אֲשִׁי, מָאן לִיָּמָא לֵין דָּאָמַר
62 רַבִּי יוֹחָנָן – מִנֵּינן לָנוּ שְׁטוּבָר רַבִּי יוֹחָנָן שְׂאָם בְּשַׁעַת הַקְדִּישָׁתָה שֶׁל הָאֵם
63 שִׁירָדוֹ לַעֲזוּבָר וְהַקְדִּישׁוֹ לִשְׁם קָרְבָן בְּפִנֵּי עֲצֻמָּה, מְשֻׁוֹרִי, וְאֵכָן נַעֲשִׂים
64 שְׁנֵיהֶם קָרְבָּנוֹת נִפְרָדִים, וְזֶהוּ טַעֲמוֹ בְּמָה שֶׁאִמְרָה שֶׁהַפְּרִישׁ חֲטָאֵת
65 מְעוֹבֶרֶת רִשְׁאֵי לְהַתְּכַפֵּר בּוֹלָד. וּמִכָּח זֶה לְמַדְנוּ שְׂאָף יִכּוֹל אָדָם
66 לְהַקְדִּישׁ אֶת הָאֵם וְהוּלָד לְשְׁתֵּי תּוֹדוֹת נִפְרָדוֹת, וּבִכְךָ מִצָּאנוּ תִּקְנָה
67 לַתּוֹרָה שֶׁהִתְעַרְבָה בַּתְּמוֹרָתָה. דְּלִיָּמָא טוּבָר הוּא אִם שִׁירָדוֹ לֹלָד אֵינוֹ
68 מְשֻׁוֹרִי, וְלַעֲלוֹם הוּא חֶלֶק מִקְדוּשָׁתָה שֶׁל אִמּוֹ וְאֵינוֹ יִכּוֹל לְהַקְדִּישׁוֹ
69 לְקָרְבָן נִפְרָד, וְהִינֵנוּ מְעַמָּא – וְטַעֲמוֹ דְרַבִּי יוֹחָנָן שֶׁאִמְרָה שֶׁרִשְׁאֵי
70 הַבְּעִלִים לְהַתְּכַפֵּר בּוֹלָד לְחֲטָאֵת, מְשֻׁם דָּאָמַר (–שְׁטוּבָר) אָדָם
71 מִתְבַּפֵּר בְּשִׁבְחָה קִדְשָׁה – שִׁיכּוֹל אָדָם לְהַתְּכַפֵּר בְּשִׁבְחָה שֶׁהִשְׁבִּיחָה
72 בְּהִמָּה הַקְדִּישׁ לְאַחַר שֶׁהוּקְדְּשָׁה, כְּלוֹמֵר בּוֹלָד. וְלִפְנֵיכֶם בְּהַקְדִּישׁ
73 תּוֹרָה מְעוֹבֶרֶת, הוּלָד עַל כְּרָחוּ נִחְשָׁב קָרְבָן אַחַד עִם אִמּוֹ, וּבִשְׁקָרָב
74 אַחַד מֵהֶם תַּחֲלִילָה הַשְׁנִי הוּא מוֹתֵר תּוֹרָה וְאֵינוֹ טַעוֹן לָחֶם. וְלִפִּי זֶה אֵין
75 תִּקְנָה לַתּוֹרָה שֶׁנִּתְעַרְבָה, שְׂאָם הַקִּיּוּמָה הִיא הַתְּמוֹרָה שֶׁאֵינָה טַעוֹנָה
76 לָחֶם, אֵינוֹ מִחֻיּוֹב בְּלָחֶם אֵלָא לְקָרְבָן אַחַד, וְאֵינוֹ יִכּוֹל לְהַבִּיא שְׁמוֹנִים
77 חֲלוֹת וְלִהְיוֹת שְׂאָם הַתְּמוֹרָה קִיּוּמָה יִהְיוּ הַתּוֹרָה וְלָדָה שְׁתֵּי תּוֹדוֹת
78 וְיִתְחַיְבוּ בְּשְׁמוֹנִים.
79 תִּקְנָה נּוֹסֶפֶת: רַבִּינָא אִיקְלַע (–הוֹדְמוֹן) לְדְמִהוֹרָא (–שֶׁם מְקוֹם בִּבְבֶּל).
80 אָמַר לִיהוֹ רַב דִּימִי בְּרִיה (–בְּנֵן) דְרַב הוֹנָא מְדִינָהוֹרָא לְרַבִּינָא,
81 וְלִיִּיתִי בְּהִמָּה נּוֹסֶפֶת, וְלִיָּמָא 'הָרִי עָלִי תּוֹרָה', שֶׁמִּקְבֵּלָה עֲלֵיו בְּנִדָּר
82 וְחֻיּוֹב בְּאַחֲרִיּוֹתָהּ, וְרִשְׁאֵי לְהַפְרִישׁ עֲבוּרָה בַּהֲמָה נּוֹסֶפֶת לְאַחֲרִיּוֹת,
83 וּמִלְכָּד בַּהֲמָה זֶה לִיִּיתִי בְּהִמָּה אַחֲרִיתָהּ, וְנִמְצָאנוּ בִידֵי שְׁלֹשׁ בְּהִמּוֹת,
84 וְלִיִּיתִי שְׁמוֹנִים חֲלוֹת בְּהִמָּה, וְלִיָּמָא, אִי הָךְ דְּקִיָּמָא תְּמוֹרָה הִיא
85 וְאֵינָה טַעוֹנָה לָחֶם, הִנֵּי תִרְבִּי – שְׁתֵּי הַבְּהִמּוֹת שֶׁהַבֹּאֲתִי יִהְיוּ תּוֹדוֹת,
86 וְהָא שְׁמוֹנִים הַחֲלוֹת דְתִרְוִיָּהּ – שֶׁל שְׁתֵּיהֶן. וְאִי הָךְ דְּקִיָּמָא תּוֹרָה
87 הִיא וְטַעוֹנָה לָחֶם, (וְהָא) [הָא] – בַּהֲמָה זֶה דָּאָמַר עֲלֵיהּ 'הָרִי עָלִי'
88 וְהַפְּרָשָׁתָה לַתּוֹרָה, נָמִי לִיִּיתִי (–גַּם תִּהְיֶה) תּוֹרָה, וְהָא שְׁמוֹנִים
89 הַחֲלוֹת דְתִרְוִיָּהּ – שֶׁל הַבְּהֵמָה הַקִּיּוּמָה וְהַבְּהֵמָה הַנּוֹסֶפֶת
90 הָרִאשׁוֹנָה, וְאִידִךְ – וְהַבְּהֵמָה הָאֲחֵרָה שֶׁהַבֹּאֲתִי, תִּהְיִי לְאַחֲרִיּוֹת
91 לַתּוֹרָה שֶׁהַפְּרָשָׁה, וּפְטוּרָה מִלָּחֶם.
92 מִתְרַצָּה הַגִּמְרָא: אָמַר לִיהוֹ רַבִּינָא לְרַב דִּימִי, הַתּוֹרָה אֲמָרָה (קִהְלָה ה'
93 ה') 'מִזֵּב אֲשֶׁר לֹא תִדּוֹר מִשְׁתַּדֵּד וְלֹא תִשְׁלֵם', וְאִסוּר לְנִדּוֹר וְלִדּוֹר
94 'הָרִי עָלִי' שְׁמָא תֵּאָבֵד בְּהִמָּה וְלֹא יִפְרִישׁ אַחֲרָת מִתְּמוֹרָתָה, וְכִיצַד
95 אֶת אֲמָרָתָה לִיקוּם (–שִׁיעֲמוּד) וְלִינְדוֹר בְּתַחֲלִילָה, וְלִכֵּן אֵין לַעֲשׂוֹת כֵּן.

משנה

96 הַמִּשְׁנָה עוֹסֶקֶת בְּחֻיּוֹב תּוֹרָה וְלַחֲמָה, אִם יִכּוֹל לְהַבִּיא מִמַּעֲשֵׂר שְׁנִי
97 אוֹ דוּקָא מִן הַחוּלִין: הָאָמַר 'הָרִי עָלִי תּוֹרָה', וְהַתְּחִיב לְהַבִּיא תּוֹרָה
98 וְלָחֶם, יָבִיא הִיא (–קָרְבָן הַתּוֹרָה) וְלָחֶמָה מִן הַחוּלִין וְלֹא מִמַּעֲשֵׂר
99 שְׁנִי, שֶׁהִרֵי לְמַדְנוּ (כֹּה) שְׁכָל דְּבַר שֶׁבְּחֻבָּה אֵינוֹ בָּא אֵלָא מִן הַחוּלִין.
100

המשך ביאור למס' מנחות ליום ראשון עמ' ב

6 בֵּן, אֲבָל אֲנִי אֹמֵר, שֶׁאִפְּלוּ מִחִטִּין הִלְקוּחוֹת בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי,
7 לֹא יָבִיא. וְאִימָא מְעַמָּא דִּידִי – וְאֹמַר טַעֲמוֹ, וְאִימָא מְעַמָּא דִּידִידִי
8 – וְאֹמַר טַעֲמוֹ. אִימָא מְעַמָּא דִּידִידִי, תּוֹרָה מִחִטִּין קָא יִלְפֵת לָה –
9 מִהֵיכָן לְמַדָּה שֶׁאִפְשָׁר לְהַבִּיא תּוֹרָה מִמַּעֲשֵׂר שְׁנִי, מִשְׁלָמִים,

1 עֲצֻמָּם שֶׁהוּפְרָשׁוּ לִשְׁם מַעֲשֵׂר שְׁנִי, אֲבָל מִחִטִּין הִלְקוּחוֹת מִמַּעֲשֵׂר
2 מַעֲשֵׂר שְׁנִי, יָבִיא.
3 יִתֵּיב (–יִשְׁבוּ) רַבִּי יִרְמְיָה קָמִיָּה (–לִפְנֵי) דְרַבִּי זִירָא, וְיִתֵּיב וְקָאָמַר,
4 לֹא שְׁנֵי אֵלָא מִחִטִּין מַעֲשֵׂר שְׁנִי, אֲבָל מִחִטִּין הִלְקוּחוֹת בְּמַעֲשֵׂר
5 מַעֲשֵׂר שְׁנִי יָבִיא. אָמַר לִיהוֹ רַבִּי זִירָא לְרַבִּי יִרְמְיָה, רַבִּי, אֶתָּה אֹמֵר

מנחות. פרק שמיני - התורה היתה באה דף פא עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)"
רש"י תוספות

1 **וְכִי מִפְּרִישׁוֹן תְּחִלָּה** – שום קרבן על מנת שיהא מותר ובה: **אִרְבָּעִין בְּנִתְּהֵימָה וְכֹרֶם** – הוא חייב ללקות ארבעים
2 על עושהו. כדק"ח (תעודה ב.א.) שאם העיר – מומר, יסופק את הארבעים, ואם אותה תפיש לבחוללה לשם העוירה דבר
3 שהוא אסור ומתחייבים מלקות: **אִם אִיתָא לְרַבִּי יוֹחָנָן** – דאמר לעיל: חוץ לחומת העוירה נמי קרש והלשם בשחשית
4 אבות, אם לא לפנים מלחמת בן פאני – אמאי לא עביר בדאמר מעיקרא: **וְיִיתֵי לָהֶם וְכוּ'** – והקדוהרה לה וכו'
5 מנכסין ולחץ לחץ לית להם. ויניה חוץ לחומת העוירה

7 בִּרְבִּי פָּנִי בִּמְקוֹם שִׁקְרָא שְׂבֻדָּתָהּ הַזֹּהֶר. וְאִפְּלִי יִדְרָא
 8 תְּמוּדָה. דְּהוּוּ תוֹלֵךְ - לֵאמֹר אִסְרָא, דְּהָא לֵא דְּבִנְנָה לְעוֹרָה.
 9 **מְשֻׁם דְּרֵאבִּי אֶחָד** - חֵלְתָּ הַתְּרוּמָה שְׂרִירָא וְכִבְל
 10 מִקָּם מַצִּיט הָלָחִם לְמַעְלָה. וְצִרְךָ לְהַנְפִּיט בְּעוֹדָה בִּמְקוֹם שְׂמֻנָּה
 11 הַבְּשִׂיר. וְאִי קָשִׁיף אֵלֶּי דְּרֵאבִּי לַעֲלֵי (מ.א.ב.) כִּל מִקָּם שֵׁט - לֵאמֹר
 12 הָלָחִם לְמַעְלָה. וְאֵתָה הִיא אֶחָד אֶבְרָא אֶבְרָא אֶבְרָא אֶבְרָא
 13 אֶמֶר נָמִי בְּתוּדָה אִיכָא לְתַרְנֻמָּה. עֵיקֵר מִלְּתָא נָקֹט. כִּדְתַרְנֻמָּה נָמִי
 14 לַעֲלִי. **לְפָנֵי ה' בְּתִיב** - בְּשֻׁלְמִים. וְתוּדָה הִיא כִבְלָל שְׂלִשְׁמִים
 15 **מְפָעִיל לִיכָּא לְעוֹדָה** - שְׁבֻתָּה תְּמוּדָה וְדִיא. וְלִיכָּא שְׂמֻנִים
 16 - תֵּלֶת לִיכָּלִינֻדָּה וְחֵן בְּרִבְרִי יִחְזֹן. וְלִיכָּא שְׂמֻנִים שְׂבֻתָּה
 17 תֵּלֶת, וְלִיכָּלִינֻדָּה גֻּוּאָא. **וְלִיכָּא אֶחָד בִּי** - וְלִיכָּא דְּרֵאבִּי
 18 מְשֻׁם. שְׂמֻנִים, שְׂבֻתָּה גֻּוּאָא לֵא הִיא אֶרְבַּעָה מִינֵיהּ מִינֵיהּ וְעוֹדָה
 19 בְּתוּדָה נֶפֶשׁ. קִדְּשָׁה דְּרֵאבִּי תְּמוּדָה הִיא - וְדִי שְׂבֻתָּה
 20 שְׂשֻׁמְתָּה תֵּלֶת תְּרוּמָה. וְאִי קִדְּשָׁתָּה תְּמוּדָה וְלֵא הִיא אֶלָּא אֶרְבַּעָה
 21 תוּדָה - וְדִי שְׂבֻתָּה לִיכָּלִינֻדָּה וְחֵן אֶרְבַּעָה מִינֵיהּ. קִדְּשָׁה, וְלֵא הִיא
 22 אֶבְרָא בְּעוֹדָה. **וּמִשְׁנֵי לֵא אֶפְשָׁר בְּהִיב מְשֻׁם דְּרֵאבִּי**
 23 **בְּאִכְלָה דְּרֵאבִּיכֵם** - גִּבִּי הַבְּעֵלִים. רְבֹזֵן אִינֵי רִצְחָה לֵאבֹלִי כִּי
 24 אֶם אֶרְבַּעָה, וְסִדְרָה. שְׂבֻתָּה אֶחָד אֶלָּא תְּמוּדָה אֲתָת. וְאִין לִכְוֹן
 25 לֵאבֹלִי כִּי אֶם אֶרְבַּעָה מִקָּם. וְהַבְּעֵלִים נָמִי דְּחֻשְׁשִׁי: שְׂבֻתָּה שְׂרִירָא
 26 תְּמוּדָה, וְכִל שְׂשֻׁמְתָּה קִדְּשָׁה. וְנִמְצָא אֲתָתִין אֶרְבַּעָה - תֵּלֶת
 27 אֲבִידִים, וְלַעֲלִי, דְּאֶרְבַּעָה אֶחָד. לִיכָּא לְפָנֵי תוֹלֵךְ, לִכָּא לְמַעְלָה
 28 קִשְׁטֵי אֶרְבַּעָה דְּרֵאבִּיכֵם. וְדִיכָא לֵא אֶרְבַּעָה מִינֵיהּ. תֵּלֶת
 29 וְנִמְצָא נֶפֶשׁ אִי לֵא לְפָנֵיהּ אֶרְבַּע לְתַרְנֻמָּה. אֶבְרָא אֶלָּא הַדְּרִישָׁה
 30 שֵׁי תֵּלֶת - אִיכָא לְמַעְרָה דְּרֵאבִּיכֵם שְׁלֵא לְצוּרָךְ. וְקָא מַנְעֵט
 31 לְבַעֲלֵם בְּאִכְלָה דְּרֵאבִּיכֵם. **עֲנֵן אֲתָתִי קִדְּשָׁה מְשֻׁם בְּאִכְלָה**
 32 **דְּרֵאבִּיכֵם** - דְּרֵאבִּיכֵם וְדִיכָא לְפָנֵיהּ אֶרְבַּעָה אֶחָד קִרְבָּן, אֶחָד
 33 קִישׁוֹר אֶרְבַּעָה מִקָּם שְׂמֻנִים - אֶחָד נֶאֱבָלִי לְכַוֵּנִים אֶלָּא אֶרְבַּעָה.
 34 וְאֶדְךָ מִלְּתוֹ נֶאֱבָלִי לְבַעֲלֵם. וְכִין לִיכָּא אֶרְבַּעָה - שֵׁי
 35 שְׂסֵף בִּידָא לֵאבֹלִי בִּיּוֹם אֲתָת. אֶחָד אֶרְבַּעָה, אֶחָד לְכַוֵּנִים, שְׂשֻׁמְתָּה
 36 וְסֻק בִּידָא לֵאבֹלִי בְּתוֹרָה. וְכִין אֶרְבַּעָה מִקָּם שְׂסֵף בִּידָא לֵאבֹלִי
 37 שְׂרִירָה. אֶבְרָא שְׂשֻׁמְתָּה לְבַעֲלֵם, כִּין דְּרֵאבִּי נֶאֱבָלִי אֶלָּא לְנִשְׂרִים
 38 לְבַעֲלֵם לְעוֹדָה. וְלֵמָּא לֵא מִיכָל בְּרִיכָא לְעוֹדָה. וְכִין בִּיּוֹם
 39 אֲתָת. וְכִין בְּרִיכָא שְׂרִירָה וְשְׂבֻתָּה לֵא וְדִיא אֶחָד תְּמוּדָה. וְלֵא
 40 קִדְּשָׁה אֶלָּא אֶרְבַּעָה, וְלִיכָּא קִדְּשָׁה אֶלָּא אֶרְבַּעָה. וְנִמְצָא מַנְעֵט
 41 בְּאִכְלָה דְּרֵאבִּי אֶרְבַּעָה, וְשֻׁרְפָּה שְׁלֵא בִּידָא. מִיכָל רִבִּי. עֲנֵן אֲתָת
 42 מַנְעֵט בְּאִכְלָה דְּרֵאבִּיכֵם - לְדִמְלֵא לֵא קִדְּשָׁה בִּידָא. וְאֶדְךָ לֵא
 43 אֶחָד תְּמוּדָה. וְכִין מִתְּנוּתָה לְמַעַר - שֻׁרְףָה, וְכִין בְּשֻׁמִּים "כִּל"
 44 תְּשׁוּדָה" (וְרִבִּים כ.ו.) קִדְּשָׁתָה. **רִצְחָה בִּי מִתְּנִיכָה רִצְחָה**
 45 **בְּתוּדָה מִתְּנִיכָה** - וְכִין חֲשִׁיב לֵא כִיל חֲסִידָתָה. וְחִילָּה
 46 הַדְּרִישָׁה מְעוּבָרָה. וְדִיכָא תְּמוּדָה וְדִי לְתַרְנֻמָּה בְּעוֹדָה. וְהַתְּנִיכָה
 47 בִּיּוֹם מִדָּם שִׁירָה. וְדִיכָוּתָהּ גִּבִּי תְּמוּדָה יִכְוֵל לְעוֹשֻׁתָּה שְׂתִירָם
 48 תְּמוּדָה. אֶבְרָא תְּעוּבָרָה לֵא תְּשֻׁרְשִׁי - אֶחָד אֶרְבַּעָה לְבִידָה
 49 וְכִין מְשֻׁמְתָּה. וְלֵא הִיא רִצְחָה אֶחָד וְלֵא, וְהַתְּנִיכָה רִצְחָה
 50 תְּעוּבָרָה. לִיכָּא בְּחֻמָּה מְעוּבָרָה - שְׂשֻׁמִּים בִּי אֶמֶר "בְּחֻמָּה
 51 מְעוּבָרָה", וְלֵא "בְּחֻמָּה וְלִדָּה" - שְׂשֻׁמִּים וְכִין מְפָרֵשׁ. לֵא לֵא ד

למחרתה: שחיר קמטצה היא עיפר קרן. ובעשה תפשיח לא דריא אלא דרע פנח ונעבשד קרב קמטצה. זא אה אש 53
 טעם ודען וחתם וחתם ודערבן אלא יחיד לעובר, שלא הקריש בשקדיש לא דרע מש 54
 משיחא, וזאת היתה שכן בעצמו אלא יחיד. ודעי נא איז קולו לעובר, ואין קולו לקריש 55
 מולד. דכי ופרשה מעברת – וזה רעהו אבל שבחא. ולאחר שנחבר באם – פסל ודולד. ודעי נכח מנחב אלא וחדה 56
 ודאשנח התורה אפרת שוב אלא – תורח – ומקטנין (ול חולין ב'ג) אלא עפ"י. אלא אפרת לקיח 57
 זא וחסמח נא תחילין – ודעי דאנר עפ"י – ונחשיב לא ודה חיל קרב שבחיה, ואנכי בא אלא נא ודלוריה 58

רנ"י כ"י

[illegible]

קמב מנחות. פרק שמיני – התורה היתה באה דף פא עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ) רש"י תוספות

1 **תּוֹרָה** מן החולין ולחמה מן המעשר יביא היא ולחמה מן החולין — דרכי אמר: "הרי עלי תורה"
2 מן החולין — נתיחבם הכל מן החולין, דכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין, וכי
3 הדר ואמר "לחמה מן המעשר" — לא מצי הדר ביה, ואפילו תוך כדי דיבור. דלא מבעיא לבית
4 שמאי, דאמיני בגמרא גבי "הריני נזיר מן הגרוגרות" — תפוס לשון ראשון, אלא אפילו לבית

"תודה עלי מן החולין, ולחמה מן המעשר" - יביא היא ולחמה מן החולין. "תודה מן המעשר, ולחמה מן החולין" - יביא. "היא ולחמה מן המעשר" - יביא, ולא יביא מחיטי מעשר שני אלא ממעות מעשר שני. **גמרא** אמר רב הונא: האומר "הרי עלי לחמי תודה" - מביא תודה ולחמה. מאי מעמא? מידע דע האי גברא דלחם בלא תודה לא איקריב, והאי "תודה ולחמה" קאמר, והאי דקאמר "לחמי תודה" - סוף מילתא נקט. תנן: "תודה מן המעשר, ולחמה מן החולין" - יביא במה שגדר. ואמאי? ביבין דאמר "לחמה מן החולין" - יביא היא ולחמה מן החולין? שאני התם, דכיון דאמר "תודה מן המעשר" - נעשה כאומר "הרי עלי לחם לפטור תודתו של פלוני". - אי הכי, רישא דקתני: "תודה מן החולין, ולחמה מן המעשר" - יביא היא ולחמה מן החולין, הכא נמי נעשה כאומר "הרי עלי תודה לפטור לחמו של פלוני"! - הכי השתא, בשלמא לחם למיפטר תודה - אחי, תודה למיפטר לחם - מי אחי? תא שמע: האומר "הרי עלי תודה בלא לחם, וזבח בלא נסכים" - כופין אותו ומביא תודה ולחמה, וזבח ונסכים. מעמא דאמר, אבל לא אמר "תודה" - לא! - הוא הדין אף על גב דלא אמר "תודה", ואידי דקא בעי למיתנא "זבח בלא נסכים", דלא מתני ליה נסכים בלא זבח, תנא נמי "תודה". - אמאי? נדר ופתחו עמו הוא! אמר חזקיה: הא מני? בית שמאי היא, אמרין פתחי ליהוה דאשויי דבני: "הביוני וזב מן המעשר, ולחמה מן החולין" - יביא. "תודה מן המעשר, ולחמה מן החולין" - יביא. "היא ולחמה מן המעשר" - יביא, ולא יביא מחיטי מעשר שני אלא ממעות מעשר שני. **גמרא** אמר רב הונא: האומר "הרי עלי לחמי תודה" - מביא תודה ולחמה. מאי מעמא? מידע דע האי גברא דלחם בלא תודה לא איקריב, והאי "תודה ולחמה" קאמר, והאי דקאמר "לחמי תודה" - סוף מילתא נקט. תנן: "תודה מן המעשר, ולחמה מן החולין" - יביא במה שגדר. ואמאי? ביבין דאמר "לחמה מן החולין" - יביא היא ולחמה מן החולין? שאני התם, דכיון דאמר "תודה מן המעשר" - נעשה כאומר "הרי עלי לחם לפטור תודתו של פלוני". - אי הכי, רישא דקתני: "תודה מן החולין, ולחמה מן המעשר" - יביא היא ולחמה מן החולין, הכא נמי נעשה כאומר "הרי עלי תודה לפטור לחמו של פלוני"! - הכי השתא, בשלמא לחם למיפטר תודה - אחי, תודה למיפטר לחם - מי אחי? תא שמע: האומר "הרי עלי תודה בלא לחם, וזבח בלא נסכים" - כופין אותו ומביא תודה ולחמה, וזבח ונסכים. מעמא דאמר, אבל לא אמר "תודה" - לא! - הוא הדין אף על גב דלא אמר "תודה", ואידי דקא בעי למיתנא "זבח בלא נסכים", דלא מתני ליה נסכים בלא זבח, תנא נמי "תודה". - אמאי? נדר ופתחו עמו הוא! אמר חזקיה: הא מני? בית שמאי היא, אמרין פתחי ליהוה דאשויי דבני: "הביוני וזב מן המעשר, ולחמה מן החולין" - יביא. "תודה מן המעשר, ולחמה מן החולין" - יביא. "היא ולחמה מן המעשר" - יביא, ולא יביא מחיטי מעשר שני אלא ממעות מעשר שני.

25 הגִּזְרוֹנוֹת וּמִן הַדְּבָלָה" - בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: יוֹר, וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: אֵינוֹ יוֹר. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר:
26 אֲפִילוּ תִּמְאָ בֵּית הֵלֵל, בְּאוֹמֵר "אֵילֹו הִיִּיתִי יוֹדֵעַ שְׁאֵין נֹדְרִין כֶּד, לֹא הִיִּיתִי נֹדֵר כֶּד אֲלֵא כֶּד",
27 וּמֵאִי בּוֹפִין? דָּקָא בְּעֵי הָדֵר בֵּיהּ. תַּא שְׁמַע: הַאוֹמֵר "הִרִי עָלִי תוֹדָה בְּלֹא לֶחֶם, וְחֵב בְּלֹא נֶסְכִּים",
28 וְאָמְרוּ לוֹ: הֲבֵא תוֹדָה וּלְחָמָה וְחֵב וְנֶסְכִּים, וְאָמַר: אֵילֹו הִיִּיתִי יוֹדֵעַ שְׁכֵן - לֹא הִיִּיתִי נֹדֵר. בּוֹפִין
29 אוֹתוֹ, וְאָמְרוּ לוֹ "שְׁמֹר וְשְׁמַעְתָּ". בְּשִׁלְמָא לְחֻזְקָה - נִיחָא לֵיה, אֲלֵא לְרַבִּי יוֹחָנָן - קִשְׁיָא! - אָמַר
30 לֶדְ רַבִּי יוֹחָנָן: הֵא וְדֵא בֵּית שְׁמַאי הִיא. מֵאִי "שְׁמֹר וְשְׁמַעְתָּ"? אָמַר אַבְי: "שְׁמֹר" - הֲבֵא תוֹדָה,
31 "וְשְׁמַעְתָּ" - הֲבֵא לְחָמָה. רַבָּא אָמַר: "שְׁמֹר" - הֲבֵא תוֹדָה וּלְחָמָה, "וְשְׁמַעְתָּ" - שְׁלֵא תַּהֲא רַגִּיל
32 לַעֲשׂוֹת כֵּן. "תוֹדָה הִיא וּלְחָמָה מִן הַמַּעֲשֶׂה - יְבִיא". יְבִיא! לֹא סָגִי דְלָא מִיִּיתִי! רַב נַחֲמָן וּרַב
33 חֲסֵדָא אָמְרִי: רְצָה - מְבִיא, לֹא רְצָה - לֹא יְבִיא. "וְלֹא יְבִיא מַחֲשִׁי מַעֲשֶׂה שְׁנֵי אֲלֵא מַמְעוֹת מַעֲשֶׂה
34 שְׁנֵי". רַב נַחֲמָן וּרַב חֲסֵדָא דְאָמְרֵי תְרוּוּיָהּ: לֹא שְׁנֵי אֲלֵא מַחֲשִׁי מַעֲשֶׂה שְׁנֵי, אֲבָל מַחֲשִׁין הַלְקוּחוֹת
35 מַמְעוֹת מַעֲשֶׂה שְׁנֵי. יְבִיא. וְחֵיב רַבִּי יִמְיָה קֻמִּיה דְרַבִּי זִירָא וְיִיתִיב וְקָאֻמַר: לֹא שְׁנֵי אֲלֵא מַחֲשִׁי
36 מַעֲשֶׂה שְׁנֵי, אֲבָל מַחֲשִׁין הַלְקוּחוֹת בְּמַעוֹת מַעֲשֶׂה שְׁנֵי - יְבִיא. אָמַר לֵיה: רַבִּי, אַתָּה אוֹמֵר כֵּן?
37 אֲנִי אוֹמֵר: אֲפִילוּ מַחֲשִׁין הַלְקוּחוֹת בְּמַעוֹת מַעֲשֶׂה שְׁנֵי - לֹא יְבִיא, וְאִמָּא מַעֲמָא דִידִי וְאִמָּא
38 מַעֲמָא דִידֶּךָ. אִמָּא מַעֲמָא דִידֶּךָ - תוֹדָה מַהֲבִיא קָא יִלְפֵת לָהּ? מַשְׁלָמִים,

[illegible]

וּשְׁלֹמֹם

רִשְׁיָא בְרַחִי

אָמַר הָרִי עַל תְּרֵהָ מִן הַחֲזוּלִין וְלֹחֶמָּה מִן הַמַּעֲשֶׂה

מַעֲשֶׂה שֶׁנִּי. בִּיאָה הוּא וְלֹחֶמָּה מִן הַחֲזוּלִין - וְלֹחֶם שֶׁנִּי

מִן תְּרֵהָ. דְּכִין וְאֵכָר. הָרִי עַל תְּרֵהָ מִן הַחֲזוּלִין - בַּעַל

בְּרִיחָה מְיֻדָּב בְּלֹחֶם, הֹלֵךְ וְהָאָה דְּהוּר וְהוּא וְלֹחֶמָּה מִן הַחֲזוּלִין

מַעֲשֶׂה - אֵל מִלֹּחֶם אֲלָהּ. תְּרֵהָ מִן הַחֲזוּלִין וְלֹחֶמָּה מִן

הַחֲזוּלִין בִּיאָה תְּרֵהָ הוּא וְלֹחֶמָּה מִן הַמַּעֲשֶׂה בִּיאָה - וְהִי

הִירִשְׁתָּ. לֹחֶמָּה מִן הַמַּעֲשֶׂה, וְלֹחֶמָּה מִן הַחֲזוּלִין - בִּיאָה מִנִּי שֶׁנִּי

אָמַר תְּרֵהָ הוּא וְלֹחֶמָּה מִן הַמַּעֲשֶׂה - בִּיאָה מִנִּי שֶׁנִּי

בְּיִבְרָא מַעֲשֶׂה וְהוּא רִי אָקֵמֵר בִּיאָה - לֹא וְחִבְהָ הוּא. וְכֵל

שֶׁנִּי אֵל מִיכָא שֶׁנִּי מִן הַחֲזוּלִין וְיִשְׁרִי בַּעַל, אֵלֶּא אֲמַר רַחֵם

אָקֵמֵר. וְלֹא בִיאָה - הֵלֶם. מְדַבֵּר מַעֲשֶׂה שֶׁנִּי. עֲצוּם. מַעֲשֶׂה

עֲשֶׂה מֵאֲמֹר תְּרֵי עַל לִפְסֹר תְּרֵהָ עַל פִּלְתֵּי - וְהִי

כֵּלֶה בִּלָּא לֹחֶם לִפְסֹר מַעֲשֶׂה שֶׁנִּי מַעֲשֶׂה. הִי הִשְׁתָּה

כֵּלֶה הוּא שֶׁנִּי לַעֲוֹנוֹת; כִּסְמֵר אֵלֶּא וְהִי - כִּסְפִין אֲחֵרֵי חֵיבֵי

פֶּתַח מַחֲסוּת. כִּסְמֵר בִּיאָה מִן דְּכִרְבִּי - וְהִי בִּיאָה - וְהִי

רַחֲמֵי נִידִר מִן הַדְּחַלָּה וּמִן הַתְּרַעוּת - וְאֵין מִיּוּת אֲלָא מִן

וְיִתְמָם - כִּי מִיּוּתָא קִדְּמִי בִּיאָה מִן כִּסְפִין. אֲמַר מִלּוֹ הִיּוּת

דְּקָא קָעִי לְמַחֲרֵי הִי - אֲחֵר שֶׁנִּי עַל זֶרֶם הָיָא. וְאִמְרֵי

וְהִי וְחֵן - אֵין אֲבֵלָה לְשִׁמְרֵי רַחֲמֵי הָאֵלָּה, וְהִי תִקְוָה שֶׁנִּי

אֵין אֵל וְהִיא לֹחֶם מִן הַחֲזוּלִין - תְּבֵאָה עָלֵי בְרַכָּה. לְקִלְחוּת -

עֲשֶׂה מַעֲשֶׂה שֶׁנִּי - שֶׁ חִקִּי שֶׁנִּי לֹחֶם דְּחִיבָה מַעֲשֶׂה שֶׁנִּי

עֲשֶׂה מַעֲשֶׂה, אֵין תְּרֵהָ הָאֵל מִן הַמַּעֲשֶׂה. אֵין יִרְאָה

סעגנא בגמרא. **נמראה סוף מילתא נקט** – כון לנרוד תודה תודלה, ואחר כך להם. **כיון דאמר לחסמא חן החולין** – נפאט נמי 'סוף מילתא נקט', היבא חבל נחן וכו' אלא אלא להם. הכי נמי משמע: דר' עיל' מן הדילין לפשרי דתרה עשר. **יבא היא ולחמא חן החולין** – וידע ליה בתודה ולחמה, אמאי נפאט. נמי נקט **באמר יהי** – כיון דר' קיסא לא גלל תודה גלל להם. **אבל לא אמר תורה** – אלא לחסמא – לא מיידי מיהו, תודהה לא ליבא בתלם. **אמר מתי לא נסבמי וזכר** – ונסבמי, דאמר ליה ר' תלמידין וכו' בפני עצמך. דבאמרינון בפרק 'הענותות הנוספים', אמר נהרדא. **אמאי** – כפוכין וכו' היבא תורה ולחמה. **דפתי וכו' דאע** – דאע וכו' חזר בו מן התודה, וידוע דאין תודה בלא להם. וכן 'זכר לא נסבמי', ולא בעי לאמרי מיהו. **הפוס לשון דאמון** – ובין דאמר 'עלי תודה' – ביה נסבמי בתודה ולא **אמר**. **כית שמיא אמריש** יהי וכו' נרוד – דהפסי לשון דאשן. ובין דאמר 'הירי' – סתם נרודת מני משמע. **ובית הלל אומרין** אי **זו הוה** – נרוד ופחותה נמי. **אמר** – וידע – כון נרודין כך בלא להם. **לא הייתי נרוד כך** – אלא תודה ולחמה. **השקעת** ליכא למימר דהוה קאמר. **ומאי פושן אורי** – ביה נרודת לחבאי אמר. **אילו הייתי** [אורי] [נרוד] – שכן – שפוט בלחמא שניהם. **שמור השקעת** – מפרש קעט. **לחוקה** – אמר כיבא לאוקמי בבית כנסאי. **הללי** את בדידיא קאמר ולא היה בדידיא לחבאי שניהם **לעשות כך** – נרוד תודה בלא להם. ופרקי: **יבא** – בתמידי. **אמר ר' יבא** – נרודתהוה בתמידי. **בירושלמי** מנחה מעשר שני שלוש באבות מעשר שני – יבא. **אפילו מחצית הקלחות מסקוט מעשר שני** – ערום לכן לשם מעשר שני – לא יבא. ונתחנן דאמר: **אמר ר' יבא** – **לפת** לא – לתורה ריכזל כמנחה מעשר שני. **מסלמים** – דרומנטא סריתא **שלימים**, ובכתיב 'תודה שלימים', נמי –

מנחות דף פא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קמג

לנסכים הבאים ללא זבח, לכך תָּנָא נמי – שנה התנא גם לגבי תודה
רק תודה בלא לחם, ולא את האופן ההפוך.
בברייתא נאמר, שהאומר 'תודה בלא לחם' או 'זבח בלא נסכים',
כופים אותו להביא שניהם. מקשה הגמרא: אָמַר – מדוע מתחייב
בשניהם, נָדַר וּפְתָחוּ עִמּוֹ הוּא – הרי יחד עם הנדר חזר בו ופתח
בחרטה, שהרי בתוך כדי דיבור מנדר התודה אמר שאינו מתחייב
בלחם, וכיון שידוע הוא שאין תודה ללא לחם, כוונתו להתחרט גם
מהתודה ואינו רוצה להביא כלום. וכן בזבח ונסכים.
מתרצת הגמרא: אָמַר חֻזְקָה, הָא מַנִּי – מי הוא ששנה ברייתא זו,
בֵּית שְׁמַאי הִיא, דְּאָמְרֵי תַפּוּס לְשׁוֹן רֵאשׁוֹן – אנו תופסים את
תחילת דבריו בפני עצמם, ולכך מיד כשהתחייב בתודה, התחייב גם
בלחמה, ואינו יכול לחזור בו בהמשך דבריו. והיכן מצאנו את דברי
בית שמאי, דָּתֵנּוּ (מיד טז), האומר הֲרִינִי נֹזֵר מִן הַתְּרוּגוֹת – תנאים
יבשות) וּמִן הַדְּבָלָה – תנאים יבשות שנדרסו בעיגול, בֵּית שְׁמַאי
אֹמְרִים הִיזָה נֹזֵר, שכשאמר 'הריני נזיר' מיד חלה נזירותו, שסתם
נזירות היא מהיין. ובית הלל אֹמְרִים, אֵינוֹ נֹזֵר, שהרי זה נדר
ופתחו עמו, שבתוך כדי דיבור מקבלת הנזירות אמר שכוונתו לנזירות
מתאנים, ונזירות מתאנים אינה נזירות.
רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, אפשר לבאר את הברייתא אֶפִּילוּ תִּימָא – (תאמר)
שהיא כבית הלל. שאילו היה הנדר מתכוין לבטל את נדרו, אכן
בטל הנדר בבית הלל, אולם בברייתא מדובר בְּאִימָר אֵילוּ הִייתִי
יֹדֵעַ שְׁאִין נִזְדַּרְתִּין בָּךְ – תודה ללא לחם, ויתבטל בכך כל הנדר, לֹא
הִייתִי נִזְדַּר בָּךְ, אֵלָּא בָּךְ – הרי עלי תודה ולחמה, ואם כן באומרו
'בלא לחם' לא התחרט מנדרו, ולכך נדרו קיים. מקשה הגמרא: וְאֵמַר
בּוֹשִׁין – מה היא כוונת הברייתא שכופים אותו להביא שניהם, והרי
דעתו להביאם. מתרצת הגמרא: דְּקָא בְּעֵי הָדָר בֵּית – שלאחר
שאמר שכוונתו היתה לנדר, רוצה עתה לחזור בו, ולכך הוצרכנו
לכפותו להביאם.
הגמרא מביאה ראיה לחזקה מברייתא: תָּא שְׁמַע, הָאֹמֵר הֲרִי עָלִי
תּוֹדָה בְּלֹא לֶחֶם, וְזָבַח בְּלֹא נִסְכִּים, וְאָמַר לוֹ, הֵבָא תּוֹדָה וְלֶחֶם,
וְזָבַח וְנִסְכִּים, וְאָמַר הַנּוֹדֵר, אֵילוּ הִייתִי יֹדֵעַ שְׁבֵן – שהיה עלי
להביא שניהם, לֹא הִייתִי נִזְדַּר כָּלל, בּוֹשִׁין אוֹתוֹ להביא תודה
ולחם, וְאֹמְרִים לוֹ, שְׁמוֹר וְשִׁמְעָתָּ. מקשה הגמרא: בְּשִׁלְמָא לְחֻזְקָה
שהעמיד את הברייתא לעיל בבית שמאי שתפוס לשון ראשון, נִיחָא
לִיה גַּם בְּרִיתָא זו בבית שמאי, שבתחילה כבר התחייב בתודה
ולחמה, ושוב אינו יכול לומר ללא לחם. אֵלָּא לְרַבִּי יוֹחָנָן שהעמיד
את הברייתא הקודמת בבית הלל, קִשְׁיָא, כיצד יש להעמיד ברייתא
זו בבית הלל, והרי הברייתא עוסקת בפירוש כשהתכוין בדווקא
לתודה בלבד בלא לחם, ואם כן לבית הלל נדרו אינו קיים.
מתרצת הגמרא: אָמַר לֵךְ רַבִּי יוֹחָנָן, הָא – ברייתא זו, וְנָדָא בֵּית
שְׁמַאי הִיא, אך את הברייתא הראשונה אפשר להעמיד בבית הלל
וכמבואר לעיל.
בברייתא נאמר 'ואומרים לו שמור ושמעת'. הגמרא מבררת לשון זו:
מַאי 'שְׁמוֹר וְשִׁמְעָתָּ'. משיבה הגמרא: אָמַר אַבְי, 'שְׁמוֹר' הכוונה
הֵבָא תּוֹדָה, וְשִׁמְעָתָּ, הֵבָא לֶחֶם. רַבָּא אָמַר, 'שְׁמוֹר', הֵבָא תּוֹדָה
וְלֶחֶם, וְשִׁמְעָתָּ, שְׁלֹא תֵהָא רְגִיל לַעֲשׂוֹת כֵּן, לנדר תודה בלא
לחם.
שנינו במשנה: הנדר להביא (תודה) היא וְלֶחֶם מִן הַמַּעֲשֵׂר, וְיָבִיא
כמו שנדר. מקשה הגמרא: האם יָבִיא דווקא כמו שנדר, לֹא כִּנֵּי דְלֹא
מִיֵּיתִי – וכי לא יספיק לצאת ידי חיובו אם לא יביאם מהמעשר, הלא
ודאי שאף מהחולין יצא, ותבא עליו ברכה. מתרצת הגמרא: רַב
נִחְמֵן וְרַב חֲסִידָא אָמְרִי, אכן כוונת המשנה שאם רָצָה מִכֵּי
מהמעשר כמו שנדר, ואם לֹא רָצָה, לֹא יָבִיא מהמעשר אלא
מהחולין.
שנינו במשנה לגבי אופן שרשאי להביא מהמעשר שני: וְלֹא יָבִיא
הלחם מְחִיטֵי מַעֲשֵׂר שְׁנִי, אֵלָּא מִמְּעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי. מבארת
הגמרא: רַב נִחְמֵן וְרַב חֲסִידָא דְאָמְרֵי תְרוּגְיָהוּ – (אמרו שניהם), לֹא
שָׁנוּ שאין להביא לחם מחיט מעשר שני, אֵלָּא מְחִיטֵי מַעֲשֵׂר שְׁנִי

ואם אמר, קרבן תודה עָלִי מִן הַחֻלִּין, וְלֶחֶם מִן הַמַּעֲשֵׂר – ממעשר
שני, וְיָבִיא הִיא – (התודה) וְלֶחֶם מִן הַחֻלִּין, לפי שמיד כשהתחייב
בתודה התחייב גם בלחם, ונעשה הלחם דבר שבחובה ואינו רשאי
להתנות שיביאנו מהמעשר. ואם אמר תודה מִן הַמַּעֲשֵׂר, וְלֶחֶם מִן
הַחֻלִּין, וְיָבִיא כמו שנדר. ואם אמר שמתחייב הִיא וְלֶחֶם מִן
הַמַּעֲשֵׂר, וְיָבִיא כמו שנדר. וכשמביא את לחמי התודה מהמעשר, לֹא
יָבִיא אותם מְחִיטֵי מַעֲשֵׂר שְׁנִי, אֵלָּא מִמְּעוֹת שנפדו עליהן פירות
מַעֲשֵׂר שְׁנִי.

גמרא

אָמַר רַב הוֹנָא, הָאֹמֵר הֲרִי עָלִי לֶחֶם תּוֹדָה, ולא הזכיר קרבן
תודה, מִכֵּי תּוֹדָה וְלֶחֶם. מַאי מַעֲמָא, מִידַע יָדַע הָאִי גִבְרָא –
ידוע אדם זה דָּלָחָם בְּלֹא תּוֹדָה לֹא אִיכְרִיב – אי אפשר להקריב,
וְהָאִי תּוֹדָה וְלֶחֶם קָאֻמַּר – ובאמת כוונתו לתודה ולחמה, וְהָאִי
– (ומה) דְּקָאֻמַּר בְּנִדְרוֹ רַק לֶחֶם תּוֹדָה, משום שסוף מִלְתָּא נִקְטַ –
תפס רק את סוף הדבר, לחמי תודה, והשמיט את תחילת הדברים
שהיא התודה, אמנם כוונתו לשניהם.
מקשה הגמרא: תֵּנּוּ, תּוֹדָה מִן הַמַּעֲשֵׂר וְלֶחֶם מִן הַחֻלִּין, וְיָבִיא
כֵּמָה שְׁנִדְרָא. ולרב הונא. אָמַר – מדוע רשאי להביא את התודה
ממעשר, והרי בֵּינָן דְּאָמַר לֶחֶם מִן הַחֻלִּין, נאמר שכוונתו לסוף
הדבר ולחייב עצמו גם תודה מהחולין, ואם כן יָבִיא הִיא וְלֶחֶם מִן
הַחֻלִּין. מתרצת הגמרא: שְׁאֵי הֵתֵב, במשנה, דְּבִינָן דְּאָמַר תּוֹדָה
מִן הַמַּעֲשֵׂר וכבר התחייב בתודה, כשאומר 'לחמה מן החולין' אין
אמירתו מתפרשת כנדר להביא גם תודה, אלא נַעֲשֶׂה בְּאִמְרוֹ הֲרִי
עָלִי לֶחֶם בלבד לַפְטוֹר תּוֹדָתָא שְׁל פְלוֹנִי, שבאופן זה ודאי מביא
לחם בלי תודה, ואף כאן כוונתו ללחם בלבד לפטור את התודה
שקיבל מהמעשר.
מקשה הגמרא: אִי הָכִי שנדר מתפרש לפי משמעות כלל דבריו,
רִישָׁא דְּקִתְנֵי תּוֹדָה מִן הַחֻלִּין וְלֶחֶם מִן הַמַּעֲשֵׂר, וְיָבִיא הִיא
וְלֶחֶם מִן הַחֻלִּין, משום שבאומרו תודה מהחולין כבר התחייב גם
בלחם מהחולין, ושוב אינו יכול לפרש שיביא הלחם מהמעשר.
ומדוע, הֵבָא נָמִי נִפְרַשׁ דְּבָרֵינוּ שְׁנַעֲשֶׂה בְּאִמְרוֹ הֲרִי עָלִי תּוֹדָה לַפְטוֹר
לֶחֶם שְׁל פְלוֹנִי, שבאופן זה אינו מתחייב כלל בלחם, ואף כאן נאמר
שכוונתו להתחייב בתודה בלבד, לפטור את הלחם שהוא עתיד
לנדר מהמעשר. מתרצת הגמרא: הָכִי הִשְׁתָּא – וכי יש לדמות זה
לזה, בְּשִׁלְמָא בתודה מהמעשר ולחמה מהחולין, מובן הדבר
שמתחייב לחם בלבד לפטור את התודה, משום שהלֶחֶם לעולם
לְמִפְטוֹר תּוֹדָה אִתִּי – (הוא בא), שהתודה היא העיקר והלחם טפל
ובא בגללה. אבל בתודה מהחולין ולחמה מהמעשר, תּוֹדָה לְמִפְטוֹר
לֶחֶם מִי אִתִּיא – האם התודה באה לפטור לחם, הרי התודה היא
העיקר ואין להפרישה לצורך לחם. אלא ודאי שכשנדר תודה אין
נדרו קשור ללחם שהוא עתיד לנדר אלא הוא חיוב לעצמו, וממילא
כבר כשאמר 'תודה מהחולין' מתחייב גם בלחם מהחולין, ושוב אינו
רשאי לפרש שיביאנו מהמעשר.
הגמרא מקשה על רב הונא מברייתא: תָּא שְׁמַע, הָאֹמֵר הֲרִי עָלִי
תּוֹדָה בְּלֹא לֶחֶם, וְכֵן האומר הרי עלי זָבַח בְּלֹא נִסְכִּים הבאים עמו,
בּוֹשִׁין אוֹתוֹ וְיָבִיא תּוֹדָה וְלֶחֶם, זָבַח וְנִסְכִּים. לפי שנדר התודה
כולל לחם ונדר הזבח כולל נסכים, שאינם באים זה בלא זה. מדייקת
הגמרא: מַעֲמָא – הטעם שחייב בתודה ולחמה, משום דְּאָמַר הֲרִי עָלִי
תודה, שהתודה גוררת עמה לחם, אֲבָל לֹא אָמַר תּוֹדָה אלא הרי
עלי לחמי תודה, לֹא – אינו מתחייב בתודה, ולא כרב הונא שאמר
שנדר הלחם מחייב תודה.
מתרצת הגמרא: הוּא הָרִין אָף עַל גַּב דְּלֹא אָמַר תּוֹדָה אלא רק
לחם, מכל מקום מתחייב בתודה, וכרב הונא, והברייתא לא הזכירה
אופן זה, משום שאִיִּדְרִי דְּקָא בְּעֵי לְמִיתְנָא – אגב שרצה התנא
לשנות דין האומר זָבַח בְּלֹא נִסְכִּים שמתחייב בשניהם, דְּלֹא מִתְנֵי
לִיה נִסְכִּים בְּלֹא זָבַח – ששם אינו יכול לשנות להפך באומר נסכים
ללא זבח, שהרי באופן זה אינו מתחייב גם בזבח, לפי שיתכן שכוונתו

וְשִׁלְמִים לַמִּדִּים בַּגִּזְרָה שׁוּה שֶׁל 'שָׁם' 'שָׁם' מִמַּעֲשֵׂר שְׁנִי, לַלְמֹדֶךְ
 שֶׁאֵף 'שֶׁם' הָאִמּוֹר בְּשִׁלְמִים הוּא מַעֲשֵׂר שְׁנִי, וּמִכָּאן, שְׁמִיבֵאִים
 שְׁלָמִים מִמַּעֲשֵׂר שְׁנִי. וְתוֹרַה לַמִּדִּים מִשְׁלָמִים, לְפִי שְׁהִיא קְרִיָּה
 שְׁלָמִים. [וּמִיָּנָה] – וּמִלְמִיד זֶה נִלְמַד, מִהַ שְׁלָמִים אֵין גּוֹפֵן מַעֲשֵׂר
 שְׁנִי, שְׁהִי אֵין מַעֲשֵׂר שְׁנִי בֵּא אֵלֶּא מִפִּירֹת הָאָרֶץ וְלֹא מִבֶּכֶר וְצֹאן,
 וְשִׁלְמִים הַבָּאִים מִמַּעֲשֵׂר הוּא כְּשִׁנְקוֹ מִמַּעוֹת מַעֲשֵׂר, אֵף לַחֲמִי תוֹרָה
 שְׁלֹמִדְנוּ מִשְׁלָמִים, נִמְי צִרִּיךְ שִׁיְהִיָּה אֵין גּוֹפֵה מַעֲשֵׂר שְׁנִי, וְהֵנִי חִיפִי
 – וְחִיטִּים אֵלוֹ הִלְקוּחוֹת בְּמַעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי נִמְי אֵין גּוֹפֵן מַעֲשֵׂר,
 שְׁהִי לֹא הוֹפְרָשׁוֹ לַמַּעֲשֵׂר שְׁנִי בַּעֲצָמָם אֵלֶּא נִקְנוּ בְּמַעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי,
 וְזֶה עֲטֶמֶךְ לְהַתִּיר לְהֵבִיא לַחֲמִי תוֹרַה מִדֶּם.

רַבִּי יוֹרָא הַסּוֹבֵר שֶׁאֵין לְהֵבִיא לַחֲמִי תוֹרַה מִחִיטִּים הִלְקוּחוֹת מִמַּעוֹת
 מַעֲשֵׂר שְׁנִי, מִבָּאֵר אֵת טַעְמוֹ: אִימָא טַעְמָא דִּידִי – אוֹמֵר אֵת טַעְמִי,
 תוֹרָה שְׁבֵאָה מִמַּעֲשֵׂר שְׁנִי, מִהִיבָא קָא יִלְפִינָא לָהּ – מִדְּהִיכֵן לַמִּדְּנוּהָ,
 מִשְׁלָמִים, וְשִׁלְמִים לַמִּדְּנוּ 'שָׁם' 'שָׁם' מִמַּעֲשֵׂר, וּמִכָּךְ יֵשׁ לַלְמֹד, מִהַ
 שְׁלָמִים אֵין מִין מַעֲשֵׂר, שְׁשִׁלְמִים הֵם בֶּשֶׁר וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי הוּא פִּירֹת,
 אֵף לַחֲמִי תוֹרָה אֵין בָּאִים מִמִּין מַעֲשֵׂר, לְאַפּוֹקִי – [לְהוֹצִיא] חִיטִּין
 הִלְקוּחוֹת בְּמַעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי לְשֶׁם מַעֲשֵׂר שְׁנִי, דְּמִין מַעֲשֵׂר נִינְהוּ
 [–הֵם], וְאֵין לְהֵבִיא מִדֶּם לַחֲמִי תוֹרַה. וְהַמְּשֵׁנָה שֶׁהִתִּירָה לְהֵבִיא
 מִמַּעֲשֵׂר שְׁנִי, כּוּונָתָהּ שֶׁמִּמַּעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי יִקְנֶה לַחֲמִים לְשֶׁם תוֹרַה.
 הַגִּמְרָא דְּנָה בִּיאִיה אֹפֵן חֵלֶף קְדוּשַׁת שְׁלָמִים עַל מַעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי:
 אִמָּר רַבִּי אֲמִי, הַמִּתְּפִים מַעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי לְשִׁלְמִים, שְׁאִמֹר 'מַעוֹת'
 מַעֲשֵׂר הִלְלוּ יִדְיוֹ לַקְּנוֹת שְׁלָמִים, לֹא קִנּוּ שְׁלָמִים – לֹא חִלָּה קְדוּשַׁת
 שְׁלָמִים עַל הַכֶּסֶף, אֵלֶּא רִשְׁאֵי לַקְּנוֹת בְּהֵם שְׁאֵר דְּבָרֵי מִאֲכָל כֹּכֵל
 מַעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי. מֵאִי מַעְמָא, דְּלֹא אִלִּימָא [–שֶׁאֵין בִּכְחַן] קְדוּשַׁת
 הַשְׁלָמִים לְמִיחָל אֶקְדוּשַׁת – לְחֹל עַל קְדוּשַׁת מַעֲשֵׂר שְׁנִי. וְזֶה
 שְׁלֹמִדְנוּ מִהַכְּתוּב שְׁשִׁלְמִים בָּאִים מִמַּעֲשֵׂר שְׁנִי, הוּא כְּשִׁקְנָה בְּהֵמָה
 מִמַּעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי שְׁאֵו חִלָּה עֲלֶיהָ קְדוּשַׁת הַגּוֹף הָרְאוּיָה לְמַזְבֵּחַ,
 אֲבָל כְּשֶׁהִתְּפִיס מַעוֹת לֹא חִלָּה עֲלֵיהֶם קְדוּשַׁת שְׁלָמִים.

הַגִּמְרָא מְקַשָּׁה עַל דְּבָרֵי רַבִּי אֲמִי: מִיִּתְיָב, שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה (מַעֲשֵׂר שְׁנִי פ"א
 מ"ד), הִלְקִיחָהּ בִּירוּשָׁלַיִם תִּיָּה לְזִבְחֵי שְׁלָמִים מִמַּעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי, וְחִיָּה
 אֵינָה רְאוּיָה לְקָרְבַּן, וְכֵן הִלּוּקָהּ בְּהֵמָה הָרְאוּיָה לְשִׁלְמִים לְבָשֶׁר
 תִּתְּנָה – לְאֲכִילַת בֶּשֶׁר מִבְּלִי לְהַקְרִיבָהּ לְשִׁלְמִים, לֹא יִצָּא הָעוֹר
 לְחֻלִּין.

וְהִבִּינָה הַגִּמְרָא בְּתַחִילָה כּוּונָת הַמִּשְׁנָה, שֶׁאֵף שֶׁהִקְנָה חִיָּה לְבֶשֶׁר
 תֹּאוּהָ, הַבֶּשֶׁר נֹאכֵל בִּירוּשָׁלַיִם וְהָעוֹר יִצָּא לְחֻלִּין מִקְדוּשַׁת מַעֲשֵׂר
 שְׁנִי, אֵךְ כֵּאֵן שִׁקְנָה חִיָּה לְשֶׁם שְׁלָמִים, כִּיּוֹן שֶׁאֵינָה רְאוּיָה לְקָרְבַּן, וְדֹאֵי
 אֵין כּוּונָתוֹ לְהַקְדִּישׁ אֵת בֶּשֶׁר הַחִיָּה לְשִׁלְמִים, אֵלֶּא כּוּונָתוֹ שִׁיחֹל עַל
 הָעוֹר קְדוּשַׁת שְׁלָמִים לַעֲנִין שִׁימְכִרְנוּ וְיִבִּיא בְּדַמְיוֹ שְׁלָמִים. וְלִכָּךְ
 הַבֶּשֶׁר קָדוֹשׁ בְּקְדוּשַׁת מַעֲשֵׂר שְׁנִי, אֵךְ הָעוֹר אֵינוֹ יוֹצֵא לְחֻלִּין, אֵלֶּא
 קָדוֹשׁ בְּקְדוּשַׁת שְׁלָמִים, וְיִמְכְּרֵנוּ וְיִבִּיא בְּדַמְיוֹ שְׁלָמִים.

וְעוֹד אִמְרָה הַמִּשְׁנָה, שֶׁאֵף שֶׁהִקְנָה בְּהֵמָה לְשִׁלְמִים אוֹכֵל הַבֶּשֶׁר
 וְהָעוֹר יוֹצֵא לְחֻלִּין וְכִפִּי שְׁדוּרַשׁ הַגִּמְרָא בְּעִירּוּבִין, זֶהוּ רַק כְּשִׁקְנָה
 כְּדָרֶךְ מִקָּח, שְׁסֵתָם בְּהֵמָה מַעֲשֵׂר שְׁנִי בִירוּשָׁלַיִם הֵם לְשִׁלְמִים, אֵךְ
 כֵּאֵן שֶׁשִּׁינָה מִדְּרָךְ מִקָּח וְקִנָּה בְּהֵמָה לְבֶשֶׁר תֹּאוּהָ, לֹא פָקַע מִהָעוֹר
 קְדוּשַׁת מַעֲשֵׂר שְׁנִי, וְיִמְכְּרָ וְיִאֲכֹלוּ דַמְיוֹ בִירוּשָׁלַיִם.

וּמִכָּל מְקוֹם נֹאמַר בַּמִּשְׁנָה, שְׁעוֹר הַחִיָּה אֵינוֹ יוֹצֵא לְחֻלִּין. וְקִשָּׁה: לֹא
 לְמִימָרָא – הָאֵם אֵין כּוּונָת הַמִּשְׁנָה דְּקֵנִי שְׁלָמִים – שְׁנִתְּפַסַּת עַל
 הָעוֹר קְדוּשַׁת שְׁלָמִים, וְלֹא כְּרַבִּי אֲמִי שְׁאִמֹר שֶׁקְדוּשַׁת שְׁלָמִים אֵינָה
 נִתְּפַסַּת עַל דַּמִּי מַעֲשֵׂר שְׁנִי.

מִתְּרַצָּת הַגִּמְרָא: הָאֵ אִיתְּמַר עֲלָהּ – הִרִי כִּבֵּר נֹאמַר עַל מִשְׁנָה זֶה,
 אִמָּר רַבִּי, לֹא קֵנִי שְׁלָמִים – לֹא חִלָּה קְדוּשַׁת שְׁלָמִים עַל עוֹר הַחִיָּה,
 וּמֵאִי כּוּונָת הַמִּשְׁנָה לֹא יִצָּא הָעוֹר לְחֻלִּין, תִּיָּה קָאמַר, אֵינוֹ בְּתוֹרַת
 לְצִנּוֹת הָעוֹר לְחֻלִּין – אֵין בְּהַקְדָּשָׁה זֶה תוֹרַת שְׁלָמִים כֹּכֵל שְׁמַחְמַתוֹ
 יִצָּא הָעוֹר מִקְדוּשַׁת מַעֲשֵׂר שְׁנִי לְחֻלִּין, שְׁאִילוֹ הִיתָה חִלָּה קְדוּשַׁת
 שְׁלָמִים עַל הַחִיָּה, הָעוֹר הִיָּה יוֹצֵא לְחֻלִּין, אֵךְ כִּיּוֹן שֶׁהִחִיָּה אֵינָה
 בְּקְדוּשַׁת שְׁלָמִים, הָעוֹר נִשְׁאָר בְּקְדוּשַׁת מַעֲשֵׂר שְׁנִי.

שׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא: מֵאִי מַעְמָא הָעוֹר אֵינוֹ יוֹצֵא לְחֻלִּין. מִשִּׁיבָה הַגִּמְרָא:
 אִמָּר רַבִּי, נַעֲשֶׂה בְּלֻקָּתָ שׁוֹר לְהַרְיִישָׁה מִדַּמִּי מַעֲשֵׂר שְׁנִי, שֶׁלֹּא עֲשֵׂה

כְּצִיּוּי הַתּוֹרָה לַקְּנוֹת מִדֶּם בְּהֵמָה לְאֲכִילָהּ, וְלִכָּן אֵין הָעוֹר יוֹצֵא
 לְחֻלִּין, אֵלֶּא מוֹכֵר אֵת הַשּׁוֹר וְעוֹרָו וּבְדַמִּים קוֹנֶה דְּבָרֵי מִאֲכָל. וְאֵף
 כֵּאֵן כְּשִׁקְנָה חִיָּה לְשִׁלְמִים, אֵין דְּרָךְ מִקָּח בִּכָּךְ, שְׁסֵתָם חִיָּה נִקְנִית
 לְבֶשֶׁר תֹּאוּהָ, וְהָעוֹר לֹא יוֹצֵא לְחֻלִּין.

הַגִּמְרָא מִבִּיאָה מַחֲלוּקַת בַּעֲנִין זֶה: אִיתְּמַר, הַמִּתְּפִים מַעוֹת מַעֲשֵׂר
 שְׁנִי לְשִׁלְמִים, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר קֵנִי, וְחִלָּה קְדוּשַׁת שְׁלָמִים עַל הַמַּעוֹת,
 רַבִּי אֱלֵעָזָר אוֹמֵר לֹא קֵנִי. מִבָּאֵרֶת הַגִּמְרָא אֵת מַחֲלוּקָתָם: וְאִלִּיבָא
 דְּרַבִּי יְהוֹרָה דְּאָמַר (קְדוּשִׁין נב) מַעֲשֵׂר שְׁנִי מִמִּין הַדִּיּוֹט הוּא וְיִכּוֹל
 לְקַדֵּשׁ בּוֹ אֲשֶׁר, דְּכּוּלִּי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגִי דְּקֵנִי, שְׁהִי קְדוּשַׁת שְׁלָמִים
 וְדֹאֵי חִלָּה עַל מִמִּין הַדִּיּוֹט. כִּי פְּלִיגִי אִלִּיבָא דְּרַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר
 מַעֲשֵׂר שְׁנִי מִמִּין נְבִיָּה הוּא. מֵאֵן דְּאָמַר – רַבִּי אֱלֵעָזָר שְׁאִמֹר לֹא
 קֵנִי, סוֹבֵר כְּרַבִּי מֵאִיר, שְׁמַעֲשֵׂר שְׁנִי מִמִּין גְּבוּהָ הוּא, וְאֵין הַקְדָּשׁ חַל
 עַל הַקְדָּשׁ. וּמֵאֵן דְּאָמַר – וְרַבִּי יוֹחָנָן שְׁאִמֹר קֵנִי יֹאמַר, שֶׁאֵף לְרַבִּי
 מֵאִיר, כִּיּוֹן דְּמַעֲשֵׂר (קְרִי לִיָּה) [קָרַב] שְׁלָמִים, כִּמוֹ שְׁלֹמִדְנוּ לַעֲלֹל
 בַּגִּזְרָה שׁוּה 'שָׁם' שֶׁם, כִּי מִיתְּפַסַּת לִיָּה נִמְי תְּפִיס – גַּם כְּשִׁמְזַמְנִים
 מַעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי לְשִׁלְמִים, חִלָּה קְדוּשַׁת שְׁלָמִים עֲלֵיהֶם.

הַגִּמְרָא מְקַשָּׁה עַל רַבִּי אֱלֵעָזָר: מִיִּתְיָב, שְׁנִינוּ בְּבִרְיָתָא, הַמִּתְּפִים
 מַעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי לְשִׁלְמִים, בְּשֵׁהוּא פּוֹרֵן – כְּשִׁמְצִיאָה אֵת הַמַּעוֹת
 לְחֻלִּין עַל יְדֵי חִילּוֹל עַל מַעוֹת אַחֲרוֹת, מוֹסִיף עֲלֵיהֶם שְׁנִי חוֹמְשִׁין,
 אֶחָד לְהַקְדָּשׁ, לְפִי שֶׁהוּא מוֹצִיא מִקְדוּשַׁת שְׁלָמִים לְחֻלִּין, וְכִדִּין
 בְּעֵלִים הַפּוֹדִים אֵת הַקְדָּשׁ כְּכַתוּב (וַיִּסַּף חֲמִישִׁית כֶּסֶף
 עֶרְפָּךְ עֲלֵיךְ, וְאֶחָד לַמַּעֲשֵׂר, כְּדִין הַפּוֹדָה מַעֲשֵׂר שְׁנִי שְׁלוֹ, כְּכַתוּב
 (וַיִּקְרָא כו לֹא) 'וְאֵם גָּאֵל גָּאֵל אִישׁ מִמַּעֲשֵׂרוֹ, חֲמִישִׁיתוֹ יוֹסֵף עֲלֵיךְ'.
 מִבּוֹאֵר בְּבִרְיָתָא, שֶׁקְדוּשַׁת שְׁלָמִים חִלָּה עַל קְדוּשַׁת מַעֲשֵׂר שְׁנִי, וְלֹא
 כְּרַבִּי אֱלֵעָזָר.

מִתְּרַצָּת הַגִּמְרָא: מִי סְבֵרֶת שְׁבִרְיָתָא זֶה דְּבָרֵי הַכֵּל הִיא, לֹא כֵן, אֵלֶּא
 הָאֵ מִנִּי רַבִּי יְהוֹרָה הִיא, הַסּוֹבֵר מַעֲשֵׂר שְׁנִי מִמִּין הַדִּיּוֹט, וְגַם רַבִּי
 אֱלֵעָזָר מוֹדָה שֶׁלְּדִבְרֵיו חִלָּה קְדוּשַׁת שְׁלָמִים עַל מַעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי,
 וְאֵין לְהוֹכִיחַ מִבְּרִיָּתָא זֶה לְגַבִּי מַחֲלוּקַת רַבִּי אֱלֵעָזָר וְרַבִּי יוֹחָנָן,
 שֶׁנִּחְלָקוּ בְּשִׁטַּת רַבִּי מֵאִיר.

משנה

בַּמִּשְׁנָה הַקּוֹדֶמֶת הַתְּבָאֵר, שֶׁכֵּל דְּבַר שְׁחִיבֵי הָאֵדָם בְּהַבָּאָתוֹ, אֵינוֹ
 רִשְׁאֵי לְהֵבִיא אֵלֶּא מִן הַחֻלִּין וְלֹא מִמַּעֲשֵׂר שְׁנִי. מִשְׁנֵתָנוּ מִבִּיאָה
 מִקּוֹר לִכָּךְ מִדְּרַשַׁת הַפְּסוּק, וְעוֹד נִתְּפַרֵשׁ בַּה דִּין הַנִּסְכִּים שֶׁאֵף הֵם
 אֵינֵם בָּאִים אֵלֶּא מִן הַחֻלִּין. מִבְּרַרְת הַמִּשְׁנָה: מִנֵּין לְאוֹמֵר הִרִי עֲלִי
 תוֹרָה, שְׁלֹא יִבִּיא אֵת תּוֹדָתוֹ שְׁנִתְּחִיב בּוֹ, אֶלֶּא מִן הַחֻלִּין, תִּלְמֹד
 לוֹמַר (דְּבָרִים טו ב) 'וְזָבַחְתָּ פֶסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבִקְרָ, וְיֵשׁ לְהַקְשׁוֹת
 בְּלִשׁוֹן הַפְּסוּק, וְהִלָּא קָרְבַּן פֶּסַח אֵין בָּא אֶלֶּא מִן הַכֶּבֶּשִׁים וּמִן
 הָעִזִּים. אֵם כֵּן, מִהַ תִּלְמֹד לוֹמַר צֹאן וּבִקְרָ, אֵלֶּא בֵּא הַכְּתוּב
 לְהַקְשִׁי כֹּל קָרְבַּן הָפֶסַח [–שְׁרָאוּ לְבָא] מִן הַצֹּאן וּמִן הַבִּקְרָ לְפֶסַח,
 לַעֲנִין זֶה, מִהַ פֶּסַח דְּכָר שְׁבַחְוֵבָה, שְׁחוּבָה עַל הָאֵדָם מִמַּעוֹת הַתּוֹרָה
 לְהֵבִיא, וְאֵינוֹ בָּא אֶלֶּא מִן הַחֻלִּין, אֵף כֹּל דְּכָר שְׁבַחְוֵבָה וְכּוֹנֵן
 שֶׁאֵר קָרְבָּנוֹת שְׁנִתְּחִיב בְּהֵם אוֹ שְׁחִיב עֲצֻמוֹ בְּהֵם בְּנֹדֶר, אֵינוֹ בָּא
 אֶלֶּא מִן הַחֻלִּין. לְפִיכָךְ, הָאוֹמֵר הִרִי עֲלִי תוֹרָה הִרִי עֲלִי שְׁלָמִים,
 וּבִאֲמִיתוֹ כִּךְ חִיב עֲצֻמוֹ בְּהֵם בְּנֹדֶר, הוֹיָאֵל וּבָאֵין חוֹבָה לֹא יִבִּיא
 אוֹתָם אֶלֶּא מִן הַחֻלִּין.

וְנִסְכִּים הַבָּאִים עִם קָרְבַּן תּוֹרָה אוֹ שְׁלָמִים, בְּכָל מְקוֹם – בְּכָל עֲנִין,
 בִּין אִמֵּר הִרִי עֲלִי לְהֵבִיא מִן הַמַּעֲשֵׂר וּבִין מִן הַחֻלִּין, מִכָּל מְקוֹם לֹא
 יִבִּיא אֵת הַנִּסְכִּים אֶלֶּא מִן הַחֻלִּין, שֶׁלֹּא הִתִּירָה הַתּוֹרָה לְהֵבִיא
 מִמַּעוֹת מַעֲשֵׂר אֵלֶּא קָרְבָּנוֹת שֶׁיִּקְרָם לְאֲכִילָהּ, אֲבָל הַנִּסְכִּים הָעוֹלִים
 כִּלְיָל לְמִזְבֵּחַ וְאֵין בְּהֵם אֲכִילָהּ, אֵינֵם בָּאִים כֹּכֵל מִן הַמַּעֲשֵׂר.

גמרא

נִתְּבָאֵר בַּמִּשְׁנָה שְׁדִין 'דְּבַר שְׁבַחְוֵבָה אֵינוֹ בֵּא אֵלֶּא מִן הַחֻלִּין' נִלְמַד
 מִפְּסוּחַ, וּבִאֵה הַגִּמְרָא לְבָאֵר מִקּוֹר דִּין זֶה בְּפִסַּח עֲצֻמוֹ. מִבְּרַרְת הַגִּמְרָא:
 וּפְסַח גּוֹפִיָּה מִנָּא לָן – מִנֵּין לָנוּ שֶׁאֵינוֹ בֵּא אֵלֶּא מִן הַחֻלִּין. מִשִּׁיבָה

מנחות. פרק שמיני - התורה היתה באה דף פב עמוד א - מתוך מהדורות "אבן ישראל - (שטיינזולץ)" קמה

אִינוּ בתורת שלמים - לצאת עור לחולין, ולא חלה עליו קדושת שלמים כלל, שרא 1
העור לחולין ויצא מקדושת מעשר. דאי הואי קדושת שלמים אחיה - הוה נפיק. 2
הזשתא לא חייל אחיה לא קדושת שלמים ולא תורת בשר תאיה, דחיה לבשר תאיה - 3
נפיק עור לחולין, כדמשמע הכא, דקתני: הלוקח חיה לחובי שלמים ובהמה לבשר תאיה - 4

לא איהו העור לחולין, הא איפבא, כגון חיה 5
לבשר תאיה ובהמה לחובי שלמים - יצא העור 6
לחולין. כדדרשנין בפרק "בבב"ר ערבין" (ערוכין 7
כ"ב:) "בבקר" - מלמד שלוקחין בקר אגב עורו, 8
ואפילו יין אגב קנקן קמורייהו. ומיהו הא ש 9
לדחות: דאתא קרא למימר שהמעות מתחלקין 10
על העור ועל הקנקן, ולעולם עור וקנקן קדושים 11
בקדושת מעשר. אבל הכא משמע דנפיק לחולין, 12
הא דשרינן עור לבשר תאיה טפי במהמה - 13
נראה דנפקא לן מזה דתניא בספרי: "ואכלת 14
מעשר דגג" - יכול יקח בהמה למשתה בנה 15
אמר כאן "שמחה", ואמר להלן "שמחה", מה 16
להלן - שלמים, אף כאן - שלמים. אי מה להלן 17
"שמחה" - אכילה שיש בה שמחה, ודף דרש 18
לא שייכא בחיה, אלא בבהמה הראויה לקרבן. 19
מוסרף שני חומשים - כאן משמע שיש חומש 20
כשפודה שלמים. וקשיא: דבפרק "חובה" (בבא 21
מצינא נ"ד) משמע דליכא חומש. דאמר: מה 22
בהמה טמאה מיוחדת, שתחילתה הקדש, וכולה 23
לשלמים, ומעולין בהו ומסיק דלענין חומש קדש, 24
ר"ב וכלה לשלמים" - למעוטי קדשים קלים. ושם 25
פירשנו. **הא** מני רבי יהודה היא - לעיל גמי גבי 26
חיה לחובי שלמים היה מצי לשנייה, הא מני רבי 27
יהודה היא. **לחקיש** דבר הבא מן הצאן ומן 28
הבקר לפסח - תימנה: תינה זבוחים, עופות 29
ומנוחת ולחמי חומש מנלן? ולמאן דילין בגמרא 30
תחתיה נידח. 31
ונסכים מכל מקום לא יביאו אלא מן החולין - 32
דכל דבר דכולו למנוח - אינו בא מן 33
המעשר. דבתנאי בהאיא יסדריה שהבאתי לעיל 34
דממעט עולות, דבעינן אכילה שיש בה שמחה. 35
הזשתא 36

אֶלָּא מן הכבשים ומן העזים, אם כן מה תלמוד לומר "צאן ובקר"? **לחקיש** כל הבא מן הצאן ומן 1
הבקר לפסח. מה פסח - דבר שבחובה, ואין בא אלא מן החולין, אף כל דבר שבחובה - אין בא אלא 2
מן החולין. לפיכך, האומר "הרי עלי תודה", "הרי עלי שלמים", הואיל ובאין חובה - לא יביאו אלא 3
מן החולין, ונסכים - בכל מקום לא יביאו אלא מן החולין. **גמרא** ופסח גופיה מנא לן? דתנא, רבי 4
אֶלְעָזָר אומר: נאמר "פסח" במצרים ונאמר "פסח" לדורות, מה "פסח" האמור במצרים לא בא אלא 5
מן החולין, אף "פסח" האמור לדורות לא בא אלא מן החולין. אמר לו רבי עקיבא: ובי דנין אפשר 6
מישאי אפשר? אמר לו: אף על פי שאי אפשר, ראיה גדולה היא ונלמד הימנה. חזר רבי עקיבא ודגן 7
דן אחר: מה לפסח מצרים, שכן אין טעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח, 8
תאמר 9

גדולה 1
היא - והאיל ומצני שום פסח שאינו בא אלא מן החולין, שכן אין טעון מתן דמים למזבח - דלא היה מזבח אלא משקף ומזוחות, וכיון דאין ממנו למנוח - לא דיי דומיא דשלמים, להכי אין בא מן המעשר. 2
תאמר 3

רש"י בת"י

ושלמים - גופיה גמירין "שם" "שם" ממעשר. דכתיב "חבת שלמים ואכלת שם", מה להלן - מעשר, אף כאן - מעשר. וקא דייקין: מה שלמים - אין גופן מעשר, דהא אין מעשר שני אלא בתבואה, 1
אלא ממעט מעשר קמאר קרא דביא שלמים. **אף תודה נפי** - למיר תודה לא מנח המעשר, ורדיון מן חזקין הראשונה של מעשר. והני **חבי** הלוקחות - ממעט מעשר - אין גופן מעשר, ומשום דכי קשרית לאחרי לחמי תודה מנייה. 2
מין מעשר - דשלמים - בשר, ומעשר - פירא. אף לחמי תודה שנובא מן המעשר - לא יביאום מנין המעשר. רדיון נמי חזקין הראשונה של מעשר, אלא מן המעט יקח לחמי תודה לשם (מעשר) ותרעה, דמשע - לא מן מעשר הוא. **המתפס** 3
ממעט מעשר שני - ואם ירצה, יקח מן חזקין הראשונה של מעשר. ומה שכתבנו למעט מעשר - לא שנובא מעט מעשר - לא שנובא מעט מעשר, אלא שיקח בהמה לשם של מעשר. דאבהמה דאי חלה קדושה 4
הראויה למנוח, הלוקח חיה - ממעט מעשר שני בירושלים. **לחובי שלמים** - לא יצא העור לחולין מקדושת שלמים, אלא ימכור רביא ברמיו שלמים, הלכך עור גמי קדש. וכן אם לקח בהמה 5
ממעט מעשר שני לבשר תאיה, לא יצא העור לחולין מקדושת מעשר שני, אלא ימכור העור ואכלו דמיו בירושלים. דאין דרך מן כבד, דסתם בהמה מעשר שני הנאכלת בירושלים יקרב שלמים. אבל חיה לבשר תאיה 6
ובהמה לחובי שלמים - יצא העור לחולין מקדושת מעשר שני, דאמרין בעירובין בפרק "בבב"ר ערבין": "בבקר" - מלמד שלוקחין בקר ממעט מעשר שני עש העור, ולא צריך לאכול בירושלים אלא הבשר. קתני מיהו: חיה לחובי שלמים - לא יצא 7
העור לחולין. **לאו ליפירא דקני שלמים** - וחלה קדושה על העור שראוי להם. **אינו בתורת** - דאילו חיה חלה קדושת שלמים אודה - דהי ענין העור לחולין, שראוי העור לחובי שלמים שחולין. 8
מאי מעמא - לא יצא העור לחולין מקדושת מעשר, שהרי אין דרך מן כבד לקנות חיה לחובי שלמים? מלגא דרבי מאיר ורבי יהודה בבסות קדושין בפרק שני. כיון **דמעשר קרי שלמים** - כדגמירין לעיל "שם" "שם", אחד לחקש - 9
לא שלמים, שהפודה חקש - סוסף חומש, ומהרה מעשר שני - סוסף חומש. **משנה** דמיני **אזא** מן החולין - מפרש בגמרא. **אף כל דבר שבחובה כו** - לפיכך, האומר "הרי עלי תודה" או שלמים, הואיל כן אין 10
זבחה, דאין אמר "הרי עלי" - לא יביא אלא מן החולין, **ככל פסח** - מן חזקין הראשונה של מעשר, מן "דחיתין" - כי שרי לה דמנא לאחרי חזקין הראשונה של מעשר, 11
כדגמירין "שם" "שם" - דהי מילי שלמים גופיהו, דבני אכילה נערו, אבל נסכים, דכליל נערו - לא יביא מן המעשר. **גמרא** פסח מצרים לא בא אלא מן החולין - דעדיין לא היה להם תבואת מעשר שני, דאין מעשר אלא משכנסא לארץ. 12
13

ושלמים גמר שם שם ממעשר שני - דמזבין ממעט מעשר, דכתיב במעשר שני "ונתתה בבסא" ער "ואכלת 1
שם" (דברים יד), דכתיב בשלמים ואכלת שם" (שם כז), מה "שם" דחתם - מעשר, אף "שם" דגבי שלמים - מעשר, 2
דכולו לחובי שלמים ממעשר. **ופניה מה שלמים אין גופן מעשר** - שני, דשלמים בשר. אף תודה דבאה 3
ממעשר, אין גופן מעשר. דאזכין חזקין שכולל ליקוחם בהם - לא היו של מעשר, אלא שניקח בבסא מעשר. מה 4
שלמים בו דמין מעשר נערו - אלא יביא ממעט מעשר, 5
חקת חזות לתורה, דהי לאו דהי מין מעשר. **המתפס** - 6
שקנות מעט מעשר שני לקנות שלמים מן, אף על גב דסתם 7
מנות מעשר שלמים חן, אף על גב דמתפס בהו בפירוש - 8
לא קני שלמים, ולא חלה על אותן מנות קדושת שלמים. 9
אלא שכולו לקנות מן כל דבר אחר שרצה. **דלא אליא** 10
שלמים לימחל אקדושת מעשר - שלא יהא יכול ליתנו 11
בכל אשר תאיה נפש. הלוקח חיה - ממעט מעשר שני 12
לחובי שלמים. **ובהמה לבשר תאיה** - לאוכלה בירושלים 13
בכל שנה שירצה. דכתיב (דברים יד) "ונתתה בבסא בכל 14
אשר תאיה נפשו". דאף על גב דאין ודני ליקח ממעט מעשר 15
שם אלא שלמים, **לא יצא העור לחולין** - דאילו בשר 16
וחיה נפח לא חזא לשלמים, אבל עור דחזא ליקח בו בהמה 17
לשלמים - לא יצא לחולין ודכא דיש בו ליקח בו בהמה. סתם 18
מנות מעשר דהיא שלמים, ונביא דמיו שלמים. דקייטין לן 19
דכך אתא דהיין לעשות מנות מעט מעשר שני בהמה 20
לשלמים, וזה לבשר תאיה, והעור יצא לחולין. כדאמר בפרק 21
"בבב"ר ערבין" (עירובין כ"ב:) "בבקר" - מלמד שלוקחין בקר 22
אגב עורו, הבשר - לבדו, ומבלי דמי העור בבשר יוצא 23
לחולין, וצאן אגב חיותו. אבל הבא נשני, ודלק חיה לשלמים 24
ובהמה לבשר תאיה - לא יצא העור לחולין, אלא קני שלמים. 25
לא ליפירא דקני - העורות תורת שלמים, אלמא דאלימא 26
קדושת שלמים לימחל אקדושת מעשר. **הכי קאמר אינו** 27
בתורת לצאת העור לחולין - דאין לו קדושה כלל, והואיל 28
ושלא בתורה לוקח, ונעשה יצא עור כלוקח ממעט מעשר 29
שני שור לחישה, שלא לקח סתם - דלא הי שלמים כלל, 30
לא חיה ולא עור. כדכתיב (דברים כז), ענין אחר: איני 31
בתורת לצאת העור לחולין - דהיינו, לשלמים. הלוקח בהמה 32
ממנות מעשר לשלמים - הבשר נאכל בתורת שלמים, והעור 33
יוצא לחולין, אבל האי - לא קני לחולין, יקח מדמי העור 34
בהמה לשלמים, אבל לא קנה שלמים, ונעשה כלוקח שור 35
לחישה ממעט מעשר שני, ומדמיין חן ועורו, ואכלו כל 36
דמי מעשר. **אליא דרבי יהודה** - דאמר בבסות קדושין 37
(נבב:) מעשר - מנחן דחיות הוא, ויכול לקדש בו את האשה, 38
לא פליגי דקני שלמים, מקדושת שלמים דחילא אמנחן דחיות. 39
מאי דאמר לא קני כרבי מאיר - דלא חלה קדושת 40
שלמים אמנחן גבה דין בין כרבי מאיר - שלמים - בהמה 41
שלוקח ממעט מעשר סתם - בקר שלמים. **מבי תפיס ליה** 42
נפי - לצורך שלמים חפס, דקני שלמים, ואין יכול לשנותן 43
לדבר אחר. **כשהוא פזין** - ויפירא בו, ואחר למעשר 44
שמהלל על פרוטות או על דריגן. **מוסרף שני חומשים** - 45
אזכר חומש - להקדושת שפודה, דהיינו שלמים, דכתיב "אם 46
הקדשתי וני יספח ומעשרי וני ויפירא בו, ואחר למעשר 47
שני" - דכתיב "אם יאכל איש ממעשרו וני (שם), וזה 48
הוא דחילא קדושת שלמים אקדושת מעשר, שהרי דסיף 49
חומש אשמיטת, ודכי אמר רבי אלעזר לא קני? **הא מני** 50
רבי יהודה ורבי - דאמר מנחן דחיות הוא, לחובי חל עליה 51
קדושת שלמים. **משנה כל הבא מן הצאן ומן הבקר** 52
- הינו תורה שלמים, הבאין זבוחי האומר "הרי עלי תודה 53
וכו" - משנה אשנה צריכה הוא, דהא תנינן לה לעיל, אי 54
לא משום סיפא דצריכה, דקתני: נסכים בכל מקום, ואפילו 55
הוא אמר "הרי עלי זבחי", ולא אמר "ונסכים", אי נמי: דאמר 56
זבח ונסכים, ואפילו לא נזכר, **עלי**, אלא אמר "הרי עלי" 57
לא יביא אלא מן החולין. **גמרא** מה פסח במצרים אינו 58
בא אלא מן החולין - דאבתי לא הוה מעשרתו, ובי דנין 59
הא - והאיל ומצני שום פסח שאינו בא אלא מן החולין, שכן אין טעון מתן דמים למזבח - דלא היה מזבח אלא משקף ומזוחות, וכיון דאין ממנו למנוח - לא דיי דומיא דשלמים, להכי אין בא מן המעשר. 60

רש"י בת"י

ושלמים - גופיה גמירין "שם" "שם" ממעשר. דכתיב "חבת שלמים ואכלת שם", מה להלן - מעשר, אף כאן - מעשר. וקא דייקין: מה שלמים - אין גופן מעשר, דהא אין מעשר שני אלא בתבואה, 1
אלא ממעט מעשר קמאר קרא דביא שלמים. **אף תודה נפי** - למיר תודה לא מנח המעשר, ורדיון מן חזקין הראשונה של מעשר. והני **חבי** הלוקחות - ממעט מעשר - אין גופן מעשר, ומשום דכי קשרית לאחרי לחמי תודה מנייה. 2
מין מעשר - דשלמים - בשר, ומעשר - פירא. אף לחמי תודה שנובא מן המעשר - לא יביאום מנין המעשר. רדיון נמי חזקין הראשונה של מעשר, אלא מן המעט יקח לחמי תודה לשם (מעשר) ותרעה, דמשע - לא מן מעשר הוא. **המתפס** 3
ממעט מעשר שני - ואם ירצה, יקח מן חזקין הראשונה של מעשר. ומה שכתבנו למעט מעשר - לא שנובא מעט מעשר - לא שנובא מעט מעשר, אלא שיקח בהמה לשם של מעשר. דאבהמה דאי חלה קדושה 4
הראויה למנוח, הלוקח חיה - ממעט מעשר שני בירושלים. **לחובי שלמים** - לא יצא העור לחולין מקדושת שלמים, אלא ימכור רביא ברמיו שלמים, הלכך עור גמי קדש. וכן אם לקח בהמה 5
ממעט מעשר שני לבשר תאיה, לא יצא העור לחולין מקדושת מעשר שני, אלא ימכור העור ואכלו דמיו בירושלים. דאין דרך מן כבד, דסתם בהמה מעשר שני הנאכלת בירושלים יקרב שלמים. אבל חיה לבשר תאיה 6
ובהמה לחובי שלמים - יצא העור לחולין מקדושת מעשר שני, דאמרין בעירובין בפרק "בבב"ר ערבין": "בבקר" - מלמד שלוקחין בקר ממעט מעשר שני עש העור, ולא צריך לאכול בירושלים אלא הבשר. קתני מיהו: חיה לחובי שלמים - לא יצא 7
העור לחולין. **לאו ליפירא דקני שלמים** - וחלה קדושה על העור שראוי להם. **אינו בתורת** - דאילו חיה חלה קדושת שלמים אודה - דהי ענין העור לחולין, שראוי העור לחובי שלמים שחולין. 8
מאי מעמא - לא יצא העור לחולין מקדושת מעשר, שהרי אין דרך מן כבד לקנות חיה לחובי שלמים? מלגא דרבי מאיר ורבי יהודה בבסות קדושין בפרק שני. כיון **דמעשר קרי שלמים** - כדגמירין לעיל "שם" "שם", אחד לחקש - 9
לא שלמים, שהפודה חקש - סוסף חומש, ומהרה מעשר שני - סוסף חומש. **משנה** דמיני **אזא** מן החולין - מפרש בגמרא. **אף כל דבר שבחובה כו** - לפיכך, האומר "הרי עלי תודה" או שלמים, הואיל כן אין 10
זבחה, דאין אמר "הרי עלי" - לא יביא אלא מן החולין, **ככל פסח** - מן חזקין הראשונה של מעשר, מן "דחיתין" - כי שרי לה דמנא לאחרי חזקין הראשונה של מעשר, 11
כדגמירין "שם" "שם" - דהי מילי שלמים גופיהו, דבני אכילה נערו, אבל נסכים, דכליל נערו - לא יביא מן המעשר. **גמרא** פסח מצרים לא בא אלא מן החולין - דעדיין לא היה להם תבואת מעשר שני, דאין מעשר אלא משכנסא לארץ. 12
13

קמו

מנחות. פרק שמיני – התורה היתה באה דף פב עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ) תוספות רש"י

1 **והשתא** נמי — דכתיב "ועבדת" לאקשויי לכל הפסחים, ליפרוך: וכי דנק אפשר משאי
2 אפשרו ומשני: אין משיבין על הדקש. רבי עקיבא סבר: אפילו הכי, אין דנק
3 אפשר משאי אפשר. אבל אין לומר דלית ליה היקשא, דעל כרחוק אית ליה היקשא, דרציבא
4 לשאר מילי, דבאיתא בפרק "מזהב טבא" (פסחים צו,א), ואם תרצוק דוא בפרק "בנות
5 בותים" (נדה לו,ב) דדרשין: כימי נדתי כי ימי

1 לִידָתָהּ, פִּרְיָהּ; וְכִי דָנִין אִפְשֵׁר מִשְׁאֵי אִפְשֵׁר; וּמִשְׁנֵי
 2 רַב שָׁשׁ: עַל כִּרְחֹק הַקִּישָׁן הַכְּתוּב. וְרַב אֲחֻרְבִּי
 3 בַּר אֲמִי מִשְׁנֵי: רַבִּי אֲלִיעֶזֶר הָאֵל. מִשְׁמַע דְּבַעֲי רַב
 4 שֶׁשֶׁת לִשְׁנָיִם אִפְלוּ כְּרִבֵּי עֶקֶב, וּמֵאֵמָּה הָאֵל
 5 נָמִי הַקִּישָׁן הָאֵל, וּפְלִגְזוּ יֵשׁ לְמוֹר; דְּסֹבֵר כִּי
 6 שֶׁשֶׁת הַבָּא, דְּאִיבָא לְאֻקְוָמִי הַקִּישָׁא לְשֹׂאֵר מִלֵּי,
 7 לְהֵכִי לֹא אִמְרִינָן עַל כִּרְחֹק הַקִּישָׁן הַכְּתוּב. וּבִסְמֻךְ
 8 דְּרִישׁ: מַה אִשֵּׁם — אֵין שְׁפִיר וְשִׁלְיָא קִדּוּשׁ כִּי,
 9 וְקֹאמְרוּ: דְּסֹבֵר דְּנִין אִפְשֵׁר מִשְׁאֵי אִפְשֵׁר, דְּנִשְׁמַע
 10 לִישׁנָא דְּרִבֵּי אֲלִיעֶזֶר לְטַעְמִיהּ, אֲבָל רַבִּי עֶקֶב
 11 פְּלִגְזֵי עֲלֵיהּ — הָתָם נָמִי צִיבָנָא הַקִּישָׁא לְמִלֵּי
 12 טוֹבָא, וְאֵם אֲתַמְרוּ: וְהָאֵל פְּלִגְזֵי בִּפְרָק "דְּחֻלְקִי"
 13 (יִבְמוֹת מוֹא), דְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר יִלְקֵי מֵאֲבוֹת, דְּמַל
 14 וְלֹא טַבֵּל — הֵי גוֹר. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ יִלְקֵי מֵאֲמֻדָּתָהּ,
 15 דְּטַבֵּל לֹא מַל — הֵי גוֹר. וְהַפִּרְקִי: וְלִרְבִּי אֲלִיעֶזֶר נָמִי
 16 נִילֵף מֵאֲמֻדָּתָהּ, דְּהָא אֵית לִיה דָּנִין אִפְשֵׁר מִשְׁאֵי
 17 אִפְשֵׁר. וְהִשְׁתָּא, אִפְלוּ לְרַבִּי עֶקֶב מִן כְּדֻאשְׁתִּי,
 18 דְּהָתָם מְרֻדָּה דָּנִינָן, וְהַקִּישָׁא הָאֵל, כְּדֻרִישָׁן
 19 בִּפְרָק שְׁנֵי דְּבִרְתִּינָא (ט.א.), "כֹּכֶם כּוֹר" — מַה
 20 אֲבוֹתֵיכֶם לֹא נִכְנְסוּ לְבֵרִית כִּי, דְּעַל כִּרְחֹק הַקִּישָׁן
 21 הַכְּתוּב: יֵשׁ לְמוֹר: דְּהָתָם מִסְתַּבֵּר דָּתָא קְרָא
 22 לְמִימַר דִּילְפִּינָן אֲנִישׁ מֵאֲנִישׁ וְנִישׁ מִנִּישׁ. וְאִי
 23 לֹא דַּאשְׁכּוּן בְּעֵלְמָא דְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר סֹבֵר דָּנִין,
 24 כְּדִמְתִּינִי מִןֹּךְ דְּהָבָא, אֵל הוּא פִּרְקִי. וְיֵשׁ לְתַלְמוּדָהּ
 25 (וְלִרְבִּי עֶקֶב) מִנְּלֵן דָּאֵן שְׁלֹשִׁים מִבְּנוֹת. וְדִבְרָק
 26 קָמָא דְּמִכּוֹת (ה.א.) לִיפְלִין לַה בְּלוּשִׁין שׁוּד "דְּרִישֵׁי"
 27 "רִישֵׁי" (וּמִמִּיתָהּ), וְהִינֵי אִפְשֵׁר מִשְׁאֵי אִפְשֵׁר. וְאִף
 28 עַל גַּב דָּאֵן גּוֹרָה שׁוּד לְמַצְחָהּ, הֵכִי נָמִי אֵין הַקִּישָׁ
 29 לְמַצְחָהּ, וְקִסְבֵּר: אֵין דָּנִין וְכִי תִימָא: דְּמֻדָּה הָתָם,
 30 מִשּׁוּם דְּגוֹרָה שׁוּד לַה צִּירָא, וְעַל כִּרְחֹק הַקִּישָׁן
 31 הַכְּתוּב דָּא צִירִינָן לְמִלֵּי טוֹבָא בְּהוּזָא פִּירָא
 32 גּוֹפִיָּה וּבִפְרָק קָמָא סְטֵרְדוּרָהִין (ב.א.) וּבִפְרָק "אֲחֻד"
 33 דִּינִי מִמּוֹת" (שֵׁם ל.ג.) וּבִפְרָק "הַחֻבֵּל" (בבא
 34 קָמָא פ.ב.) וּבִפְרָק "אֵלּוּ נִעְרוֹת" (כְּתוּבוֹת ל.ה.),
 35 וּבְתַרְבִּיבָא אֲמֹר — הוּא בֵּית הַמִּדְרָשׁ, מִקָּם
 36 שֶׁמִּרְבִּיצִין בֵּי תוֹרָה. וְלִשְׁחַן שְׁהִסְפִּי בִּי רַבָּנָן
 37 בְּתַלְמוּדָה. וְיִקְחָא דַּת הַמֵּאכָלָה כִּי, הִשְׁתָּא דְּרִישֵׁי
 38 לִיה הָבָא לְקִדְשִׁים שִׁשְׁטֵין כִּלִּי, וְתִימְנָה דְּבִפְרָק
 39 קָמָא דְּחֻלְקִי (ט.א.) מִקּוּמִינָן לִיה לַעֲנֵן חֻלְקִי.

45 דאמרינ: מנין לשחיטה שהיא בתלוש? שנאמר "ויקח את המאכלת!" ואומר רבינו תם: דקרא
46 ודאי בקדשים כתיב, אלא גמרינן נמי חולין, מדכתיב "לשחוט את בנו" ולא כתיב "לשחוט
47 העולה". אבל כלי לא שייך למילף בחולין אלא בקדשים, כשאר עבודות דבעו כלי שרת.

ומדכתיב "ויקח", דמשמע: דבר תלוש, ולא כתיב "ויקח" דרשין תלוש בחולין, וכלי בקדשים
וריותיה דאברהם קא משמע לן — הכא לא שייך לדחויי הכי. דלענין מה שהביא עמו דבר דבר
דאברהם קא משמע לן, אבל מאכלת שהזכיר למה ליי ואין לאו לאשמעינן דעילה שעטנה כליל
הא דלא לפינן לזכרי בהנה מחטאת ואשם כדלפינן ממנחה — משום דכתיב בתרייהו גבי
מזיקשא דחטאת מהאי קרא דכתיב "ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת ושני כבשים בני שנה
שטמא הבא: כן דרדיקשא דחטאת ואשם אישם לאוקומה למילתא דחטאת, כדפרש רבא, לא
להכי אתא, בלן משכחא למילתא אחריתא. **א**יך כל אינו נאכל לאו לזכרי בהנה — וישראלים
בובחים. ונראה דעל כרחוק איירי נמי בשלמי נדבה, דהא בפרק קמא דובחים (נ,ח).

[illegible]

1 **תאמר בפסח דורות שכן מעון וכו' – כשלמים, ודין הוא שיביא אף מן המעשר**
2 **כשלמים. כל עבודות של חדש זה – פסח דורות כזה, דבא מן החולין. ליקן במילתיה –**
3 **קמייטא, וכי דנין איפשר וכו', אמאי חזר ודנין דין אחרי? א' הדר ביה – דסברי: דנין**
4 **אפשר משאי אפשר, והאי דלא גמר ליה רבי עקיבא פסח דורות מפסח מצרים משום**

האי פירכא: מה לפסח מצרים שכן ואין טעון
מתן וכו' - האי לאו פירכא היא. דפסח מדבר
יוביל. שטען מתן דמים ואימורים למזבח,
ואינו בא אל אלא מן החולין, בדמבדל לא הזה
מעשר עד שבאו לארץ. אף אני באניא פסח
דורות, שאינו בא אל אלא מן החולין. לדברין
דרכי אליעזר - דאית ליה דנקן אפשר משאי
אפשר: מה לפסח מצרים, אבל איהו סבר דאין
דנקן. ורבי אליעזר - אמאי מהדר ליה
"ועבדת?" לימא: לאו פירכא היא, דפסח מדבר
יוביל. והשתא נמי - אף על גב דילין מן
"ועבדת", ליפרוך רוח עד עקיבא: וכי דנקן אפשר
משאי אפשר? הוה קרא "ועבדת" לא משמע
ליה, דהא לא כתיב בפיורש דבא מן החולין,
אלא אליף מהקישא דיהו כל עבודות של חדש
זה כוה. וזאת אומרת - מדלא פריך הכי, אף
מבין על ההקש, אף על גב דאיכא למיפרך
שיהי' שכן כהא. דאדם דן קל וחומר מעצמו,
ואין אדם דן גורוה שוה (ההקש) מעצמו, אלא
אם כן למדה דורו, ורבו מרבו, הלכה למשה
מסיני. ובתריצא - בבית המדרש שמרביצים
בו התורה אמרו: וכי דבר הלמוד בהקש, חזר
ומלמד בהקש? דפסח דורות למד מפסח
מצרים דורות מן החולין, היאך למדין תודה
מפסח דורות? כבללא איתמר - כלומר, פסח
מצרים נפסח דורות בכלל קרא. דשם "פסח"
אחד הוא. ולא היה דבר הלמוד בהקש, דהכי
דילין תודה מפסח דורות - כמאן דילין מפסח
מצרים, דשם "פסח" אחד הוא. ורבי עקיבא -
הואיל ולא יליף מן "ועבדת" כרבי אליעזר,
פסח דורות דאינו בא אל מן החולין מנל?
אחד התורה - מאי קא משמע לך האי קרא?
עולה - להכי מקיש קרבנות לעולה - לומר
לך: מה עולה וכו', מאי היא - באיזה כלי
דילפינן מעולה: אלימא מורק - לקבל הדם,
כדאשכחן מורק בעולה, דכתיב "וישלח את
נערי בני ישראל ויעלו עולות", וכתבי' "וישם
באגנות" נמי כתיב וישם באגנות - דהאי
"באגנות" משמע אכולהו, כיון דשלמים טענין
מזר - כל שכן שאר קדשים, ואמאי ילפי
בדריא

מעולות טפי משלמי צבור? **סבין** – דלא הוו מולקין. **מנחה** – להכי הוקשו למנחה: מה
מנחה כו'. **אלא** לזכרי כהונה – דכתיב "כל זכר בבני אהרן יאכלנה" (ויקרא ו).
בהריא

ומדוהיב "מאכלת", דהוה ליה למכתב "ויקח את המחתך". ואף על גב דהתם דרזי רבי חייא ור' אבהו, ולא סמך על מה שימצא צור וקנה מחובר, שייך לומר דכתביה קרא לאשמועינן זריותיה מן מנחה אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה – בסוף "דם חטאת" בובחוס (צחא) פירש בקונטרס: לת זכרים "קדש קדשים הוא". וקשיא: בדפיק "איהו קומין" (בובוס נהא) איבא תנא דילין חסד שלימים? מה חטאת – לזכרי כהונה, אף שלמי ציבור – לזכרי כהונה? ונראה לפרש דהיינו קמקינן ליה לאכילת זכרים, כיון דאינו שוה בכל הנהו דכתיבי בקרא. אבל מנחה – על כרחין אינה קרא – בבבשי עצרת קאי, דקדשי קדשים יתירו כל הכותבין במקרא זה. כך פירש בקונטרס א"ל מ' מהאי קרא שלא לשמו. ועוד: בכולהו קרבנות, דטענין כלי, מהבא נפקא לן. בבבשי

מִשְׁעָר וּפֶתַח שְׁטַחֵת מִן־הַדָּמִים וְאִי־מִדְּמָיִם. **בּוֹה** – שֶׁן מִצְרִיִּים מִה־זֶּה – מִן הַחֻלְעִיל, אָף לְדוֹרוֹת – מִן הַחֻלְעִיל. לִיכֹן
אֶשְׁרֵי מִשְׁעָר אֶשְׁרֵי שֶׁשֶׁהוּא **אִי־פֶתַח** – דָּתֵן דְּמִיִּם אֶל פִּירְכָּהּ דִּיא. **פֶּתַח בְּרִירֵי** – שְׁעָרֵי בֵּן יִשְׂרָאֵל עַל
מִן הַחֻלְעִיל, וְעֵרְיִין אֶל לִדְם מִשְׁעָרֵי **אִי־פֶתַח** – מִתְּרִמֹּת – אֶל פִּירְכָּהּ דִּיא, וּפֶתַח מִדְּמָיִם
כִּי – שִׁידֵה כֵּל הַעֲבֻדָּה לִשְׁחַר בּוֹה. **וְהִשְׁתָּא נִמְי לִי־פֶתַח** – וְכִי וְכֵן אֶשְׁרֵי מִשְׁעָר אֶשְׁרֵי **וְהִתְרַבֵּצָא אִמּוֹד**
כִּתְרִיבִי, **בְּחִישׁ הוֹדִי**. **חֻזִּיר וְיִסְמֶלֶךְ** – עַל שֶׁאֵר קִרְבֶּתָּהּ בְּחִישֵׁי **בְּכִלְלֵי אִתְמֵר** – מִתְּרִמֹּת, כִּי לִפְסוֹד מִן בְּחֻדְרֵי
אֶת אִתָּה לִדְם **נִמְי לִי־פֶתַח** **אֶל־הַמָּה** – כְּלִמְרֵה, מֵאֵד אִרְקֵה דִּתְּרֵי הַחֻלְעִיל כְּפֶלֶת לִידֵה, אֶל בְּרִישֵׁי לִדְם וְשֶׁשֶׁהוּא בְּחֻדְרֵי
תוֹרַת הַחֻלְעִיל – זֹאת תוֹרַת הַחֻשָּׁתִּים כִּי, אֵלֶּא לְהוֹדֵא אֶרְאָתָה. **מִי־הִיא** – עַל אִתָּה כִּי הִיא מִלְמַדָּה **אִי־לִמָּה**
אִי־הִיא – אֶת־הַחֻדְרֵי אֶלֶּקֶשׁ שֶׁאֵר קִרְבֶּתָּהּ לְעִלְוֵה שְׁטַחֵת מוֹרֵי, שְׁלִמֵּי־נִמְי **כִּתְבִּי־בּוֹה וְיוֹשֵׁם בְּאֻנּוֹת** – וְהִדָּם
עֵינֵי, **אִי־הִיא** – עַל אִתָּה מִן הַקִּרְבֶּת מִלְמַדָּה שֶׁאֵר בְּאֻנֵּי לְכַמְכֵּם:

ללמוד, שאין משיבין על ההיקש – שדבר הנלמד מהיקש אינו נדחה
מחמת תשובה שיש להשיב ולומר שאינו דומה לדבר המלמד,
ולפיכך סבר רבי אליעזר שאף לדעת האומר שאין דנים אפשר משאי
אפשר, כשיש היקש אפשר ללמוד פסח דורות מפסח מצרים.
ממשיכה הגמרא להקשות כיצד יש ללמוד מפסח הדין שאין דבר
שבחובה בא אלא מן החולין: וכתב רבינא – ובבית המדרש אמור –
הקשו על משנתנו שלמדה את דין 'אין דבר שבחובה בא אלא מן
החולין' בכל הקרבנות מפסח דורות, הלא מה שפסח דורות אינו בא
מן המעשר נלמד מהיקש לפסח מצרים, ואם כן קשה, וכן דבר הלמד
בהיקש חוזר ומלמד בהיקש, והלא כלל הוא בקדשים שאינו חוזר
ומלמד, וכיצד אפשר ללמוד לכל הקרבנות מהיקש מפסח דורות,
שהוא עצמו נלמד בהיקש. מתרצת הגמרא: משנתנו לא למדה
מפסח דורות לבדו, אלא בכלל איתמר – למדה מכלל כל הפסחים
יחד, לפי שפסח כולל – כל הקרבנות הקריים פסח, הן פסח מצרים
והן פסח מדבר, חדא מילתא היא, ולפיכך אף שלא למדנו בתורה
שאניה באה מן המעשר אלא מפסח דורות, אף על פי כן מכיון שהכל
שם אחד של פסח הוא אין כאן שם דבר הלמד מאחרים שלא יוכל
לחזור וללמד משום כך.
עלה בידנו מדברי הברייתא, שהדין שפסח דורות אינו בא מן
המעשר, לדעת רבי אליעזר נלמד מפסח מצרים, ולדעת רבי עקיבא
אין ללמוד כן. עתה מבררת הגמרא מהיכן נלמד דין זה לדעת רבי
עקיבא. מבררת הגמרא: ורבי עקיבא הסובר שאין דנים אפשר משאי
אפשר, פסח דורות דאינו בא אלא מן החולין, מנא ליה. משיבה
הגמרא: נפקא ליה מהא דאמר שמואל משום רבי אליעזר –
מהפסוק שדרש שמואל משמו של רבי אליעזר, נאמר בתורה (ויקרא ז
ט) 'זאת התורה לעלה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח
השלימים', וכל פסוק זה מיותר, לפי שבכל קרבן בפני עצמו כבר
כתבה התורה 'זאת תורת העלה' (שם ט) 'זאת תורת החטאת' (שם יח)
וכדומה, לכך דרש רבי אליעזר, שנאמר פסוק זה כדי ללמוד מכל
אחד מהקרבנות שנוכרו בו הלכות שיהנוגו בכל הקרבנות.
רבי אליעזר מבאר בכל אחד מן הקרבנות הנזכרים בפסוק, איזו
הלכה יש ללמוד ממנו לשאר הקרבנות: 'עולה' הנוכרת בפסוק מה
באה ללמד, מה עולה מעונה בלי – כשם שעולה אינה נעשית אלא
בכלי כמו שיתבאר בסמוך, אף כל קרבן מעון בלי.
מבררת הגמרא: מאי היא – איזהו הכלי שלמדנו מכאן להצריכו בכל
הקרבנות. אלימא מורק – אם נאמר שהכוונה למזרק לקבל בו דם
הקרבן, שמצאנו שהקריבו בני ישראל עולות בהר סיני בזמן מתן תורה
ושמו את הדם במזרק, כפי שנאמר שם (שמות כ) 'וישם באנגות' שהם
כלים המיועדים לקבלת הדם, ומעולה נלמד לשאר הקרבנות, גבי
זבחי שלמי ציבור נמי כתב – הרי גם על השלמים שהקריבו שם בני
ישראל נאמר הפסוק 'וישם באנגות', ומדוע בהיקש של 'זאת התורה'
נלמד דין קבלה בכלי מעולה שנוכרה בפסוק ולא מהשלמים.
מתרצת הגמרא: אלא הכלי שלמדנו מעולה לשאר הקרבנות, הוא
סבין, ששחיתם צריכה להיות בסבין, ולא ישחטם בצור שהיא אבן
חדודה או בקנה שפיו חדוד וראוי לשחוט בו, שאין כל אלו ראויים
להיות כלי שרת כסבין. ממשיכה הגמרא ושואלת: ועולה נופה מנלן
– ובעולה עצמה מנין לנו דין זה שצריכה להישחט בסבין דווקא.
מתרצת הגמרא: דכתב – ממה שנאמר בעקידת יצחק (בראשית כב ט)
'וישלח אברהם את ידו ויצחק את המאכלת לשחט את בנו',
ומאכלת היא סבין, והנה עולה הוא – סבור היה אברהם להקריב
את יצחק לעולה, דכתב – כמו שנאמר שם (כב ט) באל שהקריב
תחת יצחק 'ויעלה תחת בנו' וממה שנאמר 'תחת בנו' מבואר
שאף את יצחק סבר אברהם להקריב לעולה.
ממשיכה הגמרא בביאור ההלכות הנלמדות מן ההיקש: 'מנחה' –
ממה שנאמר בפסוק זה מנחה יש ללמוד, מה מנחה אינה נאכלת
אלא לזכרי כהונה – כשם שמנחה אינה נאכלת אלא לכהנים וזכרים,
ולא לזרים שאינם כהנים, ואף לא לנשי כהנים ועבדיהם המותרים
באכילת תרומה, אף כל – יש ללמוד ממנה בהיקש זה, שגם קרבנות
אחרים כך דינם שאין נאכלין אלא לזכרי כהונה.
מבררת הגמרא: מאי – אלו הם הקרבנות שבהם יש ללמוד כך
ממנחה, אי – אם הכוונה לחטאת ואשם,

וכיצד תאמר שכן הוא הדין בפסח דורות, ששענו מתן דמים
ואימורין לגבי מנחה, ודומה הוא לשלמים שבהם למדנו שיכולים
לבוא גם ממעשר. אמר לו רבי אליעזר לרבי עקיבא, הרי הוא אמר
– כבר נאמר בפסוק (שמות יג ט) במצות הבאת קרבן פסח, 'ועבדת את
העבודה הזאת בחודש הזה' – עליכם לעשות את עבודת הפסח
שעשיתם במצרים בכל שנה ושנה בחודש ניסן, ומכך יש ללמוד
שיהיו כל עבודות של חודש הזה כזה – שכל עבודות הפסח שתעשו
בחודש הזה לדורות, יהיו כעבודות שעשיתם בפסח מצרים, וכיון
שמצאנו בפסח מצרים שבא מן החולין, יש ללמוד מהיקש זה שיהא
כך הדין גם בפסח דורות.
רבי עקיבא הקשה תחילה לרבי אליעזר שאין דין אפשר משאי
אפשר, וחזר והקשה שאין ללמוד מפסח מצרים לפי שאינו טעון מתן
דמים ואימורים על המזבח. הגמרא מבררת את שיטתו: ורבי עקיבא
שחזר להקשות על רבי אליעזר קושיא אחרת, מה היא שיטתו, אי
סבר לה – אם עדיין סבור הוא כדבריו הראשונים דאין דנין אפשר
משאי אפשר, ליקו במילתיה – שיעמוד בדבריו הראשונים שהקשה
על רבי אליעזר וכן דנין אפשר משאי אפשר, ומדוע הוצרך
להקשות קושיא אחרת להוכיח ממנה שלא כדברי רבי אליעזר. אי
הדר ביה – ואם חזר בו רבי עקיבא והודה לרבי אליעזר שיש ללמוד
אפשר משאי אפשר, והאי דלא נמר מפסח מצרים – ומה שלא
הודה לדברי רבי אליעזר שלמד מפסח מצרים לפסח דורות שאינו
בא מן המעשר, משום האי פירכא הוא – מחמת קושיא זו השניה,
שפסח מצרים אין דמיו ואימוריו קריבים על המזבח, ואינו כפסח
דורות שדמיו ואימוריו קריבים על המזבח, הרי קושיא זו יש לדחותה,
משום שפסח שעשו ישראל במדבר יוכיח, שאף על פי שדמיו
ואימוריו קרבו על המזבח, שהרי היה זה לאחר שהוקם המשכן
והמזבח, מכל מקום גם פסח זה לא בא מן המעשר, שכל עוד שלא
נכנסו בני ישראל לארץ עדיין לא היתה מצות מעשר נוהגת. ואם כן
מוכח שמתן דמים ואימורים אינו סיבה שמחמתה הביאו ממעשר.
מתרצת הגמרא: אכן רבי עקיבא סובר שאין דנים אפשר משאי
אפשר, ומה שהוצרך להקשות את הקושיא השניה, לדבריו דרבי
אליעזר אמר – לא הוצרך לה אלא לשטתו של רבי אליעזר. וכך
כוונת דבריו, לדירי, אין דנין אפשר משאי אפשר וממילא לא שייך
ללמוד בפסח דורות שיבוא מן החולין מפסח מצרים, אך אף לדירי,
דאמרת דנין אפשר משאי אפשר, עדיין יקשה על דבריו, מה
לפסח מצרים שכן אינו טעון מתן דמים ואימורין לגבי מנחה, ואינו
דומה לשלמים, ולכך אינו יכול לבוא מן המעשר, תאמר בפסח
דורות ששענו מתן דמים ואימורין לגבי מנחה, ואפשר שיכול לבוא
מן המעשר. ואמר ליה רבי אליעזר, שהוקש פסח דורות לפסח
מצרים בפסוק 'ועבדת את העבודה הזאת בחודש הזה'.
הגמרא ממשיכה בביור דברי הברייתא. מקשה הגמרא: ורבי
אליעזר, לאחר שהקשה לו רבי עקיבא שאין ללמוד מפסח מצרים
שלא היו דמיו ואימוריו קריבים על המזבח, מדוע הוצרך להשיב מכח
ההיקש הנלמד מן הפסוק 'ועבדת', לימא ליה, שפסח שעשו ישראל
במדבר יוכיח שאין הדבר תלוי במתן דמים ואימורים. מתרצת
הגמרא: מה שהוצרך רבי אליעזר את ההיקש של 'ועבדת', אכן אינו
לדברי עצמו, אלא לדבריו דרבי עקיבא קאמר ליה – רק לפי שיטת
רבי עקיבא אמר זאת, וכך כוונת דבריו, לדירי, דנין אפשר משאי
אפשר, ולפיכך אפשר ללמוד לפסח דורות שיבוא מן החולין מפסח
מצרים שלא היה אפשר להביאו מן המעשר, ומשום האי פירכא –
ואם משום קושייתך השניה, שאין ללמוד מפסח מצרים מחמת שלא
היו דמיו ואימוריו קריבים על המזבח, אין לחוש לפירכא זו, שהרי
פסח מדבר יוכיח שהיו דמיו ואימוריו קריבים לגבי מנחה, ואף על פי
כן בא מן החולין. אך לדירי, דאמרת אין דנין אפשר משאי אפשר
ולפיכך אין שייך ללמוד פסח דורות מפסח מצרים שלא להביאו
ממעשר, עדיין יש ללמוד כך מכח ההיקש הנלמד מן הפסוק 'ועבדת'.
ממשיכה הגמרא להקשות: והשתא נמי – וגם עתה שהביא רבי
אליעזר סמך לדבריו מן ההיקש של 'ועבדת', ליפריך – עדיין יכול
רבי עקיבא להקשות ולומר שאין ללמוד מההיקש מפסח מצרים
לפסח דורות שלא יבוא מן המעשר, לפי שאין דנים אפשר משאי
אפשר. אמר רב ששט לתרץ קושיא זו, זאת אומרת – מכאן יש

1 **בְּהִרְיָא בְּתִיבָה** – הרי בפירוש נאמר בהם כך, ואין צורך ללמוד בהם
2 מהדיקש. **אִי לִיבְחִי שְׁלָמִי צִיבּוּר**, שהם שני הכבשים שהיו הציבור
3 מקריבים לשלמים בחג השבועות **מִרְבוּיָא דְקִרְיָא אֲתִי** – גם בהם
4 כבר למדנו כך מריבוי הפסוק, שנאמר (במדבר יח ע) **'פִּקְדֹנֵי הַקִּדְשִׁים**
5 **תֵּאֱכֹלְנָה** – בעזרה שקדושתה חמורה תאכל את כל אחד מן הקרבנות
6 הנוזכרים בפסוק שלפניו, **כֹּל זָכָר (בַּכְּהֹנִים) יֵאָכֵל אוֹתוֹ**, והרי כבר
7 נאמר בכל אחד מן הקרבנות הנוזכרים שם שאינו נאכל אלא לזכיר
8 כהונה, אלא **לִימָד עַל זִבְחֵי שְׁלָמִי צִיבּוּר** שבהם לא נאמר כך שֶׁאֵף
9 הם **אֵין נִאָכְלִים אֶלָּא לְזָכְרֵי כְּהוֹנָה**.

10 מתרצת הגמרא: **תִּנְאִי הִיא** – אכן מחלוקת תנאים היא מנין למדים
11 דין זה, **אִיכָּא דְמִייתִי לָהּ מִהֶבֶא**, מהדיקש למנחה, **וְאִיכָּא דְמִייתִי**
12 **לָהּ מִהֶבֶא**, מיתור הפסוק **כֹּל זָכָר יֵאָכֵל אוֹתוֹ**.

13 רבי אליעזר ממשיך לפרט את ההלכות הנלמדות מכל אחד מן
14 הקרבנות הנוזכרים בהדיקש: **'חֲטָאת'** שנאמרה בפסוק באה ללמד, **מִה**
15 **חֲטָאת מִקְדִּישָׁה בְּבִלְעֹה** – שאם נבלע ממנה במאכל אחר, אותו
16 מאכל נאכל כדיני חטאת ובקדושתה, וכגון אם בלע בשר שלמים
17 מבשר חטאת, אינו נאכל אלא ליום ולילה, **אִף כֹּל קָרְבַּן מִקְדִּישָׁה**
18 **בְּבִלְעֹה** – מקדש את המאכל שנבלע בו ממנו שלא יאכל אלא כדין
19 אכילתו, ואם בלע מפסול נפסל כמחור.

20 ומה שנאמר בפסוק **'אֲשֶׁם'** בא ללמד, **מִה אֲשֶׁם אֵין שְׁפִיר וּבִשֶׁר**
21 **וְשִׁלָּא** – שק שהולד נוצר בתוכו קדוש בו, **וְשִׁלָּא**
22 שהרי אשם בא רק מן הזכרים ולעולם אין בו עובר, **אִף כֹּל הַקִּרְבָּנוֹת**,
23 ואפילו הבאים גם מנקבות **אֵין שְׁפִיר וְשִׁלָּא קְדוֹשׁ בּוֹ** – אין קדושתם
24 חלה על העוברים שבמעיהם. ומבאר הגמרא: רבי אליעזר שדרש
25 כך **קִסְפָּר, וְלִדּוֹת קִדְשִׁים, בְּהִירְיָא הֵן קְדוּשִׁים** – בלידתם שבה באו
26 לגמור הויתם ומציאותם חלה עליהם קדושה, אבל אם שחט בהמת
27 קדשים ומצא במעיה עובר אין עליו שום קדושה. וכן סובר רבי
28 אליעזר שדין **אֲשֶׁר מִשְׁאֵי אֲפִשֶׁר** – שיש ללמוד בדבר שאינו נוהג
29 אף במקום שאפשר שיהיה במציאות, מכך שבמקום אחר אינו נוהג
30 משום שאי אפשר שיהיה במציאות. ולפיכך יש ללמוד מאשם לשאר
31 קדשים שאין קדושה בעוברים.

32 ממשיך רבי אליעזר לבאר את ההיקש: **'מְלֹאִים'** האמורים בפסוק,
33 שהם הקרבנות שקרבו לחינוך המזבח והכהנים בשבעת ימי המלואים
34 שלפני הקמת המשכן, בא ללמדנו, **מִה מְלֹאִים מוֹתְרִיהֶן בְּשִׁרְיָפָה**
35 – הנותר מבשרם לאחר זמן אכילתם דינו בשרירה, **וְאוֹלַם אֵין פְּעֻלֵי**
36 **חַיִּים מוֹתְרִיהֶן בְּשִׁרְיָפָה** – הנותר מן הבהמות שהוקדשו לצורך
37 המלואים בעודן בחייהן אינו בשרירה, וכמו שנאמר (שמות כט לד) **וְיָאֵם**
38 **יִתֵּר מִבֶּשֶׂר הַמְּלָאִים וּמִן הַחֶלֶם עַד הַבֶּקָר וְשִׁרְפָתָהּ אֶת הַנּוֹתֵר בְּאֵשׁ**,
39 ומשמע שבשר לאחר שחיטה ולחם יש לשרוף, אבל לא את הנותר
40 מן הבהמות העומדות להקרבה, **אִף כֹּל הַקִּרְבָּנוֹת, מוֹתְרִיהֶן** – הנותר
41 מבשרם לאחר זמן אכילתן מצותו **בְּשִׁרְיָפָה, וְאֵין פְּעֻלֵי חַיִּים**
42 **מוֹתְרִיהֶן בְּשִׁרְיָפָה** – הנותר מבהמות שהוקדשו לקרבן.

43 ומה שנאמר בפסוק **'שְׁלָמִים'** בא ללמד, **מִה שְׁלָמִים דִּינָם שִׁמְפִּלִין**
44 את הנסכים הבאים עמם, שאם חשב באחת מעבודותיהם לאכול
45 מבשרם או להקטיר מאימוריהם לאחר זמן האכילה או ההקטרה
46 נתפגלו הנסכים, וגם **מִתְפַּגְלִין** השלמים עצמם במחשבה כזו, **אִף כֹּל**
47 **הַקִּרְבָּנוֹת מִתְפַּגְלִין** את הנסכים הבאים עמם אם חשב בהם מחשבת
48 פיגול, וגם **מִתְפַּגְלִין** הם עצמם.

49 עד כאן התבאר ההיקש לדעת רבי אליעזר. הגמרא מביאה את דעת
50 רבי עקיבא: **בְּמִתְרִיבָא תִּנְאִי מִשְׁמִיָּה דְרַבִּי עֲקִיבָא**, שדורש כמה מן

51 הקרבנות הנוזכרים בפסוק באופן אחר. **וְאוֹת הַתּוֹרָה בּוֹ מִנְחָה**,
52 ממנחה יש ללמוד, **מִה מִנְחָה מִקְדִּישָׁה בְּבִלְעֹה** כמו שנאמר בה (ויקרא
53 ו יא) **כֹּל אֲשֶׁר יִגַּע בָּהֶם יִקְדֹּשׁ, אִף כֹּל קָרְבַּן מִקְדִּישָׁה בְּבִלְעֹה**.

54 הגמרא מבארת מדוע כתבה התורה דין קידוש בבלוע גם במנחה וגם
55 בחטאת, והלא היה די לכתוב באחד מהם וממנו נלמד לשני:
56 **וְאִיצְטְרִיךְ לְמִכְתָּב** – דין קידוש המאכל שבלע מן הקדשים **בְּחֲטָאתָ**,
57 **וְאִיצְטְרִיךְ לְמִכְתָּב** גם **בְּמִנְחָה**, **דְּאִי כְתִיב רְחֻמָּנָא בְּמִנְחָה**, סבורים
58 היינו לומר שרק מנחה מקדשת בבלוע, **שְׁמִשׁוּם דְרַבִּיכָא** – שרבה
59 היא בטבעה, שהיא בשר ואינה רכה ואינה נבלעת כל כך, **אִיכָּא לָא** –
60 חטאת, שחטאת היא בשר ואינה רכה ואינה נבלעת כל כך, **אִיכָּא לָא** –
61 שמה תאמר שאינה מקדשת את הבולע ממנה. **וְאִי כְתִיב רְחֻמָּנָא**
62 **בְּחֲטָאתָ**, היינו סבורים לומר שרק חטאת מקדשת בבלוע, **מִשְׁוֹם**
63 **דְּכִשְׁרִי, אֲנִיב דְּשִׁמְן קְדִיר** – מפני שהוא שמן בטבעו, חודר ונבלע הוא
64 בעומק יותר, **אֲכָל מִנְחָה** שאינה שמינה כל כך, **אִיכָּא לָא** – שמה
65 תאמר שאינה מקדשת את הבולע ממנה. מסיקה הגמרא, **צְרִיכָא**.

66 ממשיך רבי עקיבא לבאר את ההיקש: **'חֲטָאת'** האמור בפסוק בא
67 ללמד, **מִה חֲטָאת אֵינָה בָּאָה אֶלָּא מִן הַחֻלִּין** ולא ממעות מעשר
68 שני, והקרבנה צריכה שתהיה **בְּיוֹם**, וצריך שיעשו עבודותיה **בְּיָדוֹ**
69 **הַיָּמִינִית, אִף כֹּל קָרְבַּן**, כאשר בא בחובה בדומה לחטאת, **אֵינָה בָּא**
70 **אֶלָּא מִן הַחֻלִּין**, וצריך כל קרבן שיקרב **בְּיוֹם**, ולעשות עבודותיו
71 **בְּיָדוֹ הַיָּמִינִית**. שואלת הגמרא: **וְחֲטָאת גּוֹשָׁה** – ובחטאת עצמה מְגֻלָּן
72 – מניין לנו שאינה באה אלא מן החולין. משיבה הגמרא: **אֲמַר רַב**
73 **חֲסִידָא, דְּאָמַר קָרָא (ויקרא טז יא) וְהִקְרִיב אֹהֶרֶן אֶת פֶּר הַחֲטָאת אֲשֶׁר**
74 **לוֹ, וּמִמֶּה שֶׁנֶּאֱמַר 'אֲשֶׁר לוֹ', יֵשׁ לְלַמּוֹד שֶׁצָּרִיךְ לְבֹא מִשְׁלֹו וְלֹא**
75 **מִשְׁלֵּל מֵעֶשֶׂר**.

76 מקשה הגמרא: מדוע הוצרך ללמוד מהדיקש שלא יקרבו כל
77 הקרבנות אלא **בְּיוֹם**, הרי מהפסוק (ויקרא יז לח) **בְּיוֹם צִוּוֹתוֹ אֶת בְּנֵי**
78 **יִשְׂרָאֵל לְהִקְרִיב אֶת קִרְבָּנֵיהֶם נִפְקָא**. מתרצת הגמרא: **כִּדְרִי נִפְקָה** –
79 בחנם תפס רבי עקיבא הלכה זו בדבריו, ולא הזכירה אלא אגב
80 שהביא דרשה זו ללמוד ממנה 'אין דבר שבחובה בא אלא מן
81 החולין'.

82 ממשיכה הגמרא ומקשה: ומדוע הוצרך ההיקש ללמד לעבודות כל
83 הקרבנות שצריכות להיעשות **בְּיָדוֹ הַיָּמִינִית**, והרי **מִדְּרָגָה בָּר בָּר**
84 **תִּנְה נִפְקָא, דְּאָמַר רַבָּה בָּר בָּר תִּנְה אֲמַר רִישׁ לְקִישׁ, כֹּל מְקוֹם**
85 **בַּעֲבוּדוֹת הַכְּהוֹנָה שְׁנִיאָמַר בּוֹ 'אֲצַבֵּעַ' וְכֵן אִם נֶאֱמַר בּוֹ 'בְּהוֹנָה',**
86 **דְּהִינּוּ 'הַכֹּהֵן' או 'הַכְּהֹנִים', אֵינָה אֶלָּא יָמִין** – צריכה אותה עבודה
87 שלא תיעשה אלא ביד ימין, וממילא יש ללמוד מכך בכל הקרבנות
88 שנאמרה בהקרבנתם 'כהונה' שנעשים ביד ימין. מתרצת הגמרא: **כִּדְרִי**
89 **נִפְקָה** – גם דרשה זו בחנם תפס רבי עקיבא, ואף אותה אכן אין צורך
90 ללמוד מהדיקש.

91 הגמרא מביאה את המשך דרשת רבי עקיבא: **'אֲשֶׁם'** האמור בפסוק
92 בא ללמד, **מִה אֲשֶׁם עֲצָמוֹתָיו מוֹתְרִין להִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לְצַרְכֵי חוּלִין**,
93 שהרי התירה תורה את בשרו ועצמותיו בכלל ההיתר. **אִף כֹּל קָרְבַּן**,
94 ואף עולה שבשרה לא הותר באכילה, מכל מקום **עֲצָמוֹתָיו מוֹתְרִין**.
95 הגמרא מבררת מה דורש רבי עקיבא מהפסוק שמשנתנו למדה
96 ממנו דין דבר שבחובה. שואלת הגמרא: **וְרַבִּי עֲקִיבָא** שלמד דין 'דבר
97 שבחובה אינו בא אלא מן החולין' מהדיקש, **הִיא** – פסוק זה שנאמר
98 **בּוֹ 'וְזִכְחָתָהּ פֶּסַח לָהּ' אֶלְהִידֵּךְ צֶאֱן וּבָקָר', וּמִתִּיבּוֹת 'צֶאֱן וּבָקָר' לְמִדָּה**
99 **מִשְׁנֵיתוֹ דִּין דְּבִר שֶׁבְּחֻבָּה שֶׁבֶּא מִהוּלִין**,

מנחות. פרק שמיני – התורה היתה באה דף פג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קמט תוספות

בקרש הקדשים תאכלנו כל זכר בבהנים יאכל אותו קודש יהיה לימיר על זבחי שלמי
צבור בו – האי קרא בפרשת קרח כתיב, ואף על גב דזבחי שלמי צבור לא כתיבי
התם – כיון דכתיב בהאי קרא "קדש יהיה לך", וגבי כבשי עצרת כתיב בפרשת "אמור אל
הבהנים:" קדש יהיו לה' לבחן", מסתברא דברידה מיירי. ועד יד לפרש: משום דאיקר
קדשים, דכרפלינן בפרק "איזהו מקומן" (איהו מקומן)
זבחים נהא, וביפרק שני דעריבין (יאב). מדרבנן
על עולותיהם ועל זבחי שלמיכם" – מה עולה
קדשי קדשים, אף זבחי שלמי צבור קדשי קדשים.
איכא דנפקא ליה מזהבא כי – עד יד תנא
שלישי בפרק "איזהו מקומן" (זבחים
נהא) ודאמרו: אלא היקשא למאי אתא? מה
זבחי קדשים, לזכרי כהונה, אף שלמי צבור –
לזכרי כהונה. והא דלא מיייתי ליה גבר –
משום דסוגיא דשמעתא היא, ולא משכחת ליה
ברייתא בהדיא.

מה חטאת מקדשה בבלוע – הא דאמרין בפרק
"גיד הנשה" (חולין צח,ב) לא נצרכה ואלאן
לטעם כעיקר, דבקדשים – אסור חזבא – שרי.
ופריין וליגמר מניה גלי דהמנא גבי חטאת "וכל
אשר יגע בבשרה יקדש" כי, ומשמע דשאר
קדשים פשיטא ליה דילפינן מחטאת, היינו
מדיקשא דהבא. **אף** כל שאין שפיר ושליא קדש
כי – פירש בקונטרס בזהבנים ואין חלב ושתי
הבילות של שליל שבמעיקן קריבין. ומעולה לא
הזה ליה למילף דכליל חזבא, אף כל אין שפיר
ושליא קדש בו לא מצי דלמור – דלא לעלות
מדמית להו, שדרי אף שאר הבשר אינו קרב.
וולדות בהמות קדשים בהיותן הם קדושים,
כשנולדו הם קדושים ולא במעי אמן – דגמרי
מאשם. וכן משמע בפרק "כיצד מערימין" (תמורה
כה,ב) דלמנא דאית ליה בהיותן הן קדושים, הן
עצמן וחילין במעי אמן. והא דתנאי בריש "בהמה
המקשה" (חולין עה,א) מה חלב ושתי בליות
האמרין באשם מוצא מכלל שליל, אף כל מוצא
מכלל שליל, דמשמע דקדוש כשאר בשר בר
מקורבה – ההוא תנא סבר במעי אמן הן קדושים,
ולכן איצטריך קרא למעט חלב ושתי בליות.
מה שלמים מפגלין בו – בסוף פרק שני
דזבחים (כתב,ב) איכא תנא דרדשי לה
מדכתיב "זאם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו" –

מה שלמים מפגלין ומתפגלין בו, וכן בפרק "בית שמיא" (שם מו,א) דריש לה נמי מהאי
קרא: מה שלמים מייחדין שיש להן מותרין בין לאדם בין למבוה. "מפגלין ומתפגלין" כי –
פירש בקונטרס: מפגלין את הנסכים, אם חישוב זבוח. ובהנח דחק, דהוה מצי למימר שהם
מפגל את הבשר, דבשר עצמן מתפגל. **מה** חטאת אינה באה אלא מן החולין כי – תרתי
דרשינן מחטאת, ודבר דרשינן נמי: מה חטאת בבלוע משלמים. **כל** נסבה – בסוף
חטאת" (זבחים צח,א) מסיק: ואיבעית אימא, סבר לה כרבי שמעון דאמר: אצבע לא בביא
כהונה, כהונה בביא אצבע. אבל בפרק קמא דחולין (כתב,א) לא מסיק אלא ההוא שינאי
לחודיה. ונראה דלמנא דאמר (זבחים נא,א) דבר הלמד בגזירה שוה אינו חוזר ומלמד
בהיקשא, צריך לומר: כיון נסבה – דאצבע דחטאת גופיה יליף בגזירה שוה ממצורע, דהיינו
נימן, לעיל בפרק קמא (יא,א) ובפרק שני דזבחים (כתב,ב), ואם כן, לא מצי למילף מהדקש שאר
קרבנות מחטאת.

מה אשם עצמותיו מותרין – לעשות מן כלים. אני שמעת: שדרי נאכל לכהנים, ונותר
בעצמות לא שייך אלא בדבר הנאכל, אף כל ואפילו עולה. ומבועי ליה: הא נמי
מחטאת הוה מצי למילף. ונראה בעיני: דמילי דיהי" תירא נפקא ליה באשם, דכתיב ביה
"לכון אשר יכפר בו לו ידיה". כך פירש בקונטרס בסוף "דם חטאת" (זבחים צח,א). וקשיא:
דבההוא קרא כתיב חטאת ואשם בפרשת "צי את אהרן:" "כחטאת כאשר תורה אחת להם
הכון אשר יכפר בו לו ידיה". ובעולה נמי כתיב בקרא דבדריה "עור העולה אשר הקריב
לכון לו ידיה" (ויקרא ו) ועוד דרשין בפרק "המזבח מקדש" (שם פו,א) נאמר "לו ידיה"
בעולה, ונאמר "לו ידיה" באשם. מה אשם – עצמותיו מותרין, אף עולה – עצמותיה
מותרין. וקאמרין התם: מופני, דאי לא מופני כי. אלמא, ממשמעת "לו ידיה" דריש, ולא
בפרק "כיצד צולין" (פסחים פג,א) מוכח בהדיא דאין נותר בעצמות. ובאן פירש בקונטרס דהא דפשיטא ליה באשם טפי משאר קרבנות הנאכלין, משום דכתיב באשם "הוא" לאחר הקטרת
אימורין, דמשמע: הוא אשם, אצמותיו אשם. וצריך לדקדק: למא לן תרי קראי למא לא נותר בשום דבר?
ושלמים

בהריא כתיב בהו – דזה יהיה קדש מקדש הקדשים מן האש לכל חטאתם ולכל אשמתם, וסמך ליה "קדש הקדשים" וגו'
(במדרב ית). **ומיבויא דקראי אתר** – דריאכל אתר. **איכא דרשית** – ובוז שלמי צבור מנחתה, ואיכא דרשית מרוביא
דקרא. **חטאת מה חטאת מקדשה בבלוע** – דכתיב "כל אשר יגע בבשרה" (ויקרא ו) ואמרין (זבחים נב,א) עד שילבע
בבשרה. כגון שדרי שתי חתיכות, אחת שלמים ואחת של בשר חטאת, ופגל מן החטאת על השלמים תכלה בה – יאכל בחומר
שבה. ליום חילת חטאת. **מה אשם אין שפיר ושליא חולין**
קדוש בתן – כשחן בעמיתו, דקסבר ולדות קדשים בהיותן הן
קדושים – כשחלל, ולא במעי אמן. ודנין **אפשר** – נקבה – דרשה
שליא, מאשם זכר – דאין לו שליא. **מה מילואים מותרים**
בשריפה – דכתיב "ואם יתור בבשר העולואים מן הולדם עד הבקר"
ושדפת את הותר באש וגו' (שמות כט). **ואין מותרין בעלי**
חיים בשריפה – דבמילואים לא הופרשו שום בהמה לאחיות.
ולא היה שם בעלי חיים מותר. **אף כל** [מותרין בשריפה] **ואין**
מותרין בבעלי חיים בשריפה – שאם הופרש שתי חטאות
לאחיות, ותוספת אחרות כותן – הא שתי לא יאכל, אלא ירעה עד
שיסתאבכו. **מה שלמים ספגלין** – שהיה נפגלגל את הולדם.
ומתפגלין עצמן אם חישוב בן. דעיקר פיגול, בשלמים כתיב. אף כל
מפגלין, כגון זבחי שלמי צבור – מפגלין את שתי הולדם. ורבי
עקיבא – מפרש לקרא בענינא אחרת: "מנחה" – מה מנחה
מקדשת בבלוע, דכתיב וימנח "כל העוגה ביד יקדש". **אי** **כתב**
הרמא מנחה – דמקדשת בבלוע, ודמקדשת בבלוע **מה אשם מילואים מילואים**
– שדא סולה, בלעז. **אבל חטאת** – דלא רבין, אימא: לא קריד
דכתיב "והקדש טהור בלעז, שבלע מותר". **אף כל** – כן פוסק בן דהיה –
אין בא אלא מן החולין, ומתבאר נפקא ליה לרבי עקיבא. **ובידו**
הימנית – דכתיב "הא ימני כרתינה". **כבשי צונו נפקא** –
חטאת ושאר זבחים. **מה אשם עצמותיו מותרין** – שדרי בשר
מותר. ולא כתיב אשם, אלא משום דבעי לפרש קרא כל חד וחד
בפני עצמו. והא דחזי דאפילו שאר זבחים – עצמותיו מותרין.
כדאמר בסמכת פסחים (פג,א) אבל העצמות גידין ישרפו לששה
שערי. ואמרין: ותי עצמות דהכי דמיא אי דלית ביה מנחה –
לישריפה. אלמא, דרעצמות מותרין. **אף כל** – אפילו עולה –
עצמותיו מותרין. כדאמרין בסמכת זבחים: ופרשו: אפילו בראש
הגזבה – דהיינו, ודרישין אפילו לקטאת דסכני. ורבי **עקיבא** – דנפיק
לפסח דבא מן החולין מחטאת. **האי והבת פסח**
מאי

רש"י בתי"
בהריא כתיב בהו – כיצ' את אהרן, **אי** שלמי צבור –
כבש עצרת. בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר בבהנים
יאכל אותו – לעיל מניה כתיב "זה יהיה לכם מקדש הקדשים"
מן האש וגו', וכתוב בתריה "בקדש הקדשים תאכלנו", ולא
צריך, דאין בכל זכר דכתיב בקרא דלעיל מניה, בבליה כתיב
וזכרם כיצ' את אהרן – רביא הוא. ולמדנו על כבש העצרת.
הוא נמי נקרא "קדשים", דכתיב "קדש יהיה לה' לבחן". מה
חטאת מקדשה בבלוע – דאם בלע בשר שלמים מבשר חטאת
– יש להם חין חטאת, ליאכל ליום ולילה, כדאמרין בפסחים:
"כל אשר יגע בבשרה יקדש" – ולדות כהונה, שאם פסלה –
תפסלם, ואם כשהו שדרי, יאכל בחומר שבה. **אף כל** **קדש**
בבלוע – שאם בלע קרבן קל מן החומר – קדש כהונה. או קרבן
בשר מן הפסול – פסלה כהונה. **מה אשם אין שפיר ושליא קדוש בו** –
דלעולם לא יצא באשם שפיר ושליא.
דכל אשמות זכרים הם. **אף כל** – קרבנות שמנאו בתוכן שפיר ושליא – אינו קדושים, דקסבר: ולדות קדשים בהיותן
ששולטות הם קדושים. **ואין במעי אשם** – שאר קרבנות הבאים נקבה. ואפשר לומר: לא בתוכן בלוי
ושליא. **משא אפשר** – מאשם, דבר הוא. ולכן נקט לשון "מותרין" משום הא ולדות קדשים קדושים נפקא לן
בפרק קמא דבבביות מיהו לך, דכתיב "קדש קדש" – אלו התמורות, "אשר יהיו לך" – אלו הולדות. **מה מילואים**
בו – דכתיב "ואם יתור בבשר העולואים מן הולדם עד הבקר", ודנין **אפשר** – שלא משום חטאת שפיר שפיר
אלא בבשר לאחר שדשה. **אף כל** – קרבנות. **מותרין** – שניתורן חוץ למנן אכילה לשריפה וחטאת ואשם
איצטריך דאשלמים כתיב שריפה בהדיא. **ואין בעלי חיים מותרין בשריפה** – כגון אם הופרש שני קרבנות
לאחיות או קרבן בעצרת ודן השני מותר. **מה שלמים ספגלין** – נסכים. כדאמרין ב"הקדש" הובא מפגל את
ונסכים. **ומתפגלין** – אם נעצמו. **אף כל בו** – ולהבי גור שלמים, דעיקר פיגול בשלמים כתיב. **מנחה מקדשת**
בבלוע – דכתיב ביה נמי "כל אשר יגע בהם יקדש", ואמרין בתורת כהנים: יכול אפילו לא בלעו תלמוד לומר "בה"
– עד שיכלע. והא דחזי נמי דהוה מצי למגמר מחטאת, אלא דכתיב קרא דריש, מכל חד חילתה, ומיבעי ליה חטאת.
לדרשא תירא. **ואיצטריך מילואים וגו'** – ודנין **אפשר** – דמקדשת בבלוע. **אשם** – שאר קרבנות הבאים נקבה. ואפשר לומר: לא בתוכן בלוי
חטאת אינה באה אלא מן החולין – כדאמרין לקדשה. **וזכרים** – דכתיב בפרשת יום הכיפורים "כי יבש הזה יכפר
עליכם". **ודכתיב הימנית** – דכתיב "אשם הימנית", ואמרין לקדש. כל מקום שנאמר "אצבע" כי, דגמרי מוטבל הבין
אצבע וידו וימנית קרא. **מה אשם עצמותיו מותרים** – בעצמותן אפילו בדם מות. דרשין אפילו לקטאת דסכני.
ואשם דרעצמותיו מותרים, שדרי בשר מותר, ואין אסור נותר חל עליהם. דאין נותר חל אלא על זבח הראוי לאכילה.
כדאמרין בפסחים: העצמות הגדולין ישרפו לששה שערי. הידין ביה אי דלית ביה מנחה – לישריפה. אלמא, היכא שפי
ראי לאכילה – אין נותר חל. **אף כל** – אפילו עולה, אף על גב דכולה כילי – עצמותיה מותרים. והא דנקט אשם שפי
– משום דנכלל דין מיהו הוא דרשא. ותי: באשם כתיב "זה" – לאות הקטרת אימורין, ומשמע: הוא אשם, ולא עצמותו
אשם מותרא דחטאת – נפקא ליה נמי לרבי עקיבא דאין דבר שבושבה כן אלא מן החולין. ויעלה"ה מילואים –
דריש להו רבי עקיבא כרבי אליעזר. ורבי **עקיבא** – דנפקא ליה כל דבר שבושבה אינה באה מן החולין מנא.
האי והבת פסח – דתמנחתן מאי דרשי בה?

בהריא כתיב בהו – כיצ' את אהרן, **אי** שלמי צבור –
כבש עצרת. בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר בבהנים
יאכל אותו – לעיל מניה כתיב "זה יהיה לכם מקדש הקדשים"
מן האש וגו', וכתוב בתריה "בקדש הקדשים תאכלנו", ולא
צריך, דאין בכל זכר דכתיב בקרא דלעיל מניה, בבליה כתיב
וזכרם כיצ' את אהרן – רביא הוא. ולמדנו על כבש העצרת.
הוא נמי נקרא "קדשים", דכתיב "קדש יהיה לה' לבחן". מה
חטאת מקדשה בבלוע – דאם בלע בשר שלמים מבשר חטאת
– יש להם חין חטאת, ליאכל ליום ולילה, כדאמרין בפסחים:
"כל אשר יגע בבשרה יקדש" – ולדות כהונה, שאם פסלה –
תפסלם, ואם כשהו שדרי, יאכל בחומר שבה. **אף כל** **קדש**
בבלוע – שאם בלע קרבן קל מן החומר – קדש כהונה. או קרבן
בשר מן הפסול – פסלה כהונה. **מה אשם אין שפיר ושליא קדוש בו** –
דלעולם לא יצא באשם שפיר ושליא.
דכל אשמות זכרים הם. **אף כל** – קרבנות שמנאו בתוכן שפיר ושליא – אינו קדושים, דקסבר: ולדות קדשים בהיותן
ששולטות הם קדושים. **ואין במעי אשם** – שאר קרבנות הבאים נקבה. ואפשר לומר: לא בתוכן בלוי
ושליא. **משא אפשר** – מאשם, דבר הוא. ולכן נקט לשון "מותרין" משום הא ולדות קדשים קדושים נפקא לן
בפרק קמא דבבביות מיהו לך, דכתיב "קדש קדש" – אלו התמורות, "אשר יהיו לך" – אלו הולדות. **מה מילואים**
בו – דכתיב "ואם יתור בבשר העולואים מן הולדם עד הבקר", ודנין **אפשר** – שלא משום חטאת שפיר שפיר
אלא בבשר לאחר שדשה. **אף כל** – קרבנות. **מותרין** – שניתורן חוץ למנן אכילה לשריפה וחטאת ואשם
איצטריך דאשלמים כתיב שריפה בהדיא. **ואין בעלי חיים מותרין בשריפה** – כגון אם הופרש שני קרבנות
לאחיות או קרבן בעצרת ודן השני מותר. **מה שלמים ספגלין** – נסכים. כדאמרין ב"הקדש" הובא מפגל את
ונסכים. **ומתפגלין** – אם נעצמו. **אף כל בו** – ולהבי גור שלמים, דעיקר פיגול בשלמים כתיב. **מנחה מקדשת**
בבלוע – דכתיב ביה נמי "כל אשר יגע בהם יקדש", ואמרין בתורת כהנים: יכול אפילו לא בלעו תלמוד לומר "בה"
– עד שיכלע. והא דחזי נמי דהוה מצי למגמר מחטאת, אלא דכתיב קרא דריש, מכל חד חילתה, ומיבעי ליה חטאת.
לדרשא תירא. **ואיצטריך מילואים וגו'** – ודנין **אפשר** – דמקדשת בבלוע. **אשם** – שאר קרבנות הבאים נקבה. ואפשר לומר: לא בתוכן בלוי
חטאת אינה באה אלא מן החולין – כדאמרין לקדשה. **וזכרים** – דכתיב בפרשת יום הכיפורים "כי יבש הזה יכפר
עליכם". **ודכתיב הימנית** – דכתיב "אשם הימנית", ואמרין לקדש. כל מקום שנאמר "אצבע" כי, דגמרי מוטבל הבין
אצבע וידו וימנית קרא. **מה אשם עצמותיו מותרים** – בעצמותן אפילו בדם מות. דרשין אפילו לקטאת דסכני.
ואשם דרעצמותיו מותרים, שדרי בשר מותר, ואין אסור נותר חל עליהם. דאין נותר חל אלא על זבח הראוי לאכילה.
כדאמרין בפסחים: העצמות הגדולין ישרפו לששה שערי. הידין ביה אי דלית ביה מנחה – לישריפה. אלמא, היכא שפי
ראי לאכילה – אין נותר חל. **אף כל** – אפילו עולה, אף על גב דכולה כילי – עצמותיה מותרים. והא דנקט אשם שפי
– משום דנכלל דין מיהו הוא דרשא. ותי: באשם כתיב "זה" – לאות הקטרת אימורין, ומשמע: הוא אשם, ולא עצמותו
אשם מותרא דחטאת – נפקא ליה נמי לרבי עקיבא דאין דבר שבושבה כן אלא מן החולין. ויעלה"ה מילואים –
דריש להו רבי עקיבא כרבי אליעזר. ורבי **עקיבא** – דנפקא ליה כל דבר שבושבה אינה באה מן החולין מנא.
האי והבת פסח – דתמנחתן מאי דרשי בה?

ושלמים הבאים מחמת פסח לכל מצות שלמים – פירש בקנטרס (בובחיס ט,א): חגיגת ארבעה עשר, וכן בסוף "כל הפסולין" (שם ל,א) גבי תורה שנאכלת ליום ולילה, קאמרין: מנין לרבות שלמי נזיר ושלמי פסח? תלמוד לומר "שלמים", ופירש בקנטרס: "שלמי פסח" – חגיגת ארבעה עשר. וקשה: דבפסחים פרק "אלו דברים" (ע,אב)

דרוש מקרא בהדיא דחגיגת ארבעה עשר נאכלת לשני ימים ולילה אחד, והא דכתיב בפרשה (ויקרא ז) "ובשר תרדת זבח שלמי" (מרב חגיגת ארבעה עשר לשני ימים ולילה אחד), ושלמים הבאין מחמת פסח ליום ולילה: ונראה דודאי "שלמי פסח" דכל הפסולין – היינו מותר הפסח, כי ההוא דתורת כהנים ובפסחים בפרק "האשד" (פ,טא), גבי מנשה שנתערבו פסחים, דקאמרין: ונתייח מותר הפסח, דנאכל ליום ולילה. ובפרק קמא דראש השנה (ה,א) קרי למותר הפסח "שלמי הפסח", דחשיב פסח גבי "כל תאחר", ופריך: פסח, זימנא קביענא ליה כו' ונשני: מאי "פסח"? – שלמי פסח. (שלמי פסח) סלקא דעתך אמינא: הואיל ומחמת פסח קאתו כו'. ועל כרחין לא לא היינו חגיגת ארבעה עשר, דכיון דקתני "פסח", לא שביק מותר הפסח דמיקרי "פסח" טפי, דהיינו פסח ממש, ומוקי לה בחגיגת ארבעה עשר. ומידו שלמים הבאין מחמת פסח דשמעתין – על כרחין לא היינו "מותר הפסח", דכבר תנא ליה. ובפרק "מי שהיה טמא" (פסחים צג,ב) פירש בקנטרס: דהיינו תמורת פסח עצמו. ואף על גב דדרשין תתם: הוא קרב, ואין תמורתו קריבה – הא מוכח תתם, דכל היכא דפסח קרב, גם תמורתו קרב. ובריש "בית שמאי" בובחיס (ל,ב) דקדקתי. **חד** לעברה שנתו חזנו – הוא הדין שנתו בלא זמנו, ואף על פי שבשעה שהקדשו לא היה ראוי לפסח, כשביעני עמו תעבור שנתו. ואפילו מפרש נקבה לפסח, וא זכר כן שתי שנים – תורת שלמים עליו, כדתנא ב"מי שהיה טמא" (פסחים צג,ב): ירעה עד שיתאב, וימכר ויביא בדמיו שלמים.

הדרן עלך התורה היתה באה

כל קרבנות, מן החדש ומן הדשן – פירש בקנטרס: במנחות קאמר. ונראה דשייך נמי בובחיס, כדאשכחן במעשר בהמה, אלא דהיה ליה למיתני "חזין ממכור ומעשר" דאין באין מחוצה לארץ, כדתנא בתמורה פרק "אלו קדשים" (כ,א), ובתוספתא (ריש פרק ט) תניא: כל קרבנות הציבור היחיד באין מארץ חוצה לארץ, אפילו מניח הגיע. וזו חבבה ומעשר – שאין באין אלא מן הארץ, ואין באין אלא מישראל. ובהדיא בלא לא תני "חדש וישן", אבל בתר הכי תני: כל המנחות באות מארץ ומחוצה לארץ, ומן החדש ומן הישן. חזין מן העומר ושתי הלחם, שאין באין אלא מן החדש ומן הארץ. וכולן אין באין אלא מן המזבח, שנאמר (דברים יב) "וכל מבחר נדריכם, עפרים – עיר היא, בדברי הימים (ב, יג): "וילכוד אביה את עפרים". **מתניתין** דלא כי האי תנא – ד"אינן באין" לאו לכתחילה משמע, חזין מותר דתני "לא יביא, ואם הביא – כשר". **והא** כתיב חדשה – אלמא שנה – לעכב. ולכן לא משני: הא למצוה, כדמשני גבי "ראשית", שומרי

מאי עבד ליה? – מבעי ליה לכדבר נחמן, דאמר רב נחמן, אמר רבה בר אבוא: מנין למותר הפסח שקרב שלמים? שנאמר: "ובחבת פסח לה' אלהיך צאן וקרב", והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים! אלא מותר הפסח יהא לדבר הא מן הצאן ומן הכבד. – והא מהכא נפקא? מדאבוח דשמואל נפקא, דכתיב: "אם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים", ואמר אבוח דשמואל: דבר הא מן הצאן יהא לזבח שלמים! ואפתי מהכא נפקא? מהתם נפקא! והתניא: "כבש" – לרבות את הפסח לאלוה, כשהוא אומר "אם כבש" – להביא פסח שעברה שנתו ושלמים הבאים מחמת פסח לכל מצות שלמים ששענו סמיכה ונסכים ותנופת חזו ושוק. כשהוא אומר "ואם עז" הפסח הענין – לימוד על העז שאינה מעונה אלוה! – תלתא קראי כתיב: חד – לעברה זמנו ועברה שנתו, וחד – לעברה זמנו ולא עברה שנתו, וחד – ללא עברה זמנו ולא עברה שנתו. וצריך, דאי אשמעינן עברה זמנו ועברה שנתו – משום דאידיה ליה למרי, אבל עברה זמנו ולא עברה שנתו, דחזו לפסח שני אימא לא. ואי אשמעינן עברה זמנו ולא עברה שנתו – דאידיה ליה מפסח ראשון, אבל לא עברה זמנו ולא עברה שנתו דאפילו לפסח ראשון נמי חזי – אימא לא, צריך.

הדרן עלך התורה היתה באה

כל קרבנות הציבור והיחיד באין מן הארץ ומחוצה לארץ, מן החדש ומן הישן, חזין מן העומר ושתי הלחם שאינן באין אלא מן החדש ומן הארץ. וכולן אינן באין אלא מן המזבח. ואיזהו מוכח שקלם? מכנים ומתא – אלפא לפסח, שגיה להן – עפזרים בפקעה. כל הארצות היו כשרות, אלא מבאין היו מבאין. **גמרא** מתניתין דלא כי האי תנא. דתניא: עומר הא מן הישן – כשר, שתי הלחם הבאות מן הישן – כשרות, אלא שחומר מצוה. עומר, דכתיב: "תקריב את מנחת פכוורך" – ואפילו מן העליה. שתי הלחם, דכתיב: "ממזשבתים תביאו" – ואפילו ולא מן חוצה לארץ, "ממזשבתים" – ואפילו מן העליה. הא אפיקתיה! – אמר קרא "תביאו" – ואפילו מן העליה. – והאי מיבעי ליה, שפך שאתה מכיב ממקום אחר הרי הוא כזה! – אם כן, לכתוב קרא "תביא", מאי "תביאו"? שמע מינה תרתי. – והכתיב: "ראשית"! – למצוה. – הכתיב: "חדשה"! – האי מיבעי ליה לכדתניא, רבי נתן ורבי עקיבא אמרו: שתי הלחם הבאות מן הישן – כשרות, ומה אני מקיים "חדשה"? שתהא חדשה לכל המנחות. עד כאן לא פליגי אלא בחדש,

אבל

טענה אלוה. תלתא קראי – למותר הפסח שקרב שלמים. לעברה זמנו – שעבר הפסח. וחד ללא עברה זמנו ולא שנתו – שהפירש שה לפסח ושחזר קודם לפסח. משום הדי קרב שלמים. אימא לא – וקריב שלמים. הואיל והא לפסח. אפילו לפסח ראשון נמי חזי אימא לא – להי שלמים. ואם שחזר קודם לפסח – יפסל. קא משמע לך. ומבא נפקא לך בכל דבתא דרבא דפסח פסח בשאי יתוה השנה – שלמים תם.

הדרן עלך התורה

משנה מן החדש ומן הישן – במנחות קאמר. **מכבים** ויזנא – מקומות. **אלפא** לפסח – סולת שלחן – ראשון ומבחר לכל הסולות, וזו שוה אלף בלשון יוני. **בזרפים** – בפר, וסמית היו אחד בור ואחד בבקעה. כל **איצות** – של ארץ ישראל בשנתו היו אלא מבאין וזו מבאין. **גמרא** תתריב – משמע: בכל מקום. **ואפילו מן העליה** – דהיינו שני, ותנא דפסל – וליף טעמא מיראשית קצירם. **תקריב** – חזין ליה: תקריב ואפילו בשבת, כדאפילו מנומא. כדרשין לעיל בפרק "רבי שמעאל". **והא אפיקתיה** – לזאת דרשא. שכל שאתה מכיב ממקום אחר – חזין, וזו כזה, עשרין לזלה – להביא לחמי תורה, כדרשין ליה בפרק "החדש" (ע,ב). והכתיב "ראשית" בתרייה: בעומר כתיב "ראשית קצירם", ובשתי הלחם כתיב "קרבן ראשית תקריב אתם לה". ובשתי הלחם משעתי קרא. דבאין שאיר, כדכתיב "חזנו תאמנה" ונשני למצוה בעין מן החדש. ולעילם אם הביא מן הישן – כשר. **והא כתיב חדשה** – "מנחה חדשה לה", ובשתי הלחם כתיב: **שתהא חדשה לכל המנחות** – שאפילו מן הישן תהא קודמת לכל המנחות בבואן מן החדש, שלא יביא מנחה מן החדש קודם לשתי הלחם. **לא פליגי** – תנא וידן דתנא ברא.

מאי עבד ליה – דמתניתין אפיק ליה נפסח, ורבי אליעזר דא, ולא רבי עקיבא. **מותר הפסח** – כגון שהפירש מעות לפסח וניתוחו (לשלמים), והיינו "מותר פסח". ענין אחר: שהפירש פסח, ואביר, והפירש אחר תחתיו, ואחר כך גנזא הראשון, והא "מותר פסח". מנין שקרב שלמים? **לדבר הא מן הצאן ומן הכבד** – היינו שלמים. **אם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים** – לא היה צריך למיכה, משום דהא כתיב (ויקרא ז) "אם מן שלמים קרבנו". **ואמר אבוח דשמואל** וכו' **דבר הא מן הצאן** – דהיינו פסח כבש לרבות פסח לאלוה – דמשום דמשעתי שיהיה שלם, שיהא עמו האליה, והוצרך הכותב זה לרבות. דאילו שאלו שאר אימורים נפקי מ"א קיבור שר או כבור כשב, ואמרינן (ובדס לזא; דמור לא נאמר, אלא דמס; דלכר לא נאמר, אלא תלכס) – לימוד על כבור ומעשר ופסח. שטענים מותן דמים ואימור. אבל אלוה אימור קרא אחרינא "כבש" לרבותו – משום דפסח בענין שיהא שלם, ואילו היה שקל לאלוה, לא היה הפסח שלם. ולכר אימור קרא יתוה, דגבי כבש כתיב אלוה. ושלמים הבאים מחמת הפסח – היינו "מותר פסח". **כשהוא אומר ואם עז** – ולא כתיב "אם עז" – דפסח הענין, למעט מאלוה. לימוד על חזו ועל פסח הא מן העז, שאינם טענים אלוה. וצריך – הני שלשה קראי למילף דמותר פסח דהי שלמים. **חד לעברה זמנו** – לאשאר ארבעה עשר. **לא עברה זמנו ולא שנתו** – כגון שאבד קודם חצות, והפירש אחר תחתיו. ומצא, דאם רצה לשלוחו קודם חצות – קרב שלמים, ואף על גב דעזין חז לפסח. **דחזו לשלמים שני** – בארבעה עשר באייר. **אימא לא** – דהא קרב שלמים. **דאפילו לפסח ראשון נמי חזי** – אימא לא יקרב שלמים. קא משמע לך.

הדרן עלך התורה היתה באה

משנה כל הקרבנות – היינו מנחות. **אלפא** לפסח – כששם שחזר, והא ראש לכל האחרות, כי סלת של אלו שני מקומות מכיבין אותה ראש לכל הסולות. ענין אחר: **אלפא** – אלוה יתוה אחד. כי סלת של שני מקומות מחזיקין לכך שסלתו מוכיבה, עיקר מכל הסולות. כן שמעתי. **כל הארצות** – שבארץ ישראל, כל יתוה העבר ודחזין ודחזל – כשרות. **אלא מבאין חזי בזרפים** – משום דמצוה לרבות מן המזבח.

גמרא מן העליה – דחזין, ואפילו ישנים בעליית. **והא אפיקתיה** – דמשמע: וזכר – ולא מוצא לארץ. ודחי בדרשא ליה ואפילו מן העליה. **שפכת מינה תרתי** – חד – דאפילו מן העליה. וחד – לכל ביאות שאתה מכיב וכו', כדאמרין בפירוק דלעיל (ע,ב): "תביאו" – דהיינו הוא לגמרי, דלא בעי לעפר. **והכתיב ראשית** – דמשמע: מן החדש ולא מן הישן. **שתהא חדשה לכל המנחות** – כלומר, שיביא שתי הלחם קודם שיביא שום מנחה מן החדש. אבל שתי הלחם גופיה באות אפילו מן הישן. עד כאן לא פליגי – תנא דמתניתין ותנא דברייתא אלא בחדש.

אבל

רש"י בתי"

למותר הפסח – כגון שהפירש מעות לפסח, וניתוחו – ויבא מיום שלמים. **לדבר הא מן הצאן ומן הכבד** – והיינו שלמים. ואף על גב דעזין באה גם מן הצאן ומן הכבד – אפילו חזי, שלמים אתי, דהא ולשמן אבילה הפירשה, וזו לא לשם ליל. **דבר הא מן הצאן** – פסח אינו בא אלא מן הצאן. **והא לזבח שלמים** – דהא "זבח שלמים" קרא יתוה אחד, דהא שלמים איירי לעיל, דהיינו מצי למכתב "ואם מן הצאן קרבנו". **כבש לרבות לאלוה** – בני שלמים כתיב "אם כבש הוא מקריב", ותי. וקרא יתוה אחד, דהא למעלה נאמר "ואם מן הצאן קרבנו", וזו, ולמעט נאמר "ואם מן העז קרבנו" – ממילא ידענא, דער השתא איירי בכבש. הוי ליה "כבש" קרא יתוה – לרבות את דפסח לאלוה. שתהא אלוהיה כולה לזבח עם שאר אימורים, כיון כבש שלמים, כדכתיב "והקריב מנחת השלמים ולחבו אלוהיה ויחמדה. אבל לאשאר מילי ושלמים כגון מנחת נסכים – לא מצינא לרביה, דהא מנחת לה לקמן בפרק "שתי מדות". **כשהוא אומר אם כבש** – "אם הוי יתוה לרבותא פסח, ויביא שנתו, ויביא אתה, דכן שנה בענין, וזו דעסאר מותר הפסח, וכשקריב אתו לאחר זמן – יזה שלמים. ויטעין מנחת נסכים. ושלמים הבאים מחמת הפסח – היינו חזית ארבעה עשר ניסין, שזו דהתא וזוהי דהתא פסח מרובה, מביאין עמו שלמים, כדי שיאכל פסח על השבוע, במסכת פסחים בפרק "אלו דברים". **כשהוא אומר** – למעט "ואם עז". **הפסח קתני** – שאן לעז חזי האמור למעלה. **לימוד על חזו שאינה מעונה אלוה** – שאם הביא עז לשלמים – אין אלוה קריבה עם האימורים. שיש לה דין כן, כקרא שאתה

טענה אלוה. תלתא קראי – למותר הפסח שקרב שלמים. לעברה זמנו – שעבר הפסח. וחד ללא עברה זמנו ולא שנתו – שהפירש שה לפסח ושחזר קודם לפסח. משום הדי קרב שלמים. אימא לא – וקריב שלמים. הואיל והא לפסח. אפילו לפסח ראשון נמי חזי אימא לא – להי שלמים. ואם שחזר קודם לפסח – יפסל. קא משמע לך. ומבא נפקא לך בכל דבתא דרבא דפסח פסח בשאי יתוה השנה – שלמים תם.

מנחות דף פג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קנא

– מנחות הציבור והיחיד, באין מתבואה הבאה מן הארץ ומחוצה לארץ, ובאים מן החדש – מתבואה חדשה ומן הישן – מתבואה ישנה, חוץ מן העומר הבא ממחרת הפסח ושתי הלחם הבאות בעצרת, שאינן באין אלא מן החדש ומן הארץ. מוסיפה המשנה: וכולן אינן באין אלא מן המוכר. ואיזה המוכר שלחם, תבואה הגדילה במקנים ומוקא (שמות מקומות) היא אלקא – הראשונה והמוכרת לפלג שלה, והשנייה לה במעלה, היא הבאה מעפוריים שבבקעת, ומביאים ממנה רק כשאין במקומות הראשונים. מוסיפה המשנה: כל הארצות שבארץ ישראל, היו בשרות לתבואת המנחות, אלא שמבן – מן המקומות הנזכרים היו מביאין לכתחילה מתבואתן המוכרת.

גמרא

הגמרא מביאה תנא החולק על המשנה: מנתנית – משנתנו שאסרה להביא עומר ושתי הלחם מן הישן ולא כי האי תנא – אינה הולכת בשטת תנא זה, דתניא בברייתא, עומר הקא מן הישן, בשר, שתי הלחם הקאות מן הישן בשרות, אלא שהמביא חסר מצוה לכתחילה להביא מן החדש. והמקור שעומר כשר מן הישן, דכתיב בו (ויקרא ב ד) 'תקריב את מנחת פבוריך, ומלשון 'תקריב' משמע שכל תבואה כשירה ואפילו ישנה מן העלייה. והמקור ששתי הלחם כשירות מן הישן, דכתיב בהן (שם כג ז) 'מושבותיכם תביאו, דווקא 'מושבותיכם' בארץ ישראל תביאו ולא מן חוצה לארץ, אמנם תביאוה 'מושבותיכם' ואפילו ישנה מן העלייה. מבואר שעומר ושתי הלחם כשרים אף מן הישן, ולא כמשנתנינא. הגמרא דנה בדברי הברייתא. מקשה הגמרא: כיצד ניתן לרבות מ'מושבותיכם' ששתי הלחם כשירות אפילו מן העלייה, הא אפיקתיה – הרי הוצאתו למעט שאין להביא מחוצה לארץ. מתרצת הגמרא: אכן אין הריבוי מ'מושבותיכם', אלא ממנו דאמר קרא 'תביאו', שמשמע כל תבואה שהיא ואפילו מן העלייה. מקשה הגמרא: והאי מיבעי ליה – והרי תיבה זו נצרכת ללמוד שכל דבר חמץ שאותה מביא ממקום אחר, הרי הוא בשיעורו כזה – כשתי הלחם, ומרבה לחמי תודה הבאים עמה, ששיעורם עשרון סולת לכל חלה כשתי הלחם כמבואר לעיל (טז), וכיצד מרבים ממנו שמביא אף מן הישן. מתרצת הגמרא: אם כן שבה רק לך, ליתתוב קרא 'תביאו' מאי – מדוע נכתב 'תביאו' בלשון רבים, שמע מינה – מוכח שבה לרבות תרתי – שני דינים, שישן כשר, ושיש מנחה אחרת ששיעורה כמותו. עוד מקשה הגמרא: כיצד עומר ובשתי הלחם כשרים אף מן הישן, והכתיב בהם 'ראשית', ויש להביאם מראשית התבואה ולא מן הישן. מתרצת הגמרא: ציווי זה נאמר רק למצוה לכתחילה, ולא לעכב ולפסול אם הביאום מן הישן. מקשה הגמרא: הכתיב בשתי הלחם גם 'מנחה חדשה' (שם כג טז), מלכד קרבן ראשית, ומוכח ממנו ששנה בהם הכתוב שהבאתם מן החדש מעכב, ולא כדברי הברייתא. מתרצת הגמרא: האי – פסוק זה מיבעי ליה – נצרך ללמוד דתניא בברייתא, רבי נתן ורבי עקיבא אמרו, שתי הלחם הקאות מן הישן בשרות, ומה [כיצד] אני מקנים הנאמר 'מנחה חדשה', שתהא חדשה לכל המנחות, כלומר שאין להקריב מנחה מתבואה חדשה עד הבאתן. הגמרא מביאה תנא החולק לגבי עומר ושתי הלחם מחוץ לארץ. מדיקת הגמרא: עד כאן לא פליגי תנאי משנתנו והברייתא אלא בחדש, שהתנא של המשנה סבר שחדש מעכב, והתנא של הברייתא סבר שאינו מעכב,

מאי עביד ליה – מזה לומד ממנו. מתרצת הגמרא: מיבעי ליה לפרך נחמן, דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבתי, מנין למותר הפסח – לנותר ממעות שהקדישן להביא פסח, ולאחר שהביאו נותרו מעות שלא הוצרך להן, שקרב שלמים – שקונה מן המעות בהמה ומקריבה לשלמים, שנאמר (דברים טז ב) 'וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר', ויש להקשות כיצד יבוא פסח מבקר והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים, אלא בא הפסוק ללמד שיותר הפסח יהא קרב לדבר הקא מן הצאן ומן הקר, והוא קרבן שלמים. מקשה הגמרא: והא מהבא נפקא – וכי דין זה נלמד מכאן, הרי מדרשתו דאבות דשמואל נפקא, דכתיב (ויקרא ג ו) 'ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים', והרי מדובר שם בשלמים, ומדוע חזר ואמר 'לזבח שלמים', ואמר אבות דשמואל, בא ללמד שדבר הקא מן הצאן שהוא קרבן פסח, כשנהיה מותר, יהא לזבח שלמים. מקשה הגמרא: ואכתי – ועדיין יש להקשות, וכי מהבא נפקא, והרי מהתם נפקא – כבר נלמדנו זאת מדרשה אחרת, דתניא בברייתא, נאמר בשלמים (ויקרא ג ו) 'אם כבש הוא מקריב', והוא מותר, שהרי לפניו נאמר (שם ג ו) 'ואם מן הצאן קרבנו' וגו', ולאחריו נאמר (שם ג ו) 'ואם עז קרבנו', וממילא מזה שנאמר בינתיים מדבר בכבש. אלא בא לרבות את הפסח לאליה – שיש להקריב אליית הכבש הבא לפסח עם שאר אימוריו, כמו בשלמים (שם ט). וכשהוא – הפסוק אומר 'אם כבש הוא מקריב', שתיבת 'אם' מיותרת, בא להביא פסח שעברה שנתו הראשונה ונפסל לקרבן פסח, ושלמים הקאים מהמת פסח – שהם שלמי חגיגה שקרבו יחד עם הפסח, לכל מצות הנהוגת בשלמים, והיינו שישמענו סמיכה לפני שחיתתם, והבאת נסכים, והנחת חוה וזשוק. ואף שברקבן פסח עצמו לא נוהגים דברים אלו. וכשהוא אומר (שם ג ו) 'ואם עז קרבנו', ולא כלל הכבש והעז בפרשה אחת. הפסיק הענין, ללמד שאין בעז הדינים שבכבש, ולימד על העז הקריבה לשלמים שאינה מעונה הקרבת אליה על המזבח כבן בקר. נמצאו שלש דרשות שיותר פסח קרב שלמים, ותמזה הגמרא מדוע צריך לכך שלש דרשות. מתרצת הגמרא: תלתא קראי כתיב – שלשת פסוקים אלו נצרכים מפני שכל אחד מדבר באופן אחר, חד – אחד למותר הפסח שהוקדש קודם הפסח ועברה זמנו ולא קרב בו, ועברה גם שנתו. וחד למותר הפסח שעברה זמנו ועדיין לא עברה שנתו. וחד למותר הפסח שלא עברה זמנו – שעדיין לא עבר ערב פסח מאז שהוקדש, וגם לא עברה שנתו, וכגון שהפריש זה לפסחו ושחטו קודם הפסח. מבארת הגמרא: וצריכי – וצריך להשיענו בכל אופנים אלו שיותר הפסח קרב שלמים, דאי אשמעינן בפסח שעברה זמנו וגם עברה שנתו, היינו אומרים שרק בזה קרב שלמים, משום דאידחי ליה לנמרי – שנדחה לגמרי מלהיקרב לפסח כיון שעברה שנתו, אבל אם עברה זמנו ולא עברה שנתו, דחוי [שראו] לפסח שני, אימא לא – אמור שלא ישתנה לשלמים. ואי אשמעינן עברה זמנו ולא עברה שנתו, היינו אומרים שרק בזה קרב שלמים, משום דאידחי ליה מפסח ראשון – שכבר נדחה מלהיקרב בפסח ראשון, אבל לא עברה זמנו ולא עברה שנתו, דאפילו לפסח ראשון נמי חוי – שראוי להיקרב אף בפסח ראשון, אימא לא – אמור שלא ישתנה להיות שלמים. לכן צריכא שלשה פסוקים אלו.

הדרן עלך התורה היתה באה

פרק תשיעי - כל קרבנות הציבור

משנה

המשנה מבארת ממה ומדיכן מביאים תבואה למנחות: כל קרבנות

אָבֵל בְּאֶרֶץ לֹא פְּלִיגִי – אינם חולקים דַּעוּמָר וְשֵׁתִי הֵלָחֶם מִן הָאֶרֶץ
אֵין – אכן מביאים את התבואה, אך מְחוּצָה לְאֶרֶץ לֹא. כְּמֵאֵן –
כשיטת מי אמרו זאת, דָּלָא בִּי הָאִי תִנָּא – שלא כשיטת התנא
שבבבביתא זו, דִּתְנִינָא בבבביתא, רַבִּי יוֹסִי בֶר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר,
עוּמָר כָּא מְחוּצָה לְאֶרֶץ, וְמָה (וּבִינְדוּ) אֲנִי מְכַנְּיָם בּו הַנֶּאמָר (ויקרא
כג ט) 'כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאֶרֶץ, שְׁלֹא נִתְחַיְבוּ עוּמָר קוֹדֶם שְׁנִכְנֶסוּ
לְאֶרֶץ. וְהֵינּוּ שׁוּזָה הוּמָן שָׁבוּ נִתְחַיְבוּ בַּעוּמָר, אֶךְ אֵין צָרִיךְ לְהֵבִיאוּ
דווקא מן הארץ.

מבאר הגמרא: וְקָסְבָר רַבִּי יוֹסִי בֶר רַבִּי יְהוּדָה, שְׁאִיסוּר אֲכִילַת
חֶדֶשׁ – תבואה חדשה שלאחר ששה עשר בְּנִיסָן שֶׁל הַשָּׁנָה הַקּוֹדֶמֶת
קודם הקרבת העומר, אֶף מְחוּצָה לְאֶרֶץ דְּאוּרִייתָא הִיא, (דְּכַתִּיב)
וְלִמּוֹד זֹאת מִהַמְּשָׁךְ הַפֶּסֶח (שם) 'בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם, שְׂכָל מְקוֹם
שְׂאֵתֶם יוֹשְׁבִין מִשְׁמַע שְׁנוּהָג בּו הָאִיסוּר, וְאֶף בַּחוּץ לְאֶרֶץ, וְכִי
תָבֹאוּ אֶל הָאֶרֶץ, וְזֵמַן בִּיאָה הִיא, כְּלוּמָר שְׁמוּמָן זֶה נוֹהָג הָאִיסוּר,
וּמֵאֵז נוֹהָג גַּם בַּחוּץ לְאֶרֶץ. וְכִינָן שְׁאִיסוּר זֶה אֶף בַּחוּץ לְאֶרֶץ
דְּאוּרִייתָא הִיא, מוֹכַח שְׂכָל דִּין הָעוֹמֵר נוֹהָג גַּם שָׁם, וְאֵם כֵּן אֶקְרִיבִי
נָמִי מִקְרִיבִים – גַּם מִקְרִיבִים אוֹתוֹ מִתְּבוּאָה הַבָּאָה מִשָּׁם כְּתוּבָא
אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

משנה בענין שעורים של שביעית לקרבן העומר: תִּנָּן הֵתֶם בַּמִּשְׁנָה
בְּשָׁקִלִים (פ"ד מ"א), שׁוּמְרֵי סְפִיחִין בְּשִׁבְעִיטָא – שומרים הממונים
לשמוּר בִּשְׁבִיעִיטָא אֵת סְפִיחֵי הַשְּׁעוּרִים שְׁגָדְלוּ מֵאִילֵיהֶן שְׁלֹא יִטְלוּ
מִהֶן הָעֵנִיִּים, וְיֻכְּלוּ לְהֵבִיאוּ מִהֶן אֵת קֶרֶבֶן הָעוֹמֵר, נוֹמְלִין שְׂכָרָן
מִתְּרוּמָתָא הֵלְשָׁכְהוּ, שְׂכִינָן שְׁזָקוּקִים לְשׁוּמְרִים כְּדִי שְׂיֻכְּלוּ לְהֵבִיאוּ
הָעוֹמֵר, נִחְשָׁב כְּמוֹ שְׁקָנוּ בְּדַמִּיהֶם אֵת הָעוֹמֵר שְׁנוּטִלִים אוֹתָם
מִתְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה.

הַגְּמָרָא מְבִיאָה קוּשִׁיָּא: רַבִּי לִיָּהּ (הַקְּשָׁה) רַבִּי בֶר חֲמָא לֶרֶב חֲסָדָא,
תִּנָּן בַּמִּשְׁנָה, שׁוּמְרֵי סְפִיחִין בְּשִׁבְעִיטָא נוֹמְלִין שְׂכָרָן מִתְּרוּמָתָא
הֵלְשָׁכְהוּ, וּמִבּוּאָר שְׁשׁוּרִפִּים בְּמִזְבֵּחַ קוֹמְצִי הָעוֹמֵר מִסְּפִיחֵי שְׁבִיעִיטָא,
וְרַמְיָנְהוּ, הִרִי נֶאמָר בִּשְׁבִיעִיטָא (ויקרא כה ו) 'לֹאֲכֹלָהּ, וּמִדּוּקָא שְׁפִירוּתֶיהָ
מוֹתִירִים וְלֹא לְשִׁרְיָתָהּ, וּבִינְדוּ שׁוּרִפִּים בְּמִזְבֵּחַ אֵת קוֹמֵץ
הָעוֹמֵר הָעֲשׂוֹי מִשְּׁעוּרִים שְׁדָן סְפִיחֵי שְׁבִיעִיטָא.
תִּמָּה רַב חֲסָדָא וְאָמַר לִיָּהּ, רַחֲמָנָא אָמַר לָךְ בַּעוּמָר (שם כג ד')
'לְדוּרוֹתֵיכֶם' שְׁתַּמִּיד יֵשׁ לְהַקְרִיבָהּ, וְאֵת אֲמָרָתָא בִּשְׁבִיעִיטָא תִּיבְטַל
מִשּׁוּם שֵׁשׁ לֹאֲכֹל אֵת פִּירוּתֶיהָ וְלֹא לְשׁוּרְפָּהּ, וְכִינָן שְׁאֵין לּוֹמַר כֵּן לֹא
קָשָׁה עַל הַמִּשְׁנָה, כִּינָן שְׁאֵף שְׁנֵאסְרָה שְׁרִיפָה בִּשְׁבִיעִיטָא הַקְּרַבָּת
הָעוֹמֵר לֹא נֶאסְרָה.

הַשִּׁיב רַבִּי בֶר חֲמָא וְאָמַר לִיָּהּ, וְמִי קָאֲמִינָא אֲנָא תִיבְטַל – וְכִי
הַקְּשִׁיתִי שְׁתַּתְּבַטֵּל מִצּוֹת הָעוֹמֵר בִּשְׁבִיעִיטָא, הִרִי הַקְּשִׁיתִי שְׁלֹא
יֵבִיאוּהוּ מִסְּפִיחֵי שְׁבִיעִיטָא, אֲלֵא לִיָּיתִי מִדְּאֲשֶׁתְּקָד – יֵבִיאוּ מִשְּׁעוּרִים
שְׁגָדְלוּ בַּשָּׁנָה הַקּוֹדֶמֶת.

תִּירֵץ לוֹ רַב חֲסָדָא, אֵין לְהֵבִיאוּ מִן הַשָּׁנָה הַקּוֹדֶמֶת, שְׂכָן פְּעִינָא – צָרִיךְ
שִׁיחֵי הַשְּׁעוּרִים 'בְּרַמְלִי' (שם ב ד'), דְּהֵינּוּ 'רַךְ וּמֵל' (לעיל טו), שִׁיחֵי
רְכוּת וְנִיתָן לְמִלְּחָן בִּיד, שְׁסִמּוּכֹת לְקִצְרִיתָן, וְלִיכָא – וְשְׁעוּרִים
מִשְׁנָה קוֹדֶמֶת אֵינָן רְכוּת וְנִמְלָלוֹת בִּיד.

חֲזוֹר וְהַקְשָׁה לוֹ רַבִּי בֶר חֲמָא, וְלִיָּיתִי מִבְּרַמְלִי דְּאֲשֶׁתְּקָד – וְיֵבִיאוּ
מִעוּמָר שְׁנִקְצָר בַּשָּׁנָה קוֹדֶמֶת, וְהִיא 'כְּרַמְלִי' דְּהֵינּוּ רַךְ וְנִמְלָל סְמוּךְ
לְקִצְרִיתָן.

תִּירֵץ לוֹ רַב חֲסָדָא, אָמַר קָרָא בְּאוֹתוֹ פֶּסֶח 'בְּרַמְלִי תִקְרִיב', דְּפִעִינָא
– שְׁצָרִיךְ שִׁיחֵיהּ 'בְּרַמְלִי' בְּשִׁעֵת הַתְּקַרְבָּה, וְלֹא רַק בְּשִׁעֵת קִצְרִיתָן,
וְלִיכָא – וְעוּמָר זֶה אֵינוֹ 'כְּרַמְלִי' עֵתָה בְּשִׁעֵת הַקְּרַבָּתָה, וּמוֹכַח שֵׁשׁ
לְהַקְרִיבוֹ מִשְׁנָה זֶה דּוּקָא אֶף שְׁהִיא שְׁבִיעִיטָא.

מִחְלוקָת בַּעֲנִין זֶה: אִיתָמַר, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, הַמְּקוֹר שֵׁשׁ לְהֵבִיאוּ
עוּמָר דּוּקָא מִקְצִיר שָׁנָה זֶה וְלֹא מִשְׁנָה קוֹדֶמֶת הוּא מְבַרְמֵל תִּקְרִיב,
כְּמִבּוּאָר, וְרַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, הַמְּקוֹר לִכָּךְ הוּא מְרַאשִׁית קִצְרִידָךְ (שם)
כֵּן, וּמִדּוּקָא שֵׁשׁ לְהֵבִיאוּ דּוּקָא מִרַאשִׁית קִצְרִידָךְ, דְּהֵינּוּ מִתְּבוּאָה
שְׁעֵתָה מִתְּחִיל זֶמַן קִצְרִיתָהּ, וְלֹא מִסּוּף קִצְרִידָךְ, מִתְּבוּאָת שָׁנָה
קוֹדֶמֶת שְׁעֵתָה הוּא סוּף זֶמַן קִצְרִיתָהּ.

הַגְּמָרָא מְבִיאָה קוּשִׁיָּא עַל רַבִּי יוֹחָנָן: מוֹתִיב רַבָּה, שְׁנִינוּ בַּבְּרִייתָא,
מִה שְׁנֵאמַר (שם ב ד') 'וְאֵם תִּקְרִיב מִנְחַת בְּכוֹרִים, בְּמִנְחַת הָעוּמָר
הַכְּתוּב מִדְּבַר, וְיִמְחִיבָן הִיא כָּאָה, מִן הַשְּׁעוּרִים. אֲתָהּ אָמַר מִן
הַשְּׁעוּרִים, אִזְ שְׁמָא אֵינוֹ אֵלָא מִן הַחִיפִין, רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, אֵין
לּוֹמַר כֵּךְ כִּינָן שְׁנֵאמַר 'אֵכִיב' בְּמִצְרִים בְּמִכְתָּ בֶרֶד (שְׁמוֹת ט לא), וְנֶאמַר
'אֵכִיב' לְדוּרוֹתָא בַּעוּמָר (ויקרא ב ד'), מָה – כֵּשֶׁם שְׁאֵכִיב' הָאֲמוֹר
בְּמִצְרִים נֶאמַר עַל שְׁעוּרִים כְּמִפְּרֹשֶׁ שֶׁם, כֵּךְ אֶף 'אֵכִיב' הָאֲמוֹר
לְדוּרוֹתָא בַּעוּמָר אֵינוֹ כָּא אֵלָא מִן הַשְּׁעוּרִים.

רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר, מִה שְׁעוּמָר מִשְּׁעוּרִים וְלֹא מִחִטִּים סְבָרָא הִיא,
שְׂכָן מְצִינוּ חֲדָיד שְׁמִכִּיָּא חוֹבְתָו בְּמִנְחָה מִן הַחִיפִין, כְּגוֹן הַנֶּכֶס
לְמַקְדָּשׁ וְעוֹד עֲבִירוֹת, שְׁאֵם לֹא הִשִּׁיגָה יָדוֹ מְבִיא מִנְחַת סוֹלֵת מִחִטִּים

(שם ה יא, סוטה טו), וְנִמְצִינוּ שְׁמִכִּיָּא חוֹבְתָו מִן הַשְּׁעוּרִין, וְהֵינּוּ מִנְחוֹת
קְנָאוֹת שְׁמִכִּיָּא בַּעַל שְׁקִינָא לֹאֲשֵׁנוֹ סוֹטָה וְנִסְתֵּרָה (במדבר ה טו), וְאֶף
בְּצִיבּוֹר מְצִינוּ שְׁמִכִּיָּא חוֹבְתָו מִן הַחִיפִין, וְהֵינּוּ בִשְׁתֵּי הַלָּחִם בַּעֲצֵרָתָא
(ויקרא כג ד'), וְיֵשׁ לּוֹמַר שְׁאֵף מְבִיא חוֹבְתָו מִן הַשְּׁעוּרִין, וְאֵם אֲתָהּ
אָמַר שְׁאֵף עוֹמֵר בֹּא מִן הַחִיפִין, לֹא מְצִינוּ צִיבּוֹר שְׁמִכִּיָּא חוֹבְתָו
מִן הַשְּׁעוּרִין.

הַכּוּחָה נִסְתַּפָּה: דְּבַר אַחֲרָי, שְׁאֵם אֲתָהּ אָמַר שְׁהַעוּמָר כָּא מִן
הַחִיפִין, אֵין שֵׁתִי הֵלָחֶם נִחְשָׁבוֹת 'בִּצְיֹבּוֹרִים', שְׁהִרִי כִבֵּר הֵבִיאוּ עוּמָר
מִחִטִּים חֲדָשׁוֹת, וּמִדּוּעַ נֶאמַר בְּהֵן (שם, במדבר כח כו) 'בִּצְיֹבּוֹרִים', אֲלֵא
וְדֹאִי בֹא מִן הַשְּׁעוּרִים.

מִסִּיִּים רַבָּה קוּשִׁיָּתָה: אֵלָמָא – מוֹכַח שְׁהַטַּעַם שֵׁשׁ לְהֵבִיאוּ שְׁתֵּי הַלָּחִם
מִן הַחֲדָשׁ מִשּׁוּם שְׁנֵאמַר בְּהֵן 'בִּצְיֹבּוֹרִים' הוּא, וְאֵם כֵּן הוּא הַטַּעַם גַּם
בַּעוּמָר שְׁבֹא מִן הַחֲדָשׁ, שְׁאֵף בּו נֶאמַר 'בִּצְיֹבּוֹרִים', וְהֵינּוּ כְּרַבִּי אֶלְעָזָר
שְׁהַטַּעַם בּו הוּא מִשּׁוּם 'רַאשִׁית', וְקָשָׁה לְרַבִּי יוֹחָנָן שְׁאֵמַר שְׁהַטַּעַם
מִשּׁוּם 'כְּרַמְלִי תִקְרִיב'.

מִסִּיקָה הַגְּמָרָא, אֲכִן תִּיבְטַמָּא הִיא לְרַבִּי יוֹחָנָן וְנִדְחוּ דְּבָרֵיו.

הַגְּמָרָא מְבִיאָה בַּעֲנִין בִּיכּוּרִים: תִּנָּן הֵתֶם בִּיכּוּרִים (פ"א מ"א), אֵין
מְבִיאִין בִּיכּוּרִים מִכָּל הַפִּירוֹת חוּץ מִשְּׁבִיעֵת הַמִּינִין שֶׁל פִּירוֹת אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל, וְלֹא

המשך ביאור למס' מנחות ליום שני עמ' א

שֶׁלֹא יִהְיֶה רִשְׁאִי לְהֵבִיאוּ הַפֶּסֶח מִזֶּה. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, אֶף עַל
פִּי שְׂאִי אֲפָשָׁר – שֶׁאֵכֵן מִה שֶׁלֹא בֹא פֶסֶח מִצִּדֵּי מִמְעוֹת מִעֲשֵׂר הִיא
זֶה מִשּׁוּם שֶׁלֹא הִיא הַדְּבַר שִׁיךְ בְּאוֹתוֹ זֶמַן, מִכָּל מְקוֹם רִאשִׁית גְּדוּלָּה
הִיא וְנִלְמַד הִמָּנָה, שְׂכִינָן שְׁעִיקָר פֶּסֶח הִיא בְּמִצְרִים וְהוּא הִיא אֵב
לְכָל הַפֶּסֶחִים, וְדֹאִי אֲפָשָׁר לְלַמּוֹד מִמֶּנּוּ לְשֹׂאֵר פֶּסֶחִים.

מִמְשִׁיכָה הַבְּרִייתָא בְּהַבָּאת שְׁטִיטוֹת הַתְּנָאִים בְּדִין זֶה: חֲזוֹר רַבִּי עֲקִיבָא
אַחֲרָי שְׁרָאָה שֶׁלֹא קִיבֵל רַבִּי אֶלְעָזָר טַעֲנָתוֹ הַקּוֹדֶמֶת, וְדָנָה דִּין אַחֲרָי
– טַעֲנָה אַחֲרָת לְהוֹכִיחַ דְּבָרֵיו. מִה לְפָסֶח מִצְרִים שְׂכָן אֵין מְעוֹן
מִתֵּן דְּמִים וְאִימּוֹרִין לְנִפְי מוֹבָח – שֶׁלֹא נִזְרַק מִדְּמוֹ וְלֹא הוֹקְטָר
מֵאִימּוֹרֵיו עַל הַמּוֹזָבַח כָּלָל, וְלִפְיָכָךְ אֵינוֹ דוֹמָה לְשִׁלְמִים שְׁבָחָם לְמַדְנוּ
בְּסִיגִיָּא הַקּוֹדֶמֶת שִׁיכּוּלִים לְבּוֹא מִמְעוֹת מִעֲשֵׂר, וּמִשּׁוּם כֵּךְ אֲכִן רָאוּי
שֶׁלֹא יִבּוֹא מִן הַמְּעַשֵּׂר,

הַגְּמָרָא: דִּתְנִינָא, רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, נֶאמַר בְּתוֹרָה (שְׁמוֹת יב א) קֶרֶבֶן
פֶּסֶח שֶׁהַקְרִיבוֹ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, וְנֶאמַר בְּתוֹרָה (שם יב כה) פֶּסֶח
שֶׁהֲצִטּוּ בּו יִשְׂרָאֵל לְדוּרוֹתָא, וְיֵשׁ לְלַמּוֹד מִזֶּה לָזֶה, מָה פֶּסֶח הָאֲמוֹר
בְּמִצְרַיִם לֹא כָּא אֵלָא מִן הַחֹלִין שְׁהִרִי עֲדִין לֹא נִהְגָה מִצּוֹת מִעֲשֵׂר
שֵׁנִי וְלֹא הִיוּ לָהֶם מְעוֹת מִעֲשֵׂר שִׂיכּוּלוֹ לְהֵבִיאוּ מֵהֶם אֵת הַפֶּסֶח, אֶף
פֶּסֶח הָאֲמוֹר לְדוּרוֹתָא אֶף שְׂכַבֵּר שִׁיךְ שִׂיבּוֹא הַפֶּסֶח מִמְעוֹת הַמְּעַשֵּׂר,
מִכָּל מְקוֹם לֹא כָּא אֵלָא מִן הַחֹלִין. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, וְכִי דִנִּין
אֲפָשָׁר מִשְׂאִי אֲפָשָׁר – וְכִי אֲפָשָׁר לְלַמּוֹד עַל דְּבַר שִׂיכּוּל לְהִיּוֹת
בְּמִצִּיאוֹתָא, שְׁאִסוּר לְעִשּׂוֹתוֹ, מִכָּךְ שְׂבִמְקוֹם אַחֲרָי אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מִשּׁוּם
שְׁאִינוֹ שִׁיךְ לְעִשּׂוֹתוֹ. וְכְּלוּמָר, הִרִי מִה שֶׁפֶּסֶח מִצְרִים לֹא הִיא בֹא מִן
הַמְּעַשֵּׂר, אֵין זֶה אֲלֵא מִשּׁוּם שֶׁלֹא הִיא זֹאת כָּלָל מְעוֹת מִעֲשֵׂר, וְאִין
שִׁיךְ לְלַמּוֹד מִכָּךְ לְדוּרוֹתָא הַבָּאִים שְׂכַבֵּר נִהְגִים בְּהֶם מְעוֹת מִעֲשֵׂר

מנחות. פרק תשיעי – כל קרבנות הציבור דף פד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קנג רש"י תוספות

שומרי ספחים בשביעית – ואם תאמר: היאך עומר בא מן המשומר? הא בעינן (יחזקאל 1
מה) "ממשקה ישראל" ובסוף יבמות (קכבא) מוכח דאסור, גבי "גוי שהיה מוכר 2
פירות בשוק, ואמר: פירות הללו של ערלה הן, של עוקה הן, של נטע רבעי הן – לא אמר 3
כלום" ופירש בקונטרס בשם רבותי: "של ערלה הן" – פירות נטיעות הן, וישנן משובחים 4
מפירות אילן זקן, "של עוקה הן" – מפרסם מעוקה 5
וגדר לו סוכה, והיא שנת כשביעית, לא אמר 6
כלום" – לאוטרם על כך, אלא הלך אחר הרוב, 7
שזה משק, ולהשיב מחזקו מתוכין, וכן בנטע 8
רבעי – להודיע שפירות נטיעה הן, והקשה 9
בקונטרס: מה איסור יש כאן? אם עבר זמן הביעור 10
– לא שנא מן המשומר ולא שנא מן המופקר, 11
אסורין, וקודם הזמן – אלו ואלו מותרין ופירש 12
דאין "עוקה" – שם עזר שבארץ ישראל, בדכתיב 13
(יהושע ח) "ויכם עד עוקה", ופירושה משובחים. 14
ואם היה זה חזק בחוצה לארץ, ומשבח לאמר 15
"מעוקה הבאתים" – אין חוששין לומר אמת 16
דבריו, ושנא לא נתעשר, וישראל מכרם לו, 17
אלא להשיב מחזקו אומר כן, ובערך פירש: "של 18
עוקה" – פירות שביעית שנחששו בשביעית 19
כלומר, לא תהא סבור שבשדה בור גדלו, אלא 20
נחשד יפה, ו"עוקה" כמו (שעיה ה) "ויעוקה". וכן 21
"עוקה תחתיהן של יחזים" דלקמן (פה), פירש: 22
חפר ונחליך אנבים, ועל "ויעוקה" דקרא פירש 23
דש מפרשין: הסביב גדר, "כטבעת" – תרוגם 24
עיקא, ורבינו תם מקים פירוש רבותיו, ד"עוקה 25
לשן גדר, כמו "ויעוקה ויסקלה", וכן "בית גדר" 26
היתה נקראת" דתנן בראש השנה (כגב), 27
ובתוספתא (פרק חמישי דדמאי) נמי גרסין "עוק" 28
– כלומר, פירות משומרים, ואסורין בשביעית – 29
כדרדשין בתורת כהנים: "את ענבי גזירך לא 30
תבצר" – מן המשומר אי אתה בוצר, אבל אתה 31
בוצר מן המופקר, ואמרין בפרק "לולב הגזול" 32
(סוכה לטב): במה דברים אמורים? בלוקח מן 33
המופקר, אבל בלוקח מן המשומר – אפילו 34
בבחיץ איסור, אסור, ובקונטרס פירש שם: כיון 35
דחשוד לשמור – חשוד להניח דמים לאחר 36
הביעור, וקשה לפירושו: דאם היה חשוד – אפילו 37
מן המופקר נקשה ודאי קתני התם: הדינן דהיריבין 38
– כלום נלקחין מכל אדם בשביעית, לפי שאין 39
כיצא בהן נשמר, ואי טעמא משום דחשוד להניח 40
דמים אחר הביעור – אפילו הני נמי! אלא ודאי 41
משומר אסור באבילה, ואם כן היכי שריא הכא 42
להביא עומר מספחים המשומרים, הא בעינן 43
"ממשקה ישראל" – מן המותר לשראלי ואין 44
לומר: משום דכתיב "לדורותיכם" כדבסמוך – 45
דהא יכול להביא מן המופקר ויש לומר: דמדאורייתא בצירה דזקא אסור, אבל באבילה – 46
שרי, דקרא בתורת כהנים בבצירה מיירי ולא באבילה, ובפרק קמא דמועד קטן (אג) נמי 47
אמרין: מכדי זמירה תולדה דזריעה היא, וזמירה דכתב רחמנא למה ליה ועד ישראלי 48
דשומרי ספחים דהכא לא היו מונעים בני אדם מליקח, אבל היו מודיעין להן, והם פורשין 49
מאליהן, אי נמי: "קצירך" ר"מ דקרא, אמר רחמנא – דידך אין, ולא של הקדש, ומדאי טעמא 50
שריא קצירה, אי נמי: קצירה שרי, משום דכתיב "לדורותיכם" (לדורותיכם) שבת דחי, לרבי 51
אלעזר ברבי שמעון דסוף פרק "רבי שמעאל" (מנחות עבא), דאם תאמר: ולרבי עקיבא, 52
דאמר (פסחים נאב): ספחים אסורין, הא בעינן "ממשקה ישראל" לאו פירכא היא, דבשאר שנים נמי לאו 53
דמוצותה בכך – שאני, בשביעית נמי לרבי עקיבא – היא מצוותה בכך, **רחמנא** אמר לדורותיכם ואת אמרת תיבטל – הקשה רבינו תם: דאמרין בסוף פרק קמא דבבבב (יבב): בהמת 54
שביעית פטורה מן הבבירה, "לאבילה" אמר רחמנא – ולא לשריפה, ופריך מהאובל מעיסת שביעית שלא הורמה חלתה – חייב מיתה, אמאי? כיון דאילו מיטמיא בת שריפה היא, ורחמנא 55
אמר: "לאבילה" – ולא לשריפה? ומשנ: שאני התם, דכתיב "לדורותיכם", ופריך: תיגמר מיתה ומשנ: הכא – מעיקרא לאבילה, הכא – מעיקרא לשריפה, והשתא אבתי גילף ממנחת העומר, 56
דמעיקרא לשריפה? ויש לומר: מה לעומר – שכן ציבור, ודוחה שבת וטומאה, ועוד: שאני עומר – דמעותו בכך, ולא מיקימא מצותו אלא בשביעית, ותיאמר נמי שתי הלחם הבאות בפני 57
עצמן בשביעית, למאן דאמר דלשריפה קאתין, בפרק "תבטל" (מנחות מהב), **בעינא** כרמל וליכא – תימה: ולרבי יוסי בר רבי יהודה, נתייח מחוצה לארץ ושמן דף בריחם דלא בוחתי, 58
אלמא דשתי הלחם משום בכורים הוא – דבבבבין בעינן, והוא הדין לעומר, דהא "בבבבין" נמי כתיב ביה, והיינו כרבי אלעזר, וקשה לרבי יוחנן, כפר פירש בקונטרס, ונראה: דלדוריהו פריך, 59
דהא רבי אלעזר פירש טעמא משום דכתיב "ראשית קצירך" – ולא סוף קצירך, ואם תאמר: ומאי טעמא הוי תיובתא? לימא: דחד – למצוה, וחד – לעכב ויש לומר: דתרי "בבבבין" כתיב, 60

אבל בארץ לא פליגי – דצריך להביא מן הארץ, ולא מן חוצה לארץ, ומה אני 1
מקיים וכי תבוא – דמשמע דאין בא אלא מן הארץ? קסבר חדש בחוצה לארץ – 2
קודם לעומר – אסור דאורייתא, דהא דכתיב (ויקרא כג) "ולחם וקלי וברמל לא 3
תאכלו" נוהג אפילו בחוצה לארץ, דמושבנותיכם – דכתיב בהווא קרא – כל מקום 4
שאתם יושבים משמע, רכי תבואו" לא 5
ממעט חוצה לארץ, אלא זמן ביאה הוא, 6
לומר: שלא נתייבבו בעומר אלא לאחר 7
שבאו לארץ, אבל לאחר שבאו לארץ – 8
אסור חדש קודם הקרבת העומר, וכיון 9
דמדאורייתא אסור, דנוהג איסור חדש 10
בחוצה לארץ, הכי נמי אקרוי מקרבין עומר 11
מחוצה לארץ, ונשלין שכן מטרומת 12
הלשכה – לפי שהם הפקר, וצריך לשומר 13
מפני החיה ומפני העניים שלא ילקטוהו קודם 14
לעומר, כדי שיהא העומר בא מהם, לאבילה 15
ולא לשריפה – והיכי מקרבין קומץ לשרופו 16
על גבי המזבח? רחמנא אמר – בעומר 17
לדורותיכם", ואת אמרת תיבטל – שאם 18
אינו מביא של שביעית, נמצא עומר בטל, 19
לייתי מדאשתקד – שעורים שגדלו אשתקד, 20
בעינן כרמל – שתהא "כרמל" – רך למלול 21
בשעת קצירה, ולייתי כרמל דאשתקד – 22
מחבואה שנקצרה אשתקד כשהיא כרמל, 23
איתמר רבי יוחנן אמר – משום הכי אין 24
מביאים מחבואה ישנה, משום דבעינן "כרמל 25
תקריב", רבי אלעזר אמר – משום ד"ראשית 26
קצירכם" אמר רחמנא – דבשעת הבאה 27
ליהי ראשית קציר דהאי תבואה, ואי מייתי 28
משל אשתקד – אינו מביא מראשית קציר, 29
שהרי נקצר מאשתקד, וסוף קציר שנה 30
שעברה הוא בשעת הבאה, אלמא משום 31
בבבבין הוא – דבעינן שיהו בבבבין מקציר, 32
והיינו כרבי אלעזר דאמר "ראשית קצירכם", 33
ותיובתא דרבי יוחנן דאמר "כרמל תקריב" – 34
דמשמע שיכול להקריב כרמל, אף על פי 35
שאניו בבבבין, 36

רש"י בת"י 1
וקא סבר (חדש בחזון) לארץ מדאורייתא – (אסור קודם 2
לעומר דאורייתא, ומושבנותיכם, דכתיב בתא קרא "ולחם 3
וקלי וברמל לא תאכלו וגו', כל מקום יושבים משמע וכי 4
תבואו אל הארץ" – משום דדרשנן לאתרי אף בארץ ישראל, 5
משחבואו אל הארץ דקא אתם וידיכם בהבאת עומר, מכל מקום 6
משמע דמדאורייתא חדש בדין לארץ – אסור, אקרוי נמי 7
מקרבין – מנה, כמו ומאן ישראל, שומרי ספחים – של 8
שעורין ולפני העומר שלא ילקטוהו העניים, לאבילה – וזהוהי 9
שבת (והארץ) לכם לאבילה, [ולא] לשריפה – היאך מביאין עומר לשרוף את הקומץ? כרמל תקריב – רך בשעת 10
הקריבה, רבי אלעזר [אומר] – היינו טעמא דאין מביאין מדאשתקד: דכתיב "ראשית קצירך" – בשעת הבאה 11
התחלת קצירה אותה תבואה באה ממנה, [ולא] סוף – ואי מייתי מאשתקד, ודי שעת הבאה קצירה דחבואה 12
דאשתקד דודא ממנה **אביב** – ר"ל השעורה אביב, וידי מביא חובתו מן החיטין – מנחת וטסא, וחובתו מן 13
השעורין – מנחת קטאת, **צבור מביא חובתו מן החיטין** – שתי הלחם, אלמא – דשעמא דשתי הלחם – 14
משום בבבבין הוי, דבבבבין בעינן, דהא הדין לעומר, דהא כתיב ביה נמי "בבבבין", והיינו כרבי אלעזר, וקשה לרבי 15
יוחנן, **משכנת המיטין** – האמורים בפסוק "איתן וטתה וטתה וטתה וגו', ויבשם דקא – היינו רבש תמרים, 16

קנד

מנחות. פרק תשיעי - כל קרבנות הציבור דף פד עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)"
תוספות
רש"י

שְׁבַח ארץ – אין לפרש: ממובחר שבפירות, אפילו כולם מבית הבעל – דמ"מבחר נדריכם" נפקא, כדתיא בתוספתא (פרק ט), אלא כמו שפירש בקנטרס: שבח ארץ שבעת המינים. **אֶרֶץ** מארץ לא משמע ליה – דלא דמי למאכלה, דדרשינן לעיל בפרק "כל המנחות באות מצה" (ס"ב), דהבא לא מצי למכתב "אשר תביא ארצך".

באן בספינה של עץ באן בספינה של חרס —

פירש בקנטורס: ספניה על חרס — מביא וקרא. והא דלא משני: אידי ואידי בספניה על עץ, כאן — בקובצה, כאן — בשאיתא קובצה. משום דאין דרך ספניה להיות קובצה, שלא יכנסו בה זמים. והשתא לא היי דומיא דאתן שיניי, דבכולהו מכיר ברשא והוא דמביא וקרא. וכמו כן פירש בפרק קמא גיטין (נ.ה.) גבי עפר חוצה לארץ, האב בספניה לארץ — חביב במעשר ובשביעית. אמר רבי יהודה: אימתי? בזמן שהספניה גושטת. אמר רבי ירמי: אימתי? בזה המונח על גבי יתדות. באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן. פירש שם בקנטורס: דספניה דלעיל מנותח בקרקע, דכאמר במנחות. והקשה רבינו תם: דבפרק שני גיטין (סא.ב.) אמרין: כתבו על חרס של עציץ "חמישני" (דחרס חצי קובצה). ואמרין בסוף "המצינע" (שבת צד.ה.) שחזק משה חסד בכלי חרס. יניקב כשורש קטן — טהור מלהכשיר את הורעים. ועוד: דסתם עציץ — של חרס הוא, כדמשמע בפרק "שמונה טריצין" (שם קא.א.) מאן דתלש פיטרא מאתא דחצבא כו', ופריך עלא מהתולש מעציץ נקוב, וסתם חצבא — דחרס הוא. ועוד

מתמרים שבהרים ולא מפירות שבעמקים. אמר עולאי: אם הביא לא קידש. יתיב רבה וקא אמר לה להא שמעמא. איתיביה רבי אחא בר אבא לרבה: "קרבן ראשית" - שתהא ראשית לכל המנחות, וכן הוא אומר: "בחקריכם מנחה חדרשה לה' בשבעתיכם". אין לי אלא חדרשה של חטים, חדרשה של שעורים מנין? תלמוד לומר "חדשה" "חדשה" אם אינו ענין לחדשה של חיטין, תהו ענין לחדשה של שעורים. ומנין שתהא קודמת לביכורים? תלמוד לומר "וחג שבעת תעשה לה בבורי קציר חטים". ואין לי אלא בבורי קציר חטים, קציר שעורים מנין? תלמוד לומר "וחג הקציר בבורי מעשיך אשר תורע בשדה". ואין לי אלא שתורע, עלו מאיליהו מנין? תלמוד לומר "בשדה" ואין לי אלא בשדה, מנין לרבות שבגג ושבורכה ושבעצין ושכספינה? תלמוד לומר "בבורי כל אשר בארצם". מנין שתהא קודמת לנסכים ופירות האילן? נאמר כאן "בבורי מעשיך", ונאמר להלן "באספך את מעשיך מן השדה", מה להלן - נסכים ופירות אילן, אף כאן - נסכים ופירות אילן. קתני מהא: שבגג שבורכה ושבעצין ושכספינה? - סיפא תבה: אי הכי, היינו דכתיב: "כל מחור בבידך יאכל אתו", ונאמר רב משרשיא, תרי קראי בתיב: "לך יהיה", ובתיב: "באן" - בביכורים, כאן - במנחות. רב אשי אמר: פוליה דה. בפלותא, רבי יוחנן אמר: אם הביא - לא קדש. ריש ר' יוחנן בחדשים. בשלמא ריש לקיש - בראמר מעמא, אלא רבי יוחנן הואי בחלום, מילתא מעלייתא אמין, אמר קרא: - ולא כל ארצך. וריש לקיש האי "ארצך" מאי עביד ליה? ואמר: נאמר כאן "ארץ" ונאמר להלן "ארץ", מה להלן - "ארץ" "מארץ". - ואידך? - "ארץ" "מארץ" לא משמע ושכספינה? מביא וקורא. ותנאי אידך: מביא ואינו קורא. - בגג דמעררה, הא - בגג דבית, חורבה אחורבה לא קשיא: אינה עבודה. עצין אעצין לא קשיא: כאן - בגובה, כאן - שוא: כאן - בספינה של עץ, כאן - בספינה של חרס.

מספר בעשהה של ארץ ישראל – דוגי פירות חן משבזחן משאר פירות. **אח כאן** – אי מביאן בכורס אלן מן תעשהה, ולעלם מביאן מתחמים שבחיהם, וכו' אמר לך: איח עני, מה הלחן – שבח ארץ וכו'. איח מילתא הוה מצע למישרא תביב "ארץ לחוד, אבל השתא דכתביב "מטאריך" – ולא כל ארעך, לחוציא תמירוס מ"מטאריך", לא משמע ליה. **בשלאט ריש לקוש** – דאמר קדשה, איכא לחוציא הא דתני מביא וקרא – בחורבה עסדת, דכין תעבדה, וטרוח בה – "מטאריך" קרינא

בת"י

[illegible]

מנחות דף פד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קנה

לנשים ולעבדיהם (ובחים נה), כך הדין גם במזמור להם מחולתיה.
הגמרא חוזרת למחלוקת בביכורים מתמרים שבהרים ותבואה
שבעמקים, ומביאה מחלוקת נוספת כזו: **בְּפִלּוֹנֵי תָא** – במחלוקת עולא
ורבי אחא בר אבא נחלקו אחרים, **רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, אִם הֵבִיא לֹא**
קָדֵשׁ, רִישׁ לְקִישׁ אָמַר, אִם הֵבִיא קָדֵשׁ, מִשּׁוּם שֶׁנֶּעֱשָׂה בְּכַהֲנֵשׁ
בְּקָדִישִׁים, כלומר, כשם שהמקדש בהמה כחושה לקרבן נתקדשה,
כך המביא ביכורים שאינם מן המובחר נתקדשו.
מבשרת הגמרא: **בְּשֶׁלֶמָא רִישׁ לְקִישׁ בְּדָאֵמַר מַעְמָא** שהוא ככחוש
בקדשים, **אֱלָא לְרַבִּי יוֹחָנָן יֵשׁ לְהַבִּין מַאי מַעְמָא** שלא נתקדשו.
מבשרת הגמרא: **אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, רַבִּי יוֹחָנָן הוּא** – ראיתי אמש
בְּחִלּוֹם, ולכן מִלְּתָא מַעְלִיתָא אֲמִינָא – אומר דבר טוב. טעמו הוא,
דָּאֵמַר קָרָא בביכורים (דברים כו ב) **מֵרִאשִׁית כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה**, שדווקא
חלק מראשית פרי האדמה תביא לביכורים, **וְלֹא כָּל רִאשִׁית**, והיינו
שבעת המינים שבהם נשבתחה ארץ ישראל, ולא מכל המינים, וגם
נאמר (שם) **תְּבִיא מֵאֲרֶזְךָ**, שדווקא מחלק מהם תביא **וְלֹא כָּל**
הפירות שבִּאֲרֶזְךָ, והיינו דווקא מן המובחרים. ונתמעטו תמרים
שבהרים ותבואה שבעמקים.
הגמרא מבשרת דרשת ריש לקיש בפסוק זה. מבשרת הגמרא: **וְרִישׁ**
לְקִישׁ הסובר שנתקדשו בדיעבד, **הֵא** – פסוק זה **אֲרֶזְךָ** [**מֵאֲרֶזְךָ**]
מַאי עָבִיד לִיה – מה לומר ממנו. מבשרת הגמרא: **מִיִּפְעִי לִיה** – נצרך
לשיטתו לְבִדְתֵּינָא בברייתא, רָבִן נִמְלִיאֵל פֶּר רַבִּי אֱמִיר, **נִאֲמַר כָּאן**
בביכורים בפסוק זה **אֲרֶזְךָ**, **וְנִאֲמַר לְחֶלֶן** בפירות ארץ ישראל (שם ח
ח) **אֲרֶזְךָ**, ולמדים שֶׁמָּה – כשם שֶׁלְחֶלֶן מדובר בִּשְׂבַח אֲרֶזְךָ ישראל
דהיינו בפירות שבהם נשבתחה, אֵף כָּאן בביכורים מדובר בִּשְׂבַח
אֲרֶזְךָ.
הגמרא מבשרת מנין למד זאת רבי יוחנן: **וְאִידֶּךָ** – רבי יוחנן למד,
שהיה הכתוב יכול לומר **אֲרֶזְךָ**, ואמר **מֵאֲרֶזְךָ**, דהיינו **מֵאֲרֶזְךָ**, ויש
ללמוד מכך שאף משבעת המינים יש להביא ממובחרים שבהם, ולא
מתמרים שבהרים ומתבואה שבעמקים שהם גרועים.
סברת ריש לקיש בדרשה זו: **וְאִידֶּךָ** – וריש לקיש, הדרשה מ'אֲרֶזְךָ'
וְמֵאֲרֶזְךָ **לֹא מִשְׁמַע** ליה לדרוש ממנה דין נוסף, שאות מ' אינה
מיותרת לדרשה.
הגמרא מביאה סתירת ברייתו בביכורים: **תָּנִי תָא** – בברייתא
אחת, מפירות שֶׁבִּנְגַּנְךָ וְשֶׁבִּחְרֹבְךָ שֶׁבִּעֲצֵינְךָ וְשֶׁבִּסְפִּינְךָ מביא ביכורים
וְקִזְרָא הפסוקים שקורא המביא (דברים כו ה-ו), כיון שנחשבים כקרקע
והם בכלל הנאמר בביכורים (שם כו ב) **אֲשֶׁר תְּבִיא מֵאֲרֶזְךָ**, **וְתִנְיָא**
אִידֶּךָ – בברייתא אחרת, שֶׁמִּבִּיא מהם **וְאִינוּ קִזְרָא**, כיון שאינם
כקרקע ואינם בכלל 'מֵאֲרֶזְךָ'. ושתי הברייתות סותרות.
הגמרא מבשרת שלריש לקיש לא קשה: **בְּשֶׁלֶמָא לְרִישׁ לְקִישׁ**
שהמביא מתמרים שבהרים ומתבואה שבעמקים נתקדשו אף שאינם
מובחרים, ניתן להביא מכל מקום, ופעמים קורא ופעמים אינו קורא.
וכך יש לתרץ, **גַּם אֲנִי** – הסתירה בגדל בגל **לֹא קִשְׁיָא, הֵא** –
הברייתא הראשונה שמביא וקורא דיברה בִּנְגַּנְךָ דְּמַעְרָה, שנחשב
כקרקע והוא בכלל 'מֵאֲרֶזְךָ', וְהֵא – הברייתא השניה שאינו קורא
דיברה בִּנְגַּנְךָ דְּבִיתָא, שאינו נחשב כקרקע ואינו בכלל 'מֵאֲרֶזְךָ'.
וכן חוֹרְבָה אֲחוֹרְבָה – הסתירה בגדל בחורבה **לֹא קִשְׁיָא, כָּאן** –
בברייתא הראשונה מדובר בְּחוֹרְבָה עֲבוּדָה וחרושה לזריעה, שכיון
שטרח בה נקראת 'מֵאֲרֶזְךָ', וְכָאן – בברייתא השניה מדובר בְּחוֹרְבָה
שְׂאִינָה עֲבוּדָה, שאינה בכלל 'מֵאֲרֶזְךָ'.
וכן עֲצִינְךָ אֲעִינְךָ – הסתירה בגדל בעציץ **לֹא קִשְׁיָא, כָּאן** –
בברייתא הראשונה מדובר בְּעִצִּין נְקִיב שיונק מן האדמה ונחשב
כמוטה (דמאי פ"ה מ"א), והוא בכלל 'מֵאֲרֶזְךָ', וְכָאן – בברייתא השניה
מדובר בְּשְׂאִינָה נְקִיב שאינו נחשב כאדמה, ואינו בכלל 'מֵאֲרֶזְךָ'.
וכן סְפִינָה אֲסְפִינָה – הסתירה בגדל בספינה **לֹא קִשְׁיָא, כָּאן** –
בברייתא השניה מדובר בְּסְפִינָה שֶׁל עֵץ שאינה נחשבת כאדמה,
ואינה בכלל 'מֵאֲרֶזְךָ', וְכָאן – בברייתא הראשונה מדובר בְּסְפִינָה
שֶׁל חֵרֶם שעשויה מאדמה, והגדל בה נחשב בגדל באדמה ובכלל
'מֵאֲרֶזְךָ'.

מִתְמַרִּים שֶׁבְּהָרִים המתוקים מדאי ורעים לאכילה, **וְלֹא מְפִירוֹת**
1
[ו-תבואה] **שֶׁבְּעִמְקִים** הכחושה, כיון שאינם מובחרים.
2
הוספה על המשנה: **אָמַר עוֹלָא, אִם עָבַר הֵבִיא מִמְקוֹמוֹת אֵלּוּ, לֹא**
3
קָדֵשׁ – לא נתקדשו הפירות לביכורים.
4
הגמרא מביאה קושיא: **יְתִיב** [ו-ישב] רַבָּה בבית המדרש **וְקָא אָמַר**
5
לָהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא – לשמועה זו. **אִיתִיבִיה רַבִּי אֱהֵא בַר אֲבָא לְרַבָּה,**
6
שִׁנּוּ בְּבִרְיָתָא, נֹאמַר בְּשֵׁתִי הַלֵּחַם (ויקרא ב יב) **קִרְבֵּן רִאשִׁית, וִישׁ**
7
לְדֹרוֹשׁ שְׁתָּהּ רִאשִׁית לְכָל הַמִּנְחוֹת ולא יקריבו לפניה, **וְכֵן הוּא**
8
אוֹמֵר בַּה (במדבר כח כב) **בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוָה בְּשִׁבְעוֹתֵיכֶם,**
9
כלומר שתהא חדשה וראשונה לכל מנחות החטים של שנה זו. **וְאִין**
10
לִי לְדֹרוֹשׁ אֱלָא חֲדָשָׁה שֶׁל חֲטִים – ששתי הלחם הבאה שתהיה
11
חדשה למנחות חטים, **חֲדָשָׁה שֶׁל שְׁעוּרִים** – שמנחת עומר תהא
12
חדשה למנחות שעורים של שנה זו **מִיָּנִי, תִּלְמוּד לִזְמַן 'חֲדָשָׁה'**
13
'חֲדָשָׁה' שְׁתֵּי פַעֲמִים, אַחַת בַּפְּסוּק הַנּוֹכַח, וְשֵׁנִיה בַּפְּסוּק (ויקרא כג טז)
14
'מִנְחָה חֲדָשָׁה, שֶׁאִם אֵינוֹ עֲנִין לְחֲדָשָׁה שֶׁל חֲטִים, שְׁלַמְדוֹ מִן
15
הַפְּסוּק הָרִאשׁוֹן, תִּנְהוּ עֲנִין לְחֲדָשָׁה שֶׁל שְׁעוּרִים.
16
הברייתא מביאה מקור ששתי הלחם קודמות לביכורים: **וּמִיָּנִי שְׁתָּהּ**
17
קוֹדֶמֶת לְבִיכּוּרִים מחטים, **תִּלְמוּד לִזְמַן** (שמות לד כב) **וְהָגַם שְׁבַעֲוֹת**
18
תַּעֲשֶׂה לָּךְ בַּיּוֹמִי קִצִּיר חֲטִים, שֶׁרַק אַחֲרָי שֶׁתְּקַרֵּב שְׁתֵּי הַלֵּחֶם בַּחֲג
19
שְׁבוּעוֹת, תְּבִיא בִיכּוּרֵי קִצִּיר חֲטִים. וְאִין לִי לְהַקְדִּימָן אֱלָא לְבִכּוּרֵי
20
קִצִּיר חֲטִים, לְבִיכּוּרֵי שְׁעוּרִים מִיָּנִי, תִּלְמוּד לִזְמַן
21
וְהָגַם הַקִּצִּיר בַּיּוֹמִי מַעֲשֶׂה אֲשֶׁר תִּזְרַע בְּשָׂדֶךָ, שְׁתֵּי הַלֵּחֶם שִׁבְחָה
22
הַקִּצִּיר [ושבועות], **הִיוּ קוֹדֶמֶת לְכָל בִּיכּוּרֵי מַעֲשֶׂיךָ, וְאֵף שְׁעוּרִים.**
23
וְאִין לִי אֱלָא לְמַה שְׁתִּזְרַע בְּשָׂדֶךָ, עַלֹּי גִידוּלֵי תְּבּוּאָה מֵאֲלִיָּהּ מִיָּנִי
24
שְׁקוּדֶמֶת לָהֶם, תִּלְמוּד לִזְמַן בְּשָׂדֶךָ, דְּהִינּוּ לְכָל הַגִּדֵּל בְּשָׂדֶךָ וְאֵף
25
מֵאֲלִי. וְאִין לִי אֱלָא בְּשָׂדֶךָ, מִיָּנִי לְרִבּוֹת שֶׁבִּנְגַּנְךָ וְשֶׁבִּחְרֹבְךָ
26
וְשֶׁבִּעֲצֵינְךָ וְשֶׁבִּסְפִּינְךָ, תִּלְמוּד לִזְמַן (במדבר יח יג) **'בַּיּוֹמִי כָּל אֲשֶׁר**
27
בְּאֲרֶצְךָ, שְׁתֵּי הַלֵּחֶם קוֹדֶמֶת לְבִיכּוּרֵי תְּבּוּאָה הַבָּאִים מִכָּל מְקוֹם.
28
הברייתא מביאה מקור ששתי הלחם קודמות לנסכים ולביכורי פירות
29
אֵילָן: **מִיָּנִי שְׁתָּהּ קוֹדֶמֶת לְנִסְכִּים** של יין הבא מענבים חדשים
30
וביכורי פירות הָאֵילָן, **נִאֲמַר כָּאן** (שמות כג טז) **'בַּיּוֹמִי מַעֲשֶׂיךָ, וְנִאֲמַר**
31
לְחֶלֶן בְּאוֹתוֹ פְּסוּק 'בְּאֲסַפְּךָ אֶת מַעֲשֶׂיךָ מִן הַשָּׂדֶה, מַה – כִּשֶּׁם
32
שֶׁלְחֶלֶן הִינּוּ גַם נִסְכִּים וּפִירוֹת אֵילָן, שִׁבְעַת הָאֲסִיף מִלְּקַט הַכֵּל, אֵף
33
כָּאן הִינּוּ גַם נִסְכִּים מִיֵּין מַעֲנָבִים חֲדָשִׁים וּפִירוֹת אֵילָן שִׁגְדוּל בִּשְׁנָה
34
זוֹ, שְׁתֵּי הַלֵּחֶם קוֹדֶמֶת לָהֶם.
35
מסיימת הגמרא קושייתה: **תָּנִי מִיָּהּ** – מכל מקום שנינו, שמפירות
36
שֶׁבִּנְגַּנְךָ שֶׁבִּחְרֹבְךָ שֶׁבִּעֲצֵינְךָ וְשֶׁבִּסְפִּינְךָ מביא ביכורים ולא יביאם
37
קודם שתי הלחם, וכל שכן שניתן להביאם מתמרים שבהרים ופירות
38
שבעמקים שגדלים בקרקע, ולא כעולא שאומר שאף בדיעבד לא
39
נתקדשו. מתרצת הגמרא: **הִסִּיפָא** לגבי הגדל בגג, בחורבה, בעציץ
40
ובספינה **אֲתָאן לְמִנְחוֹת** – באה ללמד למנחות, ששתי הלחם קודמות
41
למנחות ממקומות אלו. אך ביכורים באמת אין להביא ממקומות
42
אלו, ולא קשה לעולא.
43
מביאה הגמרא קושיא על התירוצי: **מִתְקַף לָהּ רַב אָדָא בַר אֲהֵבָה,**
44
אִי הָבִי, הִינּוּ דְּתִיב – וְכִי עַל זֶה נֹאמַר שֵׁם (שם יח יא) **'כָּל מִיָּהוּד**
45
בְּבִיתְךָ יֵאָבֵל אוֹתוֹ, וּמִשְׁמַע אֶפִּילוּ נָשִׁים שִׁבְבִיתוֹ, וְאִי מְדוּבַר
46
בְּמִנְחוֹת, הִרִי לִזְכְּרֵי כְּהוֹנָה הוּא דְּמִיתָא כְּלָן [נאכלות], שנאמר בהן
47
(ויקרא ו יא) **'כָּל זָכָר בְּבִנְיָ אֱהֲרֹן יֵאָבֵלָהּ, וְלֹא יִתֵּן לֹמֶר שְׁמִדוּבַר**
48
בְּמִנְחוֹת.
49
מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב מִשְׁרָשִׁיא, תִּרִי קָרָא בְּתִיבֵי בְּאוֹתוֹ פְּסוּק**
50
(במדבר יח יא), בתחילתו נאמר **'לָךְ יְהוָה, שֶׁאֲהָרֹן חֲכִיר כְּהוֹנָה יֵאָבֵלוּהוּ,**
51
ובסופו בְּתִיב 'כָּל מִיָּהוּד בְּבִיתְךָ יֵאָבֵל אוֹתוֹ, וּמִשְׁמַע אֵף נָשִׁי כְּהֹנִים,
52
הָא בְּצִידֵי יֵשׁ לְפָרֶשׁ, כָּאן – בסוף הפסוק מדובר בְּבִיכּוּרִים שֶׁנֹּאכְלִים
53
לכל טהור בבית כהן, וְכָאן – בתחילתו בְּמִנְחוֹת שֶׁנֹּאכְלִים רק לזכרי
54
כהונה.
55
תירוצי נוסף: **רַב אֲשִׁי אָמַר, לְעוֹלָם בּוֹלִיָּה** – כל הפסוק מדובר
56
בְּמִנְחוֹת, וְסִיפָא דְּקָרָא אֲתָאן – בא ללמד לְמוֹפָרֶשׁ מִלְּחָמֵי תוֹדָה –
57
חלות הבאות עם התודה, שכשם שהמזמור ממנה לכהנים נאכל אף
58

סיום הקושיא על רבי יוחנן: **אָלָא לְרַבִּי יוֹחָנָן** שאם הביא ביכורים מפירות שאינם מן המובחר לא נתקדשו, **קָשְׁיָא** סתירת הברייתות שאינה מתורצת לשיטתו.

מתרצת הגמרא: **תַּנְיָא הִיא** – הדבר שנוי במחלוקת תנאים, שהתנאים של הברייתות לא סברו כרבי יוחנן, והתנא של הברייתא להלן סבר כרבי יוחנן. **דִּתְנִינָא** בברייתא, מפירות **שִׁבְגָּנ** מערה ו**שִׁבְחוּרְקָה** שנעבדה **מִבֵּיא וְקוֹרָא**, כיון שנחשבים כקרקע, ומפירות **שִׁבְעָעִיין וְשִׁבְסָפִינָה** אינו **מִבֵּיא כָּל עֵינָךְ**, ואף בעציץ נקוב וספינה של חרס, כיון שפירותיהם גרועים, והיינו כרבי יוחנן שאין להביא מהם ביכורים.

שנינו במשנה: **וְכֹלֵן אֵינָן בָּאוֹת אֲלָא מִן הַמּוֹבְחָר**, ואיזהו מובחר שלהם כו', שניה להן עפוריים בבקעה.

הגמרא מביאה מעשה בענין תבואה שבעפוריים: כשהחל משה לעשות האותות במצרים כצויו ה', **אָמַר לִיה יוֹחָנָא וּמִמָּרָא** מכשפי מצרים **לְמִשָּׁה**, וכי **תֵּבֶן** –[פסולת תבואה] **אֵתָה מִכְּנִים** למכור **לְעַפְרָיִים** המלאה תבואה וכמבואר במשנתינו, כלומר וכי כשפים אתה מביא למצרים באותות אלו, הרי אין מכשפים בעולם כמותם, ומה התועלת בהן להוציא את ישראל משם.

השיב משה **וְאָמַר לָהּ**, **אָמַר אֵינְשִׁי** – רגילים אנשים לומר, **לְמָתָא יִרְקָא** – לעיר שהירק בה רב, וכל החפץ בו מגיע אליה, **יִרְקָא שְׁקוּל** – לשם קח את הירק כדי למכרו, שבה תמצא יותר קונים. ואף אני מראה האותות דווקא כאן בעיר של כשפים, שכל המכשפים מתאספים בה ויראו שאותותי טובים מכישופיהם.

משנה

המשנה מבארת דינים נוספים בהבאת עומר ושתי הלחם מן המובחר: **אֵין מִבֵּיאִין** עומר ושתי הלחם, **לֹא מִבֵּית הַזִּבְלִים** – משדה הנצרכת לזבל בהמות לצמיחת התבואה, שמה לא יניח בה זבל כדי כל צרכה, ותהא התבואה הגדילה בה כחושה, **וְלֹא מִבֵּית הַשְּׁלָחִים** – שדה יבישה שלא די לה במי הגשמים וצריכה השקאה במים, משום שתבואתה כחושה, **וְלֹא מִבֵּית הָאֵילָן** – תבואה שבין האילנות, שיונקים הרבה ומכחישים זרעי התבואה, **וְאִם הִבִּיא מִשְׁדוֹת אֱלוֹ כִּשְׂרָה**. המשנה מבארת מה יעשה לשדה שתהא תבואתה מרובה: **בִּיצֵד הוּא עוֹשֶׂה** לשדה שתהא תבואתה משובחת, **נָרָה** –[חורשה] כל **שָׁנָה רִאשׁוֹנָה** ואינו זורעה, ו**בְּשָׁנָה שְׁנִיָּה** חורשה וזורעה **קוֹדֵם לְפִסְחָ שְׁבָעִים יוֹם**, דהיינו בחמשה לחדש שבט, שאז כח החמה מתגבר ומשביח התבואה, **וְהוּא** מצמיח תבואה רבה ועושה סולת **מְרוּבָה**. המשנה מבארת בדיקת סולת המנחות: **בִּיצֵד בּוֹדֵק הַגִּזְרִי** הממונה על הסולת את נקיונה מפסולת, **מִכְּנִים יָדוּ לְתוֹכָן** – לתוך גרגרי הסולת, **עָלָה בָּהּ אֶבֶק** – קמח דק, הסולת **פְּסוּלָה עַד שִׁינְפָּנָה** מן האבק, כיון שגרוע הוא. **וְאִם הִתְלַעְעָה** הסולת **פְּסוּלָה** ואין לה תקנה בניפוי.

גמרא

שנינו במשנה: **בִּיצֵד עוֹשֶׂה נָרָה שָׁנָה רִאשׁוֹנָה** ובשנה שניה זורעה

וגו'. הגמרא דנה בכונת המשנה: **אֵיפִעִיָא לָהּ**, **הִיכִי קָאָמַר** – מה כוונת התנא לומר, האם **נָרָה בְּשָׁנָה רִאשׁוֹנָה**, ובתחילת השנה **הַשְּׁנִיָּה נָרָה**, ובשעת הזריעה חורשה וזורעה, או **דְּלִמָּא** –[שנא] **נָרָה בְּשָׁנָה רִאשׁוֹנָה**, ו**שְׁנִיָּה** חורשה וזורעה **כָּלָא נָרָה** – בלא חרישה נוספת בתחילת השנה.

הגמרא פושטת הספק: **תָּא שָׁמַע** לפשוט הספק, **דִּתְנִינָא** בברייתא, **אָמַר רַבִּי יוֹסִי**, אף המקומות **חִיטֵי כְרוֹיִים** וכפר אחים, (אלמלא) **[אֶלְמָלִי – אילו]** היו **מְנוּבָּזִת לִירוּשָׁלַם** בהרים סביבותיה, היו **מִבֵּיאִין מִתֵּן תְּבוּאָה** לעומר, **לְפִי שְׁאִין מִבֵּיאִין אֶת הָעוֹמֵר אֲלָא מִן הַשְּׁדוֹת הַמּוֹדְרָמוֹת** – שבדרום ארץ ישראל ו**הַמְּנוּבָּרִית** –[החרושות] **לְכָךְ** שתגדל בהן תבואה ויקצרה לעומר, **שִׁבְחָהּ חֲמָה** זורחת כל היום, **וּמִתֵּן חֲמָה שׁוֹקֶעֶת** – והחמה זורחת עליהם גם בסוף היום סמוך לשקיעתה, והמקומות חִיטֵי כְרוֹיִים וכפר אחים הם בדרום ארץ ישראל.

הברייתא מבארת מה יעשה בעל שדה התבואה שמביאים לעומר להשביחה: **בִּיצֵד עוֹשֶׂה** להשביח את התבואה בשדה, **נָרָה** – חורש את השדה **בְּשָׁנָה רִאשׁוֹנָה**, ובשנה השנייה **חורש וְשְׁנִיָּה**, כלומר חורשה בשנה השניה שתי פעמים, וזורעה באותה שנה **קוֹדֵם לְפִסְחָ שְׁבָעִים יוֹם** **כִּדִּי שִׁתְהָא סְמוּכָה לְחֲמָה**, כלומר שתהא זריעתה סמוכה לתקופת הקיץ שבה כח החמה מתגבר והולך ומשביח יותר את התבואה, ו**הַחֲמָה** משביחה את התבואה עד ש**עוֹשֶׂה** את הקנה שלה בעובי זרר, **וְאֵת הַשִּׁיבּוּלָת** שהיא ראש קנה התבואה עושה בעובי **דִּתְנִיִים**.

הברייתא מבארת את מעשי ההכנה להקרכת המנחה: ולאחר שגדלה התבואה **קוֹצֵר אותה**, ו**מַעְמָר** – אוספה לעומרים, ו**רִשֵּׁה** עליה להפריד קליפת גרעיניה מעליהם, וזורה אותם לרוח כדי להשלים את הפרדת הפסולת מהם, ו**בוֹדֵק אותם** מפסולת שנשארה ביניהם, ו**מִוִּחֵן אותם**, ו**מִרְכֵּךְ** את הסולת בנפה כדי לנפותה.

הברייתא מבארת את הבאת הסולת למקדש להקרבתה: **וּמִבֵּיא אותה למקדש אֶצֶל הַגִּזְרִי** לבדוק האם אכן ראויה היא להקריבה כמנחה במזבח, ו**גִּזְרִי מִכְּנִים יָדוּ לְתוֹכָהּ**, אם **עָלָה בָּהּ אֶבֶק**, שאות היא שהסולת לא נופתה כראוי, **אִמָּר לוֹ** הגזבר לבעל הסולת **חֲזוֹר וְנִפֵּה אוֹתָהּ** פעם שנייה. **מִשּׁוּם** –[בשם] **רַבִּי נֶתָן אָמַר**, הַגִּזְרִי בודק את הסולת באופן טוב יותר, ש**כִּדִּי בְּשִׁמּוֹן**, ו**מִכְּנִים אותה לְתוֹכָהּ** – לתוך הסולת, **עַד שִׁמְעָלָה בִּידוֹ** את **כָּל אֶבֶקָה** – האבק (דהיינו הקמח הגרוע) הנמצא בסולת, שנשארת נקיה וראויה למנחה. הגמרא מסיימת את ההוכחה לפשוט הספק האם חורש פעם נוספת בשנה השניה: **קִתְנִי מִיָּתָה** – מכל מקום שנינו בברייתא לגבי השנה השניה **חורש וְשְׁנִיָּה**, ומוכח שאף בה חורש פעם נוספת, ונפשטה כוונת המשנה **ובשנה שניה זורעה** וגו', שחורש בה פעם נוספת השניה.

מקשה הגמרא: **וְלִמְעֻמֵּיד** – ולשיטתך שהנך רוצה להוכיח מן הברייתא שחורש גם בשנה השניה פעם נוספת, קשה, שהרי **מִתְנִיתִין לֹא קִתְנִי שׁוֹנָה** – במשנתינו לא שנינו שבשנה השניה חורש שתי פעמים מלבד החרשה שקודם הזריעה, ומוכח שחורש רק פעם אחת,

המשך ביאור למס' מנחות ליום שבת קודש, עמ' א

גמרא

אָחֵד גְּדוּשׁ – שלא החזיק עשרון אלא כשהוא גדוש. **וְאָחֵד מְחֻזָּק** – כלי גדול יותר שהחזיק עשרון כשהוא מחוק בלא גודש. **הַגְּדוּשׁ** משמש לכך **שָׁבוּ** הִיָּה מוֹדֵד לְכָל הַמְּנֻחֹת את מדת העשרון או השנים ושלושה עשרונים סולת,

הגמרא מביאה ברייתא המבארת את מחלוקת תנא קמא ורבי מאיר במשנתינו: **תַּנְיָא**, הִיָּה **רַבִּי מֵאִיר אָמַר**, מִתְּלִמּוּד לִמָּר (במדבר כח כט) **עֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן לִבְבֶּשׂ הָאָחֵד**, מדוע נכפלה תיבת עשרון בפסוק זה. **מִלְּמַד שְׁשֹׁתֵי עֶשְׂרוֹנוֹת** – שתי מדות של עשרון הִיוּ **בְּמִקְרָשׁ**,

מנחות. פרק תשיעי - כל קרבנות הציבור דף פה עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)" קנ"ז רש"י תוספות

1 **אלא** לרבי יוחנן – דאמר: לא קדש, והא הכא דלדברי הכל קו ש בחורבה עבודת וכל
2 הני, אף על פי שאנין מובחרים (הרא) – דלדברי זכל מביא וקורא! **תנא** **היא** – דאיכא
3 תנא דאמר: שבצעין ושבספינה – אינו מביא, והוא הדין לתמרים שבהרים
4 ושבעמקים, ורבי יוחנן דאמר כי היא תנא. **אמר** ליה **יוחנא** **וממרא** – ראשי מכשפים
5 של מצרים, למשה רבינו שחזו ליה לעשות

1 האותות לעיני פרעה, שהיו סבורין שהיה
2 עושה אותם על ידי כשוף. **תבן אתה מכנים**
3 **לעפריים** - עפריים, שהוא מקום הרבה
4 תבואה, אתה מביא לשם תבואה למכור?
5 בתמידי. כך ארץ מצרים, שהיא מלאה
6 בכפפים, אתה בא לשם לעסוק בשכספים? **אמר**
7 **להם למתא ירמא ירמא שקול** - לעשר גנדל
8 שם ירק הרבה, הבא ירק שלך למכור. לפי
9 שמתקבצין שם הכל לקנות. הם אמרו לו דברי
10 ליצנות, והוא השיב להם בענינם. **משנה לא**
11 **מבית הובל** - משרה הצריכה לובל. ולא
12 **מבית האילן** - משרה שיש בו אילנות, לפי
13 שהאילנות עושים לה צל, ואין התבואה
14 גדלה יפה. **כיצד הוא עושה** - שרעה במבאי
15 ממנה סלת? נרה שנה הראשונה - ומניחה
16 בורה. [וזורעת] קודם לפסח שבועים יום -
17 שכבר יש זמן לחמנה שזורעת עליה. **כיצד הוא**
18 **בודק** - שלא יתא אבק בסלת? **גמרא כרויים**
19 **כדור** - לא אותו מקום. אמרובי שהן סמוכות
20 לירושלים - הרבה, וזן עומדות בין ההרים,
21 דכתיב (תהלים כבד): "ירושלים הרים סביב
22 לה". **היו מביאין מהן** - לפי שהן עומדות
23 בדרום. המורדרמות - שברדרום. שבהן החמה
24 זורחת - כל היום. המגנורות - חרשות
25 הרבה לכך. וזורעת קודם לפסח שבועים יום
26 - שכבר מתחלת החמה לזרוח בקרן מורדרמת
27 צפונית. וכשזורעת, מושך העמוד מיד לדרום,
28 וכל היום היא זורחת לדרום. כך ידו שמן
29 ומכנים בסלת - וכך בודקה יפה, שאם יש בה
30 אבק - מדיבק בשמן. קתני מיהא ושניה חורש
31 ושונה - חורעה, והפשוט מוזא מתנינא
32 דבשניה גמי נרה. ולישמעך - היכי תפשוט?
33 הא במתנינן לא קתני "שונה"!
34 וברייא!

ישיבת בית י

[illegible]

אריסי מסדברא, וקיימא בימה להדי רישיהו. ופרשי שם בקנטרס: דהיינו לאחר תשעה שעות ביו
להדי וגישיהו, בראש כל אדם — דהיינו באמצע הדקיעה, שנראה לכל אדם כאילו ע"ל ראשו הוא,
— עולין, וששה — יורדין. בניסן — לעולם בתחילת עמוד השחר טלה מתחיל לעלות,

נָאִי הִיא, דְּתִנִּיא: שְׁבִנָּה
 וְשִׁבְסִפְנִיה - אִינוּ
 אֵלֶּה מִן הַמּוֹבָה־כּו'.
 מִשָּׁה: תִּבְּן אֶתְּה מִכְּנִים
 אִינְשִׁי: לְמַתָּא יִרְקָא יִרְקָא
 מִבֵּית הַזְּבִלִים וְלֹא מִבֵּית
 סִיכִי - כְּשֵׁר. כִּי־דָּהּ הוּא
 בְּשִׁנָּה שְׁנִיָּה זֹרְעָה קוֹדֶם
 עוֹשָׂה סוּלָת מְרֻבָּה.
 דּוּ לְתוֹכָהּ, עָלֶה בַּהּ אֶבֶק -
 תְּלִיעָה - פְּסוּלָה. גִּמְרָא
 רֵאשׁוֹנָה". אִיבְעִי לְהוּ:
 וְשְׁנִיָּה נִרָּה חֲזָרָה.
 וְשְׁנִיָּה זֹרְעָה בְּלֹא
 מִמְּרֵי רַבִּי יוֹסִי: אֵף חִיטֵּי
 סְמוּכוֹת לִירוּשָׁלַם הִיוּ
 אֵין אֵת הָעוֹמֵר אֶלֶּא מִן
 לְכָד, שְׁבִבָּה חֲמֵה
 עוֹשָׂה? - נִרָּה שְׁנָה
 חֲמֵה, חֲזָרָה קוֹדֶם לְפִסָּה
 מִזְכָּה לְחֲמֵה, וְעוֹשָׂה קֶנֶה
 וּמַעֲמֵר יִדֵּשׁ חוֹרָה וּבִזְרָה
 גִּזְבֵּר. וְגִזְבֵּר מִכְּנִים יְדוּ
 חֲמֵה, אֹמֵר לוֹ: חֲזוּר וְנִפְּחָה
 גִּזְבֵּר אִמְרוּ: גִּזְבֵּר סָד יְדוּ
 מִמְּעַלָּה פֶּל אֶבֶקָה. קִתְּנִי
 מִתְּנִיתִין לֹא קִתְּנִי שְׁנֵוָה,
 כִּרְיֹחָה

כשהגוי גוששת לרבי יהודה, או לטנאן
המוקים, אף על פי שמנחתם שאין הכלי נא
כחוצה לארץ לענן גט. **תנאי** — היא —
דג וזחורה אל דמאי למתניתין — ד
מקמאר "קתי" מיהא שגבגו כחצורה
לא קשיא" — משמע: אבל לרבי יוחנן ק
גב דזרעה קודם לפסח שבעים יום — הי
לחובה" — אי בעומר דווקא, הוה ליה
כריוס וכפר אחים" — משמע חטי ממש
לרע העומר" — הכי קאמרנין: כי היכי
אית שמיא. ותדע: מקדתינן "בעומר דווקא"
בקנים וקוללות וחובסין אחת, רבי שלא
ממש, אלא עיר אחת שמה חטי כחצורה
במנחתם מן הקרוב לירושלים. **מודר** —
לפרש: במיירי ממשופעת לצד דרום,
ירושלים. **וזרעה** קודם לפסח שבעים
רבוהר המתחיל "קיימא": תניא, רבי מאיר
רבי יהודה חייא מיתא מנתא מנתא, רבי שמעון
רבי שמעון, וכולי האי לא מיקל, דלא מיש
שערין — משוך זמן זרעתם עד אר, כ
דאמר: זרעה ולא צמחה — כל עידן זר
רוב לסוף העשירית. דכימה שהיא בזנב
יומי אדר. שגולג בקרובים ב שנים שער
זונים לשקור, ושתי שעות המול שחוד

סָתַת רִשְׁבִּיעִית; הַטּוֹמֵת אֶת הַלּוֹק בְּשַׁבְּעִית — רַבִּי
וְאָף עַל שֶׁאֵין רֵאיהּ לְדַרְבֵּי, זָכַר לְדַרְבֵּי (יְרֵמְיָה לֵב);
וְהֵרָא לְרַבְּנֵי תָם וְדַבְּשׁ חֶרֶם מִנְהִי נִקְבָּה, אֲבָל
הַגִּיטִין (ז.ב.) — בִּשְׁל חֶרֶם וּבִנְקֻבָּה; וְאֵין הַמִּיִּם בָּאֵין
בָּהּ, שֶׁהֶפֶר נִדְבָק וְנִעֲשֶׂה רִגְבִּים וְסוֹתֵם אֶת הַנֶּבֶךְ.
וְאֵין דְּלֵא מִשְׁכֵּי הָכָא בִּי סִפְיָה — כָּאֵן, בְּנִקְבּוּבָה,
כָּאֵן — בִּשְׁאִינָה נִקְבּוּבָה — מִשּׁוֹם דְּרֵינִי שִׁנְיָה
דְּעִצְרִין, וְרִצָּה לְמַצּוֹא בִּסְפִינָה חִידוּשׁ אַחֵר. וְעוֹד;
דְּמָה שִׁכְבּוֹ לְהַעֲמִיד בִּסְפִינָה שֶׁל עֵץ, מַעֲמִיד.
מִשּׁוֹם דְּסִתְּמָה סִפְיָה — לֹא דְרִירָה, וְנִתְּיָה הַשְׁתָּא
כֵּל הַגְּנוּהוּ חֲמֵשׁ מִדּוֹת מִכָּאֵין חֶרֶם — הוּוּ כִּלְהוּ
חֶרֶם דְּרוּקָא, דְּמִדֵּה שֶׁל בְּרַצְיָא מִשְׁקֵהוּ וְכֹנֵס מִשְׁקֵהוּ
אֲשֶׁרְכּוּ חֶרֶם, כִּדְרָתָן בִּפְרִק "כָּאֵן סִימָן" נִדָּה
(ט.א.) כֵּל כָּל כִּל חֶרֶם שְׁהוּא מִכְּבִּישָׁה, מִרְצִיָּא, וְשֵׁי
שְׁהוּא מִרְצִיָּא וְאִינוּ מִכְּבִּישָׁה. וְאִמְרִינָן בְּגִמְרָא: מִכְּבִּישָׁה
— פִּסּוֹל לְמִי חֲטָאָת, וּפִסּוֹל מִשּׁוֹם גִּיסְטֵרָא. מִרְצִיָּא
— כֶּשֶׁר לְמִי חֲטָאָת, וּפִסּוֹל מִשּׁוֹם גִּיסְטֵרָא. וְכֵן
מִדּוֹת מִרְצִיָּא וְאִינוּ מִרְצִיָּא רִמּוֹן, תָּמָן מִבְּסַכַּת כִּדְרָתָן
בְּגִי כִל חֶרֶם. אֲבָל שֵׁי, שֶׁשִּׁינּוּר לְעֵלֶם
כִּרְיֻמִּינִם. כִּדְרָתָן (פר. קי.) מִשְׁבָּה א', כֵּל כָּלִי בַעֲלִי
בְּתִים שִׁעֲרֻן בִּרְיֻמִּינִם. וּמִדּוֹה לְפִירֻשׁ זֶה, נִמְי לֹא
הֵי דְמוּתֵי דִאֵין שִׁנְיָה, דְּנִקְטַת בִּרְשָׁא הִוּוּא
דְּמִנְיָא וְקוּרָא. וְתוֹחִלָה הִיָּה רִגְלֵי רַבְּנֵי תָם לְפִרְשֵׁי;
דְּבִשֵׁל עֵץ, אִפְּלוּ נִקְבָּה לֹא בִיעֵי, דְּתַתְּלַחֵל מִן
הַקֶּקֶק עֵינֵי יוֹתֵר מִשְׁכֵּי חֶרֶם. תְּנִקְטַת הַשְׁתָּא בִּרְשָׁא
הִוּוּא מִנְבִּיא וְקוּרָא, מִשֵּׁי מִבָּאֵין. וְלִכְלְהוּ דְּמִנְיָא
דְּפִרְשִׁית. הִיָּה יֹכֵל לְחַרֵּץ כָּאֵן; סִפְיָנָה אֲסִפִּינָה לֹא
קְשִׁיא, הֵא — רַבִּי יְהוּדָה, הֵא — רַבְּנָן. אֵינְמִי: כָּאֵן —
בְּנִשְׁשֵׁת. כָּאֵן — בִּשְׁאִינָה גִשְׁשֵׁת. וְהָתֵם בְּנִיטִין
דְּפִרִיךְ: תְּנִי חֵדָא "מִמְבִּיא טַב סִפְיָנָה" — מִמְבִּיא
בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, וְתוֹנִי אֵיחָד, "כְּמִבִּיא בְּחִצָּה
לְאַרְץ": וְנִמְשְׁנָה: הֵא — רַבִּי יְהוּדָה, הֵא — רַבְּנָן. הֵא
מִצִּי לְשִׁנְיָה: כָּאֵן — שֶׁשֵּׁל עֵץ, כָּאֵן — כִּל חֶרֶם. אֵין
נִמְי: כָּאֵן — בְּנִקְבּוּבָה, כָּאֵן — בִּשְׁאִינָה נִקְבּוּבָה. וְשִׁמָּא
יֵשׁ לְחַלְקֵי: דְּהָתֵם נָהִי דְּהִכָּא דִּיאֵינָה גִשְׁשֵׁת לְרַבִּי
יְהוּדָה, מִדְּחִשְׁבִּיא חִצָּה לְאַרְץ לְעֵצִין מַעֲשֶׂה,
דְּחִשְׁבִּיא נִמִּי חִצָּה לְאַרְץ לְעֵצִין טַב — הֵינִי מִשּׁוֹם
דְּכִיִּין דְּשֵׁם חִצָּה: לֹא מִהֶקֶם, צִרִיךְ לִמְדַּר
"כְּפִי נִכְתָּ בְּכֹחַ נַחֲמִם", וְאָף עַל גִּב דְּאִבְדִּי
וְנִמְרִי — כִּדְרָתָן שֶׁלָּא תְּחֹלֵק מִבְּנִיטֵי הֵיִם. אֲבָל
אִפְּלוּ בִּשְׁאִינָה גִשְׁשֵׁת — כִּיִּין דְּשֵׁם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַל
(כְּמוֹ סִפְיָנָה) אִינוּ חִיִּיב בְּמַעֲשֶׂה, לֹא יִחְשַׁב בְּשִׁבְלֵי כֵךְ
מִזֵּה: אֲבָתִי קְשִׁיא לְרַבִּי יִחְנָן גִּגִּיל חוֹרְבָּהוּ אֵין לִמְרָה:
בְּכֹלָה שִׁמְעֵתִין מִשְׁמַע דְּמִגֵּן חוֹרְבָה נִמִּי פִּרִיךְ.
וְעוֹד, קָאמַר "לְחִיב לְרַבִּי שִׁמְעוּן כִּי לִקְשָׁךְ אֵב אֲנִי
וְאִינוּ מִבָּאֵין בִּי" — בִּכְלָל הַמִּתְחַת קָאמְרִינָן. וְאֵין
מִשּׁוֹם עוֹמֵר, הֵא תִקְנִי "כִּיצַד בְּדֻק הַגּוֹבֵר מִכְּבִּישָׁה יִדִּי
מִזֵּר "שְׁלוּדִי בֵּית דִּין", לִכְךָ אִמְרִינָן בְּגִמְרָא "אָף חִשִּׁי
יִצִּינוּ בְּמִנְחָתָא. אָף עַל גִּב מִסְמִישׁ בְּלִפְ שֶׁאֵין מִבָּאֵין
מִזֵּר אֵין מִבָּאֵין, כִּךְ בְּמִנְחָתָא יֵשׁ לְחוּר אִתְּרִי הַסְּמִיךְ
וְיַעֲבֹדֵמָה לֹא שִׁיכָא דִּישָׁה, דְּהֵא תִקְנִי (מִנְחָתָא סו. א.)
מִנְּךָ. וּמִיָּדוֹ קִצְתָּ נִרְאָה בִּ"חִשִּׁי בְּחִשִּׁי" — לֹא חִשִּׁי
שִׁמְשׁוֹם עוֹמֵר — דְּלֹא מִשְׁתַּרְמֵשׁ בְּשׁוֹם דְּכֹתֵם לְדִלְעִיבֵי
— פִּרְשֵׁי בְּקִנְטֵרָא בְּרִדְמָה שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם, וְנִרְאָה
דְּחֵמָה זֹרְחָת בְּהֵן יוֹתֵר, וְאֵין לְחִשֵּׁי בִּיאֵז רֹחַ שֶׁל
— תִּימָה: דְּבִפְרִק "הַקְּבֹלָב" (כָּבֵא מְצִינָה קֹבֵה, וְשֵׁם
אִמּוּרָה: חֲצִי תִשְׂרִי, מִרְחֻשִׁין, ו

והשוקע גמר שקיעתו, נמצאו ששה עולין בשנים עשרה שעות של יום, וששה בלילה. כל ימי ניסן – ראש טלה מתחיל לצאת, ובאייר – שור, ובסיון – תאומים, וכן הסדר. נמצא באר: מול דגים – מתחיל לעלות בבוקר, ולסוף שתי שעות – טלה מתחיל לעלות. ולבסוף ארבע – גמר עלייתו. ושר – עולה לסוף שש. גמר שור – ומתחיל תאומים. ולסוף שמונה – גמר תאומים, ומתחיל סרטן. נמצא ראש טלה באמצע

הרקיע, שהרי עברו שש שעות משהתחיל לעלות. ובשש שעות ראשו מגיע לאמצע הרקיע, שהרי מתחלת עליית המול עד תחלת שקיעו שנים עשרה שעות. נמצא שמשעה שמתחיל לעלות עד שש שעות – מגיע לאמצע הרקיע, ולסוף שמונה שעות משעלה, היו זכב באמצע הרקיע. נמצא זכב טלה באדר בסוף שעה עשירית – באמצע הרקיע. ומשני תתם: הא – בחרפי, הא – באפלי. ופירש שם בקנטרס: "בחרפי" – חטין ושיפון, הנורעים בתחלת החורף. "באפלי" – שערים וקטניות, הנורעים באדר. ומידו קשיא לפירוש הקנטרס: דבעשר שעות ביום אין כוכבים נראין, ומל כימה נראה. ועוד: וכי דרך פועלים נראה ממלאכתם כעשרה שעות: הא אמרין בריש "הפועלים" (בבא מציעא פג.) דפועל "בכניסתו לביתו משלח", הדיינו בלילה. על כן נראה: הדינו בשבט, שמול דלי מתחיל לעלות בבקר, ונמצא דקיימא כימה ארשיהו בסוף היום. **בעי** רבא הקדישו מהו שילקה – שמו יס שום צריכותא הא דאדיל ומיבעיא ליה אכל חד דוד. נראה דמביא דעצים – אליבא דרבי, לעיל ב"הקומץ רבה" (כב.) דעצים קרבן גמור הוא, ושייך בזה "לא תקריב". הלך לצור – אין זה "צור המעטרה", אלא צור אחרת שהיתה בארץ ישראל. **עוזק** – יש מפרשים כמו (ישעיה ד) "יעקודה" – עשה גדר סביב יחיתו. ולא יתכן, דהא תניא "עזק תחת יחיתו". ובתערוך פירש: חופר ומשליך אבנים, כדפירשית בריש פירקין. ואם

בריייתא קתני שונה! הא לא קשיא: כאן – בעבודה, כאן – בשאינה עבודה. מאי הוי עלה? תא שמע, דתניא: גיר הציה הורע הציה, גיר הציה הורע הציה. אמר רבי יוחנן: אין מביאין את העומר אלא מן השדות המודרמות שבארץ ישראל, שבהן חמה וזרחת ומהן חמה שוקעת. תניא נמי הכי, אבא שאול אומר: עומר היה פא מפקעת בית מקלה, כבת שלש סאין היתה, ושדה מודרמת היתה, ובה חמה וזרחת וממנה חמה שוקעת, גיר הציה הורע הציה, גיר הציה הורע הציה. רב חלקיה בר טובי הוה ליה קרנא דארעא, גיר הציה הורע הציה, גיר הציה הורע הציה, ועברה על חד תרי, ומזבין להו לחיזי לסמירא. ואם התלעה – פסולה. תנו רבנן: סולת שהתלעה רובה – פסולה, וחיזין שהתלעו רובן – פסולות. **בעי רבי ירמיה: ברוב חמה או ברוב סאה? תיקו. **בעי** רבא: הקדישו, מהו שילקה עליהן משום בעל מום? ביון דפסיל כבעל מום דמי, או דלמא אין בעל מום אלא בבמה? תיקו. תנו תתם: פל עין שנמצא בו תולעת – פסול לגבי מזבח. אמר שמואל: לא שנו אלא לה, אבל יבש – גורזו וכשר. **בעי** רבא: הקדישו, מהו שילקה עליו משום בעל מום? ביון דפסול כבעל מום דמי, או דלמא אין בעל מום אלא בבמה? תיקו. **משנה** חקוע – אלפא לשמן, אבא שאול אומר: שניה לה – רגב בעבר הירדן, פל הארצות היו בשרות, אלא מיכן היו מביאין. אין מביאין לא מבית**

הזבלים ולא מבית השלחים ולא מן מה שגזרע ביניהם, ואם הביא – בשר. אין מביאין אנפקמן, ואם הביא – בשר. אין מביאין מן הגרגרין שגזרו במים, ולא מן הכבשים ולא מן השלוקים, ואם הביא – פסול. **גמרא** וישלח יואב חקועה ויקח משם אשה חכמה – מאי שנא חקועה? אמר רבי יוחנן: מתוך שרגלין בשמן זית, חכמה מצויה בהן. תנו רבנן: "ומביל בשמן רגלו" – זה חלקו של אשה, שמושך שמן במעין. אמרו: פעם אחת נצרכו להן אנשי לודקיא בשמן, מינו להן פולמוסטוס אחר, אמרו לו: לך והבא לנו שמן במאה ריבוא. הלך לירושלים, אמרו לו: לך לצור. הלך לצור, אמרו לו: לך לגוש חלב. הלך לגוש חלב, אמרו לו: לך אצל פלוני לשדה חלן, ומצא שהיה עזק תחת יחיתו. אמר לו: יש לך שמן במאה ריבוא שאני צריך? אמר לו: המתן לי עד שאסיים מלאכתך. המתין עד שסיים מלאכתו. לאחר שסיים מלאכתו, הפשיל כליו לאחוריו והיה מסקל ובה בדרך. אמר לו: יש לך שמן במאה ריבוא? במדומה אני ששחוק שחקו בי היהודים. ביון שהגיע לעירו, הוציאה לו שפחתו קומקמום של חמין, ורחץ בו ידיו ורגליו. הוציאה לו ספל של זהב מליאה שמן, ומביל בו ידיו ורגליו. לקיים מה שנאמר "ומביל בשמן רגלו". לאחר שאכלו ושתו, מדד לו שמן במאה ריבוא. אמר לו: כלום אתה צריך ליותר? אמר לו: הן, אלא שאין לי דמים. אמר לו: אם אתה רוצה ליפה – קח, ואני אלך עמך. ואפול דמיו. מדד לו שמן בשמונה עשר ריבוא. אמרו: לא הניח אותו האיש לא סוס ולא פרד ולא גמל ולא חמור בארץ ישראל שלא שכו. ביון שהגיע לעירו, רצאו אנשי עירו לקלסו. אמר להם: לא לי קלסוני, אלא לזה שבא עמי, שמדד לי שמן במאה ריבוא, והרי נושה בי בשמונה עשרה ריבוא. לקיים מה שנאמר "יש מתעשר ואין כל מתרושש והוה רב". "אין מביאין לא מבית הזבלים". והתניא: אין מביאין אנפקמן, ואם

ובריייתא קתני "שונה". הא לא קשיא – מתניתין דקתני "נרה שנה ראשונה", ולא קתני "ורשנה חורש" ושונה – היינו, שכבר היתה עבודה שנה ראשונה, ועכשיו נוחה ליגדל יותר. ובריייתא דקתני "חורש ושונה חורשה" – היינו, משום שלא היתה עבודה קודם שנה ראשונה. אבל מתניתין אם ולא היתה עבודה – לא ידענא אם חורש ושונה

בשניה אם לא, דהא לא קתני לא "חורש" ולא "שונה", ומאי הוי עלה? גיר הציה הורע הציה, גיר הציה הורע הציה. – כגון שנה כולה בשנה ראשונה חורש חציה. ובשניה – גיר הציה, חורש חציה מה שנה בשנה ראשונה. ובשנה שלישית – חורש מה שנה בשנה, גיר מה שחורש בשנה. וכן יעשה מכאן ואילך בכל שנה. גיר חציה, חורש חציה. ותפשוט מינה דבשניה חורשה בלא נרה. והאי דאין חורשה כולה (בשנה שלישית) – היינו, לפי שאין כח בקרקע לחזורע כולה בכל שנה. כמין שלשה סאין היתה – גדל בשנה כשיעור שצריך לקצור לצורך העומר. קרנא דארעא – חתיכת שדה. **בעי** רבי ירמיה – הא דקתני "חזיין שהתלעו רובן פסולין". ברוב חמה – שאנה פסולה, עד שיתלעו רוב כל חטה. הקדישו – לצורך מנחות. מהו שילקה עליהן משום מקדיש בעל מום – דהכי אמר רבי במסכת תמורה (ו,ב.) שהמקדיש בעלי מומין – לוקה. אלא לך – לפי שלא אינו יכול לגרר ממנו מה שהתלעו כמו היבש. הקדיש – לעצמו שהתלעו. **משנה** ולא מן מה שגזרע ביניהם – מן החיזים שגזרו ורעים ביניהם, לפי שהורעים מכחישים לאילנות. אנפקמן – מה שלא נתבשל יפה. אין מביאין מן הגרגרין – של יחיתים שנפלו ונשרו במים ושדו בהם חרבה, או שנכבשו או שנשלקו, לפי שאין שומנם יפה יפה. ענין אחר: "מן הגרגרים שגזרו" – אין מביאין מאותן יחיתים שאין מוציאין שמה אלא אם כן נשרו במים, או שצריך לשלוק או לכבושן קודם שיוציאו שומנן. **גמרא** פולמוסטוס – שליו גוי. צור – הוא שכונת עיריית שארץ ישראל. עוזק – שחופר סביב הוית כעין טבעת, כמו "עיקתא". הפשיל כליו לאחוריו – כמו שפירע. והיה מסקל – השליך האבנים מן הפרדס. לקלסו – לשבחו על שקנה להם כל כך. יש מתעשר ואין כל – שנוהג בעצמו כעשיר, ואין לו כלום. מתרושש – שיש נוהג כעני, ויש לו חק רב. כגון זה, שהיה עשיר גדול, והוא עושה עבודת שדדו בעצמו כמו עני. מפני

רשי" בת"

ובמתניתין "נרה בשנה" אינו מוכיר. **בעבודה** – (ושנה) אות בשנה וראשונה, ובריייתא – "ביאנה עבודה", (ושל נרה שנה ראשונה. **מאי** הוי עלה – דבעיא, ואם הני שני שטין ניהוין תא שמע – ודלא נראה אלא בשנה ראשונה. **נר חציה** חציה דשנה (ראשונה) חורש חציה, חורש חציה, (ומנחת חציה גיר, וכן ובשנה שניה – חורש חציה, חורש חציה שאין חטה אשתדק, וחציה ושורה אשתדק כמין גיר. בכל שנה – (והורע גיר של אשתדק. ונפשוטו דאין רבא אלא פעם אחת, ולחכי אין חורש חציה כחטה. שאין דרך בני אדם (לחורש) קרקעיתיהם שנה אחת שנה, מפני שמתירים את השדות, לכן חורש לחצאים, ומורבים פירות בכל שנה. שלש סאין חציה – השדה. קרנא דארעא – (ואלא) כקין וזית (ברדומה) עמרת. לסמירא – סולת למכור למנחת שאני ונמצא. ברוב חמה – (ושרוב) הדשה התלעו – פסולה. **אז ברוב סאה** – (ואם) רוב

הסאה מותלעת, אפילו יש שם חזים (ושלמים בלא תולעת. הקדישו – לאותן חזים המותלעות. מהו שילקה עליהם משום בעל מום – דקיימא לן בפרק קמא דתמורה: המקדיש בעל מומין למזבח – שוכר בחושה לאין. לך – אם התלע – אין לו חקע עד, ולח אי אפשר לגרור התלע. **משנה** מבית (השלחין) חובלים – וכן מואסוס. ולא ספח שגזרע ביניהם – שחורעים מכושים את החזים, ואין חששן מעילה. **אנפקמן** – פירש בגמרא. **שגזרע במים** – (ושדו דמים) ושדומים מנקללין את השמן. **גמרא** חכמה מצויה בהם – שכן ית נפיקא את הלח, פולמוסטוס – גיר שגזרע במים. **מאחר ריבוא** – נמין. לגוש חלב – שם מקום. ובתלע כל אשה. **עוזק** – אותו ידדו וזה חופר ועוד תחת יחיתו. **מסקל** – נפנה אבנים מן השדה, ונתוך כך נטה לו לאותו פולמוסטוס שהוא עני. **קומקום** – יורה קטנה. **מתעשר** – מראה עצמו כעשיר, ואין לו כלום. **מתרושש** – מראה עצמו כעני, כגון זה שהיה מסקל וזכר חציה.

מנחות דף פה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קנט

מזיתים שבבית הַזֵּבִלִים – שדה הצריכה לזבל כדי להצמיח פירות, ולא מזיתים שבבית השלחים – שדה הנצרכת להשקיה במים, שהם כחושים, ולא מן מה שנוֹרֵעַ בִּינֵיהֶם – מזיתים שנוזעו וזרעים אחרים ביניהם, שמכחישים הזיתים. ואם הביא בִּשְׂרָה. שמנים שאין להביאם למנחות: אין מביאין אֲנֶפֶקֶטָן, שנעשה מזיתים שלא הגיעו לשליש גידולם ואינו מובחר, ואם הביא בִּשְׂרָה. אין מביאין שמן מן הַתְּרֵנִין וְיִתִּים שֶׁנִּשְׂרָו בְּמִים, שהמים מקלקלים השמן שבהם, ולא מן הַכֶּבֶשִׂים – מזיתים שנכבשו בחומץ או במלח, ולא מן הַשְּׁלֹקִים – מזיתים שנתבשלו במים, שאין השמן היוצא מאלו משובה, ואם הביא פָּסוּל.

גמרא

הגמרא מבארת מעלת העיר תקוע שבמשנה: נאמר (שמואל ב' י"ב) 'וַיִּשְׁלַח יוֹאָב תִּקְוָעָה וַיִּקַּח מִשָּׁם אִשָּׁה חֲכָמָה'. מבררת הגמרא: מאי שְׂמָא תִּקְוָעָה – מדוע דווקא מתקוע? לקח אשה חכמה. משיבה הגמרא: אמר רבי יוחנן, מתוך שרגילין בשמן זית, חכמה מצויה בהן, ששמן מפקח הלב ומחכימו. מעשה בענין ריבוי שמן: תנו רבנן בברייתא, נאמר (דברים לג כד) 'וְיִטְבֹּל בְּשֶׁמֶן רִגְלָיו', זה נאמר על חלקו של שבט אשר, שמוֹשֶׁה וְ-מִצְיֵי שֶׁם שָׁמֶן רַב בְּמִעוֹן, שזיתיו מרובים. ואמרו – שחו מעשה שהיה שם, פֶּעַם אַחַת נִצְרְכוּ לָהֶן אֲנָשִׁי לְדֹקֵא בְּשֶׁמֶן, מִינֵה לָהֶן לֶכֶךְ פּוֹלְמוֹסְמוֹס – ממונה נכרי אחר, ואמרו לו 'לך והבא לנו שמן בשווי מאה ריבוא מנה דינרים'. הלך לירושלים וחפש, אמרו לו אנשי העיר אין בעירנו שמן רב, לך לעיר צור שבארץ ישראל ושם תמצא, הלך לצור, ואמרו לו שם בעירנו אין, לך לגוש חלב שבחלקו של אשר ושם תמצא, הלך לגוש חלב, ואמרו לו, לך אצל פלוני לשדה חלו – פלוגית ואצלו תמצא. הלך לשם, ומצאו שהיה עוֹזֵק – חופר ועודר תחת זיתיו, כעני החס עליהם להשביחם. אמר לו השליח, האם יש לך שמן במאה ריבוא שאני צריך. אמר לו יש לי, המתן לי עד שאסיים מלאכתה. המתין עד שסיים מלאכתו. לאחר שסיים מלאכתו, הפשיל בליו – בגדיו – לאחוריו שלא יתלכלכו כעני החס על בגדו, וכשיצא מן השדה היה מסָּגֵל – מפנה אבנים וְכֵא כַּדְרֵךְ, כעני החס על פירותיו. חשבו השליח לעני ואמר לו, האם אכן יש לך שמן במאה ריבוא כדברך, כמדומה אני ששחוק שחקו בי היהודים שאמרו לי כך. בין שהגיע היהודי לעירו, הוציאה לו שפחתו קומקומו – (יורה דעה קטנה) של מים חמים, ורחץ בו ידיו ורגליו, והוציאה לו ספל של זהב מליאה שמן, וטבל בו ידיו ורגליו, לקיים מה שצא לחלקו של אשר שבו היה דר 'וְיִטְבֹּל בְּשֶׁמֶן רִגְלָיו'. לאחר שאכלו ושתו השליח והיהודי, מרד לו היהודי שמן במאה ריבוא, ואמר לו, כלום – (האם) אתה צריך ליותר. אמר לו השליח, הן, אלא שאין לי דמים לשלם עליו. אמר לו היהודי, אם אתה רוצה ליקח קת, ואני אלה עמך ואטול דמיו. מרד לו שמן נוסף בשווי שמונה עשר ריבוא מנה דינרים. סיום המעשה: אמרו, לא הניח אותה האיש – הממונה לא סום ולא פרד ולא נמל ולא חמור בארץ ישראל, שלא שכרו להנחת השמן הרב. בין שהגיע לעירו, יצאו אנשי עירו לקלסו שהביא. אמר להם, לא לי קלסוני, אלא לזה שבא עמי, שמרד לי שמן במאה ריבוא מנה דינרים, והרי נושה בי תשלום שמן נוסף בשמונה עשרה ריבוא. מבארת הברייתא: היהודי העשיר עשה כמעשי עני, לקיים מה שצאמר (משלי יב ז) 'ש' מתעשר ואין כל מתרושש והזן רב', שיש המתראה כעשיר ואין לו כלום, ויש המתראה כרש – (ענין) ויש לו הון רב. שנינו במשנה: אין מביאין לא מבית הַזֵּבִלִים וכו', אין מביאין אנפקטן ואם הביא כשר. הגמרא מביאה סתירה מברייתא: והתניא, אין מביאין אֲנֶפֶקֶטָן,

ובברייתא קָתַנִּי – שנינו שבשניה שוֹנֵה, ואם כן ודאי היא חולקת על המשנה, ואין לפשוט ממנה כוונת המשנה. מתרצת הגמרא: הָא – קושיא זו לא קשיא, כָּאֵן – במשנה מדובר בַּעֲבוּדָה – בשדה הרושה כבר קודם השנה הראשונה, ולכן אין צריך לחרוש פעמיים בשניה, וְכָאֵן – בברייתא מדובר בַּשְּׂאִינָה עֲבוּדָה קודם השנה הראשונה, ולכן צריך לחרוש פעמיים בשניה. מבררת הגמרא: מאי הָנוּ עָלָה – מה ההלכה בספק האמור למסקנא. הוכחה מברייתא: הָא שְׂמֵעִי, דִּתְנִינָא בברייתא, המגדל תבואה למנחות, בשנה הראשונה נָר – (חרוש) כל שדהו ומשאר חֲצִיָּה חרוש, וְזוֹרֵעַ רק חֲצִיָּה השני, ובשנה השניה נָר כולה ומשאר חֲצִיָּה האחר חרוש, וְזוֹרֵעַ רק חֲצִיָּה הראשון שלא זרע בו בראשונה. ומוכח שחורשה רק פעם אחת קודם הזריעה בשנה הראשונה, אך בשנה חורשה רק בשעת זריעה. ההלכה למסקנא מדיכן מביאים התבואה לעומר: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אֵין מְבִיאִין אֶת הָעוֹמֵר אֶלָּא מִן הַשְּׂדֵדוֹת הַמְּוֹרְדָּמוֹת וְ-הַדְּרוּמִיּוֹת שֶׁבְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁבָּהֶן חֶמֶה זורחת כל היום ומהן חֶמֶה שׁוֹקֵעֶת – והחמה זורחת עליהם בסוף היום בשקיעתה, ומשביחה פירותיהן. ראייה לדבריו מברייתא: תִּנְיָא נָמִי הֵכִי, אָכֵא שְׂאוּל אוֹמַר, הָעוֹמֵר הִיָּה כֵא מְשֻׁדָּה שֶׁבְּכֻקַּת בֵּית מִקְלָה, ומידתה כבת שלש סאין הִיָּתָה, כלומר שבה ניתן לגדל שלש סאין תבואה, וְשָׂדֶה מוֹרְדָּמָת הִיָּתָה, וְכֵא חֶמֶה זורחת וממנה חֶמֶה שׁוֹקֵעֶת, והיה בעליה נָר בשנה ראשונה חֲצִיָּה וְזוֹרֵעַ חֲצִיָּה, וכן בשנה נָר חֲצִיָּה האחר כשהיא חרושה, וְזוֹרֵעַ חֲצִיָּה. מעשה באחד שעשה כך: רב חלקיה בר טובי היה קרנא דארעא – היתה לו חלקת קרקע בקרן זוית של שדה, נָר חֲצִיָּה וְזוֹרֵעַ חֲצִיָּה, נָר חֲצִיָּה וְזוֹרֵעַ חֲצִיָּה, וְעֲבָדָה עַל חֹד תַּרִּי – והוציאה תבואה מרובה ומשובחת שהצמיחה שתי מידות על כל מידה רגילה של תבואה, וּמִזְבִּין לָהּ לְחִיפִי – ומכר החיטים לסְמִידָא – לעשיית סולת למאכל עשירים. שנינו במשנה: ואם התלעה פסולה. ברייתא בענין שיעור פסול זה: תנו רבנן, סולת שהתלעה רובה, פסולה, וכן חֲמִין שהתלעו רובן, פסולות. ספק בענין זה: בְּעֵי רַבִּי יְמִיָּה, האם פסולות בהתלע רוב כל חֶמֶה, או שמא ברוב סָאָה חטים, ואף אלו שלא התלעו פסולות. מסיקה הגמרא, תיקון. ספק אחר בזה: בְּעֵי רַבָּא, הַקְדִּישׁן מִהוּ שִׁילָקָה עֲלֵיהֶן מִשּׁוֹם מַקְדִּישׁ בְּעַל מוֹם לִקְרֹבן שְׁעוּבָר בַּחֲמִישָׁה לְאוּרִין (תמורה ה), האם בִּין דְּפִסָּיל בְּבַעַל מוֹם דְּמִי שֶׁהַמְקִדִּישׁ לוקה, או דְּלָמָּא וְ-שְׂמָא) אֵין דִּין בְּעַל מוֹם לְמַלְקוֹת אֶלָּא בְּבַחֲמָה, ואינו לוקה. מסיקה הגמרא, תיקון. הגמרא מביאה משנה בהתלעה בעצי מזבח: תִּנְן הָתָם בַּמִּשְׁנָה בַּמִּידוֹת (פ"ב מ"ה), כָּל עֵץ שֶׁנִּמְצָא בּוֹ תוֹלַעַת, פָּסוּל לְגַבִּי עֲצֵי הַמִּזְבֵּחַ שֶׁבָּהֶם מְבַעֲרִים אֵשׁ לְשִׁרְיַת הַקְּרִבְנוֹת, שתולעת היא דבר טמא ואינה ראויה למזבח. מבארת הגמרא: אָמַר שְׂמוּאֵל, לֹא שָׁנוּ שֶׁפִּסּוּל אֶלָּא בִלַּח שֶׁאֵין לוֹ תִּקְנָה בְּהוֹצָאת הַתּוֹלַעַת, אֲבָל בִּבֶּשׂ גּוֹרְרוֹ לְתוֹלַעַת וְהָעֵץ בִּשְׂרָה. הגמרא מביאה ספק: בְּעֵי רַבָּא, הַקְדִּישׁוּ עֵץ מִתּוֹלַע לְמִזְבַּח, מִהוּ שִׁילָקָה עֲלֵיו מִשּׁוֹם מַקְדִּישׁ בְּעַל מוֹם, האם בִּין דְּפִסָּיל בְּבַעַל מוֹם דְּמִי ולוקה, או דְּלָמָּא אֵין בְּעַל מוֹם אֶלָּא בְּבַחֲמָה, ואינו לוקה. מסיקה הגמרא, תיקון. משנה המשנה מבארת מהיכן היו מביאים השמן למנחות: העיר תקוע היא אֶלְפָּא – ראשונה ומובחרת לְשֶׁמֶן מזיתים שבה. אָכֵא שְׂאוּל אוֹמַר, שְׂנִיָּה לָהּ בַּמַּעֲלָה העיר רֶגֶב שֶׁעֲבָר הַתְּרֵדָן. מוסיפה המשנה: כָּל הָאַרְצוֹת הֵיוּ בְּשִׂדוֹת, אֶלָּא שְׂמִיבָן – ממקומות אלו ששמנם מובחר הָיוּ מְבִיאִין. המשנה מבארת מהיכן אין להביא שמן למנחות: אין מביאין לא

וְאִם הָבִיא פָּסוּל (וְהִתְנַיָּא וְאִם הָבִיא בְּשָׂר) מִפְּנֵי שֶׁהוּא שָׂרָף
וּמוֹהֵל כְּמִין מִיָּם וְלֹא שֶׁמֶן. וּמְבֹאֵר שֶׁפָּסוּל אֵף בְּדִיעֵבֶד, וְלֹא
כְּמִשְׁנֵיתוֹ.

מִיִּשְׁבֵּת הַגִּמְרָא: אָמַר רַב יוֹסֵף, לֹא קָשְׁיָא, הָא – הַבְּרִייתָא כִּרְפִי
חֵיָּא, וְהָא – הַמִּשְׁנָה כִּרְפִי שֶׁמֶעוֹן בֶּר רַבִּי. מִבֹּאֵרֵת הַגִּמְרָא: דְּרַבִּי
חֵיָּא זָרִיק לֵיהּ (וְהַשְׁלִיכוֹ, שֶׁלֹּא הִחֲשִׁיבוּ לִשְׁמֹן, וְרַבִּי שֶׁמֶעוֹן בֶּר רַבִּי
מִמַּבֵּל [בֵּית] לֵיהּ) – טַבֵּל בּו פֶּתוֹ וְאִכְלוּ, שֶׁהִחֲשִׁיבוּ לִשְׁמֹן. וְסִימְנִיָּה
שֶׁכָּךְ נִהְיָ רַבִּי שֶׁמֶעוֹן, עֲשִׂירִים מִקְּמִצֵּין בְּמִמּוֹנָם, כְּלוּמַר רַבִּי שֶׁמֶעוֹן
בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי הִנְשִׂיא (קִדּוּשֵׁין ג:) עֲשִׂיר הִיָּה, וְלִכֵּן קָמַי (אֶסְפֹּף) הַשְּׁמֵן
וְטַבֵּל בּו פֶּתוֹ.

הַגִּמְרָא מִבֹּאֵרֵת מִהוּ 'שֶׁמֶן הַמִּזְבֵּחַ': נֶאֱמַר בְּסִיכַת הַבְּתוּלוֹת (אֶסְתֵּר ב:)
'שֶׁשֶׁה חֲדָשִׁים בְּשֶׁמֶן הַמִּזְבֵּחַ'. מִבֹּרֶת הַגִּמְרָא: מֵאִי 'שֶׁמֶן הַמִּזְבֵּחַ'.
מִשִּׁיבָה הַגִּמְרָא: רַב הֵנִיא בֶּר חֵיָּא אָמַר, 'סִמְכַתָּא' – שֶׁמֶן אֶפְרַסְמוֹן.
רַב יְרֵמְיָה בֶּר אָבָא אָמַר, שֶׁמֶן זֵית שֶׁלֹּא הָבִיא שְׁלִישׁ גִּידוּלוֹ וְאִינוּ
בִּשְׁל כָּל צִרְכּוֹ. וְכֵן תִּנְיָא (נִמְי הִבִּי) בְּבִרְיֵיתָא, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שֶׁמֶן
הַמִּזְבֵּחַ הוּא אֲנִפְקָנָן, וְהוּא שֶׁמֶן זֵית שֶׁלֹּא הָבִיא שְׁלִישׁ גִּידוּלוֹ. וְלִמָּה
סָבִין אוֹתוֹ, שֶׁמִּשְׁיֵר אֵת הַשֶּׁמֶן וְיִמְעוֹן אֵת הַבֶּשֶׂר.

שֵׁנִי בַּמִּשְׁנָה: אֵין מְבִיאִין מִן הַתְּהַרְרִין שֶׁנִּשְׁרָפוּ בְּפִיָּם וְלֹא מִן הַכִּבְשִׁים
וְלֹא מִן הַשְּׁלוּקִים וְאִם הָבִיא פָּסוּל.

הַגִּמְרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא בְּעֵינֵי זֶה: תִּנְיָ רַבִּין, שֶׁמֶן מִזֵּית כְּבוֹשׁ בְּחוּמָץ
אוּ בְּמִלַּח וְשִׁלּוֹן (וּמְבוּשָׁל וְשִׁרְיֵי בְּמִיָּם, וְשֶׁמֶן שֶׁל שְׁמֵרִים – שִׂיצָא
מִשְׁמֵרֵי שֶׁמֶן זֵית וְשֶׁל רֵית רָע דִּהֵינּוּ שְׁרִיחוֹ רַע, מִכָּל אֱלוֹ לֹא יָבִיא
לְמִנְחוֹת, וְאִם הָבִיא פָּסוּל.

הַגִּמְרָא מְבִיאָה סֵפֶק בְּזֶה: בְּעֵי רַבָּה, הַקְדִּישׁוּ לֶאֱחָד מֵאֱלוֹ לְמִנְחוֹת,
מִהוּ שִׁלְקָה עָלָיו מִשּׁוֹם מִקְדִּישׁ פֶּעַל מוֹם (תְּמוּדָה ו), הָאֵם בֵּינָן דְּפָסוּל
כְּבָעַל מוֹם דְּמִי לְוֹקָה, אוּ דְלָמָּא (שְׁמַא) אֵין דִּין פֶּעַל מוֹם לְמַלְקוֹת
אֱלָא בְּבִהְמָה, וְאִינוּ לּוֹקָה. מִסִּיקָה הַגִּמְרָא, תִּיקוּ.

משנה

הַמִּשְׁנָה מִבֹּאֵרֵת סֹדֵר סְחִיטַת זֵיתִים לִשְׁמֹן לְמִנְחָה וּמִנְחוֹת: שְׁלִישָׁה
זְמַנִּי לְקִיטַת זֵיתִים הֵן, שְׁאִין כּוֹלֵם בְּשִׁלִּים בַּעַת אַחַת, וּבְהֵן שְׁלִישָׁה
שְׁלִישָׁה שְׁמָנִים – וּבְכָל לְקִיטָה שְׁלֹשָׁה מִינֵי שְׁמָנִים.

מִבֹּאֵרֵת הַמִּשְׁנָה: הָיִתָּ – בּוֹמֵן לְקִיטַת הַזֵּיתִים הָרִאשׁוֹן, מְגִרְגְּרוֹ –
מַלְקֵת הַגִּרְגָּרִים שֶׁבְּרִאשׁ עַץ הָיִתָּ הָרִאשׁוֹנִים שֶׁבְּשִׁלִּים בַּחֲמָה
שְׁעִלֵיהֶם, וְכּוֹתֵשׁ בְּמִכְתֶּשֶׁת וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַסֵּל עַל תַּחְתִּיתוֹ כְּשֶׁשֶׁמֶן
זֶב מֵהֶם לְהַסְתֵּן לְכָלִי תַּחְתִּיתוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אִינוּ נּוֹתֵן
בְּתַחְתִּיתוֹ אֱלָא כְּסִיבוֹת הַסֵּל עַל דִּפְנוֹתָיו מִתּוֹכָם, וְהַשְּׁמֵן זֶב דִּרְכָן
לְתַחְתִּיתוֹ וּמִסְתֵּן לְכָלִי, וְהַשְּׁמֵן מְזוּקָק מִשְׁמֵרִיו. זֶה שֶׁמֶן הַיּוֹצֵא
רִאשׁוֹן בַּפֶּעַם זֶה. וְאַחֲרֵי כֵן (חֲזָר) וְבוֹטֵן הַזֵּיתִים בְּקוֹרָה – תַּחַת קוֹרַת
בֵּית הַדָּבָר לְהוֹצִיא עוֹד שֶׁמֶן. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, לֹא בְּקוֹרָה כְּבִידָה
שּׁוֹחֲטֵת שְׁמֵרִים, אֱלָא בְּאֶבְנִים. זֶה שֶׁמֶן שֵׁנִי. וְחֲזָר וְבוֹטֵן הַזֵּיתִים
שֶׁנִּשְׁאָרוּ בְּרִיחִים, וְיִמְעוֹן אוֹתָם שׁוֹב תַּחַת הַקּוֹרָה לְהוֹצִיא כָּל הַשְּׁמֵן
הַנִּשְׁאָר. זֶה שֶׁמֶן שְׁלִישִׁי.

מִבֹּאֵרֵת הַמִּשְׁנָה דִּין מִינֵי הַשְּׁמָנִים לְמַקְדֵּשׁ: הָרִאשׁוֹן שִׂיצָא בְּכַתִּישָׁה
בְּלִבֵּר כֶּשֶׁר לְמִנְחָה, שֶׁנִּחְשַׁב 'זָךְ' וְנֶאֱמַר בַּהּ (שְׁמוֹת כ) 'שֶׁמֶן זֵית זָךְ',
וְהַשֵּׁנִי שְׁאִינָם 'זָךְ' כְּשֵׁרִים לְמִנְחָה, שֶׁנֶּאֱמַר בְּדֵן (בְּמִדְבָּר כח ה) 'בְּתִית'
וְלֹא זָךְ'.

הַמִּשְׁךְ סֹדֵר סְחִיטַת הַזֵּיתִים: בּוֹמֵן הַלְקִיטָה הַשֵּׁנִי, מְגִרְגְּרוֹ – מַלְקֵת
הַגִּרְגָּרִים שֶׁבְּגוֹבַה רֹאשׁ הַגֵּן, שֶׁבְּשִׁלִּים מַחֲמַת הַחֲמָה מֵאֲחֹרֵךְ מִן
הָרִאשׁוֹנִים, וְכּוֹתֵשׁ וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַסֵּל בַּפֶּעַם הָרִאשׁוֹנָה. רַבִּי יְהוּדָה
אָמַר, נּוֹתֵן כְּסִיבוֹת הַסֵּל. זֶה הַיּוֹצֵא רִאשׁוֹן, וְחֲזָר וְבוֹטֵן הַזֵּיתִים
בְּקוֹרָה. וְרַבִּי יְהוּדָה אָמַר, לֹא בְּקוֹרָה אֱלָא בְּאֶבְנִים. זֶה הַיּוֹצֵא שֵׁנִי.
וְחֲזָר וְבוֹטֵן הַזֵּיתִים בְּרִיחִים, וְיִמְעוֹן אוֹתָם שׁוֹב בְּקוֹרָה. זֶה הַיּוֹצֵא שְׁלִישִׁי.
הַשְּׁמֵן הָרִאשׁוֹן כֶּשֶׁר לְמִנְחָה, וְהַשֵּׁנִי לְמִנְחָה.

הַמִּשְׁךְ סֹדֵר סְחִיטַת הַזֵּיתִים: בּוֹמֵן הַלְקִיטָה הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁמַּלְקֵת שֶׁאֵר
הַגִּרְגָּרִים הַמוֹסְתָּרִים שְׁאִין עֲלֵיהֶם חֲמָה כָּלִל וְאִינָם בְּשִׁלִּים לְעוֹלָם,
אִינוּ כּוֹתֵשׁ מִיד, אֱלָא עֲזוּמָנוּ – מְנִיחָם בְּגוּמָא הַמְכּוּנָה 'מַעֲטָן' שֶׁבְּבִית
הַדָּבָר עַד שִׁלְקָה – שִׁתְעַפְּשׁוּ, כְּלוּמַר שִׁתְּרַכּוּ וְיִוְכְּלוּ לְהוֹצִיא שֶׁמֶן,
וּמַעֲלָהּ וּמְנַבְּוּ בְּרֹאשׁ הַגֵּן – מַעֲלָם לְרֹאשׁ הַגֵּן שִׁתְּנַגְּבוּ מִמּוֹהֵל

שִׂיצָא מִתּוֹךְ דּוּחָסָם בְּמַעֲטָן וְאִינוּ יִפֹּה לִשְׁמֹן, וְכּוֹתֵשׁ וְנוֹתֵן הַזֵּיתִים
לְתוֹךְ הַסֵּל שִׁסְתֵּן הַשְּׁמֵן. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, נּוֹתֵן כְּסִיבוֹת הַסֵּל.
זֶה הַיּוֹצֵא רִאשׁוֹן, וְחֲזָר וְבוֹטֵן הַזֵּיתִים בְּקוֹרָה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, לֹא
בְּקוֹרָה אֱלָא בְּאֶבְנִים. זֶה הַיּוֹצֵא שֵׁנִי. וְחֲזָר וְבוֹטֵן הַזֵּיתִים בְּרִיחִים וְיִמְעוֹן
שׁוֹב בְּקוֹרָה. זֶה הַיּוֹצֵא שְׁלִישִׁי. הָרִאשׁוֹן כֶּשֶׁר לְמִנְחָה, וְהַשֵּׁנִי
לְמִנְחָה.

גמרא

מִסְתַּפְקָת הַגִּמְרָא: אֵיכְיָא לְהוּ, הָאֵם מַה שֵּׁנִי מְגִרְגְּרוֹ בְּרֹאשׁ
הַזֵּית 'מְגִרְגְּרוֹ' תִּנְן – הַגִּירְסָא 'מְגִרְגְּרוֹ', שְׁאִין הַגִּרְגָּרִים בְּשִׁלִּים יַחַד
וּמַלְקֵת בְּשִׁלִּים, אוּ מְגִלְגְּלוּ תִנְן – הַגִּירְסָא 'מְגִלְגְּלוּ', שֶׁמִּשְׁאִירִם
בְּאִילָן עַד שִׁתְּבַשְׁלוּ כּוֹלֵם.

פּוֹשְׁטָת הַגִּמְרָא: תָּא שְׁמַע, תִּנְיָא בְּבִרְיֵיתָא, נֶאֱמַר בְּמִנְחָה (שְׁמוֹת כ)
כִּי 'שֶׁמֶן זֵית' וְאִינוּ צָרִיךְ לִזְמֹר 'שֶׁמֶן זֵית', שֶׁתֵּם שֶׁמֶן בְּתוֹרָה שֶׁמֶן זֵית
הוּא, וְלִמְדִים שִׁיחָא הַשְּׁמֵן בִּשְׁל מִזֵּיתוֹ – בְּעוֹדוֹ בּוֹיָה, וְיִצָּא בְּלֹא
טַעֲמָה, מִכָּאֵן אָמְרוּ חֲכָמִים, זֵית רִאשׁוֹן – בַּפֶּעַם הָרִאשׁוֹנָה שֶׁמַּלְקֵת
זֵיתִים לְסוֹחֲטָם, מְגִלְגְּלוּ – מְנִיחָם לְהַתְּבַשֵּׁל בְּרֹאשׁ עַץ הָיִתָּ, וְכּוֹנְסוּ
לְבֵית הַדָּבָר וְבוֹטְנֵי בְּרִיחִים, וְנוֹתְנֵם בְּסִלִּין שִׁסְתֵּן הַשְּׁמֵן בְּתַחְתִּיתָם
לְכָלִי, שֶׁמֶן הַיּוֹצֵא מִפְּנֵי זֶה הָיָה הָרִאשׁוֹן. וְיִמְעוֹן הַזֵּיתִים בְּקוֹרָה בְּבֵית
הַדָּבָר, וְשֶׁמֶן הַיּוֹצֵא מִפְּנֵי זֶה הָיָה שֵׁנִי. וְחֲזָר וְיִפְרָק אוֹתָם מִתַּחַת
הַקּוֹרָה וְבוֹטֵן בְּרִיחִים, וְיִמְעוֹן שׁוֹב בְּקוֹרָה, וְזֶה הָיָה הַשְּׁלִישִׁי. הָרִאשׁוֹן
כֶּשֶׁר לְמִנְחָה, וְהַשֵּׁנִי לְמִנְחָה. וְכֵן עוֹשֶׂה בּוֹיָה – זְמַן לְקִיטַת הַזֵּיתִים
הַשֵּׁנִי. וְזֵית שְׁלִישִׁי אִינוּ כּוֹתֵשׁ מִיד, אֱלָא עֲזוּמָנוּ – מְנִיחָם בְּמַעֲטָן
בְּבֵית הַדָּבָר, עַד שִׁלְקָה – שִׁתְּרַכּוּ וְיִוְכְּלוּ רֹאשִׁים לִשְׁמֹן, וּמַעֲלָה
לְרֹאשׁ הַגֵּן וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ כְּמִין תְּמָרָה – עֲרִימָה רַחְבָּה לְמִטָּה וְצִדָּה
לְמַעֲלָה כְּתִמְרִים הַמְתִּיבִישִׁים לְגִרְגּוֹרוֹת, עַד שִׁזְזוּבוּ מִיָּמִין – שִׁזְזוּבוּ
הַמּוֹהֵל שְׁבָהֶם, וְכּוֹנְסוּ – לְזֵיתִים לְבֵית הַדָּבָר וְבוֹטְנֵם בְּרִיחִים, וְנוֹתְנֵם
בְּסִלִּין, וְשֶׁמֶן הַיּוֹצֵא מִפְּנֵי זֶה הָיָה רִאשׁוֹן. וְיִמְעוֹן בְּקוֹרָה, וְשֶׁמֶן
הַיּוֹצֵא מִפְּנֵי זֶה הָיָה שֵׁנִי. וְיִפְרָק מִתַּחַת הַקּוֹרָה, וְחֲזָר וְבוֹטֵן בְּרִיחִים
וְיִמְעוֹן בְּקוֹרָה, וְשֶׁמֶן זֶה הָיָה שְׁלִישִׁי. הָרִאשׁוֹן כֶּשֶׁר לְמִנְחָה, וְהַשֵּׁנִי
לְמִנְחָה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, לֹא הָיָה מִזְּמַן בְּרִיחִים, שְׁמוּצִיאִים גַּם
שְׁמֵרִים, אֱלָא בּוֹתְשׁוּ בְּמִכְתֶּשֶׁת, שֶׁאִינָה מוּצִיאָה שְׁמֵרִים, וְלֹא הָיָה
מִזְּמַן בְּקוֹרָה אֱלָא בְּאֶבְנִים, שֶׁהַקּוֹרָה כְּבִידָה מִזְּמַן וּמוּצִיאָה שְׁמֵרִים,
וְלֹא הָיָה נּוֹתְנֵם בְּתַחְתִּית הַסֵּלִין, אֱלָא לְתוֹךְ כְּסִיבוֹת הַסֵּל. מוֹכַח
מִלְשׁוֹן הַבְּרִייתָא 'מְגִלְגְּלוּ בְּרֹאשׁ הַזֵּית', שֶׁכָּךְ הַגִּירְסָא בַּמִּשְׁנָה.

מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: לִפִּי זֶה הָא גּוֹפָא קָשְׁיָא – קֶשֶׁה לְתַנָּא קָמָא בַּמִּשְׁנָה
שְׁסוּתָר עֲצוּמָו, שֶׁדְּבָרֵי שְׁכּוֹתֵשׁ הַזֵּיתִים, מְנִי – כְּמִי שֶׁנֶּאֱמַר, כִּרְפִי
יְהוּדָה שֶׁבְּבִרְיֵיתָא הִיא, וְדְבָרֵי שֶׁמִּנְחָה בְּתוֹךְ הַסֵּל אֲתָאֵן – כִּאֲנֹ בְּזֶה
לְסִבְרַת רַבִּין.

מִתַּרְצַת הַגִּמְרָא: הָאִי תִנָּא – הַתִּנָּא בַּמִּשְׁנָה כְּכֹר לָהּ בְּתוֹתִיה בְּתֵרָא
– סִבֵּר כְּרִבִּי יְהוּדָה בְּדָבָר אֶחָד, שְׁכוֹתֵשׁ הַזֵּיתִים וְלֹא טוּחָם, וּפְלִגִּי
עָלֶיהָ בְּתֵרָא – וְחָלַק עָלָיו בְּדָבָר אֶחָד, שֶׁאִינוּ מְנִיחַ הַזֵּיתִים בְּדִפְנוֹת
הַסֵּל אֱלָא בְּתַחְתִּיתוֹ.

משנה

מַעֲלוֹת הַשְּׁמָנִים שֶׁבַּמִּשְׁנָה הַקּוֹדֶמֶת: הַשְּׁמֵן הָרִאשׁוֹן שֶׁבְּרִאשׁוֹן –
הַיּוֹצֵא בְּלִקְטָה הָרִאשׁוֹנָה, אֵין לְמַעֲלָה הִימָנוּ. הַשֵּׁנִי שֶׁבְּרִאשׁוֹן,
וְהָרִאשׁוֹן שֶׁבְּשֵׁנִי – הַיּוֹצֵא בְּלִקְטָה הַשֵּׁנִי, שְׁנִידָם שְׁוִין, וְעִדְיָפִים עַל
שְׁאֲחִירֵיהֶם. הַשְּׁלִישִׁי שֶׁבְּרִאשׁוֹן, וְהַשֵּׁנִי שֶׁבְּשֵׁנִי, וְהָרִאשׁוֹן שֶׁבְּשֵׁלִישִׁי
– הַיּוֹצֵא בְּלִקְטָה הַשְּׁלִישִׁית, שְׁלֹשָׁתָם שְׁוִין. הַשְּׁלִישִׁי שֶׁבְּשֵׁנִי, וְהַשֵּׁנִי
שֶׁבְּשֵׁלִישִׁי – הַיּוֹצֵא בְּלִקְטָה הַשְּׁלִישִׁית, שְׁנִידָם שְׁוִין. הַשְּׁלִישִׁי
שֶׁבְּשֵׁלִישִׁי אֵין לְמַסָּה הִימָנוּ.

הַטַּעַם שְׁאִין לְמִדִּים מִנְחוֹת מִמְּנוּרָה: אֵף כָּל הַמִּנְחוֹת הֵיוּ בְּדִין – מִן
הָרֹאשׁ שֶׁיִּמְעוֹנוּ שֶׁמֶן זֵית זָךְ הַיּוֹצֵא רִאשׁוֹן, בְּקָל וְחוֹמֵר מִמְּנוּרָה, מִה
(אם) מְנוּרָה הַקְּלָה שֶׁאִינָה – שֶׁשֶׁמְנָה אִינוּ לְאִכְלִיָּה, מַעֲנִיָּה 'שֶׁמֶן'
זֵית זָךְ' (שְׁמוֹת כ) דְּרוּקָא, מְנָחוֹת הַחֲמוּרוֹת שֶׁחֵן לְאִכְלִיָּה שֶׁל מִזְבֵּחַ,
אִינוּ דִּין שֶׁיִּמְעוֹנוּ שֶׁמֶן זֵית זָךְ, תִּלְמוּד לִזְמֹר בְּמִנְחָה (שם) 'זָךְ בְּתִית'
'לְמֹאד', שְׁתִּיבַת 'לְמֹאד' מִלְּמַדְתָּ שֶׁרַק 'לְמֹאד' (וּלְמִנְחָה) צָרִיךְ 'זָךְ'
בְּתִית, וְאֵין צָרִיךְ 'זָךְ בְּתִית' לְמִנְחָה.

מנחות. פרק תשיעי - כל קרבנות הציבור דף פו עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)" קסא רש"י

1 **מפני שהוא מוהל שרף** - בעלמא, ואינו שומן. לרבי שמעון דמפבלי ביה - דהי שומן, ואם היא - פסול. סמכתא
2 שקרין בלשמיא. **תניא רבי יהודה [אומר] אנפיקין** - דתני במתניתין, היט שכן דת ובר. **שמישר את השיער**
3 **לפי שהוא בסר, ויש בו של ריה רע** - שכן שרדו רע. **משנה** שלשה - לקטות יש ביה, שלקטין אותו בשלש
4 פעמים, ובכל לקטתו יש שלש שנים. **הוית הראשון** - דיתם שלקטין בראשונה. **מגרניו בראש** - וית - מגרניו
5 להתבשל, דעשה גרניו בראש הוית באילן, ענין אחר מלקטין
6 בראש הוית. בטובה שבאילן, במקום שהויתם קודמין להתבשל
7 תודלה מפני שהחמה הויתם שם תדיר. מור רבי זכורני לברכה.
8 **ובתש** - אותן הגרנים. **ונותן בתוך הסל** - כדי שיוכל
9 הצלול בשבטן מעצב כלא דחוק חוץ לסל, והפסולת והשומרים
10 כשבטן שטאין בסל. **זה היה שמן ראשון** - שכלקט ראשון.
11 חוזר ולוקח - מה שכתש הגרנים שנשאר בסל - טוענו בקורת
12 בית הבר, ומוציא שנת. מה שדא יוצא כעשוי - זהו שכן שני.
13 **רבי יהודה אומר** - לא היה טוענו בקורה - לפי שדא נטען
14 ביה, והיו השומרים ויצאין ומתערבין בשמן. אלא באבנים טוענו.
15 ומה שדא כעשוי - זה היה שכן שני. **חור ופתח** - הגרנים
16 טוענו בקורה, ומה שדא - זה שכן שלישי. **מגרניו בראש**
17 **הגג** - אותם דיתם אין מתבשלין עד צורכן באילן, אלא שטוק
18 בראש הגג בחמה כדי לרכבן. כך שנעתי. ענין אחר מרוביטני
19 שבראש הוית. והיא ראשית "בראש הגג" - לשיטתא קאמר. **הוית**
20 **השלישי** - לוקט דיתם והתנוטתו, לפי שאין דה ודחת עליהן
21 **תיר** - אין מתבשלין יפה, ומאזר בלקטין, ומשום דהי "עשען
22 בבית הבר" - מניחם במעט, "עד שילק" - שחורק קליפתו
23 שטענו מריקא, "ומנבין בראש הגג" - כששידו בידו במעטן
24 בדוחק יצא מן מוהל, ותרשה. **נפרא** מגרניו תנן - **שנתי**
25 **הוית עד שנתבשלו הגרנים כל צורכן**, או מגלגל תנן -
26 **דהיני נמי שניחוד באילן עד שנתבשלו יפה**, כגון "ביצה
27 מגלגלת" (עקשין פרק ב משנה ו) שכן דת - דכתיב בקרא "שמן
28 תוך דת" כותש, שמונת בו חומר - שדוה הויתם באילן עד שדוה
29 כוב שכן, מזהר - כשעשין אותו גרניו, רבי יהודה אומר לא
30 חור טוחו - לית ראשון, אלא כותש, כותש - דקטני במתניתין
31 מני רבי יהודה דא, "תוך הסל" דקטני במתניתין, אהאן לרבנן
32 דביתא, תנא קמא דרבי יהודה, הוית תנא - דמתניתין סבר לה
33 כרבי יהודה בורא - "ביכוש", ופליג עליה בורא - "ביתן
34 **הסל** - השני שכותש בראשון ראשון שכותש שני שני -
35 ואף על גב דשני שבראשון הראשון בשבטני שיון למנוחה, אפילו
36 הכי, לא אתי בשני שבראשון למנוחה - דהא אמרין בגמרא
37 דלמנוחה בעינן "כתיבה", ולא היה כותש אלא ראשון שבכל דת
38 (דמתניתין "כתיבה" - רבי יהודה דא).

גמרא

רש"י בת"י

1 **מפני שהוא מוהל שרף** - מוהל בעלמא, וזהו חשיב ליה
2 מתניתין ביה שנים פסולין, ודמכל מקום "שמן קרי ליה"
3 **דברי חייא זריק ליה** - לאנפקין, ולא נחשבי ליה שכן
4 לכל. **עשרים קמבין** - רבי שמעון, שדא בן נטרא ועשר
5 דהי קומץ ואוכל. קמץ - עשר. **תניא רבי יהודה אומר**
6 **שמן ודחור** אין אנפקין, והוא שכן של ויהא שלישי.
7 **בבשו** - שבטת את הויתם כחומר ומלח, ושל **שמים** -
8 שכן יצא מן השומרים, כמו שמציאין אין שומרי דין שקרין
9 **משנה** שלשה זיתים - שלש פעמים בשנה מלקטין
10 את הויתם, מפני שאין מתבשלין בבית אחר. וכן **שלשה**
11 **שלש שנים** - בכל שנה (ומציא) בו שלשה מני שנים.
12 **הראשון** - כלומר, פעם הראשונה שמלקט. **מגרניו**
13 **בראש הוית** - נטל ומלקט גרניו שבראש הוית. שכן
14 מתבשלין תהלה, לפי שהחמה הויתם עליהן מלקטין. לתוך
15 הסל - ומסתכן יוצא, והכל תחת הסל שהשמן נפל בו. רבי
16 **יהודה אומר בכיבות** - דהיינו הסל נותן מנוחה, והשמן בו
17 יורה דפנות ונפל לשלל הסל, שכן נסתכן יוצא. ונמצא
18 שכן קווקק, שהפסולת והשומרים נרסקים בדופני הסל. אבל לא
19 יתכן בשלל הסל, לפי שמתערבין שני השומרים ויוצאים, ונמצא השמן עכור. זה - השמן חזב מאליו מן הסל בלא שום טענה - נקרא שמן ראשון של פעם זו. **מוען** בקורה - זיתים שבסל. רבי יהודה אומר באבנים - ולא בקורה.
20 שהקורה כבדה, ומציא את השומרים. **חור ופתח** - ברייתא את הויתם שחתת הקורה וטען אחר כך בקורה. **הראשון** למנוחה - דכענין "שמן דת", והשני כשר למנוחה - ולא כותש בידו. **גמרא** מגרניו תנן -
21 שמונה הוית עד שנתבשלו הגרנים כל צורכן. או **מגלגל תנן** - דהיינו נמי שניחוד באילן עד שנתבשלו יפה, כגון "ביצה מגלגלת" (עקשין פרק ב משנה ו) **שמן** זית - שכן דת "תחת" בשבטן ככלי אחר ארבעה
22 שדוה הויתם באילן עד שדוה חסן שכן. **תפירה** - כשעשין אותו גרניו, רבי יהודה אומר לא היה מוחמו - לית ראשון, אלא כותש, כותש - דקטני במתניתין, מני רבי יהודה דא, "תוך הסל" דקטני במתניתין, אהאן לרבנן
23 דביתא, תנא קמא דרבי יהודה, הוית תנא - דמתניתין סבר לה כרבי יהודה בורא - "ביכוש", ופליג עליה בורא - "ביתן הסל". **משנה** השני שבראשון הראשון שכותש שני שיון - ואף על גב דשני שבראשון
24 הראשון שכותש שני שיון, לא אתי בשני שבראשון למנוחה - דהא אמרין בגמרא
25 שניה את הנמצאים עתה מבושלין. **מגרניו בראש הגג** - מלקט את הגרנים הסמוכים לגג, ודוהתם דהו אצל נותניהם, ואותן מתבשלין בשניה. **הראשון** - שיצא קודם טענה - כשר למנוחה. הוית השלישי - מה שמלקט בפעם
26 השלישית אין מתבשלין לעולם כל צורכן, שהם דענפים שחתת הגג. שאין החמה נזהר בתו. **קמץ** - על שם "מקטן", שנסאף בו את הויתם. **קרי** שילקח - כלציר בלע, ומנבין **בראש הגג** - דמתוך שנסאפ בלע אחר ארבעה
27 חתשה ימים, אז מאליו מן מוהל שאינו יפה, לפיכך צריך לגבן. **גמרא** מגרניו תנן - שלקט גרניו כאן וגרניו כאן, לפי שערין אינו מבושל. או **מגלגל תנן** - שניחוד בראש הוית עד שדא מבושל מאליו. **תא שמע** שכן
28 **זית מורח** - כלומר, מלח, ומקטן דהו על שן זית - זהו השמן שכותש והחמלא ששמן בעורו ביה. דקרא קא רדיש מרשן דת "ד" - כלומר, מבושל, שיצא ממנו בלא טענה, ומכאן **אמר** הוית הראשון **מגלגל** בו "וכונסו
29 **לכית הבר** - אבל לא לכית הבר נטע, עד שיצא שן הראשון על ידי סלסל. **פירק** - פירק מביה הבר, וטענה בבית הבר. **זית שלישי** - לא היה מבושל באילן, מפני שדוה תחת הגג, ואין החמה פוגעת בה. **כמין**
30 **תפירה** - שערשה ואותו חר רכב מלמטה וקצר מלמעלה. **מימיו** - מוהל ושרף שיצא ממנו כשדחוקו או אהה במעטן. לא היה מוחמו בריחים - שמציא את שמורו ועכור. **כותש** - דקטני תנא קמא במתניתין. רבי יהודה
31 **הא** - דקטני נמי בביתא, "ותשן מבושלין". **תוך הסל** - דקטני תנא קמא במתניתין - אתאי לרבנן, **האי** - תנא קמא במתניתין. **משנה** שיון - מפרש בגמרא מנחות שיון לאכילה - לאכילת המזבח.

1 **ואם** הביא פסול מפני שהוא שרף - מוהל בעלמא ולא שומן, והיכי חשיב ליה מתניתין
2 בהדי שנים פסולין? דמכל מקום "שמן קרי ליה" כד פירש בקונטרס. ורבינו תם גריס
3 במתניתין "ואם הביא - כשר", **וזריק** ליה - כלומר, לא היה אוכל. אבל לא זורק ממש,
4 דסבין אותו, שמשייר את השיער ומענין את הבשר.
5 **שלשה** זיתים - פירש בקונטרס: שלש פעמים
6 בבנה מלקטין את הזיתים, לפי שאין
7 מתבשלת בבית אחר. וקשיא: דבמסכת פאה
8 (פרק א משנה ה) משמע דחייבין בפאה, וכל
9 דבר שאין לקטתו כאחד - לא מוחיבא בפאה, וכל
10 כדאיתא בריש "כלל גדול" (שבת סח,א), וממעט
11 תאניה דלא נלקטין כולן כאחת, אלא שזה
12 מתבשל יותר מזה, כדמפרש ואזיל. ובערך
13 פירש בפירושו הקונטרס, ובדלשלה נזכרים לוקט
14 את הזיתים, לפי שאין מתבשלין כולן ביחד.
15 ובגמרא דבעי "מגרניו" תנן, או "מגלגל" תנן,
16 פירש בערוך: "מגרניו" תנן - כלומר, לוקט אחד
17 אחד אותן המבושלין, "או מגלגל תנן" -
18 שערשה להם סימן שלא יתערבו עם אחרים,
19 ומניחם עד שיתבשלו יפה ויתרכבו, כ"כביצה
20 מגלגלת". ובמסכת עדיות (פרק ד משנה ו),
21 ומייתי לה בפרק קמא דביבמות (טו,ב): חבית של
22 זיתים המגולגלין, ובפרק "אין מעמידין" (עבודה
23 דה לט,א): "זיתו קלוסקא המגולגלין" - פירושו:
24 זיתים דמתנתקים לאכילה נקראין "מגולגלין". שיון

1 **זה ראשון. חור ופתח בקורה, רבי יהודה אומר: באבנים, זה שני. חור ופתח וטען, זה שלישי.**
2 **הראשון למנוחה, והשאר למנחות. השני מגרניו בראש הגג וכותש ונותן לתוך הסל. רבי יהודה**
3 **אומר: כביבות הסל, זה ראשון. מוען בקורה, ורבי יהודה אומר: באבנים, זה שני. חור ופתח וטען,**
4 **זה שלישי. הראשון למנוחה והשאר למנחות. שלישי, עומנו בבית הבר עד שילקח ומעלהו ומנבו**
5 **בראש הגג, כותש ונותן לתוך הסל. רבי יהודה אומר: כביבות הסל, זה ראשון. מוען בקורה, רבי**
6 **יהודה אומר: באבנים, זה שני. חור ופתח וטען, זה שלישי. הראשון למנוחה והשאר למנחות.**
7 **גמרא איבעיא להו: "מגרניו" תנן, או "מגלגל" תנן? תא שמע, דתניא: שמן זית - מויתו, מכאן**
8 **אמר: זית ראשון, מגלגל בראש הוית וכונסו לכית הבר ומוחמן בריחים ונותנו בפסל, שמן היוצא**
9 **ממנו זה היה ראשון, מען בקורה, שמן היוצא ממנו זה היה שני, וחור ופרק טחן וטען, זה היה**
10 **שלישי, הראשון למנוחה והשאר למנחות. וכן זית שני. זית שלישי, עומנו בבית הבר עד שילקח**
11 **ומעלה לראש הגג, ועושה אותו כמין תפירה, עד שיוצבו מימיו, וכונסו לכית הבר ומוחמן בריחים**
12 **ונותנו בפסל, ושמן היוצא ממנו זה היה ראשון, מען בקורה, שמן היוצא ממנו זה היה שני, פרק**
13 **חור ופתח וטען, זה היה שלישי, הראשון למנוחה והשאר למנחות. רבי יהודה אומר: לא היה**
14 **מוחמן בריחים אלא כותשו במכתשת, ולא היה מוען בקורה אלא באבנים, ולא היה נותנו בפסל**
15 **אלא לתוך כביבות הסל. הא גופא קשיא, כותש מני? רבי יהודה היא, תוך הסל אתאן לרבנן?**
16 **האי תנא סבר לה כותיה בחרא, ופליג עליה בחרא. משנה הראשון שבראשון אין למעלה הימנו,**
17 **השני שבראשון והראשון ששביני שיון, השלישי שבראשון והשני ששביני והראשון ששביני שיון,**
18 **השלישי ששביני והשני ששביני שיון, השלישי ששביני אין למטה הימנו. אף כל המנחות היו**
19 **בדין שמיגענו שמן זית זה, מה מנוחה שאינה לאכילה מעונה שמן זית זה, מנחות שהן לאכילה**
20 **אינו דין שמיגענו שמן זית זה! תלמוד לומר "זך כתיב למאור", ואין זך כתיב למנחות.**
21 **גמרא**

1 **מפני שהוא מוהל שרף** - מוהל בעלמא, וזהו חשיב ליה
2 מתניתין ביה שנים פסולין, ודמכל מקום "שמן קרי ליה"
3 **דברי חייא זריק ליה** - לאנפקין, ולא נחשבי ליה שכן
4 לכל. **עשרים קמבין** - רבי שמעון, שדא בן נטרא ועשר
5 דהי קומץ ואוכל. קמץ - עשר. **תניא רבי יהודה אומר**
6 **שמן ודחור** אין אנפקין, והוא שכן של ויהא שלישי.
7 **בבשו** - שבטת את הויתם כחומר ומלח, ושל **שמים** -
8 שכן יצא מן השומרים, כמו שמציאין אין שומרי דין שקרין
9 **משנה** שלשה זיתים - שלש פעמים בשנה מלקטין
10 את הויתם, מפני שאין מתבשלין בבית אחר. וכן **שלשה**
11 **שלש שנים** - בכל שנה (ומציא) בו שלשה מני שנים.
12 **הראשון** - כלומר, פעם הראשונה שמלקט. **מגרניו**
13 **בראש הוית** - נטל ומלקט גרניו שבראש הוית. שכן
14 מתבשלין תהלה, לפי שהחמה הויתם עליהן מלקטין. לתוך
15 הסל - ומסתכן יוצא, והכל תחת הסל שהשמן נפל בו. רבי
16 **יהודה אומר בכיבות** - דהיינו הסל נותן מנוחה, והשמן בו
17 יורה דפנות ונפל לשלל הסל, שכן נסתכן יוצא. ונמצא
18 שכן קווקק, שהפסולת והשומרים נרסקים בדופני הסל. אבל לא
19 יתכן בשלל הסל, לפי שמתערבין שני השומרים ויוצאים, ונמצא השמן עכור. זה - השמן חזב מאליו מן הסל בלא שום טענה - נקרא שמן ראשון של פעם זו. **מוען** בקורה - זיתים שבסל. רבי יהודה אומר באבנים - ולא בקורה.
20 שהקורה כבדה, ומציא את השומרים. **חור ופתח** - ברייתא את הויתם שחתת הקורה וטען אחר כך בקורה. **הראשון** למנוחה - דכענין "שמן דת", והשני כשר למנוחה - ולא כותש בידו. **גמרא** מגרניו תנן -
21 שמונה הוית עד שנתבשלו הגרנים כל צורכן. או **מגלגל תנן** - דהיינו נמי שניחוד באילן עד שנתבשלו יפה, כגון "ביצה מגלגלת" (עקשין פרק ב משנה ו) **שמן** זית - שכן דת "תחת" בשבטן ככלי אחר ארבעה
22 שדוה הויתם באילן עד שדוה חסן שכן. **תפירה** - כשעשין אותו גרניו, רבי יהודה אומר לא היה מוחמו - לית ראשון, אלא כותש, כותש - דקטני במתניתין, מני רבי יהודה דא, "תוך הסל" דקטני במתניתין, אהאן לרבנן
23 דביתא, תנא קמא דרבי יהודה, הוית תנא - דמתניתין סבר לה כרבי יהודה בורא - "ביכוש", ופליג עליה בורא - "ביתן הסל". **משנה** השני שבראשון הראשון שכותש שני שיון - ואף על גב דשני שבראשון
24 הראשון שכותש שני שיון, לא אתי בשני שבראשון למנוחה - דהא אמרין בגמרא
25 שניה את הנמצאים עתה מבושלין. **מגרניו בראש הגג** - מלקט את הגרנים הסמוכים לגג, ודוהתם דהו אצל נותניהם, ואותן מתבשלין בשניה. **הראשון** - שיצא קודם טענה - כשר למנוחה. הוית השלישי - מה שמלקט בפעם
26 השלישית אין מתבשלין לעולם כל צורכן, שהם דענפים שחתת הגג. שאין החמה נזהר בתו. **קמץ** - על שם "מקטן", שנסאף בו את הויתם. **קרי** שילקח - כלציר בלע, ומנבין **בראש הגג** - דמתוך שנסאפ בלע אחר ארבעה
27 חתשה ימים, אז מאליו מן מוהל שאינו יפה, לפיכך צריך לגבן. **גמרא** מגרניו תנן - שלקט גרניו כאן וגרניו כאן, לפי שערין אינו מבושל. או **מגלגל תנן** - שניחוד בראש הוית עד שדא מבושל מאליו. **תא שמע** שכן
28 **זית מורח** - כלומר, מלח, ומקטן דהו על שן זית - זהו השמן שכותש והחמלא ששמן בעורו ביה. דקרא קא רדיש מרשן דת "ד" - כלומר, מבושל, שיצא ממנו בלא טענה, ומכאן **אמר** הוית הראשון **מגלגל** בו "וכונסו
29 **לכית הבר** - אבל לא לכית הבר נטע, עד שיצא שן הראשון על ידי סלסל. **פירק** - פירק מביה הבר, וטענה בבית הבר. **זית שלישי** - לא היה מבושל באילן, מפני שדוה תחת הגג, ואין החמה פוגעת בה. **כמין**
30 **תפירה** - שערשה ואותו חר רכב מלמטה וקצר מלמעלה. **מימיו** - מוהל ושרף שיצא ממנו כשדחוקו או אהה במעטן. לא היה מוחמו בריחים - שמציא את שמורו ועכור. **כותש** - דקטני תנא קמא במתניתין. רבי יהודה
31 **הא** - דקטני נמי בביתא, "ותשן מבושלין". **תוך הסל** - דקטני תנא קמא במתניתין - אתאי לרבנן, **האי** - תנא קמא במתניתין. **משנה** שיון - מפרש בגמרא מנחות שיון לאכילה - לאכילת המזבח.

שוין למנחות — אבל למנורה אינן שוין, דאין "וך" אלא נקי, והראשון לעולם נקי. ופירוש הקונטרס עיקר. דאי כדפרישית — מרישא שמענין הראשון למנורה והשאר למנחות. **לא** לאכילה אני צריך ולא לאורה אני צריך — יש מפרשים: מדנותן שולחן בצפון ומנורה בדרום ולא לצד מערב ששם שכניה. וליתא — דלאו לאפוקי לצד מערב קאתי, וכי מימשכי

נמי לצד מערב, אפשר שיתן זה לצד צפון חד

לכל דרום. מוחזי כהית ולפנים היו מונחים.

כדאמר לקמן בפרק "שתי הלחם" (צחב), ואיכא

למאן דאמר: מורח ומערב, ואיכא למאן דאמר:

צפון ודרום מונחין. ופירוש הקונטרס עיקר —

דרייק מושלחן בצפון ומנורה בדרום ומנחה היה

באמצע, שמע מינה לא לאורה אני צריך ולא

לאכילה. דאם הייתי צריך — הייתי נתן מנרה

סמוך לדרשון, כנודה שבעולם.

מחויין לפרכת העדות יערוך בו — בפרק "במה

מדליקין" (שבת כבב), גרסין: וכי לאורה

הוא צריך, והלא כל אותן ארבעים שנה שהלכו

ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו כו'. ומפרש

רבינו תם: דאדאקון קא, וכי לאורה הוא צריך —

אזרח, והלא כל אותן ארבעים שנה שהלכו ישראל

במדבר לא הלכו אלא לאורו של עמוד האש,

כדאייתא בברייתא דמלאכת המשכן: מסתכל

בנפיש — ורואה בו, בחיבת — ורואה מה שבתוכו.

ובתורת כהנים בפרשת "אמור אל הכהנים" גרסין:

וכי צריכין לנר, והלא כל אותם ארבעים שנה

שהלכו ישראל במדבר לא הוצרכו לנר, שנאמר

"כי ענן ה' על המשכן", ומיזר סוגיא דשמעתין

משמע דאשכניה קאי. וקשיא: דהוה ליה למימר

"כל העולם כלו לאורו של מקום היו הולכים"

ממנה היה מדליק — כלומר, ממנה מתחיל

ההדלקה, שאותו מדליק תחילה בערב,

ובו היה מסיים — וההטבה בבקר, שאותו מטיב

אזרחו. לפי שכלל בקר מוצא אותו דולק,

והשאר מוצא שכבה. ופעמים שהיה דולק כל

היום כולו. ומדליק ממנו שאר הנרות — שבבקר

היו כולם כבות, חוץ ממנו. ומטיבו — שנמערן מן

הדשן, כדכתיב "בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות"

גו'. ומנ מערבי שדולק כל היום, לערב היה

צריך ממנו שאר הנרות. כל פירש בקונטרס. וחד

היה קודם שמת שמוען העדק, שהיה נר מערבי

דולק כל היום כו'. כדאמר בריש "טרף בקלפי"

(יומא לטא), כל ארבעים שנה ששימש שמעון

העדק, היה נר מערבי דולק, מכאן ואילך —

פעמים דולק, פעמים כבה. והיה צריך ליתן בה

שמן בשחרית, שתהא דולקת עד הערב להדליק

בה השאר. והכי נתן במסכת תמיד פרק ראשון

"אמר להן הממנה קמא" (לכ), וכנס ומצא שתי נרות מורדות דולקות, מרשן את השאר,

ומניח את אלו — פירוש: שתי נרות מורדות מניח עד לאחר דם התמיד, כדנפקא לן מקרא

בפרק שליש דיומא (לגא) סידור מערבה משמיה וגמרא. וקא סבר האי תנא כמאן דאמר

לקמן בפרק "שתי הלחם" (צחב), מורח ומערב היו מונחין. וחדר קתני: מצאו שכבה —

פירוש: דהיינו אחיז שמת שמעון הצדק, שלא היה הנס רגיל. מרשנו ומדליק מן השאר.

פירוש: ומשיח לנר זה שמן שתהא דולקת עד הערב להדליק ממנה את השאר. ואוצר

כך מרשן את השאר — דהיינו, דהבית חמש נרות. ובפרק "חולו ערלים" קתני: וכנס ומצא

שתי נרות מורחיים דולקים — מרשן את המורח, ומניח את המערבי דולק, שממנו מדליק

את המנורה בין הערבים. מצאו שכבה — מרשנו ומדליק ממנחה העולה. ובפרק "במה

מדליקין" (שבת כבב), פירש בקונטרס: נר מערבי היה מטיב בין הערבים. ואזרח את השנה

בידו, ואי היה מניחה בכלל, עד שהיה נתון שמן ופתילה ומדליקה, ומדליק ממנה את השאר.

והקשה רבינו תם: אם אפשר לעשות כך, מאי קפירי להם: והא הכא כיון דקמני נרות לא

טג דלא למיטשל אזדליק, וקשיא למאן דאמר (שבת כבב:) אין מדליקין דקמני נרות מאי

קשיא: הרי באותה שעה יכול להדליק את כולו, דמאחר שהוציא פתילה ישנה מן הני שבמנורה,

"להעלות נר תמיד" — שצריך שיהא נר קבוע להדליק שאר נרות. ואקזה: זה נר מערבי. ורבינו יצחק בן אברהם פירש: דבעד שהיטנה דולקת בנר מערבי, היה מדליק ממנה את השאר

על ידי פתילות ארוכות, ושוב מרשן את זו, ונתון בה שמן ופתילה חדשה ארוכה. ומדליק מן השאר. והיינו "ובה היה מסיים" — ההדלקה. והיינו "עדות" — שהיה מדליק ממנה, מאותה

שהדלקה אמר. את השאר כל ימי שמעון הצדק, ולשנא דמתניתין תמיד משמע כדבריו, מדקתני "שממנו מדליק המנורה בין הערבים". ואפשר במה שמדליקה שחרית ממנחה העולה,

ואין ממתניין עד הערב שידלקנה ממנחה העולה ואחר כך ידליק ממנה את השאר, משום דכתיב "תמיד" — דבעינן שתהא המנורה דולקת תמיד. ואם הטענה תליי בכך, אם כן, לפירוש

הקונטרס קשיא: דבשעה שאזרח היטנה בידו, אין שום נר דולק במנורה! ושמוא דא דקתן הכי, היינו טעמא שלא לשנות ממנחות שהיה בשעה שדגס קיים בימי שמעון הצדק.

גמרא שוין — בתמיד. ודקתני "דשני שבראשון והראשון שבשני" שוין. והא אמרת "ראשון למנורה והשאר

למנחות", דשני שבראשון — אין ראוי למנורה. הראשון שבשני — ראוי למנורה. והכי דחי שוין **למנחות** — שאם רוצה

ליתן הראשון שבשני למנחות — הרי הוא כשני שבראשון. יכול **יחא כותין** **וך פסול למנחות** — והאיל תוכיב בה

"למנורה" **אם כן** — והאיל וכשר נעז למנחות. **סח תלמוד לומר** **סח תלמוד לומר** **פסול למנחות** — לא

בעינן **וך תוכית** למנחות. כמו לערות. דכתיב נר כשירות אפילו

אינו **וך** ותכית. לפי שהנחתו נתן מורבות, וצריכות שנתן הרבה,

ואילו היה צריך לחזור במנחה נעז אחר **וך** ותכית כמו למנורה

— והי מפרשים, שהיו לוקחין אותו ביוק. **שלא בנפון ומנורה**

בדרום — והמכות בדרום, לידע שלא לאורה אני צריך.

שקופים — מבפנים. שהמשקפין של חלונות. היינו צר שבתוך

היו מבפנים. והרוב שבתוך מנורה כלפי חוץ, להוציא אורה

לעולם. **ממנה היה מדליק** — האחרות. ובה היה מסיים. כדתנן

(תמיד לגא): בא ומצא שני נרות מורדות דולקים. שמנורה

היתה עומדת מורה מערבי. וכשר היה האות שבצר מורה מורה ומנורה

ומנחה האות שבצר אותה שבמורה. והא נר מערבי. ומנחה

הולקת עד לערב. ומדליק האחרות שכבו בשחר. ומטיבו. וזרק

מה ששאר מן השמן ונתן ופתילה לחוץ. ונתון בה שמן ופתילה

ומדליקה כדי לקיים בה מצות הדלקה. ומסיים בה הדלקה —

שהיה מדליקה בתוך כל תורתו. **משנה הלפסין** — ששמשלו

הענבים בחנה ויחד מרא. **קישין** — כשדו הענבים מרובים,

מעשיין אותן כדי למתקן, ואם שמשלן אותן. **לא מתוק** — כשהוא

מתוק מתחת עצמו, כדפרש בגמרא. ענין אחי: יחידש שלא

עבר עליו ארבעים יום. מן הדליות — שקרין טריליש. לפי

שאין ימי יפה. **אלא מן הדליות** — שישנו הענבים מוכנים

שדוא יפה. **הקבורים** — מפרש בגמרא. **לא היו כונסין אותו**

במצבין גדולים — מפני ששמשלו מתקפזין ממנו עד ג', והי

הוצרכין מתקפזין עליו ששמשלו **כדי** **שיאיר אותו** **גוף** —

שכשהוא חסירה קטעא, היין נודף יותר מכשדוא מלאה.

קמחים

רש"י בת"י

גמרא שוין והא אמרת ראשון למנורה והשאר למנחות —

דכתיב קתני "דשני שבראשון, והראשון שבשני שוין", והא ראשון

שבשני כשר למנחות! **שוין למנחות** — דקיתא לן בכל דוכתי

"מבשר נריר" — דמן ומבשר יביא. דכתיב קמח: "והראשון שבשני,

דשני שבראשון שוין" — שאם יש מנחה להביא, ויש לו משתקן,

מאיזה שריצה יביא. אבל אם לא יש לו משליש שבראשון ומראשון

שבשני — יביא מנחתו מראשון שבשני, שהיא מבורח. **אין וך אלא**

נך — כגון אותו שביא בלא טענה כסלים, אפילו נתנו חליות

ביריחים. **אלא כותש** — ואלו יאז כותש ביריחים. אבל כותש

במכתשת. יכול **יחא כותש זה פסול למנחות** — והאיל תוכיב

"למנורה" **אם כן** — דאף למנחות. **סח תלמוד לומר למאור**

לומר לך: למאור — אבל כותש, אבל למנחות — אפילו ואינו כותש

כשר. **פסני החיפסין** — דמנחה שכדו כל יומא טובא, ואיכא

חסרון אי מיהר בתר כותש. אבל נרות אלא שני כולי האי, אלא

שלישה לזמן ואין בכל יום. ואלו לכל נ. **מאי דרביסין** — כלומר:

מאי איכפת בחסרון? **התורה חסה בו** — ומשכחת לה בנגעי חטים.

בתורת כהנים דכתיב: ונפת את הכית במסר יבא ויגדו: וכו' — על מה

התורה חסדה? אם על כל עובדי ששף — יש להם טהרה במקדש.

ואמר על כלי חרס. שאין להם טהרה במקדש חוץ תורה, והוא

לפנעם שלא יטמאו, ושוב אין חקמה. **אליך** — לירצון. ולהרואת

דבדוק לפני. **ולא לי** — שבפילי. שלא לאורה אני צריך, אלא

לאכילה. שפני יהיה צריך — הייתי (מצדו) ליתן שנתן

למנורה. כמנהג העולם. **שקופים מבחין** — דרביסין מבחין.

ואומרים מבפנים — פירוש: אטום וקצר מבפנים. דרך כותל

אכנס. כשעושין לחין — ומדריכין אותו מבפנים, שמשפיעים עובי הכותל מכל צד כדי לא יסתום ועכב עובי הכותל את האורה

מלבא לצדדין. אבל הדחיל היה קצר מבפנים ומרדכי והולך לצד חוץ — כדי שתהא אורה ויורא) ומדחיל שתאיר לעולם. כי לא

לאורה אני צריך. **עדות הוא** — המנורה. לקמן מפרש מה היה העדות. **נר מערבי** — נר אמצעי היה פנה היה לצד מערב. וכל

שאר הנרות היה פיהם כלפי נר מערב, כדאמרין בפרק "שתי הלחם". ולכתיב קתני קרי "נר מערבי". **במדת הבריות** — חצי

לזו, ודכתיב "מעיר עד קר" — וכן למדוהיה שהיה דולקת והולכת מערב עד קרי, שער המזבח חצי קרי, שער המזבח חצי קרי, כדקתנא

בפרק "שתי מדות". **ממנה היה מדליק** — כלומר, ממנה מתחיל דולקת, שאותה היה מדליק תחילה במערב. **ובה היה מסיים**

ההטבה בבקר, שאותה היה מטיב אזרחו. לפי שכל בקר מצא אותה דולקת, והשאר מצא אותה שכבה. ופעמים שהיה דולק כל

היום. ומדליק ממנו כל שאר הנרות — שבבקר היו כולן כבות, חוץ מנר מערבי, ונטיבין ומנעין מן הדשן, כדכתיב "בבקר

בהיטיבו את הנרות". ונר מערבי דולק כל היום. ולערב היה מדליק ממנה שאר הנרות. **מסיים** — דלאחר הדלקות שאר נרות.

היה מכה אותה ומטיבה. ונתון בה שמן. **משנה קורחים ועינישין** — מקומותיה. **אין היו מביאין יין** — לנספסי

החלפסין — מן קיין מחמת השמש, שהיו תולין את העינים להשמש. **שין** — משל אשתקד. **מתוק** — היינו מאלו, ולא מתחת

השמש. **לשיתא אורינא**: חירוש: שלב עבר עליו ארבעים יום. מן הדליות — שישנו הענבים מוכנים

לטריליש. **אלא מן הדליות** — ששוככות עד ג' קרקע לרגל ב' אדם. שאין מדריות. **הקבורים** — ופירוש: **הצבים**

גדולים — פוגמים טעם היין. **ואינו מלאא את החבית** — כשחבית מלאה, יוצא היין לחוץ ואינו נודף. **הקמחין** — לזון

היין. שקרין קמא שלעל.

אין בו משום מצוה! ויש לומר: דלא אפשר לעשות כן, משום דדרשין בתורת כהנים:

— שהיטנה דולקת בנר מערבי, היה מדליק ממנה את השאר

על ידי פתילות ארוכות, ושוב מרשן את זו, ונתון בה שמן ופתילה חדשה ארוכה. ומדליק מן השאר. והיינו "עדות" — שהיה מדליק ממנה, מאותה

שהדלקה אמר. את השאר כל ימי שמעון הצדק, ולשנא דמתניתין תמיד משמע כדבריו, מדקתני "שממנו מדליק המנורה בין הערבים". ואפשר במה שמדליקה שחרית ממנחה העולה,

ואין ממתניין עד הערב שידלקנה ממנחה העולה ואחר כך ידליק ממנה את השאר, משום דכתיב "תמיד" — דבעינן שתהא המנורה דולקת תמיד. ואם הטענה תליי בכך, אם כן, לפירוש

הקונטרס קשיא: דבשעה שאזרח היטנה בידו, אין שום נר דולק במנורה! ושמוא דא דקתן הכי, היינו טעמא שלא לשנות ממנחות שהיה בשעה שדגס קיים בימי שמעון הצדק.

גמרא

שנינו במשנה שהשני שבראשון והראשון שבשני שוין. תמזה
הגמרא: וכי יתכן לומר שהם שוין, והא אמרת במשנה הקודמת שרק
השמן היוצא ראשון כשר למנחה, והשאר למנחות, ואם כן אינם
שוים.

מיישבת הגמרא: אמר רב נחמן בר יצחק, מאי – מה הכוונה 'שוין',
לא למנורה, אלא שוין למנחות, שאף שכולם כשרים למנחות, יש
להביא מן המובחר (תוספתא פ"ט ה"א), ולכן השני שבראשון שזה
לראשון שבשני, וכן בשאר השמנים שנאמר בהם 'שוין'.

שנינו במשנה: אף [כל] המנחות היו בדין [וכו'], שיטענו שמן זית
וך תלמוד לומר 'וך כתיב למאור' ואין וך כתיב למנחות.

הגמרא מביאה ברייתא המבארת מדוע 'וך כתיב' ודינו למנחות: תנו
ר' יוחנן, נאמר במנורה (שמות כו ב) 'שמן זית זך, ואין זך' אלא זך,

שיצא ראשון מן הזיתים בלא טעינת קורה, ואף אם יצא בטחינה
ברידים. רבי יהודה אומר, הרי נאמר גם 'כתית', ואין 'כתית' אלא

כתוש, שצריך שהשמן יצא בכתישה במכתשת ולא בטחינה בריחים.
וכיון שנאמר שם 'למאור', יכול היית לומר שיהא 'וך כתית' כשר

דווקא למנורה ופסול למנחות, תלמוד לומר במנחת כהנים (שמות כט
ט) 'ועשרו סלת כליל בשמן כתית', שוין כתיב' כשר למנחות. ואם

כן מה תלמוד לומר – מדוע צריך למעט במנורה 'למאור', שדווקא
בה צריך 'וך כתיב' ולא במנחות, אלא כדי לומר שהטעם מפני

החיסכון – מפני חסרון ממון רב של מביאי מנחות, שהמנחות מצויות
הרבה בכל יום, ולכן רק במנורה שדי בשלשה לוגים וחצי בכל יום,

חצי לוג לכל נר מנרות המנורה (לקמן פ"ח), צריך דווקא 'וך כתיב'.
שואלת הגמרא: מאי חיסכון – מדוע הקפידה תורה על חסרון ממון

של מביאי מנחות. מבארת הגמרא: אמר רבי אלעזר, התורה חסה
על ממונן של ישראל שלא יוציאוהו לחינם, ולכן כשאין זה מעכב

אמרה שלא יוציאו ממון רב.
הגמרא מביאה מאמר בענין השמן למנורה: נאמר (ויקרא כד ב) 'צו את

בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך, אמר רבי שמואל בר נחמני,
תיבת 'אליך' מיותרת, ויש לדייק שהדלקת המנורה היא דווקא

'אליך' דהיינו לרצותך ולהראות חביבתך לפני, ולא לי-עבורי, שכן
לא לאורה אני צריך.

הגמרא מביאה מאמר נוסף המוכיח שזה עבור ישראל ולא עבור ה':
שלחן לחם הפנים היה בצפון של המשכן, שנאמר (שמות כו לה)

'והשלחן תתן על צלע צפון, ומנורה בדרום, שנאמר (שם) 'ואת
המנרה וגו' על צלע המשכן תיקנה'. אמר רבי וריקא אמר רבי

אלעזר, אמר ה' למשה כשצויהו זאת, לא לאכילה אני צריך ולא
לאורה אני צריך, שהרי לא צויתך להניח המנורה סמוך לשולחן

כנודג שבעולם שאנשים עושים כך להאיר להם באכילה.
הגמרא מוכיחה זאת מפסוק נוסף: נאמר בבגין מקדש שלמה (מלכים א'

ו ד) 'ויעש לבית חלוני שקפים אטמים, תנא בברייתא, שקופין –
משקופי החלונות, דהיינו צידם הצר, היו [מבפנים] ואטומים –

וצידם הרחב [מבחוץ], להראות שלא לאורה שמחוץ לבית אני
צריך, אלא החלונות הוציאו אורה מבית המקדש לכל העולם.

הוכחה נוספת: נאמר (ויקרא כד א) 'מחויין לפרכת העדת באהל מועד
יערף אתו אהרן וגו', והעדות' נאמר על המנורה, שעדות הוא לכל

המשך ביאור למס' מנחות ליום שבת קודש עמ' ב

גמרא

תנו רבנן, שבע מדות של לח היו במקדש, רביעית לוג, וחצי לוג,
ולוג, ורביעית ההין, ושלישית ההין, וחצי הין, והין, דברי רבי

יהודה, רבי מאיר אומר, שבע המדות היו, הין, וחצי הין, ושלישית
ההין, ורביעית ההין, ולוג, וחצי לוג, ורביעית לוג, והם אותם מדות

באי עולם שהשכינה שורה בישראל, וכפי שיתבאר להלן במה
מעידה המנורה על כך. ואם תאמר שאינה לעדות זו אלא לאורה
אני צריך, והלא כל ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא
הלכו אלא לאורו של מקום, אלא ודאי עדות הוא לכל באי עולם
שהשכינה שורה בישראל.

מבארת הגמרא: מאי עדותה של מנורה. אמר רבא, זה הנס שהיה
בכל יום בנר המערבי של המנורה, שהוא הדג האמצעי שלה, ונקרא

'מערבי' כיון שפונה למערב, שנותנין בה שמן (כנגד) [במדת]
הכריותיה דהיינו חצי לוג, וממנה היה מדליק בערב, כלומר בה

מתחיל ההדלקה ומדליקה תחילה, ובה היה מסיים את הטבתה
בבוקר שמטיבה אחרונה, ששאר הנרות כבו והוא נשאר דלוק,

ולאחר הטבתם היה נכבה, ומטיבו ונותן בו שמן ומדליקו. ונס זה
העיד שהשכינה שורה בישראל.

משנה

המשנה מבארת מדיכין הביאו יין לנסכים מן המובחר: מאין היו
מביאין את היין לכתחילה, המקומות ששם קרויים ועפולין הם

אלפא – הראשונים ליו, כלומר שהיין מעניבים המובחר ביותר,
שניה לתן במעלה, המקומות בית רימה, ובית לבן שבהר, ובפר

סינא שבבבקה.
כל הארצות היו בשרות להביא היין, אלא שמיכן – ממקומות אלו

היו מביאין לכתחילה.
המשנה מבארת מדיכין אין להביא: אין מביאין לא מענבים שבבית

הזבלים – שדה הצריכה לזבל להצמיח פירות, ולא מענבים שבבית
השלמים – שדה הנצרכת להשקיה במים, שהם כחושים, ולא ממה

שנועד ביניהן – מענבים שנזרעו זרעים אחרים ביניהם, שמכחישים
הענבים. ואם הביא בשר. ואין מביאין הליסמיון שהוא יין מתוק

מאד על ידי שתלו ענביו כנגד השמש, שאינו מובחר, ואם הביא
בשר. ואין מביאין יין ישן מענבי שנה קודמת, דברי רבי. והכמים

מכשירין לכתחילה.
המשנה מבארת דברים הפוסלים אף בדיעבד: אין מביאין לא יין

מתוק מדאי מאליו ולא מחמת השמש, שמואס לנסכים, ולא מעושן
– מענבים שהניחום בעשן למתקם ממירותם, ולא מבושל –

מענבים שנמתקו ממירותם בבישול, שנשתנה מברייטו ואינו נחשב
יין, ואם הביא פסול.

ענבים שאין מביאים מהם יין לנסכים: ואין מביאין מן הרגילות –
גפנים המודלות (מורמות) על נסרים, מפני שהיין אינו מעולה, אלא

מן הרגילות – גפנים נמוכות השוככות על הקרקע, ומן הגפנים
שבבכרים העבדין – החפורים, שיון זה מעולה.

המשנה מבארת תנאי הנחת היין: ולא פונסין אותו בפחצבין (כדים)
גדולים, שמסתפקים ממנו בכמות מועטת, ומתוך שחסר נפגם טעם

השאר, אלא בבכיות קטנות. ואינו ממלא את החבית עד פיה,
כדי שתהא חסירה מעט ויהא ריחו נודף – שישאר ריחו ולא יצא

לחוץ.
סדר הבאת היין לנסכו על המזבח: ואינו מביא מין שבפיה של

החבית מפני

שמנה רבי יהודה, אלא שרבי יהודה מנאם מהמדה הקטנה לגדולה,
ורבי מאיר מונה מהגדולה לקטנה, ולהלן (פ"ח) יבואר באיזה דין הם

חולקים. רבי שמעון אומר, לא היה שם הין, וכי מה היה הין
משמש,

הַקִּמְחִין – לובן הצף על היין ומתערב עמו כשנוטל מחלקו העליון, וְלֹא יטול מְשׁוּלִיָּהּ – מתחתיתה) מִפְּנֵי הַשְּׁמֵרִים המצויים שם, שמא יתערבו עם היין, אֲלֵא מִבֵּיא מְשֻׁלִּישָׁה מֵאֲמֻצָּעָה – מאמצע השליש האמצעי שלה, על ידי שעושה שם ברו להוציא היין. מבארת המשנה: בִּיצֵד הוּא בּוֹדֵק אם היין ראוי לנסכים, הַגִּזְבֵּר הממונה על אוצרות המקדש יוֹשֵׁב וְהַקֶּנֶה – אמת המדה) בְּיָדוֹ, ומוציאים את היין דרך נקב שבחבית, וְרֶקֶת הַגֵּיד – כשהחל לצאת הלובן הצף על השמרים, הַקִּישׁ הגזבר בִּקְנָה על מוציא היין לרמז שיתסום הנקב על ידי ברו, ולא אמר לו זאת מפני שהדיבור מוסיף ליין. המשנה חוזרת לענין יין שיש בו קמחין: רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אָמַר, יֵין שֶׁיֵּשׁ בּוֹ קִמְחִין פְּסוּל, שְׁנֵאמַר (במדבר כח ט–ז) 'תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם וּמִנְחָתְכֶם, ודורשים שהמנחות יהיו תמימות בלא סולת שהתלעבה או אבק, וכן נאמר (שם כח לא) 'תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם וְנִסְכֵּיכֶם', ודורשים שהנסכים יהיו תמימים, למעט יין שיש בו קמחים.

גמרא

שנינו במשנה: אֵין מְבִיאִין לֹא מִתּוֹק וְלֹא מְבוּשֵׁל וְלֹא מְעוֹשָׁן, וְאִם הִבִּיא פְּסוּל. הגמרא מקשה על דין יין מתוק: וְהָאֵין מִתּוֹק, וְהָאֵין מְבוּשֵׁל וְהָאֵין מְעוֹשָׁן – יין מתוק מחמת השמש, וְאִם הִבִּיא בָשָׂר, ומדוע שנינו שיין מתוק פסול. מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּינָא, בְּרוּךְ שֵׁנִידָם וְהֵינָּה – ושנה בהם דין אחד, כלומר, אל תגרסו בהליסטיון 'ואם הביא כשר, אלא 'לפי שאין מביאין לא מתוק וכו' ואם הביא פסול. תירוצו אחר: אֵלֶּא אֲשֵׁי אָמַר, לעולם אין לכורסם יחד, אלא יש לחלק, שהליסטיון שיש בו חוליא דְשִׁמְשָׁא – מתיקות מחמת השמש לֹא מֵאִים, ולכן כשר, אך יין מתוק בחוליא דְפִירָא – מתיקות מחמת הפרי עצמו מֵאִים, ולכן פסול.

שנינו במשנה: אֵין מְבִיאִין יֵשֵׁן, דְּבָרֵי רַבִּי. וְהַכֹּמִים מְכַשְׂרִין. מבארת הגמרא: אָמַר חֻזְקִיָּה, מֵאִי טַעְמָא דְרַבִּי, אָמַר קְרָא (במדבר כח ט) 'לְכַבֵּשׂ יֵינִי, ודורשים סמיכות היין לכבש, מֵהַ כֶּבֶשׂ הֵינִי בֵּן שְׁנָתוֹ, אֵף יֵינִי מִתְנַסֵּךְ רַק בֵּן שְׁנָתוֹ ולא מִן הַשְּׁנָה הקודמת. מקשה הגמרא: אֵי – אם כן נאמר, מֵהַ כֶּבֶשׂ בֵּן שְׁנָתוֹ שְׁנִים פְּסוּל לִקְרֹב שֵׁנִידָם בּוֹ 'כבש', שהרי נקרא 'איל' ולא 'כבש', אֵף יֵינִי בֵּן שְׁנָתוֹ שְׁנִים יֵהָא פְּסוּל. וְכִי תִמָּא הָכִי נָמִי – ואם נאמר שאכן למדים כך, קשה, וְהַתְּנִיָּא, יֵינִי בֵּן שְׁנָתוֹ שְׁנִים לֹא יָבִיא, וְאִם הִבִּיא בָשָׂר, וּמֵאִן שְׁמַעַת לִיה – מי התנא ששמענו דְאָמַר לֹא יָבִיא זאת, רַבִּי (ובמשנתו), וְקָאָמַר בְּבִרְיָא אִם הִבִּיא בָשָׂר, וְקֵשָׁה לְחֻזְקִיָּה שֶׁלִּדְבָרֵיו הִיא לְרַבִּי לִפְסוּלֵהּ אֵף בְּדִיעַבַּד.

הגמרא מביאה ביאור אחר: אֵלֶּא אָמַר רַבָּא, הֵינִי טַעְמָא דְרַבִּי, דְּכִתְבִּיב (משלי כג לא) 'אֵל תֵּרָא יֵינִי כִי יִתְאָדָם', כלומר אל תתן עיניך בין אדם ומובחר לשתייה, ולאחר שנה אין היין אדם כל כך, ומבואר שיין מובחר הוא בן שנתו דווקא ואותו מביאים לנסכים.

שנינו במשנה: אֵין מְבִיאִין לֹא מִן הַדְּלִיּוֹת כּו', אלא מן הרגליות ומן הכרמים העבודין.

תָּנָא – שנינו ברייתא בענין זה, מביאים יין לנסכים מִבְּרָמִים הַעֲבוּדִים (– חפורים) פְּעָמִים בְּשָׁנָה, שהוא מובחר ביותר.

הגמרא מביאה מעשה: רַב יוֹסֵף הָיָה לִיה קְרָנָא דְפִירָא – חלקת כרם שבקרבן זוית, דְּרִפִּיק בִּיה סָפִי יִרְפָּא – שהיה חופר בה חפירה יתירה, כלומר פעמיים בשנה, וְעֵבֶד – והוציא הכרם חֲמָרָא דְרִבִּי מֵאֵל עַל חַד תְּרִין – יין חזק כל כך, שהוסיפו עליו מים שתי מדות מעל כל יין חזק, שעל כל יין מוסיפים שלשה חלקים מים על חלק אחד יין שיהא ראוי לשתייה, ועליו הוסיפו ששה חלקים.

שנינו במשנה: לֹא הָיָה בּוֹנֵסִין אוֹתָן בְּחֻצְבֵּין גְּדוּלִים אלא בחביות קטנות.

הברייתא מבארת מדת החביות: תָּנָא, הִיוּ מְנִיחִים הֵיין לנסכים בְּחִבִּיּוֹת קטנות כְּבִדִּיּוֹת לודיות פִּינוּגִיּוֹת – ככדים בינוניים שעושים בלוד. ואֵין מְנִיחִין אוֹתָן שְׁתֵּים סְמוּכוֹת, שמא יתקלקל היין שבאחת ויכנס ריחו ליין שבשניה ויקלקל, אֵלֶּא אֲחֵת אֲחֵת כִּשְׁדוֹן מִפְּחוּרוֹת.

שנינו במשנה: בִּיצֵד הוּא בּוֹדֵק, הַגִּזְבֵּר יוֹשֵׁב וְהַקֶּנֶה בְּיָדוֹ, וְרֶקֶת הַגֵּיד הַקִּישׁ בִּקְנָה. הברייתא מפרשת דברי המשנה: תָּנָא, וְרֶקֶת הַגֵּיד שֶׁל שְׁמֵרִים – כשיצא הלובן שעל השמרים, הַגִּזְבֵּר הַקִּישׁ בִּקְנָה לאות שיש להפסיק יציאת היין ולסתום הנקב. שואלת הגמרא: וְלִימָא לִיה מִימָר – יאמר זאת הגזבר למוציא בפירוש. משיבה הגמרא: דִּין זֶה מְסִינֵי לִיה לְרַבִּי יוֹחָנָן, דְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כִּשְׁם שֶׁהַדִּיבּוּר יָפָה לְבָשִׁמִּים, בְּךָ הַדִּיבּוּר רַע לֵינִי ומקלקל טעמו, ולכן לא היה הגזבר מדבר בסמוך ליין אלא רק רומז כדי שלא להזיקו.

שנינו במשנה: רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אָמַר וכו', יין שיש בו קמחין פסול.

בְּעֵי – מסתפק) רַבִּי יוֹחָנָן, הַקִּדְשׁוֹ לנסכים, מֵהוּ שִׁילָקָה עָלָיו מִשּׁוּם מקדיש בְּעַל מוֹם להקריבו למזבח שלוקה (תמורה ה), הָאֵם בֵּינֵן דְּפִסּוּל בְּמִקְדִּישׁ בְּעַל מוֹם דְּמִי ולוקה, או דְּלָמָא – (שמא) אֵין דִּין בְּעַל מוֹם למלקות אֵלֶּא בְּבִהְמָה ואינו לוקה. מסיקה הגמרא: תִּיקוּ.

הגמרא מביאה ברייתא לגבי מקומות הבאת שאר הקרבנות: תָּנוּ רַבָּנָן, אֵלִים בְּנֵי שְׁתֵּי שָׁנִים (פירא פ"א מ"א) לקרבנות היו מביאים מְבוּשָׁב, שהם מובחרים. וּבְכָשִׁים בְּנֵי שָׁנָה לקרבנות היו מביאים מְחֻבָּרִין שכבשים שבה מובחרים. וְעֻזְלוֹת לקרבנות היו מביאים מְשֻׁרֵן שהוא מחזו שבו מגדלים עגלים. וְגֻזְלוֹת דְּהֵינִי תוריים ובני יונה לקרבנות היו מביאים מְמָקוֹם הנקרא 'הַר הַמֶּלֶךְ' שבו גזולות מצויים. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מְבִיאִין לקרבנות כְּכָשִׁים שְׁנִבְכָּהֶן בְּרַחֲבָן, כלומר שהיו רחבים כגובהם מרוב שומנם.

מבארת הגמרא: אָמַר רַבָּא בְּרַב רַב שִׁילָא, מֵאִי טַעְמִיה דְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּכִתְבִּיב בגאולה העתידה (ישעיהו כג) 'יִרְעָה מִקְנֶה בָּיִם תְּהוּא בְּרַחֲבִי, שהכבשים ירעו ביום זה עד שיהיו רחבים, ומשמע שהם המובחרים ביותר, ויש להביאם לקרבנות.

ביאור של רבא בר רב שילא בענין אחר: כְּתִיב (שם כו ט) 'עַל חֹמְתֵיךָ יְרוּשָׁלַיִם הַפְּקַדְתִּי שְׁמֵרִים כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה תָּמִיד לֹא יִחָשׂוּ הַמְּבִירִים אֶת ה' אֵל דְּמִי לָכֶם', כלומר, השומרים הם מלאכים המזכירים כל העת לפני ה' אודות ירושלים. מבררת הגמרא: מֵאִי אָמַרִי המלאכים. משיבה הגמרא: הָכִי אָמַר רַבָּא בְּרַב רַב שִׁילָא, התפללו על בנין ירושלים, ואמרו 'אֲתָה תִקְוֶים תִּרְחֵם צִיּוֹן' וגו' (תהילים קב טז).

רַב נַחֲמָן בְּרַב יִצְחָק אָמַר, הֻזְכְּרוּ לִפְנֵינוּ בְּנֵין יְרוּשָׁלַיִם ואמרו 'בִּנְיָה יְרוּשָׁלַיִם ה' (שם קמז ב). שואלת הגמרא: וּמֵעֵיקְרָא מֵאִי הוּוּ אָמַר – מתחילה קודם החורבן מה אמרו. משיבה הגמרא: אָמַר רַבָּא בְּרַב רַב שִׁילָא, אמרו 'כִּי בְּחֵר ה' בְּצִיּוֹן אוֹתָהּ לְמוֹשָׁב לוֹ' (שם קלב א).

הדרן עלך כל קרבנות הצבור

פרק עשירי – שתי מדות

משנה

שְׁתֵּי כְּלֵי מִדּוֹת שֶׁל דֶּבֶר יָבֵשׁ הֵיוּ בְּמִקְדָּשׁ, שְׁמוּדִידִים בְּהֵן סוּלַת לִמְנַחֲתוֹ, האחד מחזיק עֶשְׂרֹן – עשירית האיפה. והשני חֲצִי עֶשְׂרֹן.

רַבִּי מֵאִיר אָמַר, שלשה מדות היו, עֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן וְחֲצִי עֶשְׂרֹן – שני כלים של עשרון ואחד של חצי עשרון וּבִגְמָרָא יתבאר לשם מה הוזקקו לשתי עשרונות. כלי המחזיק עֶשְׂרֹן מֵהַ הָיָה מְשֻׁמָּשׁ, שְׁבֹו הָיָה מוֹדֵד לְכָל הַמִּנְחֹת, שכל המנחות באות מעשרון ומעלה.

ואף את המנחות הצריכות שנים ושלשה עשרונים סולת לֹא הָיָה מוֹדֵד בכלי מדה אחר, לֹא בְּכָלִי המחזיק שְׁלִישָׁה עשרונים, לִמְנַחַת נִסְכִּים שֶׁל פָּר, הטעונה שלשה עשרונים סולת, וְלֹא בְּשֵׁל שְׁנַיִם לִנְסִכֵי אֵיל, שהיא של שני עשרונים, אֵלֶּא מוֹדֵד עֶשְׂרֹנוֹת – במדה של עשרון אחד, שלש מדות לפר, ושתי מדות לאיל, שלא היתה במקדש מדה גדולה מעשרון. חֲצִי עֶשְׂרֹן מֵהַ הָיָה מְשֻׁמָּשׁ, שְׁבֹו הָיָה מוֹדֵד חֲבִיתִי בְּתֵן גְּדוֹל, כפי ששנינו לעיל (א) שהיה הכהן גדול מביא למנחת חביתין עשרון שלם וחוצהו במדת חצי העשרון שהיתה

במקדש ומקריב מִחֻצָּה בְּכָךְ וּמִחֻצָּה בֵּין הָעֶרְבָּיִם.

מנחות. פרק תשיעי – כל קרבנות הציבור דף פז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קסה רש"י תוספות

הליסמיון – יין ענבים שנתמתק בשמש, כדמוכח בגמרא, דמיק לז בחוליא דשמשא. ומיהו לא כמו שפירש בקנטרס שתולין הענבים לשמש, דהא בפרק "המוכר פירות" (בבא בתרא צ"ג.) קתני בברייתא "יין הליסמיון ושל צמוקין", אלא במחזק, בעודן בגפן נמתקי בשמש.

מתוק – לשון אחר פירש בקנטרס: תירוש, שלא עברו עליו ארבעים יום. ולא יתכן, דהא הבא קתני "ואם הביא – פסול", ובפרק "המוכר" (ס"א, ט) תני רבי חיאי: יין מגוית – לא יביא, ואם הביא – כשר. ונראה כלשון אחר שפירש: מתוק, היינו, מאליו, ולא מחמת השמש. **כרוך** ותני – להכשיר קאמר, כדמוכח סוגיא ד"המוכר פירות" (ס"א, ט) דהליסמיון כשר. ואף על גב דאצטריך ליה לתנא למיתני דהליסמיון ומתוק – לא משמע ליה לרבנא לחלק בין זה לזה. **כשם** שהדיבור יפה לבשמים כר – בפרק קמא דבריות (נ"ב) קאמר רבי יוחנן איפכא גבי קטורת. דתניא: כשהוא שוחק אומר "העבד הזה, וקאמר: מסיע ליה לרבי יוחנן, דאמר: כשם שהדיבור רע ליון כך דיבור יפה לבשמים. משום דכי קאמר רבי יוחנן בנסכים – קאמר לה: כי היכי דקים לן בקטורת שהדיבור יפה לבשמים, כך הדיבור רע ליון. וכי קאי בקטורת – קאמר לה: כי היכי דקים לן בנסכים שהדיבור רע ליון, כך הדיבור יפה לבשמים. **שגובתן** רחבים גרסין – ולא "שגובות רחב", כדאשכחן רחבו מייחתי קרא דכתיב "כר נרחב", ובבראשית רבה אמר: דכבשים של תמיד, דהוה כל כך גבוהים, שאוכלים על גבי ארזים. וכשהיו מרכיבין אותן על הגומלים – רגלי הכבשים נגררין לארץ.

הדרן עלך כל קרבנות שתי מדות, אחד גדול ואחד מוחק – תימה גדול: דרבי מאיר דריש לה מקרא דכתיב "עשרון עשרון לכבש האחד", ובקנטרס פירש דרבי מאיר סבירא ליה גמרא דשתי עשרונות בצבור. **גדוש** שבו היה מודד לכל המנחות – איפכא לא רצו לעשות, למדוד בגדוש לחיטי כהן גדול – שלא ישפוך הסלת לארץ כשחציהו. מודד

משום בעל מום? בין דפסול – כבעל מום דמי. או דלמא, אין בעל מום אלא בבהמה? תיקו. תנו רבנן: אלים – ממואב, כבשים – מחברון, עגלים – משרון, גזלות – מהר המקדש. רבי יהודה אומר: מביאין כבשים שגבהן פרוה. אמר רבא בר רב שילא: מאי טעמא דרבי יהודה? דכתיב "ירעה מקנה ביום ההוא בר נרחב". פתבי "על חומתו ירושלים הפקדתי שמרים כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו המופתים את ה' אל דמי לכס" – מאי אמרי? הכי אמר רבא בר רב שילא: "אתה תקום תרחם ציון". רב נחמן בר יצחק אמר: "בונה ירושלים ה'". ומעיקרא מאי הוה אמרי? אמר רבא בר רב שילא: "כי בחר ה' בציון אהו למושב לו".

הדרן עלך כל קרבנות הצבור שתי מדות של יבש היו במקדש, עשרון, וחצי עשרון. רבי מאיר אומר: עשרון, עשרון, וחצי עשרון. עשרון מה היה משמש? – שבו היה מודד לכל המנחות. לא היה מודד, לא בשלשה לפי, ולא בשלש שנים לאיל, אלא מודד עשרונות. חצי עשרון מה היה משמש? – שבו היה מודד חכיתי כהן גדול, מחצה בפקר ומחצה בין הערפים. מרא תנאי: היה רבי מאיר אומר, מה תלמוד לומר: "עשרון עשרון לכבש האחד"? – מלמד ששתי עשרונות היו במקדש, אחד גדול ואחד מוחק, גדול – שבו היה מודד לכל המנחות, גרסין – שהיה גבוה רחב, בר נרחב – כרים רחבים. בר – כבש. מאי אמרי – לא יחשו? ומעיקרא – קודם החרבן. מאי ה' ציון אהו למושב לו? – כי בחר ה' בציון אהו למושב לו. מוחק

הדרן עלך כל קרבנות משנה לא בשל שלשה לפי – למנות נסכים של פה, דכתיב ביה "שלשה עשרונים לפי האחד" – לא היה מודד במדה אחת שותא מחוקת שלשה עשרונים. אלא היתה שם מדה מעשרין. מדרן עשרונות – עשרון עשרון בפני עצמו. הכי גרסין במתניתין. כן היו מודדין לחיטי כהן גדול. **גמרא** אחד גדול – שהיה קטן ולא היה מוחק כשהוא גדול אלא כשעור חבירו המוחק. ולחכי אחד גדול ואחד מוחק – דרבי מאיר סבירא ליה גמרא דשתי מדות של עשרונות היו בצבור, ואי עשדים שיון – והיא לית מדה אחת

קמחים – שקוי"ש. כיצד בודק – לידע אם היין יפה. גובר יושב וקנה בידו – ורואה כשהו מוציא היין מן נקב החבית. ורק הגיר – שהתחיל לצאת אותו לכן שתחת היין שצף על השמרים. הקיש – הגובר על גבי הכר, וסותם זה מיד. וזה היה סימנו שלא היה רוצה לדבר כל זמן שמציאין היין. **שנאמר תמימים יהיו לכם** – ואם היו בו קמחים – היו כבעל מום. **גמרא** כרוך ותני – "אין מביאין

הליסמיון, לפי שאין מביאין לא מתוק וכו' ואם הביא – פסול". **ר' אשי אמר** – לא תכרוך, הליסמיון – כשר, דהוא חוליא דשמשא ולא מאיס, אבל מתוק מחמת הפירי – מאיס והיינו דקתני "פסול". מאן שמעת ליה דאמר לא יביא רבי – דקתני במתניתין "דברי רבי", והא ברייתא דקתני "לא יביא ועל כרחך, רבי", וקתני (בבא ברייתא) "אם הביא – כשר", והכי מצי לממר "הכי נמי פסול"? היינו טעמא – שאין מביא ישן – דכתיב "אל תרא יין כי יתאדם", ולא הוה חשוב יין אלא ארום. ושנה ראשונה יש בו עיקר ארומות, טפי – לא, ולא משום דלכבש דמי יין. העובדים – עוברים פעמיים. רפי ליה מפי ידפיס – שחפור פעמיים. ודרי **מא** על חד תרי – שהיה יכול למחוג במים כפלים מיין אחר. דין דעלמא דרי על חד תלתא, ודוה מקבל על חד ששה, והיינו "על חד תרי" – דין אחר. בריות לודיות בינוניות – כדים בינונים של לוד. אין מניחין את הכדים שנים – זו על גב זו. שגובתן כרחבן – שהיו רחבים מרוב שגובתן. כמו שגובתן, והיינו "כר נרחב". שומרים – מלאכים. תמיד לא יחשו – מאי אמרי הנך שומרים? ומעיקרא – קודם שחרב. הוה אמרי כי בחר ה' בציון – אף לעתיד לבא עתידים המלאכים להיות שומרים, ולומר "כי בחר ה' בציון".

הדרן עלך כל קרבנות משנה שתי מדות, רבי מאיר אומר עשרון עשרון – דשני כלים היו שם, כל אחד מחזיק עשרון. ולא היה מודד – לפי בכלי שמחזיק שלש עשרונות, אלא מודד שלש פעמים בעשרון. **גמרא** אחד גדוש – שלא היה בו עשרון אלא אם כן גדושה. ואחד מוחק – שהמוחק היה גדול כל כך, שכשהיה מחוק היה בו עשרון. מוחק

רש"י בת"י משליש – ושל חבית, ששעה (בראב ברפנות) חבית. והקנה – ואמנו. וזה הגיר – כשהיו שם שמרים, ויצא מן היין. והקיש כנה – והקיש מנבח ובקנה את מנחא דהין, ודמיו לו שיתן (את) הברוא, ולא היה מודד – לפי שהיה רע ליון. תמימים יהיו לכם ומנחתם – פרט לסולת שהתלעה ושעלה בו אבק, וזה אמרי רישא – בהליסמיון "אם הביא – כשר", וזהו תני במתק "אם הביא – פסול! כרוך ותני – הליסמיון ומתוק בחדא, ותנא בתרייהו "אם הביא – פסול". אין יין בן שתי שנים פסול – אף בדעבד. אל תרא יין כי יתאדם – אלאמא בשעת ארומות – מוכרז הוא. וקום לן כשערה שנת – עברת ארומות, ואני ארום כל כך כשה ראשונה. **מפי ריפא** – חפור פעם ויחור. כלומר, פעמיים בשנה. **מא** על חד תרי – כיון, והיינו על חד שנתא. מאי בריות – חביות קטנים כדים. לודיות ובינוניות – ששעשן בלוד. אין מניחין אותן שנים שנים – זו בעד זו. שגובתן יתקלקל אותה, ויתר חביתה ותקלקל גם היא. **כשם שהדיבור יפה לבשמים** – דאמרינן בבריות גבי פטוס הקטורת: כשהוא שוחק אומר "דקדק דקט", אלים – בני שתי שנים. כבשים – בני שנה. גזלות – תורים ובני יונה. שגבהן כרחבן – שהיה רחב מרוב שמש. לשנא אחרינא: "ירחבים"

משנה לא בשל שלשה לפי – למנות נסכים של פה, דכתיב ביה "שלשה עשרונים לפי האחד" – לא היה מודד במדה אחת שותא מחוקת שלשה עשרונים. אלא היתה שם מדה מעשרין. מדרן עשרונות – עשרון עשרון בפני עצמו. הכי גרסין במתניתין. כן היו מודדין לחיטי כהן גדול. **גמרא** אחד גדול – שהיה קטן ולא היה מוחק כשהוא גדול אלא כשעור חבירו המוחק. ולחכי אחד גדול ואחד מוחק – דרבי מאיר סבירא ליה גמרא דשתי מדות של עשרונות היו בצבור, ואי עשדים שיון – והיא לית מדה אחת

מוֹדֵד וּרְמִינָדוּ חֲבִיתִי כֹהֵן גִּדּוֹל כ' - מִהָא דקָאָמֵר רַבִּי מֵאִיר 'וּמִחוּק', שְׁבוּ מוֹדֵד לְחִבְתִּי כֹהֵן גִּדּוֹל" לֹא בָעֵי לֵאקְשׁוּי - דְּסַלְקָא דַּתְחָ; שְׁפַעֲמִים מוֹדֵד בּוֹה, וּפַעֲמִים בּוֹה. **בְּמָה** מִחֻלְקָה לְחֻלּוֹת - פִּירֵשׁ בְּקוֹנְטֵרַס: שֶׁמֻּחֻלְקָה לַעֲשִׂיהָ. וְאִי אִפְשֵׁר לִזְמַר כִּי, וְהָא אִמְרִינָן לִקְמָן (פ.ח.ב.) דְּרַבִּיעִית נִמְשָׁחָה, שְׁבוּ הִיָּה מוֹדֵד לְחִבְתִּי כֹהֵן גִּדּוֹל רַבִּיעִית שֶׁמֶן לְכָל

חֵלֶה וְחֻלָּה. וְקוֹדֵם לִישָׁה צִירִךְ לְבָלּוֹל, כִּשְׁהוּא סֵלֹת. וְהָא מִקּוֹם לֹא אִפְשֵׁר לַעֲשׂוֹת בִּי טוֹרֵטְנִי - דְּמִשְׁקִילָת וְאִזְנֵינִים סִימָן קִלְלָה בְּסֵלֹת, כִּמְו בַּעֲסִידָה. וְמוֹדָה קִטְנָה כֹּךְ שֶׁל אֶחָד מִשְׁנֵים עֶשֶׂר בַּעֲשָׂרֹן לֹא רָצוּ לְחַקֵּן, וְאִפְשֵׁר דִּקְטָנָה כֹּךְ כִּי - גַּם הִיא אִינְהָ סִימָן בִּרְבָּה.

מָהוּ שִׁיקֵּשׁ קִמְצִים בְּגוֹדֵשׁ שֶׁלֹּ - פִּירֵשׁ בְּקוֹנְטֵרַס: שֶׁנִּי קוֹמְצִי לְכֹתֵה בְּלֹא בּוֹיִכִּין. וְקִשְׁיָא: דְּהִדָּה לִיָּה לְמִימֵר: "לְכֹתֵה" בְּהִידָּא וְעַד: כִּיּוֹן דַּעַם שׁוֹלְחָן נִמְי בְּעֵי בּוֹיִכִּין, כְּדִכְתִּיב "בְּפִתִּי", וְתַנִּיא לִקְמָן בְּפִרְק "שְׁתִּי הִלְחֵם" (צ.א.). **"בְּפִתִּי"** - אֵלּוּ הַבּוֹיִכִּין, הֵיאָךְ תִּיִּסַּק אֲדַעְתִּין לְמִימֵר דְּסָגִי בְּלֹא בּוֹיִכִּין; וְנִרְאָה לְפִרְשֵׁי: דְּמִימֵר בְּקוֹמֵץ שֶׁל מִנְחָה, כְּדִאֲמִרִינָן בְּפִרְק קָמָא (מִנְחָת ח.א.): דְּמִנְחָה שֶׁקִּמְצָהּ הַכֹּהֵן - כְּשֶׁהִיא, וְמוֹדָה הָא דְּמִסִּיק "אִינוּ מִקְדֵּשׁ לִיקָרֵב, אֲבָל מִקְדֵּשׁ לִפְסֵל", לְפִירֵשׁ הַקְּוֹנְטֵרַס נִיחָא דְּמִקְדֵּשׁ לִפְסֵל - בְּטִבּוֹל יוֹם וְלַיְלָה, דְּאִי לֹא שׁוֹלְחָן - לֹא מִיפְסִיל, דְּעִינִין לֹא תִּקְדָּשָׁה בְּכָלִי שְׂרֵת, כִּיּוֹן דְּלֹא תִּנְהַג בְּבּוֹיִכִּין, אֲבָל לִמְנָא דְּפִרְשִׁית - הָא מִיקְמֵי הֵיאָךְ כִּבְר נִתְקַדְּשָׁה כּוֹלָה מִנְחָה בְּכָלִי שְׂרֵת, וְנִיפְסִילָהּ בְּטִבּוֹל יוֹם וְלַיְלָה; וְיֵשׁ לְפִירֵשֵׁי כִּי הִהוּא דְּפִרְק קָמָא (שם וּב) גִּבִּי "זוֹר שְׁקִמָּךְ" דְּמִקְדָּשִׁין לִפְסֵל - לַעֲנִין דְּלֹא מִזְנִי תו חֲזָרָה, מֵאֲחֵר שֶׁתִּקְדָּשׁ הַקְּוֹמֵץ עַל הַשְּׁוֹלְחָן. **שְׁנִתּוֹת** הֵיוּ בְּחֹן - בְּפִרְק "הַמּוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה" (בבא בתרא פ.א.). אִמְרִינָן: כְּדִאֲמֵר רַב כְּהָנָה, שְׁנִתּוֹת הֵיוּ בְּחֹן, הֵבִי נִמְי שְׁנִתּוֹת הֵיוּ בְּמִדּוֹת, וּפִירֵשׁ שֶׁם רִבִּינִי שְׁמוּאֵל: דְּמִילְתָא דְּרַב כְּהָנָה בְּפִרְק "שְׁתִּי מִדּוֹת", וְאִינְהָ כָּאן, אֲלֵא מִשְׁנֵה שְׁלִימָה שְׁנִינָא אֲבָל בְּמִסְכַּת שֶׁבַת פֶּרֶק "הַמּוֹצִיא יָי" (פ.א.) גִּבִּי "אֲנִידִיף", מִפְּרֵשׁ רַב כְּהָנָה: שְׁנִתּוֹת, כְּדִרְתָּן שְׁנִתּוֹת הֵיוּ בְּחֹן. וְהִשְׁתָּא הֵבִי קְאִמְרִינָן הָתֵם "כְּדִאֲמֵר רַב כְּהָנָה" עַל תִּירִיךְ אַחֵר: שְׁנִתּוֹת הֵיוּ בְּחֹן, הֵבִי נִמְי עֲתִירִךְ שְׁנִתּוֹת הֵיוּ בְּמִדּוֹת.

אף

מִחוּק - שְׁבוּ הִיָּה מוֹדֵד לְחִבְתִּי כֹהֵן גִּדּוֹל. וְחֻלְכִּים אֲוִמְרִים: לֹא הִיָּה שֵׁם אֱלֹא עֲשָׂרֹן אֶחָד, שְׁנֵאֲמָר: "עֲשָׂרֹן אֶחָד לְכָבֶשׂ הָאֶחָד", אִם כֵּן, מַה תִּלְמּוֹד לִזְמַר "עֲשָׂרֹן עֲשָׂרֹן"? - לְרִבּוֹת חֲצֵי עֲשָׂרֹן. וְרַבִּי מֵאִיר, חֲצֵי עֲשָׂרֹן מִנָּא לִיָּה? נִפְקָא לִיָּה "עֲשָׂרֹן". - וְרַבְּנָן? - וְיִי"ו לֹא דְרִישִׁי. - וְרַבִּי מֵאִיר הָאִי "עֲשָׂרֹן אֶחָד לְכָבֶשׂ הָאֶחָד" מֵאִי עֲבִיד לִיָּה? - הֵהוּא, שְׁלֹא יִמְדּוֹד לֹא בְּשֵׁל שְׁלִישָׁה לְפָר וְלֹא בְּשֵׁל שְׁנַיִם לֵאֵיל. - וְרַבְּנָן? - נִפְקָא לְהוּ מִנְקוֹדוֹ. דְּתַנִּיא, אֲמַר רַבִּי יוֹסִי: לְמָה נִקְדוּ וְיִי"ו שְׁבָאֲמַעַץ "עֲשָׂרֹן" שֶׁל עֲשָׂרֹן רֵאשׁוֹן שֶׁל יוֹם מוֹב רֵאשׁוֹן שֶׁל הַיּוֹם? - שְׁלֹא יִמְדּוֹד לֹא בְּשֵׁל שְׁלִישָׁה לְפָר וְלֹא בְּשֵׁל שְׁנַיִם לֵאֵיל. - וְרַבִּי מֵאִיר? - נִקְדוּ לֹא דְרִישִׁי. **"חֲצֵי עֲשָׂרֹן מָה הִיָּה מִשְׁמָשׁ?"** שְׁבוּ הִיָּה מוֹדֵד לְחִבְתִּי כֹהֵן גִּדּוֹל" מוֹדֵד. וְרִמִּינָדוּ: חֲבִיתִי כֹהֵן גִּדּוֹל לֹא הִיָּה פֶּאֶן חֲצָאִין, אֱלֵא מְכִיָּה עֲשָׂרֹן שְׁלֵם וְחוֹצֵה! אֲמַר רַב שִׁשְׁתִּי: מֵאִי "מוֹדֵד" נִמְי דְּקִתְּנִי? - מִחֻלְקָה, בְּעָא מִצִּיָּה רְמִי בַר חֲמָא מֵרַב חֲסֵדָא: חֲצֵי עֲשָׂרֹן לְרַבִּי מֵאִיר, גְּדוֹשׁ הִיָּה אוּ מִחוּק הִיָּה? (סִימָן: חֲצֵי. חֲבִיתִי. שְׁלֹחֵן). - וְתִיבְעִי לָךְ לְרַבְּנָן! - לְרַבְּנָן, עֲשָׂרֹן גּוֹפִיָּה קָא מִיבְעִיָּה לְהוּ: גְּדוֹשׁ הִיָּה אוּ מִחוּק הִיָּה? - אֲמַר לִיָּה: מְדִרְבִּי מֵאִיר נִשְׁמַע לְרַבִּי מֵאִיר, וּמְדִרְבִּי מֵאִיר נִשְׁמַע לְרַבְּנָן. מְדִאֲמַר רַבִּי מֵאִיר עֲשָׂרֹן מִחוּק - חֲצֵי עֲשָׂרֹן נִמְי מִחוּק, מְדִרְבִּי מֵאִיר מִחוּק - לְרַבְּנָן נִמְי מִחוּק. בְּעָא מִצִּיָּה רְמִי בַר חֲמָא מֵרַב חֲסֵדָא: חֲבִיתִי כֹהֵן גִּדּוֹל בְּמָה מִחֻלְקָה לְחֻלּוֹת, בִּיד אוּ בְּכָלִי? - פְּשִׁטָּא דְּבִיד, דְּאִי בְּכָלִי, מְטוֹרְטְנִי יִבְנִים?! - וְיִבְנִים! - כִּיּוֹן דְּבִקְלָלָה בְּתִיב, לֹא אוֹרַח אֲרַעָא. בְּעָא מִצִּיָּה רְמִי בַר חֲמָא מֵרַב חֲסֵדָא: שְׁלֹחֵן מָהוּ שִׁיקֵּשׁ קִמְצִים בְּגוֹדֵשׁ שְׁלֹ? מְדִמְקָדֵשׁ לְחֵם, אִינוּ מִקְדָּשׁ. אוּ דְלָמָּא: דְּחֻוֹ לִיָּה - מְקָדֵשׁ, דְּלֹא חֻוֹ לִיָּה - לֹא מְקָדֵשׁ? אֲמַר לִיָּה: אִינוּ מְקָדָשׁ. - אִינִי? וְהָאֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לְדִרְבִּי הָאֲוִמֵּר מִפְּתִיִּים וּמִחֻצָּה קוֹפֵל - נִמְצָא שְׁלֹחֵן מְקָדָשׁ מִשְׁחָה עֲשֵׂר טַפַּח לְמַעְלָה, לְדִרְבִּי הָאֲוִמֵּר מִפְּתִיִּים קוֹפֵל - נִמְצָא שְׁלֹחֵן מְקָדָשׁ שְׁנַיִם עֲשֵׂר טַפַּח לְמַעְלָה! אֲמַר לִיָּה: אִינוּ מְקָדָשׁ לִיקָרֵב, אֲבָל מְקָדָשׁ לִפְסֵל. מִשְׁנֵה שְׁבַע מִדּוֹת שֶׁל לֹח הִיָּה בְּמִקְדָּשׁ: הִיָּה, וְחֻצִּי לֹו, וְרַבִּיעִית הִיָּה, וְחֻצִּי לֹו, וְרַבִּיעִית לֹו. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בַּר רַבִּי צְדּוֹק אֲוִמֵּר: שְׁנִתּוֹת הֵיוּ בְּחֹן: עַד כָּאן לְפָר, וְעַד כָּאן לֵאֵיל, עַד כָּאן לְכָבֶשׂ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֲוִמֵּר: לֹא הִיָּה שֵׁם הִיָּה, וְכִי מָה הִיָּה הִיָּה מִשְׁמָשׁ? אֱלֵא מָדָה יִתְרָה שֶׁל לֹו וּמִחֻצָּה הִיָּה שֵׁם, שְׁפָה הִיָּה מוֹדֵד לְמִנְחָת כֹהֵן גִּדּוֹל, לֹו וּמִחֻצָּה בְּפִקּוֹר לֹו וּמִחֻצָּה בִּין הָעֲרִיבִים. גִּמְרָא תִּנּוּ רַבְּנָן, שְׁבַע מִדּוֹת שֶׁל לֹח הִיָּה בְּמִקְדָּשׁ: רַבִּיעִית לֹו, וְחֻצִּי לֹו, וְלֹו, וְרַבִּיעִית הִיָּה, וְחֻצִּי הִיָּה, וְחֻצִּי לֹו, וְרַבִּיעִית הִיָּה, וְחֻצִּי לֹו. רַבִּי יוֹחָנָן, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֲוִמֵּר: הִיָּה, וְחֻצִּי הִיָּה, וְחֻצִּי לֹו, וְרַבִּיעִית לֹו, וְחֻצִּי לֹו. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֲוִמֵּר: לֹא הִיָּה שֵׁם הִיָּה, וְכִי מָה הִיָּה הִיָּה מִשְׁמָשׁ?

רש"י בת"י

מִחוּק שְׁבוּ הִיָּה מוֹדֵד חֲבִיתִי כֹהֵן גִּדּוֹל - לִפִּי שִׁישׁ לֹו לְחֻלְקָה בִּשְׁנֵי חֲזָאֵי עֲשָׂרֹן, וְאִם הִיָּה גוֹדֵשׁ - כְּשֶׁהִיא מִטְסֵלָה לְחֻצִּיתָהּ, הִיָּה מִתְּחַפֵּר עַל גִּבִּי קִיקֵּק. מוֹי"ו דְּעִשְׂרִין - נִפְקָא לִיָּה. מִנְקוֹדוֹ - שְׁאִינוּ נִקְדָּשׁ שְׁעִלֵּי אִיז לְמַעַנֵּה. דְּכָל קוֹדֶה, אִיז לְמַעַנֵּה. שְׁבוּ הִיָּה מוֹדֵד חֲבִיתִי כֹהֵן גִּדּוֹל - הִשְׁתָּא מִשְׁמַע: שְׁמוֹד חֲצֵי עֲשָׂרֹן בְּחִיבָה מְכִיבָא, וְהִיָּה חֲצֵי עֲשָׂרֹן צִירִךְ חֲצֵי עֲשָׂרֹן. מִדִּאֲמַר רַבִּי מֵאִיר עֲשָׂרֹן שְׁבוּ מוֹדֵד לְחִבְתִּי כֹהֵן גִּדּוֹל מִחוּק חֲצֵי עֲשָׂרֹן נִמְי מִחוּק תוֹה - וְהָא הִיָּה נִמְי לְחִבְתִּי כֹהֵן גִּדּוֹל. וְרַבְּנָן מֵאִיר - רֵאשׁוֹן שְׁנַיִם עֶשֶׂר הִיָּה, אוֹתִי עֲשָׂרֹן שֶׁל כֹהֵן גִּדּוֹל הוֹצִיָּה עֲשָׂרֹן נִמְי, לְרַבְּנָן נִמְי לֹא הִיָּה בִּי אֲלֵא עֲשָׂרֹן אַחֵר, וְכִי הִיָּה מוֹדֵד לְחִבְתִּי כֹהֵן גִּדּוֹל, וְכִי נִמְי מִחוּק הִיָּה חוּז. וְלְרַבִּי רַבִּי שֶׁל כֹהֵן גִּדּוֹל, מִחוּק הִיָּה. וְרַבִּי פִלְגִי בְּבִיטְיָא רַבִּי מֵאִיר וְרַבְּנָן. מִחוּק שְׁבוּ הִיָּה מוֹדֵד לְחִבְתִּי כֹהֵן גִּדּוֹל, וְחֻלְכִּים אֲוִמֵּרִים: לֹא הִיָּה בִי אֲלֵא עֲשָׂרֹן אַחֵר מִחוּק. חֲבִיתִי כֹהֵן גִּדּוֹל - אוֹתֵן שְׁנֵים עֶשֶׂר חֻלּוֹת שְׁעוּשָׁה שֶׁשֶׁה בְּבִקֵּר וְשֶׁשֶׁה בְּעִרְבִי בְּמָה מִחֻלְקָה - לְחֻלְכִּים - בִּיד אוּ בְּכָלִי - יִשְׁעֵי בִיד, אוּ חֻלְכִּים בְּכָלִי וְכִי מְטוֹרְטְנִי יִבְנִים - אִם הִיָּה צִירִךְ לְחִבְתִּי מִשְׁקָלָהּ: כִּיּוֹן דְּבִקְלָלָה בְּתִיב - וְהִשְׁתָּא לְחֻלְכִּים בְּמִשְׁקָלָהּ (וְקִרְאָה כו). וְלִיָּה מִחוּק חֲבִיתִי מִחוּק חֲבִיתִי בְּגוֹדֵשׁ שֶׁל - כֹהֵן שֶׁאֵם הִנִּיחַ קוֹמֵץ שֶׁל מִנְחָה, אוּ (שֶׁל) לְכֹתֵה בְּלֹא בּוֹיִכִּין. שוֹדֵה לֹו לְקִדְּשֵׁי בְּכָלִי, וְהִנִּיחַ עַל הַשְּׁוֹלְחָן שְׁבוּ חֻלְכִּים, וְלֹא קִדְּשׁ בְּכָלִי אוֹתִי. וְהִיָּה "בְּגוֹדֵשׁ שֶׁל" - שְׁלֹחֵן מִחוּק חֲבִיתִי בְּבּוֹיִכִּין, אֲלֵא לְמַעְלָה, בִּין לְחֵם לְחֵם, שְׁהֵבֵל הִיָּה בְּגוֹדֵשׁ, שְׁלֹחֵן וְחֻצִּי כֹהֵן כִּלִּי. עֵינִי אַחֵר: "בְּגוֹדֵשׁ שֶׁל" - שְׁלֹחֵן לֹא הִיָּה לֹו בִּית קִטְבֵּל כִּלִּי לְמַעְלָה, וְכֵן מִה שֶׁמִּנְחָה עֲלִיו הִיָּה כִּמְו שְׁמוֹנֵה בְּגוֹדֵשׁ. שְׁעוּשָׁה. וְלֹא חֻוֹ לִיָּה - כֹהֵן קוֹמֵץ וְלִכְתּוֹת בְּלֹא בּוֹיִכִּין, אִינוּ מְקָדָשׁ - שְׁאִין דְּרַבִּי לְקִדֵּשׁ כִּי אִם לְחֵם. לְדִרְבִּי הָאֲוִמֵּר מִפְּתִיִּים וּמִחֻצָּה קוֹפֵל - כְּדִאֲמִרִינָן בְּפִרְק "שְׁתִּי הִלְחֵם" (מִנְחָת ח.א.): נִתּוֹן אֲרִיכּוֹ שֶׁל כֹהֵן לְחֵם, שוֹדֵה עֲשֵׂרֵה טַפַּחִים, כִּמְו רַחֵם שֶׁל שְׁוֹלְחָן, שוֹדֵה טַפַּחִים טַפַּחִים. נִמְצָא אֲרִיכּוֹ שֶׁל לְחֵם יוֹתֵר מִרְבּוֹב שֶׁל שְׁוֹלְחָן טַפַּחִים טַפַּחִים. נִמְצָא קוֹפֵל כֹהֵן לְחֵם לְחֵם טַפַּחִים וּמִחֻצָּה מִנְחָה, וְתַפְסִידִים וּמִחֻצָּה מִנְחָה, נִמְצָא שֶׁשֶׁה קִפְלִין לְמַעְלָה - כְּלִמּוֹר, וְקִדְּשׁוּ שֶׁל שְׁוֹלְחָן הִיָּה עֲלֵה טַפַּחִים עֲשֵׂר טַפַּחִים. הִיָּה מִקְדֵּשׁ לֹו, בִּין לְחֵם בִּין קִמְצִים בְּגוֹדֵשׁ עֲשֵׂר טַפַּחִים, וְהִיָּה "גְּדוֹשׁ שֶׁל", וְאֲמַאי אֲבִירָת אִינוּ מְקָדָשׁ אֲמַר לִיָּה - הָא דְּאֲמִרִינָן "אִינוּ מְקָדָשׁ מֵאִי רַחֵם חוּ לִיָּה" - הִיָּה לִיקָרֵב שְׁאִין הַקְּוֹמֵץ מִתְּחַפֵּר שֶׁם, שְׁעוּשָׁה שֶׁל לֹו לְקִדְּשֵׁי בְּכָלִי אִינוּ רַחֵם שִׁיקְטִירֵנוּ. אֲבָל מְקָדָשׁ הַקְּוֹנְטֵרַס לִפְסֵל, וְקִדְּשֵׁי לִפְסֵל בְּלִיָּה וְיִבְרָא. עֵינִי אַחֵר מִפִּי רַבִּי בְּחִיבָה לְרַבְּנָן: "אֲבָל מְקָדָשׁ לִפְסֵל" - שְׁפִסְלָהּ מִנְחָה, וְהִיא עֲשָׂאָה שְׁלֹא בְּמִדּוֹתֶיהָ, וְשׁוֹב אִין יִכּוֹל לְהַחֲזִירָהּ לְעִשְׂרִין. **מִשְׁנֵה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בַּר רַבִּי צְדּוֹק אֲוִמֵּר** - לֹא הִיָּה שֵׁם אֲרַבְעָה מִדּוֹת, אֲלֵא חֻוֹן בְּכָלִי שְׁנִתּוֹת סִימָן הִיָּה בִּי עַד כָּאן כֹהֵן גִּדּוֹל, וְהִיָּה נִמְי הִיָּה שֶׁ שְׁנִתּוֹת לִלּוֹג חֻצִּי לֹו. וְכִי מָה הִיָּה חֻוֹן מִשְׁמֵם - וְהֵלֵא לֹא וְיִבְרָא לֹו מְקָדָשׁ אֲלֵא מִפְּתִיִּים אֲחֵת הִיָּה מִיָּה מִשְׁחָה מִשְׁחָה, וְרַבִּיב "שֶׁמֶן" זֶה חֻוֹן (שְׁנִתּוֹת לֹו) מִדָּה יִתְרָה - לְחֻלְכִּים שְׁעוּשָׁה מִדּוֹת. שְׁבוּ הִיָּה מוֹדֵד שְׁמֵן לְחִבְתִּי כֹהֵן גִּדּוֹל - שוֹדֵה צִירִכָּה שְׁלֵמָה לֹו, כְּדִאֲמִרִינָן בְּמִשְׁקָלָהּ בְּגוֹדֵשׁ שֶׁל - שְׁלֹחֵן אִין לֹו חֻוֹן, בְּשֶׁמֶן - לְחֻסִּיקָה לֹו שֶׁמֶן. **גִּמְרָא רַבִּי יוֹחָנָן** - קוֹשִׁיב מִטְסָה לְמַעְלָה, וְרַבִּי מֵאִיר קוֹשִׁיב מִטְסָה לְמַעְלָה.

אח

וְחֻצִּי לֹו, וְרַבִּיעִית הִיָּה, וְחֻצִּי לֹו, וְרַבִּיעִית לֹו. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בַּר רַבִּי צְדּוֹק אֲוִמֵּר: שְׁנִתּוֹת הֵיוּ בְּחֹן: עַד כָּאן לְפָר, וְעַד כָּאן לֵאֵיל, עַד כָּאן לְכָבֶשׂ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֲוִמֵּר: לֹא הִיָּה שֵׁם הִיָּה, וְכִי מָה הִיָּה הִיָּה מִשְׁמָשׁ? אֱלֵא מָדָה יִתְרָה שֶׁל לֹו וּמִחֻצָּה הִיָּה שֵׁם, שְׁפָה הִיָּה מוֹדֵד לְמִנְחָת כֹהֵן גִּדּוֹל, לֹו וּמִחֻצָּה בְּפִקּוֹר לֹו וּמִחֻצָּה בִּין הָעֲרִיבִים. גִּמְרָא תִּנּוּ רַבְּנָן, שְׁבַע מִדּוֹת שֶׁל לֹח הִיָּה בְּמִקְדָּשׁ: רַבִּיעִית לֹו, וְחֻצִּי לֹו, וְלֹו, וְרַבִּיעִית הִיָּה, וְחֻצִּי הִיָּה, וְחֻצִּי לֹו, וְרַבִּיעִית הִיָּה, וְחֻצִּי לֹו. רַבִּי יוֹחָנָן, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֲוִמֵּר: הִיָּה, וְחֻצִּי הִיָּה, וְחֻצִּי לֹו, וְרַבִּיעִית לֹו, וְחֻצִּי לֹו. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֲוִמֵּר: לֹא הִיָּה שֵׁם הִיָּה, וְכִי מָה הִיָּה הִיָּה מִשְׁמָשׁ?

אח

מוֹעֲשִׂרִין - וְיִי שְׁבִירָא דְּרַעֲשִׁיךְ דְּרִישׁ. מִנְקוֹדִי - (שְׁבִירָא) לְמַעַנֵּה וְלִחֻסָּה (וְרַבְּנָן) מִתִּיבֵי דְּרַעֲשִׁיךְ וְשִׁלָּא (וְהָא) עֲשָׂרִינִים מִצְוִתִּימָן, וְשִׁלָּא (וְהָא) שֶׁ מִדָּה (שֶׁל) שְׁנֵי עֲשָׂרִינִים. [מוֹדֵד] - מִשְׁמַע: לְכַתְּלֵהּ וְיִכּוֹל) לְחִבְתִּי חֲצֵי עֲשָׂרֹן מִבִּית. מְדִרְבִּי מֵאִיר נִשְׁמַע לְרַבִּי מֵאִיר - מוֹדָה מִילָתָא נִשְׁמַע לִיקָרֵב מִלָּתָא: מִדִּאֲמֵר רַבִּ

במה מחלקו כצו מורד עשרון לחביתו בהן גדול, שכיון שהיה צריך לחלקו חציו לבוקר וחציו לערב, אם היה גדוש היתה הסולת מתפזרת על גבי קרקע בשעת החלוקה. וְחֲכָמִים אומרים, לא היה שם אלא כלי עשרון אחד, שנאמר (במדבר כט ד) 'ועשרון אחד לכבש האחד, אם בן מה תלמוד לומר' (שם כח כט) 'עשרון עשרון לכבש האחד' שממנו למד רבי מאיר שהיו שני כלי עשרון, לרבות שהיה עוד כלי המחזיק חצי עשרון שבו חילקו את חביתו הכהן גדול. שואלת הגמרא: ורבי מאיר הדרוש מפסוק זה שהיו שני כלי עשרון, חצי עשרון מנא ליה – מנין לו. משיבה הגמרא: נפקא ליה מועשיון – הוציא זאת מהו"ו הראשונה בחיבת 'ועשרון אחד', המלמדת על ריבוי. שואלת הגמרא: ורפנן מה ילמדו מריבוי הו"ו. משיבה הגמרא: וי"ו לא דרשי – אינם דורשים אותה כלל. שואלת הגמרא: ורבי מאיר, האי 'ועשרון אחד לכבש האחד' (שם כט ד) שממנו דרשו רבנן שהיה אחד ולא שנים, מאי עבד ליה – מה הוא למד ממנו. משיבה הגמרא: ההוא – פסוק זה בא ללמד שלא ימדוד לא בכלי של שלשה עשרונות לפי – לקרוב פר הצריך שלשה עשרונות, ולא בכלי של שנים לאיל הצריך שני עשרונות, אלא מודד כמה פעמים בכלי של עשרון עד שמגיע למדה הנצרכת. שואלת הגמרא: ורפנן שלמדו מפסוק זה שהיה רק כלי עשרון אחד, מנין להם שלא ימדוד בשלושה לפי רובי. משיבה הגמרא: נפקא ליה מנקודו – למדו זאת מהנקודה שעל חיבת 'ועשרון' המובאת בהמשך הפסוקים (שם כט טו) 'ועשרון עשרון לכבש האחד לארבעה עשר כבשים', שניקוד זה בא למעט. דתניא בברייתא, אמר רבי יוסי, למה נקוד אות 'ו'י' שבאמצע חיבת 'עשרון' של עשרון ראשון של יום טוב הראשון של חג, למעט שלא ימדוד לא בכלי של שלשה עשרונות לפי ולא בשל שנים לאיל. שואלת הגמרא: ורבי מאיר שלמד דין זה מ'ועשרון אחד' מה ימנע מהניקוד על חיבת 'ועשרון'. משיבה הגמרא: נקודו לא דרשי – אינו דורש ניקוד.

שנינו במשנה: כלי של חצי עשרון מה היה משמש, שבו היה מורד לחביתו בהן גדול. בתחילה סברה הגמרא שכונת המשנה שהיה מודד ומביא חצי עשרון מביתו. מקשה הגמרא: מורד, וכי כן הוא שמדד והביא חצי עשרון, ורמינהו – והרי קשה מברייתא ששנינו, חביתו בהן גדול לא היו באין חצאין, אלא מביא עשרון שלם מביתו וחוצהו לבוקר ומחצה לערב. מתרצת הגמרא: אמר רב ששת, מאי מורד נמי דקתני – מה כוונת 'מודד' ששנינו במשנה, מחלק – מביא עשרון שלם מביתו ומחלקו על ידי מדת חצי העשרון. הגמרא מביאה שלש ספיקות שנסתפק רמי בר חמא: בעא מיניה (ו-שאל) רמי בר חמא מרב חסדא, חצי עשרון לרבי מאיר גידוש היה או מחוק היה – לרבי מאיר הסובר לעיל שהיו שני כלי עשרון, האחד במדה גדושה והשני של מנחת חביתין במדה מחוקה, וכן היה מדת חצי עשרון שבו היו מחלקים את מנחת חביתין, אותו מדת חצי עשרון והביא היה או מחוקה, (סימן חצי) חבית"י שלח"ן – סימן לשלשת גדותיו של רמי בר חמא בעניינו. שואלת הגמרא: ותיבעי לך לרפנן – מדוע אינך מסתפק לדעת חכמים החולקים וסוברים שהיה כלי עשרון אחד, הלא אף לשיטתם היה חצי עשרון. משיבה הגמרא: לרפנן, עשרון גופיה קא מיבעיא להו – יש להסתפק בכלי של עשרון עצמו, אם גידוש היה או מחוק היה. פושטת הגמרא את הספק: אמר ליה רב חסדא, מדרבי מאיר נשמע לרבי מאיר – מדברי רבי מאיר לגבי מדת העשרון יש לפשוט את הספק בדעתו על מדת חצי עשרון, ומדרבי מאיר נשמע לרפנן – וכן מדבריו יש לפשוט את הספק בדעת רבנן על מדת העשרון. כמה דאמר רבי מאיר שהעשרון של מנחת חביתין היה מחוק, יש לפשוט שחצי עשרון נמי היה מחוק, שמסתבר שכל מידותיה היו במחוקה. ויש לפשוט גם מדרבי מאיר מחוק – מזה שלרבי מאיר היה העשרון של מנחת חביתין מחוק, לרפנן נמי היה מחוק, כי לא נחלקו עליו אלא אם היתה מדה אחת של עשרון או שתיים, אולם במה שאמר שעשרון של מנחת חביתין היה מחוק לא נחלקו עליו.

ספק שני: בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא, חביתו בהן גדול

שבע כלי מדות של לח היו במקדש, שבהם היו מודדים דברים לחים כגון שמן ויין למנחות, ואלו הן, מדת הין, שהיא שיעור שנים עשר לוג. ומדת חצי הין, שכן מנחת נסכים של פר טעונה חצי הין שמן ויין. ושלשית ההין, לצורך מדת מנחת נסכים של איל, הטעונה שליש הין ויין ושמן. ורביעית ההין לנסכי איל. ומדת לוג, שכל מנחה טעונה לפחות לוג שמן. וחצי לוג ורביעית לוג, כפי שיבואר במשנה להלן (פח) למה היו נצרכים מדות אלו. רבי אליעזר בר רבי צדוק אומר, לא לכל מדה היה כלי בפני עצמו, אלא שנתות היו בהן – היה כלי אחד המחזיק מדת הין בלבד ובו חריצים ששימשו לסמן את שאר המדות הנצרכות במקדש, עד כאן לפי ועד כאן לאיל עד כאן לכבש – חריץ בגובה המחזיק חצי ההין למדוד בו את נסכי הפר, ובגובה שלישית ההין לנסכי איל, ובגובה רביעית ההין לנסכי הכבש, וכן לשאר המדות, לוג וחצי לוג וכו'. רבי שמעון אומר, לא היה שם מדה של הין, וכי מה היה הין משמש, הרי לא היה דבר במקדש שהוצרכו בו שיעור הין שלם, ורק פעם אחת הוצקו לו לצורך הכנת שמן המשחה בימי משה, שנאמר בו (שמות ל כד) 'ושמן זית הין'. אלא מדה ויתרה של לוג ומחצה היתה שם, והיא השלימה את מנין שבע המדות, שבה היה מורד למנחת בהן גדול, שהיתה טעונה שלשה לוגים שמן, לוג ומחצה בפוקר, למחצית המנחה שהקריב הכהן בבוקר, לוג ומחצה למחצית שהקריב בין הערפים.

רש"י

עין יעקב

דף לא עמ' ב תנו רבנן: מי שחלה, ונמטה למות⁹²⁹, אומרים לו: התודה⁹³⁰, שכן⁹³¹ כל המומתין⁹³² מתודין⁹³³. אדם⁹³⁴ יוצא לשוק⁹³⁵, יהי דומה בעיניו כמי שנמסר לסרדיוט⁹³⁶. חש⁹³⁷ בראשו⁹³⁸, יהי דומה בעיניו, כמי שנתנוהו בקולר⁹³⁹. עלה למטה⁹⁴⁰ ונפל⁹⁴¹, יהי דומה בעיניו כמי שהעלוהו לגרדום⁹⁴³ לידון, שכל העולה לגרדום לידון, אם⁹⁴⁴ יש לו פרקליטין⁹⁴⁵ גדולים⁹⁴⁶, נצול. אם לאו אינו נצול. ואלו הן⁹⁴⁷ פרקליטין⁹⁴⁸ של אדם⁹⁴⁹: תשובה⁹⁵⁰ ומעשים טובים, תשע מאות תשעים ותשעה⁹⁵¹ מלמדים עליו חובה, ו⁹⁵² אחד⁹⁵⁵ מלמד עליו זכות⁹⁵⁷, נצול, שנאמר: (איוב לג) "אם יש עליו⁹⁵⁸ מלאך מליץ, אחד מני⁹⁵⁹ אלף להגיד לאדם ישרו⁹⁶⁰ ויחננו⁹⁶¹, ויאמר: פדעו⁹⁶² מרדת שחת"⁹⁶³ וגו'. רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: אפלו תשע מאות ותשעים ותשעה באותו מלאך⁹⁶⁴, לחובה, ואחד⁹⁶⁵ לזכות⁹⁶⁶, נצול, שנאמר: "מליץ אחד מני אלף".

מעיד עליו חובה ניצול באחד של זכות שנאמר מליץ אחד מני אלף במליצתו של מלאך אין אלא אחד מני אלף להגיד יושרו ומשמע נמי שהמלאך המליץ הוא אחד מני אלף דהא מלאך כתיב מכלל דהשאר מעידים עליו חובה מדלא כתיב אם יש עליו מליץ מלאך אחד מני אלף איכא למדרשיה אמלאך ואמליצה:

מתוך שיעורים באגדות חז"ל

(929) הסובבים אותו (930) תגיד ודוי, מדוע? שכל המתודה על עונותיו יש לו חלק לעולם הבא. (931) אפלו (932) על ידי בית-דין, בגלל עברה חמורה שעשו, (933) כהמשך למה שלמדנו לעיל להתרחק ממקומות סכנה, מבארת כאן הגמרא עד היכן יש לחשש גם לסכנה שאינה כל כך מוחשית, ובהמשך תבאר גם את מה שלמדנו בקטע הקודם, כיצד חולה מסכן צריך להתחסס למצבו. אפלו (934) רק (935) שהוא דבר יום-יומי, שוטר המובילו למשפט, (937) מרגיש (938) אפלו חשש קל (939) שרשרת ואזיקים, בגלל שתי סבות, גם שלא היה לו כח להחזיק את עצמו בעמידה ובישיבה, וראה שאין לו ברירה אלא לשכב – כדי שלא לפול, וגם מתוך תקנה שתוף כדי שכיבה ומנוחה גופנית ישתפר מצבו, ואחר זמן מה הוא יאזר כח להתגבר על חלשתו. אבל הוא גלה שכל תועלת אינה צומחת לו, (941) השכיבה לא הועילה אלא הוא (942) למשכב, וכבר נאלץ לשכב מחסר כח כנופל, ולא מתוך בחירתו לנוח. אזי (943) לבית המשפט שדן בדיני נפשות, (944) ל"נופל" זה היושב כעת בבית המשפט (945) סגורים מליצי ישר ומלמדי זכות (946) רק אז הוא

(947) ה' (948) מליצי הישר הגדולים (949) שבכחם להצילו מן הגרדום, דהינו: להקימו ממטת חלו. (950) שנבראה עוד לפני בריאת העולם (פסחים נד/א, נדרים לט/ב), וממילא היא אינה חלק מחקי הטבע, ואינה כפופה למגבלות של הנמצאים בתוך הבריאה, לכן כחה רב לה להושיע את הנופל למשכב, גם אם חקי הטבע מחייבים שישאר מרתק למטתו. (951) הפרקליטים הגדולים הנוספים הם (952) לכן (953) שהמאזן הכללי של החולה הוא שלילי, כי (954) מלאכים (955) מול תשע מאות ותשעים ותשעה העברות מתיצב (956) מהפרקליטים ה"גדולים" הללו שנבראו מהמצוות שעשה, פרקליט "גדול" זה (957) נגד מלמדי החובה הרבים הללו, יכול הוא להכריע את הכף, והחולה (958) [על החולה] (959) [מתוך] (960) [את הזכות שיש עליו], (961) [יתן לו חנינה], (962) [פדהו] (963) [שלא ירד לשאול, כי] מצאתי כפר" = כפרה. הרי שפרקליט אחד מאלה שנוצרו על ידי התשובה והמעשים הטובים, יש בכוחו להכריע תשע מאות ותשעים ותשע קטרוגים (964) רע שהחוטא יצר בעצמו, מלמדים עליו (965) מאלף באותו מלאך עשוי להתפרש. אז החולה שמדת הדין מתוהה עליו. (966)

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 ד. אפילו אם לא התחיל אלא תיבה אחת מהברכות המציעות של חול שנוכר בה צריך לגמור את כולה במה
- 2 דברים אמורים בשאר כל הברכות המציעות חוץ מברכת אתה חונן שאם לא אמר אלא תיבת אתה בלבד
- 3 אף על פי שהיה מתכוין לומר אתה חונן שהיה סבור שהוא חול ונוכר קודם שאמר חונן¹⁰ לא יגמור אותה ברכה
- 4 אלא יאמר מיד קדשת את יום השביעי כו' אם הוא בערבית וכן אם הוא במנחה יאמר מיד אחד ושמו' אחד כו'
- 5 לפי שלא התחיל עדיין תפילת חול בפיו שתיבת אתה היא גם כן בתפילת שבת¹⁰ ואף שהיתה מחשבתו על
- 6 תפילת החול אין בכך כלום שאין הברכה נפסדת בשביל פגה אחרת כמו שנתבאר בסימן ר"ט¹¹ אבל אם הוא
- 7 בתפילת שחרית שאין תיבת אתה באותה תפילה אם כן זה שאמר אתה שהיה סבור שהוא חול הרי התחיל
- 8 בתפילת החול וצריך לגמור אותה ברכה ואחר כך יתחיל ישמח משה.
- 9 אבל אם היה יודע שהוא שבת אלא שנקשל בלשונו מחמת הרגלו כל ימות החול ואמר תיבת אתה ונוכר קודם
- 10 שאמר חונן לא יגמור אותה ברכה אלא חוזר לתפילת שבת לפי שהרי זה בהחליף תפילה של שבת זו בזו כיון
- 11 שיודע שהוא שבת ולא אמר אלא תיבת אתה שישנה גם כן בתפילות השבת כגון אתה קדשת או אתה אחד
- 12 ואם היה רוצה היה יכול לומר קדשת או אחד אחר תיבת אתה שאמר אם כן לא התחיל עדיין של חול ומכל
- 13 מקום אין צריך לומר קדשת או אחד אלא יאמר מיד ישמח משה ויהיה פירוש דבריו אתה הקב"ה ישמח משה
- 14 במתנת חלקו:

חלק ב סימן רסח, דין הטועה בתפילת שבת, סעיף ד

הלכתא רבתא

- ח] קודם שאמר חונן - ואם התחיל גם תיבת חונן אלא
שלא אמר עדיין כל התיבה, אלא תחלתה כמו "חוו" או
"חונ" ולא גמר לומר "חונן" א"צ לגמור הברכה⁹.

צינונים והוספות

- 9) בדי השלחן סי' עח ס"ק ב בשם מנחה חדשה שכתב עוד
שאם הוא מסופק בזה יהרהר הברכה בלבד, ובבד"ש הנ"ל
הניח בצ"ע מדוע לא יגמור הברכה במקרה של ספק כזה - והרי
אין בזה שום חשש ברכה לבטלה.
- 10) וראה מה שהסתפק בשש"כ פנ"ח הערה כט ביו"ט שחל
במוצאש"ק וצריך להתפלל 'אתה בחרתנו' והתחיל בטעות 'אתה
חונן' ועליו לגמור הברכה, האם עליו לומר 'אתה חוננתנו' או
'ותודיענו' בברכת אתה חונן, ואם נאמר שכן, האם עליו לחזור
ולומר 'ותודיענו' בברכת 'אתה בחרתנו' שמתפלל לאחר מכן.
- 11) סי' זה בשוע"ר לא הגיע לידינו, ובשו"ע שם ס"א: ויש
אומרים שאם לקח כוס שכר או מים וסבור שהוא של יין ופתח:
- ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, על דעת לומר בורא פרי
הגפן, ונזכר שהוא שכר או מים וסיים שהכל, יצא. הגה: וכ"ש
אם היה בידו יין וסבור שהוא מים ופתח אדעתא לומר שהכל,
ונזכר ובידך בורא פרי הגפן שיוצא, שהרי אף אם סיים שהכל
יצא,
- ועד"ז הוא להלן סי' תפט סעיף כ: אם בירך על דעת לספור
ארבעה ימים לעומר שהוא סבור שהיום יום רביעי ולאחר שגמר
הברכה נזכר שהיום יום חמישי אין צריך לחזור ולברך אלא
סופר מיד חמשה על סמך הברכה שבידך כבר אף על פי
שהברכה היתה על דעת יום רביעי אין בכך כלום לפי שדברים
שבלב אינן דברים לענין זה כמו שנתבאר בסי' ר"ט.

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 א אף על פי שאסור להניח לנכרי שיעשה מלאכה לישראל
- 2 בשבת אף על פי שעושה בשכר אם הוא עושה בתורת שכיר
- 3 יום כגון ששכרו ישראל קודם השבת ואמר לו בעד כל יום
- 4 ויום שתעבוד לי אתן לך כך וכך אף על פי שלא אמר לו
- 5 שיעבוד גם בשבת אלא מעצמו הוא עובד צריך הוא למחות
- 6 בידו כמו שנתבאר בסימן רמ"ג אבל אם הוא עושה בתורת
- 7 קבלנות שקיבל עליו לעשות כך וכך בעד שכר כך וכך בין

- 8 שעושה משלו בין שעושה משל הישראל שנתן לו ממה לעשות
- 9 המלאכה כגון שנתן לו בגד לתפור וקצץ לו שכר או שנתן לו
- 10 חוטין לארוג לו בגד בין שקיבל עליו לארוג כל הבגד בין שלא
- 11 קיבל עליו כלל לארוג כל הבגד אלא שקצץ לו בעד כל אמה
- 12 ואמה שיארוג מותר להניחו שיעשה כל מלאכתו בשבת ואפילו
- 13 לכתחלה מותר ליתן לו אפילו בערב שבת סמוך לחשיכה על
- 14 דרך שיתבאר בסימן רנ"ב אף על פי שיודע שהנכרי יעשה

1 בשבת (ובכך הוא חפץ) מכל מקום הנכרי אינו עושה בשביל
2 טובת הישראל אלא בשביל עצמו למהר להשלים מלאכתו כדי
3 לקבל שכרו.

4 ואינו דומה לשכיר יום שהשכיר יום אין המלאכה שלו כלל ואין
5 לו עסק בה שהרי אין כוונתו בעבודתו כדי להשלים המלאכה
6 שהרי לא עליו המלאכה לגמור ואין לו תועלת כלל בהגמרה
7 אלא כוונתו לעבוד את הישראל כל היום כדי שיתן לו שכרו
8 לפיכך הרי זה כעושה שליחות הישראל אבל הקבלן המלאכה
9 היא שלו שכוונתו בעבודתו היא להשלים המלאכה כדי ליטול
10 שכרו ואינו כשלוחו של ישראל.

11 ומכל מקום צריך לזהר שלא יעשה בבית הישראל [ו]שלא
12 יאמר לו שיעשה בשבת וגם שיקצוץ לו דמים קודם השבת וגם
13 שלא יתן לו אלא א"כ בענין שיוכל הנכרי לעשות כל המלאכה
14 בחול אם ירצה קודם השבת או לאחריו כמ"ש בסימן רנ"ב ע"ש
15 כל פרטי דינים אלו:

16 **ב** במה דברים אמורים שמותר להניח לקבלן נכרי לעשות
17 בשבת כשעושה מלאכה בדבר התלוש מן הקרקע שהנכרי
18 יכול לעשותה בביתו או במקום אחר שאינו רשות הישראל ואין
19 הדבר ניכר שהיא מלאכת הישראל ואין כאן חשש מראית העין
20 אבל כשעושה במחובר לקרקע כגון שקיבל עליו לבנות בית
21 לישראל או לקצור שדה לישראל כיון שהקרקע גלויה
22 ומפורסמת לכל שהיא של ישראל ניכר הדבר לכל רואה שגם
23 המלאכה היא של הישראל לפיכך אם הוא בתוך העיר או בתוך
24 תחומה אסור להניחו שיעשה בשבת מפני מראית העין שהרואה
25 יאמר שהוא שכיר יום אצל הישראל.

26 ואפילו אם אין הדבר מפורסם לכל שקרקע זו היא של ישראל
27 מכל מקום יש לחוש למראית העין של שכניו שהם יודעים
28 שקרקע זו היא שלו ואינן יודעים שהנכרי העוסק במלאכה הוא
29 קבלן אלא יאמרו שהוא שכיר יום ואפילו אם הוא דר בכפר בין
30 הנכרים שאין לו שם שכנים ישראל מכל מקום אם עושה בתוך
31 תחום הכפר יש לחוש שמא יודמנו לו שם אורחים שישבתו
32 אצלו ויראו את הנכרי עוסק בשבת בקרקע הישראל ויחשדוהו
33 שהנכרי שכיר יום אצלו וגם יש לחוש לבני ביתו שהם יודעים
34 שהמלאכה היא שלו ויחשדו אותו שהנכרי הוא שכיר יום אצלו.

35 אבל כשעושה בדבר תלוש אף שמקצת ישראל יודעים
36 שהמלאכה היא של ישראל לא גזרו חכמים כיון שרוב הפעמים
37 אין הדבר נודע לאחרים כלל שמלאכת תלוש אין לה קול כלל
38 משא"כ כשעושה במחובר שהוא במקום גלוי ומפורסם ורוב
39 הפעמים המלאכה גלויה ומפורסמת לרבים שמלאכת מחובר יש

40 לה קול לפיכך אם לפעמים אין חשש מראית העין אלא ממקצת
41 ישראל גזרו חכמים:

42 **ג** וכל זה כשעושה המלאכה בתוך העיר או בתוך תחום העיר
43 שיכולין אנשי העיר לילך לשם בשבת אבל כשעושה
44 המלאכה חוץ לתחום וגם אין עיר אחרת שישראל דרים בה תוך
45 תחומיו של מקום המלאכה מותר להניחו שיעשה בשבת:

46 **ד** אפילו מלאכת תלוש אם היא מפורסמת וידועה לרבים שהיא
47 של ישראל והיא נעשית במקום גלוי ומפורסם כגון בנין
48 הספינה שדרך לבנותה על שפת הנהר שהוא מקום פרהסיא
49 אסור להניחו לעשות בשבת מפני מראית העין:

50 **ה** בד"א בספינה וכיוצא בה מדברים ששם הישראל נקרא
51 עליהם שאומרים דבר זה הוא של פלוני אבל דבר שאין שם
52 הישראל נקרא עליו רק שעושה בפרהסיא ונתפרסם לרבים
53 שדבר זה נעשה בשבת לצורך הישראל כגון ישראל ששכר לו
54 נכרי בקבלנות לעשות לו כלים חדשים ועשה אותם בשבת
55 בפרהסיא שאף שיצא הקול ונתפרסם לרבים שעושה בשביל
56 הישראל מכל מקום עדיין לא נקרא שמו עליהם להיות נקראים
57 כלים של פלוני כיון שעדיין לא באו לרשותו מעולם לפיכך אף
58 שעושה במקום גלוי ומפורסם אינו צריך למחות בידו מעיקר
59 הדין ומכל מקום טוב להחמיר ולמחות בידו לחוש לרנון שעה
60 שלא ירנוו לאחריו לומר שנכרי עושה מלאכה בשבת בשליחותו:

61 **ו** אפילו לעשות בתלוש אם הוא לצורך מחובר כגון לפסול
62 האבנים ולתקן הקורות כדי לשקעם בבנין צריך למחות בידו
63 אם הוא בתוך התחום אפילו עושה רחוק מהבנין ואפילו עושה
64 בביתו שאין הדבר ניכר שעושה בשביל בנין זה של הישראל
65 מכל מקום כיון שסופן לשקעם בהבנין הרי דינם כהבנין עצמו:

66 **ז** ואם לא מיחה בידו ועשה בשבת בקבלנות יש להתיר
67 לשקעם בבנין וכן הבית שנבנה בשבת בקבלנות מותר
68 להישראל ליכנס לדור בו לפי שיש מי שמתיר בקבלנות נכרי
69 ואפילו במחובר וכדאי הוא לסמוך עליו בדיעבד אבל נכרי שכיר
70 יום שבנה בשבת נכון להחמיר שלא יכנס בו שום ישראל לעולם
71 ואפילו אם כששכר את הנכרי לימים התנה עמו שלא יעשה
72 ביום השבת והנכרי עשה מעצמו (ו)אם עשה לטובת הישראל
73 נכון שלא יכנס בו שום ישראל לעולם אבל אם נתכוין לטובת
74 עצמו מותר אפילו לבעל הבית לדור בו כיון שהתנה עמו שלא
75 יעשה בשבת:

חלק ב סימן רמד, איזו מלאכות יכול הנכרי לעשות בעד הישראל ובו
כ"ב סעיפים:

לקוטי תורה

1 "מדבר" דקדושה – דיבורי התפלה מתוך רגש
2 הצמאון לאלקות
3 [בסוף הפרק הקודם נתבאר שעליית הנשמה
4 (שבגללה ירדה למטה ב"גלות" הגוף, שהוא בחינת
5 "מדבר") היא על ידי עבודתה "לברר ולהפריד הרע שבנפש
6 הבהמית מלבושי הנוגה".

7 להלן יבאר כיצד הנשמה אכן מגיעה לידי כך – שתוכל
8 לברר את הרע שבנפש הבהמית, ולהגיע על ידי זה לעלי'
9 נפלאה.

ושממשיך:]

11 וצריכה להיות עליה זו גם כן בבחינת מדבר.

כל התענוגים הגשמיים ותאוות עולם הזה שנפשו
הבהמית "מלוכשת" בהם (והם הרע שבנפש) – שהרי
אם הוא צמא באמת לאלקות הרי הוא חפץ באמת
להיפטר מכל דבר המונע אותו מדביקות באלקות.

ונמצא, שכל זמן שהאדם עדיין לא הגיע לידי
צמאון אמיתי לאלקות, ברור הדבר שנשאר עדיין
במעמדו ומצבו הטבעי, היינו שנפשו הבהמית מעורבת
מטוב ורע (והוא נמשך אחרי תענוגי עולם הזה).

ואף שאינו עושה רע בפועל ממש, הוא מחמת
שהרע ישן אצלו, אך אף על פי כן במבטו הוא
נכחו בתולדתו.

ואף אם האדם נזהר לגמרי בעניני סור מרע ועשה
טוב, עדיין יתכן שיש בו תערובת רע, כי יכול להיות
שהרע נמצא אצלם בתוך לבו אלא שהוא בהעלם
ובבחינת "שינה"; כי מאחר שעוסק תמיד בלימוד
התורה ובענייני קדושה אין הרע יכול לפעול בו כלום,
ובמילא הוא בבחינת "שינה" והעדר ההתעוררות. אך,
מכל מקום, כח הרע שבנפשו הוא עדיין בתקפו
ובגבורתו, כפי שהוא מצד טבעו ותולדתו, ולא נחלש
כלל (ויכול לחזור ולהתעורר מה"שינה" ולהתאוות
תאוה).

[זאת ועוד:

כל עוד שהאדם לא הגיע למדרגה של לב בוער
ברשפי אש של צמאון לאלקות, עדיין הוא יכול
"למצוא בנפשו איך התורה ומצות שמקיים אינם זכים
ומיוחדים בתכלית לקיים רצון הבורא ית' לבד בלי
שום פני' אחרת, כי מתערב בזה איזו פני' וכוונה
אחרת בפנימיותו, נמצא שאפילו בתורה ומצות שהוא
מקיים יש תערובות טוב ורע"].

עד שיפרידנו ברשפי אש האהבה.

הדבר היחידי שיכול להחליש את עצם כח הרע –
הוא העבודה של "אהבה כרשפי אש", היינו רגש של
צמאון לאלקות; כי רק צמאון זה "מפריד" את הרע
מהנפש הבהמית. וצמאון זה ואהבה זו היא העבודה
דבחינת "מדבר" דקדושה.

– כמובן, יש בזה מדרגות רבות, עד כמה הרע
שבנפשו פנימה נחלש ומתבטל כתוצאה מהצמאון
לאלקות ולקדושה; אבל בדרך כלל, ככל שהאדם
מעורר יותר את אש האהבה לאלקות, כך, לעומתו,
הרע שבו נחלש יותר ויותר.

מבואר לעיל שירידת "הניצוץ האלקי" שבנשמת
האדם לתוך גלות הגוף והנפש הבהמית, היא צורך
עלי'. וכשם שהירידה היא בבחינת "מדבר", כך העלי'
– היינו עבודת הנשמה המביאה לידי עלי' זו (בירור
הרע של הנפש הבהמית, כנ"ל), היא בבחינת "מדבר"
למעליותא – "מדבר דקדושה".

[וענין עבודת ה' בבחינת "מדבר" –]

דהיינו על ידי דיבור התפלה ברשפי אש וצמאון
בו'.

"מדבר" הוא מלשון דבור, ועבודת ה' "בבחינת
מדבר" – היא דיבור התפלה באופן של "מדבר".

כלומר:

כשם ש"מדבר" הוא מקום "צמאון אשר אין מים",
כך כאשר דיבורי התפלה הם ברגש עז כרשפי אש,
מתוך צמאון עצום לאלקות (כמשל האדם שנמצא
בריחוק מקום מאהובו הנאמן ומשתוקק מאד לראותו
ולבו בוער ברגשי צמאון עזים כרשפי אש) – הרי הם
נקראים בחינת "מדבר דקדושה".

וצעקת הלב, כמו שכתוב צעק לבם בו'.

רגש הצמאון כרשפי אש בא לידי ביטוי ב"צעקת
הלב", כלשון הכתוב "צעק לבם אל ה'".

פירוש:

"צעקת הלב" היא במצב שמרירות הלב גדולה
ועצומה עד מאד ונוגעת כל כך בעומק הנפש עד
שאינו יכול לסבול את צערו וגונח ללא מילים, ונקרא
"צעקת הלב", כי במצב כזה העיקר איננו הקול, אלא
רגש הלב.

וכך בעניינו: כאשר צמאון האדם לאלקות הוא
גדול ועצום כל כך עד שהדבר נוגע לו בעומק לבבו
ונפשו, אזי דיבורי התפלה שלו הם מתוך "צעקת
הלב".

– ורק תפלה כזאת, המלאה רגשי צמאון לאלקות,
היא הפועלת את "בירור" הרע שבנפשו הבהמית [כפי
שממשיך:]

כי כל זמן שאינו מעורר את האהבה בתפלה
ברשפי אש עד שתחפץ להתפשט מלבושיה
שבנונה, הנה האדם במבטו מעורב טוב ורע.

רק על ידי צמאון עצום כזה לאלקות מגיע האדם
לרצון עז "להפשיט" את עצמו מ"לבושי נוגה" – הם

1 [ועתה יבאר מהי הדרך להגיע לידי אהבה כרשפי אש
2 וצמאון אמיתי לאלקות ("מדבר" דקדושה), והיא כאשר
3 ההתבוננות עצמה – המעוררת את הצמאון – היא "ג"כ
4 מינו' ובי', דהיינו מבחינת מדבר" (ס' אור התורה).

5 וזהו שממשך:]

6 והיינו שיהיה בבחינת צמאון, כארץ מדבר וציה
7 בו', שהיא ארץ מלחה, לא זרועה, ולא יצמח בה
8 כל עשב, לפי שאין בה חיות של כח הצומח.
9 "ארץ מדבר וציה" בגשמיות היא מקום "צמאון",
10 לפי שהיא "ארץ מלחה" ו"לא זרועה" – שאין בה
11 שום דבר חי, ואף לא חיות של "צמיחה" (שהיא חיות
12 פחותה מחיות של בני אדם ואפילו בעלי חיים), שהרי
13 אין עפר המדבר מסוגל להצמיח שום צמח, משום
14 שה"חיות של כח הצומח" אינה נמצאת בעפר המדבר
15 [שלכן הדין שעפר מדבר פסול לכיסוי הדם].

16 ונמצא, שארץ מדבר היא מקום של דומם בלבד.

17 וכך ישים האדם אל לבו, שאפילו כל העולמות
18 עליונים מריש כל דרגין בו' הם בבחינת מדבר
19 ושמומן ובחינת דומם ממש, שאין בהם חיות כלל
20 לגבי הקב"ה.

21 וכך הוא בבחינת "מדבר" דקדושה, היינו שהאדם
22 צריך להיות "בבחינת צמאון כארץ מדבר וצי'", כלומר,
23 שהצמאון שלו לאלקות יהי' נובע מההתבוננות בכך
24 שבאמת כל הנבראים שבכל העולמות כולם, אפילו
25 בעולמות רוחניים עליונים ביותר, הם (מצד עצמם)
26 בחינת "מדבר" שום בלי שום חיות, כמו דומם ממש.

27 כי אתה עשית את השמים ושמי השמים בו' ואתה
28 מחיה את כולם, שהוא הוא ית' חיות כל העולמות,
29 ואין עוד מלבדו, ואפס זולתו, והיו בלא היו.

30 וטעם הדבר שכל הנבראים הם בבחינת "מדבר"
31 כדומם ממש, הוא:

32 כל החיים שאנו רואים בכל הנבראים שבכל
33 העולמות נובעים מהקב"ה, כמ"ש "אתה עשית את
34 השמים שמי השמים ["שמים" הוא כינוי לעולמות
35 עליונים]. . ואתה מחי' את כולם", היינו שאין שום
36 חיות אפילו בעולמות עליונים ביותר בלעדו. ואם
37 הקב"ה מסלק מהם את החיות אזי מיד "היו כלא היו",
38 ומציאותם היתה מתבטלת כאילו לא היו מעולם.

39 ונמצא, שהנבראים מצד עצמם הם כמו בחינת
40 "דומם" ו"מדבר" ממש.

41 ולואת תכלה אליו נפש כל חי לדבקה בו ית' חיי
42 החיים ברוך הוא.

43 וכאשר האדם ישים אל לבו את האמת הזאת,
44 שהנבראים מצד עצמם הם בבחינת "מדבר" ללא שום
45 חיות, הרי על ידי התבוננות זו יתעורר בצמאון גדול
46 לדבקה בו ית', כיון שהוא ית' "חיי החיים", היינו
47 מקור כל החיים.

48 [וזהו "המכוון העיקרי" שבעבודת התפלה, להגיע
49 לידי "הביטול הגדול" הזה, "כאשר יתבונן איך דכולא
50 קמי' כלא חשיבי . . וכאילו אין בהם שום חיות . .
51 מצד עצמם כלל, רק מצד אלקות שמחי' אותם",
52 והאדם "מכיר זה בתפלה דוקא, כי בלא זה מדמה לו
53 השמים והארץ כו' ל"יש" ודבר"].

54 וכמ"ש לאהבה את ה' אלהיך כי הוא חיך, פירוש,
55 שאין חיך אלא הוא.

56 זהו הפירוש הפנימי בכתוב "לאהבה את ה' אלקיך
57 . . כי הוא חיך", היינו שהמילים "כי הוא חיך" אינם
58 רק טיבת האהבה (כיון שהקב"ה הוא מקור חיותך על
59 כן ראוי לאהוב אותו), אלא הם גם תיאור איכות
60 האהבה לה', כי כאשר האדם מכיר את האמת שרק
61 השי"ת הוא "חיך" – "שאין חיך אלא הוא", היינו
62 שאין לאדם שום חיים כלל מלבד השי"ת – הרי
63 כתוצאה מזה, גם אהבתו לה' היא באופן "שאין חיך
64 אלא הוא", היינו שרצונו להתדבק אך ורק באלקות,
65 ואין בחייו שום מקום לדבר שאינו "ממולא" בכוונה
66 אלקית, כי חיים שאינם קשורים באלקות אינם חיים
67 אמיתיים כלל.

68 וכדכתיב ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלקים
69 עמדי.

70 על הכרה זו – "שאין חיך אלא הוא" – נאמר:
71 "ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלקים עמדי",
72 והפירוש הפנימי בכתוב הוא, דלא זו בלבד שהקב"ה
73 הוא השליט היחיד, אלא שאין שום כח וחיות בעולם
74 מלבד הקב"ה ["ואין אלקים עמדי" – אלקים לשון
75 כח].

76 אלא שמקרא זה על לעתיד נאמר, שאו יאמרו "ראו
77 עתה כי בו", בבחינת ראי' חושיית ממש, כדכתיב
78 ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר בו', וכתיב כי עין
79 בעין יראו וגו'.

80 אמנם, כתוב זה מדבר על לעתיד לבוא, שבאותו
81 הזמן יאמרו "ראו עתה כי אני אני הוא", היינו

1 ש"ענתה" ניתן לראות במוחש ממש כיצד אין שום כח
2 וחיות אלא הקב"ה לבדו.

3 וכמפורש ביעודים דלעתיד לבא – "ונגלה כבוד
4 ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר", והחידוש בכתוב
5 זה הוא שלעתיד לבא הבשר הגשמי "יראה" את כבודו
6 ית', כי בזמן הגלות, לפני ביאת המשיח, לא יכולה
7 להיות הכרה מוחשית באלקות אלא רק ראי' "רוחנית"
8 של כחות השכל, ואין ראי' גשמית יכולה לתפוס אלא
9 דברים גשמיים; אך לעתיד לבא תהי' "ראי' חושיית
10 ממש" באלקות, שגם העין הגשמית תוכל לראות
11 במוחש את גילוי כבוד ה'.

12 משא"כ עכשיו בזמן הגלות הוא בחינת הצמאון
13 לבוא לבחינה ומדריגה זו, שיהי' בחינת ראי'

14 חושיית, כמו שכתוב צמאה נפשי לאלקים לאל חו',
15 מתי אבוא ואראה וגו'.

16 וזהו ענין הצמאון לאלקות שהאדם צריך לעורר
17 בעצמו בזמן הגלות. מאחר שהוא יודע את האמת
18 "שאין חייך אלא הוא", הרי הוא "צמא" ומשתוקק
19 מאד שאמת זו תיראה לעינים כפי שיהי' לעתיד לבא,
20 היינו שיראה בראי' חושיית ש"הוא חייך" [ולא כפי
21 שהוא עתה, שלא נרגש שהחיות של כל הנבראים היא
22 חיות אלקית], וצמאון זה מביאו לידי כך שתכלה נפשו
23 "לדבקה בו ית' חיי החיים ב"ה".

24 – ועל צמאון זה נאמר "צמאה נפשי לאלקים לאל
25 חי [ומה הוא הצמאון? –] מתי אבוא ואראה פני
26 אלקים".

ד"ה וידבר ה' אל משה

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

25 כוחו להוציא רב תבואות בתו"מ כו' והרע היינו כעס
26 ורציחה להרוג לרעהו כשור המועד כו' וכך יובן למעלה
27 בפני שור העליון דקדושה שהוא בתכלית הביטול בעול
28 מ"ש דלעילא ורב תבואות בכח שור זה (וכמ"ש במ"א
29 בענין ותשרנה הפרות בדרך הלוח וגעה בביטול גדול מפני
30 שרשם בפני שור העליון כו') אך בחי' הפסולת שבגבורות
31 עליונות דפני שור יורד ומשתלשל למטה בק"נ כמו בחי'
32 הרע שבשור לנגח כו' וזהו וימירו כו' בתבנית שור כו'
33 שמשם יונקים החיצונים בבחי' גבורות קשות מאד להמית
34 כל חי וכו' וד"ל וזהו ענין קרן השור שהקרנים הן המזיקין
35 לאדם כשמנגח בהן והוא היפך טבע העול והכנעה שבו
36 כנ"ל וע"כ שם עיקר שרש יניקה דק"נ וגם הקרנים אין
37 בהם חיות כלל רק צמיחתן ממותרת הפסולת שבמוח
38 הראש כידוע שהקרנים והטלפיים מותרות הצומחי' בראש
39 ורגל (ובסט') דקדושה קרני החיות כנגד כולן בבחי' כתר)
40 והנה שרש כנ"י הוא בבחי' אדם שעל הכסא כו' והיינו
41 שרש הנשמות אבל שרש הגופים הוא מפנימי' דפני שור
42 למעלה מבחי' החיצוניות הנופל בריבוי השתלשל' בק"נ
43 היינו שהוא מבחי' פני אדם שבפני שור כו' מאחר
44 שהגופים שלהם כלים לקבל אור האלקי בתו"מ ותשובה
45 כו' עד שיכולים לעלות עד שרשם בפני שור דקדושה)
46 וכמו באהבה דבכל לבבך בחלל השמאלי שהוא חום
47 טבעי' דנה"ב וכן הקרבנות דבהמות ע"ג המזבח אין כח
48 זה רק לישראל דוקא שיעלה קרבן המזבח הבהמה לריח

1 (מא) ואחר כל זה יובן ג"כ ע"ד הנ"ל שרש ענין הנרות
2 דחנוכה דהנה העכו"ם לא בקשו לשלוח יד
3 בישראל להרגם ולאבדם כהמן רק להעבירם על דתם לבד
4 כמ"ש להשכיחם תורתך ולהעבירם על חוקי רצונך כו'
5 וכידוע בכל המעשים שעשו רק לטמאות ולחלל כל קדש
6 כו' רק שיבוטל דת תורתם ויכפרו בה' אחד וכמארז"ל
7 שאמרו העכו"ם לישראל כתבו על הקרן של שור שאין
8 לכם חלק באלקי ישראל ולא יותר כו' ויש להבין מהו על
9 קרן השור דוקא ולמה כל כונתם רק שיפרדו ישראל מאלקי
10 ישראל מה יהיה טובתם בזה כ"כ ובלעדי זה מגיע אליהם
11 רעה ביותר אך הנה ידוע דפני שור מהשמאל משם נמשך
12 בריבוי השתלשלות בחי' גבורות קשות דעשו שהוא שור
13 דקליפ' ועיקר הגבורות קשות הוא בקרני השור שמנגח
14 בקרניו ושרש שרשו בפני שור דקדושה שע"ז א' ורב
15 תבואות בכח שור והוא היפך הגבורות קשות לנגח ולהמית
16 כל חי אלא להחיות עם רב ברוב תבואות שבכח השור וגם
17 יש בשור בחי' הביטול בקבלת עול כמו שא' כשור לעול
18 כו' והעול הוא ההכנעה היפך הנגיחה כו' ונמצא יש בשור
19 טוב וחסד רב ודין קשה בקרניו כו' וזהו ההפרש בין שור
20 דקדושה כמו בכור שורו כו' שרב תבואות בכח שור וכן
21 בקבלת עמ"ש שבכנ"י אבל הגבורות קשות שבקרני השור
22 הוא נמשך מפסולת הגבורה דקדושה שבפני שור העליון
23 בריבוי ההשתלשלות וזהו שנמצא באדם טו"ר בנה"ב שלו
24 ששרשו מפני שור העליון הטוב הוא העול והכנעה ורב

1 ניחוח לה' ושימושך גילוי אוא"ס למטה ממש וכן תפלות
2 שבמקום קרבן להפוך לב הנה"ב לה' כקרבן לריח כו' עד
3 שבזה יוכלל בפני שור העליון להיות נושא את האדם שעל
4 הכסא וכו' ובחי' אדם שעל הכסא הוא שרש נש"י ולזה
5 לא ניתן כח זה בקרבנות וכה"ג רק לישראל ולא לעכו"ם
6 כו' וד"ל וזהו שאמרו לישראל כתבו לכם על קרן השור
7 דוקא לפי שהעכו"ם נתקנאו בישראל על זה שיכולים
8 להיות מרכבה לאדם שע"ג הכסא בקיום תו"מ בגשמיות
9 ובקרבנות ותפלות בגופים גשמיים שלהם מטעם הנה"ל
10 והמה לא יוכלו להגיע לבחי' הקדושה דפני שור רק לבחי'
11 החיצונית והנופל למטה מטה כנ"ל וע"כ ממילא רחוקים

12 הם מאור פני מלך שעל הכסא כו' ומצד קנאתם רצו שגם
13 ישראל יפרדו משרשם בפני שור דקדושה וע"כ גזרו אומר
14 שיכתבו על קרן השור שמשם שרש יניקתם שיקבלו גם
15 הם משם כמוהם ויפרדו עצמם מבחי' אדם העליון ע"י
16 שיכתבו על קרן השור שאין להם חלק אחיזה ושרש
17 למעלה באלקי ישראל שהוא אדם שעל הכסא כו' דהיינו
18 שלא יעלו בנפשם וגופם למעלה ליכלל בקדושה העליונה
19 דאדם באמצעות תו"מ ותפלה ותשובה כו' אלא יקבלו גם
20 הם מבחי' הגבורות קשות דשור שהוא קרן השור כו'
21 שהוא בבחי' פירוד ופריקת עול מ"ש היפך ההכנעה והעול
22 דשור דקדושה כנ"ל והיינו להשכיחם תורתך כו' וד"ל:

שער החנוכה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

דרך מצותיך

1 (פ' בהר) (שכ"ו) **שלא** לעבוד האדמה בשביעית: (שכ"ז)
2 שלא לעשות עבודה גם באילנות
3 שנאמר ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ כו'
4 (ויקרא כ"ה ד'): הנה החינוך מצוה ש"ל העיר ענין הקף
5 השביעית בכל דבר כמו בימים יום השביעי שבת וכן ז'
6 ימי הפסח ופעמים ימנה ז' וא' חוצה לו כמו שמ"ע וכן ז'
7 ימי השבועות דספה"ע ויום החמשים מ"ת ועד"ז ז' שני
8 השמיטה כו' וכ"כ בתשו' הרשב"א שיש בו סוד גדול
9 לחכמי האמת, וכוונתם בזה על הסוד הכמוס אשר גילה
10 לנו הארז"ל והוא ענין עליות העולמות למקורם שששה
11 בחי' הם משך הירידה והשביעית היא העולה הן בימים הן
12 בשנים לפי שכך היתה סדר המשכות החיות ממנו ית'
13 בשי"ב וביום השביעי שבת וכמ"ש וירא אלקים את כל
14 אשר עשה והנה טוב מאד (בראשית א' ל"א) ויכולו
15 השמים והארץ וכל צבאם (שם ב' א') פי' שהוטב לו ית'
16 מאד מה שיוכלו השמים והארץ פי' ויכולו מל' כלתה
17 נפשי (תלים פ"ד ג') כלומר שנעשו העולמות באופן שהם
18 חוזרים לעלות אח"כ בכל ימי ההקף אשר קצב ה' ועולים
19 בכלות הנפש למעלה לשורשם ומקורם והוטב לו ית' זה
20 מאד לפי שע"י עלי' זו הם מקבלים אור וחיות ממקור חיי
21 החיים ב"ה להשפיע אח"כ בימי הירידה וכך הם חוזרים
22 חלילה עד שלע"ל יהי' מנוחה לחיי העולמים:
23 **והנה** לפי אופן העלייה כך הוא קדושת היום, כמו בשבת
24 העליו' יותר גדולה לכן אסור בכל מלאכה משא"כ
25 ביו"ט הותר מלאכת אוכל נפש ובחזה"מ אפי' מלאכת
26 עבודה בדבר האבד ובשביעית אינו אסור כ"א עבודת
27 הקרקע וכמ"ש כ"ז הרח"ו בטעמי מצות במצוה זו ותוכן
28 הכוונה שם בענין ההפרש שבין שבת לשביעית הוא

29 שבשבת יש עליות לכל העולמות כולם שכל א' עולה
30 ממדריגתו שהי' בימי החול והוא נהי"מ דעשי' עולים
31 במקום חג"ת וכו' עד המאציל העליון פי' שאפי' אריך
32 דאצי' עולה למעלה ויעלו או"א במקומו, אך בשביעית
33 אינו כן אלא ביי"ע עולים כסדר הנה"ל עד המל' דאצילות
34 שעולת לנה"י דו"א ומשם ואילך אין עלי' כלל שכולם
35 נשארים במקומם וז"ס ושבתה הארץ (ויקרא כ"ה ב') בחי'
36 מל' וביי"ע הם חילול המל' והם בכללה ולכן לא נאסר רק
37 עבודת הקרקע בחרישה וזריעה (הרומזים למ"ן ולא
38 הרומזים למ"ד יעו"ש): ולהבין ביאור הדברים יש להקדים
39 פי' וענין העלי' בכלל מהו, ומה גם שארז"ל ישראל עלו
40 במחשבה (זח"ב קי"ט א') וא"כ מה יתן ומה יוסיף להם
41 העלי' עוד מאחר שבלא"ה עלו ישראל במחשבה, אך
42 הענין כי כבר נת' בכמה מקומות ענין סובב וממלא שאא"ס
43 סוכ"ע וממכ"ע ושתכלית העליות הוא גילוי הסובב ועמ"ש
44 מזה במצות הטלית שהוא רומז לגילוי הארה זו כו' יעו"ש,
45 אך פה נוסיף לך קצת ביאור בענין מעלת גילוי הארת
46 הסובב עם היות שניהם רק מבחי' אורו וזיוו ית' בלבד
47 כלומר בחי' הארת החיות הנמשך ומתפשט ממנו ית' ולא
48 עצמותו ממש ח"ו, והענין כי הנה ארז"ל (בפרדר"א פ"ג)
49 עד שלא נבה"ע הי' הוא ושמו בלבד ופי' שמו הוא כידוע
50 ענין השמות למעלה ע"ב ס"ג מלוי יודי"ן מלוי ההי"ן
51 שהם מחברים את האורות עם הכלים דהיינו ע"י שם הוי'
52 במלוי יודי"ן הוא התלבשות אור החכמה בכלי החכמה
53 וע"י ס"ג בבינה כו' וכיוצא בכל הי"ס, וביאור זה הוא כי
54 מודעת זאת שאא"ס ב"ה הוא למעלה מעלה מגדר מדע
55 ומדה כחסד ודין ורחמנות כו' ולא מכל אינון מדות איהו
56 כלל ולזאת להיות המשכת החיות ממנו ית' בחכמה ומדות

47 בחי' כלים מדת החסד מדת הגבורה בחי' מדה וגבול כו'
48 ולכן לגבי א"ס ב"ה הפשוט בתכלית הפשיטות נק'
49 התהוותו בשם בריאה יש מאין וכמ"כ ענין ישראל עלו
50 במחשבה היינו ג"כ מבחי' אותיות המחשבה לכד אלא
51 שהם למעלה מן המלאכים הנמשכים מאותיות הדיבור
52 לבד: וזהו ענין העלי' שהעולמות עולי' לקבל הארה חדשה
53 מא"ס ב"ה ביתר שאת על קבלתם בתמיד' מהארת הקו
54 שמאיר בתוך האותיות והשמות הנ"ל לכל א' לפי ערכו כמו
55 חכמה דאצי' שמקבלת ההארה ע"י ש' הוי' דיודי"ן עולה
56 לקבל מן האור המאיר באריך ע"י השם המיוחד לו שזו
57 ההארה גדולה הרבה מההארה שבש' ע"ב דחכמה עד שגם
58 הא"ק עולה לקבל הארה נפלאה יותר מצמצום הארת הקו
59 שבתוך הרשימו וז"ס גילוי הסובב שהוא אור שלמעלה
60 מהרשימו והאותיות ולמעלה מן הקו שהוא אור המאיר
61 בצמצום כנ"ל ועלי' זו היא בשבת דוקא וז"ס מ"ש בו כי
62 בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות (בראשית
63 ב' ג') פי' שהשכינה היא גם מבחי' ברא שהוא א"ק הנק'
64 אדם דבריאה שהוא מקור דמקור לאצי' הנק' אדם דעשי'
65 וז"ס ברא לעשות שגם א"ק מקבל הארה חדשה מאא"ס
66 שלמעלה מעלה מהארתו התמיד': אמנם בשביעית בכל
67 שנת השביעית יש עלי' בעולמות ב"ע לבד שהם עולי'
68 כאו"א מצמצום קבלת הארתו התמידית לקבל כאו"א
69 ביתרון רב ממקורם שהיא בחי' הארת אא"ס שבמל' דאצי'
70 שהוא מקור לבי"ע כמו שמל' דא"ס מקור לא"ק הנק' ג"כ
71 אדם דבריאה כו' כי הנה מדת מלכותו ית' שבאצילות הרי
72 היא מיוחדת עמו ית' ממש דאיהו וגרמוהי חד ולהיות מחי'
73 הנבראים מאין ליש שהם נפרדים ממש מלאך מיכאל מלאך
74 גבריאל הוא ע"י שהחיות נמשך להם בצמצום רב מאותיות
75 ודבר ה' ועד' שנת"ל ממש בצמצום ההארה מא"ס להיות
76 התהוות י"ס דא"ק ודאצילות שכמ"כ גם להיות התהוות
77 הנפרדים ממש הוא צמצום עוד מחדש כי הי"ס הם אלקות
78 ממש שהוא המדע והוא הידוע כו' אבל ב"ע הם נפרדים
79 ממש עד שיש להם בחירה גם לעשות היפוך רצונו ית'
80 כדאי' בגמ' (חגיגה ט"ו א') גבי מט"ט דמחיו לי' ס' פולסין
81 דנורא ואינן בערך האצי', ועליותם באצילות הוא ממש גלוי
82 הארת הסובב שהוא אא"ס שבאצי' שסובב ומקיף להן
83 שהנברא עולה ונכלל בכורא שיהי' מתלבש בו אא"ס והיינו
84 ע"י בחי' הביטול שמדרגתו הוא באצי' משא"כ בבי"ע הם
85 בחי' יש ונפרד רק שהוא אוהב או ירא מיכאל באהבה
86 גבריאל ביראה אבל בחי' הביטול למעלה מאהוי"ר והוא
87 בחי' משה ונחנו מ"ה ככד פה, וזהו שנצטוונו בשביעית
88 לשבות מעבודת הארץ (כמ"ש במצוה קי"ב ובאו ע"ז גם
89 ב' ל"ת שכ"ו שכ"ז) שהעבודה מורה על ירידת המל' למטה
90 בבי"ע וגם נצטוונו והיתה שבת הארץ לכם לאכלה כו'
91 ולבהמתך ולחי' אשר בארצך (ויקרא כ"ה ו' ז') שאדם
92 ובהמה שוי' בו שכשכלה לחיה מן השדה צריך לבער מן

1 הוא ע"י בחי' אותיות, והנה כמו שאותיות השכל הם הכלים
2 שעל ידם נמשך ומאיר השכל ומתגלה למטה ועכ"ז אין גוף
3 האותיות ממהות השכל כלל שהרי שכל א' יכולים
4 להלבישו באותיות שונים כנראה בעליל בדיבור תוס'
5 ורא"ש ור"ן שלפעמים כולם מתכוונים לסברא אחת
6 ודיבוריהם שונים כו' ואינן כערך המדות אל השכל
7 שהתפעלות המדה מהשכל הרי התשוקה מתאחדת עם
8 ההשכלה וכנפש עם הגוף משא"כ האותיות הם לבושים
9 אלא שהמחשבה היא לבוש המחובר והדיבור לבוש הנפרד,
10 ועפ"ז יובן הנמשל למעלה ענין השמות ושרשם מן
11 האותיות דרל"א שערים פנים ואחור שהוא ענין הרשימו
12 הנשאר מאא"ס אחר הצמצום ומקום פנוי וכמ"ש בס' עמק
13 המלך כי בע"ח לא נת' זה ושם נת' דמיו"ד דס"ג דטהירו
14 עילאה נתהווה עולם התהו וכמ"ש בזהר בקע ולא בקע (ע'
15 במק"מ למאמ' בריש הורמנותא כו'). והענין כי פי'
16 האותיות הם הכלים שבהם ועל ידם נמשך ומאיר האור א"ס
17 ממש שהוא בחי' הזיו המתפשט ממנו ית' כמ"ש"ל והם
18 עצמן אינן בערך האור לא מיני' ולא מקצתי' רק שהם סוד
19 המלבוש כמ"ש בעמק המלך. אך ענין הצמצום הוא שלא
20 יתגלה האור מתוך האותיות והכלים אלא שיתפסו
21 המקבלים רק את האותיות לבד שאינן בערך האור וכנ"ל
22 שהם רק כמו לבוש והיינו כמו עד"מ בהשכלה עמוקה
23 הנכתבת בספר באותיות שאין האותיות מערך עצם
24 ההשכלה כמו השכלת ר"י בעל התוס' הכתובה באותיות
25 שבדיבור התוס', שבודאי אין לומר שמהות השכלתו של
26 ר"י נתאחדה עם האותיות כי השכלתו רוחני' ומנוחתו בגנוי
27 מרומים עם נשמתו אלא שיש בהן השכלה למביני מדע
28 שע"י האותיות יכולים להשיגה אבל כשילמד תינוק עד"מ
29 בתוס' זה ויצרף את האותיות לא יבין ההשכלה מהם כלל
30 אע"פ שיתפוס גוף צירופי האותיות כולם לפי שהאותיות
31 עצמן אינן מערך ההשכלה ועד"ז הי' ענין הצמצום שלא
32 יתגלה למקבלים רק האותיות לבד עד"מ ולא אא"ס
33 שבתוכן ואע"פ שבאמת יש האור בתוכן אלא שלגבי
34 המקבלים אינו מתגלה והוא כדי להיות התהוות י' כלים
35 חכמה ומדות שאינן בערך מהות האור המאיר ממנו ית'
36 ואילו הי' האור מאיר בגילוי לא היו יכולים להתהוות
37 הכלים כלל ואח"כ המשיך קו מהאור לתוך הרשימו כלומר
38 שמעט מזעיר יתגלו לתוך המקבלים מאא"ס ע"י האותיות
39 וז"ס האורות המתלבשים בכלים ע"י השמות כו', וז"ס
40 בורא קדושים ישתבח שמך פי' החכמה נק' קדש כמ"ש
41 במצות קדה"ש וקדושים ל' רבים כמה קדישין אינון לעילא
42 חכמה דאצי' חכמה דעקודים חכמה דא"ק ועוד למעלה
43 וכולם הם מקבלים רק מבחי' שמך שהם האותיות הנ"ל
44 ולכן נק' התהוותם בשם בריאה יש מאין כידוע דגם א"ק
45 נק' אדם דבריאה לפי שהוא מקור לי"ס וסוף כל סוף
46 יתהווה ממנו בחי' אצי' הנק' אדם דעשי' ממש לפי שהם

1 הבית (ולפי מ"ש הרמב"ן היא מ"ע שנצטוונו בפירות
2 שביעית לאכלה ולא לסחורה ע' בהשגותיו לעשין סי' ג'
3 ולרמב"ם ז"ל נכלל מצוה זו בשארי דיני השביעית שבאו
4 עליהם עשין) דהיינו לפי שאז הוא גילוי הסובב בבי"ע
5 והוא השוה ומשוה קטן וגדול ואדם ובהמה שוים אצלו, כי
6 הנה ידוע דהתחלקות המדרגות בא מחמת בחי' הממכ"ע
7 שמאיר לכל א' לפום שיעורא דילי' שבמדבר מאיר נפש
8 המשכלת ובחי נפש החיונית כו' אבל מצד הסוכ"ע שהוא
9 נעלה מעלה מעלה מכולן הרי כולן שוין אצלו בהשוואה א'
10 ממש, והנה גם בבי"ע יש אדם ובהמה והן בחיות דמרכבה
11 פני ארי' פני שור וח' בכלל בהמה ובהגלות נגלות בחי'
12 המקיף מאא"ס שבאצי' אז כולם שוים כי באמת כתיב
13 והחיות נושאות את הכסא כמשל המרכבה שמגבהת הרוכב
14 לפי ששרשן מתהו אלא שנפלו אבל לאחר הבידור הם
15 מעלים לתהו ולכן ע"י עליותם לאצי' שמתבטלים אזי אדם
16 ובהמה שוים ולכן צריך להראות כן גם למטה, וזהו ג"כ
17 שרש ענין מ"ע (פ"ד) להשמיט הארץ בשביעית שר"ל

18 להפקיר הארץ בשביעית וכן באו ע"ז ב' ל"ת (שכ"ח
19 שכ"ט) שלא לקצור הספיחים ושלא לבצור הנוזרים כדרך
20 שבוצר וקוצר כל השנה בשלו אלא בשינוי כדי להראות
21 שהכל הפקר אלא שהוא זוכה מהפקר כמו שחבירו זוכה,
22 והיינו מטעם הנ"ל כי מה ששלו, שלו הוא בחי' יש אבל
23 בשביעית שהוא בחי' הביטול כנ"ל שזהו ענין גילוי הארת
24 האצי' בבי"ע וכשמתבטל ממציאותו הרי הוא עם זולתו
25 שוים בזה כו' והיינו מצד גילוי הסובב כנ"ל אבל מפני
26 שממל' דאצי' אין עלי' למעלה לכן זהו רק בקרקעות לבד
27 וחובות שכבר מגיע בסוד השמטת כספים אבל מה שבידו
28 אינו מחוייב להפקיר וכן שאר המלאכות מותרים אז
29 משא"כ בשבת שהוא עלי' עד שרש כל השרשים אז אפי'
30 אוכל נפש אסור וכמ"ש הרח"ו בטעמי מצות שם. אך ענין
31 קבלת שבת הוא ג"כ עלי' ביי"ע באצילות לבד וז"ס תוס'
32 שבת שיש בו מחלוקת הפוסקים אם אסור במלאכה
33 מדאורייתא וז"ס ג"פ הבו כנגד ביי"ע והשתחוו לה' בהדרת
34 קדש ר"ת קבלה באצי' וכמ"ש במ"א:

איסור עבודת האדמה והאילנות בשביעית

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

1 **אך** הענין הנה ארז"ל ישראל שבשארי ארצות עוע"א
2 בטהרה, ולכאורה אינו מובן האיך אומרים על כללות
3 ישראל שהם עוע"א, שהרי באח"פ אינו כ"א מעט מן
4 המעט, ולפי דעה א' בגמ' אסור לצאת משארי ארצות
5 לאח"פ כמ"ש בבבלי יבואו ושמה יהיו עד כו'. אך הענין
6 דהנה כתיב וראית לשמש ולירח או לכל צבא השמים
7 והשתחית להם, וענין השתחווה הוא כשמחשב אותם
8 ליש ודבר, דהנה כתיב ומגד תבואות שמש ומגד גרש
9 ירחים כו' שרואה שנצמח מהם צמחים, ומחשב שהם בכח
10 עצמם הם המצמיחים ועושה אותם ליש ודבר ולכן הוא
11 משתחוה להם, אבל באמת אינם אלא כגרזן ביד החוצב
12 בו, והיתכן אם אומן בונה בנין ע"י קרדום שישבחו ויפארו
13 להקרדום שעשה בנין כזה כי הגרזן בלא אדם אינו יכול
14 לעשות כלום, אלא שהם כלי אומנות שבהם וע"י עושה
15 האומן כי לא יתכן שיבנה בנין ע"י קרדום ולעשות טס ע"י
16 גרזן, אבל הכלים בעצמם אינם יכולים לעשות כלום, וכך
17 הם כל צבא השמים שאינם אלא שלוחי השפע לבד שבהם
18 וע"י עובר השפע, אבל בעצמם אינם יכולים לעשות כלום
19 כמו הגרזן.

20 **וכמו** שיש ע"א בגשמי' כן יובן ענין ע"ז ברוחניות
21 כשכופף ראשו וקומתו לדבר הנשפע מהם, והוא

22 דרך כלל כל ענין טרדת הפרנסה שכופף ראשו ושכלו
23 ומדותיו וטרודו ומוטרד כל היום ושוכח לגמרי על ענין
24 השגחת אלקות, וסובר שהוא הממציא הסיבה והוא הוא
25 המרויח, עד שיכול לומר כחי ועוצם ידי, ובאמת הרי הוא
26 ית' סיבת הסיבות והוא המסבב הסיבה ונותן הפרנסה, אבל
27 כששוכח ע"ז ומטריד מוחו ולבו ה"ז כע"א ממש, ואדרבה
28 ה"ז גרוע יותר, כי בע"א הרי הוא כופף ראשו וקומתו
29 שהוא חיצוני, אבל במשא ומתן ה"ז כופף ראשו ושכלו
30 ומדותיו וכל הפנימיות שלו וה"ז גרוע מע"א. והגם דכתיב
31 וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה, דמשמע שצריך לעשות,
32 וכת' ששת ימי' תעשה מעשיך, אך תשובתו בצדו היינו
33 כשהו' הוא אלקיך שידוע שהקב"ה מסבב הסיבה
34 והפרנסה, ומכיון כדי שע"ז יוכל ללמוד ולהתפלל ולעבוד
35 את הו', אז אדרבה ע"ז מעלה המשא ומתן, כי בכל דבר
36 ודבר מלובש בתוכו ניצוץ אלקי, וע"י הכוונה הנכונה
37 מתעלה הניצוץ. וזהו ואכלת את כל העמים, והאיך שייך
38 אכילה בעמים, אלא כמו שענין אכילה הוא כירור, כמ"כ
39 הוא מברר מהם הניצוצות קדושות המובלע בהם. אבל
40 כשאינו עושה כך ומחשב הסיבה ליש ודבר ה"ז ממש כמו
41 ע"ז. וכמו שעונש על ע"א בפו"מ הוא סקילה, כן יש
42 ברוחניות סקילה היינו שנעשה לבו לב האבן טמטום הלב

- 1 וטמטום המוח שאינו יכול לעשות פתיחות הלב כלל, וזהו
2 וסקלחם באבנים ומתו כי העדר הרגשת החיות מאלקות
3 נק' מיתה ברוחניות, כי עיקר הכוונה הוא החיות אלקות
4 ולא חיים גשמיים. וזהו דוקא בשארי ארצות ע"י ששם
- 5 נתלבש אור דיצי' בהתלבשות גמור ומעלים ומסתיר לגמרי
6 על האור עד שע"ז יוכל לומר כחי ועוצם ידי כו'.
7 וזהו שישראל שבחו"ל עובדי ע"א בטהרה שאינו יודע
8 ומרגיש כלל שהוא כמו ע"א ממש.

ד"ה שערך כעדר הענים (הנחה מוגה)

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

קונטרס עץ החיים

- 1 **וביאור** הענין הוא דהנה כתי' כל המחלה אשר שמת
2 במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך ובג'
3 פ"ט דב"מ דק"ז ע"ב אמרו מחלה זו מרה דהנה מחלה
4 היא מקור החולי ומקור כל חולי היא מרה. והענין הוא
5 כמ"ש נופת טפונה שפתי זרה כו' ואחריתה מרה כלענה
6 (משלי סי' ה') ופי' בזהר ח"ב ויקהל דר"ג ע"ב דקאי על
7 ק"נ וי"ל דמרה היא בחי' ק"נ והוא בחי' רע דנוגה וכ"מ
- 8 ברע"מ פ' נשא דקכ"ד סע"א וע"ב וז"ל ובגין דהוה ישראל
9 עם ערב רב כולהו הוי אילנא דטו"ר (ועמ"ש בזה"א
10 בראשי' דכ"ו ע"א) ועל דא חציו מתוק מסט' דימינא וחציו
11 מר מסט' דשמאלא ובזמנא דע"ר הוו מחטיאין לון לישראל
12 כאלו הוו כולהו מסט' דרע ומיא אתהדרו כולהו מריין
13 כההוא עץ מר במיא הה"ד ויבואו מרתה כו' עכ"ל, נמצא
14 דמר הוא בחי' רע דנוגה.

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תרצ"ז

- 1 כשנה"ב מתנהגת ע"פ שכל אלקי, נעשה כלי לענין אלקי, וזה מצד הקירוב. מצד הריחוק -
2 כשמתבונן על ריחוקו מהטוב דאלקות ושגורם לאדם לחטוא, מצד לו מאד וצועק מעומקא דלבא,
3 עד שמואס בחייו ממש. וזה פועל בנה"א אהבה כרשפי אש, היפך טבעה דאהבה כמים
- 4 **והנה** המסירת נפש דנפש הבהמית היא באה על פי שתי
5 סבות, סבת הקרוב וסבת הרחוק, דכאשר הנפש
6 הבהמית מזדככת ויוצאה מחמירותה להיות מנתק
7 מתענוגים גשמיים ומתנהגת על פי השכל בכלל, ובפרט
8 כאשר הנהגתה היא על פי שכל אלקי, אז נעשה כלי לקבל
9 ענין אלקי, דער הערין געטליכקייט^{טו}, ובהיות לה חוש
10 התענוג להתענג בדבר שהוא חפץ בו, הנה ענג זה עצמו
11 מעמידה במעלה עליונה יותר, ואם פן המסירת נפש של
12 באה בסבת הקרוב, הינו הרגש הטוב-טעם בענין אלקי,
13 והרגש זה מביא אותה שתרגש באלקות, דרצון זה ואהבה
14 זו הם מסירת נפש בפעל, ובא בסבת הקרוב. והסבה הב'
15 היא סבת הרחוק, דכאשר הנפש הבהמית מרגיש טוב-טעם
16 בענין אלקי, ער דער הערט א געשמאק אין געטליכקייט^{טז}
17 ומתענג על זה במאד מאד, אכל עם זה הנה הוא עוד
- 18 ממארי דחושבנאטי להתבונן במעמדו ומצבו הפרטי כמה
19 הוא מרחק מהטוב הלוה דאלקות, דזהו ענין "אדעתיה
20 דנפשיה"^{טז} שצריך להיות בעבודה, דאחר שמתבונן בענין
21 אלקי ומבינו בטוב-טעם שהענין ההוא מתישב במחו'
22 ובלבו, ומתפעל עליו בעבודה שכלב בעת תפלתו, הנה
23 צריך להיות החשבון פרטי במעמדו ומצבו כמה הוא מרחק
24 מהטוב הלוה דאלקות, והינו דלכד זאת אשר באותו המח'
25 שמבין ומשיג ענין אלקי הרי הוא משפיל ומתחכם בענינים
26 של הכל ומה בכך, בדברים בטלים, ולפעמים גם בענינים
27 הפכים ממש, ובאותו הלב שמרגיש הטוב-טעם דענין
28 האלקי ומתפעל עליו באהבה וקרוב, הנה באותו הלב
29 מקום משפן מדותיו הלא טובים, הנה לכד זאת, הנה
30 מתבונן בפרטיות מעמדו ומצבו שהוא מרחק מעניני
31 אלקות, וכאשר הנפש הבהמית מתבוננת בגלל עצם רחוקה

יג. לחוש (לקלוט) אלקות. יד. הוא מפנים תענוג באלקות. טו. מבעלי החשבון. טז. על דעת עצמו (עם ובתוך עצמו).

14 יסודות אש רוח מים עפר, הרי יסוד העפר הוא הפכד
15 ביותר, ויסוד המים עם היותו קל מיסוד העפר, אכל גם
16 הוא יסוד כבד, אלא שאינו ככבד העפר, וטבע דבר הפכד
17 הוא דכאשר נופל מגבה לנמוך מלמעלה למטה, הנה ימהר
18 בהלוכו מכמו דבר הקל, וכמו שאנו רואין במוחש בענין
19 המים אבנים ועפר, והנה באמת המים קשוחותמין אותה
20 באבנים ועפר והמים בוקעים את הסתימה והיא הולכת עם
21 השטף הזה מצד כבדה, ממהרת בהלוכה עד שהמים
22 נגררים אחריה, כמו כן הוא באשר הנפש האלקית פועלת
23 שהנפש הפהמית באה באהבה להו' במסירת נפש
24 ובהתעוררות גדולה, עד אשר על ידי התעוררות זו הנה גם
25 הנפש האלקית מתעוררת בעבודת אהבה פרשפי אש, דזהו
26 הפוף טבע האהבה דנפש האלקית שהיא פמים.

ל"ג בעומר, תרצ"ז

1 מאלקות בכלל, ובפרט באשר נטמאה נפשו באיזה חטא
2 ועון, ומשכיל להתבונן בזה כי הוא, אף הוא, אשר גרם
3 להאדם לחטא, אם כן הנה מלבד זאת אשר חטא ואשם,
4 הנה הוא עוד מתטיא, הנה זה מצר לו במאד, עס מאכט
5 אים זייער ענג און זייער ניט גוט וימתמרמר על זה, והינו
6 דכהטוב דהנפש הפהמית שמרגיש הטוב-טעם דאלקות,
7 הנה בהרגש זה עצמו נרגש לו איף כי רע ומר עזבו את
8 הו', ובא בצעקה גדולה מעומקא דלבאי, כמו שכתוב
9 (תהלים קז, ה) "ויצעקו אל הו' בצר להם", עד כי מואס
10 בכל הענינים הגשמיים ומואס בחייו ממש, ובא באהבה
11 להו' בתקף גדול ובהתעוררות גדולה, דהתעוררות זו
12 פועלת עליה גדולה בהנפש האלקית שמתעוררת באהבה
13 פרשפי אש, הפוף טבעה שהיא באהבה פמים, דהנה הדר

יז. זה מיצר לו מאד, וגורם לו (להרגיש) לא טוב. יח. מעומק הלב.

לקוטי דיבורים

רשימה א.

23 לפני כמה דורות - כיום זה נדיר יותר - היו מוצאים
24 לעתים קרובות יהודים פשוטים לגמרי שהיו עסוקים
25 בחיי החול שלהם, חנוני, ישוב'ניק, יהודי בעל הבית,
26 שהיו בקיאים בכמה מסכתות עם החידושים העמוקים
27 ביותר, ובשיחה רגילה מתבטאים בדעה חדה ובהירה
28 בחקירה עמוקה.
29 יהודים הקדישו הרבה מכוחם להתייגע וללמוד, וידעו
30 שזה העיקר וחוף מתורה הכל טפל, את הטפל צריכים
31 רק בשביל העיקר, ובעיקר כלומר ברוח התורה
32 ובתשוקת החכמה היו ממולאים הרחוב והבית היהודי.
33 הבית היהודי בלי הבדל, עשיר, בינוני או גם עני,
34 גבירים, בעלי בתים, בעלי מלאכות, נשים וילדים - הם
35 חדורים באהבת התורה, וכשהילד היה עדיין אצל מלמד
36 האלף-בית או אצל מלמד הדרדקי - היתה כבר אמו
37 מלווה אותו בניגון ישיבתי.
38 התנהגות כזו וחינוך כזה הקימו בדור הבוגר, את קיר
39 הברזל של אמונה ובטחון בהשי"ת.
40 האמונה והבטחון בהם היו חדרים - נתן להם את
41 העוז האמיתי, את הכוח הפנימי לעמוד ולצאת שלמים
42 מכל גלי החיים, שפגעו בדרכם.
43 התנהגות כזו וחינוך כזה חיזק ופיתח את התשוקה
44 והדחיפה לתורה, לעבוד ולהתייגע על תורה. כל ילד
45 יהודי נמשך אל הישיבה, לנסוע ללמוד, תוך תקוה ששם

1 יש לכם ב"ה יהדות (מקוה וכל המצטרף) עליכם
2 להתחזק בשמירה על היהדות. אם יש בעירכם כאלה
3 שעד עתה לא שמרו על כך כראוי - יתחילו מעתה
4 לשמור יותר. יברך השי"ת את כולכם בתוך כלל ישראל
5 בשלום בית, בריאות ופרנסה טובה, ולגדל את ילדיהם
6 יחיו לתורה חופה ומעשים טובים, להירשם באירגוני
7 הנשים (של טהרת המשפחה), וכל אשה תשפיע על
8 מכרותיה לשמור על היהדות. אם ישנן כאן חלילה כאלו
9 שעדיין לא נפקדו בזרעא קיימא - ישמח השי"ת את
10 לבותיהן בילדים טובים ובריאים. יתן השי"ת אושר לכן
11 ולמשפחותיכן.

רשימה ב.

13 תורה ומצוות מהוות אצלנו, בני ישראל, שאלת חיי
14 עם. חיי היום יום מראים לנו באופן ברור ובהיר שהגאון
15 היהודי קשור חזק בחינוך התורני, שהוא הגאון היהודי.
16 תורה מחזרת על אכסניא שלה - אומרת הגמרא¹.
17 עשרות הדורות בני ישראל שלמדו תורה בעיון וקיימו
18 מצוות השי"ת בשמחה וביראת שמים, עשרות אלפי דפי
19 הגמרא שלמדו, מאות השאלות ותשובות וחקירות
20 עמוקות שלמדו - חידדו את מוחותיהם, חיזקו את
21 לבותיהם, והביאו אותם למדריגות הנעלות ביותר
22 בחכמה ומוסר.

36 אותנו, הן עצמן מן ההכרח שישפיעו על כל אדם בתור
37 אדם.
38 כל אדם בעל הבנה בהכרת המשמעות האנושית
39 בתור אדם, ורוצה לחיות חיי אידיאל רוחני אמיתי – הרי
40 התורה והמצוות המעשיות באמונה פשוטה, הן האמצעי
41 והשליבות היחידות להגיע להתעלות הנכונה.
42 השם אדם איננו שם של עיסוק בעבודה או במסחר,
43 לשם אדם הגבלות מסוימות המבדילות אותו ממה
44 שנחות ממנו, כלומר מבהמות וחיות, וממה שנעלה ממנו,
45 כלומר ממלאכים ונשמות.
46 האדם בנוי משני סוגי חומר שונים: נשמה וגוף, שהם
47 שני עולמות, בעלי צורות חיים שונים, וכאן באות התורה
48 והמצוות ומחברות אותם יחד.
49 תפקידן של תורה ומצוות הן, שחיי הגוף החומריים
50 יהיו מוארים וחדורים בהנהגה רוחנית שמיימית חכמה,
51 על כך צריך האדם לעבוד, שבכל תחום ושטח יכניס את
52 חוקי הרוח בחיי הגוף.
53 דתיות, הכרת האלקות, הרגש האלקי ההשכלה
54 וההבנה האלקית שתורה ומצוות מעשיות תוך אמונה
55 פשוטה נותנות לנו בני ישראל, הרי על ידי שמירת יהדות
56 קל יותר להלחם בדרישות החומריות וקל יותר להגיע
57 להבנה ולידיעה הטהורה ולנהוג בחיים טהורים.
58 לא כאן המקום ולא כעת הוא הזמן לדון בהרחבה
59 ולהוכיח הישגיו הגדולים והבלתי מוגבלים של כלל
60 ישראל בכל השטחים שהתורה והמצוות נתנו ונותנות
61 ב"ה גם כיום לעם ישראל, ומאידך האבדות והיסורים
62 המרים שהניתוק מתורה ומצוות יצר ויוצר בכלל ישראל.
63 אך, מן ההכרח להצביע, שההנתקות מתורה ומצוות
64 המתפשטת ר"ל בין הנוער, הרי לא זו בלבד שהיא
65 עושקת וגוזלת מאתנו חלק גדול מהנוער כיהודים, שאין
66 הם יודעים מחינוך יהודי ומחיים יהודיים, אלא הכאב
67 הוא כפול, שאוצר הכוח היהודי של אהבת ישראל ומדות
68 טובות וכו' משתבש, ונהיה עצוב על הלב כשחושבים על
69 ההתפתחות והעתיד של ילדי ישראל מחונכיהם של
70 החדרים המודרניים.

סעודת פורים תרצ"א

1 יגיע למטרתו ולתשוקתו.
2 שם בשיבה ייפגש פנים אל פנים עם אביו ורבא, שם
3 יגיע להשכלות גדולות ועמוקות ושם ישאב את גביע
4 האושר לכל ימי חייו.
5 החינוך היהודי הבריא של אהבת התורה ויראת
6 שמים, נתנו לנו בני ישראל, ב"ה, גאונים בכל השטחים,
7 את גדולי גאוני התורה וגדולי המדע, כמו גם אנשי
8 מסחר ישרים וגאונים.
9 אנו יהודים, בני אברהם יצחק ויעקב, מבלי התחשב
10 בחיי הגלות המר שלנו – השי"ת ישלח לנו את משיח
11 צדקנו במהרה בימינו אמן – עומדים בכושר של חידושים
12 ויוזמה עסקית ומדעית למעלה מאשר אומות אחרות.
13 וכל זאת תודות לחינוך ולהדרכה השכלית והבריא,ה,
14 שיצרו אבות אבותינו, בהקדישם את מוחותיהם לתורה
15 ואת לבותיהם ליראת שמים.
16 במשך עשרות השנים האחרונות, על ידי הקמת
17 חברות שונות, עברו על הבית היהודי מבית ומבחוץ
18 הרבה בחיים, בחלק מסויים הביא מצב זה להחלשות
19 ולהאפלת תכונותיהם היקרות ביראת שמים ואהבת
20 התורה, אך אין אנו צריכים ואסור לנו להתיאש ח"ו,
21 שחלק מסויים מהם גם כן יכירו בעזה"י את הטוב ואת
22 האמת, "ושבו בנים לגבולם"².
23 בשמחת אהבת ישראל ובתוקף של גאון יעקב מותר
24 לנו לומר: "התודה והשבח להשי"ת על חסדו אתנו בני
25 ישראל, על האחוז הגדול – כן ירבו – שיש לנו לאריכות
26 ימים ושנים".
27 יש לציין שרבים מגדולי האישים בתחומי החיים
28 השונים, הם ענפים מדורות קודמים, משפחות ידועות
29 היטב בעולם התורה.
30 הירושה הגדולה והמאושרת שהנחילנו השי"ת, באה
31 מהרחוב היהודי העתיק, מקירות בתי הכנסת ומספסלי
32 בתי המדרש והשיבות.
33 מבלי לדבר על החיים הנאים הבריאיים והיפים
34 שתורה ומצוות נותנות לנו בני ישראל, הרי החכמה,
35 העדינות והמדות הטובות שהתורה והמצוות מלמדות

רשימת כבוד קדושת אדמו"ר הריי"צ – תרנ"ג

ד, יב ניסן, [תרנ"ג, ליובאוויטש]

שעה שמינית בקר.

כאשר היום הוגבל לנקות את חדרי בשביל חג הפסח, הקיץ אותי מענדיל*²⁵ בשעה ששית בקר, אם כי מאד עצלתי לעמוד בשעה קדומה כזו, בכל זה הנני נהנה מזה, ועלי לאמר יישר כח למענדעל על זה, כי זה רק שעה שמיני בקר, וכבר התפללתי עם הצבור, מנין ראשון, ואכלתי סעודת בקר, וכבר הנני מתכוון לכתוב את המשך רשימותי, מהסיפורים ושיחות במסיבה שהיתה ביום השני העבר – יוד ניסן – בלילה בחדרו של החסיד ר' חנוך הענדל²⁶,

בהיות כי בדירתנו ובדירת כבוד א"ז הרבנית²⁷ עסוקים בנקיון החדרים לחג הפסח, הנה בחרתי לי שבת בחדרו הגדול – זאל – של כ"ק אאזמו"ר הרה"ק אדמו"ר מוהר"ש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

מתחלה לא עלה על דעתי כי בישבי בחדר זה הנה יעלו בזכרוני כל מה שראיתי בחדר זה מעת היותי פעוט בן שלשה וחצי שנה²⁸ בערך עד היום,

מידה אשר לא שערתי כלל כי זכרונותי אלה יעשו עלי רושם התרגשות,

כל אחד מהענינים העולים בזכרוני בשעה זו ניצב חי לנגד עיני, ואינו זו ממקומו, וכאלו תובע הוא בתחנון, כתבני נא לזכרון בספר זה.

מבקר הנני את כל זכרון וזכרון ביחוד, ענינו ותוכנו וחפץ לעמוד על בוריו, איזה תועלת יביא לי – או לאשר יקראו רשימותי אלה – כתיבתם עלי גליון, ובא לידי מסקנה כי מבלי התחשב עם בלבול הסדר והפרעתו – שהתחלתי לרשום סיפורי חסידים ושיחתם בהמסיבה הנזכרה – עלי לכתבם עלי גליון, כי גם בכלי הבית אשר בחדר זה – שנשארו לעמוד במקום שעמדו מאז ישב בו כ"ק אאזמו"ר – יש בהם ענין רב.

²⁵ כנראה הכוונה להמשרת ר' מנחם מענדל קאנטאר. ראה אודותו ספר השיחות תשי"ז ע' 142. וש"נ.
²⁶ החסיד ר' חנוך הענדל קוגל. ראה אודותו לעיל.

²⁷ הרבנית הצדקנית מרת רבקה. ראה אודותה לעיל.
²⁸ ראה גם שיחת חג השבועות תרצ"ד ס"ב (לקו"ד ח"א קנח, א). ספר השיחות תשי"ז ע' 41. תשי"ז ע' 65.

^{*} כאן הוסיף רבינו כוכב כסימן להערה – ואינו תח"י.

אגרות קודש

- 1 ב"ה ד' כ"ב סיון [תרפ"ג]
- 2 מוהר"ר דוד שי
- 3 שלום וברכה
- 4 כל ענין דורש הוצאה מראש, ודבר כזה אין צריך להיות
- 5 מניעה בדבר כלל, וכאשר יעזרנו השי"ת ויזכנו ליסד המוסד
- 6 הנעלה [ה]לזה כאמור במכתבי הארוך יוכל לשלם את
- 7 חובותיו, ולזאת הנני מבקש להלוות מסכומי הגמ"ח אשר
- 8 תחיי או מהשיך לתו"ת עד ג' מאות (שלוש מאות) שקלים, על
- 9 זמן הנדרש, ויהי על ההוצאות הדרושות.
- 10 והי' ברכה ושלוש כאו"י והדו"ש.

[אג"ק מוהריי"צ כרך יד]

פרק ו משנה ג

הלומד מחברו פרק אחד, או הלכה אחת, או פסוק אחד, או דבור אחד, או אפילו אות אחת, צריך לנהוג בו כבוד

נקודות משיחות קודש

להיות כנודין¹⁰, ופי' דכשארם לומר מרב הגון התורה היא פרה ורבה אצלו כנודע¹¹ וכשלומד מרשע¹² אזי אינו פרה ורבה אלא נשאר כפשוטו כמו שלמד ממנו. ולזה אמר מה דוד שלמד מאחיתופל שני דברים בלבד דהי' רשע¹³ ולא הי' פרה ורבה רק נשאר שני דברים בלבד כמו שלמד ממנו ואפילו הכי קראו רבי, הלומד מחבירו דהיינו שניהם צדיקים דאו התורה פרה ורבה על אחת כמה וכמה שצריך לנהוג בו כבוד.

ויש לדקדק בזה: מאחר שה"שני דברים" שלמד דוד מאחיתופל היו דברי תורה, ועד שדוד עשה מעשה על סמך זה¹⁴, איך הוא בכחו של אחיתופל לשנותם ולהורידם ממדריגתם, שהיו בבחינת "בלבד"?

והביאור בזה:

רז"ל אמרו¹⁵ "שלשה שותפין הן באדם, הקב"ה, אביו ואמו", ז.א. שהולדה כפשוטה באה מכחו של הקב"ה. ובלשון החסידות: כח ההולדה הוא בבחינת אין סוף (כי "מאיש אחד יוכל להיות כמה דורות"), ומשום זה עיקר ההולדה הוא בכח האין סוף דוקא¹⁶, "ולכן יש כמה בני אדם שאינם מולידים גם שכת המוליד ישנו בשלימות, וזהו רק מפני שאינו מאיר שם האור האלקי כו"¹⁷. וכשם שהוא בהולדה גשמית, כן הוא ב"הולדה" בתורה: הולדה זו אפשרית רק על ידי זה שהאדם "משתף" את הקב"ה בלימודו, היינו שלומד ביראת שמים. ובדרגא נעלית יותר: על ידי זה שממשיך נותן התורה יתברך (שהוא אין סוף) בלימודו, וכמבואר בחסידות¹⁸ בפירוש המאמר¹⁹ "דוד הי' מחבר תורה שלמעלה עם הקב"ה, שהכוונה בזה הוא שהי' ממשיך השראת אור אין סוף בחכמה. ומעין עבודה זו שייך בכל אחד ואחד, על ידי העבודה ד"ברכו בתורה תחלה"²⁰. ומאחר שלימודו של אחיתופל לא הי' באופן כזה, נשאר לימודו באופן של "בלבד".

אבל עדיין יש להבין: מסופר בגמרא²¹ ש"בשעה שכתב דוד שיתין קפא תהומא ובעא למשטפא עלמא, אמר דוד מי איכא דידע אי שרי למכתב שם אחספא ונשדי" בתהומא ומנח כו' נשא אחיתופל קל וחומר בעצמו כו' אמר לי' שדי, כתב שם אחספא ושדי לתהומא ונחית תהומא". הרי שעל ידי ה"שני דברים" (שאחד מהם הוא קל וחומר הנ"ל²²) ניצל כל העולם כולו, ואיך אפשר לומר שהם "שני דברים בלבד" (היינו שלא יצאו מהם שום תוצאה ותולדה כו')?

והביאור בזה: ה"שני דברים" היו בבחינת "בלבד" רק מצד אחיתופל, אבל אחר כך פעל דוד על ידי עבודתו שהם נעשו שלו, ופעולת ההצלה מתייחסת איפוא לידו, ולא לאחיתופל²³.

השאלות במשנתנו: א. מה מחדש התנא בזה, והרי מעצמו מובן שמאחר שלמד ממנו ענין בתורה חייב בכבודו. ויתרה מזו: גם אם לא למד ממנו מאומה חייב לכבודו, כפי ששנינו לעיל¹ "יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך". ב. התנא מדייק "הלומד מחבירו" (ולא "הלומד מן האדם")² ללמדך שאפילו חבירו (השוה אליו) צריך לנהוג בו כבוד, וכל שכן במי שגדול ממנו³. וקשה: למה לא נקט "הלומד מתלמידו"⁴ (וכפי ששנינו לעיל⁵ "יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך"), שהוא רבוצתא תירה. ג. הדיוק "צריך לנהוג בו כבוד" (ולא "צריך לכבדו" וכיו"ב). ד. לכאורה הוה לי' להתנא לקצר בלשונו ולומר: "הלומד מחבירו אפילו אות אחת צריך לנהוג בו כבוד".

והביאור:

התנא מחדש ש"צריך לנהוג בו כבוד" – בהנהגה תמידית⁶, היינו שגם בשעה שחברו מתנהג לכאורה שלא כדבעי חייב לדנונו לכף זכות ולכבדו. וזהו יותר מ"יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך", כי בשעה שהאדם מתנהג שלא כדבעי הנה בנפשו פנימה הוא נבזה בעיניו (אף שבגלוי הרי על כל פשעים תכסה אהבתו את עצמו): ואילו בנוגע לחבירו – כשלמד ממנו אפילו אות אחת – "צריך לנהוג בו כבוד" בתמידות.

ולכן מדייק "הלומד מחבירו" ולא "הלומד מתלמידו", כי מאחר שהתלמיד צריך לישב לפני רבו באימה ויראה⁷, הרי לא יתכן לומר שעל הרב לנהוג כבוד בתלמידו (גם כשמתנהג שלא כדבעי), ותובעים ממנו רק שהי' כבוד התלמיד "חביב עליך כשלך".

והתנא מאריך בלשונו ומפרט "פרק אחד או הלכה אחת וכיו", כי חמשה ענינים אלו רומזים על חמשה סוגים בלומדי תורה.

פרק אחד: הוא לומד ומבין את הענין בכללותו, אך אין בכחו להבין גם פרטי הדברים. הלכה אחת: הוא נכנס אמנם לפרטי הדברים, והוא לומד את ה"פרק" כפי שהוא מחולק כבר להלכות פרטיות, אבל "לוקח" כל ענין באופן של הלכה פסוקה, ואינו מגיע לכלל הבנת פרטי הענין על בוריו. פסוק אחד: הוא לומד בפרטיות יותר (בתורה שבכתב). דבור אחד: הוא מפרט את הענין עוד יותר (בכל פסוק ישנם כמה דבורים). אות אחת: היינו הדרגא הנעלית יותר בלימוד והבנת התורה – ביכלתו ללמוד אות אחת ולמצוא בה תילי תילים של הלכות.

והתנא מלמדנו, שאין הבלד אם "חבירו" לומד באופן של "פרק אחד" או באופן של "אות אחת" – הוא חייב לנהוג בו כבוד⁸. ידוע פירוש הבעל שם טוב בזה, וז"ל⁹: "וקשה מאי קאמר שני דברים בלבד, עוד קשה הוה לי' למימר דיו לבא מן הדין

רזין דחכמתא עילאה". 12. להעיר מיומא עב, ב: "זכה נעשית לו סם חיים כו". מו"ק י, א: "אם דומה הרב למלאך ה' צבאות כו". 13. ראה סנהדרין קו, ב. 14. ראה לקמן בפנים. 15. קידושין ל, סע"ב. 16. לקו"ת שה"ש מ, א. 17. ד"ה שמח תשמח תרגו"ז ע' 7. 18. לקו"ת שלח מז, רע"ג. 19. ספר מעיין החכמה. ספר ההבירה. 20. נדרים פא, א. לקו"ת ראה כט, א. וראה ב"ח או"ח סמ"ז ד"ה ומ"ש דאמר. 21. סוכה נג, סע"א ואילן. 22. מחז"ו. 23. משיחת מוצש"ק פ' במדבר תשל"ט – על פי רשימת השומעים בלבד.

1. פ"ב מ"י. 2. ע"ד "הלומד מכל אדם" (לעיל רפ"ד). 3. מד"ש. 4. כמארו"ל (תענית ז, א) "ומתלמידי יותר מכולם". 5. פ"ד מ"ב. 6. ראה מד"ש: "שינהג הכבוד הזה בהנהגה ובתמידות". 7. כמארו"ל (שבת ל, ב) "כל ת"ח שיושב לפני רב ואין שפתותיו נוטפות מר כו". 8. משיחת ש"פ במדבר תשל"ג – על פי רשימת השומעים בלבד. 9. כש"ט ס"כ. 10. פסחים יח, ב. 11. ראה חגיגה ג, ב: "מה נטיעה זו פרה ורבה אף דברי תורה פרין ורביין". וראה זח"ג עט, ב: "לית לך מלה באורייתא או אות זעירא באורייתא כו' דלא כו' תליין מיני תילין

פרשת נשא

ד וידבר יהוה אל-משה לאמר: כ נשא את ראש בני גרשון גם-הם לבית אבתם למשפחתם: כ מִבְּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה עַד בֶּן־חַמְשִׁים שָׁנָה תִּפְקֹד אוֹתָם כֹּל־הָבָא לִצְבָא צָבָא לַעֲבֹד עֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: כז וְזֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפַּחַת הַגֵּרָשִׁי לַעֲבֹד וּלְמַשָּׂא: (לח) כח וְנִשְׂאוּ אֶת־יְרֵיעַת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד מִכִּסֵּהוּ וּמִכִּסֵּה הַתְּחָשׁ אֲשֶׁר־עָלָיו מִלְמַעְלָה וְאֶת־מִסְדֹּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד: כו וְאֵת קַלְעֵי הַחֹצֵר וְאֶת־מִסְדֹּ פֶתַח שַׁעַר הַחֹצֵר אֲשֶׁר עַל־הַמִּשְׁכָּן וְעַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת מִיתְרֵיהֶם וְאֶת־כָּל־כְּלֵי עֲבֹדָתָם וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָהֶם וְעָבְדוּ: כז עַל־פִּי אֶהְרֹן וּבְנָיו תִּהְיֶה כָל־עֲבֹדַת בְּנֵי הַגֵּרָשִׁי לְכָל־מַשְׁאֵם וּלְכָל עֲבֹדָתָם וּפְקֻדָּתָם עֲלֵהֶם בְּמִשְׁמֶרֶת אֵת כָּל־מַשְׁאֵם: כח וְזֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפַּחַת בְּנֵי הַגֵּרָשִׁי בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּמִשְׁמֶרֶתָם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אֶהְרֹן הַכֹּהֵן: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יג עמ' 19)

נשא את ראש בני גרשון גם הם (ד, כב)

גרשון - לשון גרשין, רומז לסור מרע. קהת - מלשון "קהת עמים", רומז לעשה טוב, אסיפת דברים טובים. וגרשון נולד לפני קהת, כי ראשית העבודה היא סור מרע, כמשל חַנּוּכָּה הַיָּבֵל לְמֶלֶךְ, שֶׁמִּפְּנֵים תְּחִלָּה אֵת הַלְכָלוֹךְ וְאַחֲרַיִם כֶּף מִכְנִיסִים כָּלִים נְאִים. אף בני קהת נמנו לפני בני גרשון, כי סור מרע הוא חַנּוּכָּה וְהַקְדָּמָה לַעֲשֵׂה טוֹב, וְאֵם כֵּן עֲשֵׂה טוֹב קְדוּם בְּכֻנָּה.

(ישראל) שני כב בני מררי למשפחתם לבית-אבתם תפקד אתם: כ מִבְּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה עַד בֶּן־חַמְשִׁים שָׁנָה תִּפְקֹד אוֹתָם כֹּל־הָבָא לִצְבָא צָבָא לַעֲבֹד עֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: כא וְזֹאת מִשְׁמֶרֶת מַשְׁאֵם לְכָל־עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד קְרָשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחָיו וְעִמּוּדָיו וְאֹדְנָיו: כב וְעִמּוּדֵי הַחֹצֵר סָבִיב וְאֹדְנֵיהֶם וְיִתְדֹתָם וּמִיתְרֵיהֶם לְכָל־כְּלֵיהֶם וּלְכָל עֲבֹדָתָם וּבִשְׁמֹת תִּפְקְדוּ אֶת־כָּלִי מִשְׁמֶרֶת מַשְׁאֵם: כג וְזֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֶרְרִי לְכָל־עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אֶהְרֹן הַכֹּהֵן: כד וְיִפְקֹד מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן וְנִשְׂאִי הָעֵדָה אֶת־בְּנֵי

הקהתי למשפחתם ולבית אבתם: לה מִבְּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה עַד בֶּן־חַמְשִׁים שָׁנָה כֹּל־הָבָא לִצְבָא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: לו וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחַתָּם אֲלָפִים שֶׁבַע מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים: לז אֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחַת הַקְּהֹתִי כָּל־הָעֹבֵד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פִּקֹּד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: ס לה וּפְקוּדֵי בְנֵי גֵרָשׁוֹן לְמִשְׁפַּחַתָּם וּלְבֵית אֲבֹתָם: לט מִבְּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה עַד בֶּן־חַמְשִׁים שָׁנָה כֹּל־הָבָא לִצְבָא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: מ וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחַתָּם לְבֵית אֲבֹתָם אֲלָפִים וָשֵׁשׁ מֵאוֹת וְשָׁלֹשִׁים: מא אֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי גֵרָשׁוֹן כֹּל־הָעֹבֵד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פִּקֹּד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה: מב וּפְקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֶרְרִי לְמִשְׁפַּחַתָּם לְבֵית אֲבֹתָם: מד מִבְּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה עַד בֶּן־חַמְשִׁים שָׁנָה כֹּל־הָבָא לִצְבָא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: מה וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחַתָּם שְׁלֹשָׁת אֲלָפִים וּמֵאוֹתִים: מו אֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֶרְרִי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֶרְרִי וְנִשְׂאִי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַלֵּוִיִּם לְמִשְׁפַּחַתָּם וּלְבֵית אֲבֹתָם: מז מִבְּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה עַד בֶּן־חַמְשִׁים שָׁנָה כֹּל־הָבָא לִצְבָא לַעֲבֹדָה עֲבֹדָה עֲבֹדָה וְעֲבֹדַת מִשָּׂא בְּאֹהֶל מוֹעֵד: מח וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם שְׁמֹנֶת אֲלָפִים וַחֲמִשׁ מֵאוֹת וְשָׁמֹנִים: מט עַל־פִּי יְהוָה פִּקֹּד אוֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה אִישׁ אִישׁ עַל־עֲבֹדָתוֹ וְעַל־מִשְׁאֵו וּפְקֻדָּיו אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 53)

אלה פקודי משפחת בני מררי (ד, מה)

מררי - משאו היה על העגלות, היינו עבודה של הלוח בלי גבול בפש הפקמית, "משכני". גרשון - בו נאמר לעיל "ולמשא", היינו עבודה זו גם בפש האלקית, "אחריו גרועה". קהת - עבודה זו מצד שרש הפש האלקית, שאינו שך כלל לנפש הפקמית, "הביאני המלך חדריו". לכן היה עקר משאו הארון, תורה, כי "הביאני המלך חדריו" היה בפתח תורה.

עָלֵיו שָׁמֵן וְלֹא־יִתֵּן עָלָיו לְבָנָה כִּי־מִנְחַת קָנָאת
הוּא מִנְחַת זָכָרֹן מִזִּכְרַת עֹן: ^ט וְהִקְרִיב אֹתָהּ
הַכֹּהֵן וְהַעֲמִידָהּ לִפְנֵי יְהוָה: ^י וְלָקַח הַכֹּהֵן מִמֶּנּוּ
קֹדֶשִׁים בְּכָל־יָחִיר וּמִן־הַעֲפָר אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּקֶּרֶקַע
הַמִּשְׁפָּן יָקַח הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל־הַפִּיִּם: ^{יא} וְהַעֲמִיד
הַכֹּהֵן אֶת־הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וּפָרַע אֶת־רֹאשׁ
הָאִשָּׁה וְנָתַן עַל־כַּפֶּיהָ אֶת מִנְחַת הַזָּכָרֹן מִנְחַת
קָנָאת הוּא וּבִיד הַכֹּהֵן יִהְיֶה מִי הַמָּרִים הַמְּאָרְרִים:
^{יב} וְהַשְׁבִּיעַ אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר אֶל־הָאִשָּׁה אִם־לֹא
שָׁכַב אִישׁ אִתָּךְ וְאִם־לֹא שָׁטִית טְמֵאָה תַּחַת
אִישׁךָ הַנָּקִי מִמִּי הַמָּרִים הַמְּאָרְרִים הָאֵלֶּה: ^{יג} וְאִתָּךְ
כִּי שָׁטִית תַּחַת אִישׁךָ וְכִי נָטַמְאֵת וַיִּתֵּן אִישׁ בְּךָ
אֶת־שְׁכָבְתּוֹ מִבְּלַעְדִּי אִישׁךָ: ^{יד} וְהַשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן
אֶת־הָאִשָּׁה בְּשִׁבְעַת הָאֵלֶּה וְאָמַר הַכֹּהֵן לָאִשָּׁה
יִתֵּן יְהוָה אוֹתָךְ לָאֵלֶּה וּלְשִׁבְעָה בְּתוֹךְ עֲמֹךְ בְּתַת
יְהוָה אֶת־יִרְכַּכְךָ נִפְלֹת וְאֶת־בִּטְנְךָ צָבָה: ^{טו} וְכָאוּ
הַפִּיִּם הַמְּאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמַעֲיֶיךָ לַצָּבוֹת בָּטָן וְלִנְפֹל
יָרֵךְ וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן | אָמֵן: ^{טז} וְכָתַב אֶת־
הָאֵלֶּת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בְּסֵפֶר וּמָחָה אֶל־מִי הַמָּרִים:
^{יז} וְהִשְׁקָה אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־מֵי הַמָּרִים הַמְּאָרְרִים
וְכָאוּ בָּהּ הַפִּיִּם הַמְּאָרְרִים לְמָרִים: ^{יח} וְלָקַח הַכֹּהֵן
מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מִנְחַת הַקָּנָאת וְהִנִּיף אֶת־הַמִּנְחָה
לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיב אֹתָהּ אֶל־הַמִּזְבֵּחַ: ^{יט} וְקָמַץ
הַכֹּהֵן מִן־הַמִּנְחָה אֶת־אֲזִכְרָתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ
וְאַחֵר יִשְׁקָה אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־הַפִּיִּם: ^כ וְהִשְׁקָה
אֶת־הַפִּיִּם וְהִיְתָה אִם־נִטְמָאָה וְתִמְעַל מַעַל
בְּאִישָׁהּ וְכָאוּ בָּהּ הַפִּיִּם הַמְּאָרְרִים לְמָרִים וְצָבָתָהּ
בְּטָנָהּ וּנְפִלָה יָרֵכָה וְהִיְתָה הָאִשָּׁה לָאֵלֶּה בְּקֶרֶב
עַמָּה: ^{כא} וְאִם־לֹא נִטְמָאָה הָאִשָּׁה וְטָהְרָה הוּא
וְנִקְתָה וְנִזְרָעָה זָרַע: ^{כב} וְאֵת תּוֹרַת הַקָּנָאת אֲשֶׁר
תִּשְׁטַח אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁה וְנִטְמָאָה: ^{כג} אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר
תַּעֲבֹר עָלָיו רֹחַ קָנָאת וְקָנָא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהַעֲמִיד
אֶת־הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וַעֲשֵׂה לָּהּ הַכֹּהֵן אֶת
כָּל־הַתּוֹרָה הַזֹּאת: ^{כד} וְנִקְהָה הָאִישׁ מִעֵן וְהָאִשָּׁה

שְׁלִישִׁי ה' א' וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^ב צוּ
אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ מִן־הַמִּנְחָה כָּל־צְרוּעַ
וְכָל־זָב וְכָל טָמֵא לְנֶפֶשׁ: ^ג מִזִּכְרַת עֲד־נִקְבָהּ
תִּשְׁלְחוּ אֶל־מַחֲוִין לַמַּחֲנֶה תִּשְׁלְחוּם וְלֹא יִטְמָאוּ
אֶת־מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם: ^ד וַיַּעֲשׂוּ־כֵן
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ אוֹתָם אֶל־מַחֲוִין לַמַּחֲנֶה
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בֶּן עֶשְׂרֵי בְנֵי
יִשְׂרָאֵל: ^ה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^ו דַּבֵּר
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל־
חַטֹּאת הָאָדָם לְמַעַל מַעַל בִּיהוָה וְאִשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ
הַהוּא: ^ז וְהִתְדוּ אֶת־חַטֹּאתֵם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהָשִׁיב
אֶת־אֲשָׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְחִמִּישְׁתּוֹ יִסֹּף עָלָיו וְנָתַן לְאִשֶּׁר
אֲשֶׁם לוֹ: ^ח וְאִם־אִין לְאִישׁ גָּאֵל לְהָשִׁיב הָאֲשָׁם
אֵלָיו הָאֲשֶׁם הַמּוֹשֵׁב לִיהוָה לַכֹּהֵן מִלִּבְדֹּר אִיל
הַכִּפָּרִים אֲשֶׁר יִכְפְּרוּ עָלָיו: ^ט וְכָל־תְּרוּמָה לְכָל־
קֹדֶשִׁי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה:
וְאִישׁ אֶת־קֹדֶשׁוֹ לוֹ יִהְיֶה אִישׁ אֲשֶׁר־יִתֵּן לַכֹּהֵן לוֹ

יְהִי: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לח עמ' 19)

והתנדו את חטאתם אשר עשו (ה, ז)

המתנדו בדברים ולא גמר בלבד לעצב... דומה לטובל ושרץ

בדוד (דמ"ט)

לכאורה היה לו לומר סתם שאין ודאי בלי תשובה, ומדוע
כתב דגמא זו. ויש לומר, דהנה השרץ אינו דבר צדדי המונע
את פעלת הטבילה (כמו חציצה), אלא הוא הפך הטבילה,
שענינה עזיבת הטמאה וטהרה ממנה. ואף כאן: בלי תשובה אין
תכן לוודאי, כי שניהם מעשה אחד של טהרה מטמאת החטא.

רביעי א' וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^ב דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִשָּׁה כִּי־תִשְׁטַח אִשְׁתּוֹ
וּמַעַלָהּ בּוֹ מַעַל: ^ג וְשָׁכַב אִישׁ אִתָּהּ שְׁכָבַת־זֵרַע
וְנִעְלַם מִעֵינֵי אִישָׁהּ וְנִסְתָּרָה וְהִיא נִטְמָאָה וְעַל
אִין בָּהּ וְהוּא לֹא נִתְפָּשָׁה: ^ד וְעָבַר עָלָיו רֹחַ־קָנָאת
וְקָנָא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהוּא נִטְמָאָה אוֹ־עָבַר עָלָיו
רֹחַ־קָנָאת וְקָנָא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהִיא לֹא נִטְמָאָה:
^ה וְהִבִּיא הָאִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ אֶל־הַכֹּהֵן וְהִבִּיא אֶת־
קֹרְבָנָהּ עָלֶיהָ עֲשִׂירַת הָאִיפָה קֶמַח שְׁעָרִים לֹא־יִצַק

הָיָה תִּשָּׂא אֶת־עֹנֶהָ: פ ו «וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־
 מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ד דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם
 אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי יִפְלֹא לַגִּדֹּל גִּדֵּר נָזִיר לַיהוָה
 לַיהוָה: ג מִיָּיִן וּשְׂכָר יִזִּיר חֲמִץ יֵינִי וְחֲמִץ שֹׁכֵר לֹא
 יִשְׁתֶּה וְכָל־מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וְעֲנָבִים לַחִים
 וַיִּבְשִׂים לֹא יֹאכֵל: ה כָּל יְמֵי נִזְרוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
 מִגֶּפֶן הַיָּיִן מִחֲרָצִים וְעֵדֶיג לֹא יֹאכֵל: ה כָּל־יְמֵי
 גִּדֵּר נִזְרוֹ תַּעַר לֹא־יַעֲבֹר עַל־רֹאשׁוֹ עַד־מָלֵאת
 הַיָּמִם אֲשֶׁר־יִזִּיר לַיהוָה קֹדֶשׁ יִהְיֶה גִדֹּל פָּרַע שְׂעֵר
 רֹאשׁוֹ: ו כָּל־יְמֵי הַיִּזְרוֹ לַיהוָה עַל־נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֹא:
 ו לֹא־יִבִּי וְלֹא־יִמָּו לֹא־חִיוֹ וְלֹא־חָתָן לֹא־יִטְמָא לָהֶם
 בְּמֵתָם כִּי נִזֵּר אֱלֹהֵיו עַל־רֹאשׁוֹ: ח כָּל יְמֵי נִזְרוֹ קֹדֶשׁ
 הוּא לַיהוָה: ט וְכִי־יָמוּת מֵת עָלָיו בַּפֶּתַע פֶּתָאֵם
 וְטָמֵא רֹאשׁ נִזְרוֹ וְגִלַּח רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם טָהַרְתּוּ בַּיּוֹם
 הַשְּׂבִיעִי וְגִלַּחְתּוּ: י וּבַיּוֹם הַשְּׂמִינִי יָבֹא שְׁתֵּי תָרִים
 אוֹ שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:
 יי וַעֲשֶׂה הַכֹּהֵן אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד לַעֲלָה וְכַפֵּר
 עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל־הַנֶּפֶשׁ וְקֹדֶשׁ אֶת־רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם
 הַהוּא: יג וְהַיִּזְרִי לַיהוָה אֶת־יְמֵי נִזְרוֹ וְהָבִיא כֶּבֶשׂ
 בֶּן־שָׁנָתוֹ לְאַשֶׁם וְהַיָּמִים הָרִאשִׁים יִפְּלוּ כִּי טָמֵא
 נִזְרוֹ: יד וְזֹאת תֹּרַת הַנָּזִיר בַּיּוֹם מְלֵאת יְמֵי נִזְרוֹ יָבִיא
 אֹתוֹ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: יו וְהִקְרִיב אֶת־קֶרְבָּנוֹ
 לַיהוָה כֶּבֶשׂ בֶּן־שָׁנָתוֹ תָמִים אֶחָד לַעֲלָה וְכִבְשֶׂה
 אֶחָת בֶּת־שָׁנָתָה תְּמִימָה לְחַטָּאת וְאֵיל־אֶחָד
 תָּמִים לְשִׁלְמִים: יז וְסָל מִצֹּת סֵלֶת חֵלֶת בְּלוּלָת
 בִּשְׁמֵן וְרִקְיָקִי מִצֹּת מִשְׁחִים בִּשְׁמֵן וּמִנְחָתָם
 וְנִסְכֵּיהֶם: יח וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה וַעֲשֶׂה
 אֶת־חַטָּאתוֹ וְאֶת־עֲלָתוֹ: יט וְאֶת־הָאֵיל יַעֲשֶׂה זֶבֶח
 שְׁלָמִים לַיהוָה עַל סֵל הַמִּצֹּת וַעֲשֶׂה הַכֹּהֵן
 אֶת־מִנְחָתוֹ וְאֶת־נִסְכּוֹ: כ וְגִלַּח הַנָּזִיר פֶּתַח אֹהֶל
 מוֹעֵד אֶת־רֹאשׁ נִזְרוֹ וְלָקַח אֶת־שְׂעֵר רֹאשׁ נִזְרוֹ
 וְנָתַן עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר־תַּחַת זֶבֶח הַשְּׁלָמִים: כא וְלָקַח
 הַכֹּהֵן אֶת־הַיִּזְרֵעַ בְּשִׁלָּה מִן־הָאֵיל וְחֵלֶת מִצָּה
 אֶחָת מִן־הַפֶּל וְרִקְיָק מִצָּה אֶחָד וְנָתַן עַל־כַּפֵּי
 הַנָּזִיר אַחֵר הַתְּגַלְחוֹ אֶת־נִזְרוֹ: כב וְהִנִּיף אוֹתָם

הַכֹּהֵן וְהַנּוֹפֵחַ לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ הוּא לַכֹּהֵן עַל חֲזָה
 הַתְּנוּפָה וְעַל שׁוֹךְ הַתְּרוּמָה וְאַחֵר יִשְׁתֶּה הַנָּזִיר יֵינִי:
 כג וְזֹאת תֹּרַת הַנָּזִיר אֲשֶׁר יִזִּיר קֶרְבָּנוֹ לַיהוָה
 עַל־נִזְרוֹ מִלִּבְדֵּר אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂי יָדוֹ כִּפִּי גִדְרוֹ אֲשֶׁר יִזִּיר
 כִּן יַעֲשֶׂה עַל תֹּרַת נִזְרוֹ: פ כ וַיִּדְבֹּר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: כג דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר
 כה כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם: ס
 כו וְכִרְכַּךְ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶדָּ: ס כז יֵאָר יְהוָה וּפָנָיו
 אֵלָיִךְ וַיַּחַנֵּךְ: ס כח יִשָּׂא יְהוָה וּפָנָיו אֵלָיִךְ וַיִּשֶׂם לָךְ
 שָׁלוֹם: ס כט וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵנִי
 אֲבָרְכֶם: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות ש"פ נשא תשל"ו)

איש או אשה כי יפלא לגדר נזיר (ו, ב)

הרואה סוטה בקלקולה, נזיר עצמו מן המין (רש"י)

הבעל שם טוב אומר, שהזולת הוא ראי: מי שרואה בזולתו
 דבר רע, סימן שגם בו עצמו יש מעין דפי זה, כי אחרת לא היה
 רואה אותו בחבירו. ואף כאן: אדם שרואה סוטה בקלקולה חזב
 לדעת שיש לו קשר מסתם לחטא זה, לפחות בדקות, ולכן עליו
 לתקן ולהגדיר את עצמו.

חמישי ז «ויהי ביום כלות משה להקים את־
 המשכן וימשח אותו ויקדש אתו ואת־כל־כליו
 ואת־המזבח ואת־כל־כליו וימשחם ויקדש אתם:
 ז ויקריבו נשיאי ישראל ראשי בית אבתם הם
 נשיאי המטות הם העמדים על־הפקדים: ח ויביאו
 את־קרבתם לפני יהוה שש־עגלת צב ושני עשר
 בקר עגלה על־שני הנשאים ושור לאֶחָד ויקריבו
 אותם לפני המשכן: י ויאמר יהוה אל־משה לאמר:
 יא קח מאתם והיו לעֹבֵד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד
 ונתתה אותם אל־הלוים איש כפי עֲבֹדָתוֹ: יב ויקח
 משה את־העגלת ואת־הבקר ויתן אותם אל־
 הלוים: יג ואת שתי העגלות ואת ארבעת הבקר
 נתן לבני גרשון כפי עֲבֹדָתָם: יד ואת ארבע
 העגלות ואת שמנת הבקר נתן לבני מררי כפי
 עֲבֹדָתָם ביד איתמר בן־אהרן הכהן: ט ולבני קהת
 לא נתן כי־עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בַּפֶּתַח יִשְׂאוּ:
 ויקריבו הנשאים את חנפת המזבח ביום המשח

אֹתוֹ וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת־קָרְבָּנָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ:
 י וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נְשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם נְשִׂיא
 אֶחָד לַיּוֹם וַיִּקְרִיבוּ אֶת־קָרְבָּנָם לַחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ: ס
 י וַיְהִי הַמִּקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת־קָרְבָּנוֹ נֹחַשׁוֹן
 בֶּן־עַמִּינָדָב לְמִטֵּה יְהוּדָה: י וַקְרָבָנוּ קַעֲרַת־כֶּסֶף
 אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף
 שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֶלֶת
 בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: י כָּף אֶחָת עֶשְׂרֵה זָהָב
 מְלֵאָה קְטֹרֶת: י כָּף אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד
 כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: י שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד
 לְחַטָּאת: י וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנָיִם אֵילִם
 חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בֶּן־שָׁנָה חֲמִשָּׁה
 זֶה קָרְבֵּן נֹחַשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב: פ י בַּיּוֹם הַשְּׁנִי
 הַקָּרִיב נִתְנָאֵל בֶּן־צֹעֵר נְשִׂיא יִשְׁשָׁכָר: י הַקָּרִיב
 אֶת־קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
 מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל
 הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֶלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן
 לְמִנְחָה: כ כָּף אֶחָת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:
 כ כָּף אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ
 לְעֹלָה: כ שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: כ וּלְזִבְחַת
 הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנָיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה
 כֶּבֶשִׁים בֶּן־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבֵּן נִתְנָאֵל
 בֶּן־צֹעֵר: פ כ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי נְשִׂיא לִבְנֵי זְבוּלֹן
 אֵילִיָּאב בֶּן־חֶלֶץ: כ קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אֶחָת
 שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
 שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֶלֶת בָּלוּלָה
 בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כ כָּף אֶחָת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה
 קְטֹרֶת: כ כָּף אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד
 בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: כ שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
 כ וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנָיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה
 עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בֶּן־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבֵּן
 אֵילִיָּאב בֶּן־חֶלֶץ: פ כ בַּיּוֹם הָרִבְעִי נְשִׂיא לִבְנֵי
 רְאוּבֵן אֵלִיצֹר בֶּן־שִׁדְיָאוֹר: כ קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף
 אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף
 שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֶלֶת

בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: י כָּף אֶחָת עֶשְׂרֵה זָהָב
 מְלֵאָה קְטֹרֶת: י כָּף אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד
 כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: י שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד
 לְחַטָּאת: י וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנָיִם אֵילִם
 חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בֶּן־שָׁנָה חֲמִשָּׁה
 זֶה קָרְבֵּן אֵלִיצֹר בֶּן־שִׁדְיָאוֹר: פ כ בַּיּוֹם הַחֲמִישִׁי
 נְשִׂיא לִבְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֵמִיאל בֶּן־צֹרִישְׁדִי: כ קָרְבָּנוֹ
 קַעֲרַת־כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק
 אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם |
 מְלֵאִים סֶלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כ כָּף אֶחָת
 עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: כ כָּף אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל
 אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: כ שְׁעִיר־עִזִּים
 אֶחָד לְחַטָּאת: כ וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנָיִם
 אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בֶּן־שָׁנָה
 חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבֵּן שְׁלֵמִיאל בֶּן־צֹרִישְׁדִי: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (22 קוטי שיחות יג עמ' 190)

עבדת הקדש עליהם, ככתף ישא (ז, ט)

יש יהודי שהטלה עליו העבודה הקדושה של הפצת הנגלה
 והנסתר שבתורה (הארון והמנוחה) וקרוב לבס של ישראל
 לאביהם שבשמים, ועליו למלא שליחות זו במקום שהכונה
 העליונה הביאתו לשם ולא לזו ממקומו. וזאת, אף שבכתף
 ישא, היינו שלא היו נושאים הפלים על בהמות ועגלות - הנפש
 הבהמית אינה יכולה לשאת ולהבין מה זה ועל מה זה.

ששי כ בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי נְשִׂיא לִבְנֵי גָד אֶלִּיסָף
 בֶּן־דְּעוּאֵל: כ קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים
 וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל
 בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֶלֶת בָּלוּלָה
 בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כ כָּף אֶחָת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה
 קְטֹרֶת: כ כָּף אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד
 בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: כ שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
 כ וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנָיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה
 עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בֶּן־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבֵּן
 אֶלִּיסָף בֶּן־דְּעוּאֵל: פ כ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי נְשִׂיא לִבְנֵי
 אֶפְרַיִם אֶלִּישַׁמֶּע בֶּן־עַמִּיהוּד: כ קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־
 כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד
 כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם |

מִלֵּאִים סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשִׁמּוֹן לְמִנְחָה: נ כָּף אַחַת
עֲשָׂרָה זָהָב מִלֵּאָה קִטְרֶת: נא פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר
אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: נב שְׁעִיר־
עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: נג וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנָיִם
אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה
חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶבֶן אֲלִישָׁמֶע בֶּן־עַמִּיהוּד: פ נד בְּיוֹם
הַשְּׂמִינִי נָשִׂיא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה גְּמִלְיָאל בֶּן־פְּדָהצוּר:
נח קֶרֶבֶנּוֹ קַעֲרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
מִשְׁקָלָהּ מִזֶּרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשִׁקְל
הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מִלֵּאִים סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשִׁמּוֹן
לְמִנְחָה: נו כָּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מִלֵּאָה קִטְרֶת:
נז פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ
לְעֹלָה: נח שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: נט וּלְזִבְחַת
הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנָיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה
כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶבֶן גְּמִלְיָאל
בֶּן־פְּדָהצוּר: פ ס בְּיוֹם הַתְּשִׁיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי בְנִימִן
אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעָנִי: סא קֶרֶבֶנּוֹ קַעֲרֶת־כֶּסֶף אַחַת
שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזֶּרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
שֶׁקֶל בְּשִׁקְל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מִלֵּאִים סֵלֶת בְּלוּלָה
בְּשִׁמּוֹן לְמִנְחָה: סב כָּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מִלֵּאָה
קִטְרֶת: סג פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד
בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: סד שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
סה וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנָיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים
חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶבֶן אֲבִידָן
בֶּן־גִּדְעָנִי: פ סו בְּיוֹם הָעֲשִׂירִי נָשִׂיא לִבְנֵי הֵן
אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדִּי: סז קֶרֶבֶנּוֹ קַעֲרֶת־כֶּסֶף אַחַת
שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזֶּרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
שֶׁקֶל בְּשִׁקְל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מִלֵּאִים סֵלֶת בְּלוּלָה
בְּשִׁמּוֹן לְמִנְחָה: סח כָּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מִלֵּאָה
קִטְרֶת: סט פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד
בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: ע שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
עא וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנָיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים
חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶבֶן אֲחִיעֶזֶר
בֶּן־עַמִּישַׁדִּי: פ עב בְּיוֹם עֲשָׂרִי עֶשֶׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי
אֲשֶׁר פָּגַעֲיָאל בֶּן־עֶכְרָן: עד קֶרֶבֶנּוֹ קַעֲרֶת־כֶּסֶף אַחַת

שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזֶּרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
שֶׁקֶל בְּשִׁקְל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מִלֵּאִים סֵלֶת בְּלוּלָה
בְּשִׁמּוֹן לְמִנְחָה: עה כָּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מִלֵּאָה
קִטְרֶת: עו פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד
בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: עו שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
עז וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנָיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים
חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶבֶן פָּגַעֲיָאל
בֶּן־עֶכְרָן: פ עח בְּיוֹם שְׁנִים עֶשֶׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי
נַפְתָּלִי אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן: עט קֶרֶבֶנּוֹ קַעֲרֶת־כֶּסֶף אַחַת
שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזֶּרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
שֶׁקֶל בְּשִׁקְל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מִלֵּאִים סֵלֶת בְּלוּלָה
בְּשִׁמּוֹן לְמִנְחָה: פ כָּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מִלֵּאָה
קִטְרֶת: פא פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד
בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: פב שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
פג וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנָיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים
חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶבֶן אֲחִירַע
בֶּן־עֵינָן: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 12 עמ' 90)

בְּיוֹם עֲשָׂרִי עֶשֶׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי אֲשֶׁר (ז, עב)

ר"ל אָמְרוּ: כָּל הַמוֹסִיף גֹּרַע, שְׁנֵאֲמַר . . . עֲשִׂיתִי עֲשָׂרָה
יָרִיעוֹת (דל ע"י"ן מהכא, הוּא לֵהוּ י"ב). הַשֵּׁרֶשׁ שֶׁל כָּל הַמוֹסִיף גֹּרַע
הוּא בְּעוֹלָם הַתְּהוֹ, שֶׁהִזָּה בּוֹ רַבּוֹי אוֹרוֹת, וְנִשְׁבְּרוּ וְנִפְלוּ י"א
בְּחִינּוֹת (שְׁמִינִן הוּא י"א אֲלוֹפֵי עֶשׂו). וְהִנֵּה תִהְיוּ הוּא גְבוּרֹת,
בְּסוֹד בְּתַחֲלָה עָלָה בְּמַחְשָׁבָה לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם בְּמַדַּת הַדִּין,
וְאֲשֶׁר דִּוְקָא מִמַּתִּיק גְּבוּרֹת אֱלֹהִים, כִּי הוּא בְּחִינַת בִּינָה, עֲלָמָא
דְּאֵתִי (אֲשֶׁר מִלְשׁוֹן אֲשֶׁר וְתַעֲנוּג), וְהַגְּבוּרֹת נִמְתַּקִּין בְּשִׁרְשׁוֹן -
בִּינָה.

שְׁבִיעִי פד זֹאת | חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הַמִּשְׁחָה אֹתוֹ מֵאֵת
נָשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל קַעֲרֶת כֶּסֶף שְׁתֵּים עֲשָׂרָה מִזֶּרֶק־
כֶּסֶף שְׁנָיִם עֶשֶׂר כִּפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים עֲשָׂרָה:
פה שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה הַקַּעֲרָה הָאֶחָת כֶּסֶף וְשִׁבְעִים
הַמִּזְרֶק הָאֶחָד כָּל כֶּסֶף הַכֵּלִים אֲלֵפִים וְאַרְבַּע־
מֵאוֹת בְּשִׁקְל הַקֹּדֶשׁ: פי כִּפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים־עֲשָׂרָה
מִלֵּאֹת קִטְרֶת עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה הַכָּף בְּשִׁקְל הַקֹּדֶשׁ
כָּל־זָהָב הַכִּפּוֹת עֲשָׂרִים וּמֵאָה: פפס"ד פו כָּל־הַבָּקָר
לְעֹלָה שְׁנָיִם עֶשֶׂר פָּרִים אֵילִם שְׁנֵים־עֶשֶׂר כֶּבֶשִׁים
בְּנֵי־שָׁנָה שְׁנָיִם עֶשֶׂר וּמִנְחָתָם וְשְׁעִירֵי עִזִּים שְׁנָיִם

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות ש"פ נשא תשל"ה)

וישמע את הקול מדבר אליו . . . וידבר אליו (ז, פט)

רבנו ה'קן פסק בהלכות תלמוד תורה, שכל אחד ואחד יש לו חלק בפשט, פרמז, פדרוש ובסוד שבתורה (ועיין שם עד היכן הדברים מגיעים). וכן כתב האריז"ל על הפסוק "חלקי ה' אברהם נפשי". ויש להעיר, ש'ישראל' הוא ראשי תבות 'יש ששים רבוא אותיות לתורה, היינו שכל אחד יש לו אות בתורה. והדבר נרמז כאן: לכל יהודי יש חלק בתורה ש'מדבר אליו' בלבד.

עֲשֹׂר לַחֲטָאתַי: פח וְכָל בְּקָר | זֶבַח הַשְּׁלָמִים עֲשֹׂרִים
וְאַרְבָּעָה פְּרִים אֵילִם שְׁשִׁים עֲתֻדִים שְׁשִׁים
בָּבָשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁשִׁים זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ אַחֲרֵי
הַמִּשְׁחָה אֹתוֹ: פט וּבָבָא מִשְׁחָה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְדַבֵּר
אֹתוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל מִדְּבַר אֱלֹוִי מֵעַל הַכַּפֹּרֶת
אֲשֶׁר עַל־אֲרֹן הָעֵדֻת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִּים וַיְדַבֵּר
אֵלָיו: פפפ קע"ו פסוקים, עמו"ס סימן.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: הספר תורה ולא אחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׁם מִשְׁחָה לְפָנַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עִזְחִים הֵיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְּרַכֵּי־נֶעַם, וְכָל־נְתִיבֹתֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְבָּ יָמִים בִּימִינָהּ, בְּשִׁמְאֻלָּהּ עֲשֹׂר וּכְבוֹד. יי חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר:

מדדיקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוף. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם
הַנֶּאֱמָרִים בְּאֶמֶת בְּרוּךְ אַתָּה יי הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמִשְׁחָה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ
וּבְנִבְיָאֵי הָאֱמֶת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לפרשת נשא בשופטים פרק יג

יג ב וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִצִּירְעָה מִמִּשְׁפַּחַת הַדָּנִי וַיִּשְׁמוּ מִנּוּחַ וְאִשְׁתּוֹ עֲקָרָה וְלֹא יָלְדָה: ג וַיֵּרָא
מִלֵּאד־יְהוָה אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִנֵּה־נָא אֶת־עֲקָרְךָ וְלֹא יָלְדָתְךָ וְהָרִית וְיִלְדָתְךָ בֶּן:
ד וְעַתָּה הִשְׁמִרִי נָא וְאַל־תִּשְׁתִּי יוֹן וְשִׁכָּר וְאַל־תֹּאכְלִי כֹל־טָמֵא: ה כִּי הִנֵּךְ הָרָה וְיִלְדָתְךָ בֶּן
וּמוֹרָה לֹא־יֵעָלֶה עַל־רֹאשׁוֹ כִּי־נִזְוֵר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנָּעַר מִן־הַבֶּטֶן וְהוּא יִחַל לְהוֹשִׁיעַ
אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים: ו וַתֵּבֵא הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר לְאִשָּׁה לֵאמֹר אִישׁ הָאֱלֹהִים בָּא אֵלַי
וּמְרָאָהוּ כְּמִרְאֵה מֶלֶךְ אֱלֹהִים נֹרָא מְאֹד וְלֹא שְׁאַלְתִּיהוּ אִי־מִנֶּה הוּא וְאֶת־שְׁמוֹ

לֹא־הִגִּיד לִי: וַיֹּאמֶר לִי הִנֵּה הָרָה וְיִלְדֶּת בֶּן וְעָתָה אֶל־תִּשְׁתִּי וַיֵּן וְשָׁכַר וְאֶל־תֹּאכְלִי כָל־טֶמְאָה כִּי־נֹזֵר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנֶּעַר מִן־הַבֶּטֶן עַד־יוֹם מוֹתוֹ: ה וַיַּעֲתֵר מְנוּחַ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדוֹנָי אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שָׁלַחַת יָבֹוא־נָא עוֹד אֵלֵינוּ וְיִוָּדְנוּ מִה־נַּעֲשֶׂה לַנֶּעַר הַיּוֹלֵד: ט וַיִּשְׁמַע הָאֱלֹהִים בְּקוֹל מְנוּחַ וַיָּבֹא מִלֶּאֱ הָאֱלֹהִים עוֹד אֶל־הָאִשָּׁה וְהִיא יוֹשֶׁבֶת בַּשָּׂדֶה וּמְנוּחַ אִשָּׁה אֵין עִמָּה: י וַתִּמְהַר הָאִשָּׁה וַתֵּרֶץ וַתִּגַּד לְאִשָּׁה וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה נִרְאָה אֵלַי הָאִישׁ אֲשֶׁר־בָּא בְיוֹם אֵלַי: יא וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ מְנוּחַ אַחֲרֵי אִשְׁתּוֹ וַיָּבֹא אֶל־הָאִישׁ וַיֹּאמֶר לוֹ הֵאתֶה הָאִישׁ אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אָנֹכִי: יב וַיֹּאמֶר מְנוּחַ עָתָה יָבֹא דְבָרִיךָ מִה־יְהוָה מִשְׁפָּט הַנֶּעַר וּמַעֲשָׂהוּ: יג וַיֹּאמֶר מִלֶּאֱ יְהוָה אֶל־מְנוּחַ מִכָּל אֲשֶׁר־אָמַרְתִּי אֶל־הָאִשָּׁה תִּשְׁמָר: יד מִכָּל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִגֶּפֶן הַיֵּין לֹא תֹאכַל וַיֵּן וְשָׁכַר אֶל־תִּשְׁתִּי וְכָל־טֶמְאָה אֶל־תֹּאכַל כָּל אֲשֶׁר־צִוִּיתִיהָ תִּשְׁמָר: טו וַיֹּאמֶר מְנוּחַ אֶל־מִלֶּאֱ יְהוָה נַעֲצֶרֶה־נָּא אוֹתָךְ וְנַעֲשֶׂה לַפָּנֶיךָ גְּדֵי עוֹיִם: טז וַיֹּאמֶר מִלֶּאֱ יְהוָה אֶל־מְנוּחַ אִם־תַּעֲצֹרְנִי לֹא־אֲכַל בְּלַחֲמֶךָ וְאִם־תַּעֲשֶׂה עִלָּה לִיהוָה תַּעֲלֶנָּה בִּי לֹא־יָדַע מְנוּחַ כִּי־מִלֶּאֱ יְהוָה הוּא: יז וַיֹּאמֶר מְנוּחַ אֶל־מִלֶּאֱ יְהוָה מִי שָׁמַךְ כִּי־יָבֹא דְבָרְךָ וּכְבֹּדְךָ: יח וַיֹּאמֶר לוֹ מִלֶּאֱ יְהוָה לָמָּה זֶה תִּשְׁאַל לְשָׁמִי וְהוּא פִּלְאִי: יט וַיָּקַח מְנוּחַ אֶת־גְּדֵי הָעוֹיִם וְאֶת־הַמִּנְחָה וַיַּעַל עַל־הַצֹּר לִיהוָה וּמִפְּלֹא לַעֲשׂוֹת וּמְנוּחַ וְאִשְׁתּוֹ רְאִים: כ וַיְהִי בַעֲלוֹת הַלֵּב מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ הַשְּׁמִימָה וַיַּעַל מִלֶּאֱ־יְהוָה בְּלֵב הַמִּזְבֵּחַ וּמְנוּחַ וְאִשְׁתּוֹ רְאִים וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם אֶרֶצָה: כא וְלֹא־יָסַף עוֹד מִלֶּאֱ יְהוָה לְהִרְאֶה אֶל־מְנוּחַ וְאֶל־אִשְׁתּוֹ אֲזַי יָדַע מְנוּחַ כִּי־מִלֶּאֱ יְהוָה הוּא: כב וַיֹּאמֶר מְנוּחַ אֶל־אִשְׁתּוֹ מוֹת נָמוּת בִּי אֱלֹהִים רָאִינוּ: כג וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ לֹא חָפֵץ יְהוָה לְהַמִּיתֵנוּ לֹא־לָקַח מִיָּדֵנוּ עִלָּה וּמִנְחָה וְלֹא הִרְאָנוּ אֶת־כָּל־אֱלֹה וְכָעַת לֹא הִשְׁמִיעֵנוּ כְּזֹאת: כד וַתֵּלֶד הָאִשָּׁה בֶּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שְׁמִשׁוֹן וַיִּגְדַּל הַנֶּעַר וַיְבָרְכֵהוּ יְהוָה: כה וַתַּחֲלֵל רוּחַ יְהוָה לַפַּעַם וּבְמִנְחָה דָּן בֵּין צָרָעָה וּבֵין אִשְׁתָּאוֹל:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנֶּאֱמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכֵּל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יָשׁוּב רִיקָם, בִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל דְּבָרָיו: רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבֶת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

קפט

שִׁמְחָנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיְגַל לַבָּנוּ, עַל כְּסֹאֵוֹ לֹא יֵשֵׁב זֶר, וְלֹא יִנָּחְלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בִשְׁם קִדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכָּבֵה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁה וּלְמִנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

הוראות כ"ק אדמו"ר שליט"א לחג השבועות

ע"פ הוראת חז"ל¹ דמזכירים "ומזרזין . . . בשעת מעשה" – כאן המקום להזכיר ולזרז עוד הפעם אודות הענינים דלקמן שהזמן גרמא:

(א) ב"תיקון ליל שבועות" – בכל הדפוסים שראיתי – הסיום דספר יצירה הוא: "... נאמנת בפנים . . . אחד בפה ואחד בלב".

ולפענ"ד אינו נכון. כי (נוסף לזה שחסר סיום בדבר טוב, הרי) נוסח זה אינו מובן כלל.

וצריך להיות, כמו שהוא בכ"כ הוצאות דספר יצירה הנדפס בפ"ע: "... נאמנת ג' רעות ללשון דיבור רע והמלשין והמדבר אחד בפה ואחד בלב ג' טובות ללשון שתיקה ושמירת הלשון ודיבור אמת".

ומענין לענין: ב"תיקון" שנדפס בסלאוויטא (ועוד) בהעתקת מאמרו של רשב"י: "אנן בחביבותא תליא מילתא דכתיב כו", הובאו רק ב' פסוקים.

וצ"ל כבזהר: "אנן בחביבותא תליא מילתא דכתיב ואהבת את ה' אלקיך וכתוב מאהבת ה' אתכם וכתוב אהבתי אתכם אמר ה'".²

(ב) כמדובר כמה פעמים – ע"פ מרז"ל³ "אמר הקב"ה לישראל בני היו קורין את הפרשה הזאת בכל שנה ואני מעלה עליכם כאילו אתם עומדים לפני ה' סיני ומקבלין את התורה" – כשם שאמירת עשרת הדברות בפעם הראשונה היתה בנוכחות כל עם ישראל, אנשים נשים וטף, גם הקטני קטנים – כדאי להשתדל אשר בעת קריאת הפרשה הזאת בזמן מ"ת בכל שנה ושנה,

כל בני ישראל, גם הקטני קטנים (ות). יהיו בבית הכנסת (לכל הפחות) בעת קריאת עשרת הדברות.

ולהעיר אשר מ"ת הוא ע"י אשר "בנינו עורבים אותנו".⁴

(ג) הרגילים בנתינת צדקה בכל יום – בערב חז"ש זה יתנו גם בעד שני הימים דחג השבועות. ועד"ז בכל עש"ק⁵ וערב יו"ט כו".⁶

(משיחת יום ב' דחה"ש תשמ"ג)

(5) אף ד"פרש שבתכם לא קאמר" ואצ"ל הכנסת אורחים כביו"ט

(זח"ב פח, ב. סידור עם דא"ח רא, א. שם ד"ה יגלה לך – רג, ג ואילך).

(6) ועיין תניא פל"ז (מח, ב).

(1) מכילתא (ורש"י) יתרו יט, כד.

(2) עיין לקוטי לוי"צ הערות לזהר פ' נשא ס"ע שנה ואילך – ביאור ג' פסוקים אלו.

(3) פסיקתא דר"כ פ' בחודש השלישי (הובא ברוקח סרצ"ו).

(4) שהש"ר פ"א, ד (א).

לוח זמנים לשבוע פרשת נשא בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	5:33	5:35	8:32	8:32	9:04	9:05	10:16	10:16	19:45	19:42	20:12	20:08	19:24	20:23
חיפה (ק)	5:28	5:30	8:30	8:29	9:01	9:02	10:14	10:14	19:48	19:45	20:15	20:12	19:18	20:27
ירושלים (ק)	5:28	5:30	8:30	8:30	9:01	9:01	10:13	10:13	19:46	19:43	20:13	20:10	19:06	20:23
תל אביב (ק)	5:32	5:34	8:32	8:31	9:04	9:04	10:16	10:16	19:46	19:43	20:13	20:09	19:26	20:26
אוסטריה וינה (ק)	4:52	4:56	8:21	8:19	8:52	8:50	10:12	10:11	20:48	20:54	21:31	21:25	20:35	21:51
אוסטרליה מלבורן (ח)	7:24	7:20	9:15	9:17	9:47	9:49	10:37	10:39	17:14	17:12	17:40	17:42	16:54	17:51
אוקראינה אודסה (ק)	5:04	5:07	8:27	8:25	8:59	8:57	10:17	10:17	20:42	20:47	21:23	21:17	20:28	21:27
אוק. דנייפרופטרובסק (ק)	4:37	4:42	8:06	8:04	8:37	8:36	9:57	9:57	20:33	20:39	21:16	21:10	20:20	21:20
אוק. ז'יטומיר (ק)	4:56	5:00	8:27	8:25	9:00	8:58	10:21	10:20	21:06	21:12	21:52	21:44	20:53	21:56
אוקראינה קייב (ק)	4:46	4:51	8:19	8:17	8:51	8:49	10:12	10:11	21:00	21:07	21:47	21:40	20:48	21:51
אוקראינה דונייצק (ק)	4:28	4:32	7:55	7:54	8:27	8:25	9:47	9:46	20:21	20:26	21:03	20:57	20:08	21:07
איטליה מילאנו (ק)	5:33	5:37	8:55	8:53	9:27	9:25	10:45	10:44	21:05	21:10	21:45	21:39	20:51	22:03
אקוואדור קיטו (ח)	6:01	6:00	8:34	8:35	9:04	9:04	10:06	10:07	18:23	18:24	18:46	18:45	18:05	18:50
ארגנטינה ב. איירס (ח)	7:51	7:47	9:44	9:47	10:17	10:19	11:08	11:10	17:54	17:52	18:19	18:21	17:35	18:31
ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)	8:56	8:52	10:44	10:47	11:15	11:18	12:04	12:06	18:32	18:30	19:01	18:59	18:12	19:03
ארה"ב בולטימור (ק)	5:38	5:41	8:48	8:47	9:20	9:19	10:35	10:35	20:27	20:32	21:02	20:57	20:13	21:06
ארה"ב ברוקלין נ.י. (ק)	5:22	5:24	8:35	8:34	9:07	9:06	10:22	10:22	20:23	20:27	20:58	20:53	20:08	21:13
ארה"ב ג'רסי (ק)	5:23	5:25	8:35	8:35	9:08	9:07	10:23	10:23	20:22	20:26	20:57	20:52	20:08	21:13
ארה"ב דטרויט (ק)	5:53	5:55	9:09	9:08	9:41	9:40	10:57	10:57	21:04	21:09	21:41	21:36	20:50	21:56
ארה"ב היוסטן (ק)	6:18	6:19	9:15	9:14	9:47	9:47	10:58	10:58	20:19	20:22	20:48	20:45	20:03	20:59
ארה"ב לוס אנג'לס (ק)	5:38	5:39	8:41	8:41	9:13	9:12	10:25	10:25	20:01	20:05	20:33	20:29	19:46	20:44
ארה"ב מיאמי (ק)	6:26	6:27	9:18	9:18	9:51	9:51	11:00	11:00	20:09	20:12	20:37	20:34	19:54	20:48
ארה"ב ניו הייבן (ק)	5:17	5:20	8:30	8:29	9:03	9:02	10:18	10:18	20:18	20:23	20:54	20:49	20:04	21:11
ארה"ב שיקאגו (ק)	5:11	5:14	8:28	8:27	8:59	8:58	10:15	10:15	20:22	20:27	20:59	20:54	20:08	21:13
בוליביה לה פאס (ח)	6:45	6:43	9:06	9:07	9:35	9:36	10:33	10:34	18:16	18:16	18:39	18:39	17:58	18:43
בלגיה אנטוורפן (ק)	5:28	5:32	9:02	9:00	9:34	9:32	10:56	10:55	21:47	21:54	22:35	22:28	21:35	23:02
בלגיה בריסל (ק)	5:28	5:33	9:03	9:01	9:35	9:33	10:56	10:55	21:47	21:54	22:34	22:27	21:35	22:59
בלרוס ליובאוויטש (ק)	4:19	4:25	8:06	8:03	8:37	8:34	10:03	10:01	21:22	21:30	22:19	22:10	21:11	22:23
ברזיל ס. פאולו (ח)	6:37	6:35	8:46	8:48	9:17	9:19	10:13	10:14	17:33	17:32	17:56	17:57	17:14	18:04
ברזיל ריו דה ז'נירו (ח)	6:22	6:19	8:32	8:33	9:03	9:04	9:58	10:00	17:21	17:20	17:44	17:44	17:02	17:51
בריטניה לונדון (ק)	4:42	4:47	8:19	8:17	8:50	8:48	10:13	10:12	21:09	21:16	21:57	21:50	20:57	22:23
בריטניה מנצ'סטר (ק)	4:40	4:46	8:23	8:20	8:54	8:52	10:18	10:17	21:27	21:35	22:20	22:12	21:16	22:51
גרמניה ברלין (ק)	4:44	4:49	8:23	8:21	8:55	8:52	10:18	10:16	21:19	21:26	22:09	22:01	21:07	22:13
גרמניה פרנקפורט (ק)	5:13	5:18	8:47	8:46	9:18	9:17	10:40	10:39	21:28	21:34	22:14	22:07	21:15	22:18
דרום אפריקה יוהנסבורג (ח)	6:38	6:41	8:50	8:52	9:20	9:22	10:15	10:16	17:31	17:31	17:56	17:56	17:13	17:59
הודו בומביי (ח)	5:58	5:59	8:43	8:43	9:15	9:16	10:22	10:23	19:13	19:16	19:39	19:37	18:57	19:43
הודו פונה (ח)	5:53	5:54	8:39	8:39	9:11	9:11	10:18	10:18	19:10	19:12	19:36	19:34	18:54	19:40
הונגריה בודפשט (ק)	4:45	4:49	8:11	8:10	8:43	8:42	10:03	10:02	20:33	20:39	21:09	21:15	20:20	21:19
טורקיה איסטנבול (ק)	5:30	5:33	8:43	8:42	9:15	9:14	10:31	10:30	20:30	20:35	21:06	21:01	20:16	21:10
יוון אתונה (ק)	6:00	6:03	9:08	9:08	9:40	9:40	10:55	10:54	20:42	20:47	21:16	21:12	20:28	21:20

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מולדובה קישינב (ק)	5:09	5:13	8:32	8:33	9:06	9:04	10:25	10:24	20:51	20:56	21:26	21:32	20:38	21:36
מקסיקו מ. סיטי (ק)	6:49	6:50	9:40	9:40	10:10	10:10	11:18	11:18	20:18	20:20	20:42	20:44	20:02	20:48
ניו זילנד קרייסטצ'רצ' (ח)	7:48	7:53	9:33	9:35	10:05	10:08	10:52	10:55	17:05	17:02	17:35	17:33	16:45	17:37
נפאל קטמנדו (ח)	5:01	5:03	7:59	7:59	8:30	8:30	9:40	9:40	19:00	19:03	19:25	19:28	18:44	19:32
סינגפור סינגפור (ח)	6:54	6:54	9:23	9:24	9:56	9:57	10:58	10:59	19:10	19:11	19:32	19:33	18:53	19:37
פולין ורשא (ק)	4:13	4:19	7:53	7:51	8:24	8:22	9:47	9:46	20:48	20:55	21:31	21:39	20:36	21:43
פרו לימה (ח)	6:19	6:21	8:38	8:39	9:10	9:12	10:09	10:10	17:52	17:52	18:14	18:15	17:34	18:19
צרפת לאון (ק)	5:49	5:52	9:12	9:10	9:43	9:42	11:02	11:01	21:24	21:29	21:58	22:04	21:11	22:22
צרפת פריז (ק)	5:45	5:50	9:15	9:14	9:47	9:45	11:07	11:06	21:47	21:53	22:24	22:31	21:34	22:52
קולומביה בוגוטה (ח)	5:36	5:35	8:13	8:13	8:42	8:43	9:46	9:47	18:12	18:13	18:34	18:36	17:55	18:40
קנדה טורונטו (ק)	5:33	5:36	8:52	8:51	9:24	9:23	10:41	10:40	20:54	20:59	21:26	21:32	20:40	21:48
קנדה מונטריאול (ק)	5:03	5:07	8:26	8:24	8:57	8:56	10:15	10:15	20:37	20:42	21:11	21:16	20:23	21:35
קפריסין לרנקה (ק)	5:31	5:33	8:33	8:32	9:06	9:05	10:18	10:18	19:53	19:56	20:20	20:24	19:38	20:28
רוסיה מוסקבה (ק)	4:44	4:50	8:37	8:34	9:07	9:04	10:34	10:32	22:04	22:12	22:54	23:04	21:53	23:40
רוסיה רוסטוב נא דונו (ק)	5:25	5:29	8:49	8:48	9:22	9:20	10:41	10:40	21:09	21:14	21:44	21:50	20:55	21:54
שווייץ ציריך (ק)	5:26	5:30	8:54	8:52	9:25	9:23	10:44	10:43	21:17	21:22	21:53	21:59	21:04	22:17
תאילנד בנגקוק (ח)	5:47	5:47	8:26	8:27	8:59	8:59	10:04	10:05	18:44	18:46	19:07	19:09	18:27	19:13

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפח פלאיב ואורב ולסמים וחיות רעות בדרך ומפלג פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו **מוראל**

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

חיש הפצת המעיינות - פקס: 9606761 3 (972)

ת.ד. 2 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 2 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Chish@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il